

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**HAMZANÂME (53. CİLT, İSTANBUL
ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER
KÜTÜPHANESİ) GRAMER
İNCELEMESİ - TRANSKRİPSİYONLU
METİN - SÖZLÜK - İNDEKS**

Dursun KIRMIT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
HAZİRAN - 2017**

**T.C.
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI**

**HAMZANÂME (53. CİLT, İSTANBUL
ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER
KÜTÜPHANESİ) GRAMER
İNCELEMESİ - TRANSKRİPSİYONLU
METİN - SÖZLÜK - İNDEKS**

**DANIŞMAN : Yrd. Doç. Dr. Metin DEMİRCİ
JÜRİ : Yrd. Doç. Dr. Fatih TANRIKULU
JÜRİ : Yrd. Doç. Dr. Sunay AKKAYA**

Dursun KIRMIT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**KAHRAMANMARAŞ
HAZİRAN-2017**

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**HAMZANÂME (53. CİLT, İSTANBUL
ÜNİVERSİTESİ NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ)
GRAMER İNCELEMESİ - TRANSKRİPSİYONLU
METİN - SÖZLÜK - İNDEKS**

Dursun KIRMIT

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Kod No :

Bu Tez/...../2017 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından
Oy Birliği / OY Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Metin
DEMİRCİ
BAŞKAN

Yrd. Doç. Dr. Fatih
TANRIKULU
ÜYE

Yrd. Doç. Dr. Sunay
AKKAYA
ÜYE

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Abdullah SOYSAL
Enstitü Müdürü

Not: Bu tez ve projede kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAMZANÂME (53. CİLT, İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
NADİR ESERLER KÜTÜPHANESİ) GRAMER
İNCELEMESİ - TRANSKRİPSİYONLU METİN - SÖZLÜK
- İNDEKS

Dursun KIRMIT

Danışman : Yrd. Doç. Dr. Metin DEMİRCİ

Yıl : 2017, Sayfa: 252+XI

Jüri : Yrd. Doç. Dr. Metin DEMİRCİ (Başkan)
: Yrd. Doç. Dr. Fatih TANRIKULU (Üye)
: Yrd. Doç. Dr. Sunay AKKAYA (Üye)

Hız. Hamza'nın hayatı etrafında anlatılan, İslam uğrunda yapılan savaşlardan ve kahramanlıklardan bahseden dinî-destanî metinlere Hamzanâme adı verilir. Hamzanâmeler, 14. yüzyılda Hamzavî tarafından yazıya geçirilmiştir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazıya geçirilen Hamzanâmeler, Türkler arasında çok sevilmiş ve yüzyıllarca anlatılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi dönemi eseri olan Hamzanâmeler üzerinde yapılacak her bir çalışma önem arz edeceğinden Hamzanâme'nin 53. cildi bu çalışmaya konu edilmiştir. Hamzanâmeler üzerinde çok az çalışma yapılmıştır. Bu sebeple İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde yer alan Hamzanâme'nin 297.9 numaralı elli üçüncü cildi temin edilmiş ve daha çok dil bilgisi bakımından incelenmiştir. Bu tezde, incelemeler neticesinde ortaya çıkan verileri ilim aleminin hizmetine sunmak amaçlanmıştır. Ayrıca bu tezde Eski Anadolu Türkçesinin 14.yüzyılına ait mensur eser örneklerinden olan Hamzanâme'nin Türk Dil bilgisi araştırmaları bakımından Türk dilinin tarihî gelişimi içerisindeki yerine katkı sunmak amaçlanmıştır. Bu itibarla Hamzanâme'nin elli üçüncü cildi çeviriyazıya aktarılmış, metin üzerinde inceleme yapılarak metin sözlüğü hazırlanmış, kişi ve mekân adları dizini oluşturulmuştur. Böylece Türk Halk Edebiyatı ve İslam Tarihi'ne kaynaklık edecek bir eser günümüz Türkçesine kazandırılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Eski Anadolu Türkçesi, Hız. Hamza, Hamzanâme, Dil Bilgisi

**DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
KAHRAMANMARAŞ SÜTÇÜ İMAM UNIVERSITY**

ABSTRACT

MA THESIS

**HAMZANÂME (53RD VOLUME, THE RARE WORKS
LIBRARY, ISTANBUL UNIVERSITY) GRAMMATICAL
ANALYSIS -TRANSCRIPTION TEXT-DICTIONARY -
INDEX**

Dursun KIRMIT

Supervisor : Assist. Prof. Dr. Metin DEMİRCİ

Year : 2017, Pages: 252+XI

**Jury : Assist. Prof. Dr. Metin DEMİRCİ (Chairperson)
: Assist. Prof. Dr. Fatih TANRIKULU (Member)
: Assist. Prof. Dr. Sunay AKKAYA (Member)**

Hamzaname is called religious-epic texts which are told around the life of Prophet Hamzah and mention about the wars fought for Islam and the heroism. Hamzanames were written out by Hamzavi in the 14th century. Hamzanames written out during the Old Anatolian Turkish period have been liked by the Turkish and told for centuries. Since each study to be done on Hamzanames, the work of the Old Anatolian Turkish period, shall be important, the 53rd volume of Hamzaname is mentioned in the present study. There are very few studies having been done on Hamzanames. Therefore, the fifty third volume no 297.9 of Hamzaname, present in the Rare Works Library, the Faculty of Literature, Istanbul University, has been obtained and mostly examined in terms of grammar. The present thesis is intended to put the data having emerged as a result of examinations at the disposal of science world. Furthermore, this thesis is intended to contribute to the place of Hamzaname, one of the prosaic works examples of the 14th century of the Old Anatolian Turkish, in historical development of Turkish language in terms of the Turkish Grammatical studies. In this respect, fifty third volume of Hamzaname has been transferred into the transcription, textual dictionary has been prepared by examining the text, the index has been prepared for names of the people and places. Thus, a work which shall be a resource for Turkish Folk Literature and Islamic History has been introduced into the current Turkish.

Key Words: Old Anatolian Turkish, Prophet Hamzah, Hamzanâme, Grammar

ÖN SÖZ

Gerek kültür gerekse medeniyet dairesinde adını tarihe altın harflerle yazdıran Türk milleti, Orta Asya'dan Anadolu'ya gelirken kendi kültür ve medeniyetine ait öğeleri de beraberinde getirmiştir ve çeşitli vesilelerle iletişim halinde olduğu milletlerin dil, kültür ve edebiyatından etkilenmiştir. Onuncu yüzyıldan itibaren kabileler halinde İslamiyet'i kabul eden Türkler; Arap-Fars kültüründen etkilenerek onlara ait dinî-destânî anlatıları da sözlü gelenek vasıtası ile kendi bünyesine almıştır. Bu bağlamda Hz. Hamza'nın hayatı ve kahramanlıkları etrafında anlatıl原因 Hamzanâmeler; Arap edebiyatından Fars edebiyatına, Farslardan da Türk edebiyatına geçmiştir.

Şair Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî tarafından yazıya aktarılan Hamzanâmeler, özellikle de Müslüman olduktan sonra, Türkler arasında çok sevilmiş ve hayranlıkla dinlenmiştir. Türkleri derinden etkileyen ve sade halk nesri ile kaleme alınan Hamzanâmelerin günümüz Türkçesine aktarılması ile dil, üslûp ve içerik özelliklerinin irdelenmesi/incelenmesi bilimsel açıdan önem arz etmektedir. Bütün bu vesilelerle Hamzanâme'nin elli üçüncü cilt nüshası bu çalışmaya konu edilerek bilim dünyasının hizmetine sunulmuştur.

Tezin Giriş bölümünde çalışma ile ilgili bilgiler verilerek çalışmanın amacı, önemi, yöntemi, kapsam ve sınırlılıkları ele alınarak Hamzanâme'nin yazarı Hamzavî ve Hamzanâmelere dair bilgiler verilmiştir. Hamzanâmeler üzerine yapılan çalışmalar ve bu çalışmaya konu edilen İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Kütüphanesi 297.9 yer numaralı NEKTY01110 barkodlu elli üçüncü cilt Hamzanâme yazması tanıtılmış, Hamzanâme'nin elli üçüncü cildi dil, üslûp ve içerik bakımından ele alınarak Hamzanâme'nin elli üçüncü cildi özet olarak sunulmuştur. Tezin İnceleme bölümünde metin; yazım özellikleri, ses bilgisi ve biçim bilgisi hususiyetleri bakımından ele alınmıştır. Tezin Çeviriyazılı Metin bölümünde, Eski Anadolu Türkçesi devresinin dil özelliklerine ve metnin aslına bağlı kalınarak metin çeviriyazıya aktarılmıştır. Tezin dördüncü bölümünde metin sözlüğü hazırlanmıştır. Tezin beşinci bölümünde metinde kullanılan kişi ve mekân adlarına ait bir dizin hazırlanmıştır. Tezin sonuç bölümünde çalışma üzerine genel bir değerlendirme yapılarak çalışmadan elde edilen bulgulardan hareketle saptamalar yapılmıştır. Kaynakça bölümünde çalışma esnasında yararlanılan kaynakların künyelerine yer verilmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise okurların mukayesede bulunabilmeleri amacı ile İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nden alınan Hamzanâme yazmasının tıpkıbasımına yer verilmiştir.

Bu çalışmalarım esnasında yönlendirme, telkin ve tavsiyeleri ile bana yol gösteren saygıdeğer Hocam Yrd. Doç.Dr. Metin Demirci'ye sonsuz müteşekkirim. Ayrıca manevî desteğini benden hiç esirgemeyen değerli meslektaşım Fatih Mehmet Dinçaslan'a, eşim Fadime'ye, oğlum Ahmet Mert'e özellikle de elleri öpülesi anneme ve babama çok teşekkür ederim.

Dursun KIRMIT
Kahramanmaraş-2017

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	I
ABSTRACT.....	II
ÖN SÖZ.....	III
İÇİNDEKİLER.....	IV
KISALTMALAR.....	VIII
ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ.....	IX
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Çalışmanın Amacı.....	1
1.2. Çalışmanın Önemi.....	1
1.3. Çalışmanın Yöntemi.....	2
1.4. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları.....	3
1.5. Hamzavî ve Hamzanâmeler Hakkında.....	3
1.5.1. Hamzanâmelerin Yayıldığı/Anlatıldığı Yerler.....	5
1.5.2. Hamzanâmelerin Cilt ve Nüshaları Üzerine.....	7
1.5.3. Hamzanâmeler Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	8
1.5.4. Hamzanâme'nin Elli Üçüncü Cildi Hakkında.....	15
1.5.5. Hamzanâme'nin Elli Üçüncü Cildi'nin Dil, Üslûp ve İçerik Hususiyetlerine Dair.....	16
1.5.5.1. Dil ve Üslûp Hususiyetleri.....	16
1.5.5.2. İçerik Hususiyetleri.....	19
2. İNCELEME (DİL BİLGİSİ).....	23
2.1. Yazım Özellikleri.....	24
2.1.1. Hamzanâme'de Eski Uygur Yazımı ile İlgili Tespitler.....	25
2.1.2. Hamzanâme'de Arap- Fars Yazımının Özellikleri.....	26
2.1.3. Vokallerin (Ünlülerin) Yazımı.....	28
2.1.3.1. /a/ Vokalinin Yazımı.....	28
2.1.3.2. /e/ Vokalinin Yazımı.....	29
2.1.3.3. /ı/, /i/ Vokalinin Yazımı.....	30
2.1.3.4. /o/, /ö/ ve /u/, /ü/ Vokallerinin Yazımı.....	31
2.1.4. Uzun Vokallerin Yazımı.....	32
2.1.5. Konsonantların (Ünsüzlerin) Yazımı.....	32
2.1.5.1. /ç/ Konsonantının Yazımı.....	33
2.1.5.2. /p/ Konsonantının Yazımı.....	33
2.1.5.3. /t/ Konsonantının Yazımı.....	33
2.1.5.4. /s/ Konsonantının Yazımı.....	34
2.1.5.5. /ñ/ Konsonantının Yazımı.....	34
2.1.5.6. /k/ Konsonantının Yazımı.....	35
2.1.5.7. /g/ Konsonantının Yazımı.....	35
2.1.6. Yazım ile İlgili Saptamalar.....	35
2.1.6.1. Çekim Eklerinin Yazımı ile İlgili Saptamalar.....	36
2.1.6.2. Yapım Eklerinin Yazımı ile İlgili Saptamalar.....	39
2.1.6.3. İkili/Farklı Kullanımlar.....	39
2.1.6.3.(1). Bazı Sözcüklerin Yazımında Saptanan Kullanımlar.....	39
2.1.6.3.(2). Bazı Eklerin Yazımında Saptanan Kullanımlar.....	39
2.2. Ses Bilgisi (Fonetik).....	41
2.2.1. Vokaller.....	41
2.2.1.1. Vokal Değişmeleri.....	42

2.2.1.2. Vokal Uyumu.....	43
2.2.1.2.(1). Kalınlık-İncelik Bakımından Vokal Uyumu (Damak Uyumu/Büyük Ünlü Uyumu)	43
2.2.1.2.(2). Düzlük- Yuvarlaklık Bakımından Vokal Uyumu (Küçük Ünlü Uyumu/Dudak Uyumu).....	45
2.2.1.2.(2).(a). Köklerde Uyumsuzluk.....	45
2.2.1.2.(2).(b). Eklerde Uyumsuzluk.....	46
2.2.1.2. (2).(b).(a). Yuvarlak Vokal Taşıyan Ekler	46
2.2.1.2.(2).(b).(b). Vokali Düz Ünlü Taşıyan Ekler	53
2.2.1.3. Vokal (Ünlü) Türemesi:	55
2.2.1.4. Vokal(Ünlü) Düşmesi:	56
2.2.1.5. Vokal Birleşmesi (Derilme-Birleşme):	56
2.2.1.6. Yuvarlaklaşma	57
2.2.2. Konsonantlar (Ünsüzler).....	57
2.2.2.1. Konsonant Değişimleri	57
2.2.2.1.(1). k>ğ Değişimi	57
2.2.2.1.(2). k>g Değişimi	58
2.2.2.1.(3). g>v Değişimi	58
2.2.2.1.(4). π>v Değişimi	58
2.2.2.1.(5). b>v Değişimi	59
2.2.2.1.(6). b>p Değişimi	59
2.2.2.1.(7). t>d değişimi.....	59
2.2.2.1.(8). /d/>/y/ Değişimi.....	60
2.2.2.2. Konsonant (Ünsüz) Benzeşmesinin Olmadığı/Bulunmadığı Haller ...	60
2.2.2.3. Yer Değiştirme(Göçüşme/Metatez)	61
2.2.2.4. Konsonant Türemesi	61
2.2.2.5. Konsonant Düşmesi	62
2.2.2.6. Hece Düşmesi (Haploloji)	63
2.3. Biçim Bilgisi (Morfoloji)	63
2.3.1. Ad (İsim)	63
2.3.1.1. Ad Çekim Ekleri	64
2.3.1.1. (1). Çokluk Eki /+IAr/	64
2.3.1.1.(2). İyelik Ekleri.....	64
2.3.1.1.(3). Ad Durum Ekleri	68
2.3.1.1.(3).(a). Yalın (Nominatif) Durum.....	68
2.3.1.1.(3).(b). İlgi (Genitiv) Durumu /+Üm/;+ÜmÜz/;+Uñ/; /+nUñ/.....	68
2.3.1.1.(3).(c). Yönelme (Dativ) Durumu /+(y)A/	69
2.3.1.1.(3).(d). Yükleme (Akkuzatif) Durumu Eki /-ı/, /-i/, /-n/, /-nı/, /-ni/:	69
2.3.1.1.(3).(e). Bulunma (Lokativ) Durumu Eki /+dA/	70
2.3.1.1.(3).(f). Ayrılma (Ablativ) Durumu /+dAn/	70
2.3.1.1.(3).(g). Eşitlik (Ekvativ) Durumu Eki /+CA/	71
2.3.1.1.(3).(h). Yön Gösterme (Direktiv) Durumu /+rA/, /+rU/, /+ArU/ ...	71
2.3.1.1.(3).(i). Araç (Instrumental) Durumu /+(I)n/, /+(y)IIA).....	71
2.3.1.2. Yapılarına Göre Adlar	72
2.3.1.2.(1). Basit Adlar.....	72
2.3.1.2.(2). Türemiş Adlar.....	72
2.3.1.2.(2).(a). Addan Türemiş Adlar.....	72
2.3.1.2.(2).(b). Eylemden Türemiş Adlar	74

2.3.1.2.(3). Birleşik Adlar	76
2.3.1.3. Ad (İsim) Tamlaması	76
2.3.1.3.(1). Belirtili Ad Tamlaması.....	76
2.3.1.3.(2). Belirtisiz Ad Tamlaması.....	77
2.3.1.3.(3). Zincirleme İsim Tamlaması.....	77
2.3.1.4. Sayı Adları.....	77
2.3.2. Zamir (Adıl)	78
2.3.2.1. Kişi Zamirleri.....	78
2.3.2.2. İşaret Zamirleri.....	80
2.3.2.3. Dönüşlülük Zamirleri	81
2.3.2.4. Belirsizlik Zamirleri	81
2.3.2.5. Soru Zamirleri.....	82
2.3.2.6. Bağlama Zamirleri	82
2.3.3. Sıfat.....	83
2.3.3.1. Niteleme Sıfatları	83
2.3.3.2. Belirtme Sıfatları.....	83
2.3.3.1.(1). Sayı Sıfatları	84
2.3.3.1.(2). İşaret Sıfatları	84
2.3.3.1.(3). Belirsizlik Sıfatları.....	85
2.3.3.1.(4). Soru Sıfatları.....	85
2.3.4. Zarf (Belirteç).....	85
2.3.4.1. Zaman Zarfları	86
2.3.4.2. Yer-Yön Zarfları	87
2.3.4.3. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları.....	87
2.3.4.4. Durum (Tarz) Zarfları	87
2.3.4.5. Soru Zarfları.....	88
2.3.5. Edat(İlgeç).....	88
2.3.5.1. Çekim Edatları	88
2.3.5.2. Bağlama Edatları.....	89
2.3.6. Eylem(Fiil)	91
2.3.6.1. Eylemlerde Olumsuzluk	91
2.3.6.2. Eylem Çekim Ekleri.....	92
2.3.6.2.(1). Eylem Çekiminde Kişi Ekleri.....	92
2.3.6.2.(1).(a). Zamir (Adıl) Menşeli Kişi ekleri	92
2.3.6.2.(1).(b). İyelik Menşeli Kişi Ekleri	93
2.3.6.2.(1).(c). Emir Çekiminde Kullanılan Kişi Ekleri	93
2.3.6.2.(2). Şekil ve Zaman Ekleri.....	94
2.3.6.2.(2).(a). Bildirme (Zaman) Kipleri.....	94
2.3.6.2.(2).(a).(a). Görülen Geçmiş Zaman	94
2.3.6.2.(2).(a).(b). Öğrenilen Geçmiş Zaman.....	95
2.3.6.2.(2).(a).(c). Geniş Zaman	95
2.3.6.2.(2).(a).(d). Gelecek Zaman.....	96
2.3.6.2.(2).(a).(e). Şimdiki Zaman.....	97
2.3.6.2.(2).(b). Dilek (Tasarlama) Kipleri	98
2.3.6.2.(2).(b).(a). İstek Kipi	98
2.3.6.2.(2).(b).(b). Emir Kipi.....	99
2.3.6.2.(2).(b).(c). Şart Kipi	100
2.3.6.2.(2).(b).(c). Gereklilik Kipi.....	101

2.3.6.3. Ek-Eylem ve Bildirme Ekleri	102
2.3.6.4. Eylemlerin Birleşik Çekimleri	103
2.3.6.4.(1). Hikâye Birleşik Çekim	103
2.3.6.4.(2). Rivâyet Birleşik Çekim	104
2.3.6.4.(3). Şart Birleşik Çekim	104
2.3.6.5. Eylemlerde Soru	105
2.3.6.6. Yapıları Bakımından Eylemler	105
2.3.6.6.(1). Basit Eylemler	105
2.3.6.6.(2). Türemiş Eylemler	105
2.3.6.6.(2).(1). Addan Türemiş Eylemler	106
2.3.6.6.(2).(2). Eylemden Türemiş Eylemler	107
2.3.6.6.(2).(2).(a). Eylemden Eylem Türeten Çatı Ekleri	108
2.3.6.6.(2).(2).(b). Eylemden Eylem Türeten Diğer Ekler	110
2.3.6.6.(3). Birleşik Eylemler	110
2.3.6.6.(3).(1). Ad+ Yardımcı Eylemlerle Oluşturulmuş Birleşik Eylemler	111
2.3.6.6.(3).(2). Tasvir Eylemleri (Fiilleri)	111
2.3.6.6.(3).(2).(a). Sürelik Eylemi	111
2.3.6.6.(3).(2).(b). Tezlik Eylemi	112
2.3.6.6.(3).(2).(c). Yaklaşma Eylemi	112
2.3.6.6.(3).(2).(d). Yeterlik Eylemi	112
2.3.6.6.(3).(3). Anlamca Kaynaşmış ve Deyimleşmiş Birleşik Eylemler	113
2.3.7. Eylemsiler (Fiilimsiler)	113
2.3.7.1. Ad-Fiiller(Mastar)	113
2.3.7.2. Sıfat-Fiiller (Partisip)	114
2.3.7.3. Zarf Fiiller (Gerundium)	117
3. ÇEVİRİYAZILI METİN	121
3.1. Metin	121
4. SÖZLÜK	185
5. KİŞİ VE MEKÂN ADLARI DİZİNİ	232
5.1. Kişi Adları Dizini	232
5.2. Mekân Adları Dizini	241
6. SONUÇ VE TARTIŞMA	243
KAYNAKLAR	246
ÖZ GEÇMİŞ	
EK: TIPKIBASIM	

KISALTMALAR

A	: Arapça
Bkz.	: Bakınız
Bsk.	: Baskı
C.	: Cilt
EAT	: Eski Anadolu Türkçesi
F.	: Farsça
Fr.	: Fransızca
HN	: Hamzaname
mm.	: Milimetre
Nu.	: Numara
p.	: Page (Sayfa)
Rum.	: Rumca
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfa Sayısı
TDAY	: Türk Dili Araştırmalar Yıllığı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
TTk.	: Türkiye Türkçesi
TÜRDAV	: Türkiye Kalkınma ve Dayanışma Vakfı
v.	: Varak
vb.	: Ve benzeri
Yun.	: Yunanca

ÇEVİRİYAZI İŞARETLERİ

ا	A, a, Ā, ā, E, e
ب	B, b
پ	P, p
ت	T, t
ث	Ṭ, ṭ
ج	C, c
چ	Ç, ç
ح	H, h
خ	Ḥ, ḥ
د	D, d
ذ	Z, z
ر	R, r
ژ	J, j
س	S, s
ش	Ş, ş
ص	Sş
ض	Ẓ, ẓ, Ḍ, ḍ
ط	Ṭ, ṭ
ظ	Z, z
ع	‘
غ	Ġ, ġ
ف	F, f
ق	Q, q
ك	K, k, / ñ
ل	L, l
م	M, m
ن	N, n
و	V, v, U, u, Ü, ü, Ö, ö, O, o
ه	H, h
ی	Y, y / Ĭ, ĭ, I, ĩ

1.GİRİŞ

Hz. Hamza, Hz. Muhammed'in amcası ve sütkardeşidir. Hz. Hamza'nın İslamiyeti yaymak için gösterdiği eşsiz kahramanlıklar Türkler tarafından beğenilmiş ve yüzyıllarca dilden dile anlatılmıştır. Hz. Hamza etrafında yüzyıllardır anlatılagelen bu dinî-destanî metinlere "Hamzanâme" adı verilir. Hamzanâmeler ilk olarak Arap edebiyatında ortaya çıkmıştır. Daha sonra Araplardan İranlılara, İranlılardan da Türklerle/Türk edebiyatına geçmiştir. Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinden sonra Hamzanâmelerin Türkler arasında 9.yüzyıldan 14. yüzyıla kadar anlatıldığı, 14. yüzyıldan sonra ise yazıya geçirildiği bilinmektedir. Hamzanâmeler, şair Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî tarafından yazıya geçirilmiştir. 14. yüzyılda yazıya geçirilen Hamzanâmeler Eski Anadolu Türkçesi devresine kaynaklık edecek önemli eserler içerisinde yer almaktadır. Bu vesileyle daha önce üzerinde çalışılmamış olan Hamzanâme külliyyatının elli üçüncü cildi, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nden temin edilmiş ve günümüz Türkçesine kazandırılmıştır. Hamzanâme'nin elli üçüncü cildinde Sâhipkırân-ı Âlem (Server-i Âlem) Hazret-i Hamza ile oğlu Bedî'ü'z-zemân-ı Sâni-i Sâhipkırân ve dilâverlerinin İslamiyet'i yaymak için yaptıkları savaşlar anlatılmaktadır.

1.1. Çalışmanın Amacı

Türk dilinin Eski Anadolu Türkçesi devresi, Anadolu Türk yazı dilinin teşekkül ettiği devredir. Dolayısıyla bu devrede kaleme alınan her bir eserin gerek dil gerekse içerik bakımından çok büyük değeri vardır. Eski Anadolu Türkçesi'nin kullanıldığı eserlerin çeviriyazıya aktarılması ve dil hususiyetlerinin belirlenmesi ve sözvarlığının ortaya konulması Türk dilinin zenginliğinin ortaya çıkarılması bakımından önem arz etmektedir.

"Filoloji, dil özelliklerinden ve dil yapısından düşünce sistemine doğru uzanan bir kültür araştırması olduğuna göre, Anadolu bölgesinde yeni bir kuruluş hâlinde kendini gösteren Oğuz kültürünün bu eski dönemi ve Türk dili tarihindeki yeri de, ancak Eski Anadolu Türkçesi üzerinde yapılacak ayrıntılı ve sistemli yeni çalışmalarla ortaya konulabilecektir" (Korkmaz, 1974: 22).

Bu çalışma ile üzerinde çok az araştırma yapılmış olan Hamzanâme külliyyatına ait bir cildin daha günümüz Türkçesine aktarılarak ilim âleminin hizmetine sunulması amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışma ile Eski Anadolu Türkçesinin 14.yüzyılına ait mensur eser örneklerinden olan Hamzanâme'nin Türk Dilbilgisi araştırmaları bakımından Türk dilinin tarihî gelişimi içerisindeki yerine katkı sunmak amaçlanmıştır. Bu amaç ile Hamzanâme'nin elli üçüncü cildi çeviriyazıya aktarılmış, metin üzerinde inceleme yapılarak metin sözlüğü hazırlanmış, kişi ve mekân adları dizini oluşturulmuştur. Böylece Türk Halk Edebiyatı ve İslam Tarihi'ne kaynaklık edecek bir eser günümüz Türkçesine kazandırılmıştır.

1.2. Çalışmanın Önemi

Eski Anadolu Türkçesi devresi ile ilgili bilinenlerin üzerine yeni bilgiler/bulgular koyabilmek adına çalışılmamış olan Hamzanâme metninin elli üçüncü cildi; Eski Anadolu Türkçesi devresi ile ilgili olması dolayısı ile önem arz etmektedir.

Bu çalışma, yetmiş iki ciltlik bir külliyat olan Hamzanâmelerin bir cildinin daha (elli üçüncü cilt) günümüz Türkçesine kazandırılması bakımından önem taşımaktadır.

1.3. Çalışmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi tekniğinden faydalanılmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217; Güler ve Halıcıoğlu ve Taşğın, 2013: 127). Bu çalışmada doküman incelemesi tekniği ile bir araya getirilen bilgiler dayanak noktası yapılarak öncelikle konu ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Hamzanâmeler üzerine yapılan önceki çalışmalarda ortaya konan veriler alan yazın (literatür) taraması yöntemi ile elde edilmiştir. Akabinde Hamzanâme metninin elli üçüncü cildi tanıtılmış, eser biçim ve içerik bakımından ele alınmış ve çalışmaya konu olan Hamzanâme metninin özeti sunulmuştur. Hamzanâme'nin elli üçüncü cildi dil, üslûp ve içerik bakımından ele alınmış Hamzanâme'nin elli üçüncü cildi özet olarak sunulmuştur. Hamzanâme'nin elli üçüncü cildi dil, üslûp ve içerik bakımından incelenirken Necla Pekolcay'ın *İslamî Türk Edebiyatı Metinlerini Tedkik Metodları* (1994) adlı eseri şablon olarak belirlenmiştir. Buna göre Hamzanâme'nin elli üçüncü cildi; mana dili (Dinî ifadeler), metinde kullanılan alfabe, Arapça-Farsça sözcük ve tamlamaların kullanımı, eski kelimeler, uzun cümleler, sözcük türlerinin kullanımı, seslenmeler, savaş, askerlik, kahramanlık ile ilgili terimlerin kullanımı, müzik ile ilgili terimlerin kullanımı bakımından incelenmiştir. Ayrıca dil ve üslûp özellikleri bölümü incelenirken Metin Demirci'nin *Bir Üslup Tanımlama Denemesi* adlı makalesi ile Rızaeddin Fahreddin'in *Edebi Eserleri Üzerine Dil ve Üslûp İncelemesi* adlı doktora tezinden faydalanılmıştır. Çalışmanın sonraki bölümünde dil bilgisi incelemesi, Hamzanâme metninin elli üçüncü cildinin çeviriyazılı metni, metin sözlüğü, kişi ve mekân adları dizini bölümler halinde sunulmuştur. Metnin Dil Bilgisi incelemesi bölümünde konuların sınırlandırılmasında/sınıflandırılmasında Faruk Kadri Timurtaş'ın *Eski Türkiye Türkçesi*, Muharrem Ergin'in *Türk Dilbilgisi*, Zeynep Korkmaz'ın *Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi*, Hatice Şahin'in *Eski Anadolu Türkçesi*, Mustafa Özkan'ın *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi* adlı eserleri taranmıştır/gözden geçirilmiştir. Ayrıca Dil bilgisi incelemesi bölümünde bölüm ile ilgili diğer ana kaynaklar da incelenerek metnin dil özellikleri ortaya konmuştur. 113 varaklık (1b-113b) eser, çeviriyazıya aktarıldıktan sonra Sözlük bölümünde alfabetik dizi gözetilmiştir. Sonuç bölümünde ise genel değerlendirme yapılmıştır. Çalışmanın sonunda ise okurların mukayese yapabilmeleri adına İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Kütüphanesi'den alınan Hamzanâme'nin elli üçüncü cildine ait tıpkıbasıma yer verilmiştir.

Çalışmanın Çeviriyazılı Metin bölümünde Hamzanâme'nin 53. cildi, Eski Anadolu Türkçesi devresinin dil özelliklerine ve metnin aslına bağlı kalınarak çeviriyazıya aktarılmış. Metnin çeviriyazıya aktarılmasında genel çeviriyazı işaretleri kullanılarak Süheyl Ünver'in *Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler* ile Zeynep Korkmaz'ın *Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyon ile İlgili Değerlendirmeler* adlı makalelerinden büyük ölçüde istifade edilmiştir. Metin oluşturulurken her sayfa başındaki varak numarası köşeli parantez işareti içinde kalın yazı şekli ile [2a], [3b] biçiminde, sayfaların satır numaraları ise kalın yazı şekli ile (1), (2) şeklinde normal karakter ile gösterilmiştir. Metin içerisinde yer alan satır

numaralarına ait yerlere sözcüklerin başında, dipnot numaralarının yerlerine ise sözcüklerin sonunda yer verilmiştir. Numaraların karıştırılmaması için satır numaraları kalın yazı biçimi ile dipnot numaraları normal yazı biçimi ile gösterilmiştir.

Metinde satır sonuna sığmayan sözcüklerin yazımı şu şekildedir: *duvân«âne bār-gā-(10)hunuñ öñine geldi* (41a/9-10). Metnin okunmasında ve çeviriyazıya aktarılmasında yazım özelliklerine sâdik kalınmasına dikkat edilmiştir. Metnin orijinal halinde noktalama işaretleri yer almamasına rağmen çeviriyazılı metinde özel adlar ile mekân adlarına gelen çekim ekleri kesme işareti ile ayrılmış olup kişi adları ile mekân adlarının ilk harfi büyük yazılmıştır. Ayrıca müstensih tarafından yanlış ya da tekrar yazıldığı için üzeri karalanan sözcükler ya da cümleler metinde [...] işareti ile gösterilmiştir. Metinde tahribat nedeniyle okunamayan kısımlar [...] işareti ile gösterilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Hamzanâme metninin elli üçüncü cildine ait sözlük hazırlanmıştır. Sözlük hazırlanırken metni oluşturan sözcüklerin günümüz Türkçesindeki karşılıkları ve metin içerisindeki bağlamları esas alınmıştır. Sözcüklerin anlamları bulunurken Şükrü Haluk Akalın (2011) tarafından hazırlanan *Türkçe Sözlük*, Ferit Devellioğlu (2002) tarafından hazırlanan *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lugat*, Cem Dilçin (1983-2013) tarafından hazırlanan *Yeni Tarama Sözlüğü*, Bilal Eren (1997) tarafından hazırlanan *Osmanlıca-Türkçe Sözlük*, Mehmet Kanar (2011) tarafından hazırlanan *Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü*, Ömer Asım Aksoy ve Dehri Dilçin (2009) tarafından hazırlanan *Tarama Sözlüğü* ve TDK'nin *Güncel Türkçe Sözlüğü*'nden¹ yararlanılmıştır. Metinde yer alan ve sözlük değeri bulunan her sözcük madde başı yapılmış ve kalın yazı şekli ile çeviriyazılı bir şekilde alfabetik sıraya göre dizilmiştir. Bunun yanı sıra ara maddeler, deyimler ve birleşik sözcükler madde başı olarak sıralanmıştır. Madde başındaki sözcüğün hangi dile ait olduğu parantez içerisinde kısaltma ile belirtilmiştir.

Beşinci bölümde Hamzaname metninin elli üçüncü cildinde yer alan kişi ve mekân adlarının yer aldığı bir dizin hazırlanmıştır. Metinde bulunan mekân ve kişi adları alfabetik diziye göre kalın yazı tipi ile çeviriyazılı bir biçimde sıralanmıştır.

1.4. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Bu çalışmanın kapsamı, 72 ciltten oluşan Hamzanâme külliyyatı içerisinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nden alınan Hamzanâme yazmasının elli üçüncü cildinin incelenmesi ile sınırlıdır.

Çalışmanın sınırlarından birisi, sözlük kısmında metni meydana getiren sözcüklerin dizinsiz bir şekilde sıralanmasıdır. Çalışmanın dizin bölümü sadece kişi ve mekân adları ile sınırlandırılmıştır. İnceleme kısmında metin; yazım özellikleri, ses bilgisi ve biçim bilgisi bakımından incelenmiş olup cümle bilgisi bahsi incelemeye dahil edilmemiştir.

1.5. Hamzavî ve Hamzanâmeler Hakkında

Hız. Hamza'nın hayatı etrafında anlatılan, İslam uğrunda yapılan savaşlardan ve kahramanlıklardan bahseden dinî-destanî metinlere Hamzanâme adı verilir.

Hamzanâmeler, Anadolu'da yaşayan Türklere İslamiyet'i öğretmek amacıyla ilk defa 14. yüzyılda Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî tarafından kaleme alınmıştır (Artun,

¹ <http://www.tdk.gov.tr>

2011: 114-115). Hamzanâme'nin yazarı olarak bilinen Hamzavî'ye dair elde bulunan bilgiler çok azdır/sınırlıdır. Hamzavî hakkında elde edilen bilgiler aşağıdaki gibidir:

Hamzanâmelerin yazarı olan ve 14. yüzyılda yaşayan Hamzavî, Osmanlı Hükümdarı Yıldırım Bayezid Han'ın musahibi, ünlü şair Ahmedî'nin kardeşi ve İskendernâme adlı eserin yazarı (Asım, h.1326/m.1911: 15; Kocatürk, 1964: 190-191; Uçman, 1985: 374; Sezen, 1988: 24) olup Hamzavî'nin yaşamı ile ilgili elde bulunan bilgiler pek sınırlıdır.

Hamzavî'nin Hamzanâme haricinde "Kitâb-ı İskender" isimli bir mesnevisi bulunmaktadır. Türk edebiyatında Kıssa-i İskender, İskender-nâme vb. isimlerin bazı mensur İskendernâmeler için kullanılır, bunlardan bazıları Hamzavî'ye ait olup, bazı ciltlerde Ahmedî'ye ait manzumeler yer almakta bu sebeple bu ciltler İskender-nâme olmayıp (Ayçiçeği, 1992: 131) Hamzanâme'dir.

Pala, Türk edebiyatının önemli nesir yâdigarlarından olan İskendernâmelere genellikle mahlas kullanılmadığını, bazen Hamzavî ve Ahmedî'nin mahlaslarının kullanıldığını belirtmiştir (Pala, 1990: 135). Bu bilgi, Ahmedî ile Hamzavî'nin aynı kişi olabileceği kanaatini uyandırmaktadır.

Hamzavî'ye dâir Kütüphanelerde/arşivlerde yeterli malumat olmamasına rağmen Hamzanâmeler üzerine az sayıda da olsa bitirme ve yüksek lisans tezleri yapılmıştır.

Hamzavî'ye ait olduğu kabul edilen Hamzanâmeler ile ilgili yapılan tezler, *Hamzanâmeler Üzerine Yapılan Çalışmalar* başlığı altında verilmiştir.

Hamzavî'ye ait olan Kıssa-i İskender isimli eser ile ilgili yapılan yüksek lisans tezleri şu şekildedir:

- Akyol, Aysun (1990), *Hamzavî kıssa-i İskender Metin Sözlüğü ve Dilbilgisi Özellikleri*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Feyzioğlu, Nesrin (1991), *İskender-nâme Üzerine Bir İnceleme*, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- Seçkin, Neşe (1991), *Hamzavî Kıssa-i İskender (101a-200b v.) Metin Sözlüğü ve Dilbilgisi Özellikleri*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Kalfa, Mahir (1994), *Kıssa-i İskender (301a-405a v.) Giriş-Metin-Dizin*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Kocatürk (1964), Sezen (1988), Yelten (2014) ve Uçman (1997) Hamzanâmelerin destan özelliği taşıdığını, İslamî kahramanlık destanlarının ilki olduğunu belirtmişlerdir. Köprülü (2014), Boratav (2002), Mengi (2000) ve Albayrak (1997) ise Hamzanâmelerin halk hikâyesi özelliği taşıdığını ifade etmişlerdir. Ancak incelenen Hamzanâme metninde destanî özelliklerin ağır bastığı görülmektedir. "Dede Korkud Hikâyeleri ile aynı dönemde yazıya geçirilen Hamzanâme, destanların oluşum safhasının son dönemlerinde ortaya çıkan bir dstandır ve bu yüzden mensurdur. Hamzanâme'nin mensur olması destan türünün özelliklerine aykırı olsa da olayların tarihî yönü bulunan bir ana kahraman (Hz. Hamza), tarihî, gerçek ve geniş bir mekânda (İran, Türkistan, Hicaz) geçmesi, konusunun insanları derinden etkileyen tarihî nitelikteki olaylara (Hz. Hamza'nın din uğrunda yaptığı savaşlar) dayanması ve hacmi nedeniyle Hamzanâme destan niteliği taşıyan bir eserdir" (Kökyar, 2009: 3).

Türklerde Sözlü kültür geleneğinin kökleri İslam öncesi döneme dayanmaktadır. “Destan, sözlü gelenek ortamında halk diliyle yaratılan, kahramanların olağanüstü maceralarını anlatan ve ezgi eşliğinde söylenen tahkiyeye dayalı uzun ürünlerin genel adıdır” (Oğuz, 2004: 5-7). “ Hz. Hamza İslam’ı yaymaya çalışan bunu yaparken de gücünü Allah’tan alan ve bu uğurda kılıç kılıca dövüşmekten çekinmeyen birisidir. Hz. Hamza’nın bu yönü halkı için savaşan Türk destan kahramanları ile birebir örtüşür. Hz. Hamza’yı Türk destan kahramanlarından ayıran yönü ise din uğruna savaşmasıdır. Türk destanlarında kahramanlığın Tanrı tarafından verilmesi sık rastlanan bir durumdur” (Kökyar, 2009: 6). “Hamzanâme kahramanı olan Hamza da gücünü Tanrı’dan alır ve alnında Hz. Hızır’ın öpmesinden dolayı oluşan yeşil bir şule taşımaktadır” (Aycın, 2007: 211). “Hamza, Türk destanlarının genelinde olduğu üzere atı Aşkar-ı Divzâd’ı yanından ayırmayan ve yanındaki kırk yiğitle savaşan savaşa atılan bir kahramandır. Bütün bunlar da bize Hamza’nın İslamiyet’i kabulünden sonra din uğruna savaşmayı da benimseyen alp kimliğinin yanında gazi kimliğinin özelliklerini de taşıyan destânî bir kahraman olduğunu gösterir” (Kökyar, 2009: 6). Özellikle de bir kişinin özelliklerinin, kahramanlığının dilden dile aktarılması destanlarda sık rastlanan bir durumdur. Türkler arasında destan anlatma geleneği İslam’ı kabul ettikten sonra da devam etmiştir. Hz. Hamza’nın hayatı ve İslamiyet uğruna gösterdiği eşsiz kahramanlıklar, Türkler arasında yüzyıllardır anlatılagelmiştir. Hamzanâmelerin 14. yüzyılda yazıya aktarılması, Hamzanâmelerde kahramanlık konusunun işlenmesi, olağanüstü olayların bulunması ve Hz. Hamza’nın gücünü yaratıcıdan alması dolayısı ile Hz. Hamza’nın hayatı ve kahramanlıklarını anlatan metinler de destan olarak değerlendirilebilir.

Hz Hamza’nın cesur, korkusuz ve yiğit olma özelliklerine sahip olması ile daima zayıf olanın yanında olması, İslam dini için her türlü fedakârlığı yapması, İslam dinine karşı büyük bir sevgi ve saygı duyması hikâyelerin kâhîr ekseriyetinin Hz. Hamza’nın şahsiyeti etrafında teşekkül etmesine çok büyük katkılar sağlamıştır.

1.5.1. Hamzanâmelerin Yayıldığı/Anlatıldığı Yerler

- **Hindistan, İran ve Arabistan’da Hamzanâmeler**

Hamzanâmelerin Arabistan’dan İran’a, İran’dan Hindistan’a kadar çok geniş bir coğrafyaya yayıldığı bilinmektedir. Bu durumun en önemli sebebi Hz. Hamza’nın şahsiyeti ve İslam’ı yayma uğruna gösterdiği eşsiz kahramanlıklardır.

Hamzanâmelere farklı ulusların farklı adlar verdikleri görülmüştür. “Araplarda *Esmarü’l Hamza*, *Siretü’l Hamza*; İranlılarda *Kıssa-i Emir Hamza*, *Kitab-ı Rumuz-ı Hamza*, *Dâstân-ı Emir Hamza*; Türklerde *Hamzanâme* adı ile anılmıştır” (Albayrak, 1997: 516). Hamzanâmelerin oluşumu ve yapısı ile ilgili bazı farklı görüşlerin bulunduğu bilinmektedir. “Evliya Çelebi’nin öne sürdüğü bilgilerden hareketle Hz. Peygamberin hikâyecisi Sâhib-i Rûmi tarafından ilk defa bir Hamzanâme tertip edilmiş, daha sonra Ebu’l Mali’nin bunu genişleterek altmış cilde çıkarmış, mevcut Arapça eserlerde müellif Ahmet b. Muhammed Ebû’l Mali el Kûfi’dir” (Albayrak, 1997: 516).

Hamzanâmelerin Arapçadan başka dillere çevrildiği bilinmektedir. “Hamzanâme’nin Arap varyantı “Amiran-Darajaniani” adıyla XII. Yüzyılda Mose Khoneli tarafından Gürcüceye adapte edilmiş, Hindistan’da yayılarak ve minyatür sanatlarına konu teşkil etmiş, metin farklı ciltler halinde İngilizceye çevrilmiştir” (Albayrak, 1997: 516-517).

Hamzanâme'nin İran varyantı ile ilgili farklı bir husus göze çarpmaktadır. "Hamzanâme'nin İran varyantında hikâyelerin kahramanı Resûl-i Ekrem'in amcası olan Hz. Hamza değil, Halife Hârûnürreşid'e isyan eden İranlı Hamza b. Abdullah'tır. Hâricilerden olan Hamza b. Abdullah'ın Sind, Hint ve Serendib'e seferler yapmış, O'na atfedilen kahramanlıklar İranlıları uzun süre meşgul etmiş, zamanla Hz. Hamza'nın savaşlarına ait vakalar bu hikâyelere eklenmiş ve böylece bu destanî metinler, Sünnilerce olduğu kadar Şii çevrelerde de halk tarafından ilgiyle okunmuştur" (Köprülü, 2014: 437; Albayrak, 1997: 516). "Hamzanâme, İran'da "Sahipkırânâme" adıyla bilinir, 1073'te nazmedilmiş, ancak yazarı belli olmayan bu eserde Hz. Hamza'nın İranlaştırılmış menkıbeleri anlatılmış hatta kendisi Nûşirevan'ın sarayında padişahın kızının âşığı olarak gösterilmiştir" (Yazıcı, 1994: 208). İran alanında da Hamzanâmeler anlatılmış, İran coğrafyasında yaşayan Türkler tarafından yazıya geçirilmiş, Hamzanâme'nin eldeki Tebriz baskısı yirmi dört bölümden oluşmaktadır. Moğol ve Hindistan alanında da bu eserin sevilerek dinlenmiş, Moğol Hükümdarı Akbar, çocukluğunda severek dinlemiştir. Akbar, Hamzanâme'yi hükümdar olunca okuma yazma bilmediği için resim haline getirterek seyretmek istemiş, bunun için Hintli ve İranlı nakkaşları 1557-1572 yılları arasında görevlendirerek Hamzanâme'yi bin dört yüz minyatürle resimleştirmiş; ancak iki yüz civarında minyatür günümüze ulaşmıştır (Aksoy, 2007: 86).

Hamzanâmeler birçok Asya diline çevrilmiştir. Hamzanâme'nin büyük bir yazma nüshası Hümayun ve Ekber'in sarayında yazılmış ve mevcut yüzden fazla yaprağın altmış Viyana Sanat Müzesi'ndedir. Bu yazmanın aslı on dört cilt halinde bin dört yüz yaprattır, yaprakların üst sayfası resim, alt kısmı metindir. Cucarat'tan gelen, XVI. yüzyıl başlarında yazıldığı tahmin edilen resimli bir yazma nüshası Tübingen'de muhafaza edilmektedir. (Türk Ansiklopedisi, 1970: 458-459).

Hindistan'da Babür Şah tarafından kurulan Babür Devleti tarafından Hamzanâme nüshası hazırlandığı bilinmektedir. "Babürlülere ait olan ve Viyana Müzesi'nde yer alan Hamzanâme nüshası 1550-1575 yılları arasında hazırlanmıştır. Bu nüshanın aslı 1400 varaktan müteşekkil ve on dört cilttir. Avusturyalı İslam sanatı uzmanı Heinrich Glück tarafından yüz kadar minyatür üzerinde İran resim sanatının Hint resim sanatına etkisini gösteren bir çalışma yapılmıştır" (Albayrak, 1997: 517).

Avrupa müze ve kütüphanelerinde Hamzanâme nüshalarının ve resimlerinin bulunması, Hamzanâmelerin Avrupalıların ilgi ve dikkatlerini celbettiğine bir işarettir.

Hem Türkler hem İranlıların Hamzanâmeler üzerine yaptıkları çalışmalardan hareketle Hz. Hamza'nın müslümlar arasında çok sevilen ve değer verilen bir kişi olduğu söylenebilir.

Bu verilerden özetle Hamzanâmelerin dünya üzerinde oldukça geniş bir coğrafyada okunduğu, yazıldığı hatta resimleştirildiği anlaşılmaktadır.

- **Türkistan'da Hamzanâmeler**

Türklerde destancılık geleneğinin temelleri İslam öncesine dayanır. Önce Türk milletini derinden etkileyen bir olay meydana gelir, sonra bu olay dilden dilden aktararak sözlü kültürde yayılır. Olayın yayılması esnasında olaya birtakım olağanüstü kişi ve olaylar dâhil edilerek tabiri caizse bire bin katılmış olur. Dilden dile sözlü kültürde yayılan bu ürünler bir halk şairi tarafından toplanır ve yazıya aktarılır (Köprülü, 2014: 73-74). Aynı durum Hz. Hamza'nın hayatı ve kahramanlıkları etrafında anlatılan Hamzanâmeler için de geçerlidir. Hamzanâmelerin halk arasında yayılması/anlatılması sırasında metne dinî-destanî birtakım unsurların girdiği görülür. 9. yüzyıldan itibaren Türkler arasında anlatılan/yayılan Hamzanâmelerin –destanlarda

olduğu gibi-14. Yüzyılda Hamzavî adında bir kişi tarafından yazıya geçirildiği bilinmektedir.

İslam dinini yaymak için savaşır iken şehit edilen Hz. Hamza, Hz. Muhammed'in amcasıdır. Bu durum kuşkusuz önce Araplar arasında Hz. Hamza etrafında anlatılan olayların destanlaşmasına katkıda bulunmuş, Arap halk hikâyecilerinin belli başlı konularından biri olmuştur. Daha sonra İranlılar tarafından birtakım unsurlar katılarak yazıya geçirilmiştir, Türkler de dini içerik ile zenginleştirmişlerdir. Zenginleşme gerçekleşirken, tarihsel gerçeklere uymayan, geniş bir coğrafyaya ve zamana yayılmış olağanüstü olaylar Hazreti Hamza'ya atfedilerek Kafdağı, cin, peri, dev, cadı vb. masal unsurları ile bezenmiş yeni bir destan kahramanı yaratılmıştır. Olay kahramanlarının Arap, Acem, Hristiyan ve putperest olmasına; olayların büyük bölümünün Arabistan ve İran'dan geçmesine rağmen Hamzanâme Türkler arasında büyük bir ilgi görmüştür (Yelten, 2014: 19).

Türklerin İslamiyet'i kabul etmelerinden sonra Hamzanâmelerin Türkler arasında 9.yüzyıldan 14. yüzyıla kadar anlatıldığı, 14. yüzyıldan sonra ise yazıya geçirildiği bilinmektedir. "Hamzanâmeler ilk defa Türkçe olarak XIV. yüzyılda yazılmaya başlanmış, Anadolu'da Hamzanâme'yi ilk kez Ahmedî'nin kardeşi olan Hamzavî yazıya aktarmıştır" (Güzel, 2009: 84-85; Kocatürk, 1964: 190-191). Türkler İslamiyet'i kabul ettikten sonra –Türk olmamalarına rağmen- İslamiyet için eşsiz kahramanlıklar ve fedakârlıklar gösteren şahsiyetlere hayran olmuşlar ve bu şahsiyetlere ait kahramanlıklar Türkler arasında hayranlıkla anlatılmıştır/dinlenmiştir. Hz. Hamza da Türkler tarafından çok sevilmiş ve bu sevginin tezahürü olarak Hamzanâmeler Türkler arasında yüzyıllardır anlatılagelmiştir.

Hamzanâmeler, özellikle de Türk, Arap ve İranlılar arasında sevilerek anlatılmış ve okunmuştur. Hamzanâme, Hz. Muhammed'in amcası Hz. Hamza'nın destanlaştırılmış hayatını anlatan eserdir. Savaşları, yiğitlikleri ve maceraları ile halk kültürünün ve folklorunun ana malzemelerinden biri olan Hz. Hamza'nın hayatı asırlarca zevkle okunmuş, Türk ve Fars edebiyatlarında anonim Hamzanâmelere sıkça rastlanmıştır (Pala, 1998: 171).

Tarama Sözlüğü'nde Hamzanâme ile ilgili: "Bu kahramanlık destanı; Yeniçeri ocaklarında okunarak savaş meydanlarında tek er kalıncaya kadar çarpışmak ve hiçbir suretle düşmandan yüz çevirmemek gerektiğini iyice aşılacak için o çağın dili ile ve güzel bir üslup ile yazılmıştır. Her cildi 80-120 sayfa arasında olarak 72 cilt üzerine düzenlenmiştir" bilgisi yer almaktadır (Tarama Sözlüğü VII Ekler, 2009: 26).

Türk edebiyatında çok geniş bir yer kaplayan ve kütüphanelerimizde 72 cildi bulunan Hamzanâmeler ile ilgili bilgi aktaran araştırmacıların temas ettiği bir diğer husus ise Hamzanâmelere insanlar tarafından gösterilen yoğun ilgi ve sevgidir.

Yelten, Hamzanâmelerin millî bir karakter taşımamakla beraber Türk halkı tarafından kısa sürede benimsenerek yaygınlaşmasında; İslâm dinine karşı içten bir saygı beslenmesi yanında hemen hemen bütün hikâyelerin özünde kahramanlık ve cihat anlayışının bulunmasını, Hz. Hamza'nın dürüstlüğü ve daima zayıftan yana olmasını ve Türk halkının onun şahsında kendi benliğini bulması gibi faktörlerin önemli olduğunu ifade etmiştir (Yelten, 2014: 19).

1.5.2. Hamzanâmelerin Cilt ve Nüshaları Üzerine

Muhammet Yelten tarafından kaleme alınan *Hamza-nâme'nin Yeni Ciltleri ve Okunma Mekânları* adlı makalede; İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde 72 ciltten müteşekkil bir Hamzanâme külliyyatının yer aldığı ancak 40 ve 42. ciltlerin bulunmadığı, abartılı yorumların aksine Hamzanâme külliyyatının 72 ciltten ibaret olduğu zirâ 72. cildin sonunda "*Hamza-nâme'nin yetmiş ikinci âhir cildir, fazl olunur*" şeklinde İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Kütüphanesi Nd. 2496 numarada bir ifadenin tespit edildiği bilgisi paylaşılmıştır (Yelten, 2013: 153-158).

Yer aldıkları kütüphane ve nüsha sayıları bakımından Türkiye'de bulunan Hamzanâmeler aşağıdaki gibidir:

Erzurum Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi (6 nüsha), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Kütüphanesi (66 nüsha), İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Eski Eserler Bölümü (61 nüsha), Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi (35 nüsha), İstanbul Belediye Kütüphanesi (1 nüsha), İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi (6 nüsha), İstanbul Fatih Millet Kütüphanesi (6 nüsha), Türk Dil Kurumu Kütüphanesi (1 nüsha) (Yelten, 2013: 153-158).

1.5.3. Hamzanâmeler Üzerine Yapılan Çalışmalar

- **Hamzanâmeler ile İlgili Müstakil Kitaplar**

a) **Sezen, Lütfi (1991), *Halk Edebiyatında Hamzanâmeler*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.**

Lütfi Sezen tarafından kaleme alınan eser, 156 sayfadır. Eserin giriş bölümünde destan türü ile ilgili ayrıntılı bilgi verilmiştir. Birinci bölümde, Hamzanâmeler üzerinde yapılan ilmî çalışmalar, tespit edilen Hamzanâme yazmaları, Hz. Hamza'nın hayatı, kişiliği ve Hz. Hamza ile ilgili kaleme alınan kitap ve kaynaklara dâir bilgiler aktarılmıştır. İkinci bölümde Hamzanâme'de yer alan Müslüman tipler, sonradan müslüman olan tipler ve Müslüman olmayan tipler hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde Hamzanâme yazmasına ait 69. cildin tıpkıbasımı, sözlük, bibliyografya ve genel indekse yer verilmiştir.

b) **Aksoy, Mustafa (2009), *Hamzanâme-I*, Kriter Yayıncılık, İstanbul.**

Mustafa Aksoy tarafından kaleme alınan "*Hamzanâme-I*" adlı eser, 150 sayfadır. Eserin giriş kısmında Türk kültür ve edebiyatında Hamzanâmelerin öneminden söz edilerek yerli ve yabancı kaynaklarda yer alan Hamzanâmeler ile ilgili bilgi verilmiş ve Hamzanâme nüshasının tanıtımı yapılmıştır. Eserin birinci bölümünde Hamzanâme'nin birinci cildinde yer alan kahramanlar ve epizotlara dâir bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Türkçe Yazmalar, Nu. T 1132'de kayıtlı bulunan birinci cildin tıpkıbasımına yer verilmiştir.

- **Kitap Bölümlerinde Hamzanâmeler**

a) **Kocatürk, Vasfi Mahir (1964), *Türk Edebiyatı Tarihi*, Edebiyat Yayınevi, Ankara.**

Vasfi Mahir Kocatürk tarafından kaleme alınan *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eserin "XIV. Yüzyılda Nesir" kısmında, Hamzanâmeler ve Hamzanâmelerin yazarı olan

Hamzavî'ye dâir kısa bilgiler verilmiştir. Kocatürk, Hamzanâme'nin Türkler tarafından benimsenen büyük İslâmî kahramanlık destanlarının ilki olduğunu, 9. yüzyıldan sonra yayılmaya başladığını, 14. yüzyıla kadar okunageldiğini, Âşık Çelebi, Kâtip Çelebi ve Evliya Çelebi gibi kaynakların da ittifakı ile kabul edildiğine göre Türk edebiyatında bugün mevcut bulunan Hamzanâme metinlerinin ilk müellifinin Hamzavî olduğunu belirtmiştir.

b) Türk Ansiklopedisi (1970), “Hamzanâme Maddesi” , C.18, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, ss.457-459, Ankara.

Türk Ansiklopedisi'nin 18. cildinde yer alan “Hamzanâme” maddesi, Hz. Hamza'nın hayatı ve kahramanlıkları ile ilgili bilgiler içermektedir. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde bulunan TY. 1111 numaralı 28a-30b varaklar ile ilgili ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

c) Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler (1981), “Hamzavî Maddesi”, C.4, Dergâh Yayınları, ss.93.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nin “Hamzavî” maddesi, Hamzanâme'nin müellifi Hamzavî'ye dâir bilgiler içermektedir. Ayrıca Hamzavî'nin Kıssa-i İskender ve Hamzanâme adlı iki eserinin olduğu bilgisi paylaşılmıştır.

d) Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/İsimler/Eserler/Terimler (1981), “Hamzanâme Maddesi”, C.4, Dergâh Yayınları, ss.91-92.

Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi'nde, İstanbul kütüphanelerinde yer alan Hamzanâme ciltlerinin varlığı ile Hamzanâmelerin ortaya çıkışı, yayılması, okunması, taş baskısının yaygınlık kazanması, el yazmalardan kopya edilerek çoğaltılmasından söz edilmektedir.

e) Uçman, Abdullah (1985), “Hamzanâme”, Büyük Türk Klasikleri: Tarih, Antoloji, Ansiklopedi, C.1. ss.374-376, Ötüken Yayınları, İstanbul.

Abdullah Uçman tarafından kaleme alınan Büyük Türk Klasikleri Ansiklopedisi'nin “Hamzanâme” maddesinde, Hamzanâme'nin müellifi Hamzavî ve Hamzavî'nin eserleri ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Son bölümde ise İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'nde Hamzanâme'ye ait olan TY. 1111 numaralı 28a-30b varakların çeviri yazısı verilmiştir.

f) Özkırımlı, Attila (1987), “Hamzanâme Maddesi” , Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, C.2, Cem Yayınları, ss.600-601.

Attila Özkırımlı tarafından yazılan Türk Edebiyatı Ansiklopedisi'nin “Hamzanâme ” maddesinde Hamzanâme; din uğrunda savaşan kahramanların hayatı, maceraları ve olağanüstü güçlerinden söz eden menkıbelerden biri olarak ele alınmıştır.

g) Yazıcı, Tahsin (1994), “Fars Edebiyatında Destan”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.9, TDV Yayınları, ss.205-208.

Tahsin Yazıcı, Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nin “Fars Edebiyatında Destan” maddesinde, Hamzanâme'nin İran varyantı olarak bilinen Sahipkırânnâme'nin 1073'te (1662) nazmedildiği; ancak müellifi belli olmayan bu eserde Hz Hamza'nın İranlılaştırılmış menkıbelerine yer verildiği ve kendisinin Nüşirevan'ın sarayında padişahın kızının âşığı olarak gösterildiği bilgisi mevcuttur.

h) Yetiş, Kazım (1994), “Destan”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.9, TDV Yayınları, ss.202-205.

Kazım Yetiş tarafından kaleme alınan Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nin “Destan” maddesinde, Hamzanâmelerin Türklerin İslamiyet'i yaymaları ve Rumeli'ye yerleşmeleri, yeni bir ülkenin yurt edinilmesi ve müslüman

hâle getirilmesi amacı ile kaleme alınan Danişmendnâme, Battalnâme, Saltuknâme'ye benzer bir halk hikâyesi özelliği taşıdığı ve bu özelliğinden ötürü dil, tarih ve folklor malzemesi bakımından çok geniş ve zengin bir kaynak eser olduğu bilgisi paylaşılmıştır.

i) Albayrak, Nurettin (1997), “Hamzanâme Maddesi”, TDV İslam Ansiklopedisi, C.15, TDV Yayınları, ss.516-517.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nin *Destan*” maddesinde Nurettin Albayrak, Fuad Köprülü'nün Hamzanâmeler ile ilgili önerdiği kaynaklara ulaşarak Hamzanâmelerin ortaya çıkışı, Arap, Fars, Moğol ve Hint kaynaklarında ve yerli kaynaklarda yer alan Hamzanâme ve Hamzanâme müellifleri ile ilgili bilgiler vermiştir.

i) Algül, Hüseyin (1997), “Hamza Maddesi” , TDV İslam Ansiklopedisi, C.15, TDV Yayınları, ss.500-502.

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nin *Destan*” maddesinde Hüseyin Algül, Hz. Hamza'nın menkıbevî yaşamının Müslüman milletlere etkisi ve Hz. Hamza'nın biyografisine yer vermiştir.

j) Köprülü, Fuad (2003), *Türk Edebiyatı Tarihi*, 5. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.

Köprülü, *Türk Edebiyatı Tarihi* adlı eserinin “Anadolu'da Türk Dili ve Edebiyatı'nın Tekâmülüne Umumî bir Bakış” adlı bölümünde, Hamzanâme'yi Anadolu'da çeşitli mevzular ile ilgili XIV. yüzyılda yazılmış ve tercüme edilmiş eserler içerisinde sıralamıştır.

k) Güzel, Abdurrahman (2009), *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı*, 4. Baskı, Akçağ Yayıncılık, Ankara.

Güzel; *Dinî-Tasavvufî Türk Edebiyatı El Kitabı* adlı eserinde, Hamzanâmelerin Peygamber Efendimizin yaşamını anlatan ve “Siyer” adı verilen eserlerden hareketle ortaya çıktığı ve Hz. Hamza'nın menkıbevî yaşamını anlatan eserler olduğu bilgisini paylaşmıştır.

l) Artun, Erman (2011), *Dinî-Tasavvufî Halk Edebiyatı*, 4. Baskı, Karahan Kitabevi, Adana.

Erman Artun *Dinî-Tasavvufî Halk Edebiyatı* adlı eserinin “Dinî-Destanî Metinler” bölümünde Hamzanâmelerin ortaya çıkışı, yayılması, okunması, müellifi vb. konularda bilgiler aktararak Hamzanâmelerin Dede Korkud Hikâyeleri gibi destandan halk hikâyesine geçiş döneminin eserlerinden biri olduğu tezini öne sürmüştür.

m) İz, Fahir (1996), *Eski Türk Edebiyatında Nesir XIV.Yüzyıl Ortasına Kadar Yazmalardan Seçilmiş Metinler*, 2. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.

Yazar; *Eski Türk Edebiyatında Nesir XIV.Yüzyıl Ortasına Kadar Yazmalardan Seçilmiş Metinler* adlı eserinin “Dinî-Destanî Metinler” bölümünde, Hamzanâme için, “Haricîlerin ünlü kahramanı Hamza'nın adı çevresinde gelişen ve Anadolu'da çok yayılan en eski dinî-destanî metinlerdendir” ifadesini kullanmıştır. Ayrıca İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi'ne kayıtlı TY. 1111 numaralı Hamzanâme yazmasına ait 28a-30b varakları Osmanlıca matbu harflerle neşretmiştir.

- **Yabancı Kaynaklarda Hamzanâmeler**

Mehmet Fuat Köprülü “Edebiyat Araştırmaları I” adlı eserinde Hamzanâmeler ile ilgili olarak aşağıdaki yabancı kaynakların taranmasını/incelemenmesini önerir:

- a) Takıyyüddin İbn Teymiyye (ö. 728/1328), Minhacü's-sünne VII, 4,
- b) Ronkel, de Roman, Van Amir Hamza, Leiden, 1985,
- c) Grund der İrani Philologie II, ss.318-320,

- d) Garcin de Tassy, Hindi ve Hindistani Edebiyat Tarihi,
 e) Flesher, Kleine Schritten III, s.228,
 f) Babürşah, Babürnâme “Mir-i ser Bürehhe” (Pavet de Courteille Tercümesi, s.398), (Köprülü, 2004: 324).

- **Hamzanâmeler Üzerine Yazılan Makaleler**

a) Yelten, Muhammet (2014), “*Hamzanâme'nin Nesir Üslûbu*” , **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Vol.9/9, Summer 2014, p.17-30.**

Muhammet Yelten tarafından kaleme alınan “Hamzanâme'nin Nesir Üslûbu” adlı makalede, “Karşılaştırmalı Üslûp Çalışmaları” ilkesinden hareketle İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Bölümü 2496 numarada kayıtlı bulunan Hamzanâme'nin 1. cildi, söz varlığı, üslûp özellikleri, biçim bilgisi ve cümle bilgisi bakımından incelenmiştir.

b) Yelten, Muhammet (2013), “*Türk Edebiyatında 15. Yüzyıldan Bir Nesir Kesiti Olarak Hamza-nâme'nin Hitap ettiği Zümreler*” , **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Vol.8/13, Fall 2013, p.179-247.**

“Türk Edebiyatında 15. Yüzyıldan Bir Nesir Kesiti Olarak Hamza-nâme'nin Hitap ettiği Zümreler” adlı makalede Yelten, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Nadir Eserler Bölümü 2496 numarada kayıtlı bulunan Hamzanâme'nin 1. cildinin kıraat (okuma) kayıtlarını belirleyerek eserin okunduğu çevreler ve zümreleri incelemiştir.

c) Yelten, Muhammet (2013), “*Hamza-nâme'nin Yeni Ciltleri ve Okunma Mekânları*”, **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Vol.8/9, Summer 2013, p.151-165, Ankara.**

“Hamza-nâme'nin Yeni Ciltleri ve Okunma Mekânları” adlı makalede yazar, Hamzanâme'nin Türkiye kütüphanelerindeki cilt sayısı hakkında kesin sonuçlara varmaya çalışarak Hamzanâme'nin Türkiye kütüphanelerindeki cilt sayısının 72 olduğunu tespit etmiştir.

d) Türk, Osman (2015), “*Türk Edebiyatında Hamza-nâme Adlı Eserin 72. Cildinin İncelenmesi*” , **Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Vol.10/16, Fall 2015, p.1103-1112, Ankara.**

“Türk Edebiyatında Hamza-nâme Adlı Eserin 72. cildinin İncelenmesi” adlı makalede, Hamzanâme'nin 72. cildi; konu, şahıs tipleri, dil yapısı ve yazım özellikleri bakımından ele alınmıştır.

- **Hamzanâmelere Dair Sunulan Bildiriler**

a) Aksoy, Mustafa (2007), “*Hamzanâme Örneğinde Uzun Anlatıların Eğitici İşlevi*” , 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi), 10-15 Eylül 2007, ss.81-103, Ankara.

b) Yelten, Muhammet (2012), “*Hamza-nâme'nin Okunma Coğrafyası*” , VII.Türk Dili Kurultayı, 24-28 Eylül 2012, TDK-Ankara.

c) Yelten, Muhammet (2013), *Türk Edebiyatında 15. Yüzyıldan Bir Nesir Kesiti Olarak Hamza-nâme'nin Hitap Ettiği Zümreler*” , VIII. Milletlerarası Türkoloji Kongresi, 30 Eylül-4 Ekim 2013, İstanbul.

d) Yelten, Muhammet (2014), “*Hamza-nâme'nin Nesir Üslûbu*”, VII. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu, 16-18 Ekim 2014, Fırat Üniversitesi Elazığ.

- **Hamzanâmeler Üzerine Yapılan Lisans Bitirme Tezleri**

a) **Öncü, Mustafa (1975), *Hamzanâme (50A-88A) Metin-İndeks*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Basılmamış Bitirme Tezi, İstanbul.**

Mustafa Öncü tarafından merhum Prof. Dr.Faruk Kadri Timurtaş danışmanlığında hazırlanan “*Hamzanâme (50A-88A) Metin-İndeks*” başlıklı tez, 296 sayfadır. Bu çalışmanın birinci bölümünde Hamzanâmeler ve Hamzavî'ye dâir bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde 50a-88a numaralı varaklar çeviriyazıya aktarılmış, son bölümde ise indeks hazırlanmıştır. Sözü edilen çalışma, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nde TAEK 1661T numarada yer almaktadır.

b) **Ay, Meral (1986), *Dâstân-ı Emîr Hamza*, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Basılmamış Bitirme Tezi, İzmir.**

Meral Ay tarafından hazırlanan “*Dâstân-ı Emîr Hamza*” adlı çalışmada Hamzanâme'nin İran varyantına ait olan Tebriz baskısının incelendiği, İran'da yaşayan Türkler tarafından istinsah edilen Hamzanâme'nin taş baskısının yirmi dört bölümden meydana geldiği, olayların altı sayfadan ibaret olduğu bilgisi paylaşılmıştır (Aksoy, 2007: 86).

c) **Karadeniz, Hakkı (1993), *Hamzavî ve Hamzanâme (1B-20B) Metin-İndeks*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Basılmamış Bitirme Tezi, İstanbul.**

Hakkı Karadeniz tarafından merhum prof.Dr.Faruk Kadri Timurtaş danışmanlığında hazırlanan “*Hamzavî ve Hamzanâme (1B-20B) Metin-İndeks*” adlı tez, 133 sayfadır. Bu çalışmanın birinci bölümünde Hamzanâmeler ve Hamzavî'ye dair bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde 1b-20b numaralı varaklar çeviriyazıya aktarılmış, son bölümde ise indeks yapılmıştır. Sözü edilen çalışma, İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi'nde TAEK 1423T numarada yer almaktadır.

- **Hamzanâmeler Üzerine Yapılan Yüksek Lisans Tezleri**

a) **Sezen, Lütfi (1988), “*Hamzanâmelerin Halk Edebiyatındaki Yeri*”, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.**

Lütfi Sezen tarafından Muhan Bali danışmanlığında hazırlanan “*Hamzanâmelerin Halk Edebiyatındaki Yeri*” başlıklı yüksek lisans tezi, 210 sayfadır. Çalışmanın giriş bölümünde destan türü ile ilgili bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Hz.Hamza, Hamzanâmeler ve Hamzanâmeler üzerine yapılan ilmî çalışmalar dair bilgiler aktarılmıştır. İkinci bölümde Hamzanâme'deki tipler ele alınmış, üçüncü bölümde ise Hamzanâme metninin 69.cildinin tıpkıbasımına yer verilmiştir.

b) **Balaban, Âdem (2003), “*Hamzanâme'de Geçen Zarf Fiil Yapılı Cümleler*” , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.**

Âdem Balaban tarafından Muhammet Yelten danışmanlığında hazırlanan yüksek lisans tezi, 152 sayfadır. Çalışmanın giriş bölümünde Hamzanâmeler ile ilgili genel bilgiler verilmiştir. Birinci bölümde Hamzanâme metninin Eski Anadolu Türkçesi bağlamında yapılanmasından söz edilmiş, ikinci bölümde metindeki dil ve üslup

özellikleri ile cümle tiplerine değinilmiş, üçüncü bölümde ise metinde geçen zarf-fiil yapıları ayrıntılı bir şekilde irdelenmiştir.

c) Zengin Yalçın (2005), “Hamzanâme (Metin-İnceleme)”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Yalçın Zengin tarafından Şeref Boyraz danışmanlığında hazırlanan “Hamzanâme (Metin-İnceleme)” başlıklı yüksek lisans tezi, 272 sayfadır. Tezin giriş bölümünde destan türü ile ilgili bilgiler Hz. Hamza'nın hayatı etrafında teşekkül eden destanlara değinilmiştir. Birinci bölümde, Hamzanâmeler, Hamzanâmelerin Türk edebiyatındaki yeri, Hz Hamza'nın hayatı, Hamzanâme'nin 31.cildinin tip ve motif yapısına dâir bilgiler aktarılmıştır. Üçüncü bölümde ise Hamzanâme'nin çeviriyazılı metnine yer verilmiştir.

d) Kurtçu, Nuran (2006), “Hamza-nâme (16. Cilt) Kahramanlarının Türk Destan Edebiyatındaki Yeri”, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.

Nuran Kurtçu tarafından Mustafa Aksoy danışmanlığında hazırlanan “Hamzanâme (16. Cilt) Kahramanlarının Türk Destan Edebiyatındaki Yeri” başlıklı tez, 202 sayfadır. Çalışmanın giriş bölümünde destan türü ile ilgili bilgiler aktarılmış, Hamzanâme'nin Türk destanları içerisindeki yeri ve Türkiye kütüphanelerinde yer alan Hamzanâme ciltlerinin nüshaları ile ilgili bilgilendirme yapılmıştır. Birinci bölümde Hamzanâme'nin 16. cildinin metin özetine yer verilmiş, İkinci bölümde metinde bulunan kahramanlar tanıtılmış, üçüncü bölümde Hamzanâme kahramanlarının diğer destanî eserlerdeki konumları irdelenmiş ve 16.cildin çeviriyazılı metnine yer verilmiştir.

e) Şimşek Akın, Nurhayat (2006), “Hamzanâme (8.Cilt) Metin-İnceleme” Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Nurhayat Şimşek Akın tarafından Refiye Okuşluk Şenesen danışmanlığında hazırlanan “Hamzanâme (8.Cilt) Metin-İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezi, 287 sayfadır. Çalışmanın giriş bölümünde çalışmanın konu, amaç, kapsam ve sınırlar, yöntem ve bölümlerine dâir bilgiler verilmiş, birinci bölümde Hamzanâmeler üzerine yapılan çalışmalar, 8.cildin tanıtımı ve Hamzanâme kaynakları üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Hamzanâme'nin biçim dil ve üslup özellikleri incelenmiş, üçüncü bölümde Hamzanâme'nin içerik özelliklerine değinilmiştir.

f) Baysal, Sinem Ceyda (2008), “Hamza-nâme (7.Cilt) Gramer Özellikleri-Metin-Sözlük-İndeks”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Sinem Ceyda Baysal tarafından Mehmet Gümüşkılıç danışmanlığında hazırlanan “Hamza-nâme (7.Cilt) Gramer Özellikleri-Metin-Sözlük-İndeks” başlıklı tez, 298 sayfadır. Çalışmanın giriş bölümünde Hamzanâme ile ilgili genel bilgiler verilerek Hamzanâme'nin yedinci cildinin bir nüshası ve konusu ele alınmıştır. Birinci bölümde gramer özellikleri incelenmiş, ikinci bölümde çeviriyazılı metne, üçüncü bölümde sözlük, dördüncü bölümde yer ve özel adlar indeksine yer verilmiştir.

g) Datlı, Derya (2009), “Hamzanâme (2.Cilt) Metin-Sözlük-İndeks”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Derya Datlı tarafından Muhammet Yelten danışmanlığında hazırlanan “Hamzanâme (2.Cilt) Metin-Sözlük-İndeks” adlı yüksek lisans tezi, 186 sayfadır. Çalışmanın giriş bölümünde Hamzavî ve Hamzanâme hakkında bilgilendirme

yapılmıştır. Birinci bölümde Hamzanâme'nin 2.cildinin çeviriyazılı metni, ikinci bölümde sözlük, üçüncü bölümde kişi ve yer adları indeksine yer verilmiştir.

h) Kökyar, Derya (2009), “Hamza-nâme (30.Cilt) İnceleme-Metin”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

Derya Kökyar tarafından Şeref Boyraz danışmanlığında hazırlanan “Hamza-nâme (30.Cilt) İnceleme-Metin” başlıklı tez, 251 sayfadır. Çalışmanın giriş bölümünde Hamzanâmeler, Hamzanâmelerin Türk Halk edebiyatındaki yeri, Hamzanâmelerin cilt ve nüshaları ve Hamzanâmeler üzerine yapılan çalışmalara değinilmiştir. Birinci bölümde Hamzanâme'nin otuzuncu cildi şekil ve muhteva açısından incelenmiştir. İkinci bölümde Metnin yazı çevirimi, kişi-eser-yer adları dizini ve metnin orijinaline yer verilmiştir.

ı) Karahan, Bihter (2014), “Hamza-nâme (14.Cilt) İnceleme-Metin”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bihter Karahan tarafından Zühal Ölmez danışmanlığında hazırlanan “Hamza-nâme (14.Cilt) İnceleme-Metin”, başlıklı tez, 389 sayfadır. Çalışmanın giriş bölümünde Hamzavî ve Hamzanâmeler ile ilgili bilgiler aktarılmış, birinci bölümde çeviriyazılı metne yer verilmiş, ikinci bölümde ise metnin dil özellikleri incelenmiştir.

i) Dinçaslan, Mehmet Fatih (2016), “Hamzanâme (46. Cilt) Gramer İncelemesi-Çeviriyazılı Metin-Sözlük-İndeks” Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Mehmet Fatih Dinçaslan tarafından Metin Demirci danışmanlığında hazırlanan “Hamzanâme (46. Cilt) Gramer İncelemesi-Transkripsiyonlu Metin-Sözlük-İndeks” başlıklı tez, 260 sayfadır. Çalışmanın giriş bölümünde çalışma ile ilgili genel bilgiler, çalışmanın amacı, önemi, yöntemi, kapsam ve sınırlılıkları, Hamzavî, Hamzanâmeler ve Hamzanâmeler ile ilgili yapılan çalışmalara değinilmiştir. İkinci bölümde gramer incelemesi ele alınmıştır. Üçüncü bölümde 46. cildin çeviriyazılı metnine yer verilmiş, dördüncü bölümde 46. Cildin sözlüğü oluşturulmuştur. Beşinci bölümde kişi ve yer adları indeksi, altıncı bölümde sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

j) Bulut, Adem (2016), “Hamzanâme (12.Cilt) Gramer-Çeviriyazılı Metin-Sözlük-Kişi Adları İndeksi/Yer Adları İndeksi” ,Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

Adem Bulut tarafından Metin Demirci danışmanlığında hazırlanan “Hamzanâme (12.Cilt) Gramer-Transkripsiyonlu Metin-Sözlük-Kişi Adları İndeksi/Yer Adları İndeksi” başlıklı tez, 302 sayfadır. Çalışmanın giriş bölümünde çalışma ile ilgili genel bilgiler, çalışmanın amacı, önemi, yöntemi, kapsam ve sınırlılıkları, Hamzavî, Hamzanâmeler ve Hamzanâmeler ile ilgili yapılan çalışmalara yer verilmiştir. İkinci bölüm gramer incelemesi, üçüncü bölüm çeviriyazılı metin, dördüncü bölüm kişi ve yer adları indeksini içermektedir.

k) Korkmaz, Abdülkadir (2017), “Hamza-nâme (20.cilt) İnceleme-Metin-Sözlük”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Abdülkadir Korkmaz tarafından Muhammet Yelten danışmanlığında hazırlanan “Hamza-nâme (20.cilt) İnceleme-Metin-Sözlük” başlıklı tez, 692 sayfadır. Çalışmanın birinci bölümünde Hamzavî, Hamzanâme, Hamzanâme'nin dil ve anlatım özellikleri ve

Hamzanâme metninin özeti; ikinci bölümde çeviriyazılı metin; üçüncü bölümde sözlüğe yer verilmiştir.

1.5.4. Hamzanâme'nin Elli Üçüncü Cildi Hakkında

Araştırmalar neticesinde çalışmaya/ incelemeye konu olan Hamzanâme'nin elli üçüncü cildine ait üç nüsha belirlenmiştir:

1. İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi, Eski Eserler Bölümü, Nu. TY 01110.

2. İstanbul Fatih Millet Kütüphanesi, Ali Emiri Efendi Kitapları, Nu.104.

3. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Nadir Eserler Kütüphanesi Nd.2496.

İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi ile irtibata geçilerek kütüphanede yer alan 297.9 yer numaralı NEKTY01110 barkodlu elli üçüncü cilt Hamzanâme yazması temin edilmiştir.

Çalışmaya esas olan Hamzanâme'nin elli üçüncü cildi 165x230 mm. ölçüsündedir. Metin 115 varaktan müteşekkildir. Metinde 1b'de on bir satır; 2a'dan 20b'ye kadar on yedi satır; 20b'de yirmi satır; 21a ile 30a arasında on yedi satır; 30a ile 113a arasında on dokuz satır; 113b'de on üç satır yer almaktadır. Kısaca elli üçüncü cildin satır sayısının düzensiz olduğu görülmektedir. Metin rika hat, Arap harfleri ile Türkçe olarak, aharlı krem kâğıda harekesiz olarak istinsah edilmiştir. Hicrî 1058 senesi (Miladî, 1648) istinsah edildiği ancak müstensih ile ilgili bilgi verilmeyip 17a'da Çāvüşoğlu Ahmed Ağa kırâ'athânesinde Mollâ Yûsuf, Muhammed/ Mehmed Efendi, Süleymân Efendi; 36a'da Kaşşab Muhammed/ Mehmed maşûk kahvesinde Kaşşab Âlî Ağa tarafından kırâ'at edildiği belirtilmiştir. Varakların /b/ yüzünde sol alt köşede bir diğer sayfanın birinci satırındaki ilk sözcük yazılıdır.

Metnin giriş kapağında sağ taraftan itibaren “Elli üç / şahî/cildî/ Edebiyât kütüphanesi (1110) Hamzanâme cild elli üç İşbu 1280 senesi mâh-ı cemâziyelevvelin (cemâzi-yel-evvel) yirmi üçüncü gününden mâh-ı ramazân ayının yirmi sekizinci gününe kadar Hamza-i bâ-şafânun evvel cildünden 55[...] oğlunun [...] Şalîh Ağa'nun kahvesinde kırâ'at olunmuştur.” İfadesi yer almaktadır. Yazılış tarihi ve yazan kişi ile ilgili veya farklı bir konuya atfen ebced hesabıyla oluştuğunu düşündüğümüz bir tablo bulunmaktadır. Hamzanâme 15:1142 [...]

1b'de, “Bu kitâb elli üçüncü cildir. Elli beşinci cild deyü kimseye virmeyünüz sonra saña [...] ezberler.” ifadesi bulunmaktadır. 2a'da “Deyü/ maḥal-i dilde taḥrîr ve inşâ olunması lâyıḳ ve münâsip gününe [...] vesselâm” ifadesine yer verilmiştir. 17a'da sayfanın sol kenarında üç satırlık, sağ alt köşeye doğru kısa iki satırlık farklı bir yazı stiliyle sonradan veyahut başka bir kişi tarafından yazıldığı anlaşılan metin bulunmaktadır. Bu metinde: “Bu kitâbı Dâvûd Pâşâ iskelesinde Çāvüşoğlu Ahmed Ağa kırâ'athânesinde elli beşinci cildine kadar kırâ'at olunmuştur in-şâ'-Allah-u Te'âla tekmîl-i kırâ'at olunur kırâ'at edenler Mollâ Yûsuf, Muhammed/ Mehmed Efendi Süleymân Efendi 11/21(?) Zilkâ'de 87 benüm efendüm bu dünyâ gelür geçer âkil oldur ki hemân [...] kırâ'at edenler Mollâ “ ifadesi yer almaktadır. 24a'da sayfanın sol tarafına bir kalem çizilerek “kalem-i şahîpkırân” yazılmış. 35b'de sayfanın üst kısmında yer alan yazı silindiği için okunamamıştır. 36a'da sayfanın sağ üst kısmında ” ḥâlâ bu kâtib şeh- emînîde berber Kaşşab Muhammed/ Mehmed maşûk kahvesinde Kaşşab Âlî Ağa kırâ'at etmişdür 1241/1341(?) (Ay okunamadı.) 16 sad 1241(?)” ifadesi yer almaktadır. 37a'da sayfanın üst kısmında “ kırâ'at ve neşr” ifadesi yer almaktadır.

113b’de metin sayfanın yarısında bitiyor. Hikâyenin devamında bir açıklama var. 114a’da adamın hayalindeki evi gösteren bir şekil var. Arka kapakta. “Elli üç/elli dört sol taraf elli beşe kadar okudum” ifadesine yer verilmiştir. **1142 TY-1110-** (1142) sayılarına yer verilmiştir.

Metnin giriş paragrafının farklı bir yazı stiliyle yazıldığı, 1b’den 20a’ya kadar ise daha farklı bir yazı stiliyle yazıldığı için yazıda el değiştirildiği görülmektedir. 20b’nin yirmi satırdan ibaret olduğu ve daha küçük yazıldığı, 20b’de tekrar farklı bir yazı stiline kullanıldığı, bu yazının başkasının elinden çıktığı bundan dolayı yazıda el değiştirildiği anlaşılmaktadır. 21a’dan itibaren yazı stiline tekrar değiştiği bu sebeple yazıda el değiştirildiği görülmektedir. 30a’dan sonra satır sayısının ve yazı şeklinin değiştiği görülmektedir.

1.5.5. Hamzanâme’nin Elli Üçüncü Cildi’nin Dil, Üslûp ve İçerik Hususiyetlerine Dair

Hamzanâme’nin elli üçüncü cildi dil, üslûp ve içerik bakımından incelenirken Necla Pekolcay’ın *İslamî Türk Edebiyatı Metinlerini Tedkik Metodları* (1994) adlı eseri şablon olarak belirlenmiştir. Buna göre Hamzanâme’nin elli üçüncü cildi; mana dili (Dinî ifadeler), metinde kullanılan alfabe, Arapça-Farsça sözcük ve tamlamaların kullanımı, eski kelimeler, uzun cümleler, sözcük türlerinin kullanımı, seslenmeler, savaş, askerlik, kahramanlık ile ilgili terimlerin kullanımı, müzik ile ilgili terimlerin kullanımı bakımından incelenmiştir. *Dil ve Üslûp Özellikleri* bölümünde özellikle metnin dil özelliklerinin ve üslûp cümlelerinin saptanmasında Metin Demirci’nin *Rızaeddin Fahreddin’in Edebi Eserlerinde Dil ve Üslûp İncelemesi* (2011) başlıklı doktora tezi ile *Bir Üslup Tanımlama Denemesi* (2013) adlı makalesi yol gösterici olmuştur.

1.5.5.1. Dil ve Üslûp Hususiyetleri

1) Çalışmaya esas olan Hamzanâme’nin elli cildi, sade halk nesri örneği olduğu için metinde sade, açık ve anlaşılır bir dil kullanılmıştır. Metin Arap harfleri ile noktalama işaretleri kullanılmadan düz yazı (mensur) biçiminde kaleme alınmıştır.

2) Hamzanâme’nin elli üçüncü cildi her ne kadar sade nesir örneği olsa da metinde sıklıkla Arapça-Farsça sözcük ve tamlamaların kullanıldığı aşağıdaki örneklerde görülmektedir:

Râviyân-ı aḥbâr ve nâḳilân-ı âsâr ve muḥaddiṣân-ı rûzigâr (1b/1), ehl-i İslâm (21b/16), Şâh-ı ‘Âlem (36a/9), Bedî‘ü’z- zemân (49b/5), Seyyidü’l Mürselîn (113b/10) vb.

3) İncelenen metinde İstanbul Türkçesinde kullanımdan düşmüş olan ancak Eski Anadolu Türkçesi döneminde varlığını sürdüren pek çok kelimenin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Metindeki arkaik (eski) kelimeler tespit edilirken Emek Üşenmez’in *Eski Anadolu Türkçesinde Arkaik (Eski) Ögeler* (2014) adlı eserinden yararlanılmıştır.

Türk Dil Kurumu’nun sözlüğünde arkaizm için “ Kullanıldığı çağdan daha eski bir çağa ait biçimin, yapının özelliği” tanımı yapılmıştır (Akalin, 2011: 153). Metinde yer alan arkaik kelimelerden bazıları şu şekildedir:

eyit- : söylemek, konuşmak: râvi **eydür** Rüstem i Âlemşâh ve Nike çuµ ba«rında Zerhûb nâm bir i Ayyâr ele getürmüştü (22a/4-5),

irte/irtesi: gelecek sabah, ertesi: gece arâm idüp **irtesi** günde ba...dılar yine gelmedi (60a/1),

kaçan: Ne zaman: bunuñ da«ı yoldâşları vardır şoñra güç olur evvel gelenleri defî eyle şoñra **kaçan** ise bunlar elindedür (67a/15-16),

kanğı: Hangi: her **kanğı** köye uğradılarsa hârâb iderlerdi (27a/10)

ķay it-: Endişe, tasa etmek: adamuñ **ķay idecegi** gelür (18b/7),

ķondır-: Misafir etmek, gelen misafiri oturtup ağırlamak: Feyrüz Şâh ķarşu gelüp birbiriyle buluşup görüştüler **ķondırup** ol da bunları yedi (107a/8) vb.

4) Metinde göze ķarpan bir diğer özellik uzun cümlelerin sık sık kullanılmasıdır. Cümlelerin birbirine zarf-fiiller ile bağlandığı görülmüştür. HN’de yer alan örneklerden bazıları şunlardır:

Hâşim ve Hümân da minnet eylediler ol da n’ola diyüp oğlı Siyâmek’i gönderdi varup cümle cihaz ile Şemş Peyker’i getürdi (107a/1-2-3),

(...) bre bu nâ-bekâruñ vücudı demürden ve taşdan mıdur ki ben ol deste cübı bir seng-i hârâya ursam hemdânî serme gibi târumâr iderdüm diyüp yine irişdi bir deste cüb dağı urup Cihângîr anı da men’ idüp üçüncü de dîlâver Rüstem’e cüb geldükde ķol uzadup öyle Sengîn deste cübüñ tob dibinden ķabup zabt eyledi (87b/3-9) vb.

5) Metinde iç içe birleşik cümlelerin sıklıkla kullanıldığı şu örneklerde görülmektedir:

‘Ayyâr gördi olmaz ey dîlâver ben aña dârü virdüm nice uyansın **didi** ‘Acil eyitdi yâ buna ‘ilâç nedür **didi** Hindî eyitdi anuñ ‘ilâcı bendedür elümi koyuvir ‘ilâç ideyim **dedi** ‘Acil n’ola diyüp öñine üç dâne ok ķodı yâyn alup bendin aldı eger ķaçar iseñ bu oklarıñ birisi saña yeter **didi** (57a/11-18) vb.

6) Metinde en sık kullanılan sözcük türleri eylem ve eylemsidir. HN’de yer alan örneklerden bazıları aşığıdaki gibidir:

(...) gemileriñüz **neylediñüz didi** bunlar **gördük** gemicilerin ikisin **yağdılar** biz de hâzz **idüp** sâ’ir gemileri heb işte **urduķ didiler** Melik Ķâsım **güldi** bes öyle gerek sizi bunda getüren gemileri işte **urasız göreyim** neye **binersiñüz didi** Ernâs du’â **idüp sürüp** bu cezîreye muttaşıl bir cezîre vardır Behmen Şâh nâmında bir dîlâver **hükmi iderdi** (30b/1-7) vb.

7) Hamzanâmelerin en önemli özelliklerinden bir tanesi de kıssahanlar ve meddahlar tarafından anlatılmış/rivayet edilmiş olmalarıdır. Dolayısıyla incelenen metinde sıklıkla râvilerden alıntı yapıldığı aşığıdaki örneklerde tespit edilmiştir:

sen ķışşâı ‘asker ‘Arab’dan diñle **râvi** eydür (17a/5-6),

gemileri sürüp ol cezîre’ye yanaşup taşra çıkup hâyme ve bâr-gâh ķurup ķarâr eylediler **râvi** eydür (22a/3-4),

ol bire vedâ’ eyleyüp gemiye girüp ‘azm idüp gitdiler ammâ **râvi** eydür (21b/3-4),

Râviyân-ı aĥbâr ve nâķilân-ı âşâr ve muĥaddisân-ı rûzigâr öyle ‘ayân iderler (1b/1-2) vb.

8) Metinde kahramanların birbirlerine zaman zaman **bre, hey, ey, behey** gibi seslenme nidaları hitap ettikleri görülmüştür:

bre bize bu işi iden kimdür (3a/9),

Bahtgān **behey** şāhum yā nice idelüm (3a/17),
 söküp **bre hey** nā- bekār sen neye qādırsün (70/11),
ey uldız tā senüñ de ecelüñ gelmiş (70b/4) vb.

9) Hamzanâmelerde İslâmiyet'i yaymak için yapılan mücadelelere yer verildiği için savaş, askerlik, kahramanlık ile ilgili terimlerin sık sık kullanıldığı belirlenmiştir: altmış biñ **asker** ile altı dīlâverler yürüyüp birbirine **kılıçlar** urup (70b/18-19), Mâlik Eşter Naḥîfî **serasker** ta'yîn idüp çekilüp gitdiler (53b/14), server eyitdi bari azab ile ölmesün diyüp bir tığ (**kılıç**) urup (54a/8-9), meger eyü **tır (ok)** atardı (6b/4-5) vb.

10) Savaş başlamadan önce, savaş sırasında ya da savaştan sonra çalınan müzikler askere cesaret, düşmana korku verir. Dolayısıyla müzik ile ilgili terimlerin metinde kullanıldığı belirlenmiştir:

tabl-ı aşayış (asayış davulu) çaldırıp İslâm dīlâverleri daḥı gördiler (78a/10-11),

tabl-ı beşaret (müjde davulu) çaldılar (82b/14)

tabl-ı şādümānī (zafer davulu) çaldurdılar (97a/16) vb.

11) Metinde **ki**, **yāhūd**, **hem... hem**, **ne... ne**, **çünkü**, **lâkin**, **ancak**, **hod**, **ammā**, **yā...yā** vb. bağlaçlar kullanılarak uzun cümleler kurulduğu saptanmıştır. HN'de belirlenen örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Hāşim dördüncü kallada Feyrüz Şāh'ı İslâm'a getürdi ve Şebgîr Ayyār'ı gönderdi **ki** var askerümden bir haber getür diyü göndermişdi (96b/3-5),

bre bu naşıl kimsedür biz Hāşim bunda yok deriz **ammā** bunlaruñ her biri Hāşim'den daḥı beter didi (97a/8-9),

bunlaruñ her biri Hāşim'den daḥı beter didi aḥşam olunca dīvāne çok iş eyledi **çünkü** aḥşam oldu dönüp kondılar bir hafta cenk olmadı (97a/9-11)

yā qarındāş olasin bilece varup Liqā mel'ünüñ cümle azdurduğı melā'ınleri tığden geçürelüm yok diyüp inād iderseñüz **yā** katlı iderüz **yāhūd** kayd-ı bend ile getürür söyle bilesin aña göre Ayyār'ıma cevāb viresin dimişler (23a/13-17),

baña aşı idüñ niçün aşikāra gelmedüñ **hem** kendüñ aşı olasin ve **hem** Liqā'nuñ düşmanıñ kal'aya koyasın didi (45b/1-2) vb.

12) Müstensihin olaylar ya da kişiler arasındaki geçişi sağlayabilmek için "ba'de, el-kıssa, ezin cānib" ifadelerini sık sık kullandığı belirlenmiştir:

Acil de ḥamle eyledi ol da men' idüp **ba'de** el gürze urdı **el-kıssa** ikinci zamānı olunca cenk eylediler (54b/5-7),

server men' eyledi ḥayli zor çekdi **el-kıssa** aralarında yigirmi ḥamle ḥata geçdi (8a/8-9),

Qal'a-ı Kūhistān daḥı fetḥ olup qabza alındı **ba'de** Fazıl bin Kiyāhūr'ı on ki biñ er ile Sencāniyye muḥāfazasına gönderdi (16b/14-15),

Tavl Zengî teselli virüp öyle olur belki yine bir tarīk ile uğramak naşip ola diyüp gitdiler bunlar gitmekde **ezin cānib** rāvī eydür dilāverān-ı İslâm'dan tokuzuncı bölük Evlād-ı Şahipqırān Semirāy Efrāķī ve Berķ Bülād Dil kırķ bāre gemiyle furtunadan kurtulup bu cezire'ye qadem başdılar (34b/11-16),

işte bunlar bu şevķ ile ol arada meclis kurup şafā ile deryāda yiye içe gelüp gitmede **ezin cānib** rāvī eydür berākendentüñ on ikinci bölüğü şahipqırānuñ birāderlerinüñ nāmdārlarından Acil Serfirāz kırķ bāre gemiyle furtunadan ḥalāş

olup göz açdı şahipkırân ve sâ'ir begleri görmeyüp gamgîn olub 'aceb nice oldılar (48b/9-15) vb.

1.5.5.2. İçerik Hususiyetleri

Hamzanâme'nin elli üçüncü cildi; içerik bakımından incelenirken Necla Pekolcay'ın *İslamî Türk Edebiyatı Metinlerini Tedkik Metodları* (1994) adlı eseri esas alınmıştır. Buna göre metnin teması, konusu ve yapı özelliklerine (olay/olay örgüsü, kişiler, yer, zaman) kısaca değinilmiş. Metindeki tipler (İslamî Tipler, Sonradan Müslüman Olan Tipler, Kâfir ve Putperest Tipler) ayrıntılı bir şekilde incelenmemiş, kısaca verilmiştir.

Hamzanâme'nin elli üçüncü cildinde olayların farklı mekan ve kişiler etrafında teşekkül ettiği görülür.

Hamzanâme'nin elli üçüncü cildinde Hazret-i Hamza ve askerlerinin amacı *yoldan çıkanları yola getirmek, dünyada ve ahirette mutluluğa eriştirmek* olarak ifade edilmiştir:

Şahipkırânların âdeti budur ki cihânı (13)devr idüp kande bir yoldan çıkmış var ise (14)yola getirüp dünyâda ve ahiretde sa'adete irişdüre (47a/12-14).

Metinde Hazret-i Hamza ve askerleri Müslüman olmayan kimseleri şifahen İslam'a davet ederler, bu teklif kabul görmezse savaşır. Böylelikle kafirler kılıç zoruyla da olsa İslamiyet'i kabul eder:

sizi dîne da'vet (13)iderüz gelüp bizümle yâ karındâş olasin bilece (14)varup Liķâ mel'ûnuñ cümle azdurduğı mel'âinleri (15)tığden geçürelüm yok diyüp in'ad iderseñüz yâ katl (16)iderüz (23a/12-16).

Metinde müslüman olan tipler (Hazret-i Hamza, Bediüzzaman Sani-i Sahipkırân, Gevher Melik, Hoca Nasır, Benan Ayyar, Fazıl bin Kiyahur, Behram Gürbüz...), sonradan müslüman olan tipler (Asım Ayyar, Ernas, Ernevas, Heftad, Seylan, Meylan, Ad Cüş Büş, Kamran Şah, Sad Kebir, Damgan Şah, Tamgaç, Kehlaç...) ile kafir ve putperest tipler (Gencab Şah, Hürmüz, Bahtgan, Kahir, Kahhar, Kahrab, Sahrab, Tul Cezire Neşin, Lika Lain, Marak Şah...) yer almaktadır.

Hamzanâme'de olayların geçtiği mekanlar genellikle kaleler (**Ḳal'a-ı Ğaḍbân**: 15a/10, **Ḳal'a-ı Ğaḍnāk**: 10b/4, **Ḳala-ı Ḳāf**: 105a/13, **Ḳal'a-ı Nîlgün**: 96a/3- 97b/17- 98b/18, **Ḳal'a-ı Nisyân**: 53b/6, **Ḳal'a-ı Râbi'**: 96b/2, **Ḳal'a-ı Siyâh**: 53b/3-68a/13- 71b/13, **Ḳal'a-ı Zamân**: 53b/6, **Ḳal'a-ı Zül Amân**: 60a/12, **Küh-ı Elbürz**: 102/18, **Kühistân (Ḳala-ı Kühistân)**: 2a/8- 3b/4- 9b/6-9b/8-13a/9-16b/13) ve "cezire" adı verilen adalardır (**Cezire-i Amġana**: 68b/11, **Cezire-i Bî-fermân**: 90b/11, **Cezire-i Etyub**: 34b/19, **Cezire-i Firâr**: 83b/14, **Cezire-i Girâd**: 53b/1, **Cezire-i Kebîr**: 63a/8, **Cezire-i Kübrâ**: 49a/7, 68b/3, 71b/6, **Cezire-i Ma'râk**: 41a/5, **Cezire-i Mürgân**: 80b/19, 82b/18, **Cezire-i Şeddâdî**: 82a/2, **Cezire-i Zill-ı Leyl**: 17a/13)

Metin Özeti

Hamzanâme'nin elli üçüncü cildinde Sâhipkırân-ı Âlem (Server-i Âlem) Hazret-i Hamza ile oğlu Bedî'ü'z-zemân-ı Sâni-i Sâhipkırân ve dilâverlerinin İslamiyet'i yaymak için yaptıkları savaşlar anlatılmaktadır.

Hazret-i Hamza'nın oğlu Bedî'ü'z-zemân Sâni-i Sâhipkırân, Diyar-ı Bahter ve Diyar-ı Bahter'in Hükümdarı olan Gencap Şah'ı hükümranlığı altına almak için

ordusu ile sefer düzenler. Bu durumu önceden haber alan Diyar-ı Bahter'in hükümdarı Gencab Şah kaçır.

Gencab Şah ile Gencab Şah'ın arkadaşları olan "Hürmüz ve Bahtgan" adlı kişiler lanetlenmiş, putperest ve kâfir kişilerdir. Gencab Şah tahtını kaybederek arkadaşları Hürmüz ve Bahtgan ile kaçır. Gencab Şah'ın önde gelen askerlerinden olan Asım, Ayyar Gencab Şah'a; Hazret-i Hamza'nın oğlu Bedî'ü'z-zemân Sâni-i Sâhipkırân'ı yeneceğini söyleyerek Hazret-i Hamza'nın oğlunun üzerine yürür. Ancak Asım Ayyar, Hazret-i Hamza'nın oğlu Bedî'ü'z-zemân Sâni-i Sâhipkırân ile yaptığı mücadeleyi kaybederek müslüman olur. Asım Ayyar, müslüman olduktan sonra Gencab Şah'ın yanına giderek Gencab Şah'a :” Sen güçsüz, zayıf olduğun için ve felakete uğradığın için müslüman oldum.” der. Asım Ayyar; Hürmüz ve Bahtgan'ın da yanına uğrayarak müslüman olduğunu ve Bedî'ü'z-zemân'a kul olduğunu söyler. Gencab Şah, Hürmüz ve Bahtgan; Asım Ayyar'ın müslüman olmasına çok kızarlar ve :” Asım Ayyar'ın bu yaptığını burnundan getirelim.” derler.

Asım Ayyar atını sürüp Bedî'ü'z-zemân'ın yanına gelerek Gencab Şah, Hürmüz ve Bahtgan'ın "Kûhistan" adında bir kaleye sığındığını ve Kûhistan kalesini İran'ın iki ünlü pehlivanlarından olan "Kahir" ve "Kahhar" adlı kişilerin koruduğunu söyler. Bedî'ü'z-zemân kendi yerine halife olarak Gevher Melik'i tayin ederek yüz bin askeri ile Asım Ayyar'ın yanına gelerek ona bir mektup verir. Mektupta Bedî'ü'z-zemân; Asım Ayyar ve askerlerine Gencab Şah, Hürmüz ve Bahtgan'ın sağ yakalanıp kendine teslim edilmesini ve Gencab Şah'a ait beş yüz bin kişilik ordunun müslüman olmasını ister. Asım Ayyar mektubu alıp Kahir ile Kahhar'ın huzuruna çıkarak mektubu muhataplarına okur. Gencab Şah; Asım Ayyar'a niçin müslüman olduğunu, kendinden ne kötülük gördüğünü sorar. Asım Ayyar; Bedî'ü'z-zemân ve Gevher Melik ile yaptığı mücadeleyi kaybettiği için müslüman olduğunu söyler. Asım Ayyar mektubu muhataplarına vererek hemen okumalarını ister. Kahir ile Kahhar mektubu okurlar ve cevap olarak kılıcı ortaya koyarlar. Asım Ayyar; Kahir, Kahhar, Gencab Şah, Hürmüz ve Bahtgan'ın başına tabanca ile vurarak taçlarını alır ve dışarı çıkar.

Kahir, Kahhar, Gencab Şah, Hürmüz ve Bahtgan bu duruma çok sinirlenerek savaş ilan ederler.

Asım Ayyar Bedî'ü'z-zemân'ın yanına giderek aldığı taçlara ona gösterir ve durumu haber verir. Asım Ayyar'ın bu davranışı takdir edilir ve savaş hazırlığı başlar. Hazret-i Hamza ve ordusu ile Gencab Şah'ın ordusu karşı karşıya gelerek savaşır. Savaşı Hazret-i Hamza ve ordusu kazanır. Kahir, Kahhar, Gencab Şah, Hürmüz ve Bahtgan savaşı kaybederek kaçır.

Asım Ayyar; Kûhistan kalesine gelerek kaleyi kontrol ederek Kahir, Kahhar, Gencab Şah, Hürmüz ve Bahtgan'ın kaleye gelmediklerini tespit eder. Kûhistan kalesinde "Hoca Nasır" adında bir pir var idi, kalede yaşayan insanlar Hoca Nasır'dan yardım ister. Hoca Nasır, Hazret-i Hamza'ya " Bu kalede yaşayan masum insanlara zarar vermeyin." der. Hazret-i Hamza pirin sözünden etkilenir ve kaledekileri ve kaleyi almadan geri döner. Hazret-i Hamza Asım Ayyar'a Kahir ile Kahhar'ın nerede olduklarını sorar. Asım Ayyar: " Benim kaleye (Kale-i Gadnak) gitmiş olabilirler." der.

Kahir ile Kahhar; Asım Ayyar'a ait olan kaleyi (Kale-i Gadnak) almak için harekete geçerler ve kale ile kalenin içindeki ganimetleri alırlar. Kalenin önemli yerlerine askerlerini yerleştirirler. Asım Ayyar kaleye gelerek Kahir ile Kahhar'a "

Hazret-i Hamza'yı üzerinize musallat edeceğim, kaleyi terk edin.” der. Kahir ile Kahhar, Hazret-i Hamza'dan çok korktukları için kaleyi terk eder.

Kahir ile Kahhar ganimet çok olduğu için Hazret-i Hamza'ya ait olan Sencaniyye kalesini almak için harekete geçerler. Bu arada Asım Ayyar'ın askerlerinden olan Benan Ayyar bu durumu Gevher Melik (Banu)'e haber verir. Gevher Melik bunun üzerine askerlerine hazırlık yaptırır. Kahir ile Kahhar kendilerini Hazret-i Hamza'nın Kūhistan kalesinden elde edilen ganimetler ile yaralı askerlerin burada saklanmalarını sağlamak için gönderdiğini söyler. Kahir ile Kahhar içeriye girince savaş başlar. Kahir ile Kahhar savaşı kaybederek kaçarlar.

Behram Gürbüz ve Neriman Delir; Hazret-i Hamza'nın evlatları ve aynı zamanda Hazret-i Hamza'ya ait olan beşinci bölüğün komutanlarıdır. Behram Gürbüz ve Neriman Delir “ Cezire-i Zıll-ı Leyl” adı verilen bir yere geldiler. Cezire-i Zıll-ı Leyl'i “Cazu Mekkari ve Lama Cazu” adı verilen büyücü ve hilekar kardeşlerin elinden kurtarmak için harekete geçerler. Behram Gürbüz ve Neriman Delir; Cezire-i Zıll-ı Leyl'i “Gamhare” adı verilen pirin manevi desteğiyle Cazu Mekkari ve Lama Cazu'nun elinden alırlar.

Amr bin Rüstem, Rüstem Ejderha Bend ve Melik Kasım; Hazret-i Hamza'nın altıncı bölüğünün komutanlarıdır. Amr bin Rüstem, Rüstem Ejderha Bend ve Melik Kasım; “Ernas ve Ernevas” adlı kardeşler ile mücadele ederler ve bu mücadele sonunda Ernas ve Ernevas müslüman olur.

Mirtas ve askerleri Hazret-i Hamza'nın yedinci bölüğünü oluşturur. Mirtas ve askerleri yiyecek elde etmek için “Behmen Dud-ı Efken” namında bir hükümdar'ın askerleri ile savaşır ve savaşı kazanırlar.

Daver Tumi, Tavl Zengi ve oğulları Hazret-i Hamza'nın sekizinci bölüğünün ileri gelenleridir. Daver Tumi, Tavl Zengi ve oğulları, Magrak Şah ve ordusu ile savaşır ve savaşı kazanır.

Semiray Efraki ve Berk Bolad Dil Hazret-i Hamza'nın evlatları ve aynı zamanda Hazret-i Hamza'ya ait olan dokuzuncu bölüğün komutanlarıdır. Hazret-i Hamza'nın evlatları olan Semiray Efraki ve Berk Bolad Dil “ Cezire-i Etyup” adı verilen bir yer için “Kamuran Şah” adında bir hükümdarın askerleri ile çarpışır ve savaşı kazanırlar.

Aine Şah Mağribî, Dehhak Nizedar ve Kahraman Küçük Hazret-i Hamza'nın evlatları ve Hazret-i Hamza'ya ait olan onuncu bölüğün komutanlarıdır. Hazret-i Hamza'nın evlatları olan Aine Şah Mağribî, Dehhak Nizedar ve Kahraman Küçük; “Kamuran Şah” ve “Meksin Ayyar” adlı hükümdarların orduları savaşır ve savaşı kazanırlar.

Adlan Tirdar Hazret-i Hamza'nın oğlu ve Hazret-i Hamza'ya ait olan on birinci bölüğün komutanıdır. Adlan Tirdar'ın ordusu “Ad Cüş Büş” ve “Kamran Şah” adlı hükümdarların orduları ile savaşır ve savaşı kazanır sonunda Ad Cüş Büş ve Kamran Şah Müslüman olur.

Acil Serfiraz Hazret-i Hamza'nın kardeşi ve on ikinci bölüğün komutanı, Malik Eşter Nahifi on üçüncü bölüğün komutanı ve Kehrab Gazi on dördüncü bölüğün komutanıdır. Bu komutanlar “Cezire-i Kübra” adı verilen yerin hükümdarı olan “İmran Şah”ın ordusu ile savaşır ve savaşı kazanırlar. İmran Şah kaçarak kurtulur. İmran'a bir gece rüyasında kıyametin koptuğu, Lika Lain'e taptığı için Cehennem'e gideceği,

müslüman olduğu takdirde Cennet'e gideceği ayan olur. İmran uyanınca halkını toplayarak rüyayı anlatır. İmran Şah ve halkı müslüman olur.

Sad Kebir ve Davud Rad Civan Baht Hazret-i Hamza'nın kız kardeşi olan Salsala Ahen Bednak'ın oğulları ve on beşinci bölümün komutanlarıdır. Sad Kebir ve Davud Rad Civan Baht "Tul Cezire Neşin" adında bir hükümdarın ordusu ile mücadele ederler. Mücadeleyi Sad Kebir ve Davud Rad Civan Baht kazanır, Tul Cezire Neşin yalandan Müslüman olduğunu söyler. Tul Cezire Neşin kendi kalesinde Sad Kebir ve Davud Rad Civan Baht'a ziyafet verir, Sad Kebir ve Davud Rad Civan Baht'ı zehirler. Sad Kebir ve Davud Rad Civan Baht; Tul Cezire Neşin'in elinden kurtulurlar.

Alcub Destgiri, Kanus Divzad, Sam Simin Bûş, Ezrak Bûş, Melik Efkene El Gaysayim Şehbaz ve Süheyl Kemed Endaz Hazret-i Hamza'nın on altıncı bölümünü oluşturur. On altıncı bölüm Damgan Şah'a ait olan "Cezire-i Amgana" adlı adayı almak niyetindedir. Damgan Şah'ın "Nirem Bedhu" adında yiğit bir pehlivanı vardır. Alcub Destgiri Aşub vasıtası ile Damgan Şah'a bir mektup göndererek Damgan Şah ve ahalisinin müslüman olmasını ister. Damgan Şah müslüman olma teklifini kabul etmez. Alcub'un bölümü ile Damgan Şah'ın ordusu karşı karşıya gelir. Alcub ile askerleri savaşı kazanır ve Damgan Şah ve ordusu İslamiyet'i kabul eder.

İskender Şah Harezmi, Rad Ahen Ciger, Rebiül Melik, Bediül Melik, Çalak Ayyar ve Bayil Cini Sani-i Sahipkıran Bediüzzeman'ın on yedinci bölümüdür. On yedinci bölüm Tagmac ve Kehlac'ı Çalak Ayyar vasıtası ile İslam'a davet eder. Tagmac ve Kehlac İslamiyet'e girmeyi kabul etmez. On yedinci bölümün ordusu ile Tagmac ve Kehlac'ın ordusu savaşır. On yedinci bölüm savaşı kazanmasına rağmen Tagmac ve Kehlac dil ucuyla müslüman olur. Tagmac ve Kehlac on yedinci bölümü zehirlemeyi planlar ancak Çalak Ayyar bu durumu öğrenerek bu hileyi boşa çıkarır.

Sani-i Sahipkıran Bediüzzeman'ın on sekizinci bölümü "Süheyl Silsile Bend, Cumhur Cirani, Sam Bil Pay-ı Bedehşani, Medhur Hitayi, Şirvin Hitayi ve Gadban Cihad Dest" adlı kişilerden oluşur. Tamgac ve Kehlac on sekizinci bölüğe karşı, büyü yapan bir cazudan yardım ister. Cazu sihir yaparak Süheyl Silsile Bend ve Cumhur Cirani'yi yere düşürür. Tahmatan Mağribi; Süheyl Silsile Bend ve Cumhur Cirani'yi kurtarmak için harekete geçer ancak kendisi de sihrin etkisinde kalarak bayılır.

Sad Boz Recim, Yar Boz Recim, Dana Zülyezen, Seyf Zülyezen, Sad Yemin, Sad Vakkas, Pehlevan Nakkaş ve Esfendiyar Mellah; Sani-i Sahipkıran Bediüzzeman'ın on dokuzuncu bölümüdür. On dokuzuncu bölüm "Cezire-i Mürgan" adı verilen ve daha çok kuşların vakit geçirdiği bu yerde eğlenirler.

Davud Şah yirminci bölümün komutanıdır. Davud Şah ve askerleri Tamgac ve Kehlac'ın ordusunu savaşta yenerler. Tamgac ve Kehlac müslüman olur.

2. İNCELEME (DİL BİLGİSİ)

Anadolu Selçukluların son zamanları, beylikler ve Osmanlıların ilk dönemlerinde kullanılan Türkçeye *Eski Anadolu Türkçesi* adı verilir. Eski Anadolu Türkçesi ile ilgili birçok araştırmacı farklı tanımlamalar yaptığından dolayı çalışmanın bu bölümüne çalışmaya bu tanımlamalara yer verilerek başlanmıştır.

Eski Anadolu Türkçesi, içinde Arapça- Farsça kelimeler bulundurmakla birlikte, gerek grameri gerekse kelime hazinesi veya söz dağarcığı bakımından ulusallık niteliğini koruyan yalın fakat anlatım gücü yüksek bir dildir (Tekin, 2013: 294).

Eski Anadolu Türkçesi devresi, Anadolu Selçuklularının yıkılıp parçalanmasından sonra oluşan ve XIII. yüzyıl sonlarından XV. yüzyıl başlarına kadar süregelen Beylikler Devri Türkçesi, Oğuzcanın başlı başına yazı dili olabilmeyi gerçekleştirdiği bir devirdir (Korkmaz, 1990: 20).

Eski Anadolu Türkçesinin başlangıç ve bitiş tarihlerini kesin olarak söylemek mümkün olmamakla beraber genellikle Eski Anadolu Türkçesi Anadolu Selçuklu devletinin kuruluşundan sonra XIII. Yüzyılın başlarından XV. yüzyılın sonlarına kadar devam eden Oğuzca temelinde Anadolu ve Rumeli’de gelişen Türkçe olarak değerlendirilir (Erdem, Yavuz, Gürlek, Dost, 2013: 9).

Türk dilinin önemli devrelerinden birisini oluşturan Eski Anadolu Türkçesi; Batı Türkçesinin birinci aşamasını meydana getirmektedir. Selçuklu sevk ve idaresi altındaki Oğuz Türkmen boylarının Türkistan’dan Anadolu’ya göçleri neticesinde XI. yüzyıldan itibaren Anadolu topraklarında Oğuz-Türkmen hâkimiyeti başlamıştır. Selçuklu sultanı Alparslan’ın Malazgirt Savaşı’nı kazanmasından daha önceki dönemlerde başlayan bu göçler, zaferle daha da yoğunlaşmıştır. Türkistan’daki Karahanlı ve Gazneli baskılarının da ciddi biçimde artması, Anadolu’ya daha fazla Oğuz- Türkmen birliklerinin gelmesine yol açmıştır. Anadolu’ya gelen Türkler kendi kültürel kimliklerini tespit etmişlerdir. İşte XI. yüzyılda başlayan Oğuz-Türkmen göçleri neticesinde Anadolu’da ortaya çıkıp şekillenen, ilk yazılı örneklerini XIII. yüzyılda vermeye başlayan ve XV. yüzyıl sonlarına kadar devam eden Oğuz lehçesine dayalı edebi yazı diline “Eski Anadolu Türkçesi” adı verilmektedir(Üşenmez, 2014: 21).

Eski Anadolu Türkçesi Anadolu Selçuklularının son devirlerini, beylikler dönemini ve Osmanlı Türkçesinin başlangıç dönemini içine alan devredir (Erol, 2014: 5).

Eski Anadolu Türkçesi, 13.-15. yüzyıllar arasındaki Anadolu Türkçesi metinlerini içerir. Bu dönemde, Oğuz lehçesine dayanan bir yazı dili kuruldu (Bilgin, 2013: 11).

Eski Anadolu Türkçesi, Anadolu’ya yerleşen Oğuz Türklerinin ilk kez kendi lehçeleri üzerine kurdukları yazı dilidir (Tekin-Ölmez, 2014: 52).

Türkiye Türkçesi’nin Anadolu Selçuklu Devleti’nin kuruluşundan sonra XIII.-XV. yüzyıllar arasında gelişme kaydeden ilk dönemine farklı bilim insanları tarafından farklı adlar verilmektedir. Bazı bilim insanları bu dönemi umumiyetle “Eski Anadolu Türkçesi” şeklinde isimlendirirken (Ergin, 2000: 13; Özkan, 2013: 40; Korkmaz, 2005: 355; Gülsevin-Boz, 3: 2016: Gülsevin, 1: 2011), bazıları “Eski Oğuz Türkçesi”

(Ercilasun, 2004: 438), bazıları ise “Eski Türkiye Türkçesi” (Timurtaş,1994: 8) terimini kullanmışlardır.

Bu çalışmada bu dönem için en yaygın kullanım olan “Eski Anadolu Türkçesi” terimi esas alınmış olup farklı kaynaklardan alıntı yapılırken kaynaklarda yer alan terimler aynen alıntılanmıştır.

Çalışmanın bu bölümünde Eski Anadolu Türkçesi'nin bilinen dil özellikleri ile beraber bu döneme ait başka dil özellikleri bulunup bulunmadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmaya temel oluşturan Hamzaname (HN) metninin elli üçüncü cildi için yazım (imlâ) özellikleri, ses bilgisi (fonetik), biçim bilgisi ana başlıkları altında ele alınarak metnin dil bilgisi bakımından incelenirken konuların sınırlandırılmasında/sınıflandırılmasında Faruk Kadri Timurtaş'ın *Eski Türkiye Türkçesi*, Muharrem Ergin'in *Türk Dilbilgisi*, Zeynep Korkmaz'ın *Türkiye Türkçesi Şekil Bilgisi*, Hatice Şahin'in *Eski Anadolu Türkçesi*, Mustafa Özkan'ın *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi* adlı eserleri taranmıştır/gözden geçirilmiştir.

İnceleme bölümünün “Yazım Özellikleri” maddesinde, Hamzanâme'nin elli üçüncü cildinde öncelikle eski Türk yazı dilinin yazım özellikleri tespit edilmeye çalışılmakla birlikte metinde belirlenen Arap- Fars yazımının özellikleri de ortaya konmuştur. Ayrıca ünlü (vokal) ve ünsüzlerin (konsonant) yazımı ayrıntılı bir şekilde incelenerek yazım ile ilgili özellikler maddeler halinde ortaya konmuştur.

2.1.Yazım Özellikleri

Türkler, Eski Anadolu Türkçesi devresinden önce İslamiyet'i kabul ettiklerinden dolayı Arap alfabesini kullanmaya başlamışlardır. Arap alfabesinin kullanımı ile birlikte Arap ve Fars dillerine ait yazım kurallarına Türkçe metinlerde sıklıkla yer verilmiştir. İncelemeye konu olan Hamzanâme metninde Arap ve Fars yazımına ait özelliklere de sık sık rastalanmıştır. Ayrıca Eski Uygur Türklerine ait yazım özelliklerinin de varlığını devam ettirdiği Hamzanâme metninde sık rastlanan bir durumdur.

Eski Anadolu Türkçesi döneminde yazılan eserlerde Arap alfabesi kullanılmıştır. Anadolu'ya gelen Oğuzlar, Arap alfabesi ile eserler yazarken hem eski Türk yazı dilinin yazım geleneğini (Uygur yazımı) hem de Arap- Fars dillerinin yazım geleneğini kullanmıştır (Türk ve Boz, 2013: 57).

Ünlüler bazen hareke ile karşılanırken bazen de ٰ, ُ ve ِ harfleri ile karşılanmaktadır (Özkan, 2013: 91).

Eski Anadolu Türkçesi döneminde hem eski Uygur yazımının hem de Arap-Fars yazımının kullanılması yazımda birliği güçleştirmektedir. Çalışmaya konu olan Hamzanâme'nin elli üçüncü cildinde hem eski Türk yazımının özellikleri hem de Arap-Fars yazımının özellikleri bulunmaktadır. Metnin yazımı ile ilgili tespit edilen özellikler ve örnekler aşağıda gösterilmiştir:

2.1.1. Hamzanâme’de Eski Uygur Yazımı ile İlgili Tespitler

1) Eski Uygur yazımında vokallerin genel olarak yazıldığı görülür (Eraslan, 2012: 57; Şen, 2014: 52; Şahin, 2015: 37). Bu çalışmaya konu olan HN’de Eski Uygur Yazımının tesiriyle vokallerin ا, و ve ى ile yazıldığı tespit edilmiştir:

başup (بصوپ) 1b/3,
gönderüp (گوندھروپ) 1b/5,
virecek (ویرھجک) 2a/4,
adamlar (ادملر) 2a/4,
gönderdiler (گونددیلر) 2a/7,
ğondılar (قونددیلر) 2a/9,
kimi (کیمی) 2b/1,
oldı (اودی) 2b/2,
eydür (ایدر) 2b/7 vb.

2) Eski Uygur Türkçesi’nde sözcük ortasında ve sonunda /ng/ konsonantını (Eraslan, 2012: 69), EAT’de /ñ/ konsonantı karşılamaktadır (Timurtaş, 1994: 57).

HN’de belirlenen örneklerden bazıları şu şekildedir:

baña (بكا) 4b/4,
saña (سكا) 2b/14,
şoñra (سكره) 8a/2,
aña (اكا) 3b/16,
oluñ (اولك) 10a/13 vb.

3) Uygur yazı dili geleneğinin Anadolu’da bir süre devam etmesi ve bu yazının ince ve kalın sıradan /s/ ünsüzleri arasında bir ayırım yapmaması dolayısıyla Arap alfabesine göre sad (ص) (ş) ile yazılması gereken kalın sıradan bir kısım Türkçe kelimelerin sin (س) ile yazıldıkları görülüyor (Mansuroğlu, 1988: 249; Korkmaz, 2005:499; Gülsevin ve Boz, 2013: 23). Bu durum eski Uygur yazımının tesirinin devam ettiğini göstermektedir.

HN’de tespit edilen örnekler şunlardır:

olursa (اولورسه) 11a/16,
çalursız (قلورسز) 11a/17,
tayanursa (طیانورسه) 11b/17.

4) Eski Uygur yazımının etkisiyle bazı eklerin ayrı yazımı hem EAT hem de HN’de görülmektedir. +(y)A yaklaşma eki, +dA bulunma eki, +dAn ayrılma eki, +dUr (Ur) üçüncü teklik kişi bildirme eki, +KI aitlik eki, +lAr çokluk eki, +leyin isimden isim yapım eki, +lIK isimden isim yapım eki, +lU isimden isim yapım eki, +sIn ikinci teklik bildirme eki, -sIn ikinci teklik kişi eki, -sUn üçüncü teklik kişi emir ekleri eski Uygur yazımının tesiriyle ayrı yazılmaktadır (Gülsevin ve Boz, 2013: 36).

HN’de bu eklerin bazen ayrı yazıldığı tespit edilmiştir:

‘Āyyār’a (عیاره) 11b/2, Kāhir’e (قاھره) 13a/15, kapuya (قپویسه) 20b/3,
çal’ada (قلعهده) 12a/9, öñinde (اوکنده) 13a/8, yerde (یرده) 21a/11,

beriden (بردن) 11b/1, ‘Āşım’dan (عاصمدن) 13a/4, bīrden (پیردن) 20a/1, yokdur (یوقدر) 12a/3, ḳal‘adur (قلعهدر) 13b/8, ümīddür (امیدتر) 14a/14, adamlar (ادملر) 14b/6, ḥil‘atler (خلعتلر) 14b/11, eylediler (ایلدیلر) 15a/17, gelsün (كلسون) 16b/10, çıḳsun (چقسون) 16b/13, gitsün (كتسون) 16b/13, n’idersün (ندرسن) 18b/10, göresin (کور هسین) 19a/14, unutmayasın (اونوتمیھسین) 19b/10 vb.

5) Eski Uygur yazımının etkisi ile Eski Anadolu Türkçesinde bazen /ç/ konsonantının cim (ج) ile /p/ konsonantının be (ب) ile yazıldığı görülmektedir (Mansuroğlu, 1988: 249; Şahin, 2015: 37).

HN’de tespit edilen örneklerden bazıları şunlardır:

bostunı (بوستونی) 3a/6,
bīr (بیر) 17b/5,
ḳabu (قبو) 108a/12,
ṭabarsın (طبارسن) 52b/9,
acub (اجوب) 53a/5,
acdurmayup (اجدرمیوپ) 62a/19,
ḳacdum (قاجدم) 65a/9 vb.

2.1.2. Hamzanâme’de Arap- Fars Yazımının Özellikleri

1) HN’de yer alan Arap- Fars dillerine ait sözcüklerde, bütün vokallerin yazılmaması Arap-Fars yazımının özelliğidir (Şahin, 2015: 84; Gülsevin ve Boz, 2013: 23).

HN’deki örnekler aşağıdaki gibidir:

cehd (جهد) 21b/1,
vedā‘ (وداع) 21b/3,
ḥayrān (خیران) 21b/7,
dīlāver (دیلاور) 21b/11,
zaḥmdār (زخمدار) 22a/1,
misāfir (مسافر) 22a/10 vb.

2) Arap-Fars yazımında görülen /ñ/ konsonantı için sadece kef (ك) harfinin kullanılması (Şahin, 2015: 37; Gülsevin ve Boz, 2013: 23) durumuna EAT’de ve HN’de rastlanmıştır.

HN’de şu örneklerde görülmektedir:

varuñ (وارك) 22b/10,
geldiñüz (كلیدیكز) 22b/16,
vālideñüz (والدهكز) 23a/6,
ṭutuñ (طوتك) 23b/10.

3) Kalın sıradan kelimelerde /s/ konsonantı için **sad** (ص) harfinin kullanılması Arap-Fars yazımının kuralıdır (Şahin, 2015: 37; Gülsevin ve Boz, 2013: 23).

HN’de bulunan örneklerden bazıları şunlardır:

faşıl (فصل) 24a/16,
şaf (صف) 24b/16,
hālāş (خلاص) 25a/4,
muḥāşara (محاصره) 25a/10 vb.

4) /ç/ ve /p/ konsonantları için (چ) ve (پ) harflerinin kullanılması Fars yazımının bir özelliği olup HN’deki örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

idüp (ایدوپ) 25b/2,
diyüp (دیوپ) 25b/7,
kılıç (قلچ) 25b /14,
çarpup (چارپوپ) 27a/3,
kapuya (قپویه) 20b/3,
çıkarup (چقاروپ) 34a/1 vb.

5) Türkçe kelimelerde şedde kullanılması Arap-Fars yazımının bir kuralıdır. HN’de yer alan örnekler şunlardır:

mükedder (مکتر) 33b/6,
oğulları (وغولاری) 34a/15,
maḥallede (محلده) 35b/6,
mellāhlardan (ملاهلردن) 37a/10.

6) Arap harflerinden “ye” ve “hā-i resmiye” ile biten kelimelerden sonra, bazen belirtme hali eki **hemze** (ء) ile gösterilir (Gülsevin, 2011: 33).

İncelenen HN metninde bu kuralın örnekleri aşağıdaki gibidir:

nāme²i (نامه) 41a/12,
kal²a¹ (قلعه) 42b/12,
tevābi²i (توابعی) 43a/9,
ḥaramzāde²i (حرمزاده) 64b/6 vb.

7) Tamlayanı vokal ile biten bazı tamlamalarda izafet kesresini göstermek için hemze (ء) nin kullanıldığı örneklere HN’de rastlanmaktadır:

Kal²a²-1 Kühistān (قلعه کوهستان) 16b/13,
Cezi²e-i Etyub (جزیره اتیوب) 34b/19,
Ḥamza²-1 Şahipkıran (حمزه صاحبقران) 36b/9 vb.

8) Farsça tamlamalar kimi metinlerde okunduğu gibi ye(ی) ile gösterilir (İz, 1996: 19).

HN’de bu durumun örnekleri tespit edilmiştir:

Şāni-i Şāhibkırān (ثانصصاحقیران) 1b/3, 22b/4,
şehr-i yār (شهریار) 2a/10,
‘asker-i küffar (عسکری کفار) 9a/17
dilāver-i İslām (دیلاوری اسلام) 9b/2
Sultān-ı Gencāb Şāh (سلطانی کنجاب شاه) 22a/12 vb.

9) Atif vav(و)’larının tamlamayı oluşturan sözcüklerden ayrı yazılması Farsçanın yazım kuralıdır (İz, 1996: 19).

HN’de bu kuralla ilgili örnek şu şekildedir:

küfr ü dālālet (کفروضالالت) 23a/6.

2.1.3. Vokallerin (Ünlülerin) Yazımı

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan vokaller şunlardır:

Türkler Arap yazısını kabul ettikten sonra bir süre Uygur yazısını da birlikte kullanmış olduklarından bu yazının etkisi altında yazıda hareke dışında yer yer ا, و ve ی harfi ile karşılanan vokallere de yer vermişlerdir (Korkmaz, 1979: 70).

HN’de bu kuralla oluşturulmuş örneklerden bazıları şunlardır:

atlarımız (اتلریمز) 63b/1,
bunlarda (بونلرده) 63b/2,
görüüp (کوروپ) 63b/2,
eylediler (ایلدیلر) 63b/2,
olup (ولوپ) 63b/3,
çadıra (چادیره) 63b/4 vb.

HN’de Türkçe sözcüklerin yazımı ve vokallerin yazımında birtakım farklılıkların olduğu görülmektedir. Vokallerin yazımında herhangi bir kuralın olmadığı tespit edilmiştir. Vokaller EAT metinlerinde olduğu gibi ا, و ve ی harfleri ile gösterilmiştir. Vokallerin bu kullanımında tam bir birliktelik yoktur.

HN’de vokallerin yazımı ile ilgili belirlenen saptamalar şunlardır:

2.1.3.1. /a/ Vokalinin Yazımı

EAT metinlerinde /a/ vokali için elif (ا) (medli elif, üstünlü elif, üstünsüz elif) ve he (ه) kullanılır (Şahin, 2015: 38; Özkan, 2013: 91; Gülsevin ve Boz, 2013: 23; Tulum, 2009: 121).

Ön seslerde: HN’de /a/ vokalinin ön ses durumunda elif (ا) ile karşılandığı belirlenmiştir:

ayırđım (ایردم) 65a/8,
 anuñ (انك) 65b/1,
 adam (ادم) 65b/7,
 alup (الوپ) 65b/18,
 acıdım (اجیدم) 66a/4,
 alıvirüp (ویروپلی ا) 66a/5,
 amma (امما) 66a/9
 aḥvālı (احوالی) 67a/3 vb.

İç seslerde : HN'de iç ses durumunda /a/ vokalinin bazen harekesiz olarak karşılandığı, bazen de uzun hecelerde **elif()** ile karşılandığı görülmektedir:

madārā (مدارا) 67a/4,
 sarāyına (سرائینه) 67a/7,
 ziyāfet (ضیافت) 67a/7,
 tedārik (تدارك) 67a/7,
 zindāna (زندانه) 67a/19,
 selamdan (سلامدن) 67b/6,
 iştıyākdan (اشتیاقدن) 67b/6 vb.

Son seslerde: HN'de son ses durumunda /a/ vokalinin he(•) ve elif(ا) ile yazıldığı belirlenmiştir:

eṭrāfa (اطرافه) 67b/4,
 İslām'a (اسلامه) 68a/8,
 şahrāda (صحراده) 68a/11,
 deryā (دریا) 68b/7,
 temāşā (تماشا) 69a/7,
 ma'nā (معنا) 70b/1,
 kıyma (قیمه) 71a/5,
 du'a (دعا) 71b/15 vb.

2.1.3.2. /e/ Vokalinin Yazımı

HN'de /e/ vokalinin **elif (ا)** ve **he (•)** ile yazıldığı görülmüştür:

Ön seslerde: Hn'de /e/ vokalinin ön seslerde **elif (ا)** ile karşılandığı saptanmıştır:

eyledi (ایلدی) 72a/1,
 eyleyüp (ایلیوپ) 72b/5,
 esīrūñ (اسیرك) 74a/10,
 elem (الم) 74a/13,
 eyledim (ایلدم) 74b/13 vb.

İç seslerde: İç seslerde /e/ vokalinin HN'de harekesiz ya da **he (ه)** ile gösterildiği şu örneklerde görülmektedir:

gidelüm (كيدھلم) 75b/18,
 cezireye (جزيره به) 75b/6,
 dīlāverler (ديلاورلر) 75a/2,
 ziyāfetler (ضيافتلر) 75a/5,
 zaḥīrelerin (زخيره لرین) 75a/9,
 gemilere (كميلره) 75a/10 vb.

Son seslerde: HN'de /e/ vokalinin son seslerde **he (ه)** ile karşılandığı görülmüştür:

etmege (اتمكه) 76a/1,
 nezāketle (نزاكتله) 76a/1,
 nerede (نره ده) 76a/3,
 cezire (جزيره) 76a/6,
 gitmege (كتمكه) 76a/7,
 derisine (دريسنه) 76a/8 vb.

2.1.3.3. /ı/, /i/ Vokalinin Yazımı

/ı/, /i/ vokalinin HN'de umumiyetle elif'in karşıladığı görülmekle beraber az da olsa /ı/, /i/ vokalinin karşılamak için **kesreli elif (إ)**, **ye (ی)** ve **elif (ا)** harflerinin kullanıldığı belirlenmiştir:

Ön seslerde: elif (ا), kesreli elif (إ) ve ye (ی) harflerinin HN'de ön seslerde /ı/, /i/ vokali için kullanıldığı aşağıdaki örneklerden anlaşılmaktadır:

idüp (ايدوپ) 76a/7,
 işitdüm (ايشتدم) 76b/2,
 imdāda (امداده) 76b/3,
 imdi (امدی) 76b/4,
 irtesi (ايرتسى) 77b/1,
 idersin (ايدرسن) 77b/9,
 iki (ايكى) 77b/16 vb.

İç seslerde: İç seste ve uzun hecede HN'de /ı/, /i/ vokali için **ye (ی)**'nin kullanıldığı görülmektedir:

eyitdiler (ايتديلر) 77a/2,
 didi (ديدى) 77a/2,
 virürler (ويررلر) 77a/6,
 gemiler (كميلر) 77a/17,
 ʿazīm (عظيم) 77b/17,
 vezīrūn (وزيرك) 78b/1,

cezire (جزیره) 79a/15,
 şahipkırānda (صاحبقرانده) 81b/15,
 qarındāşum (قرنداشم) 81b/15,
 eṭrāfında (اترافنده) 82a/7 vb.

Son seslerde: /ɪ/, /i/ vokalini HN'de ye (ی)'nin karşıladığı görülmektedir:

efendileri (افندیلری) 79a/19,
 şimşiri (شمشیری) 79b/3,
 iriṣdi (ایرشدی) 79b/9,
 derlerdi (درلردی) 80a/2,
 dīlāverleri (دیلاورلری) 80a/12,
 atdı (اتدی) 80b/4,
 ṭolayı (طولایی) 80b/4,
 kuşları (قوشلری) 81a/5,
 ṭoḡrı (طوغری) 92b/1,
 oldı (اولدی) 81a/16 vb.

2.1.3.4. /o/, /ö/ ve /u/, /ü/ Vokallerinin Yazımı

EAT'de /o/, /ö/ ve /u/, /ü/ vokalleri kalınlık- incelik, darlık genişlik bakımından ayırıcı işaretlerle belirlenmediğinden (Özkan, 2013: 93) bu ünlülerin yazılışlarının aynı olduğu görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışmaya konu edilen HN'de /o/, /ö/ ve /u/, /ü/ vokallerinin yazımında kullanımında herhangi bir ayırım söz konusu edilmemiştir.

Ön seslerde: Ön seslerde /o/, /ö/ ve /u/, /ü/ vokalleri için HN'de elif (ا) ve vav (و) harfleri kullanılmıştır:

ol (اول) 82b/5,
 oldılar (اولدیلر) 82b/15,
 uğrayup (اوغرایوپ) 82b/18,
 urdı (اوردی) 83a/13,
 üzerlerinden (اوزرلرندن) 83b/15,
 öldükde (اولدکده) 84b/16,
 öpdiler (اوپدیلر) 85b/10,
 üzerine (اوزرینه) 85b/14,
 öte (اوتسه) 86b/2 vb.

İç seslerde: HN'de vav (و)'ın iç seslerde /o/, /ö/ ve /u/, /ü/ vokallerini karşıladığı tespit edilmiştir:

ölüsi (اولوسی) 86b/2,
 bozuluyorlar (بوزیلویورلار) 86b/18,
 demürden (دموردن) 87b/3,
 kendüden (کنودن) 96a/12,
 uğurlayup (اوغورلیوپ) 97a/13,

getürdi (کتوردی) 96b/4,
 varsunlar (وارسونلر) 96b/13,
 toşoğrı (طوس طوغری) 98a/8 vb.

Son seslerde: Vav (و)'ın HN'de /o/, /ö/ ve /u/, /ü/ vokallerini son seslerde karşıladığı aşağıdaki örneklerde görülmektedir:

karşu (قرشو) 97a/1,
 eyü (ایو) 98a/17,
 diyü (دیو) 98b/6,
 cāzū (جازو) 21b/13,
 berü (برو) 24a/2 vb.

2.1.4. Uzun Vokallerin Yazımı

Eski Anadolu Türkçesinin imlâ fonoloji bağlantısı açısından en elverişli yönlerden biri uzun ünlülerin gösterilmesi için imlâda bazı özel işaretlerin yer almasıdır. Hareke sistemi ile yazılmış olan eserlerde bilindiği gibi hareke işaretleri dışında aynı zamanda **elif** (ل), **vav** (و) harfleri ile med ve çekme işareti de kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde bu harf ve işaretlerin yalnız Arapça-Farsça kelimelerde değil Türkçe kelimelerde de bol bol kullanıldığı görülmektedir. Türkçe kelimelerde yer alan bu uzatmaların, aruz imlâsı ile ilgili olduğu görüşü hâkimdir (Korkmaz, 2005: 497).

HN'de bu durum ile ilgili örneklerden bazıları şu şekildedir:

karındāş (قرنداش) 17b/14, 23a/13,
 sil (سلیل) 7b/9,
 yā (یا) 23a/13,
 suvār (سوار) 23b/12,
 aqrān (اقران) 31b/2, 31b/5, 32a/3, 48a/2,
 vārduq (واردق) 67b/11 vb.

2.1.5. Konsonantların (Ünsüzlerin) Yazımı

EAT'de vokallerin yazılışında olduğu gibi konsonantların yazılışında da eski Uygur yazım geleneği ile Arap- Fars yazım geleneği devam etmektedir. Arap alfabesinde, Türkçenin /p/, /ç/, /ñ/, /g/ konsonantlarını karşılayan özel işaretler bulunmadığından Oğuz Türkleri, Türkçedeki /p/, /ç/ ve /g/ ünsüzlerini göstermek için Farslardan /p/ (پ), /ç/ (چ), /g/ (گ) harflerini almışlar ve böylece Arap alfabesini Türkçe için daha uygun bir biçime sokmuşlardır. Oğuz Türklerinin Arap alfabesine kattıkları harflerden biri de geniz n(ñ)'sini göstermek üzere icat ettikleri **üç noktalı kef** (ك) 'tir; ancak bunun yerine genellikle **kef** (ك) harfi kullanılmıştır (Tekin, 2013: 114; Özkan, 2013: 94).

HN'de yazım ile ilgili düzensizlikler çoğunlukla konsonantlarda görülür.

2.1.5.1. /ç/ Konsonantının Yazımı

EAT metinlerinde bünyesinde /ç/ konsonantı bulunduran sözcüklerde bu konsonant ön, iç ve son ses durumunda ya **çim** (چ) ile ya da **çim** (چ) ile yazılmıştır (Şahin, 2015: 39; Özkan, 2013: 94; Gülsevin ve Boz, 2013: 31).

HN'de /ç/ konsonantının **çim** (چ) ile karşılandığı belirlenmiştir:

hançer (حنچر)23b/3,
 güç (كوچ) 23b/7,
 çün (چون)24a/17,
 kılıç (قلچ)24b/11,
 çıkarsuz (چقارسوز) 25a/14,
 çıkup (چقوپ)25b/13
 çalışalum (چالیشالم) 26a/5 vb.

2.1.5.2. /p/ Konsonantının Yazımı

EAT'de Türkçe kelimelerde ön ses durumunda /p/ konsonantına pek rastlanmaz. Bugün /p/ ile yazılan *pınar*, *parmak* vb. sözcükler /b/ ile *bınar*, *barmak* biçimindedir. Ancak iç ve son ses durumunda /p/'li örnekler vardır: *Toprak*, *deprendi*, *güp*. Bunun yanında Türkçe kelimelerde hece ve sözcük sonlarında /p/ ile yazılması gereken yerlerde /b/'li şekiller görülmektedir. Özellikle /-up/ zarf fiil eki için bu durum karakteristik bir yazılış biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır: *Hep*, *koyup*, *kaplan*, *yaprak*, *kopacaktır*. Bunun yanında son sesleri /b/ olan yabancı asıllı sözcüklerin Türkçedeki /b/ > /p/ değişmesi sonucu /b/'li şekiller yanında /p/'li yazılışlarına da rastlanmaktadır: *Aceb/acep*, *cevab/cevap* (Gülsevin ve Boz, 2013: 32-33; Özkan, 2013: 94-95).

HN'de /p/ konsonantı için umumiyetle **be** (ب) kullanılmış olup yer yer **pe** (پ) konsonantına da rastlanmıştır:

harāp (خراب) 26b/11,
 haykırup (حیقروپ) 27b/5,
 turub (طوروب)27b/9,
 kabudan (قبودان)31a/13,
 berākendenüñ, (براکنده نك) 31a/14,
 bāre (باره)31a/16,
 berīṣān (بریشان)31a/18,
 şahipkırān (صاحیقران) 31b/9,
 siber (سیر)38b/1 vb.

2.1.5.3. /t/ Konsonantının Yazımı

Arap alfabesinde /t/ konsonantının hem ince hem de kalın şekilleri bulunmaktadır. EAT'de kalın sıradan vokallerin yanında **tı** (ط); ince sıradan vokallerin yanında **te** (ت) kullanılmaktadır (Şahin, 2003: 35).

HN'de umumiyetle bu kurala uyulduğu örneklerde görülmektedir:

ṭayan (طيان) 31b/7,
 ateşi (اتشى) 32a/9,
 baṭṭāl (بطال) 32a/10,
 eyitdi (ايتدى) 32a/15,
 ʔoḡundılar (طوقندیلر) 32b/4,
 tevābi'î (توابعی) 33a/2,
 ʔaḡıldılar (طاغیلدر) 33a/17,
 kısmet (قسمت) 33b/1 vb.

EAT'de kalın vokalin yanında bulunduğu halde **te** (ت) ile yazılan sözcükler vardır (Özkan, 2013: 95). HN'de bu durumun örnekleri görülmektedir:

baḡlatmayup (بغلتمیوپ) 32b/2,
 ʔutmaqdan (طوتمقدن) 33a/14,
 ʔutdılar (طوتدیلر) 33a/3.

2.1.5.4. /s/ Konsonantının Yazımı

Türkçe sözcüklerde bu konsonant **sad** (ص) ve **sin** (س) ile karşılanmaktadır. Yabancı asıllı kelimelerin yazılışında kalın ve ince sıradan vokallerin bulunuşuna göre **sad** (ص) ve **sin** (س)'in yazılışında bir düzen olmasına karşılık, Türkçe sözcüklerde bu düzen yoktur (Şahin, 2015: 39; Özkan, 2013: 96).

HN'de Kalın sıradan vokallerde **sad** (ص), ince sıradan vokallerde **sin** (س) kullanılmakla beraber kalın sıradan vokallerde **sin** (س), ince sıradan vokallerde **sad** (ص)'in kullanıldığı örnekler bulunmaktadır:

kesüp (کسوپ) 33b/13
 ʔaskerüm (عسکرم) 33b/15,
 siz (سز) 34a/2,
 şabr (صبر) 34a/8,
 söylerüz (سویلرز) 34a/8,
 alursañuz (الورسکز) 34a/4,
 ḡalāş (خلاص) 34a/18,
 seḡerden (سحرندن) 34b/8,
 naşip (نصیب) 34b/12 vb.

2.1.5.5. /ñ/ Konsonantının Yazımı

EAT'de /ñ/ konsonantı ön ses durumunda bulunmaz, yalnızca iç ve son ses durumunda bulunur. Genellikle **kef** (ك) ile yazılmakta, bazen de bu konsonantı karşılamak için **üç noktalı kef** (كٓ) kullanılmaktadır (Özkan, 2013: 95). Eski Türkçede olduğu Eski Anadolu Türkçesinde de damak ñ'si vardır ve **kef** (ك) ile gösterilir (Karahana, 2011: 158). HN'de /ñ/ konsonantını karşılamak için **kef** (ك) kullanılmış; **üç noktalı kef** (كٓ) kullanılmamıştır:

şehzâdelerüñ (شهزاده) 37a/1,
 cezîrenüñ (جزیره نك) 37a/4,
 derseñ (درسك) 37b/5,
 biñ (بيك) 37b/19,
 soñra (صكره) 38a/1,
 küffâruñ (كفارك) 39a/9 vb.

2.1.5.6. /k/ Konsonantının Yazımı

EAT'de /k/ konsonantı **kef** (ك) ile karşılır (Gülsevin ve Boz, 2013: 35). HN'de /k/ konsonantı **kef** (ك) ile gösterilmiştir:

kerre (كره) 39a/2,
 didükde (ديكدده) 39a/4,
 küffâruñ (كفارك) 39a/9,
 kemerin (كمرين) 40a/6,
 kese (كسه) 40a/8,
 halbuki (خالبوكه) 40a/11,
 kendi (كندی) 40b/8 vb.

2.1.5.7. /g/ Konsonantının Yazımı

Eski Anadolu Türkçesi devresi metinlerinde sedasız /k/ konsonantı ile sedalı /g/ konsonantı arasında bir işaret ayrımı yoktur. Bununla birlikte bazı eserlerde /g/’yi karşılamak üzere **çift keşideli kef** (گ), bazen de **üç noktalı kef** (ك) kullanılmıştır. Ancak bu durum eserden esere ve müelliften müellife göre değişiklik göstermektedir (Şahin, 2015: 40; Buluç, 2007: 69; Özkan, 2013: 95). EAT'de /g/ konsonantını karşılamak için **kef** (ك) kullanılır (Gülsevin ve Boz, 2013: 36; Türk ve Doğan ve Şerifoğlu, 2014: 30).

İncelemeye konu edilen HN'de /g/ konsonantını ifade etmek için **kef** (ك)'in kullanıldığı aşağıdaki örneklerden anlaşılmaktadır:

degül (دكل) 40b/7,
 geçerdi (كچردى) 40b/9,
 Gencâb (كنجاب) 40b/9,
 gelmişler (كلمشلىر) 41a/1,
 gelüp (كلوپ) 41b/8,
 göç (كوچ) 42a/2,
 gemi'î (كمىء) 43a/8 vb.

2.1.6. Yazım ile İlgili Saptamalar

Eski Türk edebiyatındaki üç nesir çeşidinden sade nesir yazmalarında imlâ ve üslûp bakımından bazı özelliklere rastlanır. İmlâ özelliklerinin bir kısmı halk kitaplarını istinsah edenlerin, çokluk klasik medrese eğitiminden geçmemiş ve konuşma dilinin etkisinde kalmış kişiler olmalarındandır. Bu yüzden imlâda tutarsızlık olduğu gibi bazen

cümle düşüklüklerine de rastlanır. Bu durum özellikle hikâyelerde göze çarpar (İz, 1996: 17).

Çalışmaya konu edilen HN'nin elli üçüncü cildi EAT devresine ait sade halk nesri örneklerinden olduğu için HN' yazımında kuvvetle muhtemel müstensihden kaynaklanan ikili kullanımlar söz konusudur.

2.1.6.1. Çekim Eklerinin Yazımı ile İlgili Saptamalar

1. Birinci Kişi İyelik Eklerinin Yazımı

EAT'de birinci kişi iyelik eklerinde vokaller daima yuvarlaktır. Bu yuvarlaklaşmaya /m/ konsonantı sebep olmuştur (Özkan, 2013: 111; Timurtaş, 1960: 113; Gülsevin ve Boz, 2013: 86).

HN'de bu kaideye umumiyetle uyulmamış olup birçok örnekte müstensihnin yardımcı vokali /I/ ile kaleme aldığı tespit edilmiştir:

aḥvālımız (احوالیمز) 2b/4,
 itdügümüz (ایتدوکیمز) 10b/2,
 elimüze (الیمزه) 12a/11,
 erimüz (اریمز) 14a/5,
 eşerimüz (اثریمز) 20b/11,
 şāhlarımız (شاهلریمز) 22a/16,
 birāderimüz (برادریمز) 25a/11,
 elimüze (الیمزه) 25b/6,
 serverlerimüzi (سرورلریمزی) 26a/5,
 şāhımız (شاهیمز) 28a/7,
 yüzümüz (یوزیمزه) 32a/4,
 dördümüz (دردیمز) 32b/5,
 ḥālümüz (حالیمز) 33b/6 vb.

HN'de birinci kişi iyelik ekine ait olan vokalin müstensih tarafından dar vokalle yazıldığı görülmüştür:

çevirdigim (چویدریمکیم) 2b/11,
 boynıma (بوینمه) 14b/17, 65b/3,
 ḥalīfelügim (حلیفه لکیم) 16a/4.

2. İkinci Kişi İyelik Eklerinin Yazımı

Eski Anadolu Türkçesinde ikinci kişi iyelik eklerinde vokaller daima yuvarlaktır (Özkan, 2013: 111; Timurtaş, 1960: 114; Gülsevin ve Boz, 2013: 86).

HN'de umumiyetle bu kaideye uyulmuştur. Ancak bazı örneklerde müstensihnin yardımcı vokali /I/ ile kaleme aldığı belirlenmiştir:

ḥāṭırınıuz (حاطرینکوز) 16a/3,
 biriñüz (بریکوز) 18a/2, 18a/5,
 ḳadūmınıuz (قودومیکوز) 24b/6,

qarındāşlarıñuz (قَرِنْدَاشلَرِيكز) 24b/17,
 kızlarıñuzı (قِيزلَرِيكزِي) 25b/3,
 şāhıñuz (شَاهِيكز) 28b/3,
 senüñ qaşdıña (قَصْدِيكَه) 12b/17,
 gemileriñüz (كَمِيلَرِيكز) 30b/1 vb.

EAT’de ikinci teklik iyelik ekinin konsonantı **nazal n** (ك) ile yazılırken HN’de bazen **nun** (ن) ile yazıldığı görülmüştür:

(senüñ) mülkündür (مَلِكُنْدَر) 10a/4,
 (senüñ) ağzundan (اَغْزَنْدَنْ) 11b/4.

- **İlgi (Genitiv) Hali Ekinin yazımı**

İlgi (Genitiv) hali eki konsonant ile biten isimlerde **/-Uñ/**; vokal ile bitenlerde **/-nUñ/**’dur (Özkan, 2013: 114; Timurtaş, 1994: 34; Gülsevin ve Boz, 2013: 88).

HN’de bu kaideye umumiyetle uyulmuş; ancak müstensihin bazen ilgi hal ekinin yanındaki vokali **/I/**, ilgi ekine ait olan **/ñ/**’yi **/n/** konsonantı ile kaleme aldığı tespit edilmiştir:

dīlāverlerin (دِيْلَاوَرلَرِيْن) 34b/4,
 sizin (سِيْزِيْن) 15b/15,
 onların (اَنْلَرِيْن) 17a/15.

- **Görülen Geçmiş Zaman İkinci Çokluk Kişi Ekinin Yazımı**

EAT’de görülen geçmiş zaman eki **/-dI/**’dır. Ekin vokali teklik ve çokluk birinci ve ikinci kişilerde yuvarlak, üçüncü kişilerde ise düzdür (Timurtaş, 1994: 34-35; Gülsevin ve Boz, 2013: 69; Özkan, 2013: 136).

HN’de görülen geçmiş zaman ikinci çokluk kişi ekinin yer yer **/-dIñ/**, **/-dIñUz/** biçiminde yazıldığı görülmüştür:

eylediñüz (اِيْلِيْدِيكز) 23a/6,
 yaqdıñuz (زِيَاقْدِيك) 26b/14,
 neylediñüz (نِيْلِيْدِيكز) 30b/1,
 gördiñüz (كُورْدِيكز) 47b/2 vb.

- **Teklik İkinci Kişi Ekinin Yazımı**

EAT’de teklik ikinci kişi eki **/-sIn/**’dır. Zamirden inkişaf eden bu ekteki vokal düzdür, vokal ahengine uyması sonraki yüzyıllarda olmuştur. Bu sebeple ekin **/-sUn/** şekli bu devrede mevcut değildir (Timurtaş, 1994: 38).

HN’de müstensihin zaman zaman bu eki **/-sUn/** şeklinde kullanma yoluna gittiği bazı örneklerde belirlenmiştir:

idesün (اِيْدِه سَنْ) 37b/4,
 olasun (سَنْاَوْلِه) 37b/5,

görürsün (کوررسن) 39a/3,
idersün (ایدرسن) 42a/8,
gelürsün (کلورسن) 43b/2.

- **Yükleme (Akkuzativ) Hali Ekinin Yazımı**

Eski Anadolu Türkçesinde asıl akkuzativ hali eki, Eski Türkçenin /-g/ ekinden gelen ve yalnız düz biçimleri bulunan /+I/’dır (Türk ve Doğan ve Şerifoğlu, 2014:36; Gülsevin ve Boz, 2013:52; Timurtaş, 1960: 116). Eski Anadolu Türkçesinde iyelik eki almış bazı isimlerin /+I/ yükleme durum ekini almadan yükleme durumuna girdiği ve söz konusu eki almadan belirtili nesne olduğu görülür. Bu durum yalnızca, iyelik eki almış sözcüklerde görülür (Şahin, 2003: 47; Timurtaş, 1994: 70; Özkan, 2013: 115). Eski Anadolu Türkçesinde çok az görülmekle beraber /+nI/ eki akkuzativ hal eki olarak kullanılmıştır (Özkan, 2013: 115; Türk ve Doğan ve Şerifoğlu, 2014: 37; Timurtaş, 1994: 70; Gülsevin ve Boz, 2013: 52). Ayrıca bu dönem metinlerinde zamir /n/’sinin de akkuzativ hal eki görevinde kullanıldığı görülmüştür (Türk ve Doğan ve Şerifoğlu, 2014: 37; Timurtaş, 1994: 70; Gülsevin ve Boz, 2013: 53).

HN’de /+I/, /+n/ ve /+nI/ eklerinin yükleme hal eki görevinde kullanıldığı belirlenmiştir:

gitdügin (کتدوگن) 1b/6,
tedarikin (تدارکین) 2b/8,
yerin (یرین) 4b/1,
kendümi (کندومی) 2b/10,
beni (بنی) 4a/16,
ahvālī (احوالی) 5a/12,
şakālını (صقالنی) 2b/13,
başını (باشنی) 2b/17,
halīfesini (حلیفه سنی) 5a/15 vb.

HN’de iyelik üçüncü tekil kişi ekinen sonra gelen /+n/ yükleme hal ekinin **nun**(ن) ile yazılması gerekirken **kef** (ك) (İz, 1996: 19) ile yazıldığı örneklere rastlanmıştır:

ümīd-i-ñ (امیدك) 15b/7,
elem-i-ñ (المك) 31b/16,
fīl-i-ñ (فيلك) 31b/16, 32a/17,
hūsni-i-ñ (حسنك) 55b/13,
bār-gāhlar-ı-ñ (بارگاهلارك) 35a/11vb.

EAT’de emir ikinci çokluk kişi eki olan /-ñ/, **nazal n** (ك) ile gösterilirken HN’de **nun** (ن) ile yazıldığı bir örnekte tespit edilmiştir:

eyleyün (ایلیسن) 3b/13.

2.1.6.2. Yapım Eklerinin Yazımı ile İlgili Saptamalar

EAT’de /-dUk/ eki yuvarlak vokallerle kullanılan sıfat-fiil ekidir (Özkan, 2013: 149; Gülsevin ve Boz, 2013: 96; Timurtaş, 1994: 136). Fakat HN’de bu eki müstensihin çok az da olsa düz vokallerle kaleme aldığı ve vokali **ye** (ی) ile yazdığı görülür:

çevirdigim (یمچویردیك) 2b/11,
oldıgum (ولدیغم) 2b/11,
getürdigi (کتوردیکسی) 44a/6,
didigiñüz (دییدیکیز) 69a/16.

2.1.6.3. İkili/Farklı Kullanımlar

HN’de bazen bazı sözcük ya da eklerin aynı ya da farklı sayfalarda farklı yazıldıkları belirlenmiştir.

2.1.6.3.(1). Bazı Sözcüklerin Yazımında Saptanan Kullanımlar

- **toğrı** (طوغری) (19a/2) - **doğrı** (دوغری) (96b/8) : Birincisinde (19a/2) “**ti**” (ط) ile ikincisinde (96b/8) “**dal**” (د) ile imlâ edilmiştir.
- **delü** (دلو) (26b/4) - **deli** (دلی) (28a/2) : Birincisinde (26b/4) “**vav**” (و) ile ikincisinde (28a/2) “**ye**” (ی) ile gösterilmiştir.
- **berü** (برو) (24a/2) - **beri** (بری) (97b/9) : Birincisinde (24a/2) “**vav**” (و) ile ikincisinde (97b/9) “**ye**” (ی) ile yazılmıştır.
- **kendü** (کندو) (68b/6)-**kendi** (کندی) (5a/16) : Birincisinde (68b/6) “**vav**” (و) ile ikincisinde (5a/16) “**ye**” (ی) ile yazıldığı görülmüştür.
- **yoğsa** (یوڭسه) (41b/12)- **yoksa** (یوقسه) (18b/17) : Birincisinde (41b/12) “**h**” (خ) ile ikincisinde (18b/17) “**kaf**” (ق) ile yazılmıştır.
- **qallaya** (قالبه) (97b/12)- **qal’aya** (قلعيه) (97b/13) : Birincisinde (97b/12) **lam** (ل) harfinin üzerinde şedde kullanılmış, ikincisinde (97b/13) şedde kullanılmamıştır.
- **yok** (یوق) (3b/15)-**yoğ** idi (یوغيدي) (7a/6) : Birincisinde (3b/15) son konsonant **kaf** (ق) ile yazılmış; ikincisinde (7a/6) **gaym** (غ) ile yazılmıştır.
- **şimdi** (شمدی) (28b/9)- **imdi** (امیدی) (22b/4) : Anlamdaş olan sözcüklerin iki farklı şekilde yazıldığı görülmüştür.

2.1.6.3.(2). Bazı Eklerin Yazımında Saptanan Kullanımlar

- **ilerü** (ایلرو) (27a/10)-**ileri** (ایلری) (53a/6) : Birincisinde (27a/10) son vokal için “**vav**” (و) ile ikincisinde (53a/6) son vokal için “**ye**” (ی) ile kullanılmıştır.
- **içerü** (ایچرو) (72a/9) - **içeri** (ایچری) (13b/1, 14a/6) : Birincisinde (72a/9) “**vav**” (و) ile ikincisinde (13b/1, 14a/6) “**ye**” (ی) ile imlâ edilmiştir.
- **üzerü** (اوزر) (54a/12)- **üzeri** (اوزری) (80b/4) : Aynı anlama gelen iki sözcükten birincisinin son vokali için herhangi bir harf kullanılmamış, ikincisinin son vokali için “**ye**” (ی) kullanılmıştır.

HN'de yön gösterme ekinin **/+erü/~+eri/** şeklinde ikili yazıldığı belirlenmiştir.

- **idesün** (اده سن)(37b/4)- **idesin** (ايدده سين)(100a/5) : Birincisinde (37b/4) ikinci teklik kişi eki **“vav”** (و) ile ikincisinde (100a/5) ikinci teklik kişi eki **“ye”** (ی) ile imlâ edilmiştir.

HN'de ikinci teklik kişi ekinin **/-sün/~-sin/** şeklinde ikili yazıldığı görülmüştür.

- **şāhuñuz** (شاهکوز)(28a/8)- **şāhıñuz** (شاهیکوز)(28b/3) : Birincisinde (28a/8)- yardımcı vokal **“vav”** (و) ile ikincisinde(28b/3) yardımcı vokal **“ye”** (ی) ile gösterilmiştir.

HN'de ikinci çokluk iyelik ekinin **/-ıñuz/~-uñuz/** şeklinde ikili yazıldığı belirlenmiştir.

- **çevirdigim** (چويدیگيم)(2b/11)- **qarındāşum** (قارنداشوم)(6a/4) : Birincisinde (2b/11) birinci teklik iyelik ekinin vokali için **“ye”** (ی) kullanılmış, ikincisinde (6a/4) birinci teklik iyelik ekinin vokali için herhangi bir harf kullanılmamıştır.

HN'de birinci teklik kişi iyelik ekinin **/+im/~+um/** şeklinde ikili yazımı tespit edilmiştir.

- **bildügimüz** (بلدوگيموز)(45a/14)- **çevirdigim** (چويدیگيم)(2b/11) : Birincisinde(45a/14) sıfat fiil ekine ait vokalin **“vav”**(و) ile ikincisinde(2b/11) sıfat fiil ekine ait vokalin **“ye”** (ی) ile yazıldığı belirlenmiştir.

HN'de sıfat-fiil ekinin **/-dük/~-dik/** şeklinde ikili yazımına rastlanmıştır.

- **didügimiz** (ديدیگيموز)(86b/15)- **ayağumuz** (اياغوموز)(13a/5) : Birincisinde (86b/15) birinci çokluk iyelik ekinin vokali **“ye”** (ی) ile karşılanmış, ikincisinde (13a/5) birinci çokluk iyelik ekinin vokali için herhangi bir harf kullanılmamıştır.

HN'de birinci çokluk iyelik ekinin **/+imiz/~+umuz/** şeklinde farklı yazımları belirlenmiştir.

- **öldürmüştür** (اولدرمشوسوز)(34a/17)- **getürmüş** (گتورمش)(71b/14) : Birincisinde (34a/17) öğrenilen geçmiş zaman ekine ait vokal **“vav”** (و) ile karşılanmış; ikincisinde öğrenilen geçmiş zaman eki için herhangi bir harf kullanılmamıştır.

HN'de öğrenilen geçmiş zaman ekinin **/-müştür/~-miş/** şeklinde farklı yazımları tespit edilmiştir.

- **sözün** (سوزک)(15b/14)- **nāmuna** (نامنه)(20b/20) : Birincisinde (15b/14) teklik ikinci kişi iyelik ekine ait konsonant nazal **ñ**, **kef** (ك) ile karşılanmış; ikincisinde **nun** (ن) ile karşılanmıştır.

HN'de ikinci teklik iyelik ekinin **kef** (ك)~ **nun** (ن) harfleri ile ikili yazıldığı belirlenmiştir.

- ikinci (ایکندى)(54b/6)-ikindü (ایکند)(86b/17) : Birincisinde (54b/6) sözcüğün son vokali için **ye** (ی) kullanılmış; ikincisinde sözcüğün son vokali için herhangi bir harf kullanılmamıştır.
- 3. yakdıñuz (یاقدیگز)(26b/14)- bildüñüz (بلدوگز)(21b/12) : Birincisinde (26b/14) görülen geçmiş zaman ekine ait vokal “**ye**” (ی) ile ikincisinde (21b/12) görülen geçmiş zaman ekine ait vokal “**vav**” (و) ile karşılanmıştır.

HN’de görülen geçmiş zaman ekinin /-dı/~/-dü/ şeklinde ikili yazımları görülmüştür.

2.2. Ses Bilgisi (Fonetik)

Bir dilde seslerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesine/ele alınmasına ses bilgisi denir. Ses bilgisi ile ilgili birçok araştırmacının tanımları bulunmaktadır. Bu tanımlardan bazıları şu şekildedir:

Ses bilgisi, dilin seslerini, oluşmalarını, özelliklerini, değişmelerini, görevlerini inceleyen gramer dalıdır (Eraslan, 2012: 63).

Ses bilgisi, dilin her düzleminde görülen seslerin yapıları ve ses kuralları kadar bu seslerdeki değişmeleri de inceler. Ses bilgisi, hem biçim bilgisiyle hem de cümle bilgisi ile ilişkilidir; çünkü sözlerde görülen biçim bilgilik ve söz dizimlik özellik ve değişiklikler, sözlerin ses yapıları ile doğrudan ilişki içindedir (Karaağaç, 2013: 83; Karaağaç, 2013, 17).

Fonetik; insanlar tarafından konuşma amacıyla çıkarılan seslerin teşekkül tarzlarını; hece kelime ve cümleleri meydana getirirken birbirleri üzerinde yaptığı tesirleri; vurgu, ton, aralık bakımından istidat veya maksada göre uğrayabilecekleri durumu; tek kelime ile telaffuz olayını inçler (Bilgegil, 2009: 282).

Dildeki seslerin özelliklerini inceleyen bilime ses bilimi (fonetik) denir (Hengirmen, 2007: 51). Fonetik, konuşma dilinde çıkarılan her türlü sesi incelemeye çalışır. Bu nedenle seslerin nasıl çıkarıldığı, nasıl işitildiği, çıkış ile işitilmesi arasında neler olduğu gibi konular üzerinde durur (Pilancı, 2009: 17).

Bir dilin seslerini; oluşmaları, boğumlanma özellikleri, kelimelerdeki sıralanışları, yüklendikleri görevler ve uğradıkları türlü değişmeler açısından inceleyen dilbilgisi dalına ses bilgisi (fonetik) denir (Vural-Böler, 2012: 51).

Çalışmanın bu bölümünde vokaller ve vokallere ait ses olayları ile konsonant ve konsonantlar ile ilgili ses olayları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

2.2.1. Vokaller

Eski Anadolu Türkçesi döneminde Türkçe kelimelerde **a, e, ı, i, o, ö, u, ü** olmak üzere sekiz vokal kullanılmıştır. Bu vokallerin dışında **kapalı e (è)** vokalinden söz edilmekle birlikte eserlerin yazımında **kapalı e (è)** vokalinin varlığı imlâ edilmemiştir (Şahin, 2003: 17). Eski Anadolu Türkçesinde **kapalı e (è)**’nin olup olmadığı açıklığa kavuşturulmamıştır. **Kapalı e (è)** ile yazıldığı ileri sürülen sözcükler, Eski Anadolu Türkçesine dönemine ait eserlerde “ Eski Türkçede olduğu gibi farklı iki imlâ ile değil, çoklukta tek bir imlâ ile ve esre veya esreli /y/’lerle yazılmışlardır (Korkmaz, 2005:

497; Korkmaz, 2013: 91). “ Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin transkripsiyonunda da genel bir kural olarak **kapalı e (è)** ünlüsü yerine, **i** ünlüsü tercih edilmiştir” (Kocaoğlu, 2003: 3). HN’de **kapalı e (è)** vokali yerine **i** vokali kullanılmıştır.

2.2.1.1. Vokal Değişmeleri

Türkçede gerek sözcük köklerinde, gerek eklerde bulunan vokaller, çeşitli sebeplerin tesiri ile gelişmiş, muhtelif değişikliklere uğramışlardır. Bunların tarihi seyrini, saha ve lehçeleri göz önünde tutarak belirtmek gerekir (Timurtaş, 1960: 103).

HN’de tespit edilen başlıca vokal değişmeleri şunlardır:

- **/i/~e/ Genişlemesi**

Eskiden beri Türkçede çok yönlü (**i>e, e>i, i>è, e>è, è>e**) değişmelerinin olması, bu meselenin kesin olarak ispatını güçleştirmiştir (Özkan, 2013: 99). Bu konuda belirgin bir kuraldan söz etmek mümkün değildir (Gülsevin ve Boz,2013: 42). Yavuz’a göre **kapalı e(è)** ; **/e/**’den **/i/**’ye, **/i/**’den **/e/**’ye geçişin safhası durumundadır (Yavuz,1991:306). Kocaoğlu ise Eski Anadolu Türkçesi devresine ait metinlerin çeviriyazıya aktarılmasında umumî bir kaide olarak **kapalı e (è)** vokali yerine **i** vokalinin tercih edildiğini belirtmiştir (Kocaoğlu, 2003: 268). HN’de iki yazım biçiminin bir arada kullanıldığı belirlenmiştir.

Bugün **/e/** şeklinde telaffuz edilen pek çok kelime EAT devresinde hep **/i/** tarafındadır (Özkan, 2013: 100; Timurtaş, 1994: 20).

HN’de bu durumun örnekleri görülmektedir:

yir>yer; yirine (15a/8)
it->et-; iderler (1b/2),
vir->ver-; virecek (2b/4),
di- > de-; diyüp (2b/6),
gice>gece; gice (12b/1),
iyle->eyle- ; yilediler (16/8),
irtesi>ertes; irtesi (16a/16) vb.

Bazı az sayıda sözcüklerde Eski Türkiye Türkçesi ve Uygur Türkçesi devresinde **/e/** olan vokal, Türkiye Türkçesinin yazı lisanında **/i/** halindedir. Ancak Anadolu ağızlarında **/e/** hali devam etmektedir (Timurtaş, 1994: 24).

HN’de belirlenen örnekler şunlardır:

eyü >iyi; eyü (10b/9, 26b/5),
gey-> giy-; geyindi (4a/1, 70a/17).

- **/o- u/~ /ö- ü/ Değişimi**

Arap harfli yazıda Türkçenin yuvarlak vokallerini göstermek için farklı işaretler mevcut değildir. Bu bakımdan ilk hecelerdeki yuvarlak vokallerin dar mı yoksa geniş mi oldukları yazılışlarından belli olmamaktadır. Bu durumda, bu şekildeki kelimelerin ilk hece vokallerinin bugünkü biçimlerinin ne zaman teşekkül ettiği kesin olarak

bilinmemekle birlikte bu teşekkülün eski devirler içinde mümkün olabileceği gibi ağız tesirleri dolayısıyla yeni olabileceği de düşünülebilir (Özkan, 2013: 100). Dolayısıyla Eski Anadolu Türkçesinde döneminde kullanılan vokallerin durumu ile ilgili çıkarımda bulunmak zordur. HN’de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır:

üzerimüzden 96a/10,
yoğsa96b/14,
tırup 97a/3,
dördünci 97a/13,
dünyāda 52b/9,
olup 52a/6 vb.

2.2.1.2. Vokal Uyumu

Vokal uyumu bir kelimedeki vokallerin çeşitli bakımlardan birbirlerine uyması hadisesidir. Türkçede, köklerde olsun, kök ve eklerde olsun, bir kelimenin bütün vokalleri çeşitli bakımlardan birbirlerine benzerler. Öyle ki bir kelimenin ilk hecesindeki vokalin vasıfları nasılsa ondan sonraki hecelerin vokallerinin vasıfları da öyle olur. Yani Türkçede bir kelimedede birbirlerine aykırı vokaller bulunmaz; bir kelimenin vokalleri arasında açık bir uygunluk göze çarpar (Ergin, 2000: 70)

2.2.1.2.(1). Kalınlık-İncelik Bakımından Vokal Uyumu (Damak Uyumu/Büyük Ünlü Uyumu)

Türkçede bir sözcüğün ilk hecesindeki vokal kalın vokal (a, ı, o, u) ise diğer heceler de kalın (a, ı, o, u); ilk hecesindeki vokal ince vokal (e, i, ö, ü) ise diğer heceler de ince vokal (e, i, ö, ü) olmalıdır. Bu kaideye kalınlık-incelik uyumu denir.

Kalınlık-incelik uyumu bir kelimedeki vokallerin kalınlık-incelik bakımından birbirine uygun olmasıdır. Türkçede bir kelimedeki vokallerin hepsi ya kalın ya ince olabilir. Bir kelimedede hem kalın, hem ince vokal bulunamaz. Yani bir kökün, bir ekin, kök ve eklerden yapılmış bir kelimenin vokalleri kalınlık ve incelik bakımından tamamıyla bir uygunluk içinde bulunurlar. Kalınlık-incelik uyumu başlangıçtan bugüne kadar Türkçenin her devresinde çok kuvvetli olarak hâkim bulunmuş olan ve olmakta devam eden bir kaidedir. Türkçenin en büyük fonetik hususiyetini bu kaide teşkil eder. Türkçeye giren ve böyle bir uyum taşımayan yabancı kelimeler bile ağızlarda geniş ölçüde kalınlık- incelik uyumuna tabi tutulurlar (Ergin, 2000: 70-71).

Kalınlık-incelik bakımından vokal uyumu, Türkçede her devirde sağlamdır (Timurtaş, 2013: 74). Aslı kelimelerde olduğu gibi, eklerde de vokallerin incelik-kalınlık uyumları tamdır (Timurtaş, 1994: 26).

Kelimelerdeki ünlü düzenini kalınlık-incelik bakımından ayarlayan dil benzeşmesi, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde çok kuvvetlidir (Özkan, 2013: 101).

Türkçenin temel ses uyumu olan damak uyumu, EAT’de en geniş şekli ile uygulanır (Gülsevin ve Boz, 2013: 39).

Türk dilinin Köktürkçeden beri izlenebilen en sağlam ünlü uyumu budur. EAT döneminde de kalınlık-,ncelik uyumu vardır. Hatta bazı durumlarda, günümüz Türkçesi yazı dilinden daha ileri bir uyum söz konusudur (Türk ve Boz, 2013: 63).

Kalınlık incelik uyumu kanununa göre bir kelime, kalın veya ince vokalleri ihtiva edebilir. Arap alfabesinde kalın ve ince vokaller için özel işaretler bulunmadığından, kalın ve ince vokalli kelimeleri ayırmada biricik ölçümüz, bunların ğ/k veya g/k seslerinden herhangi birini ihtiva etmeleridir (Eckmann, 2012: 28).

HN'de umumi kurala sadece **/-yor/** ve **/-ken/** eklerinin zıtlık oluşturduğu görülmektedir.

HN'de Kalınlık- İncelik Uyumu(Damak Uyumu) ile ilgili saptanan özellikler şunlardır:

- HN'de büyük ölçüde kalınlık-incelik uyumuna uyulmuştur: gönderüp 1b/5, tatalum 5a/7, iderüm 12a/1, tolaşup 12b/7, bulmadılar 14b/6, eyitdi 15b/3, yavuzlanup 45b/7 vb.
- Türkiye Türkçesinde kalınlık-incelik uyumunu bozan **/-ki/** eki, EAT'de kalınlık-incelik uyumunu bozmamıştır (Şahin, 2015; 42). HN'de **/-ki/** ekinin herhangi bir kelimeye eklenmediği tespit edilmiş **/-ki/**'li kullanımlara rastlanmamıştır.
- Cevher fiil **/i-/**'nin iyelik ekli **/-dük/** sıfat fiil (partisip) şekli olan **idüg-i** kelimesi de ek gibi telakki edildiğinden olsa gerek, vokal ahengine tâbi olmuş bulunmaktadır (Timurtaş, 1994: 27). HN'de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır:

geldügi 43a/1,
getürdügi 57b/11,
aldügi 13a/10,
azdurdügi 23a/4,
şandügi 43b/16,
düşdügi 27a/16 vb.

- Bugün olduğu gibi, **/-iken/** zaf-fiil (gerundium) eki daima incedir, vokal ahengine uymamıştır (Timurtaş, 1994: 27). HN'de belirlenen örneklerinden bazıları şu şekildedir:

muşāhabetde **iken** 49a/9,
böyle **iken** 53b/8,
var **iken** 65a/12,
halāş olacağ **iken** 69b/4 vb.

- Kalınlık-incelik uyumunu bozan eklerden biri de **/-yor/** ekidir (Özkan, 2013:101). HN'de saptanan örnekler şunlardır:

ideyorlar 17b/15,
gideyor 22a/17,
ideyorsam 112b/8.

2.2.1.2.(2). Düzlük- Yuvarlaklık Bakımından Vokal Uyumu (Küçük Ünlü Uyumu/Dudak Uyumu)

Türkçede düz vokallerden sonra (a, ı, e, i) yine düz vokaller (a, ı, e, i); yuvarlak vokallerden sonra (o, u, ö, ü) ise düz-geniş (a, e) ya da dar yuvarlak (u, ü) vokalleri gelir. Buna düzlük- yuvarlaklık uyumu adı verilir.

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinin fonetik bakımından gösterdiği en önemli hususiyet, düzlük yuvarlaklık bakımından vokal uyumunun zayıf olması ve vokallerde umumiyetle bir yuvarlaklaşma temayülünün bulunmasıdır (Timurtaş, 1981: 188; Timurtaş, 1976: 332).

Düzlük- yuvarlaklık uyumu bir kelimedeki vokallerin düzlük- yuvarlaklık bakımından birbirine uymasındır. EAT’de böyle bir uyum mevcut değildir (Ergin, 2000: 72).

Düzlük- yuvarlaklık bakımından vokal uyumunun Türkçenin ilk devirlerinden beri umumileşip sağlam kaideler olarak ortaya çıkmadığı malumdur. EAT’de ise bu hal devam etmekte, ayrıca eski ve yeni yazı dilimizden farklı olarak birçok kelimelerde bir yuvarlaklaşma kendini gösterir. Düz vokal taşıması gereken, Uygur devresinde olduğu gibi, bugün de düz vokal taşıyan bazı kelimelerin yuvarlak vokalli olduğu görülüyor. Bu yuvarlaklaşma, EAT’nin en mühim fonetik hususiyetlerinden birini teşkil etmektedir (Timurtaş, 1994: 27).

EAT için, Türkiye Türkçesinde gördüğümüze denk bir dudak uyumundan söz etmek mümkün değildir. Çünkü bu devir, bazı eklerin sürekli yuvarlak ünlülü bazılarımsa sürekli düz ünlülü olduğu bir devirdir (Gülsevin ve Boz, 2013: 40).

Sadece yuvarlak veya sadece düz biçimi bulunan ek ve yardımcı ünlüler, Eski Oğuz Türkçesinde küçük ünlü uyumunun olmadığını gösterir. İşte bu uyumsuzluk Eski Oğuz Türkçesinin ilk göze çarpan dil özelliğidir (Ercilasun, 2011: 455).

“Anadolu Merkezli Batı Türkçesi” nin ilk safhası olan EAT’de düzlük-yuvarlaklık uyumundan bahsetmek pek mümkün değildir. Çünkü bu dönem Türkçesinde bariz bir yuvarlaklaşma göze çarpmaktadır. Düz ünlülerden sonra gelen yuvarlak ünlüler bu uyumu bozmaktadır (Karadoğan, 2001: 121).

Ünlülerin düzlük- yuvarlaklık, darlık-genişlik bakımlarından uygunluğudur (Gencan, 2007: 76).

HN’de bu kurala uymayan örnekler görülmektedir.

HN’de uyumsuzluk köklerde ve eklerde olmak üzere iki şekilde görülmektedir:

2.2.1.2.(2). (a). Köklerde Uyumsuzluk

Bazı kelimelerdeki yuvarlaklığın sebebini izah edemiyoruz. Bünyelerinde dudak konsonantı bulunmadığı veya yuvarlak vokal teşekkülünü icab ettiren herhangi bir hadiseye maruz kalmadıkları halde, bunlar yuvarlak vokal taşımaktadır. Eski Türkçe devresinde de bu kelimelerin vokalleri yuvarlak idi (Timurtaş, 1994: 30).

Eski Türkçe’de olduğu gibi HN’de de yuvarlak vokaller aynen korunmuştur:

girü 10a/5,
kendüler 31a/11,
kapudan 5a/4,
altun 4b/11,
berü 24a/2,
dimür 19a/15 vb.

Bir kısım kelimelerdeki yuvarlaklaşmaya Eski Türkçe’de birden fazla heceli kelimelerin ğ/g ünsüzlerinin Batı Türkçesi’ne geçerken düşmesi sebep olmuştur (Özkan, 2013: 102) :

ayru<adriğ “ayrı”, aru<arığ “temiz”, bilü<bilig “bilgi” vb.

HN’de, tirig>tiri, diri 91b/7 örneğinde olduğu gibi düzlük- yuvarlaklık uyumuna uyan sözcük belirlenmiştir.

2.2.1.2. (2). (b). Eklerde Uyumsuzluk

EAT’de düzlük yuvarlaklık bakımından dudak benzeşmesine aykırı olan pek çok ek vardır. Bunlardan bir kısmı, eklerin ilk şekillerini devam ettirmelerinden ileri gelen yuvarlaklıklar, bir kısmı ise dudak ünsüzlerinin yanlarındaki ek ünlüsünü yuvarlaklaştırmalarından meydana gelen uyumsuzluklardır. Bu bakımdan ekleri yuvarlak ünlü taşıyanlar ve düz ünlü taşıyanlar olmak üzere ikiye ayırmak gerekmektedir (Özkan, 2013: 102).

2.2.1.2. (2). (b). (a). Yuvarlak Vokal Taşıyan Ekler

Eski Anadolu Türkçesi’nde yuvarlak vokalli ekler, vokali aslında yuvarlak olanlar ve sonradan yuvarlaklaşanlar olmak üzere ikiye ayrılır:

Vokali aslında yuvarlak olan ekler şunlardır:

Zarf-fiil eki /-up/, /-üp/ ve genişlemiş biçimi /-uban/, /-üben/; fiilden fiil (faktitif) eki /-dur/, /-dür/; fiilden fiil (faktitif) eki /-ur/, /-ür/; fiilden fiil (faktitif) eki /-gur/, /-gür/; emir eki /-sun/, /-sün/, /-sunlar/, /-sünler/; bildirme eki /-dur/, /-dür/, /-durur/, /-dürür/; fiilden isim yapma eki /-gu/, /-gü/, /-ku/, /-kü/; isimden isim yapma eki /-suk/, /-sük/ yuvarlak vokalli eklerdendir.

Eski Anadolu Türkçesi’nde vokali sonradan yuvarlaklaşan ekler şunlardır:

İyelik birinci kişi eki /-(u)m/, /-(ü)m/, /-(u)muz/, /-(ü)müz/;

İyelik ikinci kişi eki /-(u)ñ/, /-(ü)ñ/, /-(u)ñuz/, /-(ü)ñüz/;

İlgi hali eki /-uñ/, /-üñ/, /-nuñ/, /-nüñ/;

İsimden isim yapma eki /-suz/, /-süz/;

İsimde isim yapma eki /-lu/, /-lü/;

Görülen geçmiş zaman birinci teklik kişi eki /-dum/, /-düm/;

Görülen geçmiş zaman ikinci teklik kişi eki /-duñ/, /-dün/;

Görülen geçmiş zaman birinci çokluk kişi eki /-du(k)/, /-dü(k)/;

Görülen geçmiş zaman ikinci çokluk kişi eki /-duñuz/, /-dünüz/;

Çokluk birinci kişi bildirme eki /-uz/, /-üz/;

Çokluk birinci kişi emir eki /-alum/, /-elüm/;

Şart çokluk birinci kişi eki /-savuz/, /-sevüz/;

Çokluk ikinci kişi emir eki /-(u)ñ/, /-(ü)ñ/;

Geniş zaman eki /-ur/, /-ür/;

İsimden isim yapma eki /-cuk/, /-cük/;

Fiilden isim yapma eki /-u /-ü/;

Fiilden isim yapma eki /-mur/;

Fiilden isim yapma eki /-gun/, /-gün/

İstek çokluk birinci kişi eki /a-vuz/, /-e-vüz/

1) Zarf-Fiil Eki /-up/, /-üp/ ve Genişlemiş Biçimi /-uban/, /-üben/

Ek, vokal ile biten bir sözcüğe geldiği zaman araya /-y-/ sesi girmektedir. Eski Türkçedeki /-p/ zarf-fiilinden (gerundium) gelişmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde yaygın olarak kullanılan /-up/, /üp/'ün yanında /-ıp/, /-ip/ ve /-p/ şekline de rastlanmaktadır (Özkan, 2013: 154; Timurtaş, 1994: 140). İki fiili birbirine bağlar. İlk fiilin hemen yapılmasından sonra ikinci fiilin yapıldığını veya yapılacağını anlatır (Gülsevin, 2011: 133).

HN'de /-UbAn/ ekinin kullanımına rastlanmamıştır. Ancak /-Up/ ekinin sıklıkla kullanıldığı görülmüştür.

başup 1b/3,
kaçırup 1b/4,
yavuzlanup 73b/6,
bağlayup 8a/19,
zıkr idüp 79b/2,
mühürleyüp 97b/2 vb.

2) Fiilden Fiil (faktitif) Eki /-dur/, /-dür

Bu ek tabii eskiden bugünkü kadar çok şekilli değildi. Eski Türkçede ekin /-tur/, /-tür/, /-dur/, /-dür/ olarak yalnız yuvarlak şekilleri vardı. Bunlardan da /-tur/, /-tür/ daha eski ve aslı sesler olup /-dur/ sedalılışma ile sonradan ortaya çıkmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde ise ekin yalnız yuvarlak ve /d/'li şekilleri ile kullanıldığını görüyoruz: *yan-dur-*, *it-dür-* misallerinde olduğu gibi. Bu /d/'li ve yuvarlak şekillerin Eski Anadolu Türkçesinden sonra da uzun müddet devam ettiği anlaşılmaktadır. Bilhassa konsonant bakımından ekin son zamanlara kadar değişmeden /d/'li olarak kullanılmış bulunduğunu eski yazı bırakılıncaya kadar hep /d/ ile yazılması da göstermektedir. Hülasa ek vokal ve konsonant uyumlarına son zamanlarda bağlanmış, böylece bugünkü sekiz şekli ile tam bir çok şekillilik içine girmiştir (Ergin, 2000: 213).

HN'de belirlenen örneklerden bazıları şu şekildedir:

bildürdi 12b/16,
yavuzlandurursun 103a/10,
kaldurmuşlar 9a/16 vb.

3) Fiilden Fiil (faktitif) Eki /-ur/, /-ür

Eski Türkiye Türkçesinde, ekin vokali daima yuvarlak olup imlâsı son zamanlara kadar değişmeden devam etmiştir; bugün kökün vokaline yuvarlaklık- düzlük bakımından uymaktadır. Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde *art- gey- ir-*, *tat-*, *sız- ört-* fiillerinin faktitifleri *art-ur*, *gey-ür*, *ir-ür- tad-ur-*, *sız-ur-*, *ört-ür*, şeklinde yazıldığı halde bugün /-dur/ eki ile yapılmaktadır (*art-tur-*, *giy-dür-*, *er-dir-*, *tat-tur-*, *sız-dır-*, *ört-tür-*) (Timurtaş, 1994: 116-117).

HN'de saptanan örnekler şu şekildedir:

getürüp 104a/4,
geçürür 11a/17,
geçüreyim 21a/15.

4) Fiilden Fiil (faktitif) Eki /-ğur/, /-gür/:

Bu ek faktitif eklerinden biridir. Eski Türkçede işlek olarak kullanılırdı. Batı Türkçesine geçerken /g/ ve /ğ/ düştüğü için Batı Türkçesinde /-r-/ faktitifine karışmış olması lazım gelirdi. Birçok misallerde böyle olduğu da söylenebilir. Fakat bu eki eski şekli ile Batı Türkçesinde de görüyoruz. Gerçekten Eski Anadolu Türkçesinde birkaç misalde bu ekle karşılaşılır: *ir-gür-*, “*erdirmek, ulaştırmak*”, *tur-gur-* “*durdurmak*”, *dir-gür-* “*diriltmek*” misallerinde olduğu gibi. Eski Türkçenin bir kalıntısı olarak karşımıza çıkan bu ek Eski Anadolu Türkçesinden sonra kaybolmuş, fakat *ir-gür-* fiilinde klişeleşmiş olarak bir müddet daha yaşamıştır (Ergin, 2000: 214).

HN’de /-ğur/, /-gür/ eklerinin örneğine rastlanmamıştır.

5) Emir Eki /-sun/, /-sün/, /-sunlar/, /-sünler/

Eski Türkçe devresinden beri emir üçüncü teklik şahıs eki /-sun/, /-sün/’dür. Emir üçüncü çokluk şahıs eki /-sunlar/, /-sünler/’dir. Vokali daima yuvarlaktır. Eski Türkiye Türkçesinde varlığını muhafaza eden bu yuvarlaklık imlâda son zamanlara kadar devam etmiştir (Timurtaş, 1994: 33).

HN’de sıklıkla kullanılan bu eklerle ilgili belirlenen örneklerden bazıları şu şekildedir:

ögrensün 113b/10,
gelsün 112a/17,
ölməsün 54a/9,
gitsün 50a/7,
neylesün 50a/12,
gelsünler 69b/9,
eylesünler 78b/8 vb.

6) Bildirme Eki /-dur/, /-dür/, /-durur/, /-dürür/

Cevher fiilinin (Ekeylem) geniş zaman eklerine *bildirme ekleri* denir. Bildirme eklerinden birinci ve ikinci şahıs için kullanılanlar şahıs zamirlerinden, üçüncü şahıs için kullanılan ise *tur-* fiilinden gelişmiştir (Özkan, 2013: 144-145).

HN’de bildirme ekinin kullanımı ile ilgili örneklerden bazıları şunlardır:

şikārumdur 54a/12,
nedür 65b/18,
gerekdür 68a/11,
muhtāç degüllerdür 72b/9 vb.

7) Fiilden İsim Yapma Eki /-gu/, /-gü/, /-ğu/, /-kü/

Umumiyetle âlet ismi yapan bu ek, bazen çeşitli manada mücerred ve müşahhas isimler de meydana getirir. Batı Türkçesinde eklerin başındaki /ğ/ ve /g/’ler düştüğü için bu ekin aslında /**ğu**/, /**gü**/ olduğu, konsonant ahengi dolayısıyla bu şekilde bulunduğu düşünülebilir. Esasen Eski Türkçe devresinde ekin /-**ğu**/, /-**gü**/ ve /-**ğu**/, /-**kü**/ olarak her iki şekli de mevcut idi (Timurtaş, 1994: 80; Özkan, 2013: 120).

HN’de bu ekin örneğine rastlanmamıştır.

8) İsimden İsim Yapma Eki /-suk/, /-sük/

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan, işlek olmayan eklerdendir (Özkan, 2013, 103). HN’de bu ek kullanılmamıştır.

Vokali Sonradan Yuvarlaklaşan Ekler şunlardır:

1) İyelik Birinci Kişi Eki /-(u)m/, /-(ü)m/, /-(u)muz/, /-(ü)müz/

Teklilik birinci şahıs iyelik eki /-**m**/’dir; arada yardımcı ses olarak yuvarlak vokal /-**u**/, /-**ü**/ bulunur. Ekin fonksiyonu aidiyet ve mülkiyet bildirmektir. Çokluk birinci şahıs iyelik eki /-**muz**/, /-**müz**/’dür, konsonantla biten kelimelerden sonra araya yuvarlak vokal gelmektedir (Timurtaş, 1994: 64-65)

HN’de belirlenen örneklerden bazıları şu şekildedir:

oğullar**um** 2b/2,
cevāb**um** 12b/14,
kazandğ**um** 15a/4,
‘aql**um** 65a/1,
‘ādet**üm** 66a/15,
birāder**üm** 67b/6,
‘asker**üm**den 96b/4,
ayağ**um**uz 13a/5,
pehlevān**um**uz 28a/2,
günāh**um**uzı 83a/16 vb.

2) İyelik İkinci Kişi Eki /-(u)ñ/, /-(ü)ñ/, /-(u)ñuz/, /-(ü)ñüz/

İyelik ikinci kişi eki /-**ñ**/’dir, aradaki yardımcı ses /-**u**/, /-**ü**/’dür (Timurtaş, 1994: 64; Özkan, 2013: 110). Çokluk ikinci kişi iyelik eki /-**ñuz**/, /-**ñüz**/’dür. Bu ek de birinci kişi iyelik ekleri gibi Eski Türkçede uyuma bağlı iken Eski Anadolu Türkçesinde birinci kişi iyelik eklerine benzemek suretiyle ve yuvarlaklaşma eğiliminin de kuvvetli etkisiyle tek şekilli olarak görülmektedir (Özkan, 2013: 113).

HN’de kullanılan örneklerin bazıları aşağıdaki gibidir:

diyār**ün** 106a/16,
sen**ün** hizmet**ün**de 21a/11,
sen**ün** Liqā did**ü**ğ**ün** 28b/5,
cān**uñ**uz 14a/13,
şāh**uñ**uz 28a/8,
kend**üñ**üz 47a/15

bildüğünüzden 96b/18 vb.

3) İlgi Hali (Genitif) Eki /-uñ/, /-üñ/, /-nuñ/, /-nüñ/

Genitif ekinin vokali Eski Türkçede ancak yuvarlak vokal taşıyan bir köke getirildiği zaman yuvarlaktır. Yani vokal ahengine tâbidir. Eski Türkiye Türkçesinde ise genitif ekinin vokali daima yuvarlaktır, bu yuvarlaklaşma /ñ/'nin tesiriyle olmuştur (Timurtaş, 1994: 34).

HN'de belirlenen örnekler şunlardır:

bunlaruñ 97a/9,
Raçd'uñ 97a/6,
Gencâb'uñ 3a/14,
dīvānelerüñ 26b/11,
anuñ 95b/3,
Liķā'nuñ 27b/11,
Lendihā'nuñ 31b/11,
kendülerinüñ 33a/5,
berākendenüñ 48b/11,
vezirinüñ 8a/4 vb.

4) İsimde İsim Yapma Eki /-lu/, /-lü/

İsimlerden sıfat yapan en işlek ektir. Vokali kurallı olarak yuvarlaktır (Gülsevin, 2011: 118).

HN'de saptanan örneklerden bazıları şu şekildedir:

taatludur 81a/1,
deliķanlu 92b/19,
heybetlü 61a/3,

5) İsimden İsim Yapma Eki /-suz/, /-süz/

Vokali devamlı yuvarlaktır. Yokluk bildiren sıfatlar yapar (Gülsevin, 2011: 119).

HN'de örneğine rastlanmamıştır.

6) Görülen Geçmiş Zaman Birinci Teklik Kişi Eki /-dum/, /-düm/

Görülen geçmiş zaman eki /-dı/, /-di'/dir. Yazılış itibariyle konsonant benzeşmesine tabi değildir. Teklik ve çokluk birinci ve ikinci kişilerde vokal daima yuvarlaktır. Görülen geçmiş zamanın çekiminde iyelik menşeli kişi ekleri kullanılır (Özkan, 2013: 136; Timurtaş, 1994: 299). Görülen geçmiş zaman çekiminde Eski Oğuzca ve Osmanlıcanın ilk iki yüz yılında birinci ve ikinci şahıslarda vokaller daima yuvarlaktır (Ercilasun, 2013: 31).

HN'de belirlenen örneklerden bazıları şu şekildedir:

şanurdum 74b/14,
eyledüm 42a/14,

geldüm 55a/5,
dimezdüm 67a/4 vb.

7) Görülen Geçmiş Zaman İkinci Teklik Kişi Eki /-duñ/, /-düñ/

Görülen geçmiş zaman ikinci teklik kişi ekinde vokal daima yuvarlaktır. Bu yuvarlaklığın sebebi, /ñ/ ve birinci teklik kişi eki /-düm/'dür (Timurtaş, 2013: 82).

HN'de tespit edilen örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

neyledüñ 8a/12,
hoş geldüñ 43a/19,
begenmedüñ 54b/12 vb.

8) Görülen Geçmiş Zaman Birinci Çokluk Kişi Eki /-du(k)/, /-dü(k)/

Görülen geçmiş zaman çokluk birinci kişi eki de, Eski Osmanlıcada daima yuvarlak vokal taşımaktadır (Timurtaş, 2013: 82).

HN'de belirlenen kimi örnekler aşağıdaki gibidir:

eyledük 52a/1,
girdük 40b/6,
çevirdük 40b/5 vb.

9) Görülen Geçmiş Zaman İkinci Çokluk Kişi Eki /-duñuz/, /-düñüz/

HN'de, görülen geçmiş zaman ikinci çokluk kişi çekiminde müstensihin görülen geçmiş zaman ekine ait vokali sıklıkla /i/ vokali ile imlâ ettiğinden dolayı geniş vokalli örnekler sınırlı sayıda olup aşağıdaki gibidir:

bildüñüz 21b/12,
neyledüñüz 59a/11.

10) Çokluk Birinci Kişi Bildirme Eki /-uz/, /-üz/

Ek "biz" zamirinden b>v değişikliği ve dudak ünsüzünün etkisiyle yuvarlaklaşmıştır (Özkan, 2013: 145).

evlādıyuz 38a/15,
olmayuz 88b/10,
dönmeyüz 60b/11,
idemeyüz 34a/5,
dīndeyüz 99b/18 vb.

11) Çokluk Birinci Kişi Emir Eki /-alum/, /-elüm/

HN'de tespit edilen örneklerden bazıları şu şekildedir:

görelüm 100a/13,
geçürelüm 23a/15,
idelüm 14a/5,

gidelüm 9a/14 vb.

12) Çokluk İkinci Kişi Emir Eki /-(u)ñ/, /-(ü)ñ/

Emir ikinci çokluk kişi eki, /-ñ/, /-(u)ñ/, /-(ü)ñ/’dür (Timurtaş, 1994: 130; Özkan, 2013: 143). Düzlük yuvarlaklık uyumunu bozduğu için /-(u)ñ/, /-(ü)ñ eklerinin yer aldığı örnekler alınmıştır.

HN’de kullanılan örneklerden bazıları şu şekildedir:

varuñ 21a/4,
açuñ 45a/8,
gelüñ 36b/15,
bilüñ 40b/5 vb.

13) Geniş Zaman Eki /-ur/, /-ür/

Eski Türkiye Türkçesinde vokali daima yuvarlak olan eklerdendir. Ekin vokalinin köküne düzlük-yuvarlaklık bakımından uyması daha sonraki yüzyıllarda olmuştur (Timurtaş, 1994: 122).

HN’de yer alan örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

irişdürür 82b/10,
eydür 85b/15,
olabilür 86a/1,
gelür 88a/1 vb.

14) Fiilden İsim Yapma Eki /-u /-ü/

Çeşitli manalarda isim yapan bu ek, Eski Türkçedeki /-(ı)ğ/ ve /-(i)g/ ekinden gelmektedir. Aradaki yardımcı ses /-ğ/ ve /-g/ fonemleri düşerken yuvarlaklaşmıştır. Bugün ise /-ı/, /-i/ şeklindedir (Timurtaş, 1994: 80).

HN’de tespit edilen örnekler şu şekildedir:
yazıludur 54a/13.

15) Fiilden İsim Yapma Eki /-mur/, /-mür/

İşlek olmayan eklerden biridir (Ergin, 2000: 198).

HN’de görülen örnek aşağıdaki gibidir:

yağmur 72b/6, 37b/7.

16) İstek Çokluk Birinci Kişi Eki /a-vuz/, /-e-vüz/

HN’de belirlenen örnekler şu şekildedir:

olavuz 40a/13,
getürevüz 10b/10.

2.2.1.2.(2).(b).(b). Vokali Düz Ünlü Taşıyan Ekler

Bazı ekler kökün vokali ne olursa olsun daima düz vokal taşımaktadırlar (Timurtaş, 1994: 36). HN’de belirlenen ekler ve bu ekler ile ilgili örnekler aşağıdaki gibidir:

1) Zarf- Fiil Eki /-ınca/, /-ince/

Eski Türkçede bu ek /-ğınça/, /-ginçe/ şeklinde idi. Bu bünyesi ile ekin /-ğın/, /-gin/ yapım eki ile /-ça/, /-çe/ eşitlik ekinin birleşmesinden doğduğu anlaşılmaktadır. Batı Türkçesine ek /-ınca/, /-ince/ şeklinde geçmiş, Eski Anadolu Türkçesinde uzun zaman bu şekilde kullanılmıştır (Ergin, 2000: 341-342).

HN’de yer alan örneklerden bazıları şunlardır:

ölince 44b/12,
dönince 56a/12,
öldürince 73b/4 vb.

2) Zarf-Fiil Eki /-ıcak/, /-icek/

Bu ekin bir birleşik ek olduğu kabul edilmekle birlikte, hangi eklerin birleştiği olduğu tam olarak belirlenememiştir. “/-ınca/, /-dıkda/, /-dıği zaman/ “ anlamlarında zaman ifade eden bir zarf fiil ekidir (Özkan, 2013: 153).

HN’de /-ıcak/, /-icek/ ekinin geçtiği örnek aşağıdadır. Ancak tespit edilen örnekte ek uyuma uymaktadır:

deyicek 51a/6.

3) Sıfat-Fiil Eki /-mış/, /-miş/

HN’de /-mış/, /-miş/ ekinin geçtiği örnekler aşağıdadır. Ancak tespit edilen örneklerde ek uyuma uymaktadır:

cihāndan kaç’i ümīd eylemiş kişiyüm” 21a/13,

“şahīpkırānlaruñ ‘ādeti budur ki cihānı devr idüp kande bir yoldan çıkmış var ise yola getirüp dünyāda ve ahiretde sa‘ādete irişdüre” 47a/13-14,

“Gürgān altmış arış kadd çekmiş bir heybetlü dīlāver” 61a/3,

“Bāhter vīlāyetine ‘aceb ateş bırakmış Gencab gibi ‘azīm pādişāhuñ vīlāyetini dārb-ı şemşīr ile elinden almış” 76a/3-4 vb.

4) Çokluk İkinci Kişi Eki /-sız/, /-siz/

Çokluk ikinci şahıs eki Eski Anadolu Türkçesinde /-sız/, /-siz/ olarak karşımıza çıkar (Ergin, 2000: 285).

HN’de belirlenen örnekler şunlardır:

varursız 26b/16,
urasız 30b/4,

5) Teklik İkinci Kişi Eki /-sın/, /-sin/

Teklik ikinci şahıs /-sın/, /-sin/ eki... *sen*'in vokal değişmesi ve ekleşmesi ile ortaya çıkmış şeklidir. Eski Anadolu Türkçesinin bu /-sın/, /-sin/'i Osmanlıcanın başlarında da böyle kalmış, sonradan/ *n*'si /*ñ*'leşerek /-sıñ/, /-siñ/ şekline geçmiştir (Ergin, 2000: 285).

HN'de saptanan örnek aşağıdaki gibidir:

alursın 76b/19.

6) Teklik İkinci Şahıs Emir Eki /-gıl/, /-gil/

Bu ek Eski Türkçede, Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlıcanın başlarında kullanılan teklik ikinci şahıs emir ekidir (Ergin, 2000: 306). HN'de /-gıl/, /gil/ eki kullanılmamıştır.

7) Gelecek Zaman Eki /-ısar/, /-iser/

Eski Türkiye Türkçesinde gelecek zaman eki /-ısar/, /-iser/'dir. Bu ek Eski Türkçe devresinde bugün mevcut değildir (Timurtaş, 1994: 125). HN'de /-ısar/, /-iser/ gelecek zaman ekinin örneğine rastlanmamıştır.

8) Öğrenilen Geçmiş Zaman Eki /-mış/, /-miş/

Eski Türkiye Türkçesinde öğrenilen geçmiş zaman eki /-mış/, /-miş/'tir. Bazen /-up/, /-üp/ zarf- fiil (gerundium) eki de öğrenilen geçmiş zaman eki görevinde kullanılmaktadır (Timurtaş, 1994: 121).

HN'de bulunan örnekler aşağıdaki gibidir:

görmüş 52b/15,
zebün olmuş,
konmuş 72a/9,
getürmüş 71b/14.

9) Görülen Geçmiş Zaman Eki /-dı/, /-di/

Görülen geçmiş zaman eki /-dı/, /-di/'dir. Ekin ünlüsü teklik ve çokluk birinci ve ikinci şahıslarda yuvarlak, üçüncü şahıslarda ise düzdür (Özkan, 2013: 136).

HN'de görülen örnekler şu şekildedir:

oldı 81b/1,
oturdu 99b/13,
gördi 51a/8.

10) Fiilden İsim Yapım Eki /-ıcı/, /-ici/

Bu ek fiilden, bir işi maharetle ve itiyad hâlinde yapmayı göstermek amacıyla sıfat yapar. Ekin fiilden isim yapma eki /-i/ ile isimden isim yapma eki /-ci/'nin birleşmesinden meydana geldiği kabul edilebilir (Timurtaş, 1994: 81). HN'de bu ek kullanılmamıştır.

11) İsimden İsim Yapım Eki /-ncı/, /-nci/

Türkçede eskiden beri işlek bulunan bu ek sayı isimleri yapmakta kullanılır. Fonksiyonu asıl sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden sayı isimleri yapmaktır (Ergin, 2000: 168).

HN'de yer alan örnekler şunlardır:

üçüncü 4a/16,
 toğuzuncı 80b/9,
 onuncı 37a/1.

12) /-mı/, /-mi/ Soru Eki

HN'de belirlenen örneklerden bazıları şu şekildedir:

urayum mı 7b/4,
 kırtulur mısız 11b/15,
 bunda mıdır 22a/7,

13) Üçüncü Teklik İyelik Eki /-ı/, /-i/, /-sı/, /-si/:

Teklik üçüncü şahıs ekleri ünsüzle biten kelimelere /-ı/, /-i/; ünlü ile bitenlerde /-sı/, /-si/ şeklindedir. Eski Türkçe devresinde de ünlü uyumu dışında kalan ek, Eski Anadolu Türkçesi döneminde de daima düz ünlülü olmuştur (Özkan, 2013: 112).

HN'de saptanan örnekler şu şekildedir:

nāmdāruñ oğlı 76b/2,
 anuñ ʿamūdıyla 12a/5.

14) Yükleme(Akkuzatif) Hali Eki /-ı/, /-i/, /-nı/, /-ni/, /-ni/:

Akkuzatif eki Eski Anadolu Türkçesinde daima düz ünlülü olmuştur. Düşen /ğ/ ve /g/'lerin etkisiyle yuvarlaklaşmamış olması, herhalde üçüncü kişi iyelik ekleri gibi yazılmasından ileri gelmektedir. Eski Türkçede isimlerden sonra /-ı-ğ/, /-i-g/, zamirlerden sonra /-nı/, /-ni/, üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra da /-nı/ olmak üzere üç türlü yükleme hali eki kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde ekin her üç biçimi de kullanılmıştır. Ancak /-nı/, /-ni/ kullanım alanından düştüğü için sadece arkaik olarak bir iki örnekte görülmektedir (Özkan, 2013: 115).

HN'de belirlenen örnekler aşağıdaki gibidir:

kendüsünü 90b/14,
 bunı 67a/16.

2.2.1.3. Vokal (Ünlü) Türemesi:

Eski Anadolu Türkçesinde Türkçe kelimelerde ünlü türemesinin örnekleri pek fazla değildir. Ancak kelime ortasında birkaç kelimedede rastlanan bir ses hadisesidir. (az-a-cuk “çok az, biraz”, yig-i-rek “daha iyi”, sığ-a-ca” çok derin olmayan”) (Timurtaş,

1994: 40; Özkan, 2013: 106). Buna karşılık Türkçenin ses yapısına aykırı çift ünsüz taşıyan Arapça kelimelerde ünlü türemesi daha sık görülmektedir (akl>akıl, asl>asıl, ilm>ilim, fikr>fikir) (Özkan, 2013: 106).

İncelemeye konu olan HN metninde yalnız Arapça sözcüklerde rastlanmıştır:

‘ağılları 9b/14,
emir 16a/3.

2.2.1.4. Vokal(Ünlü) Düşmesi:

Kelime başında vokal düşmesi çok az görülmektedir. Ancak vurgusuz orta hece ünlüsünün düşmesi daha yaygındır (Özkan, 2013: 106). Çalışmaya konu olan HN’de daha çok orta hece düşmesi görülür. HN’de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır:

eyü-lük>eylük 41b/4,
oğu-lan>oğlan 105b/4,
eyit-ür>eydür 107a/11, 22a/4, 21b/4, 26a/8, 29a/2, 31a/14.
seyr eyle- 31b/6,
ağızı 38b/14,
alnından 57b/11,
gögsi 42b/4 vb.

2.2.1.5. Vokal Birleşmesi (Derilme-Birleşme):

Gramer birliklerinden bazen yan yana gelen vokaller birleşerek tek bir vokal meydana getirirler. Bu kaynaşma neticesinde ortaya çıkan vokal bazen önceki, bazen de sonraki gibi olur. İşte bu hadiseye vokal birleşmesi denir. Bu birleşme neticesinde gramer birliğinde bir darlaşma, bir kısılma, bir büzülme göze çarpar (Ergin, 2000: 52).

Türkçede kelime köklerinde yan yana iki ünlünün bulunması mümkün olmadığından, ünlü ile sona eren bir kelimeye ünlü ile başlayan bir ek veya kelime eklendiği zaman ünlülerden biri düşmekte ve bir birleşme meydana gelmektedir. Bu birleşme geçici olabildiği gibi, kalıcı nitelikte kelimeler de ortaya çıkarmaktadır (Özkan, 2013: 106).

Vokal ile biten herhangi bir sözcük, vokal ile başlayan diğer bir sözcük ile birleşerek yeni bir sözcük oluşturuyorsa, bu yan yana gelen vokaller birleşerek tek bir vokal meydana getirirler (Argunşah ve Yüksekaya, 2013: 184).

HN’de bu ses olayının pek çok örneğine rastlanmıştır:

şol(45b/2)<şu+ol,
şimdi(45a/17)<şu+imdi,
neylesüm(50a/12)<ne+eylesün,
böyle(45b/5)<bu+eyle,
niçün(45b/1)<ne+içün vb.

2.2.1.6. Yuvarlaklaşma

Bazı kelimelerde bazı seslerin tesiriyle düz vokallerin yuvarlaklaşması hadisesidir (Ergin, 2000: 54). HN’de sıklıkla görülen bir ses olayıdır.

keltüre biz >etürevüz 10b/10,
 ağlayıp>ağlayup 11b/3,
 alıp>alup 33b/16,
 ola biz> olavuz 40a/13,
 olıp> olup 42b/15 vb.

2.2.2. Konsonantlar (Ünsüzler)

Eski Anadolu Türkçesinde kullanılan konsonantlar şunlardır: (ب) B, b - (پ) P, p- (ت) T, t- (ث) Ş, ş - (ج) C, c - (چ) Ç, ç- (ح) H, h- (خ) H, h- (د) D, d- ذ Z, z- ر R, r- ژ J, j- س S, s- ش Ş, ş- ص ص Şş, ş- ض Z, z, ذ-ط T, t- ظ Z, z- ع ع Ğ, ğ- ف F, f- ق K, k- ك K, k, / ñ - ل L, l- م M, m- ن N, n- و V, v, و H, h- ی Y, y.

Eski Anadolu Türkçesinin ünsüz türleri bakımından en önemli yanı, Eski Türkçedeki/ ñ/ damak ünsüzünün olduğu gibi sürdürülmesi ve bir gırtlak ünsüzü olan /h/’nın varlığıdır (Timurtaş, 1976: 341; Korkmaz, 2013: 93).

HN’de yer alan örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

baña 45a/1,
 ñere 21b/11,
 biñ 38a/1,
 dañı 38a/3, 38b/4,
 yoñsa 41b/12, 51a/8 vb.

HN’de konsonantlarla ilgili tespit edilen başlıca ses olayları şunlardır:

2.2.2.1. Konsonant Değişmeleri

Bugün görülen konsonant değişmelerinin büyük bir kısmı Eski Anadolu Türkçesi devresinde olmuştur. Bir kısmı ise bu devrede henüz gerçekleşmemiştir. Bu gibi hallerde konsonantlar aslı şekillerini muhafaza etmektedir (Timurtaş, 1976: 341).

2.2.2.1.(1). k>ğ Değişimi

Kelime başında henüz k>ğ değişikliği yoktur. /k/ kendini muhafaza etmektedir (Timurtaş, 1976: 342; Özkan, 2013: 107).

HN’de belirlenen örnekler şu şekildedir:

ķandedürler 10a/7,
 her ķande 36b/12.

- Bazı kelimelerde hece sonundaki /k/ler /h/ olmuştur. Mamafih bu değişme mutlak değildir (Timurtaş, 1994: 49). HN’de belirlenen örnek şu şekildedir:

aķşam> aħşam 74a/9.

2.2.2.1.(2). k>g Değişimi

Eski Türkçedeki /k/’lerin Eski Anadolu Türkçesinde /g/ olarak inkişaf ettikleri görülmektedir. Fakat bu umumî ve mutlak değildir, /k/ olarak kalanlar da vardır (Timurtaş, 1976: 342).

Eski Türkçenin tonsuz kelime başı /k/’ları Eski Anadolu Türkçesinde hiçbir değişikliğe uğramadan aynen devam etmekte olduğundan ve bunu karşılayan bir kaf (ق) harfi de bulunduğundan imlâ-fonoloji bağlantısı açısından her hangi bir güçlük söz konusu değildir (Korkmaz, 2005: 502).

HN’de sözcük başında ince vokalli sözcüklerde görülmekle birlikte seyrek de olsa iki vokal arasında görülmektedir:

göñülden 40a/14,
getürürsen 105a/11,
gitdi 90b/18,
gel 89a/11,
eylediği 20a/5,
bindüğü 32a/9,
güneş 104b/2,
göz 105b/13,
gemi 17a/17,
gördi 105a/3 vb.

2.2.2.1.(3). g>v Değişimi

Bugün yazı dilimizde /ğ/ yahut /v/ şeklinde geçen veya iki şekilde telaffuz edilen /g/’ler Eski Anadolu Türkçesinde kendini muhafaza etmektedir (Timurtaş, 1994: 78).

HN’de görülen örneklerden bazıları şunlardır:

beglerini 7b/13,
yigit 110b/9,
segirdüp 15a/16,
degüldür 16b/1,
döğüşe döğüşe 24b/12 vb.

2.2.2.1.(4). ğ>v Değişimi

Birkaç kelimedede /ğ/>/v/ değişimi olmuştur: soğuk>sovuk, soğu->sovu- (Timurtaş, 1976: 343). HN’de örneğine rastlanmamıştır.

2.2.2.1.(5). b>v Değişimi

Eski Türkçedeki bazı kelimelerin başındaki /b/'ler Eski Anadolu Türkçesinde daha ilk zamanlarda /v/ olmuştur (Timurtaş, 1976: 341). HN'de *yabız*<*yavuzlanup* (29a/8), *barup*<*varup* (30a/15) ve *birüp*<*virüp* (31a/19) sözcüklerinde /b/>/v/ değişimi tespit edilmiştir.

- Eklerde de /b/>/v/ değişikliği görülmektedir. Fiil çekimi birinci şahıs ekleri olan ve zamirden gelen *ben* ve *biz* Eski Türkiye Türkçesinde /-ven/, /-vuz/ ve /-vüz/ şeklinde inkişaf etmiştir (Timurtaş, 1994: 55). Çalışmaya konu edilen HN'de sadece birinci çoğul şahıs eki /-vuz/ ve /-vüz/'ün kullanıldığı görülmüştür: *getürevüz* 10b/10, *olavuz* 40a/13.

2.2.2.1.(6). b>p Değişimi

Bugün yazı dilimizde /p/ şeklinde olan bazı kelimeler, Eski Türkiye Türkçesinde /b/ ile; aslı olan /b/ kendini muhafaza etmiştir (Timurtaş, 1994: 55).

HN'de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır: *pare*>*bare* (48a/9), *put*>*buğ* (47a/18), *pişmān*>*bişmān* (61a/11), *peydā*>*beydā* (56b/6), *post*>*bost* (54a/10), *parmaqları*> *barmaqları*(38b/5), *puşudan*> *buşudan* (13b/5), *taparlar*>*tabarlar* (47a/18)vb.

2.2.2.1.(7). t>d değişimi

Eski Türkçede ince ve kalın sıradan ünlüler ile birleşme durumuna göre, hiçbir ayırım yapılmaksızın kelime başında hep tonsuz olarak bulunan /t/ ünsüzü, Eski Anadolu Türkçesinde /t/'yi korumak veya /d/'ye dönüştürmek bakımından bilindiği gibi ikili bir yol izlemiştir (Korkmaz, 2005: 501).

Dilimizde kelime başında t/d meselesi pek karışıktır. Aslında /t/ olan sesin /d/ olarak inkişaf etmesi Eski Türkçe devresinin sonunda başlamıştır. Fakat Eski Anadolu Türkçesi'nde durum açık değildir. Müstensihe göre durum değişmektedir. Aynı nüshada, hatta aynı sayfada bir kelimenin iki şekli de geçmektedir (Timurtaş, 1976: 38).

1) /d/ konsonantına dönüşmüş örnekler:

İnce sıradan sözcüklerde /t/-/d/ değişiminin Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi yazım ve telaffuz arasında benzerlik olduğu HN'de de görülmüştür:

tiri>*diri* 91b/7,
tepme>*depme* 70a/16,
türlü>*dürlü* 71a/10,
teve>*deve* 108b/10,
teg>*dek* 6a/11.

2) /t/ konsonantını koruyan örnekler:

HN'de tespit edilen örneklerden bazıları şunlardır:

 okuzuncu 34b/13,
  okunma 99b/5,
  ogrı 17a/10,
  ağlar 33b/14,
  urdu 35b/9,
  oyurur 38a/17,
  ağıldığ 49a/1 vb.

3) İkili Yazımı Olan  rnekler:

HN’de bir örnekte tespit edilmiştir:

 ogrı(19a/2) - doğrı (96b/8).

2.2.2.1.(8). /d/>/y/ Değişimi

Eski Türkçede /d/, Eski Anadolu Türkçesinin başında /y/ olmuştur (Timurtaş, 1976: 343).

HN’de tespit edilen örneklerden bazıları şu şekildedir:

adru>ayrulup 25b/17,
 bedük>büyük 43a/5,
 edgü>ey  43b/18,
 kid->geydi 70a/17,
 adak>ayağına 73b/9 vb.

2.2.2.2. Konsonant ( ns z) Benzeşmesinin Olmadığı/Bulunmadığı Haller

Eski Anadolu Türkçesi’nde kök-ek birleşmesi hadisesinde bazı eklerin tek şekilli oldukları görülmektedir. Türkçede sedasız bir  ns z ile biten kök ve gövdelere getirilen eklerin de sedasız olması gerekmektedir. Bu hususta Eski Türkçede ikili bir durum görülmektedir. Eski Anadolu Türkçesi’nde sedasız  ns zle biten tabanlara eklenen eklerin ilk  ns zleri genellikle sedalıdır. Yani  ns zler arasında sedalı olup olmama yönünden bir uyum yoktur ( zkan, 2013: 109).

HN’de /-de/, /-da/ bulunma (lokatif) hal eki; /-dan/, /-den/, ayrılma (ablatif) hal eki; /-dı/, /-di/ görülen geçmiş zaman eki; /-duk/, /-d k/ sıfat fiil (partisip) eki; /-dur/, /-dür/ fiilden fiil yapım eki; /-dur/, /-dür/, /-durur/, /-dürür/ bildirme eki kök konsonantı nasıl olursa olsun daima sedalı olarak kullanılmaktadır.

- /-de/, /-da/ Bulunma (Lokatif) Hal Eki:

HN’de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır:

didükde 106a/18,
 virdükde 105a/18,
 bildükde 100b/9,

girdükde 97b/8,
yaklaşdukda 93b/12,
kuvvetde 66a/9 vb.

- /-den/, /-dan/ Ayrılma (Ablatif) Hal Eki:

HN'de saptanan örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

tarafdan 69b/2,
eyledükden 78a/5,
girdükden 102b/10,
etdikden 104a/16,
işden 92a/3 vb.

- /-dı/, /-di/ Görülen Geçmiş Zaman Eki

HN'de bulunan örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

eyitdi 105a/1,
tağıtdı 44a/8,
girdiler 21b/4,
bağlatdı 38a/8 vb.

- /-dur/, /-dür/, /-durur/, /-dürür/ Bildirme Eki:

HN'de bildirme ekinin kullanımı ile ilgili örnekler şunlardır:

korşmuşdur 69b/16,
gerekdür 68a/11.

2.2.2.3. Yer Değişirme(Göçüşme/Metatez)

Bir gramer birliğinde yan yana gelen iki sesin bazen yer değiştirdiği görülür (Ergin, 2000: 52). Bazı hallerde kelime içindeki iki sesin yerleri değişir (torpak<toprak). Genel söyleyişi kolaylaştırma yönünde meydana gelen bu değişikliğe metatez adı verilir (Hacıeminoğlu, 2003: 9). HN'de göçüşme örneğine rastlanmamıştır.

2.2.2.4. Konsonant Türemesi

- /y/ ve /n/ Sesleri:

Yardımcı ses durumundaki /y/ ve /n/ sesleri yaygın olarak kullanılmaktadır (Özkan, 2013: 109).

HN'de saptanan örneklerden bazıları şu şekildedir.

bunca 36a/8,
ağzından 70b/16,
yanına 77b/8,

ardınca 86b/13,
olmayınca 30a/9 vb.

- **Ünsüz İkizleşmesi:**

Bazı seslerin düşmesi ya da değişmesi sonucu birkaç kelimedede /-ss-/ ikizleşmesi görülür (Özkan, 2013: 109).

HN'de bir sözcükte görülmüştür:

ısıg> ıssı (sıcaklık, hararet) 90b/16.

- **/v/ Türemesi:**

Eski Türkçede *ur-* şeklinde olan fiilin bu devir metinlerinde hem *ur-* hem de */v/* türemesiyle *vur-* şekli bulunmaktadır (Özkan, 2013: 109).

HN'de tespit edilen örnek aşağıdaki gibidir:

vur- 105b/3,
ur- 105b/10.

2.2.2.5. Konsonant Düşmesi

Seslerin birbiri ile münasebeti sırasında gramer birliğinin bünyesindeki bir konsonantın bazen düşmesine *konsonant düşmesi hadisesi* denir (Ergin, 2000: 51).

- **/b/ ve /l/ Düşmesi:**

Eski Anadolu Türkçesinin başlarında *bol-* fiilinin /b/’si *keltür-* ve *oltur-* fiillerindeki /l/’nın düştüğü görülür (Özkan, 2013: 108).

HN'de tespit edilen örnekler şunlardır:

bol-→ oldu 106a/19,
geltür-→ getürdi 107a/3,
oltur-→ oturdu 111a/18.

- **/y/ Düşmesi:**

Bazı sözcüklerde /y/ konsonantının düştüğü görülür.

HN'de bir sözcükte tespit edilmiştir:

yit-> itilüp 55a/15t

- **/g/ Düşmesi**

Birden fazla heceli kelimelerin sonundaki /ğ/-/g/’ler ile yapım ve çekim ekleri başındaki /ğ/ ve /g/’ler düşmüştür (Özkan, 2013: 109).

HN'de belirlenen örnekler aşağıdaki gibidir:

adrug>ayru 25b/17,
edgü>eyü 43b/18,

yokgaru>yukaru 11b/10
içgerü> içerüde 14a/5.

- /d/, /r/, /w/ Düşmesi:
Nadir görülen bu ses olayının HN’de görülen örneği şu şekildedir:

berkle-> bekle- 10b/11.

2.2.2.6. Hece Düşmesi (Haploloji)

Bir gramer birliğinde arka arkaya gelen ve ses bakımından birbirine benzeyen iki heceden birinin bazen eridiği, düştüğü görülür. Böylece o iki hece bir hece haline gelir (Ergin, 2000: 52).

HN’de hece düşmesi özellikle /-dur/, /-dür/ bildirme eki ve şimdiki zaman ekinin kullanımında görülmüştür:

yokdurur> yokdur 12a/3,
komuşdurur> komuşdur 20b/9,
gideyorır> gideyor 22a/17,
keleyorır> geleyor 61b/11 vb.

2.3. Biçim Bilgisi (Morfoloji)

Dilde bir anlam taşıyan, yapı ve ses açısından anlamlı daha küçük birimlere *biçim* veya *şekil* denmektedir. Her iki terim de Batı dillerinde yaygın olan ve zaman zaman Türkçe kaynaklarda da görülen *morfem* teriminin karşılığı olarak kullanılır. Bu tanıma göre sadece kökten ibaret olan anlamlı sözcükler, biçim olabileceği gibi köklere eklenerek onların anlamını değiştiren veya metindeki diğer sözcüklerle ilişkilerini gösteren ekler de birer biçimdir. Dil biliminin sözcüklerin biçimini inceleyen koluna *şekil bilgisi* (*biçim bilgisi*) denir (Pilancı, 2009: 53).

Şekil bilgisi, bir dilin kök kelimelerini, eklerini, köklerle eklerin birleşme yollarını, eklerin anlam ve görevlerini, türetme ve çekim özelliklerini ve şekille ilgili öteki konularını inceleyen gramer dalıdır. Şekil bilgisinin temel öğeleri kelime kökleri ve eklerdir (Korkmaz, 2014: 99).

Bir dildeki kök ve ekleri, bunların birleşme yollarını, eklerin anlam ve görevlerini, dilin türetme ve çekim özelliklerini ve şekille ilgili öteki konuları inceleyen dil bilgisi dalına *şekil bilgisi* denir (Vural ve Böler, 2012: 139).

Çalışmanın bu bölümünde incelemeye esas olan HN metni biçim bilgisi açısından ele alınmıştır:

2.3.1. Ad (İsim)

Evrendeki bütün varlıkları, duygu ve düşünceleri, durumları, bunların birbirleri ile olan ilişkilerini karşılayan sözcüklere ad (isim) adı verilir.

Gerçekte veya tasavvurda bir varlığı karşılayan kelimelere ad denir (Banguoğlu, 2011: 319).

İsimler canlı, cansız bütün varlıkları ve mefhumları tek tek veya cins cins karşılayan; varlıkların ve mefhumların adları olan kelimelerdir (Ergin, 2000: 218).

İsimler; canlı veya cansız, somut veya soyut varlıkları tanımak ve tanıtmak için kullanılan kelimelerdir (Coşkun, 2000: 71).

Varlıkları ve kavramları ifade eden sözcüklere ad denir. Adlar, varlıklara verilmişlerine göre özel ad, cins ad; varlıkların sayılarına göre teklik adı, çokluk adı ve topluluk adı; yapılarına göre basit ad, türemiş ad ve birleşik ad şeklinde gruplandırılmıştır. Çalışmanın bu bölümünde adlar ile ilgili olarak ad yapım ekleri ve ad çekim ekleri üzerinde durulmuştur.

2.3.1.1. Ad Çekim Ekleri

2.3.1.1. (1). Çokluk Eki /+lAr/

Çokluk eki /-lar/, /-ler/'dir. Metinlerimizde, daha önceki yüzyıllar Anadolu Türkçesinden ve bugünkü yazı dilinden farklı bir durum yoktur (Timurtaş, 1994: 64). Gülsevin ise /+lAr/ ekinin EAT'de en işlek eklerden olduğunu, Eski Uygur Türkçesi yazmalarında genellikle kelimedenden ayrı yazıldığını, EAT metinlerinde de sık sık ayrı yazıldığını (Gülsevin, 2011: 8) belirtmiştir.

HN'de /+lAr/ çokluk ekinin hem ayrı hem de birleşik yazıldığı örnekler vardır.

HN'de /+lAr/ çokluk ekinin ayrı yazıldığı örneklerden bazıları şunlardır:

nā-bekārlardan (تابکارلردن) 12a/3,
naʿralar (لرنعره) 13b/5,
bārūlarda (بارولرده) 15a/15,
ʿAyyār'lar (عیارلر) 15b/8,
ulular (اولولر) 16b/3,
dilāverler (دلاورلر) 2a/9-3b/11) vb.

HN'de /+lAr/ çokluk ekinin birleşik yazıldığı örneklerden bazıları şunlardır:

bunları (بونلیری) 12b/8,
anlara (انلره) 13a/2,
kulları (قوللیری) 13b/3,
qalanlara (قلانلره) 13b/13,
anlar (انلر) 14a/6,
adamlar (ادملر) 14b/6,
mel'ünlar (ملعونلر) 15b/3,
adamlara (ادملره) 2a/6 vb.

2.3.1.1.(2). İyelik Ekleri

Bir varlığın kime, neye ait olduğunu bildiren eklere iyelik eki adı verilir.

İyelik ismin kendisine tabi olan unsurlarla, kendisinin ilgili bulunduğu kelimelerle münasebetini ifade eden gramer kategorisidir. İyelik şekli bir bağlılık, bir aidiyet, bir mülkiyet gösterir (Ergin, 2000: 129).

İyelik (sahiplik) ekleri, adın karşıladığı nesnenin kime veya neye ait olduğunu bildiren, sahiplik gösteren ve adlar ile adlar arasında bağlantı kuran eklerdir (Korkmaz, 2014: 276).

EAT'deki iyelik ekleri TTK'deki şekillerinden bazı küçük fonetik değişiklikler dolayısı ile farklıdır. TTK'deki küçük ünlü uyumu EAT'de tam gelişmemiş olduğundan, bu dönemdeki iyelik eklerinin bir kısmı sadece düz ünlü, bir kısmı ise yuvarlak ünlüdür (Gülsevin, 2011: 12).

- **Teklik Birinci Kişi İyelik Eki /+m/, /+(u)m/, /+(ü)m/**

Teklik birinci kişi /+m/'dür; arada yardımcı ses olarak yuvarlak vokal /u/, /ü/ bulunur. Bu yuvarlaklaşmaya da /m/ dudak ünsüzünün sebep olduğu kabul edilmektedir. Ekin fonksiyonu aidiyet, mülkiyet bildirmektedir (Timurtaş, 1994: 64).

HN'de belirlenen örnekler aşağıdaki gibidir:

- (benüm) elümden 4a/15,
- (benüm) efendüm 4a/4,
- (benüm) ƙal'ama 10a/11,
- (benüm) ƙazandıgum 15a/4,
- (benüm) serverüm 16a/12,
- (benüm) nāmuma 19b/12,
- (benüm) rūhum 20b/10,
- (benüm) elümden 25a/4 vb.

- **Teklik İkinci Kişi İyelik Eki /+ñ/, /+(u)ñ/, /+(ü)ñ/**

Teklik ikinci şahıs eki /ñ/'dir, aradaki yardımcı ses /u/, /ü/'dür (Timurtaş, 1994, 64).

HN'de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır:

- (senüñ) itdüğüñ 8a/7,
- (senüñ) sözüñ 15b/14,
- (senüñ) hizmetüñde 21a/11,
- (senüñ) didüğüñ 28b/5,
- (senüñ) oğıllaruñ 31b/18,
- (senüñ) erlüğüñ 42a/5,
- (senüñ) dilaverlüğüñ 44a/10,
- (senüñ) sebebüñ 55a/8,
- (senüñ) sözüñ 59a/6 vb.

Teklik ikinci kişi iyelik ekinin yanındaki vokalin yuvarlak olması gerekirken HN'de düz vokalle yazıldığı örneğe rastlanmıştır:

- (senüñ) ƙaşdıña 12b/17.

HN'de teklik ikinci kişi iyelik ekine ait konsonantın (nazal n'nin) **kef(ك)** ile yazılması gerekirken **nun (ن)** ile yazıldığı örnekler görülmüştür:

- (senüñ) üstüne 20b/7,
- (senüñ) nāmuna 20b/20,
- (senüñ) suçun 91b/8,
- (senüñ) erlüğüne 66a/16 vb.

- **Teklik Üçüncü Kişi İyelik Eki /+ı/, /+i/, /+sı/, /+si/**

Teklik üçüncü şahıs iyelik ekleri konsonantla bitenlerde /-ı/, /-i/; vokalle bitenlerde /-sı/, /-si/’dir (Timurtaş, 1994: 65).

HN’de yer alan örneklerden bazıları şu şekildedir:

- (anuñ) şakalın 3a/3,
- (anuñ) tarafından 4a/10,
- (anuñ) amüdü 11b/17,
- (anuñ) boynuzların 28b/7,
- (anuñ) farkı 47b/2,
- (anuñ) yeri 52b/9,
- (anuñ) darbına 95b/3,
- (anuñ) hatırın 96a/14,
- (anuñ) hüsnin 55b/13,
- (anuñ) ‘ilâcı 57a/14,
- (anuñ) kaşdına 65b/1,
- (anuñ) akrabasından 109a/8,
- kañ’anuñ kabusu 11b/17,
- kañ’anuñ miftâhların 16b/8,
- yağmanuñ şafâsı 30b/9 vb.

- **Çokluk Birinci Kişi İyelik Eki /+muz/, /+müz/, /+(u)muz/, /+(ü)müz/**

Çokluk birinci şahıs iyelik eki /-muz/, /-müz/’dür, konsonantla biten kelimelerden sonra araya yuvarlak vokal gelmektedir (Timurtaş, 1994: 65).

HN’de görülen örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

- (bizüm) etdügümüze 112a/13,
- (bizüm) yüzümüze 108b/17,
- (bizüm) üstümüze 108b/17,
- (bizüm) hamlemüz 103a/ 17,
- (bizüm) efendimüz 96b/ 16,
- (bizüm) cümlemüzü 88b/6,
- (bizüm) ayağumuz 13a/5,
- (bizüm) boynumuza 34a/7,
- (bizüm) yolumuzdan 60b/11,
- (bizüm) şuyumuz 81b/7 vb.

HN'de konsonantla biten sözcüklerden sonra gelen birinci çokluk iyelik ekinin yanındaki yardımcı vokal, yuvarlak /+(u)muz/, /+(ü)müz/ iken, müstensih tarafından yardımcı vokalin dar vokalle /+(ı)muz/, /+(i)müz/ biçiminde yazıldığı örnekler görülmektedir:

- (bizüm) hālīmüz 10b/3,
- (bizüm) itdügimüz 10b/2,
- (bizüm) elimüze 12a/7,
- (bizüm) aḥvālīmüz 2b/4,
- (bizüm) şāhlarımız 22a/16,
- (bizüm) bāşımız 28a/2 vb.

- **Çokluk İkinci Kişi İyelik Eki /+ñuz/, /+ñüz/, /+(u)ñuz/, /+(ü)ñüz/**

Çokluk ikinci şahıs iyelik eki /ñuz/, /ñüz/'dür. Bu ek de birinci şahıs iyelik ekleri gibi Eski Türkçede uyuma bağlı iken Eski Anadolu Türkçesinde birinci şahıs iyelik eklerine benzemek suretiyle ve yuvarlaklaşma eğiliminin de kuvvetli etkisiyle tek şekilli olarak görülmektedir (Özkan, 2013: 112).

HN'de belirlenen örneklerden bazıları şu şekildedir:

- (sizüñ) suçūñuz 113a/8,
- (sizüñ) lütfulñuz 73b/19,
- (sizüñ) şahuñuz 28a/8,
- (sizüñ) cānuñuz 14a/13,
- (sizüñ) kendüñüz 3b/15,
- (sizüñ) gözüñüz 18a/1,
- (sizüñ) didüğüñüz 47b/1,
- (sizüñ) cümleñüz 25a/1,
- (sizüñ) vālideñüz 23a/6 vb.

HN'de konsonantla biten sözcüklerden sonra gelen ikinci çokluk iyelik ekinin yanındaki yardımcı vokal, yuvarlak /+(u)ñuz/, /+(ü)ñüz/ iken, müstensih tarafından yardımcı vokalin dar vokalle /+(ı)ñuz/, /+(i)ñüz/ biçiminde yazıldığı örnekler görülmektedir:

- (sizüñ) biriñüz 80a/8,
- (sizüñ) dīniñüz 68a/17.

- **Çokluk Üçüncü Kişi İyelik Eki /+ları/, /+leri/**

Çokluk üçüncü şahıs iyelik ekleri /-ları/, /-leri/'dir (Timurtaş, 1994: 65). Çokluk üçüncü şahıs iyelik eki eskiden beri hep /-ları/, /-leri/ olarak kullanılmıştır. Tabii burada asıl iyelik eki /-ı/, /-i/ olup /-lar/, /-ler/ çokluk eki ile birleşmiştir. /-ı/, /-i/ iyelik eki çokluk eki birleşerek çokluk üçüncü şahıs iyelik ekini teşkil eder (Ergin, 2000: 223).

HN'de tespit edilen örneklerden bazıları şunlardır:

- (anların) önlerine 29a/8,
- (anların) yerlerinden 29b/13,
- (anların) gözleri 29b/16,
- (anların) kendülerin 33a/6,
- (anların) elleri 33a/14,
- (anların) gemileri 34b/8,
- (anların) müşterileri 36a/13 vb.

2.3.1.1.(3). Ad Durum Ekleri

Adlar kelime grupları ve cümleler içinde diğer kelimelerle münasebetleri sırasında, münasebetin cinsine göre, çeşitli hallerde bulunurlar. Adların, kelime grupları ve cümleler içinde isimlerle, edatlarla ve fiillerle çeşitli münasebetleri olur. Bu münasebetler kurulurken adlar hep aynı durumda bulunmaz, münasebetin cinsine göre ayrı ayrı hallere girerler. Demek ki adın halleri adın diğer kelimelerle münasebeti sırasında içinde bulunduğu durumlardır. Her hal, her durum bir çeşit münasebet ifade eder, her münasebet ifadesi için ad bir halde, bir durumda bulunur (Ergin, 2000: 226)

2.3.1.1.(3).(a). Yalın (Nominatif) Durum

Bu durum (hâl), adın karşıladığı nesne ve kendisine tabi olan ad dışında hiçbir münasebet ifade etmeyen durumudur (Ergin, 2000: 227).

HN'de adın yalın durumu ile ilgili tespit edilen örneklerden bazıları şu şekildedir:

- ırāk 98b/4,
- herif 99a/6,
- kafe 102b/19,
- ālemler 15a/15,
- hilatlar 34b/4 vb.

2.3.1.1.(3).(b). İlgî (Genitiv) Durumu (+Üm;/+ÜmÜz;/+Uñ;/+nUñ/)

Bu durum ismin başka bir isimle münasebeti olduğunu ifade eden durumudur. İlgî durumu ismin bir isimle ilgisi olduğunu, kendisinden sonra gelen bir isme tabi bulunduğunu gösterir (Ergin, 2000: 228).

Genitiv eki konsonantla biten adlarda /-uñ/, /-üñ/; vokal ile bitenlerde /-nuñ/, /-nüñ/'dür. Teklik ve çokluk birinci kişi zamirinin genitiv durumu /-üm/, /-ümüz/ ekleri ile yapılmaktadır. Genitiv eki, EAT metinlerinde her zaman yuvarlak vokallidir (Timurtaş, 1964: 263).

HN'de genitiv durumu ile ilgili tespit edilen örneklerden bazıları şunlardır:

- Gencāb'uñ divanına 3a/8,
- Acem'üñ iki nāmdār pehlevānları 3b/5
- Qāhir'üñ oқи 6b/13,

birinüñ kılıcı 9a/3,
 al'anuñ cenk yirlerine 11a/15,
 bunlaruñ muradı 12b/10,
 bizüm ikimüz 58a/8,
 benüm al'ama 10a/1,
 Hāmza²-ı Şāhipırā'nuñ biraderi 62a/1 vb.

2.3.1.1.(3).(c). Yönelme (Dativ) Durumu(/+(y)A/)

Dativ eki /-a/, /-e/'dir. Eski Türkçenin /-a/, /-ge/'sinden inkişaf etmiştir. Vokalle biten bir kelimeye geldii zaman araya yardımcı /-y-/ sesi gelmektedir (Timurtaş, 1994: 69).

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin kendisine doru yaklaştıını, yöneldiini ifade etmek için isim datif haline sokulur. Fiilin istikametini gösteren ve yaklaşma ifade eden datif hali daima /+(y)A/ eki ile yapılır (Ergin, 2000: 233).

HN'de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır:

öñimüze 62a/7,
 kemerine 62b/4,
 araya 63a/10,
 başına 73a/3,
 arkaya 101a/16,
 üstümüze 10b/8 vb.

2.3.1.1.(3).(d). Yükleme (Akkuzatif) Durumu Eki /-ı/, /-i/, /-n/, /-nı/, /-ni/:

Akkuzatif eki, Eski Anadolu Türkçesinde daima düz ünlülü olmuştur. Düşen // ve /g/'lerin etkisiyle yuvarlaklaşmamış olması, herhalde üçüncü kişi iyelik ekleri gibi yazılmasından ileri gelmektedir. Eski Türkçede isimlerden sonra /-ı-/, /-i-g/, zamirlerden sonra /-nı/, /-ni/, üçüncü şahıs iyelik eklerinden sonra da /-n/ olmak üzere üç türlü yükleme hali eki kullanılmıştır. Eski Anadolu Türkçesinde ekin her üç biçimi de kullanılmıştır. Ancak /-nı/, /-ni/ kullanım alanından düştüü için sadece arkaik olarak bir iki örnekte görölmektedir (Özkan, 2013: 115; Timurtaş, 1994: 70).

HN'de yükleme durumu ekinin adlardan sonra /+I/ ve üçüncü kişi iyelik eklerinden sonra /-n/,

/-nı/, /-ni/ şeklinde kullanımları belirlenmiştir. HN'de belirlenen örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Rüstem'i 90b/9,
 kendüsini 90b/14,
 beni 66b/15,
 gelenleri 67a/16,
 bunı 67a/16,
 bizi 52a/14,
 bu aşlanı 56a/15,
 bunuñ derisin 64b/3,
 amlesin 65b/11,

nāmesin 76a/19 vb.

2.3.1.1.(3).(e). Bulunma (Lokativ) Durumu Eki /+dA/

Lokativ durumu eki Türkçenin her şivesinde ve her devrinde aynı olan, değişmeyen /-de/, /-da/ ekidir (Timurtaş, 1994: 71).

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin kendi içinde cereyan ettiğini ifade etmek için isim lokativ durumunda bulunur. Fiilin cereyan ettiği yeri gösteren, böylece bir bulunma ifade eden lokativ haline girmek için de isimler daima ek alır. Eski Anadolu Türkçesinde ve Osmanlıcada uzun zaman ekin yalnız /d/’li şekilleri var olmuş, /t/’li şekilleri konsonant uyumuna bağlı olarak ancak son zamanlarda ortaya çıkmıştır (Ergin, 2000: 235).

Eski Türkçeden bu yana Türk dilinin tarihi seyrinde değişiklik göstermeden gelen bulunma durum eki Eski Anadolu Türkçesinde de /+dA/ biçiminde kullanılmıştır (Şahin, 2015: 51).

HN’de tespit edilen örneklerden bazıları şu şekildedir:

şahrāda 23b/14,
bunda 12a/6,
yanında 48b/2,
hamlede 70b/8,
mabeyninde 87b/16,
içinde 93a/16,
ma’reke de 24b/13 vb.

2.3.1.1.(3).(f). Ayrılma (Ablativ) Durumu /+dAn/

Ablativ eki sadece /-dan/, /-den/ ekidir (Timurtaş, 1994: 72).

Ayrılma durum eki Eski Anadolu Türkçesinde /+dAn/ biçiminde kullanılmıştır (Şahin, 2015: 52).

Kelime gruplarında ve cümlede fiilin gösterdiği hareketin kendisinden uzaklaştığını ifade etmek için isim ablativ halinde bulunur. Demek ki ablativ eki umumiyetle uzaklaşma ifade eden bir ektir (Ergin, 2000: 235).

HN’de yer alan örneklerden bazıları şunlardır:

meydandan 42b/6,
bundan 44a/1,
kal’adan 25b/13,
ağzından 70b/16,
beriden 79b/10,
neslindedür 83a/8,
merhemden 55b/6,
nereden 43b/2 vb.

2.3.1.1.(3).(g). Eşitlik (Ekvativ) Durumu Eki /+CA/

Eşitlik durum eki Eski Türkçeden itibaren değişik fonksiyonlarda kullanılan ve zamanla türetme eki özelliği de kazanmış olan bir durum ekidir. Eski Anadolu Türkçesinde de işlek bir biçimde kullanılmıştır. Eşitlik durumu eki /+CA/ ekidir (Şahin, 2015: 53).

Eşitlik durumu eki eşitlik, gibilik, benzerlik ifade eden eklerdir. Fakat görelilik, kadarlık gibi haller de ifade ederler. Onun için bu ekler bütün fonksiyonlarını ifade etmek üzere eşitlik ekleri adını vermek daha uygundur (Ergin, 2000: 239).

HN’de eşitlik durumu için /+CA/ ekinin kullanıldığı görülmüştür:

ardlarınca 2a/8,
yanınca 3b/9,
bunca 36a/8,
fenāca 76b/14,
bilece 23a/13,
hālince 25b/12,
önlerince 31a/13 vb.

/-ca/, /-ce/’den kalıplaşmış olan /-cılayın/, /-cileyin/ eki de benzetme ve eşitlik bildirir (Özkan, 2013: 116). HN’de sadece *ancılayın* 20b/2 örneğinde görülmüştür.

2.3.1.1.(3).(h). Yön Gösterme (Direktiv) Durumu /+rA/, /+rU/, /+ArU/

Eski Türkçeden bu yana gelen ve Türkiye Türkçesinde kalıplaşmış birkaç kelimedeki kullanılan işlek bir durum eki görünümü vermeyen bu ekin Eski Türkçedeki /GArU/ biçimi, Eski Anadolu Türkçesinde /g/ konsonantının düşmesi sonucu /+ArU/ biçiminde kullanılmıştır. Bunun yanında *taşra arkaru* gibi örneklerde olduğu gibi /+rU/ ve /+rA/ ekleri de yön gösterme eki olarak görev yapmışlardır (Şahin, 2015: 53; Ergin, 2000: 242).

HN’de tespit edilen örneklerde yön gösterme eklerinin kullanımı şu şekildedir.

ilerü 27a/10,
şoñra 35b/4,
taşra 46b/2,
toğrı 69b/1,
içerü 95a/16,
yuğaru 11b/10.

2.3.1.1.(3).(ı). Araç (Instrumental) Durumu /+(I)n/, /+(y)IIA/

Eski Türkçeden bu yana ve fiilin hangi vasıta ile yapıldığını bildiren durum ekidir. Eski Anadolu Türkçesinde /+(I)n/, /+(y)IIA/ ekleri işlek bir biçimde araç durumu eki olarak kullanılmıştır (Şahin, 2015: 52).

HN’de araç durumu ekinin kullanıldığı örneklerden bazıları şunlardır:

haremiyle 95a/7,
yüzle 112a/5,
söziyle 95b/15,
nâmiyla 99b/17,
kuluyla 101b/18,
yollarıyla 106b/9,
aşıyla 112a/1,
bununla 55b/4,
kütügiyle 38b/1vb.

2.3.1.2. Yapılarına Göre Adlar

Yapılarına göre adlar basit, türemiş ve birleşik ad olmak üzere üçe ayrılır (Hengirmen, 2007: 120).

2.3.1.2.(1). Basit Adlar

Basit adlar yapım eki almamış, başka bir sözcükle birleşmemiş, kök durumunda bulunan adlardır (Hengirmen, 2007: 120). HN'de yer alan örneklerden bazıları şu şekildedir:

adamlara 2a/6,
askerlerin 25a/9,
gemilerin 36a/4,
şâh 48b/5,
suçum 52b/8,
gün 66b/4,
kuş 82a/11 vb.

2.3.1.2.(2). Türemiş Adlar

Türemiş adlar, ad kök ve gövdelerine türetme ekleri getirilerek kurulan ve yeni bir kavrama karşılık olan adlardır. Türemiş adlar ya ad veya ad soylu sözcüklerden yahut da fiillerden ad türeten eklerle kurulur (Korkmaz, 2014: 250).

2.3.1.2.(2).(a). Addan Türemiş Adlar

Ad ya da eylem kök ve gövdelerinden yeni adlar türeten eklerdir. Addan ad türeten ve addan eylem türeten ekler olmak üzere ikiye ayrılır:

Türkçe sondan eklemeli dil olması münasebetiyle türetme yolu ile kelimeler teşkil edilmektedir. Ad veya ad soylu olan kelimeler, üzerlerine yapım eklerini alarak aynı manadan hareketle yeni adlar meydana getirirler (Hacıeminoğlu, 1997: 39).

Addan ad türeten ekler, ad kök veya gövdelerinden yeni adlar yapmak için kullanılan yapım ekleridir (Güner, 2013: 107).

HN'de addan ad türeten ekler kullanılarak oluşturulan türemiş adlar şunlardır:

- **/An/**: Eski Türkçede çokluk eki olarak kullanılan bu ek, daha sonraki dönemlerde bu işlevini yitirmiş, kalıplaşmış bir iki kelimedede kullanılmaya devam etmiştir (Şahin, 2015: 54). HN’de **erenlerüñ** 51a/18, **oğlan<oğul+an** 10b/14 örneklerinde görülmüştür.
- **/+ArU/**: İstikamet bildiren kelimeler türetir (Gülsevin ve Boz, 2013: 102). HN’de belirlenen örnekler şunlardır: **yuğaru** 11b/10, **içerü** 95a/16, **ilerü** 27a/10.
- **/+cA/**: Aslında isim işletme eklerinden eşitlik ekidir. Ancak bazı örneklerde türetme eki olarak da kullanılır (Şahin, 2015: 54). HN’de yer alan örneklerden bazıları şu şekildedir: **ardlarınca** 2a/8, **yanınca** 3b/9, **bunca** 36a/8, **fenāca** 76b/14, **bilece** 23a/13 vb.
- **/+CAk/**: İsimlerde küçültme ve sevgi gösteren isimler türetir, pek fazla kullanılmaz. Kalıplaşma yoluyla sıfat ve zarflar da yapmaktadır (Özkan, 2013: 118). HN’de örneğine rastlanmamıştır.
- **/+CI/**: İsimlere gelerek çoğunlukla meslek isimleri yapmaya yarar. Bunun yanında bazen bir işi âdet haline getiren kimseyi karşılamak üzere isimler yapar (Gülsevin ve Boz, 2013: 102; Şahin, 2015: 54; Öztürk, 2014: 25). HN’de belirlenen örnekler şu şekildedir: **seyirci** 10b/12, **gemiciler** 26b/2, **elçilik** 49b/18, **bekçileri** 74a/8 vb.
- **/-cIIAyIn/**: Batı Türkçesinde kullanılışı sonradan azalan bu ek Eski Anadolu Türkçesinde çok kullanılmıştır. Kullanılış sahası zamirler olup onlara “gibi” ve “kadar” manaları verir, onların benzetme şekillerini yapar. Eski Anadolu Türkçesinde bu da zamirlerde bir eşitlik çekim eki gibi vazife görmüştür (Ergin, 2000: 174). HN’de belirlenen örnekler şunlardır: **sizcileyin** 36b/13-71a/10, **sencileyin** 50b/13, **bizcileyin** 71a/14, **ancılayın** 20b/2.
- **/+DAsI/**: Zaman bildiren isimlerin üstüne gelerek zarf yapmıştır (Gülsevin, 2011: 116). HN’de sadece bir sözcükte görülmüştür: **irtesi** 16a/16, 25a/10, 39b/3 vb.
- **/dAş/**: Ortaklık ve beraberlik isimleri yapar (Şahin, 2015: 54; Gülsevin, 2011: 116). HN’de ekin iki sözcükle kullanıldığı görülmüştür: **yoldāşları** 67a/15, **karındāşı** 77b/14.
- **/+dıç/**: Bir örnekte kullanılmıştır (Gülsevin-Boz, 2013: 102). HN’de bir sözcükte kullanılmıştır: **şagdıç** 22b/3.
- **/+di/**: Kalıplaşmış tek örnekte zaman zarfı yapmıştır (Gülsevin, 2011: 116). HN’de bu ekin sadece **imdi** (39b/18-42a/19-65a/19 vb.) sözcüğünde zaman zarfı yaptığı belirlenmiştir.
- **/+düz/**: Zaman zarfı yapar (Gülsevin, 2011: 117). HN’de sadece **gündüz** 94a/19-66a/19 sözcüğünde kullanılmıştır.
- **/-ka/, /-ge/**: İşlek olmayan bir ektir. Eskiden beri donmuş olarak iki kelimedede bulunur (Ergin, 2000: 175). HN’de **başka** 63a/10, **özge** 109b/17 sözcüklerinde kullanılmıştır.
- **/+ıl/**: Renk isimlerine gelerek o renge yakın anlam veren isimler yapar (Şahin, 2015: 54). HN’de sadece **kızıl** 26a/16-26b/10-29a/5-29b/14 sözcüğünde kullanılmıştır.

- **/+In/**: İsimlerden zarf yapar, ünlü uyumuna girer (Gülsevin, 2011: 116). HN’de tespit edilen örnek şu şekildedir: **yağın** 71b/7 vb.
- **/+(T)ncI/**: Ekin ilk vokali uyuma tabidir. İkinci vokali sadece damak uyumuna girer (Gülsevin, 2011: 118). HN’de tespit edilen örneklerden bazıları şunlardır: **birinci** 42b/14, **dördüncü** 48a/11, **yigirminci** 81a/17 vb.
- **/+IAyIn/**: İsimlere gelerek zarf yapar (Şahin, 2015: 55). HN’de belirlenen örnekler şu şekildedir: **ancılayın** 20b/2, **sizcileyin** 36b/13.
- **/+IIK/**: Umumiyetle mücerred manada isim yapan ve sıfatları mücerredleştiren bu ekin çeşitli vazifeleri vardır, ekin vokali düzlük-yuvarlaklık bakımından umumiyetle kökün vokaline uymaktadır (Timurtaş, 1994: 78). Bu ek işlek eklerden biridir. Eklendiği isimlere çeşitli fonksiyonlarla eklenir. İsimlere ve sıfatlara eklenerek soyut isimler yapmaya yarar (Şahin, 2015: 55). HN’de yer alan örneklerden bazıları şunlardır: **küstâhlık** 83a/15, **rüsvâyılık** 3a/5, **endâzlık** 6b/5, **ortalık** 12b/2, **yıllık** 21a/14, **nâdânlık** 32a/5, **şenlikler** 48b/3, **elçilik** 49b/18, **şādumânlık** 48b/3 vb.
- **/+IU/**: İsimlerden sıfat yapan en işlek ektir. Vokali kurallı olarak yuvarlaktır (Gülsevin, 2011: 118). HN’de yer alan örneklerden bazıları şunlardır: **çatlu** 15b/8, **tahtudur** 81a/1, **delikanlı** 92b/19, **yollu** 94a/8, **mıhlı** 105b/1 vb.
- **/+mİş/**: “Altı” ve “yedi” sayı isimleri üzerinde kalıplaşmış olarak görülür (Gülsevin ve Boz, 2013: 104). HN’de bulunan örnekler şunlardır: **altmış** 38a/6, **yetmiş** 109a/6.
- **/+ndü/**: “iki” sayı isminin üzerine gelerek vakit bildiren yeni bir isim yapmıştır (Gülsevin-Boz, 2013: 104). HN’de sadece bir örneği bulunmaktadır: **ikindüye** 86b/17.
- **/+rA/**: Yön gösteren zarflar yapar (Gülsevin, 2011: 119). HN’de iki sözcükte kullanıldığı belirlenmiştir: **taşra** 46b/2, **şoñrâ** 35b/4.
- **/+rAk/**: Türkçede eskiden beri kullanılan bu ek çokluk, fazlalık ifade eden karşılaştırma ekidir. Eski Türkçede olduğu gibi Eski Anadolu Türkçesinde de çokça kullanılırdı (Ergin, 2000: 172). Karşılaştırma için kullanılan bu ek işlek olarak sıfat ve zarflar türetir (Gülsevin, 2011: 119). HN’de bu ek sadece **berürek** 111a/3 örneğinde kullanılmıştır.
- **/+sUz/**: İsimden isim yapmak için kullanılır, menfi mana taşır, **/-lu/**, **/-lü/** ekinin menfisi mahiyetindedir (Timurtaş, 1994: 79). Yokluk bildiren sıfatlar yapmaya yarayan işlek bir ektir (Şahin, 2015: 55). HN’de tespit edilen örnekler şu şekildedir: **şusuz** 66b/2, **şuçsuz** 92a/2, **uğürsuzı** 111b/16.

2.3.1.2.(2).(b). Eylemden Türemiş Adlar

Eylemden ad yapım ekleri eylem kök ve gövdelerinden ad yapmak için kullanılan eklerdir. Bu ekler eylem köklerine, addan yapılmış eylem gövdelerine ve eylemden yapılmış eylem gövdelerine eklenirler (Ergin, 2000: 184).

HN’de eylemden ad türeten ekler kullanılarak oluşturulan türemiş adlar şunlardır:

- **/+A/**: Asıl olarak vokal zarf-fiil eki olmasına rağmen bazı kök ve gövdelerle kalıplaşmış biçimde kullanılmıştır (Şahin, 2015: 55). HN'de tespit edilen örnekler şu şekildedir: göre 3b/16-5b/12, yana 103a/14, öte 20b/12-54a/7.
- **/+(y)A/**: Bu ek, geçişli ve geçişsiz eylem kök ve gövdeleri ile çatı ekleri almış eylem gövdelerine eklendiğinde, eşli veya zıtlı tekrarlama yolu ile işlekliliğini sürdürmüştür (Korkmaz, 2014: 143). HN'de seke seke 82a/10, döne gide 2b/9 örneklerinde kullanıldığı tespit edilmiştir.
- **/+ak/, +ek/**: Bu eklerle, yer ve âlet isimleri ile sıfatlar türetilmektedir (Özkan, 2013: 120). HN'de bu eklerin **konak** 59b/18-71b/13, **yedekler** 70b/10, **sancağ**(<sanç-ak) 112b/12 sözcüklerinde kullanıldığı saptanmıştır.
- **/+I/**: Eski Türkçedeki vokal zarf-fiil eki kalıplaşmış bazı kelimelerde görülmektedir (Şahin, 2015: 56). HN'de **dağı**(tak-ı) 111b/8 örneğinde görülmektedir.
- **/+Ilu/**: Eski Türkçedeki **/(I)GI/** ekinin devamıdır. Geçişsiz fiile gelerek sıfat yapmıştır (Gülsevin ve Boz, 2013: 107). HN'de bu ekin yalnızca **yazılıdur** 54a/13 sözcüğünde kullanıldığı belirlenmiştir.
- **/+(A)k/**: Eski Türkçedeki **/(G)ak/** ekinin Eski Anadolu Türkçesindeki şekilleri ile karışmıştır (Gülsevin, 2011: 135). HN'de **dilek** 13a/4 sözcüğünde kullanıldığı belirlenmiştir.
- **/+(U)k/**: Ünlüsü devamlı yuvarlaktır. Hatta düz ünlülü bazı kelimelere eklenince bile tabandaki ünlüyü etkileyip yuvarlaklaştırdığı örnekler de vardır. Hem geçişli hem de geçişsiz fiillere gelir, her durumda edilgen çatıda **/-muş/** ekinin fonksiyonunda isim ve sıfatlar türetir (Gülsevin, 2011: 136). HN'de belirlenen örnekler şunlardır: **şovuk** 62a/12, **büyük** 63a/9, **bölük** 83b/16.
- **/+m/**: **/+m/** eki nesne ismi yapan fiilden isim yapma eklerinin çok işlek olanlarından biridir. Başlıca fonksiyonu fiille ilgili bir, durum, iş ifade etmek olup o iş ile ilgili, o işten doğan varlık, eşya, âlet, yer vs. gibi çeşitli isimler de yapar (Ergin, 2000: 187-188). Genellikle bir defada veya bir hamlede yapılan işleri gösterir. Metinlerdeki örneklerde vokal uyumuna girmiştir (Gülsevin ve Boz, 2013: 107). HN'de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır: **durum** 29b/14, **ölümden** 65a/3, **adım** 105b/9.
- **/+mA/**: Aslında mastar eki olan bu ek kalıcı isimler de yapar (Gülsevin, 2011: 136). HN'de sadece **degme** 31b/5 örneğinde kullanılmıştır.
- **/+mAk/**: Fiilin masdar şeklidir, bir hareket ve oluşun mücerret ismidir. Her fiil tabanına getirilebilir. Masdarlar isim mahiyetinde oldukları için, ismin cümledeki bütün fonksiyonuna sahiptirler (Timurtaş, 1994: 82). HN'de yer alan örneklerden bazıları şu şekildedir: **gitmek** 17a/5, **fethetmek** 18a/4, **görmek** 20a/10, **öldürmek** 28b/10, **getürmek** 31b/8,
- **/+maz/**: Geniş zamanın olumsuz sıfat-fiil ekidir. Kalıcı sıfatlar da yapar (Gülsevin, 2011: 136). HN'de belirlenen örnek şu şekildedir: **yaramaz** 89b/11-44b/18.
- **/+mur/**: İşlek olmayan eklerden biridir. Vokal uyumuna bağlanmamıştır (Ergin, 2000: 198). HN'de sadece **yağmur** 37b/7 sözcüğünde bu ek kullanılmıştır.

- **/+n/**: Bu ek Türkçede eskiden beri görülen fiilden isim yapma eklerinden biridir. İşlevlik sahası çok geniş olmamakla beraber bir hayli misali vardır ve canlılığını muhafaza etmektedir. Yaptığı isimler fiilin gösterdiği hareketi yapanı, olanı ve daha çok, yapılanı ifade eder (Ergin, 2000: 189). HN’de düğ-ü-n 107a/3, uzu-n 69b/19, büt-ü-n 71a/16 sözcüklerinde kullanıldığı belirlenmiştir.
- **/+ş/**: Bu ek, umumiyetle yalnız bir defada veya bir hamlede olan işi ve mahsulünü ifade eder (Timurtaş, 1994: 81). HN’de yürü-y-ü-ş 111b/6 sözcüğünde kullanıldığı saptanmıştır.
- **/+U/**: Çeşitli manalarda isim yapan bu ek, Eski Türkçedeki **/(ı)ğ/**, **/(i)g/** ekinden gelmektedir. Aradaki yardımcı ses **/-ğ/** ve **/-g/** fonemleri düşerken yuvarlaklaşmıştır (Timurtaş, 1994: 80). HN’de ölüsün 74a/10 sözcüğünde kullanıldığı tespit edilmiştir.

2.3.1.2.(3). Birleşik Adlar

Birden çok sözcüğün bir araya gelip kaynaşması, kalıplaşması sonucu ortaya çıkan ve yeni bir kavramı veren adlardır (Bilgin, 2013: 186). HN’de belirlenen örnek aşağıdaki gibidir:

şahıpkıran 10a/1, 1b/3, 48b/2 vb.

2.3.1.3. Ad (İsim) Tamlaması

İki ya da daha çok adın çeşitli anlam ilgileri ile bir araya gelip oluşturdukları takımlara ad tamlaması denir.

Bir ad başka bir adla ilgi durumu eki alarak veya almadan bir anlam bağı oluşturduğunda ad tamlaması dediğimiz kelime grubu ortaya çıkar. Burada birinci ad tamlayan, ikinci ad tamlanan niteliğindedir (Korkmaz, 2014, 285).

İki ya da daha çok addan kurulmuş tamlamaya ad tamlaması denir (Hengirmen, 2007: 118)

2.3.1.3.(1). Belirtili Ad Tamlaması

Belirtili ad tamlaması, tamlayan adın sonuna ilgi durumu eki, tamlanan adın sonuna da üçüncü şahıs iyelik eki getirilerek yapılan tamlama türüdür (Korkmaz, 2014: 285).

HN’de tespit edilen örneklerden bazıları şu şekildedir:

Kühistân’uñ öñi 2a/8,
nā-bekāruñ haqqı 2a/11,
Gencāb’uñ divanına 3a/8,
bunlaruñ cengi 8a/11,
bārekendenüñ altıncı bölügi 21b/4,
Zümrüd Şāh’uñ damadı 22a/13,
kaçānuñ birçaçı 29a/14,

Ṭül' uñ oğulları 42a/10 vb.

2.3.1.3.(2). Belirtisiz Ad Tamlaması

Tamlayan ad eksiz yani yalın durumdadır. Yalnız tamlanan ad üçüncü şahıs iyelik eki almıştır (Korkmaz, 2014: 286).

HN'de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır:

dīn gayreti 2a/16,
şehir yarlıkāsı 2b/3,
belālar mübareği 3a/7,
dīvān halkı 5a/4,
düşmān cezāreleri 33a/17,
Damgān beyleri 70b/1,
İslām ʿaskeri 85a/1 vb.

2.3.1.3.(3). Zincirleme İsim Tamlaması

Zincirleme ad tamlaması, bir ad tamlamasının başka bir adla oluşturduğu ikinci bir ad tamlamasıdır. Böylece, tamlayanı, tamlananı veya her ikisi de ad tamlaması biçiminde olan iç içe girmiş yeni bir tamlama türü ortaya çıkmaktadır (Korkmaz, 2014: 288).

HN'de yer alan örneklerden bazıları şu şekildedir:

ğül t̄āʿifesinüñ başları 86b/3,
cūbuñ toḅ dibi 87b/9,
kendünüñ dizinde bulduğı 91a/8-9,
Şālih Şāh dīlāverlerinüñ mümtazları 95b/12,
kendi aḥvālların içinde 97b/1,
ḳalʿanuñ cenk yirlerine 11a/15 vb.

2.3.1.4. Sayı Adları

Sayıların adlarını gösterdikleri için aslında isimdirler. Fakat kullanışları bakımından belirtme sıfatı vazifesini hâizdirler (Timurtaş, 1994: 75).

HN'de yer alan sayı adlarından bazıları aşağıdaki gibidir:

bir 57b/5,
iki 77b/16,
üç 78a/4,
dört 89a/18,
beş 16b/12,
altı 16b/12,
seksan beş 96a/5,
yedi 20b/6,

seksan altı 102a/11,
yigirmi dört 23a/10 vb.

/-ncı/, /-nci/ eki ile yapılan sıra sayı isimlerinde ek daima düz vokallidir (Özkan, 2013: 118).

HN’de bulunan örneklerden bazıları şu şekildedir:

birinci 42b/14,
dördüncü 48a/11,
ikinci 48b/11,
beşinci 63a/3,
yedinci 75b/1,
sekizinci 79a/11,
üçüncü 87b/7 vb.

2.3.2. Zamir (Adıl)

Zamirler nesnelere temsil veya işaret suretiyle karşılaman kelimelerdir (Ergin, 2000: 262).

Zamirler, nesnelere dildeki gerçek karşılıkları olmayan, gerektiği zaman onları temsil ve işaret suretiyle ifade edebilen kelimelerdir (Öztürk, 2010: 63).

Zamirler adların yerlerini tutan, kişileri ve nesnelere temsil veya işaret ederek karşılaman bir gramer kategorisidir (Korkmaz, 2014: 387).

Ardında bir nesne veya kimse kavramı olan, dolayısı ile bir adın yerini tutan kelimeye “zamir” denir (Banguoğlu, 2011: 356).

İsim soyuna giren kelimeler içinde anlam sahası en geniş olan zamirlerdir. Çünkü zamirler nesnelere temsil veya işaret yolu ile karşılaman tüm isimlerin yerine kullanılabilirler. Birinci ve ikinci kişi zamirleri hariç bir zamir her çeşit varlık ve niteliği ifade edebilecek anlam genişliğine sahiptirler (Şahin, 2015: 56).

2.3.2.1. Kişi Zamirleri

Kişi zamirleri varlıkları şahıslar halinde ve temsil suretiyle karşılaman kelimelerdir (Ergin, 2000: 265).

Kişi zamirleri, varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi adlarının yerine geçen zamirlerdir (Korkmaz, 2014).

Kişi zamirleri **ben, sen, ol, biz, siz, anlar, olar**’dır. Türkçede zamirlerin çekiminde zamir kökleri değişmektedir. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde kişi zamirlerinin **bini, sini, binüm, sinün** şekilleri de bulunmaktadır (Özkan, 2013: 122).

Aynı zamanda Eski Anadolu Türkçesi döneminde **men** teklik birinci kişide **nazal n** sesinden kaynaklanan gerileyici benzeşme meydana gelmiştir. Ayrıca yönelme hal ekindeki **/-g/** sesinin düşmesi ile birlikte **/n/** sesinde bir nazallaşma meydana gelmiştir; yine çıkma hali eki de **/+dAn/** biçimine girmiştir, vasıta hal eki ise kişi zamiri+ilgi hali eki + ile vasıta hal ekinde meydana gelmiştir. İlgili ekinin adillara bağlanması esnasında türeyen yardımcı ses Eski Anadolu Türkçesi döneminde daima yuvarlak ünlüdür (Demirci ve Bulut, 2015: 1728).

Ayrıca üçüncü kişi zamirleri **ol** ve **olar** çekimde en fazla değişiklik gösteren zamirlerdir: **anı, aña, anda, andan, anuñ, anlara, anlarda, anlardan, anlaruñ**. Eski Anadolu Türkçesinin zamir çekiminde Eski Türkçeye ve bugünkü yazı diline göre en belirgin özelliği, ilgi halinde iken aradaki ünlünün yuvarlak olmasıdır (Özkan, 2013: 122).

HN’de kişi zamirleri ile ilgili belirlenen örnekler şunlardır:

Teklik Birinci Kişi Zamiri “ben, beni, bana, bende, benden, benüm, benümle” şeklinde ad durum eklerini alarak kullanılmıştır.

Yalın (Nominatif) Durum: ben 27a/14, 56a/8, 64a/3, 103b/18,
Yükleme (Akkuzatif) Durumu: beni 27a/13, 98b/3, 74a/16, 76a/15,
Yönelme (Datif) Durumu: baña 76a/1, 98b/10, 64a/4, 15a/5,
Bulunma (Lokatif) Durumu: bende 57a/14,
Ayrılma (Ablatif) Durumu: benden 73b/14, 39b/14, 105b/6, 104a/6,
İlgi (Genitif) Durumu: benüm 28a/15, 64a/2, 73b/17, 96b/12,
Vasita (Instrumental) Durumu: benümle 32a/13, 39b/10.

Teklik İkinci Kişi Zamiri “sen, seni, saña, sende, senden, senüñ, senüñle” şeklinde ad durum eklerini alarak kullanılmıştır.

Yalın (Nominatif) Durum: sen 4a/8, 6a/2, 8b/1, 10b/14,
Yükleme (Akkuzatif) Durumu: seni 2a/12, 7b/16, 13a/4, 17b/17,
Yönelme (Datif) Durumu: saña 2b/14, 6a/15, 13b/8, 20b/9,
Bulunma (Lokatif) Durumu: sende 8a/1, 31b/17,
Ayrılma (Ablatif) Durumu: senden 2b/15, 10b/2, 83a/9, 83a/10,
İlgi (Genitif) Durumu: senüñ 2b/17, 6a/5, 8a/6, 10a/3, 11b/4,
Vasita (Instrumental) Durumu: senüñle 24a/3, 50a/6, 96b/16, 101b/13.

Teklik Üçüncü Kişi Zamiri “ol/o” şeklinde kullanıldığı gibi ad durum eklerini alarak da kullanılmıştır.

Yalın (Nominatif) Durum: odur 73b/7, ol 74a/18, 74b/5, 52b/2, 20a/5,
Yükleme (Akkuzatif) Durumu: anı 3a/4, 4b/12, 25a/7, 28a/17,
Yönelme (Datif) Durumu: aña 28a/17, 31b/5, 35b/1, 47b/6,
Bulunma (Lokatif) Durumu: anda 52b/10, 60a/17, 67b/17, 69b/9,
Ayrılma (Ablatif) Durumu: andan 47a/6, 47b/7, 47b/10, 49a/16
İlgi (Genitif) Durumu: anuñ 3a/3, 10b/11, 11b/17, 12a/5,
Vasita (Instrumental) Durumu: anuñla 89a/2, 95b/11, 103a/3.

Çokluk Birinci Kişi Zamiri “biz, bizi, bize, bizde, bizden, bizüm, bizümle” şeklinde ad durum eklerini alarak kullanılmıştır.

Yalın (Nominatif) Durum: biz 2a/1, 9a/15, 11a/17, 14a/6,
Yükleme (Akkuzatif) Durumu: bizi 2a/3, 8b/13, 10b/11, 11a/1,
Yönelme (Datif) Durumu: bize 2a/15, 3a/6, 3a/9, 3a/16,

Bulunma (Lokatif) Durumu: bizde (HN’de kullanılmamıştır),
Ayrılma (Ablatif) Durumu: bizden 14a/1, 40b/9, 41a/1, 47a/9,
İlgi (Genitif) Durumu: bizüm 103a/7, 2b/4, 4b/2, 4b/8,
Vasıta (Instrumental) Durumu: bizümle 23a/13, 36b/15, 42b/1, 47a/11.

Çokluk İkinci Kişi Zamiri “siz, sizi, size, sizde, sizden, sizüñ, sizüñle” şeklinde ad durum eklerini alarak kullanılmıştır.

Yalın (Nominatif) Durum: siz 10a/1, 11a/17, 14a/15,
Yükleme (Akkuzatif) Durumu: sizi 23a/12, 27b/6, 28b/4, 30b/3,
Yönelme (Datif) Durumu: size 2a/14, 3a/12, 4a/4, 16a/3,
Bulunma (Lokatif) Durumu: sizde (HN’de kullanılmamıştır),
Ayrılma (Ablatif) Durumu: sizden 2a/13, 42a/8, 47a/10, 69a/17,
İlgi (Genitif) Durumu: sizüñ 15b/15, 16a/3, 62a/10, 62a/11,
Vasıta (Instrumental) Durumu: sizüñle 56a/19.

Çokluk Üçüncü Kişi Zamiri “anlar “ şeklinde kullanılmıştır.

Yalın (Nominatif) Durum: anlar 2b/10, 3b/6, 3b/13, 4b/10,
Yükleme (Akkuzatif) Durumu: anları 28a/3, 28a/4, 46a/5, 47b/13,
Yönelme (Datif) Durumu: anlara 13a/2, 36a/1, 43b/9, 67a/5,
Bulunma (Lokatif) Durumu: anlarda (HN’de kullanılmamıştır),
Ayrılma (Ablatif) Durumu: anlardan 47b/16,
İlgi (Genitif) Durumu: anlarıñ 17a/15, 26a/17, 58a/16, 89b/18,
Vasıta (Instrumental) Durumu: anlarıñla (HN’de kullanılmamıştır).

2.3.2.2. İşaret Zamirleri

Varlıkların yerini işaret yolu ile tutan zamirleridir. Eski Anadolu Türkçesinde işaret zamiri olarak **bu**, **şu**, **ol**, **o** ve **şol** zamirleri kullanılır. **Bu** ve **şu** zamirlerinin çokluk şekilleri olarak **bunlar**, **bular**, **şunlar** ve **şular** zamirleri kullanılır. **Ol** zamirinin çokluk şekli **olardır**. İşaret zamirleri de durum ekleri ile işlek bir biçimde kullanılırlar (Özkan, 2013: 122; Şahin, 2015: 57).

İşaret zamirleri, varlıkları işaret ederek, göstererek karşılayan zamirlerdir. **Bu**, **şu**, **ol**, **o** ve **şol** zamirleri aynı zamanda işaret sıfatı oldukları için, yalın durumları ile kullanıldıklarında, adlar önünde hep sıfat görevi yaparlar. Zamir niteliğ taşımazlar. Ancak, zamir işlevine girdiklerinde tıpkı öteki adlar gibi durum bildirme ve çokluk ekleri alarak çekime girerler. Çekimde, kendileri ile durum ekleri arasına tıpkı şahıs zamirlerinde olduğu gibi bir zamir /n/’si girer: bunu, şuna, bunun gibi (Korkmaz, 2014: 403).

HN’de yer alan örneklerden bazıları şu şekildedir:

Yalın (Nominatif) Durum: bu 89a/1, 89b/3, 95a/17, 107a/9,
Yükleme (Akkuzatif) Durumu: bunu 38a/12, 42b/3, 43b/12, 57b/11,
Yönelme (Datif) Durumu: buna 63a/8, 64a/4, 70a/17, 80b/19,
Bulunma (Lokatif) Durumu: bunda 94b/6, 79b/18, 79a/16, 90a/15,

Ayrılma (Ablatif) Durumu: bundan 94b/19, 108a/8, 75a/7, 69a/19,
İlgi (Genitif) Durumu: bunuñ 110b/5, 95a/17, 77a/11, 67a/15,
Vasita (Instrumental) Durumu: bunuñla 102b/2, 55b/4.
Yalın (Nominatif) Durum: şol 61a/13, 70b/18, 51a/9, 45b/12,
Yükleme (Akkuzatif) Durumu: şunu 6b/7, 62a/16, 70a/12, 77a/7,
Yönelme (Datif) Durumu: şuna 9b/16,
Bulunma (Lokatif) Durumu: şunda 54a/1,
Ayrılma (Ablatif) Durumu: şundan (HN’de örneğine rastlanmamıştır),
İlgi (Genitif) Durumu: şunuñ 101a/8,
Vasita (Instrumental) Durumu: şunuñla (HN’de örneğine rastlanmamıştır).
Yalın (Nominatif) Durum: ol 1b/7, 2b/5, 8b/16, 11a/13 vb.

2.3.2.3. Dönüştülük Zamirleri

Dönüştülük zamirleri, şahıs zamirlerinden daha güçlü bir anlam taşıyan, onları anlamca katmerli kılan pekiştirilmiş bir tür şahıs zamirleridir (Korkmaz, 2014: 398).

Eski Anadolu Türkçesinde dönüştülük zamiri olarak **kendü**, **kendüzi(n)** ve **öz** kelimeleri kullanılmaktadır (Şahin, 2015: 57; Özkan, 2013: 122)

HN’de yalnızca **kendü** zamirinin kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir:

kendüleri 2a/10,
kendüñüz 3b/15,
kendüsine 5b/8,
kendüsi 6b/3,
kendülere 11b/13,
kendüyi 13a/17,
kendüsin 15a/17,
kendünüñ 15b/10,
kendülerinden 17a/9,
kendüden 38b/1 vb.

2.3.2.4. Belirsizlik Zamirleri

Belirsizlik zamirleri varlıkların yerini belirsizlik yolu ile tutan zamirlerdir. Soru zamiri olarak kullanılan **kim** ve **ne** zamirleri ve türevleri belirsizlik zamiri olarak kullanılabilir (Şahin, 2015: 57).

HN’de yer alan örneklerden bazıları şunlardır:

cümlesi 48a/9,
niceleri 62b/7,
biri 61b/11,
nicesinde 87b/15,
kimi 86b/16,
kimse 90b/4 vb.

2.3.2.5. Soru Zamirleri

Soru zamirleri, nesnelere soru şeklinde temsil eden, onların soru şeklindeki karşılıkları olan, onları soru halinde ifade eden zamirlerdir (Ergin, 2000: 276).

Soru zamirleri, canlı ve cansız varlıkları soru yolu ile temsil eden zamirlerdir (Korkmaz, 2014: 419).

Soru zamirleri kişiler için **kim** nesnelere için **ne** kelimeleridir. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde bu soru zamirlerinin **ne**, **neye**, **neyi**, **neler**, **kim**, **kimde**, **kime**, **kimi** gibi işletme ekleri almış biçimleri karşımıza çıkmaktadır (Şahin, 2015: 58).

HN’de belirlenen soru zamiri örnekleri şunlardır:

kimden 68b/5-76a/16,
kime 94b/4-36b/19,
kimdür 45a/13-58b/4,
kimüñ 59a/8,
kim 3a/7-5b/3,
ne 4b/16-45a/19,
neye 30b/4-47b/3,
neler 51a/1-58a/18 vb.

2.3.2.6. Bağlama Zamirleri

Bağlama zamiri **ki** ve **kimdir**; “ki o” manası verir (Timurtaş, 1994: 89). Dilimize Fars dilinden girmiştir.

Türkçede tek bağlama zamiri **kimdir**. Kim zamiri eskiden beri kullanılmış, ancak son zamanlarda yerini **ki** bağlama edatına bırakmıştır (Ergin, 2000: 280).

Dilimize Fars dilinden giren **ki/kim**, sözcük ve sözcük grupları ile cümleleri bağlama yoluyla “bağlaç” görevinde kullanılır ve daima ayrı yazılır (Demirci ve Dinçaslan, 2015: 323).

Bağlama zamiri, bir kelimeyi bir kelime grubunu veya bir cümleyi başka bir kelimeye, kelime grubuna veya cümleye bağlayan ve aynı zamanda, içinde “zamir” anlam ve işlevini bulduran bir zamir türüdür. Türkiye Türkçesinde bu işlev için Fars dilinden alınmış olan **ki** zamiri kullanılmaktadır. Eski Anadolu Türkçesinde bu işlev, yalnız başına bir soru zamiri olan, ancak söz içinde iki ögeyi birbirine bağlama görevi de yüklenmiş olan **kim** zamiri ile karşılanırdı. Eski Anadolu ve Osmanlı metinlerinde Türkçe kökenli **kim** bağlama zamiri ile Farsça kökenli **ki** zamiri yan yana kullanılmıştır (Korkmaz, 2014: 426).

HN’de bulunan bağlama zamiri ile ilgili örnekler aşağıdaki gibidir:

“ey Şāh-ı Sencāniyye saña nikbet düşdi **kim** bu benüm gibi ‘Ayyār senden yüz çevirdi” 2b/14-15,

“Bedī’ü’z- zemān diledi **kim** buña bir haķāret eyleye” 6a/13,

“Bedī’-i Nāmdār birinüñ tīğ birinüñ kılıcına siber alup men’ idüp birbirlerine tīğ öyle urdı **kim** tīğ siberi dört bāre idüp şöñra omuzı başından bir zaķm ‘azīm açdı” 9a/3-4-5-6

“bir gün Sencāniyye irişdiler server gördi **kim** burc-u bārūlarda ‘ālemler var ‘aķlı

gitdi” 15a/14-15,

“müslümān oldı andan ‘askere çağırıp ey kavim bilüñ ve āgāh oluñ **kim** biz Likā’dan yüz çevirdük” 40b/4-5,

“on biñ ‘asker ile irişdi na‘ralar urup cenge koyuldılar şöyle **ki** k̄ān s̄il gibi aqđı” 51b/5-6,

“Alcub’dur atılıp bir depme urdı şöyle **ki** bir pehlevān helāk eyledi” 70/13-14,

“server gördi olmaz bir t̄iğ şöyle urdı **kim** raḥşıyla dört bāre eyledi” 112a/12-13,

“amma bu yezdān-peresti k̄ānde bulduñ taḥk̄ik bildüm **ki** senüñ ‘aqlına ḥalel gelmiş” 58b/15-16 vb.

2.3.3. Sıfat

Sıfatlar, nesnelere vasıflandırma ve belirtme sureti ile karşılayan kelimelerdir (Ergin, 2000: 244).

Sıfatlar, adlardan önce gelerek onları niteleyen, nasıl olduklarını gösteren veya çeşitli yönlerden belirten sözlere (Korkmaz, 2014: 335). Sıfatlar işlevleri bakımından niteleme ve belirtme sıfatları olmak üzere ikiye ayrılır:

2.3.3.1. Niteleme Sıfatları

Niteleme sıfatları, canlı ve cansız varlıkların renk, şekil, biçim, tat, koku, mesafe, huy, alışkanlık, yetenek, beceri gibi türlü dış ve iç özelliklerini bildiren sıfatlardır (Korkmaz, 2014: 356).

HN’de tespit edilen örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

devletlü atā 101a/4,
 kıara el 42b/18,
 nāmdār pehlevān 3b/5,
 acı sözler 4a/10,
 sağ yer 55b/7,
 yaḥşi pehlevān 70b/11,
 ulū kuş 82a/11,
 tenhā yer 84a/8,
 suçsuz adam 92a/2,
 eyü himmet 103a/5 vb.

2.3.3.2. Belirtme Sıfatları

Varlıkları işaret, sayı, belirsizlik ve soru bakımından belirten sözcüklere belirtme sıfatı denir (Gencan, 2007: 211).

Belirtme sıfatları, niteleme sıfatlarından farklı olarak varlıkları niteleme değil belirtme işlevi yüklenmiş olan sıfatlardır. Bu işlev ya adları işaret etme, gösterme; ya sayısını, miktarını bildirme, ya sorma yahut da belirsizlik gösterme biçiminde karşılanır. Buna göre belirtme sıfatları kendi içinde, işaret sıfatları, sayı sıfatları, soru sıfatları ve belirsizlik sıfatları olmak üzere dört alt gruba ayrılır (Korkmaz, 2014: 375).

HN’de belirlenen belirtme sıfatı örneklerinden bazıları şu şekildedir:

ne taraf 1b/6,
her yer 6b/12,
bu haber 11b/6,
cümle cezire şahları 22a/15,
naşıl asker 22b/9,
birkaç gergedan 20a/11,
şu yol 26b/15,
şol nā-bekārlar 45b/12,
on üçüncü bölüm 49a/12,
onar biñ adam 52a/18,
otuz yedi biñ kâfir 52a/5,
iki kal’a 53b/5 vb.

2.3.3.1.(1). Sayı Sıfatları

Sayı sıfatları, adları sayı bakımından belirten/gösteren sıfatlardır. Bugünkü sayı sıfatları, kesir sayı sıfatları hariç, HN’de aynı şekilde kullanılmıştır.

- **Asıl Sayı Sıfatı:** kırk adam 62a/19, otuz biñ asker 77a/17, dört cānib 89a/18, beş biñ asker 45a/9,
- **Sıra Sayı Sıfatı:** beşinci qalla 93b/7, üçüncü qalla 96b/8, yigirminci bölüm 81a/17, yedinci qalla 96a/2,
- **Üleştirme Sayı Sıfatı:** onar biñ adam 52a/18, birer at 70b/9, üçer hamle 39b/6 vb.

2.3.3.1.(2). İşaret Sıfatları

İşaret sıfatları, **bu**, **şu**, **ol**, **o** ve bunların birleşik şekilleri **uşbu**, **işbu**, **şol<uş+ol**, **şolok<şol+ok**’dur; **bu** ve **ol** daha çok kullanılmıştır, **şu** çok az geçmektedir; **şu** yerine daha çok **şol** kullanılmıştır; **o** ise az kullanılmıştır (Özkan, 2013: 124).

İşaret sıfatları varlıkları gösterme yolu ile belirten sıfatlardır. Sıfatlar, sıfat oldukları sürece herhangi bir işletme eki almadıkları için işaret sıfatlarının çokluk biçimleri yapılmaz, yalnız teklik biçimleri ile kullanılır (Korkmaz, 2014: 375).

HN’de **bu**, **şu**, **ol** ve **şol** işaret sıfatlarının kullanıldığı tespit edilmiştir:

şol nā-bekārlar 45b/12,
şol Ayyār 61a/3,
şol herif 108b/11,
ol düşman 109a/4,
ol diyār 106b/17,
ol da’vā 62a/13,
şu nā-bekār 100b/10-92a/11,
şu karşı yerde 91a/16,

şu kal'a 89a/11,
 bu tılsımuñ bekcisi 89b/2,
 bu cāzū 90b/8,
 bu 'asker 71a/5 vb.

2.3.3.1.(3). Belirsizlik Sıfatları

Belirsizlik sıfatları, varlık ve nesnelerin sayı ve miktarını açık ve kesin olarak değil kabataslak, belirsiz olarak bildiren sıfatlardır (Korkmaz, 2014: 383).

Belirsizlik sıfatları, nesnelerin dış vasıflarını, bilhassa sayılarını, miktarlarını belirsiz olarak bildirir (Ergin, 2000: 254).

HN'de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır:

nice yıl 55a/1,
 cümle cezire şahları 22a/15,
 birkaç gergedan 20a/11,
 her yer 6b/12
 her biri 62b/10,
 başka kal'a 62b/10 vb.

2.3.3.1.(4). Soru Sıfatları

Soru sıfatları, nesnelere soru hâlinde belirten sıfatlardır (Ergin, 2000: 252).

İsimlerin yer, zaman, sayı ve nitelik bakımından belirli hale konması isteğini soru yolu ile ifade eden sıfatlardır (Şahin, 2015: 58).

HN'de bulunan örneklerden kimileri şu şekildedir:

naşıl düş 68a/2,
 naşıl kimse 76a/13,
 kaç def'a 31b/12,
 ne çare 36a/10,
 ne 'akılsız adam 47a/15,
 kağı köy 27a/10,
 naşıl er 31b/11 vb.

2.3.4. Zarf (Belirteç)

Zarflar; fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelerek onları zaman, yer-yön, nitelik, durum, azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyip değiştirerek anlamlarını daha belirgin duruma getiren sözlere (Korkmaz, 2014: 427).

Zarflar şekil yönünden sıfatlardan farksızdır. Bir kelimenin sıfat mı zarf mı oluşu cümle içindeki yerinden belli olur. Zarfların bir kısmı isimlerin çekim eki ve edatlarla kalıplaşmasından meydana gelmişlerdir. Ayrıca yabancı asıllı pek çok kelime de zarf olarak kullanılmıştır (Özkan, 2013: 124).

Zarflar cümle içinde yüklendikleri görevler bakımından kendi aralarında beşe ayrılır: 1. Zaman zarfları, 2. Yer-yön zarfları, 3. Tarz (durum) zarfları, 4. Azlık-çokluk (miktar) zarfları, 5. Soru zarfları.

2.3.4.1. Zaman Zarfları

Zaman Zarfları bir oluş ve kılışın zaman içindeki yerini bildiren, daha açık bir anlatımla fiillerin, sıfat-fiillerin ve zarf-fiillerin anlamlarını zaman açısından belirleyen, sınırlandıran veya kesinleştiren sözlere dir. Bu zarflar **ne zaman**, **ne vakit** sorularına karşılık oluşturur (Korkmaz, 2014: 460).

HN’de Türkçe ve yabancı menşeli birçok zaman zarfı kullanılmıştır:

- **Doğrudan Doğruya Zarf Olarak Kullanılan Sözcükler**

andan (ondan sonra): “Şula ‘Ad Cüşen oturup karar eylediler **andan** şehir halkıñ dīne davet eyleyüp İslām’a getirdiler” 46a/2-3,

bugün: “Sa‘d-ı Kebīr eyitdi hele **bugün** arām idelüm” 63a/17-18,

artuğ: “Tamgāç ve Kehlāç cān başlarına şıçradı nice olur hāl **artuğ** bunlar bizi sağ komazlar” 85a/6-7,

dün: “**dün** gice vaç‘amda baña müjde oldı” 17b/15,

gice: “Kāhīr ile Kāhār ol **gice** uyku yüzün görmeyüp kendülere muqayyed oldılar” 11b/12-13,

nice: “‘aceb şahipkırān ve sā‘ir beyler **nice** oldı” 34b/16-17

şimdi: “**şimdi** hālīmüz nice olur diyü müşāvere eylediler” 10b/2-3

imdi: “bu iki şehzāde **imdi** sürüñ gemileri görelüm” 17a/16,

hemān: “bunlar **hemān** gidelüm diyü aqdām iderlerdi” 36a/14,

hep: “oğullarum **hep** ol nā-bekār katl eyledi” 2b/2,

bir gün: “**bir gün** gelüp Kāl‘a-i Kūhistān’uñ öñine kondılar” 2a/8,

kaçan (ne zamana kadar): “anlar bir kā‘ideğ omuşlar **kaçan** nāmıyla bir şāha varduğda bir hil‘at ve biñ altun ve bir hañçer virürler imiş” 4b/10-11,

çoğdan: “Kāhīr hele **çoğdan** erligümüz işbāt eyledük” 6a/7,

soñra: “işte yaklaşdukda **soñra** ‘ayyarı nicesine düşdi” 93b/12,

yarın: “**yarın** ortalığı bir miqdār gezüp şayd şikār idelüm” 63a/18-19,

yakında: “vaç‘amda baña müjde oldı **yakında** Hamza evlādında iki dilāver gelürler seni kırtarurlar” 17b/16-17 vb.

Türkçe ve Yabancı Menşeli Birçok Ad ve Sıfatın Zarf Gibi Kullanılmasından Oluşan Sözcükler

ba‘de: “bunlar biri ziyāret idüp **ba‘de** vedā‘ idüp taşra oldılar” 18a/7,

evvel: “rāst geldüklerin kırdılar **evvel** kaçan tağ başına çıkup güçle baş kırtardılar” 28b/16-17,

henüz: “Tīzbāy ol maħalde geldi ki henüz Meksīñ ‘Ayyār gitmişdi” 37a/17,

ol dem: “Kāhīr bağa şol nā-bekār sen kimsin ki ben saña evvel hamle eylerüm didükde **ol dem** Bedī‘ü’z- zemān eyitdi” 6a/8-9 vb.

Edat Grubu Halinde Olanlar

şimden girü: “ey şehzāde hoş bu dīlāver kim dimez saña ĩmāna gel küfr-ü

delâletden halâş ol dir ol tursa **şimden girü** ben seni kormıyam” 45b/9-10-11,

+**dAn soñra**: Seylân ve Meylân ber-murâd olup serverlere du‘â eylediler bundan **soñra** yedi gün arâm idüp 47b/19-48a/1,

+**dAn soñra**: “ol da oğlu ile buluşup görüşdükden **soñra** Hüsrev’i ol hâlde görüp acıdı” 112a/18-19.

2.3.4.2. Yer-Yön Zarfları

Yer-yön zarfları, fiildeki oluş ve kılışın yerini ve yönünü belirleyen zarflardır (Korkmaz, 2014: 462).

HN’de tespit edilen yer-yön zarfları aşağıdaki gibidir:

yukaru: “ol gice yigirmi dört metre kal‘aya kemend itdi **yukaru** çıkamadı” 11b/10,

aşağı: “eger kâdir iseñ beni atdan **aşağı** indür” 39b/16,

ilerü: “mâlların yakup ateşe urup andan yine yola girüp **ilerü** gitdiler” 27a/10,

girü: “Pîrûñ bu sözi servere teşir eyledi **girü** dönüp kındı” 10a/5,

berü: “yâ Ernevâs sen de gel **berü** biz de senüñle cenk idelüm” 24a/2,

taşra: “ol ‘âli kaşr bir harâbe yer oldu zîn taht altun bayâğı bir tahta bâresi oldu ta‘accüb idüp **taşra** geldi” 18b/17-19a/1,

içerü: “Siyâmek Şâh da bu elem ile **içerü** haremine girdükde Gülrüy Bânü’yı bunuñ kasâvetin kendüden su‘âl eyledi” 95a/16-17 vb.

2.3.4.3. Azlık-Çokluk (Miktar) Zarfları

Azlık-çokluk zarfları; bir sıfatın, bir zarfın veya fiildeki oluş ve kılışın miktarını, ölçüsünü ve derecesini belirleyen zarflardır (Korkmaz, 2014: 478).

HN’de belirlenen azlık-çokluk zarfları şunlardır:

biraz: “Nerîmân ta‘accüb eyledi emegimüz yabâna gitmedi diyüp gezerken bir yol buldı **biraz** gitdi” 20b/17-18,

hayli: “bu cezîre’ye kadem başdılar ‘aceb şahipkırân ve sâ’ir beyler nice oldu diyü hayli te‘essüf eylediler” 34b/16-17,

çok: “size ben bir şehir göstereyin yiyeceği **çok** diyüp önlerine düşüp gitdi” 27a/14-15,

ol kadar: “kuluñ olayım didi Tül yâ Likâ diyüp **ol kadar** çalışdı” 66b/16-17 vb.

2.3.4.4. Durum (Tarz) Zarfları

Durum zarfları, fiildeki oluş ve kılışın durumunu belirten zarflardır. Bir oluş ve kılışın durumu, kendisine eklenen zarfın anlamı ile bağlantılı olduğundan, bu grupta yer alan zarflar, işlev bakımından hayli çeşitlidir. Durumda benzerlik, beraberlik, dilek, hatırlatma, karşılaştırma, kesinlik, pekiştirme, tahmin, tekrarlama, sebep, sınırlama, süreklilik gösterme, şüphe bildirme, yanıt verme gibi türlü işlevler yüklenmiştir (Korkmaz, 2014: 466).

HN’de belirlenen durum zarflarından bazıları şunlardır:

sencileyin: “ Liḳā Pelīd kimdür ki aña ṭabarsın ol da **sencileyin** bir insāndur” 50b/12-13,

sizcileyin: “ dīlāverler biz de bir zamān **sizcileyin** her birimüz bir dürlü dine ṭābup her birimüz bir dürlü Allahu Te‘āla’ya bir alāy ‘aciz adı şerik ḳoşarduk” 71a/10-11-12,

yine: “Aşub n’ola uğrıñuz ḫayır ola ben **yine** varup anlara ḫaberi bir bir taḳrīr eyledi” 72a/4,

öyle böyle: “ḫikmet-i Ḥüdā pederi **öyle böyle** mu‘āmele eyledi” 73a/2,

öyle: “on iki atları birbirine bağlayup yedekler gibi meydāna **öyle** gelmiş idi” 70b/10,

böyle: “yüzimüzüñ ḳarasın yüzimize urdı ben de **böyle** eyledüm” 32a/4,

2.3.4.5. Soru Zarfları

Fiillerin tarzını ve niteliğini soru yolu ile belirten zarflardır (Şahin, 2015: 59). HN’de bulunan soru zarfları şu şekildedir:

naşıl: “şunu dilesek görsek **naşıl** olur” 89a/8,

nice: “elem ile dönüp birkaç gün görelüm **nice** olur” 90a/13,

ḳandan: “bre deliḳanlı sen de **ḳandan** geldüñ” 92b/19-93a/1,

niçün: “Hürmüz ise bre mel‘ün **niçün** tek durmazsın” 6b/11 vb.

ḳani/ḳanda: “Mihrāb babası kırḳ dāne adam ile zāhir oldı yakın geldükde Mihrāb’ı görüp **ḳani** oğlum **ḳanda** gitdi didi” 65b/7-8 vb.

2.3.5. Edat(İlgeç)

Edatlar, yalnız başlarına anlamları olmayan, ad ve ad soylu kelime ve kelime gruplarından sonra gelerek anlam bakımından bunlarla sıkı sıkıya bağlı bulunan, gramer bakımından onlara hākim olan ve eklendikleri kelimeler ile cümlelerin öteki kelimeleri arasında çeşitli anlam ilişkileri kuran görevli sözlere (Korkmaz, 2014: 895).

Edatlar, tek başlarına anlamı olmayıp daha çok isimlerden sonra gelerek onlarla digger kelimeler arasında ilgi kuran görevli kelimelerdir. Bu ilgi genel olarak zarf veya sıfat ilgisidir. İsimlerden sonra gelmek suretiyle anlam kazanmaları dolayısı ile isim hal eklerine benziyorlarsa da kelime olmaları, sonuna geldikleri kelimeler ile zarf veya sıfat işlevine sahip sahip zengin ifadeli edat grupları oluşturmaları sebebiyle onlardan ayrılırlar (Tiken, 2004: 1).

2.3.5.1. Çekim Edatları

Çekim edatları, isimlerden sonra gelerek birlikte olduğu isim unsuru ile cümlelerin öteki unsurları arasında çeşitli ilişkiler kurarlar. Bunlar şekil bakımından kelime fakat işleyişleri bakımından isim çekim eklerine yaklaşırlar. Çok defa da işleyişleri bir çekim eki ile karşılanabilir. Ekler nasıl iki kavram arasında ilgi kuruyorlarsa çekim edatları da bu eklerin gördüğü vazifelerin bir kısmını yüklenip hatta onlardan daha zengin anlatımlı sözler durumuna yükselip ismi öteki unsurlarla

münasebete hazırlarlar (Özkan, 2013: 127).

- **Benzerlik Bildiren Edatlar**

beñzer: “birāder Bulkān’uñ hışmına **beñzer** bize havāle eyledi” 8b/11,

gibi: “arslan öñinden yabān eşegi kaçar **gibi** kaçarlar idi” 8a/4 vb.

- **Sebeup Bildiren Edatlar**

içün: “Āşım n’ola emir sizüñdür size bağışladum hātırñuz **içün** yine halîfelüğim virdüm varsun kal’amda qarār eylesün” 16a/3-4 vb.

- **Zaman Bildiren Edatlar**

henüz: “Tizbāy ol maħalde geldi ki **henüz** Meksîñ ‘Ayyār gitmişdi” 37a/17,

artuğ: “Tamgāç ve Kehlāç cān başlarına şıçradı nice olur hāl **artuğ** bunlar bizi sağ komazlar” 85a/6-7,

şimden girü: “ey şehzāde hoş bu dīlāver kim dimez saña ĩmāna gel küfr-ü delāletden halāş ol dir ol çursa **şimden girü** ben seni kırmıyam” 45b/9-10-11 vb.

- **Vasita ve Beraberlik Bildiren Edatlar**

ile: “Fazıl bin Kiyāhūr’ı on iki biñ er **ile** Sencāniyye muħāfazasına gönderdi” (Birliktelik) 16b/14-15,

ile: “arķası üzerine gelüp andan öñine turanların hançer ile işin bitirüp çıkup gitdi” (Vasita) 23b/3-4,

bile: “gelüñ dīn-i İslām’ı kabül idüñ bizümle Diyār-ı Bāhter’e **bile** gidüp yār olasız” 36b/15-16,

birle: “Āşım da ‘acele **birle** gelürken ‘Āyyār’a rāst gelüp ‘Āşım nedür kal’a nice oldı didi” 11b/2-3 vb.

- **Yer ve Durum Bildiren Edatlar**

üzere: “yā Heftād ben saña murādum üzere bir çarb urmadum” 32a/15,

üzere: “iķrārı üzere Meyhūra qarınun kızların almağa iķrāhen kabül idüp aldılar” 25b/10-11 vb.

- **Amaç İfadesi Taşıyan Edatlar**

diyü: “tiz bir haber getir diyü bir ğayrı adam gönderdi” 99a/12-13,

diyü: “bunlar hemān gidelüm diyü aqđām iderlerdi” 36a/14 vb.

2.3.5.2. Bağlama Edatları

Bağlama Edatları, kelimededen küçük dil birliklerini, kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri biçim ve anlam yönünden birbirine bağlayup onlar arasında bir irtibat kurmasıdır. Bunlar yapıları bakımından eskiden beri edat olarak kullanılanlar, kelime gruplarından kalıplaşmış olanlar ve yabancı asıllı olanlar diye üç grupta incelenmektedir. Bağlama edatları kimi durumlarda pekiştirici bir vazife de görmektedir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde Türkçe ve yabancı asıllı birçok bağlama edatı kullanılmıştır (Özkan, 2013: 129).

HN’de yer alan başlıca bağlama edatları şunlardır:

- **Zıt Anlamı ile Sınırlama İfadesi Taşıyan Edatlar**

lakin: “oğ atdum gerçi urup işletdüm **lakin** yıkılmadı” 56a/17-18,

velakin: “gövdesi üstine bir oğ şablamişlar ucu öte cānibden çıkmış **velakin** oğ çıkup gitmemiş” 54a/7-8,

ancağ: “Acil eyitdi bağa dīlāver sen dağı dünyādan bī-ḥabersün **ancağ** at bineniñ kılıç kuşananuñ” 54a/14-15,

ammā: “bugün benim ile yahşi cenk eyledüñ **ammā** aḥşam irişdi” 66a/12-13.

- **Şart (Koşul) İfadesi Taşıyan Edatlar**

gerçi: “Amūd-keş altmış sekiz arış ḡadd ile irişüp ḡadab ile üç ḡamle eyledi **gerçi** Alcub men^c eyledi” 70b/7-8,

meger: “ben Liḡā’da taşarruf vardur şanurdum **meger** zerre ḡadar nesneye ḡadır degülmüş” 74b/14-15,

eger: “Ḡāhir eyitdi bunda yine bir ma^cnā vardur **eger** elimüze girerse tamām iş olurduḡ didi” 12a/6-7,

bari: “elbetde gitmek murād idersin **bari** tedārik ile ḡidelüm didiler” 36a/18-19 vb.

- **Sebep Bildiren Edatlar**

çün: “ol gice müheyyā oldılar **çün** şabāḡ oldı” 5b/1,

çünki: “kāh nīze ile ve kāh ḡürz ile merdāne ma^creke eylediler **çünki** aḥşam oldı” 103b/15-16,

zīrā: “ḡadır olduḡunuz ḡadar bize yardım idesiz **zīrā** hem bir sanur ḡoñşulardanuz ve hem dīn ḡayreti var” 2a/15-16 vb.

Yardımcı Cümleleri Ana Cümleye Bağlayan Edatlar

kim: “müslümān oldı andan ^caskere çağırıp ey ḡavim bilüñ ve āḡāḡ oluñ **kim** biz Liḡā’dan yüz çevirdük” 40b/4-5,

ki: “biz de boynumuza aldık **ki** ol dīlāverlere ma^cşūḡaların alıvirüp ber-murād idelüm” 41b/3-4 vb.

Karşılaştırma Anlamı Taşıyan Edatlar

hem ... hem: “Āşım Āyyār’uñ māl ḡazīnesi bir bādişāḡda yoḡdur **hem** ol ḡal^ca ziyāde muḡkemdür ve **hem** Āyyār’a ziyāde üstümüze böyle düşman getürdüḡi için didi” 10b/7-8,

ne ... ne: “Ḡal^ca-ı Kühistān’a gelüp içeri girdi gördi **ne** şāḡları var ve **ne** pehlevānları” 9b/8-9 vb.

Denkleştirme, Seçme Anlamı Bildiren Edatlar

yāḡūd: “inād iderseñüz yā ḡatlı iderüz **yāḡūd** ḡayd-ı bend ile getürür” 23a/16 vb.

Kuvvetlendirme Bildiren Edatlar

da: “bunlar **da** küffārı ḡal^calarına şoḡdılar” 25a/9-10,

de: “bu gice bize bunları getürürseñ biz **de** senüñ ḡızlarıñuzu alalum” 25b/3,

ḡod: “şimdi gelür diyen atāñ **ḡod** benim maḡlūbumdur ne elem çekersin” 74a/12-13,

dağı: “Ṭül feryād idüp amān server kıyma baña ḡaṡā eyledüm bir dağı böyle iş etmem” 74b/13 vb.

- **Açıklama İfadesi Taşıyan Edatlar**

ya^cni: “rāvī eydür perākendenüñ on yedincisi sānī şāḡipḡırān **ya^cni** Bedī^cü’z-zemān’uñ ciḡer-köşelerinden” 75b/1-2 vb.

- **Ünlem Edatları**

Bunlar duygu ve heyecanları sevinç, keder, ızdırıp, nefret, hayıflanma, coşkunculuk, gibi ruh hallerini tabiat seslerini, seslenmelerini; tasdik, ret, gösterme gibi beyan şekillerini ifade eden edatlardır (Şahin, 2015: 61).

HN’de yer alan başlıca ünlem edatları aşağıdaki gibidir:

- **Doğrudan Doğruya Çağırma İfadesi Taşıyan Edatlar**

ey: “Tebyān ‘Ayyār du‘ā idüp **ey** Bānū-yı Cihān sen şağ ol” 14b/16,

behey: “ **behey** dīlāver niçün böyle idersün” 60a/6,

ya: “varup kellesin kesüp derisine şaman toldurup diyār **ya** diyār gezdürüp” 55a/4,

hey: “bre **hey** nā- bekār sen neye kādırsün” 70a/711 vb.

- **Soru İfadesi ve Cevap İfadesi Taşıyan Edatlar**

belī: “mihr **belī** devlete lāyık olan budur” 81b/9,

hayır: “Hāşim **hayır** bizüm ‘ādetimüz degüldür kimseye evvel hamle etmezüz” 103a/7-8,

ķande: “pederi şahipķırān **ķande** ise ol cānibe gide” 108b/8,

nice: “ **nice**: “elem ile dönüp birkaç gün görelüm nice olur” 90a/13 vb.

2.3.6. Eylem (Fiil)

Eylemler, bir oluşu, bir kılışı veya bir durumu bildiren kök ya da gövde durumundaki anlamlı gramer birlikleridir. Bu gramer birimleri, dilde yalın olarak yalnızca gösterdikleri oluş, kılış ve durumun adı olan mastar şekilleri ile yer alırlar. Eylemler cümle ve söz içinde, diğer kelimeler ile çok yönlü ilişkiler kurdukları ve bu ilişkiler dolayısı ile farklı kalıplara girdikleri için, dilde yalın olarak değil çekimli olarak bulunurlar. Çekimli bir eylemde de eylem kök veya gövdesi dışında kip, zaman, şahıs, sayı kavramı ve öğeleri bulunur (Korkmaz, 2014: 515).

Eylemler, hareketleri karşılayan kelimelerdir (Ergin, 2000: 280).

Fiiller; işi, hāli süreç hālinde ve olumluluk olumsuzluk, yöneliş, derece, kip, zaman, kişi, sayı ile bildiren kelime türüdür (Demirci, 2016: 109).

Bir kılışı, bir oluşu veya bir durumu anlatan olumlu veya olumsuz şekillere girebilen kelimelere fiil denir (Coşkun, 2014: 119).

2.3.6.1. Eylemlerde Olumsuzluk

Eylemleri olumsuz hale getirmek için eylem kök ya da gövdesine /-mA/ eki getirilir. Geniş zaman çekiminin olumsuzunda /-mAz/ eki kullanılır.

HN’de tespit edilen kullanımlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

olmadılar 2b/1,

ķorķ**maz** 4a/11,

ķorķ**mam** 4b/3,

ol**maz** 6b/4,

ol**madı** 12b/5,

olmasun 14b/5,
 kalmamış 31a/9,
 idemeyüz 34a/5,
 görmedi 36a/1,
 hamle etmem 39b/19,
 irmedüm 40a/11,
 dimez 45b/10 vb.

2.3.6.2. Eylem Çekim Ekleri

Eylemler cümle ve söz içinde, diğer kelimeler ile çok yönlü ilişkiler kurdukları ve bu ilişkiler dolayısı ile farklı kalıplara girdikleri için, dilde yalın olarak değil çekimli olarak bulunurlar. Çekimli bir eylemde de eylem kök ya da gövdesi dışında kip, zaman, kişi, sayı kavramı ve öğeleri bulunur. Bu öğeleri taşıyan çekimli fiil, bitmiş fiil diye adlandırılan ve dilde yargıya dayanan bir anlam değeri kazanır (Korkmaz, 2014: 515).

Çekimli eylem şekle, zamana, kişiye bağlanmış bir hareketi karşılayan sözcüktür (Ergin, 2000: 281).

2.3.6.2.(1). Eylem Çekiminde Kişi Ekleri

Eylemin kaçınıcı kişi tarafından yapıldığını bildiren ekler kişi ekleri adı verilir. Türkçede üçü teklik, üçü de çokluk olmak üzere altı tane kişi eki vardır.

Kişi ekleri çekimli eylemlerde hareketi yapan veya olan kişiyi ifade eden eklerdir. Kişi ekleri şekil ve zaman kalıbına dökülmüş hareketin kişiye bağlanması için kullanılan eklerdir (Ergin, 2000: 282).

Eylemin bildirdiği olma ve yapmayı gerçekleştiren kişi veya varlık, cümlenin öznesidir (Karaağaç, 2013: 355).

Çekimli eylemdeki kişi ekleri, eylemin gösterdiği oluş ve kılışın hangi kişiler tarafından yapıldığını bildiren bir gramer kategorisidir (Korkmaz, 2014: 518).

Türkçede üç tip kişi eki yer almaktadır: Zamir menşeli kişi ekleri, iyelik menşeli kişi ekleri ve emir kipindeki kişi ekleridir (Ergin, 2000: 282-288; Karaağaç, 2013: 355; Korkmaz, 2014: 518-519).

2.3.6.2.(1).(a). Zamir (Adıl) Menşeli Kişi ekleri

Bu tipteki kişi ekleri kişi zamiri menşeli olup bugün görülen geçmiş zaman, şart ve emir dışındaki çekimlerde, yani şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman, öğrenilen geçmiş zaman, istek, gereklilik çekimlerinde kullanılan eklerdir (Ergin, 2000: 283).

Zamir menşeli kişi ekleri, kişi zamirlerinin zamanla ekleşmesinden oluşmuş bulunan kişi ekleridir. Öğrenilen geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman, gereklilik ve istek kiplerinin çekiminde zamir kökenli kişi ekleri kullanılır (Korkmaz, 2014: 518).

HN’de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır:

Teklik Birinci Kişi /-vAn/, /-vAnIn/, /-vAm/, /-Am/, /-In/, /-n/: kırkaram 15b/8-73a/19, iderem 15b/10, isterem 4b/12, elçiyem 22b/15-36b/6, isterin 73b/14, iletysin 83b/13 vb.

Teklik İkinci Kişi /-sIn/: istersin 98a/13, idersin 6b/12, dersin 7b/3, gidersin 22b/12, bakarsın 23b/9, tabarsın 50b/13, şorarsın 87a/1 vb.

Teklik Üçüncü Kişi /-/: eyitdi 88b/7- 89a/11, getürmiş 71b/14, şordı 71b/5, oldı 72b/3, görünür 89a/1, eyledi 89b/1 vb.

Çokluk Birinci Kişi /-vUz/, /-Uz/: olavuz 40a/13, getürevüz 10b/10, aluruz 25b/7, oluruz 48a/18, söyleşürüz 69b/9, bilürüz 21b/15 vb.

Çokluk İkinci Kişi /-sIz/: şalıviresiz 34b/3, idesiz 3b/14, bilürsüz 11a/16 , kırtarasız 7b/1, olasız 10a/1, kıalursız 11a/17, kıurursız 26b/4 vb.

Çokluk Üçüncü Kişi /-lAr/: oldılar 34b/7, okudılar 69a/9, olurlar 73a/13, istiyorlar 74a/11, olmışlar 76a/7 vb.

2.3.6.2.(1).(b). İyelik Menşeli Kişi Ekleri

İyelik menşeli kişi ekleri iyelik eki menşeli olup bugün, görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde kullanılan eklerdir (Ergin, 2000: 286).

İyelik menşeli kişi ekleri, aslında birer iyelik eki iken zamanla fiil çekimlerinde kişi gösteren ekler olarak da kullanılmışlardır (Korkmaz, 2014: 518). HN’de görülen geçmiş zaman ve şart çekimlerinde iyelik menşeli kişi eklerinin kullanıldığı tespit edilmiştir:

Teklik Birinci Kişi /-m/: oldum-kaçdum 65a/9, uyudum 68a/3, bulundum 98b/4, ursam 87b/5, eylesem 31b/18, göndersem 50a/2, öldürsem 101b/10 vb.

Teklik İkinci Kişi /ñ/: getürürseñ 105a/11, öldürürseñ 67a/17, isterseñ 83b/12, bulduñ 98b/2, olduñ 74b/7, bulunduñ 13a/3, gördüñ 4a/9, eyledüñ 32a/13 vb.

Teklik Üçüncü Kişi /-/: gördi 32a/8, eyledi 32b/1, dedi 60b/11, gelse 12a/14, görse 40b/16, kıatleylese 73a/3 vb.

Çokluk Birinci Kişi /-k/: vāşıl olduķ 18b/6, vārduķ 67b/11, kıosaķ 58a/12, neylesek 12a/5, getürsek 58a/9 vb.

Çokluk İkinci Kişi /-ñUz/: yaķdıñuz 26b/14, alursañuz 34a/4, dirseñüz 88b/1, virirseñüz 113a/9, geldiñüz 17b/5, eylediñüz 23a/6 vb.

Çokluk Üçüncü Kişi /-lar/: kıoydılar 23b/6, başladılar 54b/1, şoydılar 65a/15, kıurtarsalar 91b/10, kıitseler 35b/4, kıelseler 58b/10 vb.

2.3.6.2.(1).(c). Emir Çekiminde Kullanılan Kişi Ekleri

Emir ekleri aslında şekil ekleridir. Yalnız emirde her kişinin ayrı bir şekil eki olduğu için o şekil ekleri aynı zamanda kişiyi de ifade ederler (Ergin, 2000: 288).

Emir kipinde, kip ekleri ile şahıs ekleri iç içe girmiştir. Eylem kök ve gövdesine getirilen kip eki aynı zamanda kişiyi de karşılar. Bu nedenle kip eklerinden sonra ayrıca kişi ekleri gelmez. Bu kipte her kişi için ayrı bir emir eki vardır. Üçüncü kişi çokluk çekimi öteki kiplerde olduğu gibi üçüncü kişi teklik çekimindeki kip ekine bir /-lAr/ çokluk ekinin getirilmesi ile karşılanır (Korkmaz, 2014: 519). HN’de yer alan örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Teklik Birinci Kişi /-AyIm/: olayım 59a/15, alayım 61b/12, varayım 100a/9, gireyim 100b/6, gideyim 4b/4, göreyim 30b/4, alıvireyim 106a/17 vb.

Teklik İkinci Kişi /-/, /-GII/: ey şehriyâr hâtrun hoş tüt 2a/11, Hürmüz Bahtgân'a mefûn gör imdi 3a/15, baña cevâb getir 76a/11, haber vir 76b/10 vb.

Teklik Üçüncü Kişi /-sUn/: eylesün 16a/17, gitsün 50a/5, gelsün 59a/7, varsun 3a/15, kül olsun 3a/16, otursun 55b/19 vb.

Çokluk Birinci Kişi /-AIUm/: gidelüm 3b/8, görelüm 76a/16, virelüm 47b/17, varalum 86b/1, turalum 27b/9, tütalum 34a/16 vb.

Çokluk İkinci Kişi /-ñ/, /-Uñ/, /-UñUz/: eyleñ 18a/3, qarındaşum oluñ 4b/1, virüñ 4b/8, tütüñ/getürüñ 5a/7, bildürüñ 76a/15 vb.

Çokluk Üçüncü Kişi /-sUnAr/: gelsünler 2a/2, eylesünler 4a/6, neylesünler 31a/8, hoş tutsunlar 73a/13, yol bulsunlar 15a/12, varsunlar 96b/1 vb.

2.3.6.2.(2). Şekil ve Zaman Ekleri

Şekil ve zaman ekleri eylem kök ve gövdesinin karşıladığı hareketi şekle ve zamana bağlayan eklerdir. Demek ki bu ekler bir şekil, bir de zaman ifade ederler. Şekil ifadesi hepsinde, zaman ifadesi ise ancak bir kısmında vardır. Yani şekil ve zaman eklerinin bir kısmı yalnız şekil, bir kısmı ise hem şekil, hem zaman ifade ederler. Bir kısım eylem şekilleri ortaya çıkan veya çıkacak olan bir hareketi bildirir ki buna bildirme kipleri adı verilir. Eylem şekillerinin diğer bir kısmı ise tasarlanan bir hareketi ifade eder. Buna da tasarlama kipleri adı verilir (Ergin, 2000: 288-289).

2.3.6.2.(2).(a). Bildirme (Zaman) Kipleri

Bildirme kipleri yapılmış, yapılmakta veya yapılacak olan işleri haber verme, yargı halinde bildirme niteliği taşıyan kiplerdir (Korkmaz, 2014: 527).

Bildirme kipleri bir hareketin söz konusu zamanda olduğunu, her zaman olduğunu veya olacağını bildirir, haber verir (Şahin, 2015: 62).

Bildirme kipleri içerdiği zaman bakımından beşe ayrılır:

2.3.6.2.(2).(a).(a). Görülen Geçmiş Zaman

Görülen geçmiş zaman, sözün konuşulduğu andan önceki bir zamanda veya hemen o anda bitmiş olan zamanda ortaya çıkan, tanık olunan veya bilinen kılış ve oluşları anlatmak için kullanılır (Öztürk, 2005: 50).

Geçmiş zamanda hareketi gerçekleştiren kişi tarafından onun bilgisi ve bilinci dâhilinde yapılmış eylemlerde kullanılır. Bu zaman için kullanılan ek /-dII/ ekidir (Şahin, 2015: 62). Yazım bakımından konsonant sertleşmesine uymaz. Ekin vokali birinci kişiler (teklik ve çokluk) ile ikinci kişilerde (teklik ve çokluk) daima yuvarlaktır. Üçüncü kişilerde düzdür. Görülen geçmiş zaman çekiminde iyelik menşeli kişi ekleri kullanılır.

HN'de belirlenen örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Teklik Birinci Kişi /-dU-m/: kul oldum 3a/12, buldum 18b/9, urdum 42a/14, bağladum 56a/14, işletdüm 56a/17, gönderdüm 64a/19, haṭā eyledüm 74b/13, gördüm 81b/12 vb.

Teklik İkinci Kişi /-dU-ñ/: bulduñ 98b/2, bulunduñ 13a/3, kurtulduñ 59a/16, halâş olduñ 74b/7, gördüñ 70b/12, cenk eyledüñ 66a/12, begenmedüñ 54b/12, hoş geldüñ 45a/12 vb.

Teklik Üçüncü Kişi /-dI/: urdı 54b/2, akdı 85a/3, şaldı 92a/10, yıkıldı 101a/2, icâzet virdi, 101a/9, begendi 102a/14, ʻarz eyledi 45a/7, gördi 20a/2, yürüdi 7b/13 vb.

Çokluk Birinci Kişi /-dU-k/: vâsıl olduķ 18b/6, uğraduķ 41b/7, kurtulduķ 41b/8, bulunduķ 91a/10, besledük 110b/19, gördük 106a/6, iş eyledük 52a/1, bildük 40b/6 vb.

Çokluk İkinci Kişi /-dU-ñUz/: olduñuz 69a/1, olduñuz 106a/11, yaķduñuz 26b/14, neyledüñüz 59a/11, bildüñüz 21b/12.

Çokluk Üçüncü Kişi /-dI(lAr)/: başladılar 54b/1, okudılar 69a/9, kırdılar 75b/7, halâş oldılar 84b/17, çekdiler 24b/11, geldiler 9b/5, nidâ itdürdiler 5a/11, çekdiler 71a/8 vb.

2.3.6.2.(2).(a).(b). Öğrenilen Geçmiş Zaman

Eski Türkçe döneminde öğrenilen geçmiş zaman eki /-mİş/’tır. Eski Anadolu Türkçesi döneminde ve Osmanlı Türkçesinin ilk döneminde görülen geçmiş zaman eki her zaman düz vokalli olmuştur (Ergin, 2000: 300).

Geçmiş zamanda gerçekleşen bir eylemin başkası tarafından anlatıldığı, bizzat görülmediği zamanlar için kullanılır. Daha önce meydana gelmiş olan bir eylemin sonradan fark edilmesi veya görülmesi durumunda da kullanılabilir. Eski Anadolu Türkçesinde asıl öğrenilen geçmiş zaman eki /-mİş/’tır. Ekin vokali her zaman düzdür (Şahin, 2015: 63).

HN’de görülen örneklerden bazıları şunlardır:

Teklik Birinci Kişi /-mİş+Am/ : göndermişemdür 50b/16.

Teklik İkinci Kişi /-mİş+sIn/: eylemişsin 59a/3.

Teklik Üçüncü Kişi/-mİş+/-: gelmiş 58b/16, nâme virmiş 62a/3, şikâyet eylemiş 68b/15, getürmiş 71b/14, bırakmış 76a/3 vb.

Çokluk Birinci Kişi /-mİş+Uz/: HN’de örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk İkinci Kişi /-mİş+sIz/: dimişsiz 62a/4.

Çokluk Üçüncü Kişi /-mİş+lAr/: yanaşmışlar 75a/14, hâzır olmuşlar 76a/17, kal’aya varmışlar 3b/4, oķ şablamışlar 54a/6, çekmişler 108a/13, beyân etmişler 98b/17, göndermişler 95b/10 vb.

2.3.6.2.(2).(a).(c). Geniş Zaman

Geniş zaman adından da anlaşılacağı gibi, her zamanı içine alan, eylemin her zaman ortaya çıktığını ve çıkacağını ifade eden zamandır. Geniş zaman eklerinin asıl fonksiyonu bu “her zaman”ı ifade etmektedir. Bu fonksiyonu vermek için kullanılan ek /-(V)r/’dir. Ekin vokali çoğunlukla dar-yuvarlak, bazen geniş-düz, nadiren de dar-düz vokal olarak kullanılmıştır (Ergin, 2000: 291; Şahin, 2015: 64).

Eski Anadolu Türkçesinde geniş zaman için /-r/, /-Ar/, /-Ur/ ekleri kullanılmıştır. Bu dönem metinlerinde dar-yuvarlak vokaller tercih edilmiştir (Demirci ve Kırmit, 2016: 74).

HN’de yer alan örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Teklik Birinci Kişi /-r, -Ar, -Ur+Am/: *korğaram* 3a/7-10a/10, *isterem* 4b/12, *iderem* 15b/10, *getürürem* 92b/1, *bilürem* 98b/6, *gelürem* 108b/17, *aluram* 62a/15, *oluram* 67b/17, *çalışuram* 55b/17 vb.

Teklik İkinci Kişi /-r, -Ar, -Ur+sIn/: *uyarsın* 4a/9, *bağarsın* 23b/9, *tabarsın* 50b/13, *şorarsın* 87a/1, *istersin* 98a/13, *neylersin* 77b/11, *elem çekersin* 74a/13, *dönersin* 59a/4, *alursın* 59a/8-76b/19, *işidürsin* 113b/9, *bilürsin* 55b/18 vb.

Teklik Üçüncü Kişi /-r, -Ar, -Ur+/: *tutar* 19a/5, *açar* 19a/18, *oturur* 18b/3, *açılır* 19a/4, *eydür* 22a/4, *getürür* 23a/16-50b/17, *cevāb gelür* 34a/10, *görür* 52b/4 vb.

Çokluk Birinci Kişi /-r, -Ar, -Ur+Uz/: *çıkaruz* 21b/9, *araruz* 28a/3, *korğaruz* 29a/6, *iderüz* 59b/11, *isterüz* 113a/6, *virürüz* 36b/15, *varuruz* 2a/7, *aluruz* 25b/7, *oluruz* 48a/18, *söyleşürüz* 69b/9, *işidürüz* 86a/2, *cülüs itdürürüz* 2a/12 vb.

Çokluk İkinci Kişi /-r, -Ar, -Ur+sIz/: *oyinarsız* 31a/6, *başdan çıkarsız* 25a/14, *kırarsız* 28a/1, *kıyās idersiz* 59a/12, *birbiriñize düşersiz* 64a/8, *kalursız* 11a/17, *turursız* 26b/4, *varursız* 26b/16, *virürsüz* 76b/5, *bilürsüz* 36a/16 vb.

Çokluk Üçüncü Kişi /-r, -Ar, -Ur+lAr/: *yağarlar* 91b/9, *tutarlar* 93a/17, *ururlar* 4b/16, *kırtarurlar* 17b/17, *otururlar* 27b/5, *kaçarlar* 8a/5, *derler* 108b/16, *beklerler* 11b/8, *cenk iderler* 14a/6, *giderler* 33b/17, *bilürler* 47b/16, *görürler* 30b/9 vb.

2.3.6.2.(2).(a).(d). Gelecek Zaman

Eski Anadolu Türkçesinde gelecek zaman eki */-isar/, /-iser/* idi. Bu ek Eski Anadolu Türkçesinde en geniş ölçüde kullanıldıktan sonra yerini */-acak/, /-ecek/*'e bırakmış, böylece Batı Türkçesinin eski ve yeni devrelerinde iki ayrı gelecek zaman eki olmuştur. */-acak/, /-ecek/* Eski Anadolu Türkçesinin sonlarında ortaya çıktığı zaman henüz tam hâkimiyet */-isar/, /-iser/*'de idi (Ergin, 2000: 303-304).

/-acak/ sıfat-fiil ekinin şahıs ekleri alarak çekimli fiiller yapmaya başlaması, Eski Anadolu Türkçesinin nispeten geç devirlerine doğrudur (Korkmaz, 1959: 168).

Gelecek zaman, henüz gerçekleşmemiş bulunan; ancak, eylemin gösterdiği oluş ve kılışın gelecekteki bir zaman diliminde mutlaka gerçekleşeceğini bildiren bir kiptir. Yapılacak iş niyet halinde olsa bile, gerçekleşmesinde kesinlik bulunduğu için bu ekle kurulan gelecek zaman kipinde bir kesinlik vardır. Bu görev ekin asli görevidir (Korkmaz, 2014: 558-559).

Eylemin ifade ettiği hareketin gelecek zaman dilimi içinde yapılacağını bildiren bir zamandır. Bu zaman için kullanılan değişik ekler mevcuttur. Eski Anadolu Türkçesinde çoğunlukla */-(y)IsAr/* eki kullanılmaktadır. Bunun yanında Türkiye Türkçesinde gelecek zaman için kullanılan */-(y)AcAk/* eki, Eski Anadolu Türkçesinde çoğunlukla sıfat-fiil eki olarak kullanılırken seyrek olarak zaman eki olarak da kullanılmaya başlanmıştır. */-(y)A/* eki gelecek zaman için kullanılan eklerden biridir. Ayrıca */-(y)AsI/* gelecek zaman sıfat-fiili de zaman zaman gelecek zaman eki olarak kullanılmıştır (Şahin, 2015: 65).

HN'de gelecek zaman eki ile ilgili örnekler aşağıdaki gibidir:

vireceğüz 94b/4,
cevāb virecek 2a/4,
iletecek 51a/4,
şaracak 103b/2,

olaca~~k~~dur 9a/13,
uğrayaca~~k~~ 77b/15.

Eski Türkçede gelecek zaman eki */-ğay/, /-gey/* idi. Sonradan */-ğa/, /-ge/* şekli de ortaya çıkan bu ek Batı Türkçesine */ğ/* ve */g/*'nin düşmesi ile */-a/, /-e/* şeklinde geçmiş, fakat bu arada fonksiyon değiştirerek istek eki olmuştur. Zaten gelecek zaman şeklinde bir istek ifadesi, bir tasarlama kipi olarak istek şeklinde de kapalı bir gelecek zaman ifadesi vardır. Onun için ek zaman fonksiyonunu kaybedip şekil fonksiyonunu kuvvetlendirerek kolaylıkla kip değiştirmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde bir kelimedede eski */-ğay/, /-gey/*'in devamı olduğu söylenebilir. Gerçekten *bolay ki (bolaykim)* “ola ki, kâşki, belki, galiba, olur ki” sözünde görülen *bolay*'ın eski *bolğay* “olacak”dan geldiği anlaşılmaktadır. *Bolay ki* yerine bazen *bola ki* şeklinin kullanılmış olması da bunu göstermektedir (Ergin, 2000: 303).

HN'de belirlenen örnek şu şekildedir:

“Şuna cevâb vir **bolaykim** bize amân vire idi” 9b/16.

2.3.6.2.(2).(a).(e). Şimdiki Zaman

Eski Anadolu Türkçesinde şimdiki zamanı ifade için hususi bir ek yoktur, şimdiki zaman istek */-(y)A/* veya geniş zaman ekleri */-(V)r/* ile anlatılmaktadır (Timurtaş, 2015: 443). Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde şimdiki zaman kipi genellikle geniş zaman ekiyle karşılanmaktadır (Türk, 1996: 304). HN'de geniş zaman kipinin bağlamdan hareketle şimdiki zamanı karşıladığı örnek belirlenmiştir:

“Meger Hāmūn'ũ bir ‘Ayyār’ı var idi Berķ derlerdi evvelden **bilürem**” 98b/5-6.

Bugün kullanılan ve */yorı-/* fiilinden gelen */-yor/* eki 14. yüzyılın bazı eserlerinde kullanılmıştır. İncelemeye konu edilen HN metni 14. yüzyıla ait bir metin olduğu için HN'de bu ek kullanılmıştır.

HN'de yer alan örnekler şu şekildedir:

geliyorlar 13a/1,
rencide ideyorlar 17b/15,
gideyor 22a/17,
geleyor 61b/11,
istiyorlar 74a/11,
bozılıyorlar 86b/18.

Şimdiki zaman kipi için kullanılan eklerden ikisi de */-mA/* ve */-mAk/* ad-fiillerine */+DA/* bulunma ekinin getirilmesi ile oluşturulan şekil ve zaman kalıbıdır. Bu eklerdeki “sürmekte” oluş özelliği, yapılarındaki “içinde bulunma” işlevi taşıyan */+DA/* bulunma ekinden gelmiştir (Korkmaz, 2014: 557).

HN'de tespit edilen örnekler şunlardır:

gemiciler de şuyun tamām idüp bu zerde mihr dānāsı da oğlum şimden gerü gidelüm bu cezirede **turmakda** 81a/14-15,

Bedīc daḥi Gencāb adedince adam gönderüp ne tarafı gitdügin haberin alup gelesin diyüp gönderdi ol daḥi bir hışım diyüp çıkup **gitmekde** 1b/5-8,

Acil ve Mâlik ve Kerb Ğazi çekilüb Ğal'a-ı Siyâh ve Tûl Cezîre Neşîn diyüb gelmekte 68a/12-13.

2.3.6.2.(2).(b). Dilek (Tasarlama) Kipleri

Türk dilinde fiillerin basit çekiminde zaman kavramı taşımadan sadece geleceğe yönelik tasarıları, istekleri anlatan kipler, tasarlama kipleri, istek kipleri olarak ele alınırlar. Bu kip eklerinde genel olarak zaman kavramı yoktur (Şahin, 2015: 65-66).

Tasarlama kipleri, fiilin olumlu veya olumsuz yöndeki gerçekleşmesini; tasarlanan istek, emir, şart ve gereklilik kavramları içinde veren kiplerdir (Korkmaz, 2014: 576).

2.3.6.2.(2).(b).(a). İstek Kipi

Eski Türkiye Türkçesinde ve bugün istek eki */-a/, /-e/* dir (Timurtaş, 1994: 126). HN'de tespit edilen örneklerden bazıları şu şekildedir:

Teklik Birinci Kişi /-A,+Am/:

“bu tarîĞ ile geldüm ki seni İslâm'a da^cvet idem” 44a/11.

Teklik İkinci Kişi /-A,+sIn/:

“beni 'Āşım'dan kırtarasın” 14b/17,

“beni Ğayır du^câdan unutmayasın dimiş” 19b/10,

“dehlîzi vardır geçüp kıobarasın saña yâdigâr kıomuşdur alasın ” 20b/9,

“bizümle yâ kıarındâş olasın” 23a/13,

“Ayyâr'ıma cevâb viresin” 23a/17,

“ol dimüri zor ile çekesin” 19a/15,

“benüm rûĞum Ğayır du^câ ile yâd idesin” 20b/10 vb.

Teklik Üçüncü Kişi /-A+/-/:

“Allah mu^cînüñ ola didiler” 110a/14-15,

“pederi şahipkıran kıande ise ol cânibe gide” 108b/8,

“başın kese” 40a/8.

Çokluk Birinci Kişi /-A,+lUm,+vUz/:

“aña şimdi varup teklîf idelüm didi” 112a/5,

“bize bir yerden dermân var mı kıande gidelüm didi” 111b/12-13,

“şol Ğerîfi baña getürüñ görelüm” 108b/11-12,

“imdi yürü varalum el bir idelüm” 8b/15-16,

“imdi tedbîr idersin ki asân ele getürevüz” 10b/10,

“ber-murâd olmaĞa sebep olavuz” 40a/13 vb.

Çokluk İkinci Kişi /-A, +sIz/:

“siz yine kıâdir olasız” 25a/1,

“getüren gemileri işte urasız” 30b/4,

“vefatiñuza Ğâzır olasız” 36b/17,

“imdi cevâb gönderesiz” 69a/18,

“Bânü'yı alup diyârıñuza gidesiz” 94b/7-8,

“İslâm'ı kıabül idesiz” 3b/15 vb.

Çokluk Üçüncü Kişi /-A,+lAr/:

- “haşımalarına cevāb vireler” 3b/6-7,
 “bu ‘askeri bizüm üzerimüzden kaldırıp gideler” 33b/11,
 “göz göre oğullarım öldüreler” 34a/16,
 “kal‘aya yürüyüş ideler” 39b/3,
 “baş kırtaramayalar” 22a/2,
 “ateşe yakalar” 91b/7,
 “bu diyāri hıfz ve harāset idesün azmayalar” 102b/11 vb.

2.3.6.2.(2).(b).(b). Emir Kipi

Tasarlama kipi eklerinden biri olan emir ekleri tasarlanan hareketi emir şeklinde ifade eder, hareketin emirle yapılmasına işaret eder (Ergin, 2000: 304).

Eylemin ifade ettiği hareketin emir yoluyla tasarlandığını dile getiren kiptir (Şahin, 2015: 66).

Emir kipinde her kişi için ayrı asıldan gelen ekler kullanılmıştır. Teklik birinci kişi eki /-ayım/, /-eyin/, /-ayım/, /eyim/’dir. Teklik ikinci kişi bazen eksiz, bazen /-gıl/, /-gil/ eki ileler. Teklik üçüncü kişi eki /-sun/, /-sün/’dür. Çokluk birinci kişi eki /-alum/, /-elüm/; ikinci şahıs eki /-ñ/ (-uñ, -üñ, -uñuz, -üñüz) ; üçüncü kişi eki /-sunlar/, /-sünler/’dir. Bugün ile farkı, vokalle biten bir kelimeye ikinci kişi ekinin doğrudan doğruya eklenmesidir, bugün yardımcı /-y-/ geliyor (Timurtaş, 1994: 129).

HN’de bulunan örneklerden kimileri aşağıdaki gibidir:

Teklik Birinci Kişi /-(y)Ayım/, /-(y)A+yİN/:

- “size ben bir şehir göstereyin” 27a/14,
 “göreyin imdi Liķā yine kāvur olur” 28b/12-13
 “ben de mekān tutmuşumdur amma seni isterseñ ‘askerine iletetin” 83b/12-13,
 “yire urayım mı” 7b/4,
 “Bāhter’e gide hele bir kerre vālidem görmüş olayım” 112a/16-17,
 “ol köbriye yakın varup bir tārīhin bulayım” 89a/16-17,
 “server dönüp bağlayayım” 8b/3-4,
 “baña cevābın vir gideyim” 4b/4,
 “benüm dağı erliğim görmediñüz icāzetüñüzle meydāna gireyim” 100b/5-6,
 “ben de seni öldüreyim” 109b/6 vb.

Teklik İkinci Kişi /-, -Gİl/:

HN’de emir kipinin teklik ikinci kişi eki olan /-Gİl/ eki kullanılmamıştır.

- “baña cevābın vir” 4b/4,
 “sen de gel” 24a/2,
 “Hāriş eyitdi sen tur seyirci ol” 92a/18,
 “sen de gāfil olma” 36a/3,
 “var söyle” 41b/17 vb.

Teklik Üçüncü Kişi /-sUn/:

- “mālī gene kendünüñ olsun” 15b/10,
 “gözün açuk tutsun” 16a/5,

- “kızın baña virüp gavğaya şalsun” 45b/6-7,
 “lütfuñuz dā'im olsun” 50a/4,
 “bizi belāya uğradursun” 73a/17-18,
 “varsun kûl olsun gelsün bize böyle renkler virsün” 3a/16-17,
 “rüzgārdan kaldırmağa cehd eylesün” 21b/1 vb.

Çokluk Birinci Kişi /-AlUm/:

- “şeyhüñ var ise in raşşından kemer tütalum” 39b/12-13,
 “imdi biz de bir dā'vetnāme yazalum” 36b/3,
 “naşib olursa yine buluşalum” 54b/9-10,
 “bostın baña vir kızdān geçdüm senüñ ile bile varalum” 64b/15,
 “tāçların kabdı tütalum diyene urdı” 77a/8 vb.

Çokluk İkinci Kişi /-ñ -Uñ+UñUz/:

- “katl eyleñ” 18a/3,
 “ey kavim bilüñ ve āgāh oluñ” 40b/4-5,
 “siz tūruñ” 69b/16,
 “bunlar haykırup dönüñ ben cenkden ferāgat eyledüm” 88a/15-16,
 “tevbe eyleñ” 88a/19,
 “tiz qarındāşum oluñ” 4b/1 vb.

Çokluk Üçüncü Kişi /-sUñ+lAr/:

- “bir hile ile yol bulsunlar” 15a/12,
 “hātırların hoş tutsunlar” 73a/12-13,
 “imdi varsunlar tağılup vīlāyetlerine gitsünler” 96b/13
 “Bedī'ü'z- zemān sizlere gönderdi içinde olan cevāb ile ‘amel eylesünler’
 4a/56
 “gelsünler beri” 36b/18 vb.

2.3.6.2.(2).(b).(c). Şart Kipi

Bu kip fiilin ifade ettiği hareketi dilek yoluyla tasarlayan kiptir. Bu kipi gösteren ek /-sA/ ekidir (Şahin, 2015: 67).

HN’de yer alan örnekler şunlardır:

Teklik Birinci Kişi /-sA+m/:

- “Kahhār gör şol nā-bekār oğlān çorsam şunu öldürmeñ didük didi” 6b/6-7,
 “ah bir kerre kal'aya ayak çosam diyüp geldi” 13a/16,
 “ol deste cūbı bir seng-i harāya ursam hemdānī serme gibi tārūmār iderdüm”
 87b/5-6,
 “senüñ oğıllaruñ katl eylesem neylerdüñ” 31b/18,
 “Dāvud Şāh yakın gelüp neylesem baña berāt olsa diyüp etrafına bakarken
 gördi” 84a/6-7,
 “ben anı öldürsem maħal degül midür” 101b/10.

Teklik İkinci Kişi /-sA,+ñ/:

“eger cebel ƙan olsañ ħord ider” 20b/7,

“Bedī‘üñ yanında iken tīz ƙal‘aı feth eyleseñ” 10b/5-6.

Teklik Üçüncü Kişi /-sA+/-:

“Bedī‘ eger bu ƙal‘ada üstümüze gelürse ħāl müşkil olur” 12a/15-16,

“eger dilāver baña i‘timādı olmasa göndermezdi” 51a/7,

“eger bu ƙal‘a cenge kalursa fethi müşküldür” 52a/10-11,

“yarın Sa‘d’ı ƙatleylese” 73a/3,

“avret olmasa odına tutup eriyle ‘avretiyle ateşe yaƙup baƙarlar” 91b/4-5 vb.

Çokluk Birinci Kişi /-sA +vUz/:

HN’de örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk İkinci Kişi /-sA+ñUz/:

“inanmazsañuz adamlar gönderin” 72b/11-12,

“boynıñuza alursañuz güzel sizleri azād iderüm” 34a/4-5 vb.

“bir ħaber gönderseñüz olurdu” 60a/7,

“murād iderseñüz vaƙtiñize ħāzır olasız” 69b/2,

“eger yok derseñüz vefatıñuza ħāzır olasız” 36b/16-17 vb.

Çokluk Üçüncü Kişi /-sA, +lAr/:

“Ĥāriş yā şimdi seni ƙurtarsalar ħaz̄z idermiydün” 91b/10-11,

“Gencāb Şāh’a gitseler gerekdür” 35b/4,

“ikisi ittifāƙ idüp senüñ üzerine gelseler gerek imiş” 58b/9-10.

2.3.6.2.(2).(b).(c). Gereklilik Kipi

Gereklilik kipi, bir oluşun bir kılışın veya tasarlanan bir eylemin yapılması gerektiğini bildiren bir kiptir. Eski Anadolu Türkçesinde gereklilik kipi için özel bir ek yoktur. Bu görev /-mAk/, /-mA/ mastar ekleri, /-sA/ şart ve /-A/ istek kipleri üzerine “gerek” kelimesinin getirilmesi ile karşılandığı için, /-mAİU/ eki gereklilik kipi kurma görevini daha geç bir dönemde kazanmış olmalıdır (Korkmaz, 2014: 614).

Eylemin ifade ettiği hareketin gerekliliğini tasarlayan kiptir. Eski Anadolu Türkçesinde bu kip için kullanılan özel bir ek mevcut değildir. /-A/ istek eki ve /-sA/ “gerek” birleşik yapısı bu dönemde gereklilik kipini anlatmak üzere kullanılan ek ve yapılarıdır (Özkan, 2013: 144; Şahin, 2015: 67).

Gereklilik kipi, tasarlanan hareketin gerekliliğini gösterir; gerekli olan, gereklilik şekline şekline bürünen bir tasarlama ifade eder. /-malı/, /-meli/ gereklilik ekinin bulunmadığı eski devirlerde gereklik ifadesi için “gerek” kelimesinden faydalanılırdı. İstek veya şart eki ile birlikte kullanılır ve gereklik ifade edilirdi (Ergin, 2000: 312-313; Timurtaş, 1994: 132).

HN’de gereklilik kipini karşılamak için şu ek ve kelimeler kullanılmıştır:

“ħamleñ ne olsa gerek” 70a/12,

“zāhir bu tılsımuñ bekçisi bir diyü olmak gerekdür” 89b/2,

- “askeri bile almak **gerekdür**” 68a/11,
 “ey nevcivān öldürmek inşāf degüldür sen de bağlamak **gerek**” 101b/11-12,
 “server bunu öldürmek **gerekdür**” 57b/2,
 “Gencāb’a maḥallünde varup imdād etmek **gerekdür**” 75b/18-19,
 “ayaıklarına varup ‘özrümüz dilemek **gerekdür**” 85a/10-11,
 “bu cānibe gelse **gerek** idi” 95b/4,
 “Tūl’uñ yarın Sa’d’ı katleylese **gerekdür**” 73a/3,
 “saña ne dise **gerekdür**” 73b/11 vb.

2.3.6.3. Ek-Eylem ve Bildirme Ekleri

Eski Türkçede /er-/ şeklinde olan cevher fiili, normal bir yardımcı fiil şeklinde olup bütün kipleri bulunmaktaydı. Batı Türkçesine geçerken /r/’si düşmüş /e/>/i/ değişmesi ile ünlüsü de değişerek /i-/ biçimi ortaya çıkmıştır. /i-/ fiili, isimlerin yüklem ismi olarak kullanılmalarını sağlar, fiillerin de hikāye, rivayet ve şart birleşik çekimlerini kurar. Cevher fiilinin hepsi bildirme ifadesi taşıyan dört kipi vardır: Geniş zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart kipi. Cevher fiilinin geniş zaman eklerine “bildirme ekleri” denir, üçüncü şahıs için kullanılan ise /tur-/ fiilinden gelişmiştir (Özkan, 2013: 144).

HN’de ek-eylem ile ilgili belirlenen örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

Teklik Birinci Kişi /-vAn/, /-vAnIn/, /-vAm/, /-Am/:

- elçiyem 76a/15-36b/6,
 filānuñ evlādıyam 38a/17,
 ‘askerüñ şāhıyam 71a/5,
 ‘Amr’uñ oğlıyam 76b/15 vb.

Teklik İkinci Kişi /-sIn/, /-dü-ñ/:

- ķandesin 96b/1-43a/11,
 nesisin 18b/11,
 kimsin 22b/12,
 nerede idüñ 76a/3,
 gerek idüñ 101b/12,
 ‘āşī idüñ 45b/1 vb.

Teklik Üçüncü Kişi /-dUr (durur), idi, imiş, ise/:

- lāzımdur 112b/1,
 saltanat yokdur 112b/11,
 yahşi pehlevāndur 70b/11,
 kendünüñ didügi degüldür 84b/10,
 almışdur 98b/6-103a/2,
 katleylemişdür 103a/4,

erlik etmişdür 97b/6,
 var **idi** 98b/5,
 büyük **idi** 43a/2,
 †askeri **imiş** 43b/7,
 kâdir degül **imiş** 40b/7,
 kızları **ise** 41b/13,
 var **ise** 47a/13 vb.

Çokluk Birinci Kişi /-vUz/, /-Uz/:

dilâverlerüz 41a/16,
 biz haq dîndeyüz 99b/18,
 bātıl dînde imişüz 106a/12,
 şahipkırân evlādıyuz 38a/15,
 hātıruz 41b/18,
 pehlevānlarındanuz 64a/2,
 hāzıruz 76b/11 vb.

Çokluk İkinci Kişi /-sIz/:

HN’de örneğine rastlanmamıştır.

Çokluk Üçüncü Kişi /-dUrlAr(dururlar)/:

kandedürler 10a/7,
 †âlemeddürler 22a/8.

2.3.6.4. Eylemlerin Birleşik Çekimleri

Fiillerdeki hareket ve oluş dört şekilde ifade edilir, her ifade ediş fiil çekiminde bir tarz meydana getirmiştir. Dilimizde fiil çekim tarzı dörttür: 1. Basit tarz, 2. Hikâye tarzı, 3. Rivayet tarzı, 4. Şart tarzı (Timurtaş, 1994: 132).

Basit tarz, fiildeki hareket ve oluşun mutlak şekildeki ifadesidir. Bunun için ayrı bir eke lüzum yoktur. Fiili hikâye, rivayet ve şart tarzlarında anlatmak için ayrıca eklere ihtiyaç vardır(Timurtaş, 1994: 132-133). Birleşik çekimler için /i-/ fiilinin görülen geçmiş zaman /i-di/, öğrenilen geçmiş zaman /i-miş/ ve şart /i-se/ çekimleri kullanılır. /i-/ orta hecede kaldığı için çoğu zaman düşer.

HN’de birleşik kipli eylemlerin çekimleri aşağıdaki gibidir:

2.3.6.4.(1). Hikâye Birleşik Çekim

Eski Anadolu Türkçesinde hikâye birleşik çekim, bir kip eki almış asıl eyleme /i-/ eyleminin, /-di/, /-du/ görülen geçmiş zaman kipinin ve kişi ekinin getirilmesiyle oluşturulur. Birinci kişiler ile ikinci kişiler yuvarlak vokalli, üçüncü kişiler ise düz

vokallidir. Çekim sırasında çoğu zaman /i-/ eylemi düşer. HN’de istek kipinin hikayesi, geniş zamanın hikayesi ve öğrenilen geçmiş zamanın hikayesi kullanılmıştır.

HN’de yer alan örnekler şu şekildedir:

vāşıl olayduk 111a/1,
 bileydüm 113a/4,
 geçeydüñ 110b/19,
 irişeydüm 98a/6,
 olurlardı 53b/19,
 hâzırlamışdı 69b/17,
 ısmarlamışdı 73a/19,
 acımışdı 85a/1,
 cānlarına yetmişdi 84a/13,
 alıvirmişdi 94a/16 vb.

2.3.6.4.(2). Rivâyet Birleşik Çekim

Eski Anadolu Türkçesinde rivâyet birleşik çekim, bir kip eki almış asıl eyleme /i-/ eyleminin, /-mİş/ öğrenilen geçmiş zaman kipinin ve kişi ekinin getirilmesi ile oluşturulur. Her zaman düz vokallidir. Çoğu zaman /i-/ eylemi düşer. Emir kipinin ve görülen geçmiş zamanın rivâyeti yoktur. HN’de sadece geniş zamanın rivayeti kullanılmıştır.

HN’de belirlenen örnekler şunlardır:

atarmış 92a/9,
 gidermişsin 76b/3,
 gözedür imiş 56a/10,
 derler imiş 35a/19.

2.3.6.4.(3). Şart Birleşik Çekim

Eski Anadolu Türkçesinde şart birleşik çekim, bir kip eki almış asıl eyleme, /i-/ eylemi, /-sA/ şart kipi ve kişi eki getirilerek yapılır. Çekim esnasında /i-/ eylemi genellikle düşer. HN’de geniş zamanın şartı ve öğrenilen geçmiş zamanın şartı kullanılmıştır.

HN’de yer alan örnekler şunlardır:

iderlerse 4a/6,
 geldiyse 89b/10,
 inanmazsañuz 72b/11,
 olmazsa 88b/10,
 fetħiderse 88b/10,
 ölürsem 90a/8 vb.

2.3.6.5. Eylemlerde Soru

Çekimli bir fiili soru şekline sokmak için fiildeki şahıs eklerinden sonra soru eki getirilir. Fiilin soru şekli, bir oluş ve kılışın bir şahıs tarafından yapılıp yapılmadığını anlamak ve öğrenmek amacına dayanan ve gramerimizde soru kategorisini oluşturan ektir (Korkmaz, 2014: 521).

Eski Türkiye Türkçesinde soru eki */-mı/, /-mi/* dir, ekteki vokal daima düzdür, vokal uyumu kanununa tabi değildir (Timurtaş, 1994. 135).

HN’de tespit edilen örnekler şu şekildedir:

urayım mı 7b/4,
anda mı 9b/7,
lâyık mıdur 10a/1,
kurtulur mısız 11b/15,
bunda mıdur 22b/7,
olur mı 40b/17,
olur mısın 45b/17,
getirelüm mi 50b/2,
begenmedün mi 51a/6,
diyemez misin 73b/11 vb.

2.3.6.6. Yapıları Bakımından Eylemler

Eylemler yapıları bakımından basit, türemiş ve birleşik olmak üzere üçe ayrılır:

2.3.6.6.(1). Basit Eylemler

Yapım eki almamış ve başka sözcüklerle birleşmemiş eylemlerdir.

Basit fiiller, kendi içlerinde daha basit anlamlı ögelere ayrılamayan kök fiillerdir (Korkmaz, 2014: 488). HN’de saptanan basit eylem örneklerinden bazıları şu şekildedir:

“kimi Tül’a haber virmege **girdiler**” 74b/1
“omuzına alup iki gün iki gece **tutdı**” 108b/1,
“üç kerre yüz biñ Frenk ‘askeriyle **geldi**” 109a/7,
“server **gördi** olmaz bir tiğ şöyle **urdı**” 113a/12-13,
“babası hâtırına gelüp **döndi**” 28a/14,
“râst geldüklerin **kırdılar**” 28b/16 vb.

2.3.6.6.(2). Türemiş Eylemler

Yapım eki alarak türetilmiş eylemlerdir.

Türemiş fiiller, adlara ya da fiil kök ve gövdelerine çeşitli türetme ekleri getirilerek kurulmuş olan eylemlerdir (Korkmaz, 2014: 489).

2.3.6.6.(2).(1). Addan Türemiş Eylemler

Addan eylem yapma ekleri ad kök ve gövdelerinden eylem yapmak için kullanılan eklerdir. Bu ekler ad köklerine, addan yapılmış ad gövdelerine ve eylemden yapılmış ad gövdelerine eklenirler (Ergin, 2000: 179).

HN’de addan eylem yapma ekleri kullanılarak oluşturulmuş türemiş eylemler şunlardır:

- **/+A-/-**: Adlara gelerek hem geçişli hem de geçişsiz eylemler türetmeye yarar (Şahin, 2015: 75). HN’de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır:

beñzemezler 30a/3,
oynadılar 26b/8,
dilemek 85a/11,
uzadup 87b/8,
yaşayup 45a/1

- **/+(A)l-/-**: Umumiyetle sıfatlardan eylem yapar. Bu ekle yapılan eylemler yalnız olma ifade ederler (Ergin, 2000: 181). HN’de yer alan örnekler aşağıdaki gibidir:
- **/+An-/(+A-n-)**: **/+A-/-** ekinin dönüşlülük eki **/-n-/-** ile birleşmesinden oluşmuş bir birleşik ektir. Ekin işlevinde “olma” bildirme yanında **/-n-/-** ekinin “yapılan işin yapana dönüşünü gösterme” işlevi de belirgindir (Korkmaz, 2014: 174). HN’de yer alan örnekler şunlardır:

inandı 67a/2,
begendi 72b/14.

- **/+(A)r-/-**: Hem geçişli, hem geçişsiz eylemler türetir (Gülsevin ve Boz, 2013: 105).

kızarıncı 26b/8,
suvar 23b/12,
başarı 86b/16.

- **/+Aş-/(+A-ş-/-)**: Addan eylem türeten **/+A-/-** ekinin işteşlik eki **/-ş-/-** ile kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir. Genellikle “olma” bildiren geçişsiz bazı fiiller türetmiştir (Korkmaz, 2014: 174). HN’de güreşdiler 105a/9, yanaşdı 6a/17 sözcüklerinde kullanıldığı tespit edilmiştir.
- **/+dA-/-**: Hem geçişli hem de geçişsiz eylemler türetir (Şahin, 2015: 75). HN’de tespit edilen örnekler şunlardır:

aldandı 11a/4,
istediler<(iz-de) 20a/12.

- **/+k/, /+k-/:** Yalnız olma ifade eden eylemler yapar (Ergin, 2000: 183). HN’de yer alan örnek aşağıdaki gibidir:

acı-**k**-dı<(açı-ı-**k**-) 26b/12.

- **/+IA-/:** Adlardan hem geçişli hem geçişsiz eylemler yapabilen en işlek ektir (Gülsevin, 2011: 120). HN’de saptanan örnekler şunlardır:

baş**lad**ılar 26b/3,
iş**let**düm 56a/17,
bağ**lad**ı 110a/5.

- **/+IA_n-/: /+IA/** ekinin **/-n/** çatı eki ile genişletilmiş şeklindedir. Bu ekle türeyen kelimeler **/+IA/** ekiyle kullanılmayan ardından **/-n/** ekini de isteyen eylemlerdir (Şahin, 2015: 76). HN’de belirlenen örneklerden bazıları şu şekildedir:

ev**lend**irüp 48a/6,
yuvar**land**ı 51b/7,
yavuz**lan**up 6b/9,
nāz**lan**urken 18a/9 vb.

- **/+IAş-/:** Bu ekle türetilen eylemlerin bir kısmında **/+IA-/** eki yine kökten ayrılarak **/-ş-/** dönüşlülük veya işteşlik ekiyle kaynaşıp addan eylem türeten bir **/+IAş-/** eki oluşturmuştur. Bu eylemlerde genellikle “dönüşme, kendi kendine oluşma” özelliği hâkimdir (Korkmaz, 2014: 178). HN’de merhabalaş**up** 38a/13 sözcüğünde tespit edilmiştir.

2.3.6.6.(2).(2). Eylemden Türemiş Eylemler

Eylemden eylem türeten, eylem kök ve gövdelerinden eylem türetmek için kullanılan eklerdir. Eylem gövdeleri ya addan eylem ya da eylemden eylem türetme ekleri ile oluşturulmuş gövdelerdir. Bu gruptaki eklerin bir bölümü hemen her eylemle gelebilecek işlekliktedir. Bir bölümü ise az işlektir. İçlerinde artık iyiden iyiye kullanımdan düşmüş ve varlığını ancak eski dönemlerden uzanagelmiş bazı eylemlerde koruyabilmiş olanlar da vardır (Korkmaz, 2014: 180).

Eylemden eylem yapma ekleri eylem kök ve gövdelerinden eylem yapmak için kullanılan eklerdir. Bu ekler eylem köklerine, eylemden yapılmış eylem gövdelerine ve addan yapılmış eylem gövdelerine eklenirler (Ergin, 2000: 200).

Eylemlere gelerek yeni eylemler yapan eklerdir. Bu eklerin çoğunluğunu çatı ekleri oluşturur (Hengirmen, 2007: 312).

Eylemden eylem türetmeye yarayan eklerin büyük bir kısmı çatı ekleridir (Şahin, 2015: 76). Eylemden eylem türeten ekler, eylemin çatısını ettirgenlik, edilgenlik, dönüşlülük ve işteşlik bakımından değiştirirler (Gülsevin, 2011: 138).

2.3.6.6.(2).(2).(a). Eylemden Eylem Türeten Çatı Ekleri

- **Ettirgenlik (Faktitif) Ekleri**

Geçişli ve geçişsiz eylem tabanlarına gelir. Faktitif ekleri ilave edilen eylemler geçişli olurlar (Timurtaş, 1994: 116).

Ettirgen çatı; yapma, etme bildiren geçişli eylemler ile olma bildiren geçişsiz eylemleri yapma, yaptırma ve ettirme bildiren geçişli eylemlere çeviren bir çatı türüdür (Korkmaz, 2014: 507).

Ettirgenlik ekleri, geçişsiz eyleme eklendiklerinde eylemi geçişli yaparlar (Gülsevin, 2011: 138).

HN’de tespit edilen faktitif ekleri şunlardır:

/-Ar-/, **/-Ur-/**, **/-Ir-/**: Olma veya yapma ifade eden eylemlerden oldurma ve yaptırma ifade eden eylemler yaparlar (Ergin, 2000: 208). HN’de belirlenen örneklerden bazıları şunlardır:

yaturdılar 26b/3,
toyurur 38a/17,
giderüp 34b/5,
götürüp 52b/6,
getürdiler 53a/9,
düşürüp 110a/13 vb.

/-dUr-/: Oldurma ve yaptırma ekidir. Eski Anadolu Türkçesinde ekin yalnız yuvarlak ve /d/’li şekilleri ile kullanıldığı görülür (Ergin, 2000: 212-213). HN’de yer alan örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

çaldurdılar 97a/17,
toldurdu 104b/3,
kaldururdum 6a/5,
kondurdu 28a/11,
indür 39b/16,
bindürdi 105a/17,
bildürdiler 111b/2 vb.

/-der-/, **/-ter-/**: Bu ek; *gönder-*, *dönder-*, *göster* gibi pek mahdut kelimelerde görülmektedir (Timurtaş, 1994: 118). HN’de görülen örnekler şu şekildedir:

gönderdi 112a/1,
dönderüp 30a/5,
gösterdi 34a/14.

/-t/: Umumiyetle vokalle biten sözcüklere gelir; *akıt-*, *azıt-* gibi konsonantla biten birkaç sözcüğe geldiği de görülür. Aradaki yardımcı ses **/-ı/**, **/-i/**’dir. İki vokal arasında **/-t-/** tonlulaşıp **/-d-/** olmaktadır (Timurtaş, 1994: 117; Ergin, 2000: 211-212). HN’de saptanan örnekler aşağıdaki gibidir:

eyitdiler 34b/18,
uzatma 28b/8,
bağlatdı 38a/8,
ürkütdüler 82b/3 vb.

- **Edilgenlik (Pasif) Ekleri**

Edilgen çatı ekleri, geçişli eylemleri geçişsiz eylemlere çevirir, eylem etken çatıdaki özne ve nesneyi almaz. Bu nedenle edilgen çatı, öznesi belli olmayan, eylemin gösterdiği işin kimin tarafından yapıldığı bilinmeyen veya söylenmemiş olan çatıdır (Korkmaz, 2014: 501).

/-II-/: Asıl edilgenlik eki budur. Hem /I/, hem de /U/ vokalleri ile kullanılabilir (Gülsevin, 2011: 140; Şahin, 2015: 77). Etken ve edilgen eylemler yapar. Geçişsiz eylemlerden öznesi bilinmez eylemler yapar (Karaağaç, 2013: 318). HN’de belirlenen bazı kullanımlar şu şekildedir:

“bir nâme yazıldı bunlar mühürleyüp yine Meksiñ eline virüb gönderdiler” (36b/4),

“gözlerinden ateşler saçıldı ayakları Temyür mığ gibi yere garç oldu” (87a/16),

“kapu açıldı içeri girdi” (20b/3),

“asker bozulup tağılup gitdiler” (39a/18-18),

“Menküb gürzün beraber virdükde kolları bükülüp arçaya aldı” (38b/13-14),

“iki asker suvâr olup meydân açıldı” (104b/13-14),

“Seylân rahşından zemîne yıkıldı” (40a/2) vb.

/-(I)n-/: Vokal veya /l/ konsonantı ile biten eylemlere gelince edilgenlik görevini bu ek üstlenebilir (Gülsevin, 2011: 140).

“İslâm’ dan ne istersünüz ki bu kadar cenk idüp ve bu kadar adam telef olundu” (47a/9-10),

“bir gün cezîre göründi melâhuñ birine suâl eyledi” (17a/11),

“elem çekmeyeler anlara da ‘âlemde kız bulunur” (36a/1),

“üç fersah yere dek sürüp kırdılar andan dönüp İslâm dîläverleri kırdılar” (51b/13-14-15) vb.

- **Dönüşlülük Ekleri**

Yapılan işin yapana döndüğünü veya bir işin kendi kendine yapıldığını ya da olduğunu gösteren çatı türüdür. Dönüşlü çatıda yapılan iş, yapana yani özneye döndüğü için cümlenin öznesi hem yapan (yapıcı) hem de yapılan işten etkilenen (etkilenici) yani nesne durumundadır (Korkmaz, 2014: 503). Eylemler /-I-/, /-n/ eklerinden birini alarak dönüşlü hale gelir. HN’de şu kullanımlarda belirlenmiştir:

“Kıbâd Küçük sevindi ne kadar askerleri var ise şehirden taşra çıkup muķabil kırdılar” (112b/8-9),

“Ernäs gürz virince kolları büküldi” (24a/6-7),

“Hümân gürzün beraber virdi gördi gürze toķunduķda” (103b/9-10),

“halife bre dönüñ ürkid gide gemiye dökülüp deryāya açıldılar amma beş yüz adam kırdı” (82b/4-5) vb.

İşteşlik eki olan /-İş-/ ekinin kendi kendine yapma anlamıyla kullanıldığı için dönüşlülük eki görevinde kullanıldığı “Hağ tarafından ‘ināyet irişdi” (17b/10) örneğinde tespit edilmiştir.

- **İşteşlik Eki**

Geçişli ve geçişsiz eylemlere /-ş-/ getirilerek işteş yapılır (Timurtaş, 1994: 119). Bir işin, bir eylemin birden fazla kişi veya özne tarafından toplu olarak hep birlikte yapıldığını gösterir. İşteş çatı, vokal ile biten eylem kök ve tabanlarına /-ş-/ ekinin, konsonantla bitenlere dil ve dudak benzeşmesine uyan bağlantı vokali alınış /-(D)ş-/ , /-(U)ş-/ ekinin getirilmesi ile kurulur (Korkmaz, 2014: 505-506). HN’de yer alan örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

“birāderi anda görüştiler Behrām’a ol şandıkları gösterdi” (20b/18-19),

“birbiri ardınca Süleymān dīvleri gibi ol köye irişdiler” (27a/2),

“cümle ‘asker yürüyüp iki ‘asker birbirine qarışup ‘azīm cenk oldı” (77b/16-17),

“Heftād’ı Cumhūr mı şandñ diyüp söyleşerek azğışdılar” (32a/7-8)

“ne kadar māl buldılarsa ateşe urup yaqđılar andan gülüşdiler” (27b/14-15)

vb.

2.3.6.6.(2).(2).(b). Eylemden Eylem Türeten Diğer Ekler

/-İr-/: HN’de yalnızca “segirderek” (89a/12) sözcüğünde belirlenmiştir. Burada geçişli-ettirgen görevinde olmayıp yeni bir kelime türetmiştir (Gülsevin, 2011: 142).

/-y-/: Kuvvetlendirme ekidir. Eski Türkçedeki /d/’nin devamıdır (Şahin, 2015: 78). Bu ek Eski Türkçedeki /-d-/ idi. Eski Türkçedeki /d/’ler Batı Türkçesinde /y/ olduğu için bu ek de /y/’ye çevrilmiştir (Ergin, 2000: 215). HN’de iki sözcükte kullanıldığı belirlenmiştir:

ko-d-> koydılar 11a/5,

to-d-> toyurur 38a/17.

2.3.6.6.(3). Birleşik Eylemler

Birleşik fiiller, bir ad veya ad soylu Türkçe veya yabancı kökenli bir kelime ile “etmek, edilmek, olmak, olunmak, eylemek, kılmak, kılınmak, yapmak” yardımcı fiillerinin birleşmesinden ya da belirli kurallar içinde bir araya gelmiş iki ayrı fiilin anlamca kaynaşmasından oluşmuş birleşik yapıdaki fiil türleridir (Korkmaz, 2014: 489).

Birleşik eylemler hususunda değişik sınıflandırmalar mevcuttur:

Birleşik fiiller, bir fiille ondan önce gelen başka bir fiilin yahut isim, sıfat, zarf cinsinden bir kelimenin birlikte kullanılmasından meydana gelirler. Fiillerin birleşik şekilleri dörde ayrılır: Birleşik Sigalar, Yardımcı Fiillerle Yapılan Birleşik Şekiller, Tasvirî Fiiller, İsim, Sıfat ve Zarflarla Meydana Getirilenler (Timurtaş, 1994: 140).

Birleşik fiil bir yardımcı fiille bir ismin veya bir fiil şeklinin meydana getirdiği kelime grubudur. İsim veya fiil unsuru önce, yardımcı fiil sonra getirilir. Birleşik fiiller üçe ayrılır: İsimle Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller, Fiille Birleşik Fiil Yapan Yardımcı Fiiller ve İktidarî Fiili (Ergin, 2000: 386-388).

Birleşik fiiller, taşıdıkları birbirinden farklı yapı, işlev ve anlam özelliklerine göre kendi içlerinde esas anlamını korumuş veya esas anlamını korumakla birlikte birtakım işlev incelikleri kazanmış olan birleşik fiiller, esas anlamını kaybederek deyimleşmiş olan birleşik fiiller, olmak üzere iki ana gruba ayırmak mümkündür (Korkmaz, 2014: 694).

Bu çalışmada HN'deki birleşik eylem örnekleri dikkate alınarak birleşik eylemler; adlardan yardımcı eylemlerle oluşturulan birleşik eylemler, tasvirî eylemler ile anlamca kaynaşmış ve deyimleşmiş birleşik eylemler olmak üzere üç kategoriye ayrılmıştır:

2.3.6.6.(3).(1). Ad+ Yardımcı Eylemlerle Oluşturulmuş Birleşik Eylemler

Eski Anadolu Türkçesinde yabancı asıllı kelimeler, **it-**, **kıl-**, **eyle-**, **ol-**, **bulun-**, yardımcı fiilleri kullanılarak fiil haline getirilmektedir. Bunlardan **it-**, **kıl-**, **eyle-**, ile yapılanlar geçişli, **ol-** ve **bulun-** ile yapılanlar geçişsiz anlama sahiptirler. Aslında yardımcı fiil olmamakla birlikte **dut-**, **bul-**, **gel-**, **gör-**, **var-**, **vir-**, **tur-**, **ur-** fiillerinin oynadığı rol de hemen hemen yardımcı fiillerinki gibidir (Özkan, 2013: 147).

HN'de tespit edilen adlardan yardımcı eylemlerle oluşturulmuş birleşik eylem örnekleri şu şekildedir:

ri'āyetler it- 2a/6,
helāk it- 8b/13-14,
habs it- 25b/10,
k̄abūl it- 33b/7-8,
muḥālefet it- 46a/9,
da'vet eyle- 46a/3,
müṣāvere eyle- 49a/16-17,
iḥsān eyle- 58b/11,
emr eyle 63b/17,
ḥāşık ol- 64a/4,
hizmetde bulun- 91a/10 vb.

2.3.6.6.(3).(2). Tasvir Eylemleri (Fiilleri)

Tasvir fiilleri, **/-a/**, **/-e/**; **/-ı/**, **/-i/**; **/-u/**, **/-ü/** zarf- fiil şekillerine bazı özel fiiller eklemek suretiyle yapılır. Bu birleşimde yardımcı fiiller, zarf-fiilin anlattığı kılış ve oluşu tasvir eder, onun nasıl, ne şekilde olduğunu veya yapıldığını belirtir. Bu yüzden bunlara tasvir fiilleri adı verilmiştir. Tasvir fiilleri süreklilik, tezlik, yaklaşma ve yeterlik (iktidar) fiilleri olmak üzere dörde ayrılır (Özkan, 2013: 148).

2.3.6.6.(3).(2).(a). Süreklilik Eylemi

Bu gruba giren tasvir fiilleri, esas fiilin **/-(y)-A/**, **/-(y)-I/** veya **/-(y)-Ip/** zarf-fiil biçimleri üzerine **dur-**, **gel-**, **kal-**, **gör-**, **koy-(ko-)** yardımcı fiillerinin getirilmesi ile oluşturulur (Korkmaz, 2014: 716).

Süreklilik fiili, fiillerin zarf-fiil şekline **gör-, gel-, dur-** yardımcı fiilleri getirilerek yapılır. Oluş ve kılşa süreklilik özelliği katar (Özkan, 2013: 148).

HN’de belirlenen örnekler şunlardır:

çıka**g**eldi 65a/5-67b/5-17b/9-27b/4-112a/15,
ide**g**ördiler 82a/3,
çeke**g**ördi 87b/10,
uyuyak**a**ldılar 56b/10,
çalışa**g**ördi 87b/10.

2.3.6.6.(3).(2).(b). Tezlik Eylemi

Tezlik fiilleri, /-(y)-I/, /-(y)-U/ zarf-fiil eki almış bir esas fiilin **ver-** yardımcı fiili ile birleşmesinden oluşur (Korkmaz, 2014: 714).

HN’de yer alan örnekler şu şekildedir:

alı**v**irsek 112a/11,
şalı**v**irdi 108b/2,
alı**v**ireyim 106a/17,
koyu**v**irdi 105a/19-88a/8,
koyu**v**irmiş 104a/17,
alı**v**irmişdi 94a/16,
yürüyü**v**irdi 82a/3 vb.

2.3.6.6.(3).(2).(c). Yaklaşma Eylemi

Esas fiilin /-A/ zarf-fiil biçimi üzerine yaz- tasvir fiilinin getirilmesi ile kurulan yaklaşma fiilleri, Eski Türkçenin “yanılmak, hata etmek, günah işlemek” anlamlarındaki esas fiilinin zamanla sözlük anlamından kayarak bir tasvir fiiline dönüşmesi ile oluşmuştur (Korkmaz, 2014: 724).

HN’de belirlenen örnekler aşağıdaki gibidir:

cân vire**y**azdı 11a/10,
elevire**y**azdı 11a/12,
alay**z**dılar 29a/9.

2.3.6.6.(3).(2).(d). Yeterlik Eylemi

Yeterlik fiili, bil- yardımcı fiili ile yapılır, olumsuzu için /u-/ fiilinin olumsuz şekli kullanılır, zarf-fiil eki ile /u-/ arasına yardımcı ses girmez, derilme hadisesi sonucu /u-/ düşer. Eski Anadolu Türkçesinde yeterlik fiilinin olumlu ve olumsuzunda çok defa /-a/, /-e/ yerine /-ı/, /-i/ bazen de /-u/, /-ü/ zarf-fiilleri kullanılmaktadır (Özkan, 2013: 148).

HN’de tespit edilen örneklerden bazıları şu şekildedir:

kaldırabilürmisiz 108a/17,
 kesebilürsin 88a/10,
 olabilür 86a/1,
 virebilürseñ 76b/4,
 idebileydüm 72a/3,
 kırtaramazlardı 29b/1,
 alamaz 54b/1,
 girebildüñ 65b/5 vb.

2.3.6.6.(3).(3). Anlamca Kaynaşmış ve Deyimleşmiş Birleşik Eylemler

Bu gruptaki birleşik fiiller, ad ya da ad soylu bir veya birden çok kelimenin, belirli şekil bilgisi kalıpları içinde, bir esas fiil ile birleşerek anlam kayma ve kalıplaşmasına uğramasından oluşmuştur (Korkmaz, 2014: 201).

HN’de saptanan örnekler şunlardır:

cevāb vir- 2a/4,
 icāzet vir- 2b/16,
 cān vir- 8b/6,
 na’ra ur- 9a/1,
 karşı tur- 9a/15,
 fenā vir- 74b/3 vb.

2.3.7. Eylemsiler (Fiilimsiler)

Fiilimsiler, fiil kökve gövdelerinden belirli eklerle türetilen; ancak şahıs ekleri olarak çekime grmedikleri için, yargı bildirmeyen, dolayısıyla da bitmemiş fiil niteliğinde olan fiillerdir. Bu sebeple Zeynep Korkmaz, fiilimsiler için “çekimsiz fiil” ifadesini kullanmıştır. (Korkmaz, 2014: 747).

Tahsin Banguoğlu, fiilimsiler için “yatık fiiller” ifadesini kullanmıştır (Banguoğlu, 2011: 419).

Muhittin Bilgin, fiilimsiler için “eylemsiler” ifadesini kullanarak “Eylem anlamını korumakla birlikte cümlede ad, sıfat, bağlaç ya da belirteç görevini üstlenen sözcüklerdir (Bilgin, 2013: 427) tanımını yapmıştır.

Tahir Nejat Gencan, eylemsiyi: “Eylemden türedikleri halde ad, sıfat, bağlaç görevlerinde de kullanılan ve yan önerme kuran çifte görevli sözcüklerdir” (Gencan, 2007: 431) şeklinde tanımlayarak fiilimsi için “eylemsi” ifadesini kullanmıştır.

Umumiyetle ad-fiil, sıfat-fiil ve zarf-fiil şeklinde üç gruba ayrılan fiilimsiler; cümlede isim, sıfat veya zarf görevinde kullanılmaktadır.

2.3.7.1. Ad-Fiiller(Mastar)

Ad-fiil, fiil kök ve gövdelerinin karşıladıkları oluş, kılış ve durumları; şahıs ve zamana bağlı olmadan gösteren fiil adlarıdır (Korkmaz, 2014: 747).

Mastarlar fiillerin isim şekilleridir. Bu yüzden herhangi bir ismin gireceği bütün hallere girer ve isimlerin aldığı bütün ekleri alırlar (Gülsevin-Boz, 2013: 95).

HN’de bulunan ad-fiiller şunlardır:

- **/-mAk/**

Fiil kök ve gövdeleri, cümlenin öteki öğeleri ile olan ilişkilerini şekil, zaman, kişi ve sayı ekleri olarak ve çekime girerek sağladıkları için, kök ve gövdelerin karşıladıkları soyut hareketler, ancak fiil kök ve gövdelerine getirilen /-mAk/ ad-fiil eki ile karşılanır. Böylece, /-mAk/ eki, fiildeki soyut oluş ve kılışları adlandıran, onları ad durumuna getiren bir ektir. Ayrıca, her fiile gelen bir yaygınlıktadır (Korkmaz, 2014: 748).

HN’de tespit edilen örneklerden bazıları şunlardır:

al ma ğdur 12b/10,	öldür me k 28b/10,
ur ma ğ 19a/7,	gö rm e 20a/10,
bul ma ğ 21a/17,	getür me k 31b/8,
ğaldur ma ğ 23a/11,	vir me k 36a/12,
al ma ğa 25b/11-14a/17,	git me ge 37a/14,
bağ ma ğa 14a/10,	et me ge 67a/7,
at ma ğa 20a/2,	vir me ge 74b/1,
ğaldur ma ğa 21b/1,	gezin me ge 87b/1 vb.

- **/-mA/**

Fiillerden iş bildiren isimler yapmaya yarayan Eski Anadolu Türkçesinde çok işlek olarak kullanılmayan bir mastar ekidir (Şahin, 2015: 71).

HN’de bulunan örnekler şu şekildedir:

dep**me** 70a/17-70b/6-13-15

“Ğahramān-ı ‘Acem cānibe git**me**den ğayrı çāre yoğdur” 14b/1,

“hem māluñ eline gir**me**sine ol sebebdür” 16a/1,

“Meylān ol kızlara nāmzeddür birbirlerine varup gel**me**leri eksik degüldür” 35a/7-8

“ol elem ile helāk ol**ma**sı muğarrerdür” 12a/13,

“ol ğün birbirine var**ma** gel**me** olup” 48a/15,

“şu ile şolu aş**ma** köbrü var” 88b/19 vb.

- **/-(y)İş/**

/-(y)İş/ ad-fiili de /-mA/ ile kurulan ad-fiiller gibi, fiildeki oluş ve kılışın anlamını değıştirmeden, bunları ad kalıbına sokan bir ektir (Korkmaz, 2014: 776).

HN’de bu ek kullanılmamıştır.

2.3.7.2. Sıfat-Fiiller (Partisip)

Partisipler, fiillerin sıfat şekilleridir (Timurtaş, 1994: 135).

Sıfat-fiiller, hareket ve zaman bildirerek nesnelere niteleyen kelimelerdir (Şahin, 2015: 72).

Sıfat-fiiller, bir yanları ile sıfat bir yanları ile fiildirler. Fiil özellikleri dolayısı ile, kendilerinde var olan hareket ve zaman kavramlarını, ad oldukları sığata aktararak varlıkları ve nesnelere hareket ve zaman gösterme özellikleri ile geçici olarak vasıflandırılırlar (Korkmaz, 2014: 784).

Sıfat-fiiller, zaman ve hareket kavramı taşıyan ama isim gibi kullanılan fiil şekilleridir. Sıfat-fiiller taşıdıkları zaman ifadesine göre geçmiş zaman ifadeli sıfat-fiiller, geniş zaman ifadeli sıfat-fiiller ve gelecek zaman ifadeli sıfat-fiiller olmak üzere üçe ayrılır (Özkan, 2013: 149).

- **Geçmiş Zaman İfadeli Sıfat Fiiller**

/-dUk/

Çok yaygın bir sıfat-fiil türüdür. Sıfat ve ad olarak kullanılır (Korkmaz, 2014: 785).

Eski Türkçeden beri yaygın olarak kullanılan ek, Batı Türkçesinde genellikle iyelik eki ile kullanılış alanına çıkmıştır. Sıfat görevinde, iyelik eki ile kullanılış örnekleri, yalın halde kullanılış örneklerine nazaran daha fazladır. Eskiden beri yuvarlak ünlülü kullanılan ek, Eski Anadolu Türkçesinde de yuvarlak ünlü ile kullanılmıştır. Henüz ünlü uyumuna bağlanmamıştır (Özkan, 2013: 149).

HN’de bulunan örneklerden bazıları şunlardır:

azdurduğı 23a/14,	katleyledügin 109/11,
olduğın 71b/19,	begenmedügi 105b/13,
alduğı 89b/2,	etdügi 104a/4,
kabduğı 90b/3,	bildügimiz 101a/5,
turduğı 105a/6,	gitedügin 97b/13,
uşlanduğı 108b/6,	didügi 89a/14 vb.

/-mİş/

Anlatılan geçmiş zaman kavramı ifade eden çok işlek bir sıfat-fiil ekidir (Şahin, 2015: 72).

Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde ünlü uyumuna tabi değildir. Sıfat-fiil yalın hali ile, çokluk eki veya iyelik ekleri ile bağlı bulunduğu cümlenin fail unsuru olarak kullanılabilir (Özkan, 2013: 149).

HN’de görülen misallerden bazıları şunlardır:

“ne şahları var ve ne pehlevānları kimse yok gayrı tarafa kaçmışlar dönüp geldi” 9b/9-10,

“cihāndan kaçrı ümīd eylemiş kişiyüm” 21a/13,

“şahıpkırānlaruñ ‘ādeti budur ki cihānı devr idüp kande bir yoldan çıkmış var ise yola getirüp dünyāda ve ahiretde sa‘ādete irişdüre” 47a/13-14,

“Gürgān altmış arış kıdd çekmiş bir heybetlü dīlāver” 61a/3,

“Bāhter vīlāyetine ‘aceb ateş bırakmış Gencab gibi ‘azīm pādīşāhuñ vīlāyetini darb-ı şemşir ile elinden almış” 76a/3-4 vb.

- **Geniş Zaman İfadeli Sıfat Fiiller**

/-An/

Yaygın olarak kullanılan bir sıfat-fiil ekidir. Eski Türkçedeki **/-gan/**, **/-gen/** şeklinin başındaki **/ğ/** ve **/g/**lerin düşmesi sonucu meydana gelmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde hem geçmiş zaman hem geniş zaman ifadesi taşıyan sıfat-fiiller türetmede kullanılmıştır. **/-an/**, **/-en/**'li sıfat-fiiller daha çok sıfat olarak kullanılmışlar ve isimleşmişlerdir (Özkan, 2013: 150).

HN'de yer alan örneklerden bazıları aşağıdaki gibidir:

- “buradan çıkan adamı tutuñ öldürün” 80b/6,
- “kimi kırılan leşleri taşıyup yerler idi” 86b/16,
- “Hâşim Hezâr aferin saña ve eken atāya ve toğuran anaya” 103b/17,
- “Hüsrev'üñ başına gelen vaç'aı haber alup” 112a/9,
- “isteyen kalup müslümān olsun” 40b/12-13,
- “ol saña düşen oldur” 57b/17 vb.

/-Ar/

Eskiden beri olumlu geniş zaman ifadesi taşıyan, isim ve sıfat olarak geniş bir kullanım alanı olan ektir (Özkan, 2013: 150).

HN'de bulunan örnekler şunlardır:

- “bu kadar askerın kırı hällac panbuh atar gibi atdılar” 27b/11,
- “asker de eli ayağı tutar kimse az kaldı” 33b/4-5,
- “bu ortalıkda yarar kimse yokdur” 63a/12,
- “babañ şöyle bir yarar kimse idi” 110b/11-12.

/-mAz/

Olumsuz geniş zaman ifadesi taşıyan sıfat-fiil ekidir. Türkçenin bütün lehçe ve şivelerinde yaygın olarak kullanılmıştır. Olumsuz fiil gövdelerine getirilmemiştir (Özkan, 2013: 150). HN'de bu ek kullanılmamıştır.

- **Gelecek Zaman İfadeli Sıfat Fiiller**

/-AcAk/

Ekin gelecek zaman ve gereklilik sıfat fiil eki olarak ilk defa XIII. yüzyılda görüldüğü, daha sonraki yüzyıllarda da yaygınlaştığı kabul edilmektedir. Eski Anadolu Türkçesinde isim ve sıfat olarak yaygın şekilde kullanılmış ve gelecek zaman çekiminin teşkilinde şekil ve zaman eki durumuna geçmiştir (Özkan, 2013: 151).

HN'de belirlenen örnekler şu şekildedir:

- “dönecek maħalde” 104b/8,
- “gölgelenecek ne taş ve ne bir ağaç var” 90b/12,
- “bäreleyecek maħalde ben de hāzır idüm” 64a/18,

“ziyāfet idüp bunlara yiyecek yedirtüp” 30b/15 (Bu örnekte /-ecek/ eki kalıcı isim türetmiştir),

“on iki biñ adama yetecek cenk alātı cümlesinüñ üzerinde” 20b/16,

“ol kadar temāşa idecek hücreler vardır” 19b/2 vb.

2.3.7.3. Zarf Fiiller (Gerundium)

Zarf-fiiller, bir yanıyla fiil, bir yanıyla da zarf özelliği taşıyan gramer kategorileri oldukları için, fiil yönleri ile yalnızca hareket ve zaman kavramını karşılarlar; zarf yönleri ile de bir oluş ve kılışın durum ve tarzını bildirme niteliğine sahiptirler. Bu nedenle cümlede, şahsa ve zaman bağlı bir yargı bildirmeyen; ancak, yargı bildiren fiiller yanında, onlardaki oluş ve kılışın durum ve tarzını belirleyen zarf görevi yüklenirler (Korkmaz, 2014: 841).

Şahıs ve zaman belirtmeyen, yalnızca hareket kavramı ifade eden fiil şekilleridir. Zarf-fiiller cümlede yüklem anlamını çeşitli yönlerden tamamlarlar ve zarf olarak kullanılırlar. Yani zarf-fiiller, fiillerin zarf şekilleridir, isim veya fiil gibi çekime girmezler. Zarf-fiillerin isimleşme eğilimleri de sıfat-fiillere göre daha azdır. Bununla birlikte kalıplaşarak edat durumuna geçenler vardır. Zarf-fiil eklerinin bir kısmı, sıfat fiil eklerinin genişlemesi ile meydana gelmiştir (Özkan, 2013: 151).

HN’de kullanılan zarf-fiil ekleri şunlardır:

/-A/

Eski Türkçe devresinden beri Türkçenin her alanında görülmektedir. Türkiye Türkçesinde tek ve yalın olarak kullanılışı azdır. Daha çok tekrarlı biçimde kullanılmaktadır. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde */-U/*’lu zarf-fiillere nispetle daha az kullanılmaktadır (Özkan, 2013: 152).

HN’de bulunan örnek aşağıdaki gibidir:

dilāver-i İslām ile küffārı kıra kıra derbend ağzına vardı 9b/2.

/-I/,-U/

Eski Türkçe, Karahanlı Türkçesi, Kıpçak Türkçesi, Harezmi Türkçesi, Çağatay Türkçesi ve Batı Türkçesi olmak üzere Türkçenin her alanında görülmektedir. Tarihi devrelerde hem tek başına hem de tekrarlı olarak kullanılıyordu. Bugün */-u/*, */-ü/* yerine */-ı/*, */-i/* kullanılmakta olup o da ancak tasvir fiillerinin bünyesinde bulunmaktadır. Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde tarz ifade etmektedir (Özkan, 2013: 153).

HN’de görülen örnekler şu şekildedir:

alıvırsək 112a/11,
şalıvırdı 108b/2,
alıvıreyim 106a/17,
koyuvırdı 105a/19-88a/8,
koyuvırmış 104a/17,
alıvırmışdı 94a/16,
yürtüyüvırdı 82a/3,

diyü 19b/4 vb.

/-(i)ken/

/-(i)ken/ eki; /i-/ ek-fiilinin zarf biçimidir. Bu ek-fiil, Eski Türkçede **/er-/** ses yapısında olduğundan, ekin yapısı, geniş zamanlı **er-ür-ken>iken** gelişmesine bağlanmıştır. Kullanımda çok kez aradaki /i-/ ek-fiili eriyip kaybolmuştur. Ünlü ile biten ad kök ve gövdelerinden sonra araya bir de **/-y-/** koruyucu ünsüzü girdiğinden böyle durumlarda ek **/-yken/** biçimini almıştır. Ayrıca dil hafızasında ilk yapısından gelen nicelik özelliğini koruduğundan yazı dilinde dil benzeşmesine de girmemiştir (Korkmaz, 2014: 864).

/i-/ fiilinin zarf-fiil şeklidir. Eski Türkçede ekin kalın şekli de bulunuyordu. Eski Anadolu Türkçesinde ve bugün ekin kalın şekli yoktur (Özkan, 2013: 154).

HN’de **/-(i)ken/** eki ile ilgili tespit edilen örnekler şunlardır:

giderken 65b/6,
iderken 68b/6,
halâş olacak **iken** 69b/4,
der**ken** 71a/3,
bakar**ken** 84a/7 vb.

/-IncA/

Eski Türkçedeki **/-gınça/**, **/-ginçe/**; **/-kınça/**, **/-kinçe/** zarf-fiil ekinden başta ünsüz düşmesi ile gelişen bir ektir (Özkan, 2013: 154).

/-IncA/ ekinin başlıca görevi, zaman bildiren bir zarf-fiil oluşturmasıdır. Cümledeki asıl fiilin gerçekleşme zamanını veya anını kendisindeki gerçekleşme zaman veya anına bağlayan bir işleve sahiptir. Böylece esas fiil, zaman bakımından zarf-fiili izlemekte ve ona tabi olmaktadır (Korkmaz, 2014: 858).

HN’de **/-IncA/** eki ile ilgili belirlenen örnekler aşağıdaki gibidir:

var**ınca** 109b/9-106b/4,
yıkıl**ınca** 78a/8,
olmay**ınca** 66a/15,
çık**ınca** 60b/17,
virmey**ince** 4b/13,
diy**ince** 8b/4,
vir**ince** 13b/9,
öl**ince** 21a/11 vb.

/-(y)AI/

/-(y)AI/ eki, Eski Türkçedeki **/-gAI/** ekinin ön sesindeki **/-g/** ünsüzünün düşmesi ile ortaya çıkmış olan bir zarf-fiil ekidir. **/-(y)AI/** eki, başlangıcı geçmişe dayanan ve devamı asıl fiille bütünleştiği için “bir zamandan beri” anlamı ile zamanda süreklilik gösteren zarf-fiiller türetir. Olumlu ve olumsuz biçimlere de girebilen zarf-fiiller bağlı bulunduğu özne ile asıl fiilin bağlı bulunduğu özne de aynı olabilir, farklı da olabilir (Korkmaz, 2014: 861).

Esas fiilin hareket başlangıcını bildirmektedir. “-dığından/-diğinden beri” anlamını vermektedir (Özkan, 2013: 152).

HN’de /-(y)AII/ ekine dair belirlenen örnekler şunlardır:
mekân turalı 90b/8,
diyāra geleli 100a/3-107a/12.

/-dUKça/

/-duk/, /-dük/ sıfat- fiil eki ile /-ça/, /-çe/ eşitlik ekinin birleşmesinden oluşmuştur. Bugün de kullanılmakla birlikte, tarihi devrelerdeki kadar yaygınlığı yoktur. “...ınca, -dığı zaman, -dığı sürece, -dığı müddetçe” anlamlarında zaman ifadesi ile kullanılmaktadır (Özkan, 2013: 153).

HN’de yer alan örnekler şu şekildedir:

vardukça 19a/6,
urdukça 62b/7,
geldükçe 90b/16,
gitdükçe 33a/2-19a/17.

/-dUKda/

/-duk/ sıfat-fiil ekinin bulunma durumu eki ile genişletilmesinden oluşan ve asıl fiildeki hareketin zamanını belirleyen /-dUKda/ zarf-fiil eki, Eski Anadolu ve Osmanlı Türkçesinde pek bol kullanıldığı halde, günümüz Türkiye Türkçesinde bu biçimi ile düşmüştür (Korkmaz, 2014: 879).

/-dUKda/ eki “...ınca, -dığı zaman” anlamında zamandaşlık ifadesi ile “-dıktan sonra, -mesinden sonra” anlamında da sonralık ifadesi ile bir zaman zarfı olarak fiile bağlanmaktadır (Özkan, 2013: 153).

HN’de tespit edilen misaller aşağıdaki gibidir:

vardukda 20b/7,
vāşıl oldukda 23a/8,
yıkıldukda 33a/12,
urdukda 45b/17,
istedükde 46a/8,
işitdükde 43b/12,
görüşdükde 45a/12,
didükde 50a/19 vb.

/-UrAK/-/ArAK/

Bu ekin inkişafı ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır:

Zeynep Korkmaz, /-arak/, /-erek/ ekinin /-ar+ok/, /-er+ök/ şeklinde bir geniş zaman sıfat-fiili ile ok/ök edatının kaynaşmasından oluştuğunu belirtmiştir (Korkmaz, 1966: 332).

/-a/, /-e/ zarf-fiil ekinin /-rak/, /-rek/ eki ile genişletilmiş şeklidir. /-arak/, /-erek/ eki Batı Türkçesinde görülmektedir. Önceleri /-u/, /-ü/ zarf-fiilinden /-rak/, /-rek/ ile genişletilmiş olan /-urak/, /-ürek/ şekli ile yan yana kullanılmış, /-urak/, /-ürek/’in

kullanıştan düşmesinden sonra yaygınlaşmıştır. Esas olarak tarz ifade eden bir hal zarfı olarak fiile bağlanmaktadır (Özkan, 2013: 152). HN’de sadece **/-arak/**, **/-erek** ekleri kullanılmıştır.

HN’de saptanan örnekler şu şekildedir:

aray**arak** 98b/4,
id**erek** 7b/14,
sürün**erek** 13b/15,
gid**erek** 18a/17,
söyleş**erek** 32a/8,
segird**erek** 89a/12 vb.

/-(y)Up/

Ek ünlü ile biten bir kelimeye geldiği zaman araya yardımcı **/-y-/** sesi girmektedir. Eski Türkçedeki **/-p/** zarf-fiilinden gelişmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde yaygın olarak kullanılan **/-up/**, **/-üp/**’ün yanında **/-ıp/**, **/-ip/** ve **/-p/** şekline de rastlanmaktadır (Özkan, 2013: 154).

HN’de belirlenen örnekler şunlardır:

gel**üp** 89b/1, urup 109b/15,
diy**üp** 90a/5, otur**up** 108a/8,
gider**üp** 34b/5, t**urup** 100b/1,
eyley**üp** 2a/10, k**urup** 90a/14 vb.
indür**üp** 51a/3,
vir**üp** 57a/2,
işid**üp** 64a/3,
getür**üp** 67b/7,

3. ÇEVİRİYAZILI METİN

3.1. Metin

(1) Bu kitābuñ ve sâ'ir kitāblaruñ şāhibi kirāya virüp hālāyık okıyup (2) imlā ve inşā ögrensün diyü her kim bu kitābı ve sâ'ir kitābları (3) yırtar ise ve bozar ise ve kenārına olur olmaz şeyler yazar ise (4) Haq Te'ālī'nüñ la'neti ve yüz yigirmi dört peygamberüñ la'neti ol adamuñ üzerine (5) olsun āmin

Hamza²-ı bā-şafānuñ elli üçüncü cildir²

[1b] (1) Rāviyān-ı aḥbār ve nākīlān-ı āşār ve muḥaddiṣān-ı rūzigār (2) öyle 'ayān iderler ki ol zamān ki Bedī'ü'z-zemān-ı (3) Sāni-i Şāhibkırān Bahter'e qadem başup Gencāb (4)Şāh'ı kaçırup qahramān-ı 'Acem'e gitmiş idi (5)Bedī' daḥi Gencāb adedince adam gönderüp (6) ne ṭarafa gitdüğün ḥaberin alup gelesin (7) diyüp gönderdi ol daḥi bir ḥışım (8) diyüp çıkup gitmekde ammā bu ṭarafdan (9) rāvi ider Gencāb Şāh ve Hürmüz ve Baḥtgān didükleri mel'ün la'īn (10) ve sâ'ir mevcüd bulunan 'askeri ile çekilüp

[2a] (1) giderlerdi hemān bunlar kırık elli adam gönderdiler biz de (2) varurken başup bizi yerine giderler bunda gelsünler (3) qahramāna varup bizi da'vet idüp ḥaşmına cevāb (4)virecek hemān bunda gelsünler didi ol adamlar gelüp (5) bu cevābı Gencāb'a didükde bunlar da ma'kūl diyüp (6) adamlara ri'āyetler itdiler muḥabbet-nāme ile pehlevānlar (7) lütf eylemişler işte biz de varuruz diyüp gönderdiler (8) ardlarınca bunlar daḥi bir gün gelüp Qal'a-i Kūhistān'uñ (9) öñine qondılar ol iki dilāverler ol ni'met gönderüp (10) ba'de kendüleri daḥi gelüb vāfir ikrām eyleyüp ey şeh-I (11) yār ḥāṭruñ ḥoş ṭut biz iki dilāver nā-bekāruñ ḥaqqından (12) gelüp yine seni taḥṭuña cülüs itdürürüz didiler Gencāb (13) daḥi ey dilāverler berḥudār oluñ [...] sizden ḥoşnūd (14) olsun zāhir sizlere düşen oldur ki qādir oldu (15) guñuz kadar bize yardım idesiz zirā hem bir sınır (16) qoñşulardanız ve hem dīn gayreti var ammā nā-bekārda (17) ta'accüb kuvvet var imiş bu kadar 'asker pehlevānlar māt

[2b] (1) oldılar muqābil olmadılar ḥaqqından gelmediler kimi kul kimi (2) helāk oldı oğullarum hep ol nā-bekār qatl eyledi (3) didi bunlar ol şehir yarlıqāsiña niçün imdād etmedi (4) didiler bilmem baña incinmiş yoksa bizüm aḥvālımız bilmez mi (5) şimdi 'Aşım 'Ayyār'ı gönderdük ol da gelmedi bilmem (6) bir belāya mı uğradı didiler hele ḥayır ola diyüp (7) qarār etdiler üstād eydür bir gün 'Aşım 'Ayyār oraya (8) geldi cümle tedārikin görüp ḥaber aldı üstādıña (9) döne gide dönmiş iken yine fikr eyledi bunlara bu kez (10) kendümi bildürmek lāzımdur anlar bilsünler kim bunlardan(11) yüz çevirdiğim müslümān olduğum diyüp aḥşam (12) olunca şabreyledi tamām herkes ḥāb-ı ḡaflete vardı (13) Gencāb'a varup şaḡalını tırāş eyledi ey Şāh-I (14) Sencāniyye tamām saña nikbet düşdi kim bu benüm gibi (15) 'Ayyār senden yüz çevirdi Bedī'a kul oldı (16) neyledüm Bedī'u'z- zemān efendüm icāzet virmedi (17) yoḥsa senüñ de ve Hürmüz'üñ de başını kesüp getürmek

² Metin üzerinde karalama ile beraber bilgi veriliyor. İlk satırda elli beşinci cilt yazılı iken buradaki beşinci ifadesinin üzeri belirgin bir şekilde karalanmış olup altına üçüncü/ üçüncü ifadesi yazılmış. Bunu da İstanbul Nadir Eserler Kütüphanesi kataloglama esnasında elli üçüncü cilt şeklinde kataloglamış. Birinci sayfanın kenarında farklı bir kişi tarafından yazıldığını düşündüğümüz” Bu kitab elli üçüncü cildir. Elli beşinci cild deyü kimseye virmeyüñüz sonra sana [... ..] ezberler.” şeklinde bir ifade var.

[3a](1) idi murādum hele bu kadar maʿzūr olsun yine h̄idmet-i (2) bāki diyüp andan Hürmüz'e varup pāk yolundan (3) anuñ da şaḳālın tıraş eyledi andan Bahtgān'a geldi (4) anı da öyle idüp çıkdı gitdi şabāh oldu (5) ʿaceb rüsvāylık oldu Bahtgān h̄od kulları döge (6) bostunu çıkardı güçle belendi meded bize bu işi (7) kim itdi k̄orḳaram ʿAmr gelmişdür belālar mübāregi diyüp (8) gitdi yüzine niḳāb aşup Gencāb'ıñ divanına geldi (9) gördi o da yüzine niḳāb aşmış bre bize bu işi (10) iden kimdür didükde ol maḥalde tezkere'i buldılar oḳudu (11) ben ki ʿĀşım Elhāmdulillah İslām'a geldüm Bedīʿu'z- zemān'a ḳul (12) oldum ben de ol ḳuvvet ile size ol ḳadar eyledüm (13) maʿzūr olun eger yine düşerse h̄izmet-i bāki (14) dimiş Gencāb'ıñ ʿaḳlı gitdi Hürmüz Bahtgān'a melʿün (15) gör imdi daḳı ʿAyyār gönder varsun ḳül (16) olsun gelsün bize böyle renkler virsün didi (17) Bahtgān behey şāhum yā nice idelüm bu lāyık bir tarīḳ ile

[3b](1) ḳatlideydüm didi ḳāhirdür elem çekme burnundan (2) getürelüm didiler ʿĀşım sürüp Bedīʿüñ yanına (3) gelüp duʿā eyleyüp aḳvāl şöyle oldu Gencāb (4) ve Hürmüz ve Kūhistān nām bir ḳalʿaya varmışlar anda (5) Ḳahramān ʿAcem'üñ iki nāmđār pehlevānları vardur birine (6) Ḳahhār ve birine Ḳāhir derler anlar bunları aldılar ki ḥaşımlarına (7) cevāb vireler didi Bedīʿü'z- zemān eyitdi hemān (8) gidelüm diyüp Gevher Melik'i yine getirüp Sencāb'da ḳodı gitdi (9) yüz biñ ʿasker ile ʿĀşım yanınca ʿazm-i rāh eyledi (10) el-ḳışsa bir gün muḳābil ḳondılar bunlar daḳı beş kerre (11) yüz biñ ʿaskerleri vardı ammā birinde Bedīʿü'z (12) zemān ḳünkü geldi ertesi kendi bir nāme yazup (13) ey dilāverler evvelā anlar ḳaçmada ḳarār eyleyün Hürmüz'i (14) ve Bahtgān'ı ve Gencāb'ı baña bağlayup teslīm idesiz ve (15) kendüñüz daḳı gelüp İslām'ı ḳabül idesiz yoḳ (16) derseñüz aña göre tedārik görelüm diyüp (17) nāme'i ʿĀşım'a virüp gönderdi ʿĀşım da bār-gāhına

[4a](1) varup geyindi ḳuşandı sürüp Dīvān-ı (2) Ḳāhir ile Ḳahhār'a girüp baş ḳoyup ḳāʿide (3) üzere duʿā idüp eyitdi ey dilāverler (4) şol nāme'i efendüm Bedīʿü'z- zemān sizlere (5) gönderdi içinde olan cevāb ile ʿamel (6) eylesünler eger muḥālefet iderlerse anlar da Hürmüz (7) Gencāb gibi olurlar didi Gencāb Şāh ʿĀşım'a (8) eyitdi yā ʿĀşım evvelā sen Liḳā'dan ne kemlik (9) gördüñ ki beni terk idüp Bedīʿe uyarsın (10) ve anuñ tarafından böyle acı sözler söylersin (11) ve başından k̄orḳmaz mısın evvelā ḳati (12) ʿahdüñ Bedīʿüñ başın getirüp Gevher Melik'i (13) alacaḳ idüñ nice oldu didi ʿĀşım eyitdi (14) vardum Bedīʿi ve Gevher Melik'i ele getürdüm şöyle (15) elümden ḥalāş olup yine fazl eyleyüp yine (16) bir ḫabanca ile beni yıḳdı üçüncide vāḳiʿ gördüm (17) küfrü terk idüp İslām'ı ḳabül idüp müslüman

[4b](1) oldum ve Gevher Melik eyü yerin bulmuş tiz ḳarındāşım olun (2) ve Liḳā'da dirseñüz ben de bildüm ki Liḳā'da bizüm gibi bir ʿāciz (3) ḳuldur imdi ben kimseden k̄orḳmam hemān nāme'i oḳıyup (4) baña cevābın vir gideyim didi andan nāme'i açup (5) oḳıdılar Bedīʿün cevābların görüp hemān Ḳāhir (6) ḳılıcın ʿüryān idüp ortalıḳa bıraḳdı işte cevāb (7) budur meydānda didi ʿĀşım n'ola ol meydāndan (8) ḳaçman bizüm cāʿizemüz virüñ gidelüm didi bunlar (9) eyitdiler cāʿize nedür ʿĀşım eyitdi şimdi bir şāhibḳırān (10) ʿAyyār'ı oldum anlar bir ḳāʿide ḳomuşlar ḳaçan nāmıyla (11) bir şāha varduḳda bir ḫilʿat ve biñ altun ve bir ḫançer (12) virürler imiş ben de anı isterem didi bunlar ḳahḳaha ile (13) güldiler yā virmeyince nice olur

didiler ‘Āşım eyitdi (14) darb ile alurlar ‘Āşım eyitdi şol başıñuzdaki tâç (15) ne deger didi neylersin didiler ‘Āşım eyitdi qaparlar ve eñseñe (16) dağı tabanca ururlar didi Qahhâr eyitdi bre ne söyler şol (17) nâ-bekâr tutuñ diyince ‘Āşım Qahhâr’uñ ardına geçüp

[5a](1)eñsesine bir sille urdı andan tâcın qapdı (2) soñra Qâhir’uñ ve Gencâb’uñ ve Hürmüz’uñ ve Bahtgân’uñ kel (3) başına bir tabanca öyle urdı tâcların qapup (4) qapudan taşra oldı dīvân halkı birbirine (5) girüp çoq çalışdılar ki tutalar olmadı el (6) yetiştiremediler Qahhâr gağaba gelüp âteş oldı (7) bre tutuñ getürüñ ne tutalum meydânda bir şey’i (8) yoqdur kuş degül ol da Likâ’nuñ bir hışmıdur şimdi (9) dibelik ‘afacân olmuş didiler olsun bre nâ-bekâr (10) diyüp başların tâcların giyüb almalarından ceng-i (11) nidâ itdürdiler beriden ‘Āşım Bedî‘ü’z zemân’a (12) gelüp ol tâcları gösterüp aḥvâlî haber virdi (13) bunlar da ‘Āşım’a taḥsîn idüp [...] etmişsin (14) ancak olur diyüp cenge hâzır oldılar ammâ (15) ‘Āşım qal’asına varup Betyân Nâm ‘Ayyâr ḥalîfesini (16) yerine koyup kendi yanına iki biñ ‘Ayyâr (17) alup yine Bedî‘ü’z- zemân’uñ ḥizmetine geldi ammâ

[5b](1) ol gice müheyyâ oldılar çün şabâḥ oldı iki (2) cānibden alāylar bağlayup nazar ber- meydān olup (3) bugün meydāna kim gire derken hemān Bedî‘ü’z- zemân (4) ‘azm-i meydān eyledi Gencâb Şāḥ ol ‘azimet ile (5) Bedî‘i gördükde eleminden helāk mertebesine vardı (6) ey dilāverler görür misiz bu ḥāl ne ḥaldür bu ḥerif (7) yalıñuz şol diyârda düşdi darb-ı şemşîr (8) ile bu kadar adamı kendüsine uydurup taḥl ve ‘ilim (9) şāḥibi oldı didi Qahhâr Şāḥ elem çekme diyüp (10) teselli virdi ammâ beriden dilāver-i ‘ālem bir zamān (11) ālâtı ḥarbe dest urub ‘arz-ı hüner eyledi ba‘de (12) na‘ra urup Qahhâr da elem çeküp göre şol nâ-bekârı (13) diyüp birâderi Qâhir’e eyitdi birâder var şol nâ-bekârı (14) şikâr idüp getür ammâ zinhâr öldürme didi (15) Qahir n’ola diyüp gergedanı sürüp Bedî‘e (16) beraber oldı ammâ Qâhir Bedî‘üñ üzerinde olan (17) esbâb-ı raḥşın ve yâdigârların görüp ḥayrân

[6a](1) oldı ammâ qaddın az görüp aşlâ gözine şalındurmadı (2) ḥakâretle nazar idüp baqa bre nâ-bekâr sen misin (3) ‘āleme velvele şalan didi server dağı beli benüm didi (4) Qâhir eyitdi neyleyeyim qarındaşum öldürme sağ getür (5) didi yoḥsa senüñ gibi avuma el mi qaldururdum (6) didi Bedî‘ü’z- zemân deryâ-dil tebessüm idüp yâ (7) Qâhir hele çoqdan erligimüz işbât eyledük sen de ḥamle (8) eyle görelüm didi Qâhir baqa şol nâ-bekâr sen kimsin ki (9) ben saña evvel ḥamle eylerem didükde ol dem Bedî‘ü’z- zemân eyitdi (10) çık meydāndan bir gayrı adam girsün didi (11) aḥşama dek böyle durursañ ben saña evvel ḥamle eylemem (12) didükde Qâhir gördi olman el nîze ye urdı (13) varduqda Bedî‘ü’z- zemân diledi kim buña bir ḥakâret (14) eyleye eyülük ‘inād idüp İmāna gelmeye diyüp (15) ne ḥāl ise ḥazm eyledi saña neyledüm birâderüm (16) Qāsım[...] bu cümlede yiterdi Qâhir raḥşına (17) meydān virüp yanaşdı bir nîze urdı

[6b] (1)siber-i kevkebiyle çarpup men‘ eyledi andan qakıyup el (2) gürze urup iki gürz urdı server bî-pervâ (3) men‘ eyledi ammâ kendüsi bildi kim ne çekdi Qâhir ḥayli (4)zaḥmet çekdi ve bildi ki buña ḥerif olmaz meger eyü tîr (5) atardı DİYAR-ı Bahter’de buña ziyâde tîr- endâzlık (6) ile meşhûr idi hemān el tîr ve kemāna urup Qahhâr gör şol (7) nâ-bekâr oğlan qorsam şunu öldürmeñ didük didi (8) Bahtgân Hürmüz’e bakup bî-iḥtiyâr güldi elem çekme (9) ol anı öldürmez didi Qahhâr

yavuzlanup ne yabana (10) söyler şol cuhūd giydi şimdi göziñ ile götürsiñ (11) didi Hürmüz ise bre mel'ün niçün tek durmazsın (12) her yerde fužulluğ idersin didi ammā 'Aşım 'Ayyār (13) dağı şakın dilāver Kāhir'üñ oğı yavuzdur gāfil (14) olma Dilāver-i 'Ālem hayır ola çün öyledür gör (15) imdi ben de şanā'atla men' ideyim didi Kāhir (16) tır çekdi kemān zehīne şalup taldurdu Bedī'üñ (17) sīnesine nişān idüp gönderdi ki şahipkıran

[7a](1) at sağrısına yatdı oğ gelüp yıldırım mişāli (2) gelüp geçerken barmağıyla tutup zabt eyledi andan (3) nice oldı ahtarıldı derken Server-i 'Ālem kaddımı (4) rāst kılup kol kaldırup ol oğı düşmana (5) gösterdi hergiz engušt bir dehān kaldı eyü (6) kışşa gördükleri yoğ idi bu iş Bedī'e maşşūşdur (7) diyüp taħsīn şadāsı 'ayyūka çıktı Kāhir kendüye (8) şanup dört yanına bakup bıyıkların balta kesmez (9) oldı bakdı gördi Bedī'ü'z- zemān sağ sālīm (10) bir oğ atdı bu kez yay kulağına çarpup pāre pāre (11) eyledi bir dağı atdı olmadı ahir hemān el tīg olup (12) yetişdi iki üç kerre kılıçları Bedī' reddeyledi (13) ve elem ile buña bir 'amūr urdı ki Kāhir'üñ ağzından (14) burnundan kān gelüp rahşuñ gerdānuñ kuçup (15) düşdi server at başın çevirüp geldi kemerine (16) el eyleyüp zor idüp seksan altı arış kaddıyla (17) kapup kolına aldı Kāhhār ol talı görüp 'askere

[7b](1) komak eyledi birāderüm kırtarasız didi 'asker bir (2) kezden yürüyüp beriden Kāhir dağı göz açup (3) kendüsin Bedī'üñ pençesinde gördükde ne dersin (4) imāna gelür misin yoğsa yire urayım mı (5) der iken Kāhir silkinüp ağır gövde ile zorundan (6) kemeri kırılıp yere düşdi ol demde kulları (7) irişüp üzerine düşüp kapdılar Server-i (8) 'Ālem elem çekdi tīg-i sefīde dest urup öyle (9) girdi bunlara kim kanı sil gibi akıtdı beriden (10) İslām 'askeri de yürüyüp 'azīm cenk (11) mağlūbe oldı bunda Kāhhār dağı seksan beş (12) arış kaddıyla fil sürüp ra'd-vār na'ralar (13) urup yürüdi öñine geleni İslām beglerini (14) zīr-ü zeber iderek Kāhir dağı suvar eylediler cenk (15) idüp giderken Kāhhār irişüp ta'na başladı (16) ey nā-bekār ben seni bir er kıyās iderdüm ammā sen de (17) nesne yoğ imiş didi Kāhir eyitdi birāder

[8a](1) çok da böyle kerem olma sende bir yol bulaşduğdan (2) sonra didi Kāhir imdi baña göster didi Kāhir (3) öñine düşüp gitdiler cenk içinde iken dilāveri (4) gördiler arslan öñinden yaban eşegi kaçır gibi (5) kaçarlar idi Kāhhār ol hāli görüp başın şalup (6) na'ra urup öñin aldı ey bī-gāne nedür bu senüñ (7) itdüğüñ diyüp el nīzeye urdı hamle eyledi (8) server men' eyledi hayli zor çekdi el-kışşa aralarında (9) yigirmi hamle haşa geçdi Bedī'

Kāhhār'ı 'acep pehlevān (10) gördi Kāhir ile hiç münāsebeti yoğ idi (11) ammā Kāhir de gördi bunlarıñ hayli cengi azdı (12) yanlarına gelüp ey birāder neyledüñ bize hayli ta'n (13) eylediler ammā bir iş göremedik didükde Kāhhār āteş (14) olup ol gayret ile bir gürz öyle urdı ki (15) server 'amūrın virüp arşaya alduğda gürzlerden (16) atışlar saçıldı Bedī'ü'z- zemān men' (17) idüp hayli şarf oldı Kāhhār tüt imdi

[8b](1) sen de diyüp buña böyle bir gürz urdı ki Kāhhār'üñ (2) kāmetsi dāl oldı ağzından burnundan kān geldi (3) rahşı helāk olup la-ya'kil yıkıldı server dönüp (4) bağlayayım diyince Kāhhār erleri üstüne üşüp (5) meyyit gibi kenāra çıkardılar ammā Bedī' öñinde çok (6) kimse cān virdi Dilāver-i 'Ālem cenk ide ide (7) dört kerre yüz biñ ser-nigün eyledi Gencāb'üñ (8) ve Hürmüz'üñ tavıkları yarıldı birbirine [...] oldı (9) dimege başladılar ammā beriden Kāhhār'üñ 'aklı gelüp (10) ne hāldür diyince Kāhir

gördi ki birāder Bulkān'ı (11) hışmına beñzer bize havāle eyledi didi bu mahallede (12) Gencāb'dan haber geldi kim Bedī' cālemleri yıkdı (13) diyü Qahhār Qāhir'e eyitdi bu gayret bizi helāk (14) itdi bu şāhları da alıkomuş olduk şimdi (15) bize cār degül midür imdi yūri varalum el bir (16) idelüm bir uğurdan hamle idelüm ol kim bir iş (17) göre idüñ yoksa bed-nām olduk hemān ikisi de

[9a](1) suvar olup sürdiler na'ra urup öñin aldılar (2) biri sağdan biri şoldan kılıçlar ile hamle itdiler (3) Bedī-i Nāmdār birinüñ tīg birinüñ kılıcına siber (4) alup men' idüp birbirlerine tīg öyle urdı kim (5) tīg siperi dört pāre idüp şoñra omuzı (6) başından bir zaħm cāzīm açdı Qahhār bir cānibe kaçup (7) gitdi andan çevirüp bir kılıç da Qāhir'e urup (8) siperi buldukdan şoñra sīnesine bir zaħm açdı (9) ol da at boynına düşüp kaçdı şahipkırān (10) tekrār cālemlere yitişüp şāhları ele getüre idüm (11) diyüp elinde tīg öñine kimse hā'il olmadı (12) ortalığı tārūmār eyledi beriden Baħtgān Hürmüzāde (13) Bedī'üñ o hāllerün görüp bildi ne olacağdur (14) şāhlara yüz kez gidelüm bu nā-bekāra bugün kimse (15) karşı tūramaz şimdi biz de boğazı ele virürüz (16) didi anlar da qaldurmışlar idi tabanı bu hālde (17) cāsker-i küffār'da gördiler şāhlar kaçdı bir

[9b](1) hemān bunlar da yay yab çözüldiler Bedī'ü'z- zemān'dur (2) dilāver-i İslām ile küffārı kıra kıra derbend (3) ağızına vardı çok adam katl eyledi ahir gelüp (4) ahşam irişdi ahir dönüp bār-gāhlarına (5) geldiler andan cāşım cāyyār'ı gönderdi var gör (6) Qal'a-ı Kūhistān'daki şāhlar ve Qāhir ile Qahhār (7) anda mı kaçdılar didi cāşım n'ola diyüp (8) Qal'a-ı Kūhistān'a gelüp içeri girdi gördi (9) ne şāhları var ve ne pehlevānları kimse yok gayrı (10) tarafa kaçmışlar dönüp geldi Bedī'e haber virdi (11) ol gice geçüp şabāh oldu Bedī-i Nāmdār yerinden (12) tūrup hāzır cāsker ile qal'aya yürüdi server (13) göz açturmayup buyurdi hendek kenārına irişdiler (14) qal'a halkı bu aqđamı görüp cākılları gitdi meger (15) Hoca Nāşır derler bir pīr vardır aña yalvardılar gel (16) şuna cevāb vir bolaykim bize amān vire idi (17) didiler Nāşır bir anda geldi Bedī' çağırıp

[10a](1) dilāver amān siz şahipkırān olasız lāyık mıdur ki (2) şahibi olmayan qal'aya kaşd idersiz hele şahibin (3) bulup neylersin ile bu qal'aya kaçan ise senün (4) mülkündür didi pīrün bu sözi servere teşir (5) eyledi girü dönüp qondı Bedī' Dilāver (6) cāşım'a nazar idüp ey cāyyār tūrma var gör (7) bu qal'anun şāhipleri Qāhir ve Qahhār kandedürler (8) ele getürmek ardınca olalum didi cāşım (9) cāyyār eyitdi yā şahipkırān bu Qāhir ile Qahhār (10) qal'alarına giremedüklerinün aşlı vardır qorqaram (11) benüm qal'ama gitmesün zīrā bilürler ki muħkem kal'adur (12) eger bir tarīk ile fetħ idecek olursañ şoñra (13) hāl müşkil olur imdi şafāñuzda oluñ ben (14) varayım diyüp gitdi bu tarafdān çünki cāsker (15) bozuldu Gencāb ve Hürmüz ve Baħtgān Qahramān-ı cācem (16) diyüp gitdiler ammā Qāhir ile Qahhār bunlardan (17) ayrılıp bir tağ etegine geldiler zaħımların şarup

[10b](1) birbirine ne cāceb iş oldu hep suç bizümdür bu nā-bekāruñ (2) itdüğümüz da'vanun cālemede senden gelmediñ şimdi (3) hālimüz nice olur diyü müşāvere eylediler ahir kār Qāhir (4) Qahhār'a eyitdi birāder Qal'a-ı Gādnāk hālā oğılları cāşım (5) cāyyār'ındur varup ol Bedī'ün yanında iken tiz qal'a (6) fetħ eylesen cāşım cāyyār'ın māl hāzinesi bir pādīşāhdā (7) yoğdur hem ol qal'a ziyāde muħkemdür ve hem cāyyār'a ziyāde (8) üstümüze böyle düşman getürdüğü için didi bu Qāhir (9)

ziyāde h̄ilekār idi Ẓahhār birāder eyü didüñ (10) imdi tedb̄ir idersin ki asān ele getürevüz (11) z̄irā anuñ maḥallidür belki anlar da bizi bekler didi (12) Ẓāhir sen seyirci ol diyüp ‘askerden bir miqdār (13) adam alup birkaç şandıqlara mal yükledüp ƙal‘aya (14) dāḥil olurum sen de ardımca hemān ƙalan ‘askeri (15) ile ardımca gelüp hemān baña göz ƙulaƙ tut diyüp (16) gitdi Ẓahhār da ƙalanı ‘asker ile ƙalkup ardına (17) düşdi ammā beride Ẓāhir ƙal‘a öñine geldi ileri

[11a](1) adam gönderdi bizi ‘Āşım gönderdi cenk yüzidür (2) şāyed bir zarār gelür ise diyü ve hem pehlevānlar zaḥmdār (3) olanları gönderdi ki ƙal‘ada baƙalar ‘Āşım yirine (4) bir ḥalife dikmişdi bu ḥaberi işidüp aldandı (5) ƙal‘a ƙapusını açdı içeri girüp ƙılıç ƙoydılar (6) ardınca Ẓahhār ‘asker ile yetişüp öyle ƙırdılar ki (7) az kimse ƙurtuldu yaban bu ḥālī gördi cān (8) başına şıçradı güç ile ƙaçup kemend ile aşağa (9) inerken görüp kemendi kesdiler düşüp ayağı (10) ƙırdı ƙaçdı başın ƙurtarınca cān vireyazdı (11) bunlardur ƙal‘a’ı feth idüp zaḫt eylediler (12) ve ‘Āşım’uñ ḥazīnelerin açup ol ƙadar māl buldılar ki (13) hesāba gelmez bunuñ şāyed ol daḥi birāder bunlar nā-bekār (14) ‘Ayyār’dur ‘aceb iş eyledük eger ayağumuza ƙalur ise (15) diyüp ƙal‘anuñ cenk yirlerine adamlar bekledüp (16) bilürsüz ‘Āşım ne ‘Ayyār’dur ƙal‘aya dāḥil olursa (17) ne siz ƙalursuz ve ne biz cümlemüzi ḥançerden geçürür diyüp

[11b](1) her biri gözlerin dört açdılar ammā beriden ‘Āşım da (2) ‘acele birle gelürken ‘Āyyār’a rāst gelüp ‘Āşım nedür (3) ƙal‘a nice oldu didi yaban ağlayup server ‘aceb ḥaṭā (4) itdüm ‘afv eyle işte şöyle oldu sentüñ ağzundan (5) böyle didiler ğaflet itdüm ƙal‘am elden ƙıçdı neyleyim (6) didi aḥvālī beyān eyledi ‘Āşım bu ḥaberdan ‘aḫlı (7) gitdi hay nā-bekār ‘aceb iş itdüñ diyüp cān (8) atup ƙal‘aya geldi gördi muḥkem beklerler aḫşam olunca (9) şabr itdi ol gice yigirmi dört kerre ƙal‘aya kemend itdi (10) yukaru ƙıçamadı ḥod‘Āşım’ı bilürlerdi kemendi (11) kesdiler bir ṭarīƙ ile yol bulup ƙal‘aya giremedi (12) z̄irā Ẓāhir ile Ẓahhār ol gice uyku yüzün görmeyüp (13) kendülere muƙayyed oldılar ‘Āşım gördi olmaz bülend (14) āvāz ile çağırup eyitdi baƙa nā-bekārlar böyle itmekle (15) benüm elümden ƙurtulur mısız ƙıyās idersiz işte ben (16) gitdüm imdi varup Bedī‘ü’z- zemān’ı getüreyim eger (17) bu ƙal‘anuñ ƙapusu anuñ ‘amūdına ṭayanursa ben de

[12a](1) ƙal‘amdan ferāğat iderem diyüp aldı yürüyüvirdi (2) bu söz Ẓahhār ile Ẓāhir’e teşīr eyledi yine birbirlerine (3) nice olur ḥāl bu nā-bekārlardan ƙurtuluş yokdur (4) eger bu nā-bekār Bedī‘ getürür ise ḥaddi zātında (5) anuñ ‘amūdıyla ƙulle-i ƙāf olsa ṭayanamaz neylesek gerek (6) müşāvere eylediler Ẓāhir eyitdi bunda yine bir ma‘nā (7) vardur eger elimüze girerse tamām iş olurduƙ (8) didi Ẓāhir eyitdi Sencaniyye ol ƙadar maḥaldur ki olmaz (9) ol ƙal‘ada Bedī‘üñ ol ƙadar mālī vardur ki belki (10) ol ƙadar Likā’da yokdur ve Gencāb’uñ ƙızı Gevher Melik (11) Aḫter-i Kūmistān Niğār andadur eger senca yine elimüze (12) girerse Bedī‘e ‘aceb iş geçirdük hem malda hem öyle (13) bir maḥbūbeden dūr olur ol elem ile helāk olması (14) muƙarrerdür ve lāzım gelse cenk etmege taḥammüli vardur (15) ammā bu ƙal‘ada yokdur Bedī‘ eger bu ƙal‘ada üstümüze (16) gelürse ḥāl müşkil olur didi imdi hemān öteki (17) üslup üzere varalum diyü hemān tevābi‘in ƙaldırup

[12b](1) bir gice ƙal‘a’ı birağub Ẓāhir öñine düşüp ‘Azm-i Sencāniyye (2) idüp gitdiler bu ṭarafdān Benān ‘Ayyār ortalıƙda (3) ser-gerdān olup gezerdi ‘asker de varmağa ƙorƙdı (4) z̄irā bilürlerdi ki ‘Āşım ziyāde eleminden (5) kendüye muƙayyed

olmadı kalʿaʿı düşmana virdük (6) diyü öldürecegine ašlā şüphesi yokdur Benān (7) derdimend bu elem ile eṭrāfı tolaşup gezerken gördi (8) bunları alāyla kalʿadan çıkup ʿacele çekilüp (9) giderler n'ola ašlı diyü birini şikār eyledi haber aldı (10) bunların murādı hīle ile Sencāniyyeʿi almağdur fikr (11) itdi ki Bedīʿe varup haber eyleye yine ʿĀşım'dan (12) havf eyledi döndi aḥir cān atup Sencāniyye şehrine (13) geldi Gevher Melik sarāyına gelüp beni ʿarz eyleñ kendüye (14) cevābum var didi hādimler girüp ʿarz eylediler (15) Gevher Melik getirüñ didi Benān ʿAyyār huzūrına (16) girüp duʿā eyledi ve kendüsini bildürdi başına (17) gelen hāli beyān eyledi hālā ol nā-bekārlar senüñ kaşdıña

[13a](1) geliyorlar şahipkırana haber virmege mecāl olmadı nice idersin (2) didi Bānu eyitdi haber ola inşallah anlara hamle (3) yolın öğredesin çünki böyle hizmetlere bulunduñ (4) elem çekme seni ʿĀşım'dan dilek iderin diyüp tedārike (5) başladılar ammā beriden Kāhir ile Kāhhār ayağumuz Sencāniyye (6) kalʿası'na başdı diyüp gelürlerdi yakın geldükde (7) yine Kāhir üç biñ adam ile seçildi ʿĀşım'ın mālı (8) kaṭarı öninde bir nāme yazdı ey Bānū-yı Cihān (9) bizi şahipkıran gönderdi Kalʿaʿı Kūhistān'ı feth idüp (10) andan alduğı mālı ve birkaç zaḥmdār olan dilāverler (11) gönderdi ki Sencāniyye kalʿasında hıfz idüp (12) tımār idesüz diyüp nāmeʿi gönderdi gelüp nāmeʿi (13) Bānū'ya ʿarz eyledi Bānū da n'ola gelsün didi andan (14) sekiz biñ adam alāt-ı harbe müstağrak idüp (15) hāzırlamış idi ve beride Kāhir'e bu haber geldükde şād olup (16) ah bir kerre kalʿaya ayak koşam diyüp geldi Bānū da sekiz (17) eri puşuya koyup kendüyi şüret-i tebdīl idüp

[13b](1) ol hāli cümle kalʿaya aldılar ve üç biñ adam içeri girdi (2) Kāhir de kapudan içeri kadem koduğda Kāhir'i Kāhhār māni (3) kalʿa Likā'nuñdur ey Likā kulları komañ bu ʿaşıleri didükde (4) Bānū daḥı ol dem tolu niyāz kākıdı ol dem sekiz biñ adam (5) puşudan çıkup naʿralar urup bre nā-bekārlar diyüp (6) yürüdiler bilmez ise bir şecīʿ dilāver şüretinde Kāhir'e (7) karşı gelüp ey kaltabān işte tut bu yādigār (8) saña kalʿadur diyüp dāl-ı tığ olup debre bir tığ (9) öyle urdı kim Kāhir siper virince elinde dört (10) pāre idüp tığ Bānū omuzı başından hay (11) diyince alup olma beraber zaḥm urdı Kāhir'e idüp (12) ardına döndi kalʿa kapusından güçle taşra oldı Bānū (13) emr eyledi kalʿa kapusın kapadılar kalʿada kalanlara öyle urdılar (14) kılıcı kim ol üç biñ adamdan bir adam hālāş olmadı (15) öteden Kāhhār sürünerek geldi kim nāgāh babası gördi (16) at boynına düşme miş kana gark olmuş Kāhhār naʿra (17) urup bre ne olduñ didükde Kāhir eyitdi birāder

[14a](1) Benān varup bizden haber virmiş bize ʿaceb renk virdi (2) Rabb'ini zaḥmdār eyledi didi Kāhhār ah eyledi yā nice (3) idelüm kalʿa da elden gitdi Bānū da ele girmedı (4) işümüz güç oldı Kāhir kalʿaya aqdām eyledi (5) yürüyüş idelüm didi üç biñ erimiz hāliyā içerüde (6) cenk iderler anlar içerüden ve bizler taşradan belki (7) zebūñ olup kalʿaʿı vireler didükde Kāhhār maʿkūl (8) diyüp on biñ er ile Kalʿaʿı Sencāniyye üzerine (9) yürüyüş itdiler Bānū da burc-u bārūdan çok (10) adam helāk oldı kalʿaya yaklaşacak degül bakmağa (11) bile kādır olmadılar ol kalʿada kalan erler feryād (12) iderek kılıçdan geçdiler kalʿa üzerinde çağırup ey (13) hīle-kār laʿīnler hele cānuñuz var ise bu gice burada (14) adam eyleñ ümīddür ki yarın şahipkıran irişe (15) ol zamān görürsünüz siz de ne alur satarsunuz didi (16) gerçektür eger gelürse Bedīʿü'z- zemān bize ašlā (17) amān virmez biz bu kadar ʿasker ile bu kalʿaʿı almağa kādır

[14b](1) degülüz diyüp qahramān-ı ‘Acem cānibe gitmeden gayrı çāre (2) yokdur didi aḥir gördiler olmaz ol gice göç eylediler (3) qandesin Qahramān-ı ‘Acem Melik’i diyüp çekilüp gitdiler (4) şabāh olduğda Bānū der görüp birinüñ eṣeri yok (5) kaçup gitmişler ‘aceb hīle olmasun diyüp eṣrāfa (6) adamlar gönderüp bulmadılar gelüp haber virdiler (7) Bānū der ziyāde şād olup taḥkīk şahīpkırandan (8) ḥavf idüp kaçdılar diyüp ol ḥālī gördi (9) cümle ‘Āşım’uñ mihriyledür cümlesi şaklayup el (10) urmadı ‘Āşım geldükde vireyüz didi ammā Tebyān (11) ‘Ayyār’a çok iḥsān idüp ḥil’atler giydürüp (12) aferīn ‘Ayyār eger sen gelüp haber virmeseñ belki (13) bir yüz qaralığı olaydı eger kim üstāduñ ‘Āşım (14) qal’asın gāflet ile düşmana virdük ise (15) ammā yine hele mālı ele girdi didi Tebyān ‘Ayyār (16) du’ā idüp ey Bānū-yı Cihān sen sağ ol ol kim (17) beni ‘Āşım’dan kırtarasın didi Bānū elem çekme benüm boynıma

[15a](1) didi işte bunlar bunda ammā bu tarafda ‘Āşım ‘Ayyār çün kim (2) qal’asına yol bulmadı dönüp Bedī’e geldi öñinde bāş (3) kodı gözlerinden yāş dökdi dīlāver oğlān yaşından (4) beri qazandugum māl hep gitdi diyüp qal’a (5) aḥvālın beyān eyledi baña merd ile bu mālum (6) eger zāyi’ olursa ben daḥı zāyi’ olmam muqarrerdür (7) didi Bedī’ü’z- zemān gülüp imdi gam degül eger (8) bir altunuñ zāyi’ olursa yirine on altun (9) al diyüp hemān Fazıl bin Kiyāhūr’ı yirine koyup gitdi (10) Qal’a-ı Ğaḍbān’a gelüp gördiler qal’a boş içinde kimse yok (11) ‘Āşım bir iki adam bulup server elüme düşdi şol (12) nā- bekārlar anda daḥı bir hīle ile yol bulsunlar diyüp (13) qal’aya birkaç adam bulup kodılar andan ‘Azm-i Sencāniyye (14) idüp gitdiler bir gün Sencāniyye irişdiler server gördi (15) kim burc-u bārūlarda ‘ālemler var ‘aqlı gitdi ‘Āşım (16) segirdüp qal’a kapısına varup gördi ‘ālemler İslām’uñdur (17) çağırup kendüsin bildürdi tiz Bānū’ya haber eylediler

[15b](1) andan kapuyı açdılar Bānū gelüp Bedī’üñ ayağına düşüp (2) ḥāl ḥatır soruşdılar andan sürüp sarāya geldiler ‘Āşım (3) ağlayup Bānū’ya eyitdi ey nigār ol mel’ūnlar ne cānibe (4) kaçdılar benüm bu kadar malımı alup gitdiler bir daḥı ele gire mi (5) didi Bānū tebessüm idüp ‘Ayyār hiç elden çıkan mal (6) bir daḥı ele girer mi ol mal anlar ile gitdi şimden gerü (7) maldan ümīdiñ kes didükde Bedī’e eyitdi ey Bānū (8) bu ‘Ayyār’lar mal çatlu olurlar cefāya biraqma qorqaram (9) zehresi çāk olur didi Bānū eyitdi server lāṭife (10) iderem malı gene kendünüñ olsun ne bulundu ise (11) mehir ile alup defter eylemişdür ammā benüm de bu ‘Ayyār’dan (12) bir ricām vardur eger sözüüm geçerse n’ola malın virelüm (13) didi ‘Āşım’uñ yüzi gülüp eyitdi ey Bānū-yı (14) Cihān senüñ sözüñ benüm cānuma geçer ben ne gideyim ki (15) benüm yanumda sizüñ gibi şāhuñ ricāsı ola buyuruñ (16) görelüm didi Bānū eyitdi ricām oldur ki (17) ḥalīfeñ olan Tebyān’uñ günāhundan geçüp baña bağışlaya

[16a](1) bağışla hem malıñ eline girmesine ol sebebdür ve hem (2) ihtimāl Sencāniyye elinden gide ol gelüp haber virdi (3) ‘Āşım n’ola emir sizüñdür size bağışladum ḥatırñuz için (4) yine ḥalīfelügim virdüm varsun qal’amda qarār eylesün (5) gözün açuq tutsun didi Tebyān şād olup (6) elin öpdi Bānū ‘Āşım’uñ ḥazīnesin bir yere qomuşdı (7) açıvirdi ‘Āşım şafāsından ‘aqlı gidüp bī-iḥtiyār (8) üstüne düşdi defter ile alup bī-kuşūr zabṭ (9) eyledi bundan soñra Şāni Şahīpkıran Bānū ile on gün (10) ‘işret idüp ba’de ey nur-ı didem ‘askerüm ol (11) Hürmüzādelerüñ qal’ası öñindedür şāyed biz anda (12) yoğ iken bu fitne’i qopara didi Bānū n’ola serverüm (13) hemān sağ oluñ server inşallah diyüp vedā’ (14) idüp ‘Āşım’ı öñine qatup gitdi bir gün

‘askere (15) geldi önüne düşüp bār-gāhına getürdiler ol gün (16) arām idüp irtesi server ƒal‘a dīzdārına haber (17) gönderüp gelüp ƒal‘a’ı baña teslīm eylesün yoƒ der ise

[16b](1) kendi bilür bu ƒal‘a’-ı Sencāb’dur muħkem degüldür didi (2) dīzdārūñ cān başına şıçradı yarın cevāb vireyim (3) diyü haber gönderdi ulular ile müşāvere eylediler kimi (4) şöyle kimi böyle diyüp nice ideceklerin bilmediler (5) ol gice hāba varduƒda dīzdār birkaç kimseler (6) ile vaƒ‘a görüp müslüman oldılar şabāh olduƒda (7) gelüp Şāni-i

Şahipkıran öninde baş koyup ‘arz-ı (8) İslām eylediler ƒal‘anuñ miftāhların teslīm eyledi (9) server şād olup yerinden turup anlar ile ƒal‘a (10) ƒapısına geldi müslüman oldılar gelsün ol ƒal‘adan (11) çıksun diyüp şalıvirdiler isteyen (12) gelüp müslüman oldu istemeyen beş altı güne dek (13) çıksun gitsün ƒal‘a’-ı Kūhistān daħı feth olup (14) ƒabza alındı ba‘de Fazıl bin Kiyāhūr’ı on (15) iki biñ er ile Sencāniyye muħāfazasına (16) gönderdi var anda otur Gevher Melik her ne (17) der ise sözinde taşra çıkma diyü tenbih eyledi ol daħı

[17a](1) ol daħı el öpüp gitdi bir gün Sencāniyye geldi Bānū’ya (2) hizmete geldüĒin bildürdi Bānū haƒ eyledi ve hil‘at (3) giydürüp zaħiresin yaƒın eyledi işte Fazıl (4) bunda ƒarār eyledi Şāni Şahipkıran ƒal‘a önünde oturup (5) Gencāb ve Hürmüz ardınca gitmek tedārikinde ammā sen kışsa’ı (6) ‘asker ‘Arap’dan diñle rāvi eydür pāre kendinüñ (7) beşinci bölüĒi kırƒ pāre gemi ile evlād-ı şahipkıran Behrām (8) Gürbüz Nerīmān Delīr çün kim deryā sākin oldu (9) gördiler kendülerinden Ēayrı kimse yoƒ ƒazāya (10) rızā diyüp uğurlarına toĒrı çekilüp gitdiler (11) bir gün cezīre göründi mellāhuñ birine suāl eyledi (12) bura neredür mellāhlar eyitdiler dīlāver buña Cezīre’-i (13) Zıll-ı Leyl derler bir Cāzū Mekkāri tutmuşdur Lam‘a Cāzū (14) derler bir ƒarındaşı vardır Cābūdı derler bu cezīreye (15) anlaruñ şerrinden kimse uğramaz didiler bu (16) iki şehzāde imdi sürüñ gemileri görelüm nice (17) olur diyüp sürüp kenāra geldiler gemileri yanaşup

[17b](1) Behrām Gürbüz Nerīmān Delīr hemān raħtlarına suvar (2) olup bir cānibe gitdiler bir taĒ eteginde bir maĒara gördiler (3) tevħīd şadāsı gelür ƒapısına geldiler gelüñ dīlāverler (4) didiler bunlardur atlarından inüp içeri maĒaraya girdiler (5) bir pīr seccāde üzerinde oturmuş hoş geldiñüz (6) dīlāverler baña Ēamhāre pīr derler evvel bezirĒān idüm gemi (7) ile gezerken gemimüz pārelenüp girdāba düşdi Ēaƒ Te‘āla’ya (8) niyāza başladım bir şabāh gördüm deryādan bir beyāz fil (9) ƒıƒageldi bin diyü işāret eyledi bildüm ki baña Ēaƒ (10) tarafından ‘ināyet irişdi üzerine bindüm beni götürüp (11) bunda getürdi didiler şol tenhā yerde Ēaƒ Te‘āla’ya (12) ‘ibādet iderem rızƒum eksik olmadı diyüp (13) önlerine biraz ƒorşa ƒodı ey serverler şimdi (14) bu cezīrede bir cāzū peydā olup bir ƒarındaşı da (15) var dā’imā bize rencīde ideyorlar dün gice (16) vaƒ‘amda baña müjde oldu yaƒında Ēamza evlādında (17) iki dīlāver gelürler seni ƒurtarurlar didiler imdi

[18a](1) gözüñüz aƒık tutuñ siħirden hıızr eyleñ diyüp (2) bir du‘ā ta‘līm eyledi biriñüz Lam‘a Cāzū’ya ve biriñüz (3) dü-seri ƒatlı eyleñ ve bunda ƒādirün diyüñ bir tılsım (4) vardır fethetmek olursa filān cānibde ƒal‘a (5) şalunda biriñüz bir ƒapısında girüñ ve biriñüz (6) bir ƒapısında girüñ feth idersiz bunlar pīri (7) ziyāret idüp ba‘de vedā‘ idüp taşra oldılar (8) atlarına suvār olup sa‘y iderken hażirenüñ (9) ortasına

geldükde yol iki oldu birine Behrām (10) gitdi ve birine Nerīmān gitdi ata Behrām Gürbüz (11) bir miqdār gitdükde karşusundan bir arslan zāhir (12) oldu dīlāver el kemāna urup atayım didükde (13) arslan gā'ib oldu hāy Cāzū olmasun (14) diyüp diline pīrūn du'āsın alup yürüdü (15) soñra Lam'ca Cāzū imiş dürlü dürlü süretle (16) geldi olmadı sihrin te'sīr idemedi ahir (17) öninden şavuldu Behrām giderek bir kaşra

[18b](1) geldi kapusu muhkem öninde el idüp açdı içeri (2) girdi gördi orta yerde bir altun taht kurulmuş (3) ve üzerinde bir maħbūb oturur ki afitāba beñzer Behrām'ı (4) görüp ayağ üzerine kalkdı şafā geldüñ dīlāver (5) diyü karşıladı boynına şarıldı Behrām da aña şarılup (6) yine eyü şikāra vāşıl oldu didi ammā gördi bunuñ (7) ağzında bir rāyiħa var adamuñ kay idecegi gelir diledi ki (8) Cāzū'dur olsun mel'un diyüp yanına oturdu (9) Lam'ca da müşteri buldum diyü nāzlanurken Behrām ey (10) nāzīr der bu kaşr böyle yerde n'idersin kimsentüñ (11) nesisin diyüp tecāhūlden geldi mel'üne-i gāfile (12) dervişe el uzadup bir kulāğın çeküp kopardı (13) eline virdi Cāzū hay bre nā-bekār ne 'aceb iş (14) eyledüñ diyüp kaçayım diyince kolayına gelüp başına (15) bir yumruk öyle urdı ki tārūmār olup cān virdi (16) Behrām şükr idüp gördi ol 'ālī kaşr bir ħarābe (17) yer oldu zīn taht altun bayāğı bir tahta pāresi

[19a](1) oldu ta'accüb idüp taşra geldi biraz daħı gidüp (2) ne gördi bir 'ālī kubbeye şahrāya toğrı çekilmiş (3) etrāfına yine ħarābe iki kapu vaz' olunmuş biri (4) garba biri şarka açılır server kapunuñ birine (5) yürüdükde üstünde bir zengī elinde bir ħarbe tutar (6) bu varduķça ol da yukaru kalķup daħı varsa (7) urmaķ muķarrer giri çekildi gitdükçe eksildi ve gā'ib (8) oldu Behrām gördi bu da tılsımdur ħatā iderem (9) diyü çekildi ol etrāfı gezüp diķķat iderken bir 'amūr (10) üzerinde ħat gördi dimiş ki dīlāver evlādı Ħamza'nuñ (11) Behrām Gürbüz iseñ ol zengi olan kapuya varup (12) zengi gördükde altında bir siyāh yılān vardur bir oķ (13) atup begine urup ħarbe aşıla kalur andan yakın (14) varup göresin kapunuñ üstünde bir cenkāl (15) dimür ķonmuşdur ol dimüri zor ile çekesin (16) kemer ile ilişdirüp ol [...] kapuyı açar dīlāver (17) şād olup varup öyle itdi ol dimüri

[19b](1) çıkarup içeri girdi 'azīm-i dīvān-ħāneye geldi (2) ol kadar temāşa idecek ħücreler vardur kim ta'bīr (3) olunamaz mal ħazīne var ki bī-nihāye bir şandıķ alāt (4) cümlesinüñ üstüne şāhib Nerīmān diyü yazılmış ta'accüb (5) eyledi andan on iki biñ adam cebe-ħāne ve yüz elli kubbeye (6) üzerine kurulur bir bār-gāh buldı ba'de hemān (7) Nerīmān diyü yazar kendüye bir cebe yok elem çekdi (8) aşıya yukaru bakarken bir levħ bulup oķudı (9) ben ki Kārūn diyü ben daħı bu kadar tuħfeleri yādīgār (10) kodum beni ħayır du'adan unutmayasın dimiş (11) Behrām 'acebe kaldı fikr idüp eyü kışsa feth benüm (12) nāmuma ola içinde olan mal Nerīmān nāmuna (13) ola bu naşıl işdür işte içine girdüm yā nice (14) çıkarum diyü fikr iderken bir köşķ gördi aña çıkup (15) arām eyledi ammā beri tarafdān Nerīmān gidüp (16) bir yere geldi nāgāh bir cānibden bir pīr zāhir oldu (17) yavuzluk ile üzerine geldi Nerīmān da üzerine

[20a](1) varam diyü at sürdi raħş pīrden ħavf idüp (2) kendüsin giriye atmağa başladı Nerīmān gördi (3) olmaz aşıya inüp biyāde oldu bīre karşı (4) vardı bir kılıç öyle urdı ki iki pāre eyledi (5) dönüp raħşına suvār ola meger ol katl eylediği (6) pīrūn dişisi var idi girüden gelüp raħşın (7) yaraladı kendüye sürdükde Nerīmān el kemāna urup (8) bir oķ atup helāk eyledi ammā dīlāver raħşın (9) yaralanduğuna ziyāde eleme düşdi zīrā biyāde kaldı (10) görmek güçdür nāċār bir miqdār biyāde gitdi (11) nāgāh

birkaç gergedân zühür eyledi bir cānibden bir cānibe (12) geçüp gitmek istediler Nerīmān önlerin alup (13) gördi bunlar harekete gelüp hücum (14) eyledi Nerīmān girü çekildi aşığa (15) yukarıya bakarken divardan bir insān (16) şüreti yazmışlar ey bu araya gelen ve bu (17) kuyuya girmek dileyen dilāver evlād

[20b](1) Hamza'dan Nerīmān iseñ bu kapu muḳābelesinde kinüñ zāhir olur çeküp (2) kıparasın tılsım feth olur dimiş Nerīmān dañı ancılayın idüp (3) kapu der açıldı içeri girdi bir kapuya dañı geldi gördi (4) üstünde bir top vaz' olmuş bildi ki gāfil olacak degüldür (5) ve sağ tarafda bir 'amüd gördi üzerinde yazı var dimiş ki (6) dīlāver zinhār bu topdan hızr idesin yedi adım yakın (7) varduḳda ol senüñ üstüne atılır eger cebel kan olsañ (8) hord ider ammā Hamza oḒlu iseñ kırık adım şapasın kazup (9) dehlīzi vardur geçüp kıparasın saña yādigār komuşdur alasin (10) benüm rühum hayır du'ā ile yād idesin ve ol kapuyı ardından bend (11) idesin bizüm bir ešerimüz bozulmaya Nerīmān öyle idüp ol dehlīzden (12) girüp öte başından bir bolād kabu gördi açup bir [...] çıkıdı (13) a'lā dīvān-hāne ve taht üzerinden Kārün dīyü bendiñ yüz bir arış kadd ile (14) arām eylemiş seyr eyleyüp mehābetine hayrān kaldı anda bir hücreye girdi (15) ol kadar mal buldı kim hesābı yoḒdur yüz altmış kubbe üzerinde bir (16) yādigār ve on iki biñ adama yetecek cenk alātı cümlesinüñ üzerinde (17) şāhib Behrām Gürbüz yazılmış Nerīmān ta'accüb eyledi emegimüz yabana gitmedi (18) diyüp gezerken bir yol buldı biraz gitdi bir 'aceb kaşra geldi gördi birāderi (19) anda görüŒdiler Behrām'a ol şandıḒları gösterdi birāder tāli'iñ sa'īd (20) imiş ki ben bu kadar zahmet çekdüm feth eyledüm mal senüñ nāmuna yazılmış (21) didi Nerīmān tebessüm idüp

[21a](1) birāder elem çekme ben de bu kapudan girüp (2) böyle çok mal ve yādigār bulup vāfir hażz eyledüm (3) gördüm cümlesinüñ nāmına konmuş diyüp öñine (4) düşüp ol da buña ol şandıḒları gösterdi (5) Behrām da şād olup bildi ki tılsım şāhibi nezāket (6) eylemiş şafā eylediler Behrām da Tārūn'un türbesin (7) ziyāret eylediler ba'de yine ol dehlīzden taşra (8) çıkup mal ve cebheḒāneyi taşıdılar dehlīzi (9) yine bir gitdiler ve ol yire gelüp ey pīr-i mübārek (10) eger hażz iderseñüz gelüñ bizimle [...] git böyle (11) yerde ne şafā idersiz ölince senüñ Ḓizmetüñde (12) kuşur etmez idük didiler pīr eyitdi oḒılların (13) cihāndan kaḒ'i ümīd eylemiş kişiyüm keşret Ḓalka (14) taḒammül yoḒdur siz varuñ selāmetle birkaç yıllık (15) 'ömri bu maḒarada 'ibādetle geçüreyim hemān bed (16) bederiñüz şāhipkıraña benüm selāmum iletüñ iki cihānda (17) selāmet bulmaḒ ister ise LiḒā gümrāñı şāḒife-i

[21b](1) rüzgārdan ḒaldurmaḒa cehd eylesün diyüp el (2) Ḓaldırıp bunlara ve Hamza'ya du'ā eyledi bunlar da (3) ol pīre vedā' eyleyüp gemiye girüp 'azm idüp (4) gitdiler ammā rāvi eydür bārekendenüñ altıncı (5) bölüḒi 'Amr bin Rüstem ve Rüstem Ejderha Bend Melik Ḓāsım (6) birāderleri yüz pāre gemi ile fırtınādan göz açup (7) gördiler kendülerinden Ḓayrı kimse yoḒ hayrān (8) olup mellāḒlara sürüñ gemileri görelüm nereye (9) çıkaruz didiler iki gün dañı gitdiler bir cezīreye (10) geldiler 'Amr bin Rüstem supāl itdüḒde mellāḒlar eyitdiler (11) dīlāver bu cezīreye iki birāderler Ḓükm iderler ve siz ñere (12) bildüñüz der birine Ernās Cezīre Neşin derler (13) ve birine Ernevās Cezīre Neşin derler bir cāzū (14) vālideleri var idi Ēarāb-ı SāḒire derler idi (15) Hamza elinde helāk olmuş bu şehzādeleri bilürüz (16) bir yer zemīnde ehl-i İslām ile çok ma'rekeleri geçdi (17) ol mel'un 'āḒıbet helāk olup bu Ḓaramzādeler

[22a](1) zaḥmdār olup kaçdılar bunda geldiler ammā bu def'a (2) ümīddür ki baş kırtaramayalar diyüp hemān (3) gemileri sürüp ol cezīre'ye yanaşup taşra çıkup (4) ḥayme ve bār-gāh kurup karar eylediler rāvi eydür (5) Rüstem 'Aleṃşāh ve Mike Kīş bahrında Zerhīb nām (6) bir 'Ayyār ele getürmüşdi 'Amr bin Rüstem'ün hizmetinde (7)idi aña buyurdı var gör pelīdler bunda mıdur ve ne (8) 'ālemedürler haber al didi Zerhīb 'Ayyār n'ola (9) diyüp gitdi yolda bir ḥerīfe rāst geldi su'āl (10) idüp birāder misāfirem 'ayb olmasun şāhlarum (11) ne kadarıñdadur didi ol ḥerīf eyitdi Bāḥter (12) Zemīn Sultān-ı Gencāb Şāh Liķā-yı Zümrüd Şāh'ün (13) dāmādıdur andan nāme geldi şāhipkırān Ḥamza (14) evlādında Bedī'ü'z-zemān nām bir şāhipkırān vīlāyetini (15) elinden almış cümle cezīre şāhlarından imdād istemiş (16) işte şāhlarımız yüz biñ 'asker cem' eyledi (17) aña gideyor didi Zerhīb 'Ayyār bu ḥaberi alup

[22b](1) dīlāvere didükde 'Amr bin Rüstem Bedī'ü'z- zemān ziyāde (2) sever idi şād olup ḥāzz eyledi zīrā medāyinden (3) bir yezādī Bedī'e virüp düğünde şāgdıcı (4) olmuşdi imdi bize lāzım olan oldur ki Sānī-i (5) Şāhipkırān üzerine gidecek melā'ın ta'ma'-ı (6)şemşīrden geçirüp aña gitmege kıomayuz diyüp (7)tīz bir nāme yazup Zerhīb'e virüp çıkup gitdi (8) ammā muḳaddem Ehl-i Cezīre'den birkaç adam gelüp kenāra (9) yanaşdı bilmezler nasıl 'askerdür bunlar da on dāne (10) adam gönderüp varuñ kimlerdür diyüp giderek (11) yolda Zerhīb'e rāst gelüp su'āl idüp (12)kimsin ve kande gidersin didiler bunlar da (13) kendüsin bildürdi işte Ḥamza evlādlarından (14)filān kimselerdür bunda uğradılar şāhuñuzı (15) dīne da'vet iderler nāme yazdılar elçiyem didi (16)n'ola hoş geldiñüz diyüp yanına düşüp (17) getürdiler bunlardur kal'aları öninde yüz biñ

[23a](1) 'asker ile oturdı Zerhīb dīvāñhāne bār-gāhına (2) girüp du'a eyledi nāme'i şındı Şāhipkırān-ı 'Aleṃ (3) Ḥamza evlādında 'Amr bin Rüstem gönderdi nāme'i açup (4) okudılar evvelā nām-ı Ḥüdā andan soñra siz ki Ernās (5) ve Ernevās bilür bu kat gelüp İslām dīlāverleri (6) ile ma'reke eylediñüz vālideñüz küfr ü ḫalālet içinde (7) mürd olup gitdi ol size 'ibret yeter imdi (8) nāme sizlere vāşıl olduḫda ma'lūm ola ki şāhip(9)-kırān yigirmi dört kerre yüz biñ bahādır ile bir bir (10) zeminden gemilere girüp Liķā-yı Gümrāh'ı yeryüzünden (11) kıaldurmak niyetine giderken bārekende olduḫ işte (12) ben bu yüzden düşdük sizi dīne da'vet (13)iderüz gelüp bizümle yā karındaş olasın bilece (14) varup Liķā mel'ūnuñ cümle azdurduḫ melā'ınleri (15) tīgden geçürelüm yok diyüp 'inād iderseñüz yā katl (16) iderüz yāḫūd kayd-ı bend ile getürür şöyle bilesin (17) aña göre 'Ayyār'ıma cevāb viresin dimişler Ernās

[23b](1) ve Ernevās elem çeküp istedi ki nāme'i pāreleye Zerhīb (2) atilup kıapdı gögsine bir tayma urdı arḫası (3) üzerine gelüp andan önine tūranların ḥançer ile (4) işin bitirüp çıkup gitdi şehzādelere gelüp (5) aḫvālī bildürdi bunlar 'askerden on biñ adam (6) alup sā'irlerin gemiler yanında kıoydılar 'Amr bin Rüstem (7) ve birāderi Rüstem Ejderhā-bend ile güç idüp (8) Zerhīb'i önlerine kıatup revāne oldılar Ernās (9) yerinden tūrup birāder ne bakarsın kıati ol nā-bekār (10) 'Ayyār tūtuñ didi yok pehlevān nice kıābil eylemez (11) bilesin bu da bu fendi 'Amr 'Ayyār'dan öğrenmişdür (12) didiler Ḥürmüzāde emr eyledi 'asker suvar oldu (13) bunlara karşı gitdi anlar gelüp bunlar varup (14) bir şāhrāda muḫābil olup düşman birbirin (15) görüp hemān alāylar saflar bağladılar ol maḫalde (16) 'Amr bin Rüstem meydāna girüp er taleb eyledükde

(17) Ernās Cezīre Neşīn beraber oldu çün kim başladılar

[24a](1) beriden Rüstem Ejderha Bend durmayup raḥşın sürüp (2) meydāna girdi yā Ernevās sen de gel berü biz de (3) senüñle cenk idelüm Ernevās'ı daḥı aña beraber (4) eylediler ol dört dīlāverler 'aẓīm ma'roke eylediler (5) 'Amr bin Rüstem çok naşīhat eyledi olmadı aḥir bir (6) 'amūr şöyle urdı ki Ernās gürz virince (7) kolları büküldi andan ağzından ḳan revān oldu (8) raḥşunuñ beli kırılıp zīr u zeber oldu Rüstem Ejderha(9)-bend daḥı Ernevās'ı yıkduḳda bunlaruñ yüz biñ 'askeri (10) yürüyüp bunları ḳapdılar beriden server zaḥmdāruñ (11) on biñ 'askeri yürüdi 'aẓīm cenk maḡlūbe (12) oldu ve Rüstem bin 'Amr 'alemlere sürdi Rüstem Ejderha (13)-bend beri cānibden yürüyüp 'aceb aḳdām eyler bir anda (14) Ernās Ernevās kendülerine gelüp tekrār suvar (15) olup cenk içinde dīlāverzādeler rāst gelüp (16) muḳābil oldılar bir faşıl daḥı cenk eylediler tekrār gürz (17) daḥı urup yıkdılar çün kim gitdiler bunlaruñ 'askeri

[24b](1) küffār hezimet bulup ḳal'aya girdiler dīlāverzādeler (2) malı cem' idüp zabt eylediler Ernās ve Ernevās (3) gördiler olmaz boḡāzlarına destmāl taḳup taşra (4) çıkdılar amān ey serverler diyüp dil ucuyla müslümān (5) oldılar bunuñ nevāhat ḳılıp dönüp yanına da'vet (6) idüp şehzāde lütf eyleñ şehrumüzi mübārek ḳudümüñüz (7) ile müşerref eyleñ diyüp ḳal'alarına da'vet idüp (8) bunlara n'ola diyüp ḳal'aya geldiler Ernās ve Ernevās (9) sarāylarına getirüp ziyāfet eylediler ta'āmlarına (10) dārü ḳatup biñhüş eylediler ikisine de bende (11) çekdiler on biñ 'askerlerine ḳılıç ḳoydılar anlar da (12) cānlarını dişine alup döḡüşe döḡüşe gemilere (13) girüp alārḡa oldılar bunlara bu ma'rekede iken (14) kırık pāre gemi ile Behrām Gürbüz ve Nerīmān Delīr'ler (15) geldiler bu aḥvālī mel'unlar görüp bunlar ḳanden (16) geldi diyü emr eyledi 'asker şaf çekdiler hemān (17) Ernās meydāna girüp ey nā-bekārlar ol ḳarındaşlarıñuz yine

[25a] (1) ḳādir oldu ki siz yine ḳādir olasız cümleñüz Liḳā'nuñ ḥışmına (2) uğrarsuñuz dedi hemān Behrām Gürbüz at sürüp (3) ey ḥaramzāde Liḳā ne kelbdür ki eger ḳādir iseñ benüm (4) elümden ḥalāş eyleyün deyü cenge başladılar hemān Nerīmān (5) meydāna girüp da'vet eyledi ol da muḳābil olup (6) bir zamān muḥabbeti cenk eylediler aḥir Behrām bir gürz (7) urup zīr u zeber eyledi ve Nerīmān daḥı anı görüp (8) ḡayrete gelüp bir ḍarb ile Ernevās'ı yıkdı andan (9) 'askerlerini ele alup ḳıra ḳıra yine bunlar da küffārī (10) ḳal'alarına şoḳdılar irtesi muḥāşara idüp aşlā (11) amān virmeyüp ve ḳal'aya nāme atup ey nā-bekār birāderimüz (12) oḡılların ḥabisde çıkarup gelüp günāhuñuza (13) tevbe idüp İslām'ı ḳabül idesüz 'inād iderseñüz (14) başdan ḳıarsız diyü anlar daḥı müşāvere idüp (15) nice idelüm bu nā-bekārlaruñ her biri āfāt-ı semāvī (16) ancak didiler meger bunlara yakın bir cāzū var idi (17) iki kızını vardı dā'imā [... ...] teklīf iderdi

[25b](1) bunlar istemeyüp istiḡnā iderlerdi tīz adam gönderüp (2) 'avreti da'vet idüp ikrām eylediler ve eger bu gice (3) bize bunları getirürseñ biz de senüñ kızlarıñuzu alalum (4) didiler ol da rāzı olup ḳavl ve ḳarār eylediler bu (5) 'avrete Meyḥūra Cāzū derlerdi eger Behrām Gürbüz (6) ile Nerīmān bizüm elimüze virürseñüz biz de senüñ kızlarıñuzu (7) aluruz didiler Meyḥūra Cāzū n'ola diyüp (8) bu gice siḥir ḳuvvetiyle dīlāverleri şikār idüp (9) getir didiler 'Amr bin Rüstem ve Rüstem Ejderha Bend'i (10) yanında ḥabs itdiler ikrārı üzere Meyḥūra ḳarınıñ (11) kızların almaḡa ikrāhen ḳabül idüp aldılar şabāḥ (12) 'asker şehzādelerini bulmayup ḥālince olur darken (13) Ernās ve Ernevās ḳal'adan çıkup bunlara yüz biñ (14) 'asker ḳılıç urdılar ammā İslām 'askeri

olmakla (15) aḥşamdan ‘azīm cenk oldu ğayret itdiler (16) ammā niceleri helāk oldu niceleri zaḥmdār oldu (17) aḥşam olduğda ayrulup ḳondılar ol mel‘ünlar

[26a] (1) germ olup ḳal‘a öñinde ḳondılar birbiriyle ittifāk (2) idüp yarın bunların ‘askerin bertaraf idelüm (3) didi İslām dīlāverleri başlarına gelecegin (4) bilüp imdi oldu olacak hemān iş budur ki (5) çalışalum yā ḳal‘a’ı alup serverlerimizi ḫalāř (6) idelüm yāḥūd bu yolda baş vireyüz diyü ḳavl (7) ḳarār eylediler işte bunlar cenk tedārikinde ezin (8) cānib rāvī eydür berākendenüñ yedinci bölügi (9) meger dīvānelerden çoban bece ve siyāh řir (10)eřyāyı ve mīře çarḫı ve sā’ir çok kimse var idi (11) ammā cümlesine Mirtāsi baş idi ammā ne fā’ide her biri (12) baş çeküp kimseden ḳorḳmazlar idi Harūm bunda (13) yok ol bunları zabt iderdi çünki fırtuna (14) sākin oldu kendülerine gelüp gördiler ki kendülerinden (15) ğayrı kimse yok hemān mellāḫlara hücum (16) idüp kızıl eri tiz buluñ diyü kimileri cānından (17) bīzār eylediler anlarıñ da içinde ‘āḳılları n’ola bulalum

[26b](1) diyüp çekilüp gitdiler bir gün bir cezīreye geldiler (2) meger geminüñ bir ikisi şulanmışdı gemiciler ḳalafata (3) yaturdılar eski ziftin yakmağa başladılar dīvānelerini (4) görüp hay delüler ne ḫurursız gemiler (5) ateşle eyü olurmuş diyü cümle gemileri ateşe (6) urup yakdılar ziyāde ḫazz idüp deste (7) cevilerin omuzlarına alup ateşe ḳarşı yorulunca (8) oynadılar andan birḳaçı ‘aceb kızarıncı oldu (9) didiler birḳaç da oldu ol birleri sen kızıl (10) er oldu didüñ ol sözi demeyenleri döge (11)döge ḫarāb eyledi şöyle böyle derken dīvānelerüñ (12) ḳarnı acıḳdı yine mellāḫlara yapışup bize (13) yiyecek buluñ didiler bunlar der ‘āciz olup (14) bir ḳande bulalum gemi şazı yakdıñuz nemüz varsa (15) hep bile yandı işte şu yola gidüñ (16) bu şehre varursız yiyecek çokdur diyüp (17) yol gösterdiler dīvāneler de ol yola girüp

[27a](1) gitdiler birazdan bir köye geldiler idi biñ dīvāne (2) birbiri ardınca Süleymān dīvleri gibi ol köye irişdiler (3) gördükleri adamı bunlar çarpup helāk itdiler (4) bize yiyecek virüñ didiler anlar da bunlardan getirüp (5) yıkdılar ammā bu köyde ne ḳadar ta‘ām olup bunlar yedi (6) biñ adam ki her biri on adam ḳadar ta‘ām yerler evvel (7) şuyunca dökündi daḫı getirüñ didiler bu ḳadar (8) deyince cümlesin ḳırdılar köylerin yıkup yere beraber (9) eylediler mālların yakup ateşe urup andan yine (10) yola girüp ilerü gitdiler her ḳanğı köye uğradılarsa (11) ḫarāb iderlerdi şu ḳadar tedārik eyledükde bir adamı (12) tutup bre adam seni öldürmeliyüm bize yiyecegi çok olan (13) bir yer göster di ol kimse n’ola tek beni (14) öldürmeñ size ben bir şehir göstereyin yiyecegi çok (15) diyüp öñlerine düşüp gitdi meger bu cezīre (16) daḫı Melik Kāsim’uñ düşdügi cezīre gibi bir cezīreye (17) daḫı ulařdıḳ idi ol birine işte ğarāb [...]

[27b](1) olur Ernās ve Ernevās ḫekīm iderlerdi bu ki Behmen (2) Dūd-ı Efken nāmında bir řāḫ hüküm iderdi buña da Gencāb’dan (3) bir nāme gelmişdi bu da kırḳ biñ adam cem‘ eyledi ki (4) Gencāb’a gide bir şehir dīvāneler çıkageldiler gördiler (5) bir ḳal‘a öñinde vāfir ‘asker ḳonup otururlar hemān ḫayḳırup (6) bre gidiler tiz bize yiyecek virüñ yoksa sizi yerüz (7) diyüp deste ceviler bile görüşdiler bunlar da kırḳ (8) biñ ‘asker bre bunlar nereden geldiler diyüp yerlerinden (9) ḫurup ḳarşı ḫuralum şandılar ammā dīvāneler bu ḳadar (10) ‘askerin ḳurı ḫallāc panbuh atar gibi atdılar Behmen (11) cān ḫavfıyla bunlar taḫḳīḳ Likā’nuñ belāsıdur ḳararı (12) firāra tebdīl idüp ḳaçup ḳal‘aya ḳapandı (13) dīvāneler bāzār içine düşüp bulduḳları ta‘āmı (14) yediler sā’ir çadırı ve ne ḳadar mal buldılarsa ateşe (15) urup yakdılar andan gülüşdiler řafā idüp

(16) ba'de kal'aya yürüdiler içinden taş ağaç (17) atagördiler olmadı dīlāverler murādīñuz nedür niçün

[28a](1) kırsız didiler Mirtās'ıñ 'aqlı vardı bizüm (2) bir pehlevānumuz vardır Hāmza derler deli bāşımız vardır (3) Harūm Dīvāne derler anları araruz bize yiyecek virüñ (4) size kırmayalum didi bunlar da biz anları bilmezüz görmedük (5) ammā ta'am çok tek yeñ ammā böyle etmeñ (6) vilāyeti harāb idersiz size bir şāh lāzımdur (7) bizüm şāhımız Bende Şāh olun didiler Mirtās (8) başın şālup öyledür imdi kani şāhuñuz yine bize (9) şāh olsun didi cümle deliler bu kavle kâ'il (10) oldılar Behmen bu haberi işidüp şād oldı (11) bunlar ile buluşup kondurdu vāfir koyunlar şıgırlar (12) boğazlayup bunlara 'azīm ziyāfet eyledi meclis (13) kırup şarāb içerken Çoban Bice sarhoş (14) olduğda babası hātırına gelüp döndi Siyāh (15) Şīr Merd-i Eşyāmī'ye bakup ba'ka bre nā-bekār benüm (16) babamı kim öldürdi didi ise şīr neyleyim senüñ (17) babamı anı sākī bilür var aña sor didiler Çoban

[28b](1) Bice niçün bilmezsin yelkencenüñ saña dimedi diyüp (2) birbirine girüp Behmen ayağa tırup bre neylersiz (3) ben şāhıñuz degül miyüm baña hürmet itmeyüp benüm huzūrumda(4) böyle idersiz ben sizi Liķā'ya 'arz ideyin (5) didükde Mirtās ey nā-bekār senüñ Liķā didügüñ (6) nāşıl kimsedür şakalı boncuklı kāvur mı dırsın (7) ben anuñ saña boynuzların kırayım didi Behmen (8) yabana söyleme bre dīvāne Liķā'ya dil uzatma yoksam (9) şimdi helāk olursın didükde Çoban Bice hay (10) babam öldüren kāvur beni de mi öldürmek isetersin (11) diyüp bir deste çöp şöyle urdı ki beline (12) varınca hor eyledi göreyin imdi Liķā yine kāvur (13) olur didi yine kulları el kaldırup cenge girdiler (14) dīvāneler ha gidiler oynamak mı istersiz diyü yedi (15) biñ dīvāne deste cūbların kapup yürüdiler (16) rāst geldüklerin kırdılar evvel kaçan tağ başına (17) çıkup güçle baş kırtardılar dīvāneler gördiler ki

[29a](1) kimse kalmadı şehri ateşe urdılar andan çıkup (2) gitdiler rāvī eydür meger bu cezire'de Ernās (3) ve Ernevās ceziresine muttaşıl idi giderek (4) ol araya geldiler gördiler 'asker-i İslām düşünüp (5) otururlar 'alāmetinden bilüp bre kızıl er bunda gibi (6) korğaruz bizi döger didiler beriden 'Ayyār'lar dağı (7) bunları görüp karşıladılar ahvālı bunlara bildürdiler (8) yavuzlanup hemān kal'aya yürürler önlerine gelen yok (9) bakmayup kal'a'ı alayazdılar Ernās'ıñ cān başına (10) şıçrayup nedür bu hāl belā bizüm başumuza yağdı diyüp (11) elüme düşdiler hele aħşam olduğda 'Ayyār'lar bunları (12) güçle döndürüp kondurdılar ehl-i İslām hazz (13) itdiler ammā Ernās ve Ernevās diyārından kaçanuñ (14) birkaçı gelüp kıssa ne olduğın cümle haber virmişlerdi (15) ol gice birbiriyle müşāvere eylediler nice idelüm (16) bunlar bize uşdılar birinden kırtulmadan birkaçı (17) dağı gelüp Hāmza'dur gelmek ihtimāli var şunlaruñ

[29b](1) dīn-i Hāk olmasa bu kadar belādan baş kırtaramazlardı (2) ve atāmız 'azāb-ı sāhi yokdur nesne hāşıl idemeyüp (3) 'ākıbet başını virdi yarın yine kal'aya yürüdükde (4) kim hā'il olur içeri girecekler olursa hod (5) şehri ve bizi Behmen gibi atmaları muğarrerdür imdi (6) 'ilāc budur ki ol esir idügümüz şehzādelere 'ahd (7) virüp koyuvirelüm ve dīnlerine girüp hālāş (8) olalum didiler bu re'yi ma'kūl görüp heman (9) a'yan ile kalkup siz habişhāneye vardılar 'Amr bin (10) Rüstem'üñ ve Rüstem Ejderha Bend'üñ ve Behrām Gürbüz'üñ (11) ve Nerīmān Delir'üñ bendlerin alup ayaklarına düşüp (12) müslümān oldılar bunları kal'adan çıkardılar (13) dīvāneler

şabâh olduğda yerlerinden tırup (14) kal'aya akup gelürdi duruñ kızıl er oğulları (15) var diyüp tırdılar ammâ şehzâdeler de bunları (16) gördiler her biri bir fark bozuldı ve gözleri (17) bozuk başları yarık urzlarında buluşmağdan

[30a](1)esbâbları pâre pâre olmuş özge şürete girmişler ta'accüb (2)eylediler zîrâ bunları zapt ider kimse yok bunlar (3)birbirlerin beñzemezler ve Harüm da yanlarında degül düşmân (4)olmaduğca birbiriyle cenk etmekden bir sâ'at hâli (5)olmazlardı bu dört şehzâde bunları dönderüp (6)kondurdılar bu kez Ernäs ve Erneväs bunlara 'azîm (7)ziyâfet eylediler ammâ dîvâneler tırmayup fesâd (8)iderlerdi şehzâde de men'ine kâdir olmadılar (9)bunları Harüm olmayınca Süleymân dîvleri zapt (10)idemezdi 'aciz olup yâ neylesün biz bunları(11) kande râst geldük derken bir gün anı gördiler (12)deryâ yüzün gemiler tırdı meger Melik Kâsım idi yanınca (13)Harüm Dîvâne Sehmân Seyl Büş ve Sâ'm Sefîd (14)Veyiş ve Zinkâre'-i Ğavri ve sâ'ir dilâverler gelüp(15) bunlar da karşı varup buluşup görüşdiler ve hâl (16)ve hâtır şoruşdılar Ernäs ile Erneväs Melik Kâsım'ın (17)dağı destin būs eyledi dîvânelerün nâmdârları (18)Melik Kâsım'ın ve Harüm'ün elin öpdüklerinde Harüm (19)gördi bunlara sağ yok bre size ne oldu kani

[30b](1)gemileriñüz neylediñüz didi bunlar gördük gemicilerin ikisin (2)yağdılar biz de hazz idüp sâ'ir gemileri hep işte (3)urduğ didiler Melik Kâsım güldi bes öyle gerek sizi (4)bunda getüren gemileri işte urasız göreyim neye (5)binersiñüz didi Ernäs durâ idüp sürüp (6)bu cezîreye muttaşıl bir cezîre vardur Behmen Şâh (7)nâmında bir dîlâver hükm iderdi bunlar yedi bende (8)dîvâne taşra çıkup gemilerin iki gemi'ni [...] (9)iderken görürler hay bu gemileri yakmanuñ şafâsı (10)vardur diyüp cümle gemileri ateşe ururlar andan (11)günde köye düşüp tiz bize yiyecek diyüp (12)buldukların katl iderler evlerin ateşe ururlar (13)ağır gelüp Behmen Şâh'ın cezîresine gelüp ururlar (14)şaturı olda meded idüp sarâyına getirür (15)ziyâfet idüp bunlara yiyecek yedirüp (16)mestâne olurlar birbirlerine girüp Behmen bre (17)'ayıpdur benüm huzûrumda epsem oluñ diyim şandı (18)bu çoban Bice dîvâne hay babam öldüren (19)kâvur dağı söyler misin diyüp bir deste cüb

[31a](1)urup helâk idüp andan cümle halkı kırup şehri (2)dağı âteşe urup yağdılar ba'de çıkup giderler (3)işte bunda geldiler aşıl cenkleri hemân boğaz cengi (4)imiş kimse'ni bulmaduğda birbiriyle harıldı idüp (5)bu hâle gelmişler didi Harüm yavuzlanup bre yaban (6)delileri niçün böyle oynarsız diyüp deste cüb (7)eline alup girişdi bunları birer kedi gibi bucağdan (8)bucağa şokdı neylesünler birbiriyle buluşmadan (9)sağ yerleri kalmamış Sultân Hâver dağı bu kadar (10)'asker ile ol cezîrede birkaç gün arâm idüp (11)andan kifâyet miğdârı gemiler peydâ idüp kendüler de (12)yerlerine vekîl koyup Melik Kâsım ve Harüm Dîvâne (13)önlerince kapudan olup 'azm-i Bâhter Zemîn idüp (14)girdiler ezin cānib rāvī eydür berākendenün sekizinci (15)bölüğü Dāver Tūmī ve Tāvl Zengi ve oğulları (16)toğsan pâre gemisiyle furtunadan hālâş olup göz açduğda (17)sâ'ir 'askerden eşer görmeyüp hayrete vardılar böyle (18)cem'iyet ne 'aceb perişân oldu didiler mellâhlar teselli (19)virüp dîlâverler elem çekmeñ bu furtuna zararlı

[31b](1)taavl gördi ki mu'tād öyle müstağni pehlevāndur olur (2)olmaz kimsenün meydānına gire ol kendüye akran(3) bir hışım ister ki meydāna girüp ma'reke eyleye baña (4)Cumhūr Kūnz derler Tāvl eyitdi ya öyle mi bu karşında (5)olan Kāra Zengi

degme keskīn degüldür belki aña akrān (6)olaydı ammā hele sen hamle eyle seyr eylesünler didi (7)Cumhūr n'ola hemān sen tayan diyüp üç hamle eyledi ki (8)Ṭavl'dan gayrı kimse olaydı tākāt getürmek (9)muhāl idi meger şahipkırān yā Evlād-ı Şahipkırān (10)olaydı ammā Ṭavl Zengī aslā 'aynına almadı ammā (11)Ṭavl da nasıl erdür bilür misin Lendihā'nuñ (12)şandalisine t̄alib olup kaç def'a 'iṣyān (13)etmişdür ahir üzerine gitdi işte Cumhūr'uñ (14)hamlelerin men' idüp oğulları elemiyle bir kütük (15)öyle urdı ki beline varınca hard eyledi Heftād (16)o an Kerdān Ṭavl'uñ elemiñ bildi hemān filiñ sürüp (17)muqābele oldı eyitdi yā Ṭavl nedür bu sende olan (18)yavuzluk senüñ oğullaruñ katl eylesem neylerdüñ (19)öyle bir pehlevānı helāk eyledüñ didi Ṭavl

[32a](1)eyitdi yā Heftād ol helākını kendi istedi zīrā benüm (2)āteşüm arasında Heftād sen misin didüm baña erlik (3)şatup Heftād bir akrān ister ki meydāna gire diyüp (4)yüzümüzüñ karasın yüzümüze urdı ben de böyle (5)eyledüm imdi sen de adıyla nādānlık etme ki elümden (6)şağ kırtulasın didükde Heftād eyitdi yā Ṭavl (7)bu çok da'vādur Heftād'ı Cumhūr mı şanduñ (8)diyüp söyleşerek azğışdılar Heftād gördi ki (9)Ṭavl'uñ āteşi kemālede hamle idüp cenge başladılar ⁽¹⁰⁾ammā iki battāl dīlāverler birbirine 'amüdlar (11)urdılar ki şahn-ı meydān şarşıldı velveleye geldi (12)ta geniş kubbē-i felege dikilince 'azīm-i cenk eylediler (13)ahir Heftād ya Ṭavl aferin benümle eyü cenk eyledüñ (14)ammā da'vāñ böyle degül idi diyüp kināye eyledi (15)andan eyitdi yā Heftād ben saña murādum üzere bir darb (16)urmadum imdi eger bu hāmle mi de men' iderseñ (17)her sözüüm yanında kezbe ola diyüp filiñ sürüp (18)bir 'amüd öyle urdı ki gürzi elinden fırlayup (19)bindügi filüñ beli kırılıp zīr u zeber oldı

[32b](1)Mağrāk Şāh ol hāli görüp 'askere komāk eyledi (2)'asker çok olmağla Heftād'ı bağlatmayup kapdılar (3)beriden Ğazanfer Şah Mekkī ve Dāvud Ṭavk'ı otuz biñ (4)er ile yürüyüp āteş gibi tokundılar kāfir 'askerin (5)dördimüz yerinden ayırup girü sürdiler Ṭavl 'amüd (6)ile çok kāfir helāk eyledi Heftād dañı tekrār (7)suvar olup cenk idüp giderken yine Ṭavl'a (8)rāst geldi hemān haykırup yine cenge başladılar Ṭavl (9)Zengī bunun da hamlelerin men' idüp bir 'amüd öyle (10)urdı ki lā ya'kil olup fil boynına düşdi (11)hemān Ṭavl Zengī fil başına cengāl urup dönüp (12)üzerine geldi hemān haykırup el dü el kemeri zincire (13)idüp bir zor evvelde kapup koluna aldı Heftād'uñ (14)'aklı gelüp silkinüp güciyle kemerin kırdı (15)düşdi Ṭavl geçüp gitdi Heftād yine suvar (16)olup bu elemiyle ehl-i İslām'dan rāst geldügin (17)zīr u zeber idüp çok kimse helāk eyledi elinde (18)kılıç giderken Ğazanfer Mekkī düş olup Heftād elemle (19)üç kılıç urdı Ğazanfer Mekkī men' idüp bir t̄iğ öyle

[33a](1)urdı ki t̄iğ siberden dört pāre idüp meme üzerine (2)bir zaħm urup yıkıldıkdā tevābī'i yine kapdı gitdükçe (3)küffār 'askeri kaçmağa yüz tutdılar ol maħalde otuz (4)biñ 'asker ile Melik Ezrak çeşm irişüp gördi cenk (5)mağlūbedür kendülerinüñ 'askeri zebün olmuş hemān (6)na'ra urup kendülerin cenge urdılar bunlar ile (7)'asker bir miqdār tayandı ahir Dāvud Ṭavk'ı Melik Ezrak (8)çeşme rāst gelüp birbirin bildükden soñra Erzak (9)üç hamle eyledi Dāvud Ṭavk'ı men' idüp yine imāna (10)da'vet eyledi Melik Ezrak düşnām idüp yāre söylemege (11)başladı Dāvud gağaba gelüp bir t̄iğ öyle urdı ki eger (12)hānesine varınca iki pāre eyledi yıkıldıkdā benüm Küñşide-i (13)Melik Ezrak çeşm diyüp na'ra urdı 'askeri küffār (14)işidüp gayrı elleri tutmağdan kaldı Heftād da (15)zaħmdār cenge iktidārı yok ahir 'asker bozuldı Mağrāk (16)bi'ih̄tiyār kal'aya kaçdı 'asker de kal'aya düşdi (17)düşmān cezirelerine

tağıldılar kapuları bend idüp (18)karār eylediler bre bunlar ne āteş pāre imiş diyüp Heftād'e (19)tumāra meşğul oldılar ehl-i İslām dökülüp kalan māl-ı

[33b](1)ganāyimi zabt eyleyüp cümlesin ortaya getirüp kısmet (2)eylediler ve yarınki gün kal'aya yürüyüşdür diyüp (3)dillere nidā itdürdiler bu haber Mağrāk Şāh'a geldükde (4)cān başına şıçradı zīrā gördi asker de eli (5)ayağı tutar kimse az kaldı ve Heftād dağı zahmdār (6)yatur eger bunlar yarın yürürlerse hālimüz mükedder olur (7)diyüp müşāvere eylediler arada çok söz oldu kabül (8)itmeyüp ahir kār Mağrāk Şāh eyitdi ki begler buña çāre (9)olursa Tavlı'ın oğullarından olur diyüp hil'atlar (10)dirtüp bendlerin alup bu şartla ki varup (11)bu askerî bizüm üzerimüzden kaldırup gideler (12)eger bu kavle rāzī olurlarsa hoş olmazlarsa (13)ikisin de başların kesüp bu vīlāyetden geçüp (14)re'āyā mı tağlar başına gönderüp kendüm tevābi'üm (15)askerüm alup bir tarafa çıkar giderüm bunlar da (16)ne bulurlarsa alup birkaç gün oturup (17)soñra varurlar giderler biz yine gelüp vīlāyetimizde (18)oturup zevk iderüz didi vezīrleri (19)bu tedbiri begendüler andan ol iki dilāveri

[34a](1)zindāndan çıkarup getürdiler Mağrāk Şāh eyitdi (2)ey dilāverler biz şöyle bir tedbīr eyledük siz de eger (3)bu askerî bu cezīreden bize bir zarar ve ziyān olmadan (4)kaldırmağı boynuñuza alursañuz güzel sizleri (5)azād iderem eger idemeyüz derseñüz şöyle kavli (6)eyledük başdan çıkarıñuz didiler bunlar fikr idüp (7)eyitdiler ey şehriyār ne diyelüm eger boynumuza aluruz dise (8)yalan söylerüz çünkü böyledür siz sabr eyleñ biz de (9)bu ahvāl serdārımuza bildürelüm görelüm ne cevāb (10)gelür ol zamān siz de nice bilürseñüz öyle idesiz (11)didiler Mağrāk Şāh ma'kul görüp icāzet virdi (12)anlar dağı bir tezkire yazup bir kulu ile gönderdi (13)gelüp Tavlı'a tezkire'i virdi Tavlı Zengī ol haberi (14)işidüp dīvān eyledi tezkire'i şehzādelere gösterdi (15)müşāvere eylediler Tavlı oğulları için ağlayup (16)nice olur göz göre oğullarım öldüreler tatalum (17)soñra yüz biñ adam öldürmişsiz ne fāide didi (18)bunlar dağı vaq'ā pehlevān-zādeler hālāş olması (19)evlādur kal'ayı fetḥ etmekden vazgeldiler diyüp cevāb

[34b](1)nāme yazdılar Tavlı ve Gāzanfer Şāh ve Dāvud mühürleyüp (2)gönderdi bu kavle rāzī olduk hemān ol dilāverleri (3)şaliviresiz didiler çünkü bu cevāb Mağrāk'a geldi (4)ol da bu iki dilāverlerin arķalarına birer kāhir hil'atlar (5)giydirtüp ve bir veziri ile kapudan taşra çıkarup (6)yine kal'ayı kapadılar bunlar da askere gelüp buluşdılar (7)şād oldılar ol gice anda karār idüp ahdları (8)üzerine şehirden geçüp deryā kenārına geldiler gemileri (9)hāzır binüp yollarına gitdiler ammā bu şehzādeleriñ hayf (10)biz bu cezīre'i fetḥ etmeden birağup gitdük didiler Tavlı (11)Zengī teselli virüp öyle olur belki yine bir tarīķ (12)ile uğramak naşip ola diyüp gitdiler bunlar gitmekde (13)ezin cānib rāvī eydür dilāverān-ı İslām'dan toķuzuncı (14)bölük Evlād-ı Şahipķırān Semīrāy Efrākī ve Berķ (15)Bülād Dil kırķ pāre gemiyle furtunadan kurtulup (16)bu cezīre'ye kadem başdılar aceb şahipķırān ve sā'ir (17)beyler nice oldu diyü hayli te'ssüf eylediler melāhlardan (18)ol cezīre'i su'āl itdüklerinde eyitdiler (19)buña Cezīre-i Etyub derler şāhına Kāmran Şāh-ı Zerrin

[35a](1)Tāç derler bir pāyitaht pehlevān vardır Menküb Cezīre (2)Neşin derler Rüstem'lere yol keser ve iki oğulları vardır (3)birine Seyelan-ı Zerrin Kemer ve birine Cihān-süz derler ve bu (4)cezīreye yakın bir cezīre dağı vardır şāhına Mağrāk (5)Şāh derler pāyitaht pehlevānı vardır Heftād derler (6)kerdān iki hüsna kızları vardır Büslān

ile (7)Meylān ol kızlara nāmzeddür birbirlerine varup (8)gelmeleri eksik degüldür Mağrāk Şāh daḥı bunlar ile (9)dostluḡ üzeredür o da ‘azīm şāhdur didiler (10)dīlāverler n’ola diyüp gemilerden taşra kenāra çıkup (11)bār-gāhlarıñ ḡurup ḡarār eylediler ba‘de bir berḡ bunlarıñ (12)‘Āyyār’ıdur ‘Amr’uñ oğullarından bir ‘Ayyār gönderdiler (13)ḡaber alup gelesin diyü ol da varup nezāketle gördi (14)bir Kāmran Şāh-ı Zerrīn Tāç ḡal‘a öninde bār-gāh (15)ḡurup yüz biñ ‘asker ile konup otururlar (16)‘azīm elem virmeleri vardur birine su‘āl eyledi (17)ol kimse eyitdi Bāḡter Zemīn Sulṡān-ı Gencāb (18)Şāh’a dūşmān gelüp zūhūr eylemiş Bedī‘ü’z- zemān (19)derler imiş bir pehlevān tāc-ı taḡtıñ elinden almış

[35b](1)aña imdāda gitmek ister imdi aşlı budur ammā şimdi (2)şāhımuзуñ iki oḡlı vardur Mağrāk Şāh’uñ Pehlevān-ı (3)Ḥeftād’uñ kızların almaḡa giderler kızları alıvirüp (4)ber-murād eyledükden şonra Gencāb Şāh’a gitseler gerekdür (5)didi Meksiñ ‘Ayyār n’ola ḡolay gele diyüp seyre(6) meşḡül oldı bu maḡallede anı gördiler bu cānibden (7)bir alāy adamlar gelüp Kāmran Şāh’uñ dīvānhāne (8)bār-gāhına girdiler Meksiñ nedür göreyim diyüp (9)içeri girüp seyre ṡurdu bunlardur baş ḡoyup (10)du‘ā eylediler ba‘de çıkarup bir nāme şundılar (11)meger bunlar Mağrāk Şāh’dan gelürlerdi ki Ḡazanfer (12)Şāh ṡavl anda dūşüp ne ḡışşalar zūhūr eyledi (13)beyān olundu nāmđār açılıp oḡutdı evvelinde (14)nām-ı Likā’yı yād idüp ba‘de dimiş ki vīlāyetüme (15)yezdān perestler geldi ‘azīm ma‘reke eyledüm kırḡ (16)biñden ziyāde ‘askerüm ḡılıçdan ḡeçdi ve pāyitaḡtum (17)olan Ḥeftād dīlāverüñ kızlarını iki yezdān (18)perest ile bir yerde bulup ‘arından ikisini de(19) ḡatl eyledi zīrā bu nām ile şehzādelere lāyık

[36a](1)görmedi elem çekmeyeler anlara da ‘ālemde kız bulunur (2)ben de hele bir ṡarīḡ ile cezīremden ḡüç ile (3)çıkardum ḡurtuldum imdi sen de ḡāfil olma (4)zīrā bunlar ḡoḡluḡ ‘asker imiş furtuna gemilerin (5)perişān eylemiş bir alāy kimse senüñ cezīrene (6)dūşmek ihtimāli vardur dimiş bunlara bu nāmeden (7)bir ‘acā’ib şovuḡluḡ dūşdi zīrā oḡılları (8)bunca zamāndur ta‘aşşuḡ eylemişlerdi feryād fiḡāna başladılar (9)eyitdiler ey Şāh-ı ‘Ālem bize ‘asker vir varup görelüm (10)eger bu ḡışşa vāḡi‘ ise ne çāre gelür gider eger ḡilāf (11)ise ḡaber alup ḡarb-ı şemşirimüzle kızları alalum (12)didiler kimisi yabana söylerler murādları virmek (13)degüldür belki ḡayrı müşterileri vardur didiler (14)bunlar hemān gidelüm diyü aḡdām iderlerdi pāyitaḡtı (15)olan Menküb dīlāver eyitdi ey şehzādelere (16)şabr eyleyün bilürsüz Ḥeftād naşıl kimsedür (17)bu cezīrelerde aña ḡarşu ṡurup bişe çıḡmaz kimse(18) bu ḡadar çünki elbetde gitmek murād idersin barı (19)tedārik ile gidelüm didiler Meksiñ ‘Ayyār bu ḡāli

[36b](1)görüp döndi şāḡıḡırān-zādelere geldi cümle işidüp (2)gördüḡün tafsīl üzere naḡl eyledi Semīr ile Berḡ Bülād(3)-dil imdi biz de bir dā‘vetnāme yazalum diyüp emr eyledi (4)bir nāme yazıldı bunlar mühürleyüp yine Meksiñ eline virüp (5)gönderdiler Meksiñ ṡaban ḡaldırup Kāmran Şāh’uñ (6)bār-gāhına gelüp içeri girdi baş ḡoyup elçiyem diyü (7)du‘ā eyledi bunlar gördiler ki ‘Ayyār’dur nāmesin alup (8)oḡudılar evvelinde nām-ı Ḥüdā’yı zıḡr idüp ba‘de Kāmran (9)Şāh buña Evlād-ı Ḥamza’yı Şāḡıḡırān’dan Semīrāy Efrākī ve Berḡ (10)Bülād-dil nām dīlāverlerüz bu ḡadar cem‘iyet ile Bāḡter (11)Zemīn’e giderken gemilerimiz perişān olup bir iki birāder(12) kırḡ pāre gemiyle bunda geldük ‘ādetimiz budur ki her ḡande (13)sizcileyin

yoldan çıkmış var ise yola da'vet iderüz (14)geldi hoş gelmez ise başın kestüp diyārın gayrılara (15)virürüz imdi gelüñ dīn-i İslām'ı qabül idüñ bizümle (16)Diyār-ı Bāhter'e bile gidüp yār olasız eger yok (17)derseñüz vefatıñuza hāzır olasız dimişler Menküb (18)Cezire Neşin meydāna kılıç bırağup hüküm gālibiñdür gelsünler (19)beri bu yol meydānda görüselüm görelüm kim kime gālīb olur

[37a](1)diyüp Meksiñ'e ri'āyet idüp gönderdiler ol da şehzādelerüñ (2)huzūrına gelüp cevābı söyledi bunlar da n'ola (3)diyüp on biñ 'askeri gemiler üzerinde koyup kendüleri (4)bāķī 'asker ile revāne oldılar rāvī eydür bu cezireñüñ (5)iskelesi iki tarafından vāķi' olmuşdı iki sene de (6)gemiler qonar çökerdi hikmet böyle vāķi' oldı ki berākende (7)olan ehl-i İslām'dan onuncı bölük olan Evlād-ı (8)Şahipqırān'dan A'ine Şāh Mağribī ve Dehḥāk-ı Nīzedār (9)ve Qahramān Küçük kırk pāre gemi ile bu cezireñüñ ölbür [öbür] (10)iskelesine çıkdılar bunlar da mellāhlardan haber alup (11)A'ine Şāh'uñ yanında 'Amr evlādından Tīzbāy 'Ayyār (12) var idi A'ine Şāh'a haber getir diyü gönderdi (13)Tīzbāy varup revāne olup geldi gördi bu da (14)Gencāb üzerine gitmege hāzır olmuşlar haber virüp (15)A'ine Şāh'a bir nāme yazup gönderdi Dehḥāk-ı (16)Nīzedār ve Qahramān Küçük gelüp gördiler Tīzbāy (17)ol maḥalde geldi ki henüz Meksiñ 'Ayyār gitmişdi (18)bu da içeri girüp baş koyup nāmesin virdi (19)bu nereden geldi ki üç gün oldı ḥayır ola diyüp

[37b](1)nāme alup okudılar öyle yazmış ki evlād-ı Ḥamza'dan(2) A'ine Şāh ve Dehḥāk-ı Nīzedār ve Qahramān Küçük nām (3)üç birāderler ve kırk pāre gemiyle bu cānibe düşmişler (4)imdi yā Kāmran Şāh gelüp dīn-i İslāmı qabül idesin (5)eger yok derseñ işte varduq hāzır olusun (6)dimişler Kāmran Şāh ḥayrete varup nice olur (7)hāl bu nā-bekārlar mağrib cānibinden yağmur gibi yağdılar (8)üstümüze biz bunuñ kañı birine cevāb virelüm didiler (9)Menküb eyitdi elem çekme şāhum ḥışma cevāb virmeñ (10)qābildür diyüp teselli virdi ol da Tīzbāy 'Ayyār'a (11)cā'izesin virüp hüküm gālibiñdür diyüp cevāb (12)gönderdi ba'de müşāvere eylediler hemān oğulları (13)Seylāk ve Meylāk devletüm ata bize bir miqdār 'asker (14)ta'yiñ eyle biz bunlara qarşu varup ḥaqlarından (15)gelelüm sen ol evvel gelenlere cevāb virüñ didiler (16)Kāmran Şāh daḥı ma'qūl görüp kırk biñ adam (17)ta'yiñ eyledi ve muḥtār Bilkerden nām şol kol (18)pāyitaḥt pehlevānı bile qoşdı bu şehzādeler kırk (19)biñ 'asker ile ayrılup qarşu gitdiler anlar gitdükden

[38a](1)şoñra Semirāy Berķ Bülād-dil otuz biñ 'asker ile (2)gelüp buraya qondılar tekrār nāme gönderüp (3)dīn-i İslām'a da'vet eylediler Kāmran daḥı qabül (4)etmeyüp iki cānibden cenk nidā olunup cenk (5)muqarrer oldı andan ol gice geçüp şabāḥ (6)olduqda altmış biñ 'asker ile Kāmran Şāh otuz (7)biñ 'asker ile Semirāy Berķ suvār olup iki (8)cānibden alāylar baqlatdı nazar ber-meydān olduqda (9)Menküb Cezire Neşin meydāna girüp bir miqdār (10)lağb hüner gösterüp na'ra urup er taleb eyledi (11)bu tarafından hemān Berķ Bülād-dil Semirāne raḥşın (12)sürüp muqābil oldı Menküb bunu görüp begendi (13)andan birbiriyle merḥabalaşup Berķ'e ḥamle teklif eyledi (14)Berķ eyitdi yok dīlāver biz evvel kimseye ḥamle itmezüz (15)şahipqırān evlādıyuz didükde Menküb eyitdi (16)baqa şol nā- bekārı babanuñ yedügi ta'am oğlunuñ (17)qızın toyurur mı ki sen filānuñ evlādıyam diyü ḥamle (18)etmem diyesin hüner oldur ki da'vānuñ 'ahdesinden (19)gelesin diyüp el nīze ye urup bir nīze urdı

[38b](1)Berķ siber kütügiyle çarpup gerçi men' eyleyüp nīze kendüden (2)ayırdı

ammā bir zor gördi ki olmaz Menküb gördi ki (3)almadı ‘amūdın kapup ‘aşıkkāne iki gürz urdı (4)Berķ dağı gürzün beraber virüp merdāne men‘ eyledi (5)ammā altında olan Zülhināh bahrınıñ parmakları (6)dibinden bir çeşme peydā oldu andan nevbet kendüye (7)gelüp üç hamlende Berķ eyledi ol da men‘ idüp (8)baña bek cenge başladılar göte göt öyle cenk eylediler ki (9)Meksiñ ğayret perver neylersün eger cevāba (10)kādir degül iseñ çık meydāndan Semīrāy girsün (11)didükde Berķ āteş oldu nā-bekār ‘Ayyār bu nasıl (12)sözdür diyüp ğayret ile bir ‘amūd öyle urdı ki (13)Menküb gürzin beraber virdükde kolları bükülüp (14)arķaya aldı arķada olan siber tārūmār olup ağzı (15)burnı kan ile tolup raĥşınıñ belı kırıldı (16)Menküb zemīne yıkıldı Berķ ziyāde ‘amūd-keş dīlāver (17)ve evlād-ı Hāmza da bundan ziyāde ‘amūd-keş kimse yokdur (18)zuhūrunda ne erlikleri olmuştur yek miĥ üzere döndü (19)muşt muştı yaķa yaķaya olup kemer kemere oldılar Menküb

[39a](1)zor idüp yā Liķā diye gördü olmadı bir iş idemedi (2)Berķ bir kerre yā Hūdā diyüp bir zor idüp kaydı (3)başından çevirüp yere urdı nice görürsin kendünü (4)Liķā’dan saña dermān yokdur didükde Menküb eyitdi la‘net (5)Liķā’ya bildüm ki bir nesneye kādir degüldür diyüp müslümān (6)oldı Kāmran Şāh ‘askere komak eyledi cümle ‘asker (7)birden yürüdü bu taraftan ‘asker-i İslām dağı yürüyüp (8)Semīrāy ve Berķ Bülād-dil birbirine arķa virüp öyle (9)şemşir urdılar ki küffāruñ feryādı asimāna irişdi (10)ahir ‘alemlerini ser-nikūn eylediler Kāmran Şāh eyitdi (11)ğayrı turmak olmaz istedi ki kal‘aya gire Semīrāy (12)ardından irişüp gördü ki kurtuluş yokdur (13)bu kerre dāl kılıç olup üç kılıç urdı Semīrāy (14)men‘ idüp bir tiĝ urup siberin şak idüp (15)omuzı başından kemere varınca bir zaĥm şedīd (16)açdı Kāmran Şāh at boynın koca düşdi (17)tevābi‘i üstüne düşüp güçle kaçup kal‘aya (18)düşdiler kıyuların bend eylediler ‘asker bozulup (19)taĝı olup gitdiler Semīrāy ve Berķ ‘asker-i İslām

[39b](1)ile dönüp māl-ı ğanāyimi cem‘ idüp ‘askere baĥş (2)eylediler ba‘de bir yere gelüp müşāvere eylediler ki yazın (3)kal‘aya yürüyüş ideler irtesi A‘ine Şāh-ı Maĝribī meydāna (4)gelüp er taleb eyledükde Meylān meydāna çıkup A‘ine (5)Şāh’a muķābil olup söyleşerek azĝuşup cenge (6)başladılar aralarında üçer hamlde ĥata geçdi andan A‘ine (7)Şāh Meylān’a bir gürz havāle eyledi Meylān da men‘ idüp (8)bu kerre ‘amūdların götürdüsi dünyāyı tutdı ahir (9)A‘ine Şāh-ı Maĝribī eyitdi dīlāver gel inşāf oldu (10)benümle bir kimse başa çıkmaz işte bir gürz de ve bir ‘amūd da (11)muķadderin benüm yanumda ma‘lūm oldu müslümān olup (12)ķulluĝum ķabül eyle yāĥūd dağı şeyhün var ise (13)in raĥşından kemer tūtalum ğālib maĝlūb belli olsun (14)didi Seylān eyitdi kendini şatmaĝı benden (15)ziyāde ne hüner gösterdün ki böyle gurūrlanursın (16)eger kādir iseñ beni atdan aşıĝı indür andan (17)soñra söyle didükde A‘ine Şāh ğadaba gelüp (18)ey nā-bekār imdi ğāfil olma bu hāmlenden ğayrı (19)hāmlde etmem diyüp raĥşına meydān virdi andan

[40a](1)bir gürz öyle urdı ki gürz elinden fırlayup (2)Seylān raĥşından zemīne yıkıldı A‘ine Şāh (3)dağı raĥşından yere atılıp muşt muştı yaķa (4)yaķaya kemer kemere oldılar bir taraftan Deĥĥāk dağı Meylān’ı (5)yıķdı ve ķahramān baĥtiyārı yıķdı yaķa yaķaya (6)oldılar ahir A‘ine Şāh kemerin Seylān’a teslīm eyledi (7)Meylān yā Liķā diyü çalışa gördü olmadı ķabdı (8)şalıvirdi istedi ki başın kese Seylān eyitdi (9)ey dīlāver tūtalum iki elüm ķanda imiş ķanı germ (10)şimdi mürüvvet görür müsün ki beni zāyi‘ idesün(11) ĥalbuki ben bir kıza mā‘ilem dağı murāduma irmedüm baña

(12)kıyma didi A'ine Şāh eyitdi hoş imdi müslümān (13)olur isek belki ber-murād olmağa sebep olavuz (14)didükde Seylān bu cevābı işitdükde cān-ı göñülde (15)müslümān oldı beriden Dehhāk Meylān'ı kapup (16)yere urduğda ol da Seylān gibi aşıkam kıyma diyüp (17)niyāz eyledi Dehhāk koyuvirdükde müslümān olup (18)oldılar bunlar ise Heftād'uñ kızlarına taliblerdür (19)ammā anlar ise Heftād Tavī'uñ oğullarıyla tutup

[40b](1)ikisini de katleyledi el-kıssa Kahramān Küçük (2)dağı muhtarı kapup yere urdı ol da şehzādelerüñ (3)müslümān oldukların görüp bu dağı (4)müslümān oldı andan askere çağırıp ey kavim (5)bilün ve āgāh oluñ kim biz Liķā'dan yüz çevirdük (6)bunlaruñ gerçek dīnine girdük zīrā bildük ki Liķā (7)hiç hayra şerre kādır degül imiş eger kādır olaydı (8)kendi dāmādına ve kızına ve kızınuñ kızına(9) hükmi geçerdi bir iş idemeyüp Gencāb Şāh bizden (10)imdād isterdi imdi bize tābī' olan olsun (11)olmayan varsun gitsün hayır yokdur biz bunlardan (12)gayrı ayrulmazuz didiler isteyen kalup müslümān (13)olsun isteyen çekilüp Kāmran Şāh tarafına gitdiler (14)andan Kāmran'a varup şikāyet idüp ahlvalı haber (15)virdiler Kāmran Şāh ziyāde elem çekdi anlar dağı (16)böyle mi oldı māt hoş boşı gelse görse (17)yüz andan bir çāre olur mı diyüp gam ile kaldı (18)ammā beriden A'ine Şāh istedi ki bu cezīre(19) qarındaşlarından Semīr eyleye berķ düşmanlar anlar

[41a](1)bizden evvel gelmişler bu cezīre'yi fetheylemişler bu bahāne ile (2)Ma'rāf Şāh cezīresine varup fetḥ idelüm diyüp (3)şehzādeleri dağı ber-murād eyleyelüm didiler şabāh (4)olınca gemilere girüp Seylān'ı ve Meylān'ı kılāguz (5)olup gitdiler bir gün Cezīre'-i Ma'rāk'a gelüp kenāra (6)çıkup bār-gāhların kurup qarār eylediler irtesi (7)A'ine Şāh bir nāme yazup Tīzbāy 'Ayyār'a virüp (8)gönderdi ol da varup gördi ki kal'a öñinde (9)vāfir asker konup otururlar dīvānhāne bār-gā-(10)hunuñ öñine geldi Ma'rāk Şāh da eydür şu yezdān- (11)perestlerden Liķā bizi ucuz kırtardı derken (12)Tīzbāy 'Ayyār içeri girüp du'ā idüp nāme'yi (13)şundukda bre bu 'Ayyār kanden geldi diyüp nāme'yi (14)alup okudılar evvelinde nām-ı Hūdā'yı zikr idüp (15)ba'de ben ki evlād-ı Hamza'dan A'ine Şāh ve Dehhāk-ı (16)Nīzedār ve Kahramān Küçük nām dilāverlerüz (17)nāmemüz vāşıl oldukda gelüp İslām'ı kabül (18)idesin ve Heftād nām dilāverüñ iki kızları (19)var imiş Kāmran Şāh'uñ Seylān ve Meylān Şāh'a

[41b](1)nāmzādlar imiş ol iki şehzādeler müslümān olup (2)küfr-ü delāletden kırtuldılar biz de boynımuza aldık ki (3)ol dilāverlere ma'sūqaların alıvirüp ber-murād (4)idelüm imdi eyülük ile virürseñüz hoş ve eger yok (5)diyüp inād iderseñüz vaktine hāzır olasız dimişler (6)Ma'rāk Şāh nāmede bu cevābları küş idince hayrete (7)varup eyitdi eyü belāya uğraduk biz birinden (8)kırtulduk derken birine dağı uğraduk gelüp nāme'yi (9)Heftād'a virdi ol da ahlvālī añlayup eyitdi (10)şāhum bunlar bizi añladılar imdi çāre budur ki bunlara (11)miķdārların bildürelüm geçende zaḥımlu bulundum idi (12)yoḥsa anlar ile ben söyleşürdüm kızları ise (13)ben kendi elüm ile katleyledüm diyü anlarına cevāb (14)nāme gönderdüm inanmayup bir alāy yezdān-perestleri (15)yanlarına uydurup gelmişler imdi hemān bunlara (16)çāre cenkdür didiler Ma'rāk Şāh Tīzbāy'a eyitdi (17)işte cevābuñ alduñ var söyle gelsünler bizler (18)hātīruz diyüp çıkarup 'Ayyār'a bir avuç altun (19)virüp gönderdi rāvī eydür Tīzbāy 'Ayyār

[42a](1)gelüp dilāverlere bu haberi virdi hemān ol (2)aradan göç idüp irtesi

meydān olup alāylar (3)bağladılar hemān Heftād meydāna girüp mübāriz (4)diledükde A'ine Şāh beraber olup eyitdi ey (5)dīlāver bu cezīrelere düşeli senüñ hayli eyü erligüñ (6)işitdüm imdi inşāf mıdur ki bu şehzādelere (7)kızların ikrār idüp yine virmeyüp öldiler (8)diyüp kizbī ihtiyār idersin sizden evvel (9)bir bölük asker geldi Hamza evlādından Ğazanfer Şāh (10)ve Dāvud Tūķī ve Tūl Zengī geldiler ki Tūl'uñ (11)oğulları yanında kızlarum bulup ezdirüp (12)alup giderken baña haber oldu ardlarından (13)irişüp Tūl'uñ oğullarını yıkup bağladum (14)kızlarımıñ boynın urdum 'ibret-i 'ālem eyledüm soñra (15)ben Ğazanfer elinden zaħm yedüm zebūn yaturken (16)Ma'raķ Şāh anlar ile şulh olup bu esīrleri (17)azād iderler anlar da ğayrı el kaldırmayup (18)ķalkup giderler ğayrı neyleyelüm didükde (19)A'ine Şāh eyitdi hoş imdi güzel zāhir

[42b](1)murāduñ bizümle cenkdür didükde Heftād n'ola diyüp el (2)nīzeyeye ve gürze urup öyle zamānı olınca 'azīm (3)cenkler eylediler A'ine Şāh bunu ziyāde batāl dīlāver (4)görüp çābukluk ile kılıç kılıca olduğda gögsine zaħm (5)irişdi yine Ma'raķ Şāh komāk eyledi Heftād'ı (6)çıkarınca meydāndan çok kelle düşdi beriden (7)İslām dīlāverleri ile Deħhāk Kāhramān Küçük yürüyüp (8)bunlara urdılar kılıcı üç şehzāde arka bir idüp (9)yiitişüp 'ālemleri yıkdılar Mağraķ Şāh bozuldu (10)andan Heftād'ı alup yine kal'aya kapadılar A'ine (11)Şāh İslām dīlāverleriyle ğanīmet mālı cem' idüp (12)'askere kısmet eylediler irtesi kal'ayı muħāşara eylediler (13)bunlar bunda ezin cānib rāvī eydür barekendenüñ on (14)birinci bölügi ki sultān Keylān Zemīn 'Adlān Tirdār (15)yalñuz bir gemi ile furtunadan ğalāş olup göziñ (16)açup gördi gemide kendiden ğayrı kimse yokdur (17)ħayrān oldu andan mellāhlara sürüñ bölüğe(18) bir kara elimüze gireydi didi andan biraz gitdükden (19)soñra bir cezīre göründi sürüp kenāra geldiler ğikmet-i

[43a](1)Hüdā bunuñ da geldügi Kāmran Şāh cezīresi idi bu cezīre (2)ziyāde büyük idi bir cānibine de bu düşdi 'Adlān (3)mellāhlara su'āl eyledi ki burası neresidür hiç içiñüzde (4)bilür var mı didükde eyitdiler server buralarda cezīreler (5)çokdur her birine bir şāh ğükm ider bu da bir büyük cezīredür (6)şāhına Kāmran Şāh derler şāhı vardur bu cezīrenüñ (7)buraya yakın bir kal'a vardur bir dīlāver ğükm ider 'Ad (8)Cüş Büş derler 'Adlān eyitdi gemi'yi yanaşdıruñ görelüm (9)dedi anlar der yanaşup taşra çıkdılar cümle tevābi' (10)gemide birağup yanına üç adam alup bir iki şandık (11)yükledüp kandesin kalve' 'ād diyüp çekilüp gitdi(12) yakın varduğda gördi ki bir 'acā'ib kal'a taşdan (13)binā olmuş kapusuna geldi nedür adam didiler 'Adlān (14)eyitdi murādum pehlevāna buluşmağdur bāzırgān tā'ifesinden (15)idüm pehlevāna lāyık metāğum vardur belki (16)görüp ğazız ider didi görelüm destür var mı (17)diyüp gitdiler 'Adlān alup içeri getürdiler kal'aya (18)girüp 'Ad'uñ öñine getürdiler server du'ā eyledi (19)hoş geldüñ ey ğāce diyüp yer gösterdiler dīlāver

[43b](1)geçüp oturdı şerbet virdiler içdi 'Ad eyitdi (2)ey ğāce nereden gelürsin falān derken ol maħalde (3)Kāmran Şāh'dan bir beg geldi kendüsin 'arz eyledi (4)'Ad eyitdi getürin görelüm didükde getürdiler biñ (5)du'ā idüp nāmesin şundi alup okudu gördi ki (6)nām-ı Hüdā yerine Likā'yı yād idüp etmiş server üstüme (7)düşman geldi Ğamza 'askeri imiş 'azīm cenk idüp (8)'aciz kaldum birine Semīrāy Berķ derler pāyitaht pehlevānum (9)olan Menküb dīlāver anlara ķul oldu söz budur ki (10)geldiler bizi düşmandan kırtarur iseñ kızum senüñdür (11)eger ihmāl ider iseñ kız da düşman

eline girer deyince (12)‘Ād bunu işitdikde āteş oldu bege eyitdi yürü (13)var biz de senüñ ardınca varıruz diyüp döndi (14)‘Adlān’a eyitdi ey hāce getir görelüm bize yarar (15)neñ vardur görelüm zīrā işte gördüñ bize yol (16)göründi didi ‘Adlān n’ola server diyüp şanduğı (17)açdı bir muşanna‘ binām kılıç çıkarup beline bağladı (18)eyitdi işte saña bundan eyü tuhfe olmaz hemān (19)al didi ‘Ād Cüş Büş şanduğa bakdı gayrı

[44a](1)bir şey’i yokdur bunuñ yüzine bakup eyitdi yā bundan (2)ne çıkdı hem tuhfe vardur diyü bunda geldüñ bu kılıçdan (3)gayrı nesne yok anı da beline kuşanduñ yā bundan (4)murāduñ nedür didükde ‘Adlān eyitdi ey dīlāver (5)toğrusı budur ki ben bāzīrgān degülüm ol biñ (6)saña şikāyet-nāme getürdigi Ĥamza’-ı Şahipkırān’uñ (7)ķarındāşiyum baña ‘Adlān-ı Tīrdār derler Diyār-ı Bahter’e (8)giderken furtuna gemilerimüzi tağıtdı her birimiz (9)bir cānibe gitdi işte anlar anda düşdi ben de (10)bunda düşdüm senüñ dīlāverlüğüñ işitdüm bu (11)tarīķ ile geldüm ki seni İslām’a da’vet idem (12)eger İslām’ı kabül ider iseñ senüñ ile yār ķarındāş (13)olup Kāmran Şāh üzerine giderüz eger yok (14)diyüp ‘inād ider iseñ bu kılıç ile senüñ başın (15)alup Kāmran Şāh’a getirüp kızını ben alurum (16)didükde Allahu Ekber ‘Ād Cüş Büş bu cevābı işitdikde (17)ķān gözlerini bürüyüp hay nā-bekār sen misin (18)benüm başım alacaķ diyüp bir yol bilen mişāl yerinden (19)atıldı dīlāvere bir muşt havāle idince ‘Adlān

[44b](1)dağı ayağa turup muşt mušta yaķa yıķaya oldılar (2)ķaşruñ üstinde bir özge getürdi ķopardılar ki (3)ta‘biri mümkün degüldür ķal‘a halkı turup sarāya (4)segirdüp bağladı ahir ķār kemer kemere oldılar ‘Ād (5)şarılıp ol ķadar yā Likā diye gördi olmadı (6)zerre ķadar hareket ittüremedi andan şalıvirdi(7) ‘Adlān dağı yā ma‘būd-u bī-zevāl diyüp (8)zor eyledükde ķapup çevirüp yere urdı (9)andan gögsine çıķup el hāçere idüp ne (10)dersin didükde ‘Ād amān server bildüm ki dīnüñ (11)hāķdur diyüp müslümān oldu eger Kāmran Şāh’uñ (12)ķızını baña alıvirirseñ ölince ķuluñ olayım (13)didi ‘Adlān gögsinden ķalkup görüşdiler (14)dīlāver elem çekme ol kız yine senüñdür Ĥüdā naşīb (15)eyledi ise ceħd iderüz didi ‘Ād şād (16)oldı ķal‘asında on biñ adam var idi (17)cümlesin İmāna getürdi üç gün ‘Adlān’a (18)ziyāfet eyledi hatta pervā eyit de gönlinde yaramaz(19) ķaşdı var idi bir gice vāķ‘a gördi bir bir

[45a](1)gelüp şakın dünyāda yaşıyup Ahiret’de Cehennem’inden çıķmamak (2)ister iseñ Likā Kezālik ‘Ād tevbe istiğfār idüp (3)dīlāvere muħabbeti ziyāde oldu ‘Ād eyitdi server (4)şimden soñra gidelüm diyüp yerine ķal‘aya bir dīlāver (5)ķoyup ve beş biñ adam alup revāne oldılar bir (6)gün gelüp Kāmran Şāh’uñ ķal‘asına irişüp (7)‘Ād kendüsin Kāmran’a ‘arż eyledi Kāmran dağı (8)açuñ ķapuyı gelsin didi tīz ķapuyı açdılar ‘Ād (9)Cüşen Büş ve ‘Adlān beş biñ ‘asker ile (10)gelüp ķal‘aya dāhil oldılar sarāy ķapusından(11) içeri girdükde Kāmran Şāh ķarşu gelüp hoş (12)geldüñ dīlāver diyüp görüşdükde yanında ‘Adlān’ı (13)görüp yüregi oynadı ey dīlāver bu kimdür (14)bildüğimiz degüldür didükde ‘Ād eyitdi şāhum buña (15)‘Adlān-ı Tīrdār derler Ĥamza’nuñ oğullarındandır (16)ben de bildüm ki bunlaruñ dīni Ĥaķ’dur Likā’nuñ taşarrufunda(17) ‘alāķası yokdur müslümān oldum şimdi geldüm ki (18)seni de İslām’a getirüp ķulı olalum didükde (19)Kāmran Şāh eyitdi bre bu nā- bekār ne söyler ķünkü

[45b](1)baña ‘āşī idüñ niçün āşikāre gelmedüñ hem kendüñ ‘āşī (2)olasın ve hem Likā’nuñ düşmanıñ ķal‘aya ķoyasın (3)didi ‘Ād eyitdi ben bu şan‘atı bu dīlāverden (4)öğrendüm bu baña hāce bāzīrgān şüretinde gelüp (5)boğazum aldı aşlā ‘asker

kırılmadı böyle olmak (6)eyüdü ancak sen de İmāna gelüp kızın baña virüp (7)ğavğaya şalsun didi Kāmran Şāh yavuzlanup (8)bre komañ nā-bekārı görür misin söyler didi (9)‘Adlān eyitdi ey şehzāde hoş bu dīlāver kim (10)dimez saña İmāna gel küfr-ü delāletden hālāş ol (11)dir ol tursa şimden girü ben seni kormıyam (12)didi Kāmran Şāh bre komañ şol nā-bekārları (13)diyüp tāl hañçer alup ‘Adlān’uñ üzerine sürdi(14) ‘Adlān bir eliyle yelegine şarılup bir eliyle bir tabanca (15)öyle urdı ki çarh urup yıkıldı ‘Adlān (16)üstine düşüp muhkem bende çekdi müslümān (17)olur mısın diyüp el hañçere urdukdā Kāmran (18)Şāh amān dilāver diyüp müslümān oldu (19)‘Adlān da yine bendeyin alup tahta çıkarup

[46a](1)kendi pāyitaht üzerine oturdu Şula ‘Ad Cüşen (2)oturup karar eylediler andan şehir halkıñ dīne (3)da‘vet eyleyüp İslām’a getürdiler bu haber Semirāy (4)ile Berķ’e irişdi ‘Adlān’a tahsīn idüp şād oldılar (5)Kāmran Şāh anları dañı kal‘asına da‘vet idüp (6)görüşüp yoluyla oturup Kāmran Şāh bunlara (7)üç gün ziyāfet eyledi andan bir gün ‘Adlān (8)Kāmran Şāh’dan ‘Ad için kızın istedikde (9)muḥālefet itmeyüp virdi üç gün muhtaşarca düğün(10) idüp ber-murād eylediler ba‘de yol tedārikin görüp (11)eksik olan gemileri yapıdurup hāzır eylediler (12)andan Kāmran Şāh dañı yerine ka‘imaqām koyup Semirāy (13)Berķ Bulād Dil ve ‘Adlān-ı Tirdār ve Menküb Cezire (14)Neşin Kāmran Şāh ve ‘Ad Cüşen Büş gemilere (15)girüp kandesin Cezire-i Mağrāk diyüp gıtdiler (16)bunlar gitmekde ammā ezin cānib rāvī eydür dimiş idük ki (17)Heftād A‘ine Şāh elünden zaḥm görüp Mağrāk (18)Şāh ‘askeri bozulup kal‘aya kapandı A‘ine Şāh (19)ve Deḥḥāk ve Qahramān Küçük kal‘a’ı muḥāşara eylediler

[46b](1)Bir gün Heftād’uñ zaḥmı eyüce olup ğayret idüp (2)taşra çıkdılar Heftād suvar olup meydāna girdi (3)Deḥḥāk A‘ine Şāh’dan destür alup muḥābil oldu (4)söyleşerek cenge başladılar birkaç hamlenden soñra (5)Deḥḥāk ğadaba gelüp el nīze-i Rüstem’e urdı zīrā (6)gördi Heftād’uñ ‘amüdi kati Sengīn idi (7)kendüni ‘ace getürdi aḥir işte ol nīze ile (8)bir nīze urup zaḥm-ı şedīd irişdirüp yine (9)bunu meydāndan çıkardılar kal‘aya kaçurdılar ammā bunlar (10)içeri girerken Qahramān Küçük aralarına qarışup (11)kal‘aya girdi hemān na‘ra urup ehl-i kal‘aya (12)kılıç yürütdi beriden A‘ine Şāh ve Deḥḥāk bu (13)ğavğayı işidüp kapuya geldiler ikisi iki taraftan (14)yürüyüp döge döge kapuyu yıkdılar Heftād (15)yine ğayrete gelüp ol zaḥmlarına bakmayup bunlara (16)karşu geldi A‘ine Şāh ile kılıç kılıca oldılar (17)A‘ine Şāh’a tekrār kılıç zaḥmı irişdürdiler Seylān (18)ve Meylān bu üç şehzāde ile yürüyüp urdılar (19)kılıcı Mağrāk gördi ki olmaz kaçmak istedi A‘ine

[47a](1)Şāh rāst gelüp bir güroz ile yıkıldıkdā halk (2) amān çağırup İslām’a gelen geldi gelmeyen kılıçdan (3)geçüp kal‘a fetḥoldı hatta tahtı kılıçlayup Seylān (4)birāderi Meylān tahta geçüp vezir maqāmında oturdılar (5)kal‘a halkını da‘vet idüp İslām’a getürüp (6)pāk eylediler andan Mağrāk Şāh’ı ve Heftād’ı getürdiler (7)A‘ine Şāh başın kaldırup eyitdi ey dīlāver (8)ḥālūñüzi añlayup işte böyle belādan belāya uğrarsuñuz (9)bizden evvel gelen İslām’dan ne istersüñüz ki bu kadar (10)cenk idüp ve bu kadar adam telef olundu biz sizden (11)māl mı isterüz vīlāyet mi isterüz ki bizümle cenk(12) idersüñüz şaḥipkırānlaruñ ‘ādeti budur ki cihānı (13)devr idüp kande bir yoldan çıkmış var ise (14)yola getürüp dünyāda ve aḥiretde sa‘ādete irişdüre (15)evvelā ne ‘akılsız adam imişsüñüz ki kendüñüz gibi (16)yer içer yatur olur ḥasta olur oğlı kız (17)olur insāna taparsuñuz hele ğayrı kāfirler gibi (18)güneşe ve kimi

ateşe tapanlar kimi puṭa tapanlar (19)puṭuñ içine şeyṭān ‘aleyhi la’ne girtüp bilmedükleri

[47b](1)şeylerden haber virür inanursuñuz bu Liḳā didügüñüz (2)mel’ündan ne gördiñüz anuñ bizden ne farkı vardır (3)bir kıızı müslümān olmuş Bedī’ almış ve neye ḳādir (4)oldı didükde anlar da fikr idüp vaḳ’ā server (5)‘aceb söyledüñ la’net mel’ünuñ cānına biz bugüne (6)gelince aña yalvarup çağurduḳ aṣlā fā’idesi (7)olmadı diyüp ikisi de müslümān oldılar andan (8)bendelerin aldılar barışup görüşdiler Maḡrāk (9)Şāh tahta çıkardılar Heftād A’ine Şāh’uñ altına (10)oturdu andan şafā el virüp Maḡrāk Şāh(11) bunlara üç gün ziyāfet eyledi ba’de Heftād’uñ (12)kıızların su’āl eylediler Heftād yemīn eyledi ki (13)ben anları kendi elim ile ḳatleydüm didükde (14)Maḡrāk Şāh eyitdi dīlāver taḫḳīḳdür anlar gitdi (15)sen sağ ol ammā ḫāṭırıñuz için bentüm iki kıızlarum (16)vardur anlardan daḫı güzeldür heb bilürler şehzādelere (17)virelüm didükde anlar da rāzı olup (18)dügün eylediler ba’de nikāḫ idüp gerdek eylediler (19)Seylān ve Meylān ber-murād olup serverlere du’ā

[48a](1)eylediler bundan soñra yedi gün arām idüp (2)bir gün Kamrān Şāh ve Semīrāy aḳrānı ve Berḳ (3)Bulād-dil ve ‘Adlān ve Şāh Menküb Cezīre Neşīn (4)Deḫḫāk ve Ḳahramān Küçük Maḡrāk Şāh Heftād heb (5)bir yere geldiler zīrā bu esnāda Kāmran Şāh da öteden (6)gelüp oğulların düğün idüp evlendirüp (7)ber-murād olduḳda bunda bulundu imdi bunlar bu ḳadar (8)şāhlar ve şehzādelere yol tedārikin görüp yüz (9)seksan pāre gemiler ḫāzır idüp cümlesi içine (10)girüp yelken açup revāne oldılar üç gün (11)gidüp dördüncü gün bir līmāna girdiler gördiler (12)Gazanfer Şāh-ı Mekkī ve Dāvud Ṭūḳī ve Ṭul Zengī ve (13)oğulları otururlar bunlar anları anlar bunları (14)görtüp şād olup şenlikler eylediler birbirleriyle (15)buluşup görüşdiler ol gün birbirine varma gelme (16)olup her biri serencāmların naḳl idüp (17)bolaykim daḫı bir gün böyle atāmuz şāḫıḳırān (18)ile de buluşup mülākāt oluruz inşā’allah (19)diyüp irtesi ol aradan ḳalkup yelken açup

[48b](1)gitdiler bir gün bir līmāna girdiler meger Şāḫıḳırān-ı ‘Ālem (2)ve ‘Amr-ı Ma’dı ve sā’ir yanında olan dīlāverleri (3)buldılar yine ‘azīm şenlikler ve şādumānlıḳ olup (4)şafālar eylediler yedi baş oğulları bu kadar (5)şāh ile ve bu kadar pehlevānlar ile gelüp mübārek (6)şāḫıḳırānuñ elin öbdiler Emīr ‘Arab da bu kadar (7)cezīre feth idüp böyle şāhlar dīlāverler ele (8)getürüp geldüklerine şād olup Ḥūdā’ya şükürler (9)eyledi işte bunlar bu sevk ile ol arada meclis (10)ḳurup şafā ile deryāda yiye içe gelüp (11)gitmede ezin cānib rāvī eydür berākendenüñ on ikinci (12)bölüḡi şāḫıḳırānuñ birāderlerinüñ nāmdārlarından (13)‘Acil Serfirāz kırḳ pāre gemiyle furtunadan ḫalāş (14)olup göz açdı şāḫıḳırān ve sā’ir begleri (15)görmeyüp ḡamḡin olup ‘aceb nice oldılar (16)didükde mellāḫlar teselli virüp dīlāver elem çekme (17)emīzdür ki bu ‘askerden bir kimi zāyi’ olmaya (18)biz yek birbirimizden ayrulmazduḳ nihāyet (19)yollar ṭardur cezīreler çokdur şāyed gice içinde

[49a](1)bir ḫaṭā ola diyü böyle taḡılduḳ didiler ‘Acil eyitdi (2)hoş şimdi server gemiler bir selāmet yaḳasına ḳıḳalum (3)diyüp üç gün daḫı gidüp dördüncü gün (4)bir cezīre görüñdi gelüp kenāra ḳıḳıldılar bār-gāḫlaruñ (5)ḳurup ḳarār eylediler ‘Acil su’āl eyledi ki (6)bu cezīreye kim ḫükm ider mellāḫlar eyitdiler bu cezīreye (7)Kübṛā derler ziyāde vāsi’dür şāḫına ‘İmrān Şāh (8)derler pāyitaḫt pehlevānı vardur Şīḡīr Kühten (9)derler diyüp bunlar bu muşāḫabetde iken kırḳ pāre (10)gemi daḫı peydā oldı gelüp yanaşdılar ḳıḳıldılar (11)ezin cānib rāvī eydür meger bu gelen berākendenüñ (12)on

üçüncü bölüğü şahipkırānuñ dördüncü ser-kaþlan (13)hem hemþiresin almıþlardır Mālik Eþter Naþifī ve bir (14)oğlu olmuþdu İbrāhīm ibni Mālik derlerdi ‘Arab (15)dīlāverleri ile çıkdılar ‘Acil bunları görüp (16)þād oldu yanına gelüp buluþdılar andan müþāvere (17)eylediler ki varalum görelüm ‘İmrān Şāh didükleri ne (18)hāldedür diyüp yanlarına Serheng-i Mıþrī nām (19)‘Ayyār bulundu çağırup var bize bir haber getir didiler

[49b](1)Serheng-i Mıþrī sürüp bu kaþaya geldi gördi bu kaþa (2)öñinde bir vāfir ‘asker düþünüp turur nezāketle (3)birisinden suāl eyledi ol eyitdi şāhimuz bu ‘askeri (4)niçün cem‘ eyledi didüklerinde eyitdiler Gencāb’dan nāme (5)gelmiş Bedī‘ü’z-zemān tāc-ı tahtundan āvāre eylemiş (6)bunlar imdāda gitseler gerekdür diyüp Bedī‘üñ cümle (7)eyledüğü dīlāver begleri tafşīl üzere naql eyledi (8)Serhenk ol aradan kaþkup bunlara gelüp iþitdügin (9)söyledi bunlar daþı şāfā idüp eyitdi imdi biz de (10)anları ol cānibe gitmege komayup bu diyāri feth (11)idelüm diyü söyleþürken deryādan biri kırk (12)pāre gemi zāhir oldu kenāra gelüp çıkdılar ezin cānib (13)rāvī eydür meger perākendenüñ on dördüncü bölüğü (14)Keþrab Ğazi idi ve mālñı görüp şād oldu (15)birbiriyle görüþdiler hāl hātır ōruþdılar ba‘de (16)bunlar ‘Acil’i serdārlığa ihtiyār eylediler çünki beni (17)kaþbül eylediñüz size muhālefet etmeñ diyü ‘İmrān Şāh’a (18)bir nāme yazup Serheng’e kaþup ‘Ayyār elçilik de (19)senüñ haþkındur ammā aþlı biri varsın iþte

[50a](1)senüñ ri‘āyetüñ diyüp biñ dāne altun virdi (2)eyitdi şaþınup incinme gayrı kimse göndersem (3)gerekdür dedi Serhenk du‘ā idüp emir sizüñdür (4)lütfuñuz dā‘im olsun ben ne gedāyum ki incinme dersin (5)andan ‘Acil nāme‘i Mālik’e virüp dīlāver bu nāme‘i (6)al ‘İmrān-ı Kebīr didükleri şāha İlet senüñle biñ (7)adam bile gitsün ammā benüm emrüm budur ki evvel naþīhat (8)eyle muhālefet iderse tahtundan indirüp bağla (9)baña getir didi Mālik Emir sultānumuñ didi ammā (10)göñlinden eyitdi bu adam dīvānedür ancaþ zīrā ol (11)herifüñ iki yüz biñ adamuñ ve bu kaçar şāhlaruñ (12)içinden nice alup getirsem didi neylesün muhālefet (13)kaþabil degül nāme‘-i aldı biñ adam ile suvar olup (14)gitdi ammā ‘Acil Mālik gitdükdün ōñra Kerb’e kaþup Server (15)bīn Mālik’e emr-i muhāl emreyledüm sen de on biñ adamlı (16)ardınca git lāzım gelürse imdād eyle didi (17)Kerb de n’ola diyüp on biñ adam ile suvar (18)olup gitdi ammā beriden Mālik biñ Adem ile (19)suvar olup ‘İmrān’uñ ‘askerine gelüp elçiyem didükde

[50b](1)kaþşuladılar andan ‘İmrān Şāh’a varup eyitdiler (2)şāhum bir elçi geldi yanunda biñ adam var getürelüm mi (3)ne buyurursız didiler ‘İmrān getürüñ görelüm didükde (4)icāzet alup Mālik içeri girdi ‘İmrān eyitdi (5)hoþ geldiñ dīlāver diyüp buyurdu altına (6)şandalı kağılar oturdu ōrbet ōundılar (7)içdi ba‘de ayak üzere turup nāme‘i virdi (8)ol da vezīr elüne virdi açup okudu evveli (9)nām-ı Hüdā ve na‘at-ı Resül ōñra ben ki Birāder-i Emir Merdān (10)Ħamza‘-ı Şahipkırān ‘Acil Serfirāz’um sen ki ‘İmrān-ı Kebīr’sün (11)nāmum saña vāşil olduğda kaþkup bu cānibe gelesin (12)öñimde İslām’a gelesin Likā Pelīd kimdür ki aña (13)taþarsın ol da sencileyin bir insāndur bir ōey’e (14)kağir degüldür imdi zulm-u küfürden çıkup nūr-ı (15)İslām ile müşerref olasın eger ‘inād iderseñ (16)ol dīlāveri elçilik ile göndermişemdür (17)seni bağlayup huzūrıma getürür ōñra bilmedüm (18)dime dimiş Mālik bu kerre göñlinden kendü kendüye eyitdi (19)taþkık bu herif mecnün imiş

ķorsam biz de

[51a](1)bunu bir adam diyü serdār eyledük gör nāmede neler (2)yazmış didi ammā ‘İmrān-ı Kebīr böyle şovuk cevābı (3)işitdikde baķa dīlāver beni tahtumdan indürüp (4)yıkup bağlayup ‘Acil’e iletcek sen misin didi (5)Mālik neylesün ğayret altında olmañ lāzım geldi (6)‘İmrān öyle deyicek beli beni begenmedüñ mi eger dīlāver (7)baña i‘timādı olmasa göndermezdi hemān in tahtundan (8)yüri gidelüm yoħsa sen bilürsin didükde (9)‘İmrān ķomañ şol nā-bekārı ne edebisiz olur (10)diyüp ħayķırup hemān bir bir pehlevānlar Mālik’e hücüm (11)eylediler Mālik muşt ile yigirmi adam ķatl idüp (12)dīvānhāne ķapısından taşra oldu tevābī‘i (13)raħşın çekdiler suvar oldu ol biñ adam daħı (14)ķılıçların ‘üryān idüp bu ‘askere girdiler tamām (15)ölüm eri olup kendülerinden ümīdi kesdiler (16)iki yüz biñ adamuñ içinden çıkup ħalāş olmaķ (17)muħāl bunlar bu cenkte iken on biñ ‘asker ile(18) Kerb Ğazi erenlerüñ şahbāzı irişüp gördi (19)ħāl böyle tekbīr getürüp kendülerin ol ‘askere

[51b](1)urdılar bunlar eyitdiler hay nā-bekār yezdān-perestlerüñ (2)ateşi irişdi diyüp cümlesi suvar olup cenge (3)yürüdiler on biñ adam bunları birbirine ķatup (4)meger bunlaruñ ardınca ‘Acil kendi de binüp gelmiş idi (5)ol da on biñ ‘asker ile irişdi na‘ralar urup (6)cenge ķoyuldılar şöyle ki ķān sil gibi aķdı başlar (7)çaķıl taşı gibi meydānda yuvarlandı ‘Acil Serfirāz ‘İmrān’a (8)rāst gelüp üç ħamlesin men‘ eyledi bir ğürz öyle (9)urdu ki aĝzından burnundan ķān gelüp raħşunuñ (10)beli kırılıp yıkıldı ķulları meydāndan çıkarınca (11)çok kelleler ğaltān oldu Kerb Ğazi Mālik (12)Eşter Naħīfī ve ‘Acil Serfirāz ‘ālemleri yıkdılar ahir ķār (13)iki yüz biñ ‘asker bozuldu üç fersaħ yere dek (14)sürüp ķardılar andan dönüp İslām dīlāverleri (15)ķondılar küffāruñ bu ķadar bār-ĝahları dökülüp ķaldı (16)begler cem‘ idüp taĝıldılar taĝlar gibi yıĝdılar (17)‘Acil gelüp ‘İmrān-ı Kebīr’üñ dīvānhānesin zapt (18)idüp tahtuñ ķılıçlayup Kerb ve Mālik gelüp ğazānuz (19)mübārek ola didiler ‘Acil eyitdi dīlāverler gerçi

[52a](1)biz ħīle rengine de iş eyledük velakin yine zebūn-girlik (2)degüldür böyle işe selefde şahıķırānlar eylemişlerdür (3)diyüp ‘askeri bu ķadar gördiler bu ķadar cenkte (4)üç yüz altmış adam şehīd olmuş kāfirlerden (5)otuz yedi biñ kāfir helāk olmuş Ĥüdā’nuñ (6)iħsānına ħayrān olup şükürler eylediler māl-ı (7)ĝanā’imi mābeynlerinde taķsīm eylediler ba‘de ķarār idüp (8)ħaber aldılar ki ‘İmrān Şāh ķal‘aya ķapanmış hemān (9)muħāşara idüp yürüyüş idelüm göz aĝdurmaya lum (10)didükde Serheng-i Mısrī eyitdi dīlāverler eger bu(11) ķal‘a cenge kalursa fetħi müşküldür ammā Ĥüdā kerīmdür (12)diyüp ol gice şafā ile ‘işret eylediler ammā (13)ezin cānib rāvī eydür ‘İmrān-ı Kebīr daħı ķal‘asına (14)girüp ba‘de adam gönderdi bizi böyle bozan (15)‘asker ne ķadardur didükde varup ħaber alup geldi (16)otuz biñ ‘asker imiş didi ‘İmrān ah idüp (17)bunlar naşıl adamlar her adam başına ne ķadar adam düşer (18)onar biñ adam helāk ola ĝālibā diyüp bu Likā’nuñ (19)elinde bir nesne yoķ gibi zīrā kendüye tayanalar

[52b](1)maĝlūb olup düşmān olanlara ĝālib ola deyüp bu elem (2)ile ‘azīm endīşeye düşdi hidāyet irişüp ol gice (3)vaķ‘asında görür ki kıyāmet ķopmuş herkes ‘ameline ĝöre (4)cezāsın görür anı gördi ki bir yir nūrānī bir taht (5)üzerinde oturmuş ĝünāħı çok olanları cehenneme (6)götürüp giderken şefā‘at idüp ķurtardı (7)bunun da boynında zincīrler taķup getürdiler bu da (8)feryād idüp benüm şuĝum nedür bildürüñ didükde sen (9)dünyāda Likā’ya taparsın anuñ yeri cehennemdür sen de (10)anda

gidersin didiler gördi ki çāre yokdur ol pīrūn (11)ayağına düşdi ol pīr eyitdi eger bu ‘azābdan (12)hālāş olmağ diler iseñ İslām’a gelüp ol dīlāvere (13)tābi‘ olup böylece küffāra ğazālar eyle diyüp İmān (14)telkīn eyledi ‘İmrān uyanup gördi serāsime olmuş (15)şabāhı oldu meger Şīr-gīr de böyle vaç’a görmüş (16)kırk dīlāver böyle vaç’a görmüşler geldiler ‘İmrān’a (17)eyitdiler dīlāver ister iseñ bizi öldür istersen (18)koyuvir biz müslümān olduğ diyüp vaç’aların (19)beyān eylediler ‘İmrān da sübhānallah ben de böyle gördüm

[53a](1)diyüp bunlar ile ittifāk eylediler andan kal’a halkın (2)da‘vet eylediler işte aḥvāl şöyle siz de İslām’a (3)gelen gelsün gelmeyen maldan başdan çıkar didiler çoğı(4) muḥālefet etmeyüp müslümān oldılar muḥālefet ideni (5)kırdılar andan kal’a kapuların açup taşra çıkdılar (6)evvel ileri adam gönderüp kendüleriniñ müslümān (7)oldukların bildürdiler ‘Acil ve Mālik ve Kerb şafā (8)eyleyüp qarşulamağa birkaç adam gönderdiler varup (9)bunları alup getürdiler ‘İmrān ve Şīr-gīr gelüp ‘Acil’ūn (10)elin öpdiler ve sā‘ir dīlāverler ile görüşüp (11)ḥil‘atlar giydürüp şandalı virdiler oturdılar (12)bundan soñra şafā el virüp ‘işrete başladılar (13)üç günden soñra ‘İmrān bunları kal’asına da‘vet (14)idüp ‘azīm ziyāfetler eylediler andan çok hedāyālar (15)virüp birbirlerine muḥabbet eylediler bir gün ‘Acil (16)‘İmrān’a eyitdi ey Şehriyār yeter ri‘āyet eyle ancak (17)olur bizler yolcuyuz yol eri yolda gerekdür diyü (18)cezīrede dağı kal’a var mıdur yoḥsa cümlesi (19)saña muṭī‘ midür didi ‘İmrān du‘ā idüp server

[53b](1)bu cezīre ziyāde vāsi‘dür Cezīre-i Gīrād didüklerine (2)sebeb budur öte nihāyetinde bir kal’a dağı vardır (3)Kal’a²-ı Siyāh derler bir dīlāver ḥükm ider Tūl Cezīre(4) Neşīn derler ziyāde kavī dīlāverdür ḥatta Şahīpkırān-ı (5)Cezāyir söylenür andan beri iki kal’a dağı vardır (6)birine Kal’a²-ı Nisyān derler birine Kal’a²-ı Zamān derler(7) anlar heb kendi başlarına ḥükm iderler didükde(8) ‘Acil eyitdi imdi anlar böyle iken koyup gitmek (9)olmaz soñra seni rencīde iderler hemān düş (10)öñümüze Tūl’ı görelüm diyüp müslümān olan dīlāverleri (11)cem‘ eyleyüp on biñ adam Şīr’e on (12)biñ adam kendüsi alup elli biñ adam olup (13)ğayı ‘askeri gemiler yanında koyup muḥāfaza idüñ (14)diyüp Mālik Eşter Naḥīfī ser‘asker ta‘yīn idüp (15)çekilüp gittiler menzil bi-menzil gidüp bir gün bir tağ (16)etegine kondılar ‘askeri kondurup ‘Acil birkaç (17)dīlāver ile şikāre tağıldılar rāwī eydür ‘Arab (18)ṭā‘ifesiniñ raḥşları ziyāde eyü olmağla şikāra (19)mā‘il olurlardı çadır ve ḥaymeler ile illa a‘lā tāzılar

[54a](1)ve şahinler ḥāzır olup dīlāverler şunda bunda (2)derken ḥikmet-i Ḥūdā şikār bulamadılar ‘Acil elem çeküp(3) tek tenhā at sürüp gitti bir tağ aşdı (4)gördi bir yere gelüp gördi ki bir mağara kapısına (5)geldi gördi bir siyāh arslan şu şığırı kadar (6)var ammā gövdesi üstine bir oğ şaplamışlar (7)ucı öte cānibden çıkmış velakin oğ çıkup (8)gitmemiş aşlan añlayup yatur server eyitdi bari (9)‘azab ile ölmesün diyüp bir tūğ urup kellesi (10)fırlayup taşra çıkarup postun yüzdü anı (11)gördi ki bir server altmış arş kadd çekmiş irişüp ‘Acil’ūn (12)elinde arslanı görüp ey nā-bekār benüm şikārumdur üzerinde (13)olan oğı görmedüñ mi adum da üzerinde yazılıdur (14)didükde ‘Acil eyitdi bağa dīlāver sen dağı dünyādan (15)bi-ḥabersün ancak at binenüñ kılıç kuşananuñ şikār (16)alanundur didükde ol server eyitdi bre ḥerīf (17)çok sözi koyup şikārum vir yok derseñ (18)şimdi seni aşlıandan beter iderüm dedi ‘Acil (19)eyitdi yabāna söyleme

eger kâdir olur iseñ al dedi

[54b](1)ya alamaz mıyum diyüp ‘ākıbet cenge başladılar andan el (2)nîze ye urup irişüp bir nîze urdı ‘acil (3)güç ile men‘ eyledi ammā gayret zor müşāhade eyledi (4)sen de gel dīlāver cengimüz yeka yek olsun diyüp(5) irişdi ‘Acil de hamle eyledi ol da men‘ idüp ba‘de (6)el gürze urdı el-kışsa ikindi zamānı olınca (7)cenk eylediler ‘Acil gördi bunuñ gürze taķatı yok (8)ķan aķmağa başladı ‘Acil de döndi eyitdi ey dīlāver (9)var git zahmuñ var saña amān virdüm naşīb olursa (10)yine buluşalum didi ol suvar güllüp eyitdi sen (11)kimsin ki baña zahm urasın dedi ‘Acil eyitdi ey (12)nā-bekār sen beni begenmedüñ mi bre bu cihānda bunca rüzgār (13)şarkdan ‘Arab’a varınca kılıç urup fetheyleyüp (14)önime turur bir hışım bulunmayan darbda şahipķırānuñ (15)birāderi ‘Acil Serfirāz’um ki hāla Cinnistān’da iķtiza (16)o kadar şahrāsınuñ yanında bir şehri ‘azımüñ pādīşāhıyam ⁽¹⁷⁾bu kadar ispāt-ı vücūd etmiş adam hālā ķarındāşum ⁽¹⁸⁾Ĥamza²-ı Şahipķırān işitdi ki Diyār-ı Aķter ve Bāķter ⁽¹⁹⁾diyārın ve Ferd Şāh derler bir mel‘ün da‘vā-yı ulūhiyyet

[55a](1)idüp nice yıldur bu kadar adamı azdırup kendüye (2)secde etdirtüp idlāl eylemiş tā Diyār-ı Ĥicāz’dan (3)niyet eyledüm ki varup kellesin kesüp derisine (4)şaman tōldirup diyār ya diyār gezdürüp bu (5)gāzā-yı ekberi işidüp geldüm ki bilece bulunayım (6)didi ol suvar eyitdi nā-bekār var ise seni (7)baña Liķā gönderdi ki ķatleyeyüp sevāba nā’ıl olam (8)ve seniñ sebebüñle belki beni ber-murād eyleye imdi ben (9)seni ķormıyam diyüp var kuvvetin pāzūya getürüp (10)bir gürz öyle urdı ki az kaldı ki mest eyleye (11)‘Acil güç ile men‘ eyledi ammā bundan ziyāde elem çekdi (12)bu elemle ey nā-bekār tut imdi sen de bunu diyüp (13)bir gürz öyle urdı ki raķsınuñ beli kırılıb (14)yıķıldı ‘acil at başım çevirüp üzerine gelince (15)ol da ayaklandı ‘Acil daķı raķsından itilüp (16)muşt muştı yaķa yaķaya aķır kemer kemere oldılar ol dem (17)zor idegördi olmadı ‘Acil ya Ĥüdā diyüp ķapdı (18)yere urup dāl-ı hañcer olup istedi ki ķatleyeye (19)andan göziñ açup kendüni ol hālde gördükde amān

[55b](1)dīlāver baña kıyma nā-murādum didükde ‘Acil eyitdi imdi İslām’ı (2)ķabül eyle ben de murāduñ ne ise cehd ideyim didi ol (3)suvar n’ola cānuma minnet diyüp İmāna geldi ‘Acil hażz (4)idüp bunuñla öpüşdiler ‘Acil’üñ yanında merhem-i Süleymān (5)var idi fevri āteş peydāh idüp ve şu ışıtdı (6)ol suvarı şoyup merhemden zahmlarına sürüp (7)üç sā‘ata dek hūkmi vardur gövdesinde sağ yeri (8)yok idi cümle zahmına sürdi ne kadar zahmı var ise (9)cümlesi eyü oldı ba‘de dīlāvere du‘ā idüp eyitdi (10)server benüm nāmuma Cinnistān-ı Nîzedār derler bir ķal‘am vardur (11)ve benüm ķal‘amdan öte bir ķal‘a daķı vardur Zül Amān derler (12)ve şāhına Mihrān Şāh derler bir cemīle kıızı vardur (13)Mihrıyye Bānū derler anuñ hūsniñ işidüp ķulaķdan (14)‘aşık oldum araya adamlar ķodum ol kadar yādīgārılar (15)virdüm mümkün olmadı tekrār nāme gönderdüm niçün (16)böyle eyledüñ ol iķrār idüp soñra gayrıya virmek (17)murād idersen yā ben saña ķormıyam ölince çalışuram (18)bilürsin ki Tūl ile mu‘āvenet müşküldür ferāgat eyleyüp (19)bir gayrı kız bulunmaz mı yine kâdirdür hemān edebıyle oñursın

[56a](1)dimiş ziyāde elem çekdüm bulunan ‘askerden on altı (2)biñ ‘asker ile karşıladı cenk eyledük ben de ‘aşķ (3)ħarāretiyle [... ...] baķmayup Mihrān’uñ (4)taħtın kılıçladum oturdum elime cam alup mağrūrāne (5)‘işrete başladum Mihrān bozuldı gitdi ‘askeri (6)bir daķı bir yere gelmek ihtimālı yokdur didüm meger Mihrān (7)‘askerin

hâzır eyleyüp dün nişfında Şebhün idüp (8)ben atuma binüp el kılıca idince dört beş yerde (9)zağm yedüm

şabâh olunca askerüm perîşân eylediler (10)şabâh olduğda Mihrân beni gözedür imiş kılıç ile (11)irişdi ardımdan bir kılıç urdı hay diyüp (12)dönince omuzumdan kemere varınca zağm-ı şedîd (13)açdı ne hâl ise askerden çıkup bir yerde (14)kâdir olduğum kadar zağmlarum bağladum giderek (15)bu semte düşdüm bu aşlanı gördüm fâl tutdum (16)eger bunu yıkarsam yine maşûkum elime girer murâduma (17)irerüm didüm bir oğ atdum gerçi urup işletdüm (18)lakin yıkılmadı ardına düşdüm işte bu sebep ile (19)şükür ki sizüñle mülâkât oldum didi Acil bunu

[56b](1)buña ziyâde acıdı eyitdi dîläver elem çekme Hüdâ (2)virürse seni bermurâd eylemeyince gayrı işe başlamayam (3)didi ve hem askerime bile varmayam diyüp ol dîläver (4)ile rikâb rikâba olup gitdiler zağmları dağı (5)şihhat buldı hayli yer gidüp bir lañif yere geldiler (6)bir a'lä şü kenârına geldiler çimen şuffeler peydâ eylemişler (7)Nistân Şâh eyitdi server bu arada bir miqdâr arâm (8)idelüm diyüp oturdılar bulunandan biraz ta'am (9)yediler şudan içdiler ba'de bunları gâflet alup (10)uyuyakaldılar râvî eydür Mihrân Şâh Nisyân (11)şâhuñ askerin bozup kendi zağmdâr kendüñden (12)soñra mâl-ı gâñâyimi cem' idüp bir Ayyâr'ı var idi (13)ziyâde fettân haramzâde idi Mihrân yanına çağırup (14)eyitdi yâ Hindî var arayup yolña Nisyân bulayduñ (15)zağmdâr gitdi yâ budur ki bir yerde düşüp kaldı (16)başın al gel saña altun ihsân ideyim ya budur ki (17)bir kimsenüñ damânına düşmişdür bir haber al getir didi (18)Hindî Ayyâr n'ola diyüp gitdi ol maħalle gelüp (19)gördi Nisyân Nîzedâr'ıñ yanında bir dîläver dağı

[57a](1)yatup uyurlar Hindî Ayyâr şâd olup nisyâya (2)dârü virüp andan Acil'e geldi ki aña da dârü vire (3)ammâ server de bir havfnâk vâk'a görüp uyandı (4)göziñ açup gördi bir Ayyâr elinde dârü tutup (5)gelür açmaz koda yakın geldükde bileginden bek (6)kavradı zağm eyledükde Hindî dâl-ı hançer olup diledi ki (7)o da Acil kaldırdı yere urdı hançerüñ elinden aldı (8)muħkem bende çekdi Nisyân'ıñ yanına gelüp kalk dîläver (9)yolumıza gidelüm diyegördi uyanmadı uyanmanuñ (10)ihtimâli yok ne bek uyur diyüp kulağına (11)yapışdı çekegördi yine olmadı Ayyâr gördi (12)olmaz ey dîläver ben aña dârü virdüm nice (13)uyansun didi Acil eyitdi ya buna ilâç nedür (14)didi Hindî eyitdi anuñ ilâcı bendedür elümi (15)koyuvir ilâç ideyim dedi Acil n'ola diyüp (16)öñine üç dâne oğ koda yayın alup bendin (17)aldı eger kaçarsen bu oğlaruñ birisi saña yeter (18)didi Hindî eyitdi elem çekme diyüp Nistân'a (19)ilâç eyledi Nistân göziñ açdı Ayyâr kaçmak

[57b](1)İstedi velakin oğdan havf idüp Nisyân (2)ahvâli bilüp server bunu öldürmek gerekdür (3)ziyâde hîlekâr ayyârdur didi Acil Serfirâz (4)eyitdi ey server herkes ne iderse kendine ider (5)bildüğinden kalmasun diyüp çıkarup bir avuç (6)altun virüp var Ayyâr eyü gördüğün söyle (7)didükde Hindî Ayyâr bu lütf görüp hemân bi-ihtiyâr (8)Acil'üñ ayağına düşdi server beni kulluğa kabül (9)eyle ölince hizmet ideyim la'net Likâ'ya ve aña tâbi' (10)olana diyüp müslümân oldu Acil hażz idüp (11)bunu alnından öpdi Cinnistân'dan ele getürdüğü (12)yâdigârlardan çok tuħfe bağışladı andan Hindî (13)Ayyâr du'â idüp server eger kulına icâzet (14)olursa varayım Mihrân Şâh'ıñ Mehriye Bânü (15)nâm kızın uğurlayup Nisyân'a getüreyim bu (16)şehzâde bermurâd olsun didi Acil eyitdi dîläver (17)ber-murâd ol saña düşen oldur ammâ hüner anı

atāsından (18)zor ile almakdur görelüm er ise Tūl da gelsin (19)meydāna didi ‘Ayyār eyitdi hoş şimdi atāsı

[58a](1)Mihrān’ı getüreyim dedi ‘Acil eyitdi yok sen muḳayyed olma (2)ben haşmumla söyleşürem didi aḫir ‘Ayyār eyitdi gelüñ (3)imdi server sizi bir tenhā yere ileteyim andan Mihrān’a (4)varup Nisyān şu arada buldum ziyāde zaḫmdār (5)olduklarından gitmege ḳudretleri yok ammā ben yanlarına (6)varmağa vehm eyledüm gelüñ sizleri getüreyim ḫaḳlarından (7)gelüñ diyüp getüreyim didükde ‘Acil aña da rāzı olmadı (8)ol da olmaz ammā meger şöyle eyleseñ olur ki bizüm (9)ikimiz de bende çeküp Mihrān’a getürsek aña el bir idüp (10)seni aña götürmek isterler dārū virüp bağladum diyü (11)iḫsānın alsak ol da bizi ḳatletmek istedükde biz de (12)bendlerimiz kırıp ḳal’a ḫalkına kılıç ḳosaḳ didi (13)Nisyān eyitdi server güzel dirsin ammā bu ziyāde(14) muḫāḫara yerdür ya biz bendlerimiz kırıncı anlar bizi ḳatlı (15)idersen nice olur ‘Acil gülüp ey şehzāde elem çekme (16)biz anlarıñ çoğun görmüşüz eger kendümüze iḫtimādımız (17)olmasa bu işe bel bağlamazduk hemān sen Ḥüdā’ya tevekkül (18)ol gör ki cihānda neler olurmış didi Hindī (19)andan Hindī ‘Ayyār’a buyurdu ikisini de istediği gibi

[58b](1)bende çekdi ve bunları raḫşlarına şarup gitdi (2)Ḳal’a-ı Zül Amān’a geldi görenler Mihrān’a müjde idüp (3)işte Hindī ‘Ayyār geldi iki şikārı vardur biri Nisyān (4)ammā birini bilmeyüz kimdür didiler Mihrān şād olup (5)bre getürüñ didi alup geldiler Hindī ‘Ayyār dīvāna (6)girüp baş ḳodı şāhum Liḳā fırsat virdi haşmuñ(7) birin isterken ikisin getürdüm bu da ‘Arab dīlāverlerinden (8)bir meşhūr kimse imiş ḫatta Nisyān da Liḳā’dan dönüp (9)yezdān-perest olup ikisi ittifāḳ idüp senüñ (10)üzerine gelseler gerek imiş didi Mihrān Hindī (11)‘Ayyār’a ol ḳadar iḫsān eyledi ki ḫesāba gelmez ba’de (12)dönüp Nisyān’a ey nā- bekār ben saña ḳızum vireyim (13)dimekle üstüme ‘asker çeküp bu ḳadar fesād idesin (14)ve bu ḳadar ‘askerüm kırıldı işte Liḳā fırsat virdi (15)ammā bu yezdān-peresti ḳande bulduñ taḫḳıḳ bildüm ki (16)senüñ ‘aḳlına ḫalel gelmiş ki bir adamuñ sözi ile (17)dīniñ terk idüp yine baña ḳaşd idesin gör (18)imdi Liḳā adama neyler didi Nisyān cevāba ḳādir (19)olmayup ‘Acil’e baḳdukda dīlāver eyitdi yā Mihrān ya meger

[59a](1)hüner mi etdüm şānursın hem bu dīlāvere ḳızıñ iḳrār (2)idersin hem döner virmem dersin bu ise gönül (3)virmiş olmaz iḫtiyār eylemişsin ne için iḳrārından (4)dönersin şāḫlar da söz bir olur didi Mihrān (5)baḳup ey nā-bekār sen var naşḫati kendi başına (6)eyle işte senüñ sözüñ ile bu ḫāle giriftār oldu (7)bre cellād gelsin şu nā-bekārıların ikisini de başın (8)alsın didükde ‘Acil ey nā-bekār kimüñ başın alursın (9)gör diyüp zor idüp getir getir bendlerin kırıp (10)ayağa ḫırdı Hindī ‘Ayyār da Nisyān’uñ bendin (11)alup Mihrān hay nā-bekārı neyledüñüz yā meger benim dīvānumdan (12)şaḳ ḳurtulur mıyuz ḳıyās idersiz diyüp(13) bileginden ḳapdı şıḳdı andan el kemere idüp (14)yere urdı Mihrān amān server baña ḳıyama ḫaḫā eyledüm (15)ḳuluñ olayım didi ‘Acil eyitdi baña ḳulluk lāzım degül (16)hemān müslümān olur iseñ ḳurtulduñ diyüp ‘İmrān (17)müslümān olup Tūluñ ḳaşdına gelüp yol azdırup (18)nisyāya rāst geldügin söyledükde Mihrān bildüm (19)server dīnüñ ḫaḳdur şübhem ḳalmadı diyüp müslümān

[59b](1)oldı bunlar Nisyān ile ḫaḫı barışup ḳıḳup taḫt (2)üzerinde beraber oturup ḳarār eylediler andan şehrüñ (3)ḫalkıñ İmāna da’vet idüp muḫālefet idenlerüñ

(4)hakkından geldiler zīrā her memleketde halk hākīmlerine (5)tābi'lerdür bu ahvālī cümle 'ālem bilür andan Nisyān icāzet (6)alup gitdi kal'asına gitdiler iki kal'a ehli müslümān (7)oldılar Mihrān ve Nisyān Şāh 'Acil'e ziyāfet idüp ba'de (8)hazīnelertün ve kal'alarınıñ miftāhların öninde koyup (9)'arz eylediler server yine kendülere virüp hoş biz size (10)kal'a ve hazīne için kızmayuz Hāk Te'āla bize dünyā devletün (11) tahtıñ kadar virmişdür şimdi hizmet için sa'y iderüz (12)diyüp du'ālar eylediler andan 'Acil Serfirāz söz açup (13)Mihrān'dan Nisyān için kızın istedi Mihrān n'ola (14)diyüp düğün tedārikine başladılar bunlar bunda düğün (15)kaydında ammā bu taraftan rāvī eydür ol zamān ki 'Acil (16)şikār ardınca gidüp gā'ib oldı Mālik Eşter Nahīfī (17)ve Kerb Ğazi ve 'İmrān-ı Kebīr Kühten Dīlāverān-ı İslām (18)ile dönüp konak yerine geldiler gördiler 'Acil (19)şikārdan gelmedi 'aceb ne ola 'aşlı diyüp elemiyle ol

[60a](1)gice arām idüp irtesi günde baqdılar yine gelmedi (2)Serheng-i Mısrī'ye var gör diyüp gönderdiler dünyāyı (3)tolaşdı bulmadı aħir Mihrān kal'asına geldi dīvāna (4)girüp gördi payitaht şandelisinde oturmuş (5)baş koyup du'ā eyledi 'Acil hay merhabā hoş geldün (6)didükde behey dīlāver niçün böyle idersin dīlāverān-ı (7)İslām saña bakarlar ne var bir haber gönderseñüz olurdu (8)hālā emriñüz nedür didi 'Acil Serheng'e ol kadar (9)mal bağışladı ki ta'bir olmaz var imdi 'askerin (10)al bu araya gelsin didi Serheng n'ola diyüp (11)gitdi 'askere gelüp haber virdi bunlar daħı göç (12)idüp bir gün geldiler Kal'a-ı Zül Amān'a kondılar (13)gelüp 'Acil'ün elin öpdiler Kerb ve Mālik cümle dīlāverler (14)'Acil ile görüşdiler etdügi erlige taħsīn eylediler (15)şād oldılar düğünde tamām olup Mihr Bānū'ya nikāh (16)idüp Nisyān'a virtüp ber-murād eylediler ba'de yedi (17)gün daħı anda oturup 'askeri yine tertīb idüp (18)Tül Cezīre Neşīn üzerine gidelüm diyüp anlar da(19) hāzır olup bir gün göç idüp on biñ adamıyla

[60b](1)Kerb önince 'asker ardınca 'İmrān-ı Kebīr ve Şīr- gede Kühten (2)ve Nisyān Nīzedār ve Mihrān Şāh Mālik Ester Nahīfī (3)üç gün gidüp bir tağ etegine gelüp kondılar (4)Mihrān eyitdi server bu tağıñ nihāyetinde bir 'azīm (5)derbend vardur ve bu tağıñ başında bir kal'a vardur (6)ziyāde muhkem kal'adur imdi bu yoldan geçmesi (7)hayli müşkildür eger murād iderseñüz bu tağı tolaşup (8)ğayrı yoldan gidelüm Tül'ı bertaraf idelüm (9)soñra bunu da bir hāl idesiz yalnız kaldıkdā (10)belki kal'a şāhibi gelüp kendi itā'at ider dedi (11)'Acil gerçi bād ābād yolımızdan dönmeyüz dedi (12)andan çekilüp gitdiler ol kal'a şāhibine Gürgān-ı (13)Gürg Yād dirlerdi yakın geldükde bir nāme (14)yazup Serheng 'Ayyār'a virdi var bunu (15)Gürgān'a vir ve bir haber al getir didi Serheng(16) n'ola diyüp revāne oldı ol tağda kal'aya (17)çıkınca hayli zaħmet çekdi zīrā zarb yolları (18)var idi kal'a kapısına gelüp elçiyem nāmem vardur (19)diyüp kendüni bildürdi Gürgān'a 'arz eylediler

[61a](1)getürüñ görelüm didükde Serheni'i alup Gürgān'a (2)getürdiler 'Ayyār-ı Cihān dīvāna girüp gördi ki (3)Gürgān altmış arış kadd çekmiş bir heybetlü dīlāver (4)taht üzerinde oturmuş hayrān olup du'ā (5)idüp nāme-i şundi alup okudılar ben ki (6)Hamza-ı Şāhipkırān'ın birāderi 'Acil Serfirāz'um Tül (7)üzerine giderken işitdüm bir bahādır er imişsin (8)imdi gelüp dīn-i İslām'ı kabūl idesin (9)şakınup kal'anuñ hubluğuna tayanma Allah'ın (10)'ināyetiyle bir böyle çok zarb kal'alar fetheyledük (11)soñra pişmān olursın dimiş Gürgān bu nāmeden (12)elem çeküp eyitdi Hamza kimdür birāderi kimdür bre (13)tuñ şol 'Ayyār'ı diyüp diledi ki nāme-i alup (14)pāre pāre eyleye Serheng kapup şıçrayup taht (15)üzerine çıkup eñsesine bir sille

‘Arabî (16)öyle urdı ki az kaldı secde eyleye andan (17)Serheng atdı kabağı kal‘adan çıkup gitdi (18)ardından vâfir taşlar atdılar hatta bir iki yerde (19)zahm irişdürdiler güç ile kurtulup ‘Acil’ün

[61b](1)huzûrına gelüp eyitdi server bunlar ziyâde (2)serkeş kavim ancak gör baña neylediler diyüp zahmların (3)gösterdikde Kerb Ğazi ol merd-i hicâzi ayağa (4)turup ‘Acil’e eyitdi server baña icâzet vir(5) bu yolda başımı meydâna qodum ya budur ki kal‘a-i (6)feth idelüm ya budur ki başımı virdüm didi (7)‘Acil n’ola var Allah kolay getüre diyüp cümle (8)serverler ile vedâ‘laşup Kerb de ber-şilâh (9)olup rahşına binüp revâne oldı kal‘a (10)kavmi ırakdan görüp Gürgân’a gelüp eyitdiler (11)server biri dahı geleyor didiler qo gelsin ben (12)ol birinün intikâmuñ bundan alayım diyüp (13)karşuladılar nedür server didiler elçiyem şâhuñuza(14) buluşmak isterem didi getir nâme’i dün de birinüz (15)geldi kabâhat eyledi didiler Kerb eyitdi hayır (16)yoğ hemân ağız haberidür didi Gürgân eyitdi (17)bre getirün bir adamuñ ne kadar miqdârı olur ki gelüp (18)Kerb’ün önine düşüp Gürgân’a getürdiler selâmladı (19)altına şandali kodılar geçüp oturdı ne haber

[62a](1)söyle didiler Kerb Ğazi eyitdi Hâmza²-ı Şâhipkırâ’nuñ (2)birâderi ‘Acil Serfirâz size ‘Ayyâr’ın gönderüp (3)nâme virmiş siz de yüz virmeyüp (4)tutalum dimişsiz ya ol size ne didi ki siz (5)öyle idesiz imdi beni gönderdi ve hem buyurdı (6)ki gelüp benüm önimde İslâm’ı kabûl eylesün (7)ve hem bize yol virsin önimize düşüp Kal‘a²-ı (8)Siyâh’a Tûl üzerine varalum der dedi Gürgân (9)eyitdi ben dînümden ne zarar gördüm ki terk(10) ideyim ve sizün söziñüz ile öninüze düşüp (11)Tûl üzerine gideyim var yüri sizün başınıza (12)şovuk geçmiş didükde Kerb eyitdi baña Kerb Ğazi (13)derler göziñ aç ben ol da‘vâ ile geldüm ki eger (14)eyülük ile müslümân olursañ hoş olmaz iseñ (15)başını kesüp kal‘anı elinden aluram didi Gürgân (16)gülüp behey bî-aqıl bre tutuñ şunu bağlañ didükde (17)dört taraftan kalçup Kerb’e hücum eylediler dilâver-i(18) ‘âlem ra‘d-vâr na‘ra urup önine gelenlere göz (19)açdurmayup anı vâhid içinde kırk adam kañl

[62b](1)eyledi Gürgân hay Liqâ hışmına uğrayacak diyüp (2)kılıcın ‘üryân idüp birbiri ardınca üç tiğ (3)urdı Kerb men‘ eyledi ammâ gördi la‘în gürbüz (4)bir tiğ öyle urdı ki kemerine varınca iki päre (5)eyledi hay şâhimuzu katleyledi diyüp her taraftan (6)üzerine hücum eylediler Kerb hayli na‘ra zender (7)her na‘ra urduqça niceleri cân virürdi ve nicelerün (8)‘ağılları giderdi ortalık başdan leşden (9)yerler görünmez oldı beriden ‘Acil’ün dilâverleri (10)ve serverleri şimdi Kerb toz бүrüdi diyüp (11)hâzır oldılar Kerb’ün na‘rasın işidüp kapuya (12)uşdılar içeri koyuldılar ellerine gireni (13)kırup kal‘a²ı zabt eylediler müslümân olan (14)kurtuldı olmayanları kırdılar dilâverân-ı (15)İslâm Kerb’e du‘â idüp taşsîn eyleyüp (16)andan ‘Acil hil‘at-ı hâş giyürdi ve bu kal‘a²ı dahı (17)Mihrân’a virdi ol da kendi adamlarından(18) bir bahâdıra virüp ‘asker ta‘yîn eyledi andan (19)ol derbendi geçüp öte yüze kondılar tedârik

[63a](1)görüp Tûl Cezîresi üzerine gideler bunlar (2)bunda ezin cânib râvî eydür bu diyârda berâkendenün (3)on beşinci bölüğü ki Sa‘d-ı Kebîr Davud Ra‘d Civân (4)baht ki Şalşâla Ahen Bednak kız karındaşından (5)olmuşdur kırk päre gemi ile furtunadan kurtulup (6)iki gün gidüp bir gün bir cezîre göründi mellâhlara (7)su‘âl eylediler mellâhlar cevâb virüp (8)eyitdiler ey şehzâdeler buña Cezîre²-i Kebîr derler (9)büyük cezîredür dört beş kimseler hükm iderler (10)her birinün başka kal‘ası

vardur ammā bu araya (11)yağın bir kal'a vardur ziyāde bahādır kimsedür (12)hatta Şahipkırān-ı Cezāyir geçer bu ortalıkda yarar kimse (13)yoğdur didiler bunlar imdi gemileri sürüñ varalum (14)görelüm ne hallü kimselerdür mellāhlar der gemileri (15)kenāra yanaşdurdılar Sa'd-ı Kebīr ve Ra'd yanlarında (16)olan dīlāverlerine taşra çıkup çadır hayme (17)kurup karar eylediler Sa'd-ı Kebīr eyitdi hele bugün (18)arām idelüm serāsemlügümüz gitsün andan yarın (19)ortalığı bir miğdār gezüp şayd şikār idelüm

[63b](1)ve hem atlarımız hārūn oldu ayakları alışur diyüp (2)bunlarda ma'kūl görüp arām eylediler şabāh olduğda (3)atlarına suvār olup 'azm-i şikār eylediler bir miğdār (4)tolaşup bir nice şikārlar alup çadıra dönicek(5) maħalde Sa'd-ı Kebīr anı gördi ki bir dilāver kaçup (6)gelür ardında bir dīlāver daħı var elinde kılıç 'üryān (7)idüp ardınca kaçar ol suvar gelüp Sa'd'ın ayağına (8)düşdi 'aklı gidüp gördi arkasında bir tāze (9)şu bulmuş kaplan bostı var añladılar ki gavğa bundan (10)oturdu gālībā diyüp ol suvara karşı vardı (11)behey adam bunu neylersin gider kılıcı elinden nedür aşlı (12)bileyim didükde ol suvar eyitdi behey nā-bekār sen ne (13)belāsın komazsın ki haşmımdan intikām alam diyüp (14)kılıcı Sa'd-ı Kebīr'e havāle eyledi Sa'd-ı Kebīr siber ile(15) men' idüp bir gürz öyle urdı ki at boynına (16)bırakdı bir eliyle kemerinden kapup yere urdı (17)emr eyledi tevābi'i bende çekdiler önüne getürdiler (18)buna eyitdi behey kişi nedür aşlı böyle birbiriñize (19)kıymak didükde ol kimse eyitdi server biz ikimiz de

[64a](1)Tūl Zengī'nüñ ceziresinde dīvānında şandali çeker (2)pehlevānlarındanuz ve Tūl'ün bir kızını vardur bu da benüm (3)Şehribān Bānū derler işidüp kulağdan ben 'aşık (4)oldum bu da benüm gibi 'aşık olmuş baña Kahrāb buña (5)Ġarāb derler ben bunu arayup öldürmek kaçdına (6)birbirimize rakīb olup huşūmet peydā eyledük Tūl da (7)bu gavğadan haberdār olmuş bizidür çağırtdı (8)varduk niçün böyle idersiz birbiriñize düşersiz (9)işitdüm filān yerde bir aşlan peydā olmuş ol yoldan (10)kimse geçemez olmuş benüm murādum kendüm varmak idi (11)imdi varuñ ma'rifet kañıñızıñ olursa ol aşlan (12)öldürürse kızımı aña virürem didi biz de şād (13)olup birbirimizden kışkanup düğün evine (14)gider gibi karşı be karşı gitdük bunuñ atı yügrük (15)olmağla evvelce yetişdi at varamadı beyāde oldu (16)hem 'aşık sevdası hem benden havfından gönline havf (17)getürmeyüp dāl kılıç olup şaldı aşlan bunu (18)altına aldı bäreleyecek maħalde ben de hāzır idüm (19)bir ok gönderdüm urup öldürdüm üzerine

[64b](1)vardum derisin şoydum güç ile şehre varmış 'askeriyle (2)geldi cenk eyledik ben

'askeriyle cenk iderken bunuñ (3)derisin almış ben bunuñ 'askerini de bozdum bu kaçdı (4)ardına düşdüm işte budur ki gelüp size şıgındı (5)didi server ta'accüb iderken şehzādenüñ daħı 'aklı başına (6)geldi meded server bu haramzāde'i öldür bu kimseye dost (7)olmaz didi 'Acil eyitdi söyle görelüm sen de bu gavğanuñ (8)aşlı nedür didi Mihrāb eyitdi server ben Tūl'ün (9)pehlevānlarındanum kızına 'aşık olduğ bizi bir yere şaldı varduk (10)evvel bu vādi bence şaldı bunu elbetde aldı öldürmek (11)mertebesine vardukda ben ok urup Yeber'i katleyledüm (12)diyü der hālāş oldu ben Yeber'i şoydum bu (13)vardı 'askerine haber idüp geldiler bu haramzāde (14)baña mülāyemetle eyitdi yā Sehrāb lütf eyle Yeber'ün (15)postun baña vir kızdan geçdüm

senüñ ile bile varalum (16)Yeber'i ben öldürdüm ammā kızını buña virüñ kızdan ben (17)geçdüm diye ben nihāyet ben de akrān arasında hecīl olmayayım (18)der bildüm ki baña nezāket eylemek ister zīrā post bunda (19)olduğdan soñra Yeber'i ben öldürdüm biñ kerre yemīn

[65a](1)ile kim inanur benüm 'aqlum yok mı ben eyitdüm ya Qahramān niçün (2)haqqına rāzı olmazsın ben saña bu kadar 'adāvetüm var iken (3)yine eyülük idüp ölümünden kırtarduñ sen yine baña böyle (4)eylemeñ inşāf mıdır diye gördüm yok elbette virürsün (5)didi başum gider virmem didüm babası var ol çıkageldi (6)postı vir oğlıma didi virmem didim üstüme (7)gelüp uşdılar döğüşe döğüşe ğayrı kendümden ümīdi (8)kesdüm bunları kendümden ayırdım bunlar baña ayrulmadı (9)bi-ṭākat oldum kaçdum buraya düşdüm hākipāyına (10)irişdüm hālā gövdesinde Yeber'üñ nicesinüñ zaħmı (11)vardur sözine delīl ve şıdkımıza bu yeter didi (12)Sa'd-ı Kebīr Qahrāb'a ne dersün bu dīlāver şöyle (13)der didi senüñ zaħmuñ var mıdır aç göreyim (14)didi Qahrāb inkār idüp benüm zaħmum filānum yokdur (15)didi Sa'd-ı Kebīr emreyledi şoydılar 'aynı ile (16)zaħm meydāna çıktdı Sa'd eyitdi gel günāhına tevbe (17)müslümān ol yoksa seni katl iderüm didi Qahrāb (18)istemeyüp 'inād eyledi Sa'd tutup katleyledi andan (19)Mihrāb didi imdi sen müslümān ol kızını saña alıvireyim

[65b](1)Ben de anuñ kaşdına geldüm anı da katl iderem veyahud (2)müslümān olur kızını saña virmezse cebren qahren (3)alıvirmek benüm boynıma didi Mihrāb cān-ı gönülden (4)müslümān olur kızını saña virmezse haber ola Sa'd (5)yürü imdi yoluña Ṭül'üñ ka'fasına girebildüñ (6)diyüp giderken gördiler qarşudan Mihrāb babası (7)kırık dāne adam ile zāhir oldu yakın geldükde Mihrāb'ı (8)görüüp qani oğlum kande gitdi didi Mihrāb ol cehenneme (9)gitdi saña yer tutmağa şu dīlāver katleyledi didi (10)Mihrāb feryād eyledi ve el yerāğa urup Sa'd'a hamle (11)eyledi Sa'd-ı Kebīr üç hamlesin men' eyleyüp bir tıg (12)şöyle urdı ki beline varınca iki pāre eyledi (13)ve otuz dāne adamuñ dağı katl idüp on dānesi (14)kaçdı varup Ṭül'a haber virdiler Ṭül ko gelsün (15)diyüp suvar olup ka'fa önüne çıkup şāf bağladılar (16)Mihrāb görüp 'aqlı gitdi yakın geldükde Ṭül Cezīre (17)Neşīn meydāna girdi Sa'd-ı Kebīr berāber olup selām (18)virdi Ṭül 'aleyke alup kimsin dīlāver murāduñ nedür (19)didi Sa'd-ı Kebīr eyitdi bu 'ālemde şahipqırānluğ ile

[66a](1)meşhūr olan Hamza'nuñ evlādındanum Diyār-ı Bahter'e (2)giderken benüm yolum bunda uğradı senüñ bahādırluğun (3)işidüp üzerine gelürdüm ki İslām'a getürem (4)bu yigide rāst geldüm dağı ziyāde acıdum ki buña kızın (5)alıvirüp bermurād eyleyem işte geldüm didi Ṭül n'ola (6)hamle eyle didi Sa'd eyitdi ben kimseye evvel hamle etmem (7)hemān hamle eyle diyüp hayli mücādele eylediler Ṭül (8)nāçār olup el ālāt-ı harbe urup hamle eyledi (9)andan cenge başladılar ammā Sa'd-ı Kebīr Ṭül'ı 'aceb kuvvetde (10)dīlāver görüp yekā yek göte göt aħşama dek 'azīm cenk (11)eylediler dönüp Sa'd eyitdi ey Ṭül Hezār [...] didükleri (12)kadar var imişsin bugün benüm ile yahşi cenk eyledüñ ammā (13)aħşam irişdi var bu gice arām eyle yarın yine (14)buluşalum didi Ṭül kā'il olmayup yok dīlāver(15) 'ādetüm degüldür ben hışmumla ayırd olmayınca meydāndan (16)çıkımm ammā taħşīn senüñ erlüğüne ki 'ömrümde senüñ gibi (17)dağı bir hışma rāst gelmedüm didi Sa'd-ı Kebīr n'ola (18)sen bilürsün diyüp emreyledi meş'aleler getürüp (19)yaqdılar meydān gündüze döndi yine cenge başladılar

[66b](1)el-kıssa şabāh oldu ayırd olamadılar yine ahşama degin (2)cenk idüp ayırd olmadılar iki gün iki gice aç ve şusuz (3)maʿreke idüp üçüncü gün öyle zamānı olduğda Saʿd-ı (4)Kebīr eyitdi yā Tūl besdür eger kırk gün cenk eylesek necāt (5)yoğdur in atından kemer turalum ayırd olalum didükde Tūl (6)eyitdi sen evvel in ben de ineyim didi Saʿd eyitdi (7)ben niçün evvel ineyim mağlūb degülüm ki ineyim didükde (8)Tūl eyitdi ne söyler bu nā-bekār yā ben mağlūb mıyum didi (9)Saʿd eyitdi ben seni cebren indürürem diyüp nevbet (10)kendüne geldükde gayret ile bir gürz öyle urdı ki (11)rağşınuñ beli kırılıp yıkıldı Saʿd dönince ayağa (12)turup dāl kılıç olup Saʿduñ rağşına kaşd eyledi (13)andan kendüsin zemīne bırağup yağa yakaya muşt (14)muştta oldılar ahir Saʿd kemerin teslīm idüp ya Tūl (15)di imdi eger beni kapup yere urmağ kādır olursañ (16)ölince kuluñ olayım didi Tūl ya Liķā diyüp ol kadar (17)çalışdı olmadı bī-tākat olup koyuvirdi Saʿd-ı (18)Kebīr dağı Tūl'ın kemerine şarılıp yā Hüdā diyüp zor (19)evvelde kolına aldı andan yere urdı dāl-ı hañçer oldu ki

[67a](1)başın kese Tūl dil ucuyla müslümān oldu dīlāver (2)inandı kalkdılar görüşdiler Tūl'ı yedek çekdiler (3)suvar olup ʿaskerine geldi ahvālī bildürüp ben (4)böyle olur dimezdüm ammā baña madārā ile ele getirüp (5)katleyleye anlara bundan eyü hīle olmaz diyüp müslümān (6)oldılar andan Saʿd'a minnet idüp kalʿasına daʿvet (7)idüp sarāyına getürdi ziyāfet tedārik etmege başladı (8)ammā dīlāver açmazdan bir nāme yazup qarındaşı Raʿd (9)Havān Baht'a gönderdi ki işte ahvāl şöyle oldu sen de (10)bu cānibe gelesün didi baʿde ʿayş ü nūşa başladılar ammā (11)Tūl nā-bekār emreyledi şarābına dārū katdılar bīhūş olduğda (12)muhkem bende çekdiler andan derdimend Sehrāb'ı getürüp katleyledi (13)andan istedi ki Saʿd-ı Kebīr'i dağı katleyleye Behrüz (14)nāmında bir vezīri var idi ol eyitdi ey dīlāver itme (15)bunuñ dağı yoldaşları vardur soñra güç olur evvel gelenleri (16)defʿ eyle soñra kaçan ise bunlar elindedür ammā şimdi bunu (17)öldürürseñ anlar da intikām kaşd idüp seni helāk (18)iderler eyü mi olur diyüp menʿ eyledi Saʿd dağı bend ile (19)iletüp zindāna habseyledi ol degül gibi olup yine

[67b](1)küfrün izhār eyledi ammā beriden rāvī eydür Raʿd-ı Civān (2)baht ol gün gördi Saʿd-ı Kebīr ol gün şikārdan (3)gelmeyüp gāʿib oldu ʿacaba nereye gitdi ola diyüp (4)etṛāfa ʿAyyār'lar gönderüp vāfir aradılar bulmadılar (5)bir gün bir iki adam ile Saʿd'ın nāmesi çıkageldi (6)okudılar selāmdan iştiyākdan soñra benüm birāderüm Hüdā'ya (7)üz biñ şükürler olsun Tūl'ı ele getirüp Kalʿa-ı (8)Siyāh'ı asānlık ile fetheyledük ve sen de bu cānibe (9)gelesin birkaç gün zevk idelüm baʿde yolımıza gidelüm (10)dimiş Raʿd n'ola diyüp vāfir ihsān eyleyüp ol (11)adamları iste ve biz de vārduğ diyüp kendüsi (12)dağı kalkup ol tarafa revāne oldu bari ʿaskeri (13)gemiler yanında kodı beş biñ miqdārı adam ile (14)kulāğüz alup [...] girdi bir gün bari yolda bir (15)adam zuhūr eyledi kani Hamza oğlu didükde Raʿd'ı gösterdiler (16)geldi elin öpdi server ben bu yerde bir köy (17)vardur anda oluram bu gice düş gördüm bir pīr baña (18)eyitdi yarın şahrāya bir dīlāver gelse gerekdür var söyle (19)birāderi Saʿd'ı Tūl dārū ile tutup habseyledi

[68a](1)ammā elem çekmesün zarār olmaz kalʿa bir kimsenüñ eliyle fetḥ (2)olur didi ben uyanup bu naşıl düşdür diyüp (3)fıkr iderek yine uyudum yine ol biri gördüm yine (4)böyle diyüp baña müslümān ol didi müslümān oldum (5)uyanup gayrı gözime uyku girmede şabāh olduğda (6)göreyim şu rü'yānuñ aşlı var mı diyü yola çıkıdum

(7)işte size rāst geldüm bildüm ki rü'yām şahīh ve dīniñüz (8)hākdur diyüp tekrār İslām'a geldüm Ra'ḍ bu sözleri (9)işidüp ol kimseye ri'āyet eyledi ve fikre vardı ki (10)çünkü hāl bu olmuşdur bu kadar asker azdur imdi cümle (11)askeri bile almak gerekdür diyüp ol şahrāda konup (12)tekrār askere haber eyledükde Acil ve Mālik ve Kerb Gazi (13)çekilüp Kal'a-ı Siyāh ve Tūl Cezīre Neşīn diyüp gelmekde (14)ezin cānib rāvī eydür berākendenüñ on altıncısı alcüb (15)destgiri k̄ānūs dīvzād ve birāderleri ve Sām (16)Simīn Būş Ezraḳ Būş Melik Efkenē El Ğaysāyim Şehbāz (17)ve Süheyl-i Kemed Endāz altı birāderler kırk pāre gemi ile (18)furtunadan hālāş olup gördiler kendülerden (19)ğayrı kimse yok ğāngīn oldılar mellāhlar bunlar daḫı

[68b](1)tesellī virüp gemileri sürüp gitdiler bir gün bir (2)cezīre gördüdi gelüp yanaşdılar su'āl eyledükde mellāhlar (3)eyitdiler dīlāverler buña Cezīre-i Kübrā derler şakınup herkes (4)adıñuz ile oluñ diyü tenbīh eyledi bunlar der bār-gāhlarıñ (5)kimden çıkarup kurdılar atların öte şaldılar (6)kendüleri de zevk iderken bir alāy gemiler zāhir olup (7)deryā yüzün yelken tutdı gelüp kenāra çıkup kondılar (8)aceb kim ola bunlar didüklerinde meger Alcub ile ol altı (9)dīlāverler ile Ayyār gönderdiler tīz varın bize haber (10)getürüñ didiler meger bunlar ol araya yakın bir cezīre var (11)idi Cezīre-i Amgāna derlerdi şāhına Damgān Şāh (12)derler idi ve bir pāyitaht pehlevānı var idi Nīrem Bedhū (13)derlerdi altmış arış kadd çekerdī bedhūylar idi (14)bunlar da Gencāb'dan nāme gelüp Bedī'den şikāyet eylemiş (15)altmış pāre gemi ile altmış biñ asker ile aña imdāda (16)giderlerdi şu almak için bu cezīreye çıktılar (17)gördiler gelüp bunlara haber virdiler bunlar nice idelüm (18)diyü müşāvere eylediler ahīr Alcub kendülere baş idüp (19)gönderelüm didükde Alcub eyitdi çünkü emrime k̄āi

[69a](1) oldıñuz ben bu askerī dīne da'vet ideyim kabül etmezlerse cenk (2)iderüz virmek Allah'ıñ eger Hūdā-yı Mūte'al Fetih müyesser iderse (3)bu kadar askerüñ mālī bizüm olur didi bunlar n'ola devlet (4)kaḍanüñ yanındadır nāme gönderelüm diyüp Alcub daḫı bir (5)nāme yazup Amr'ıñ evlādından Aşub'a virüp gönderdiler (6)Aşub'dur nāme'i alup Damgān'ı şāhuñ dīvānına dāhil oldı (7)ve kendüsin ve begleriñ temāşā eyledi ba'de nāme'i önüne koyup bir (8)k̄ā'ide du'ā eyleyüp nāmesin şundi bunlar eyitdiler ne (9)münāsebet bize elçi göndermek didiler hele nāme'i açup okudılar (10)evvelinde ism-i Hūdā'yı zikr idüp ba'de ben ki Ḥamza-ı Şāhib(11)-kırān'ıñ beglerinden Alcub'um nāmum vuşul bulduḳda ma'lūm ola ki (12)ben bu kadar asker ile Diyār-ı Bahter'e giderken deryā furtuna (13)olup bu cezīreye düşdük didi nāmdār pehlevānlarından (14)kırk biñ askerimüz vardur imdi siz de gelüp Liḳā'ya la'net (15)idüp dīn-i İslām'a gelüp kabül idesiz siziñle şāhib-kırān-ı (16)ālem hizmetinde bilece gidelüm siziñ Liḳā didiñüz (17)sizden aciz bir kimsedür eger kādīr olsa dāmādı Gencāb (18)Bedī'üñ elinden hālāş iderdī imdi cevāb gönderesiz (19)ya'ni muḳayyed olmayup gemileriñüze girüp siz bundan

[69b](1)toḡrı cezīreñüze varup ḫarāb ve yayab iderüz eger cenk (2)murād iderseñüz vaḳtūñüze hāzır olasız dimiş bu taraftan (3)Amūd-keş gülüp eyitdi baḳa şu nā-bekārlarıñ sözlerine (4)amān dileyüp elimüzden hālāş olacaḳ iken anlar bizi (5)da'vet iderler döndi Damgān Şāh eyitdi Liḳā bizüm (6)ayaḡumuza hāzır ḡanīmet māl gönderdi imdi bunlarıñ ya (7)başın alup yā kendülerin esīr idüp Gencāb'a büyük (8)hizmetdür diyüp nāme'i Aşub Ayyār'ıñ üzerine atdı (9)yarın meydāna gelsünler anda söyleşürüz diyüp andan (10)Aşub'a adet üzere ri'āyet idüp gönderdiler ol da

(11)gelüp beglere cevābların haber virdi bunlar da cenge hāzır (12)olup irtesi şabāh olup iki ‘asker yerlerinden tūrup (13)raḥşlarına suvar olup alāylar şāflar bağlayup birbirlerine (14)muḳābil oldılar meydāna kim gire derken hemān Nīrem Bed Ḳavī (15)meydāna girüp er tāleb eyledi Alcub beglerinden bunlaruñ (16)gözleri ḳorḳmuşdur gerekdür ki siz tūruñ ben göreyim (17)diyüp maḥşūş atların hāzırlamışdı meydāna girdi ḥamle (18)eyle gör saña oyun oynayım didi Nīrem baḳa nā- bekārı (19)dili boyundan uzun ben seni bir ḥoşca öldüreyim

[70a](1)diyüp el ‘amūda urdı at sürüp irişdi bu kadar (2)ḳadd ile öldürmek ḳaşdına bir gürz urdı Alcub (3)ol ‘acā’ib sermüzelerin ḳarşu virüp men‘ eyledi ammā (4)ḥaḳḳan eyü ḍarb yedi görmeyenler cümle ḥayrān oldılar Damgān (5)Şāh bre Likā’nuñ bu ḥikmeti ancaḳ didi ammā Nīrem ardına (6)baḳdı gördi Alcub saḡ ve sālīm pire gibi atdan ata (7)şıçrayup gezer başın şaldı bre bu nā-bekāruñ vücūdı (8)Temyūr’dan mıdur diyüp yine döndi iki ḍarb daḫı urdı (9)Alcub anları da men‘ idüp nevbet kendine geldi ḥayḳırup (10)ya Nīrem gel müslümān ol yoksa seni zāyi‘ iderem didi (11)Nīrem söküüp bre hey nā- bekār sen neye ḳādırsin senüñ (12)ḥamleñ ne olsa gerek göre şunu daḫı beni dīne da‘vet (13)ider şimdi nevbet baña gelsün saña bir tūḡ urayım ki dört (14)pāre ideyim didi Alcub eyitdi günāhuñ boynına imdi kim (15)kimi zāyi‘ ider diyüp anı gördiler Alcub bir kezden ḳuş (16)gibi havaya ḳıḳdı yukarıdan süzülüp indi bre (17)şaḳīn geydi boynunu diyince buña bir depme öyle (18)urdı ki gögsine varınca ḥurd eyledi Nīrem bir dıraḥt (19)gibi raḥşından yıkıldı dost dūşmān ol ḥāli görüp

[70b](1)ḥayrete vardılar ḥuşūşan Damgān begleri böyle ma‘nā (2)gördükleri yok ta‘accüb eylediler Nīrem’uñ bir oḡlı var idi (3)Seyrūm derlerdi sökreḳ yetişdi ḳormıyam seni (4)nā- bekār diyüp üç ḥamle eyledi Alcub ey uldız tā (5)senüñ de ecelüñ gelmiş ancaḳ diyüp ḥamle idüp bir depme (6)öyle urdı ki kemerine varınca ḥurd eyledi hemān tūran(7) ‘Amūd-keş altmış sekiz arıḡ ḳadd ile irişüp ḡadab ile (8)üç ḥamle eyledi gerçi Alcub men‘ eyledi ammā her ḥamlede (9)birer atın helāk eyledi zīrā meydāna geldükde on iki (10)atları birbirine bağlayup yedekler gibi meydāna öyle gelmiş idi (11)gördi ki bu bir yaḥşi pehlevāndur gel dīlāver müslümān ol (12)işte gördüñ benüm ḥamle reddolmaz gel itme diye gördi (13)ḳabūl itmeyüp sökürdi Alcub’dur atilup bir depme urdı (14)şöyle ki bir pehlevān helāk eyledi andan ma‘būn görüp (15)çoḳ cenk etdiler aḥir öldürdüm ki ḳıyamadı bir depme (16)urdı ma‘būnuñ aḡzından burnundan ḳanlar atilup (17)raḥşından yıkıldı Damgān Şāh ol ḥāli görüp bre ḳomañ (18)şol nā- bekārı nedür bu itdüḡi didi altmış biñ ‘asker ile (19)altı dīlāverler yürüyüp birbirine ḳılıçlar urup ‘azīm cenk

[71a](1)maḡlūbe oldı aḥir dīlāverler ‘alemlere irişüp ser-nikūn eylediler (2)andan Ḳānūs’a rāst gelüp bir gürz ile yıḳup esīr eyledi (3)Damgān Şāh’dur bu ḥāli görüp ḳaçayım derken Alcub’a (4)rāst gelüp istedi ki bir depme urup helāk eyleye Damgān (5)amān server ḳıyma baña ben bu ‘askerüñ şāḥıyam didükde Alcub da(6) baḳup bende çekdi andan ‘askere urdılar ḳılıcı aḥir (7)gördiler önleri dūşmān ordularıdır ya aḥir amān çağırdılar (8)bunlar da amān virüp el çekdiler bār-gāhlarına gelüp (9)Damgān’ı meydāna getürdiler bunlara naşīḥat idüp baḳa (10)dīlāverler biz de bir zamān sizcileyin her birimiz bir dürlü (11)dine tāpup her birimiz bir dürlü Allahu Te‘āla’ya bir alāy (12)aciz adı şerik ḳoşarduk elḥamdulillah Ḥamza didükleri (13)şahıḳırān bizi ḡayrı

toğrı yola getürdi hem dünyāda (14)hem ahiretde sa'adet bulduğ imdi Likā da bizcileyin insāndur (15)bir nesneye kādir degüldür diyüp külüngü alınca (16)kesilüp Likā'ya varup bütün idemeyüp Hāzret-i (17)Hāzma du'ā idüp bütün olduğun nakleyledi (18)bunlara da hidāyet irişüp müslümān oldılar 'askerleri (19)anında kırđ biñi müslümān oldılar ğayrıları kimi

[71b](1)kılıçdan geçdi kimi çıkup cezirelerine gitdiler (2)bunlar řād olup birkaç gün birbirine ziyāfet (3)eylediler ba'de cezirelerine adam gönderüp bizi(4) isteyen İslām'a gelsün didükde ehl-i kal'a cümle İslām'a(5) geldiler Alcub bu cezirenün ahvalın şordı Damġān (6)eyitdi server buña Cezire-i Kübrā derler bunda birkaç (7)kal'a vardur ammā bu araya yakın bir kal'a vardur Kal'a-ı (8)Siyāh derler nāmdār pehlevān hükm ider Tūl Cezire Neřin (9)derler ammā işitdi ki üzerine Hāzma evlādından iki (10)dīlāver gelmiş bilmezüz ahvāl nice oldı didiler Alcub (11)bu haberi işidüp Ařub 'Ayyār'a emreyledi var gör (12)bir haber al didi Ařub sürüp ol maħalde geldi ki Ra'd (13)Civān Baħt Kal'a-ı Siyāh'a bir kōnak yer kalmış adam şalup 14gemiler üstinde olan 'askeri getürmüş Ařub kendi (15)süretiyle varup Ra'd'ün nazarında selāmlayup du'ā (16)eyledi Ra'd hay ciger-kōşe-i serbāz ne haber kanden (17)gelürsin didükde Ařub Alcub ol altı dīlāverler (18)ile kırđ biñ 'asker ile gelüp altmış biñ Damġān (19)'askeriñ bozup kendi kırđ biñ adamuñ müslümān olduğın

[72a](1)hikāyet eyledi Ra'd ziyāde řafā idüp 'Ayyār'a çok ihsān (2)eyledi iřte birāderüm Sa'd-ı Kebir'i Tūl hīle ile hābseylemiş (3)ben de varup ola kim anı hālāř idebileydüm didi (4)Ařub n'ola uğrıñuz hayır ola ben yine varup anlara haberi (5)bir bir takrīr eyledi Alcub'a gelüp ve birāderlerine bu haberleri (6)takrīr eyledi anlar da imdi güçdür hemān diyüp Damġān (7)seksan biñ 'asker ile bunlar ol aradan göç idüp (8)gitdiler ol maħalde geldiler ki Ra'd dađı kal'a altına (9)gelmiş kōnmiş içerüden Tūl kal'a kapuların kapadup (10)ne zahmet 'asker kōdurmak bu kadar 'asker ile kal'a dökülmez (11)bildüğünden kalmason bir gün çıkup cümlesin kıraruz (12)diyüp ğurūrlanurken seksan biñ 'asker ile Alcub (13)Kānūs ve Ğayānum řehbāz Sam Setmitin Boř Sām (14)Arzađ Cūř Melik Efkendār Damġān Cezire Neřin (15)Ařub 'Ayyār gelüp iriřdiler Ra'd řarřu çıkup (16)birbiriyle ğörüřdiler Tūl bunlar bize neden geldi derken (17)bir cānibden bir alāy 'asker dađı zāhir oldı meġer 'Acil (18)Serfirāz ve Mālik Eřter Naħifī ve Kerb Ğazi İmrān-ı Kebir (19)ve Mihrān řāh yüz biñ 'asker ile gelüp iriřdiler birbiri ile...

[72b](1)buluşup ğörüşdiler hāl hātır şoruşdılar bunlar da (2)kal'anuñ bir cānibine kōnup ol řahrāda çadırdan ve (3)bār-ġāhdan ğörünmez oldı Tūl Cezire Neřin bu (4)cem'iyeti kurup 'aklı gitdi ol gice vezirlerin (5)cem' eyleyüp nice olur hāl bunlar bizüm başumuza belāy (6)yaġmur gibi yaġdurdı diyüp birbirine cevāb viremez (7)iken birkaçı dağı geldi buña çāre nedür didi her (8)birisi bir söz söyledi ahir birisi eyitdi řāhum (9)bu 'asker mala ve hāzineye muħtāç degüllerdür bunlar bunda (10)bu hābseylediđiñ adamuñ hālāřı içün yarın başın (11)kesüp kal'a bedeninden ğöster inanmazsañuz adamlar (12)ġönderün aluñ didi bunlar da ğörüp nā-ümīd (13)olup tağılıp giderler zīrā bunlar Alcub'lardur gelmezler (14)sen de kurtulursın ben de didi Tūl bu fikri begendi (15)öyle idecek oldı rāvī eydür bu Tūl'ün bir kıızı (16)var idi ol kadar ġüzel idi ki ġözler kamaşur (17)yüzine bakmadan meġer ayırmaz o nakķāř evvelā Hāzma'nuñ (18)taşvirlerin yapup vilāyet be vilāyet şatdı (19)bu Bānū dağı ayırmaz idük

ol taşvîrin görüp

[73a](1)Sa'd-ı Kebîr'ün tasvîrin begenüp alıkodı hikmet-i Hüdâ (2)pederi öyle böyle mu'amele eyledi işitdi ki pederi (3)Tûl'ı yarın Sa'd'ı katleylese gerekdür cân başına (4)şıçrayup bî-ihtiyâr yerinde tûrdı vâfir helva (5)pişürdi bu iki adama yükletdi zindân kapusına geldi (6)zindancı'ı çağırđı bu gice düş gördüm atañ Likâ (7)düşmanını tutup habs eyledi niçün te'hlîr ider (8)öldürmez imdi sen var atandan icâzet alup (9)ol yezdân-peresti katleyle ki Likâ'nuñ 'inâyetine (10)mazhar düşesün diyüp baña müjde eyledi ve helvayı (11)virüp buyurdı ki al bu helvayı zindânda ma'hbûs (12)olan Likâ kullarına ulaşdur anlar da hâtırların (13)hoş tutsunlar yakında azâd olurlar didi ben de (14)varup pederime bu düşi söyledüm imdi var katleyle (15)didi diyüp çağırđı zindancıya beş yüz (16)altun virdi buña ise ziyâde tenbîh oluşdı ki (17)saķınup bir tarîk ile kırtulursa bizi belâya (18)uğradursun şoñra seni de 'azab ile helâk iderüm (19)diyü işmarlamışdı bu da eyitdi ey Bânü korķaram beni

[73b](1)başdan çıkarursın çünki murâduñ öldürüp (2)sevâba girmekdür ben gideyim başın kesüp saña getüreyim (3)yine hemân sen öldürmiş gibi olursın anı şimdi (4)zindândan çıkarursın öldürince bir 'Ayyâr'ı ve nice (5)dostları vardur şâyed biri hîle ile kırtara (6)şoñra hâl müşkil olur didi Bânü yavuzlanup (7)ey nâ-bekâr ben seni adam yerine kodum odur kabâhat ne (8)ihtiyâç saña tanışmak didükde zindancı yine havf (9)idüp ayağına düşdi sultânım bilürsin atâñ (10)baña ne kevna tenbîh eylemişdür didi Bânü behey herîf kızın (11)aldı diyemez misin saña ne dise gerekdür didi (12)zindancı 'âciz olup zindâna girdi Sa'd-ı Kebîr'i (13)bend ile alup Bânü'ya teslim eyledi hele Tûl (14)benden ister sen de benden isterin diye kaldı (15)Bânü Sa'd'ı hâdimlere virüp sarâyına getürdi (16)bendin alup ayağına düşdi kendüsin bildürüp (17)ey benüm cânım bu kadar zamândur seni gökde arardum (18)yerde buldum diyüp taşvîrin alup muhabbet iderken (19)beyân eyledi Sa'd eyitdi lütfuñuz dâ'im olsun diyüp

[74a](1)server gördi Bânü'da 'aceb hüsn var cân ile gönül (2)virdi andan Bânü Sa'd'ı hammâma koyup yuyup (3)arıtdı andan pāk libâslar giydirtüp meclis (4)kurup 'işrete başladılar 'aşık ma'şuk şabâh (5)olınca tamâm zevķ eylediler ammâ beriden zindancı (6)Sa'd'ı Bânü'ya virdüğine pişmân olup niçün (7)varup Tûl'a tanışmadan virdüm diyüp şabâh (8)karanlığında bir nice zindân beķçileri ile Bânü'nuñ (9)kopusına gelüp nedür didüklerinde tîz aħşam alduğıñuz (10)esîrûñ yâ ölüsün yâ dirisin virtûñ zîrâ Tûl'dan (11)adam geldi benden istiyorlar didi Bânü işidüp (12)nice olur didükde Sa'd eyitdi şabreyle şimdi (13)gelür diyen atâñ hod benüm mağlûbumdur ne elem çekersin (14)didi Sa'd alât-ı harbın getürmişdi tîz (15)giyinüp kuşanup ğarķ-âhen oldı tîğîñ 'üryân (16)idüp kapudan taşra çıkđı neylersin beni işte (17)geldüm diyüp urdı bunlara kılıcı bunlar hay şâhib-i be-hak (18)Mekkâre ol cevâbı söyleyüp zarâfetle bizüm (19)elimüzden alup hâlâş eylemiş bre komañ diyüp

[74b](1)kimi Sa'd'a hücum idüp kimi Tûl'a haber virmege gitdiler (2)Tûl'ün halk el yerâga urup başladılar Sa'd-ı bî-ender (3)na'ralar urup kal'â ehline fenâ virdi (4)şoķakları leş ile taldurđı Tûl'a haber (5)virüp ol da hâzırlanup gelince dünyâyı harâba (6)virdi aħır yetişüp bre nâ-bekâr oğlân sen nice (7)hâlâş olduñ diyüp öldürmek kaşdına üç (8)hamle eyledi Sa'd-ı Kebîr men' idüp bir 'amüd öyle (9)urđı ki yine rahşunuñ beli kırılıp zîr u zeber (10)oldı Sa'd üstine düşüp gögsine çıkđı (11)dâl-i hañcer bir eliyle şaķalına şarılıp diledi ki (12)başın kese Tûl feryâd idüp amân server

kıyma (13)baña haṭā eyledüm bir daḥı böyle iş etmem ölince ḳuluñ (14)olayım ben Likā'da taṣarruf vardır şanurdum meger (15)zerre ḳadar nesneye ḳādir degülmiş diyüp müslümān (16)oldı server üzerinden ḳalḳup görüſdi (17)andan ḳal'ca ḥalḳını İmāna da'vet eyledi cümle (18)İslām'a geldiler andan ṭaşra ḳıḳdı bu ḳadar (19)İslām 'askeri ile görüſüp ſād oldılar ileri

[75a](1)adam varup müjde eylediler 'Acil ve Ra'd ve Kerb (2)ve Mālik ve Alcub ve sā'ir dīlāverler ile ḳarşulayup (3)ḥāl ḥātır ſoruſdılar ba'de bār-gāha gelüp (4)üç gündən ſoñra Ṭül bunları ḳal'asına (5)da'vet idüp 'azīm ziyāfetler eylediler ba'de (6)ḳızını Sa'd'a nikāḥ idüp ḳā'ide üzere gerdek (7)idüp ber-murād oldı bundan ſoñra yedi gün (8)daḥı arām idüp ba'de gemiler tedārik idüp (9)zahīrelerin alup yüz elli biñ 'asker ile (10)gemilere suvar olup 'azm-i Bāḥter Zemīn idüp (11)gitdiler üç gün muvāfıḳ rüzgār ile bir gün (12)līmāna gelüp ſulanmaḳ istediler gördiler Sultān (13)Ḥāver Melik Ḳāsım bu ḳadar ſehzāde ve 'asker ve begleriyle (14)anlar da ſu almaḳ için yanaſmışlar birbirine müjde (15)idüp 'azīm ſādılık oldı birbirine varma (16)gelme ve sergüzeſtlerin ḥikāyet eyleyüp ortalıḳ (17)dügün bayram oldı üç gün līmānda arām idüp (18)ba'de bir gün yine ol aradan ḳalḳup bu ḳadar 'asker (19)ile 'Azm-i Bāḥter idüp revāne oldılar ezin cānib

[75b](1)rāvī eydür perākendenüñ on yedincisi ſānī (2)ſaḥipḳırān ya'ni Bedī'ü'z-zemān' uñ ciğer-köşelerinden (3)İskender Şāḥ Ḥarezmi ve Ra'd Ahen Ciğer'e ve Rebi'ül Melik (4)ve Bedī'ül Melik ve ser-ḳaplan ve Çālāk 'Ayyār (5)ve Bāyil Cini kırḳ pāre gemi ile furtuñadan ḥalāſ (6)olup bir gün cezīreye gelüp ṭaşra ḳıḳdılar çadır (7)ve ḥayme ḳıḳarup ḳurdılar İskender Şāḥ mellāḥlardan (8)su'āl idüp bu cezīre ma'fūr mıdur kim (9)ḥükm ider didükde mellāḥlar eyitdiler iki birāderlerdür (10)birine Ṭaḡmāc ve birine Kehlāc derler iki kerre yüz (11)biñ 'askere ḳādirlerdür didiler İskender Şāḥ (12)Çālāk 'Ayyār'ı gönderdi var bize bir ḥaber getir (13)didi Çālāk giderken bir 'azīm ſehre geldi gördi (14)ḳal'ca önünde bir alāy 'asker ḳonmuş deryā gibi mevc (15)urur diyü ana girdi ſüret-i tebdīl gördi iki (16)dīlāver biri taḥt üzere ḳarār eylemiş ve biri pāyitaḥtda (17)oturur ol taḥt üzerinde olan der ki (18)birāder hemān gidelüm Gencāb'a maḥallünde varup imdād (19)etmek gerekdür meger bunlar da Gencāb'dan mektüb geldi ki

[76a](1)baña imdād etmege gelen Çālāk nezāketle seyr idüp ḥaber aldı (2)andan dönüp 'askeri İslām'a geldi İskender Şāḥ'a eyitdi (3)nerede idüñ pederüñ Bāḥter vīlāyetine 'aceb āteſ burakmış (4)Gencab gibi 'azīm pādiſāḥuñ vīlāyetini darb-ı ſemſir ile (5)elinden almış Hürmüz gibi eller ḳapūsına muḥtāç olmuş (6)ſimdi bu cezīre ſāhına imdāda gelesin diyü ḥaber gelmiş (7)anda gitmege 'asker cem' idüp ḥāzır olmuşlar didi (8)İskender Şāḥ ſafāsınfan derisine ſıgmaz oldı (9)aferīn ḳoca baba ha ſöyle biz de senüñ ſaḡlıḡına (10)ser-firāz olalum didi andan bir nāme yazup Çālāk'a (11)virdi var bu nāme'i Ṭamḡāç'a virüp baña cevāb getir (12)didi Çālāk daḥı 'Ayyār libāslarına zīnet virüp (13)revāne oldı yolda görenler bu naſıl kimsedür diyü (14)pāyine düſdiler Ṭaḡmāç'uñ oṭāḡı önüne gelüp (15)elçiyem baña beni ſāḥuñuza bildürüñ diyüp 'arz eylediler (16)'aceb kimden gelmiş görelüm didükde Çālāk'dur içeri (17)girüp du'ā eyledi altına ſandali ḳodılar oturdı (18)ſerbet virdiler içdi andan ayaḡa (19)turup nāmesin ſundi alup mihrin giderüp

[76b](1)vezir eline virdiler oḳudı evvelinde nām-ı Ḥüdā'yı yād idüp (2)ben ki

Bedī'ü'z- zemān nāmdāruñ oğlu İskender Şāh'um işitdüm (3)Gencāb'a imdāda gidermişsin pederüm Bedī' nāmdār ile (4)cenk etmege imdi yolñ yakın oldu eger baña cevāb virebilirseñ (5)aña da cevāb virürsüz ammā 'aqluñ başına yār (6)ise dīn-i İslām'ı kabūl idesin ve Likā'ya la'net idesin (7)eger yok der iseñ vaktine hāzır olasın dimiş bunlar (8)birbirine bakup şād oldılar göre Likā'nuñ düşmanı (9)ayağumuza gönderdi Gencāb'a eyü armağandır diyüp(10)'Ayyār var haber vir anları bunda ecelleri getürmüşdür (11)işte bizler hāzırız hemān er ise gelsin beri didiler (12)Çālāk imdi bize hizmetümüzi virüñ gidelüm didi (13)bunlar eyitdiler senüñ hizmetüñ nedür bilmez anı bilmezüz (14)diyüp bir fenāca hil'at virdiler Çālāk kabūl (15)etmeyüp hayır ben Sultān-ı 'Ayyārān 'Amr'uñ oğlıyam (16)Kānūn-ı Nūşirevān budur ki bir kāhīr hil'at ve (17)bir efnāya 'Ayyār tācı ve kemer ve bir hañçer ve biñ altun (18)virürsüñ didi bunlar gülüşüp ne söyler bu(19) 'Ayyār bulur iseñ dañı çok nesne alursın ammā

[77a](1)virmevince ne alursın didi Çālāk güzel ammā (2)şu başındaki tāçlar ne deger didi bunlar eyitdiler (3)biñ altun deger didiler Çālāk eyitdi işte (4)ben bunları aluram ammā şoñra pişmān olursuñuz didi (5)bunlar eyitdiler ne söyler bu 'Ayyār taħkīk bu bir maşhara (6)imiş ol ecelden bu kadar nesne virürler imiş bre (7)tuñ şunu didükde Çālāk hemān atılup bunlaruñ (8)tāçların kapdı tūalum diyene urdı hañçeri (9)on beş adam katleyleyüp nicesin dañı zaħmdār (10)idüp çıkup gitdi Tamgāç ve Kehlāç yine birbirine (11)bakup bre bu ne afet olur bunuñ efendi İskender (12)dañı böyle keskīn ise söyleşmek müşkildür diyüp (13)tāçlarına acıyup gayrı tāç giyüp tedārike başladılar (14)beriden Çālāk 'Ayyār gelüp İskender Şāh'a cevābların (15)haber virdi andan tāçları gösterdi dīlāver (16)Çālāk'a ziyāde taħsīn idüp hemān on beş biñ (17)'askeri gemiler yanında koyup sār otuz biñ (18)'asker ile göç idüp bir gün gelüp kondılar bunlar (19)ehl-i İslām'ı az görüp gözlerine şalındurmadılar

[77b](1)irtesi şabāh oldu da iki 'asker suvar olup birbirine (2)muqābil ve muqārīn olup alāylar bağladılar meydāna (3)kim gire derken hemān Tahmatan Mağribī İskender Şāh'dan (4)icāzet alup meydāna girdi cevelān eyleyüp er tāleb (5)eyledi beriden Tamgāç 'askerinden on miqdārı adamı (6)birbiri üstine katleyledi Kehlāç bre neyler şol (7)nā-bekār diyüp at sürüp muqābil oldu ey (8)nā-bekār ne öldürürsün bu dīlāveri yanına kalur mı (9)kıyās idersin diyüp cenge başladılar aralarından (10)kırk dört hamle haṭā geçdi Çālāk yanaşup server (11)neylersin iş görüñ aḥşamdur didükde Tahmatan (12)gayrete gelüp bir gürz öyle urdı ki filünüñ beli (13)kırılıp helāk oldu Kehlāç dañı lā-ya'kil olup (14)yıkıldı qarındaşı Tamgāç ol hāli görüp yā Likā (15)hışmına uğrayacak bre komañ diyüp 'askere kul (16)şaldı cümle 'asker yürüyüp iki 'asker birbirine (17)karışup 'azīm cenk oldu İslām dīlāverleri (18)otuz biñ 'asker idi top olup uğradıkları (19)yeri yakup yıkup alāyların bozup aḥir 'ālemleri

[78a](1)dibine yetişdiler 'alemdārları sernikūn eylediler (2)Tamgāç Şāh ol hāli görüp İskender Şāh'a muqābil (3)olup ey nā-bekārlar siz de nereden geldiñüz diyüp (4)ğadab ile üç kılıç urdı İskender Şāh men' (5)idüp bir tiğ urdı siberin iki päre eyledükden (6)şoñra vücūdın uğurlayup olmadı memesi üzerine (7)bir karış miqdārı zaħm açdı ve raḥşunuñ kellesini (8)yere bıraktı Tamgāç yıkılınca kulları üstine düşüp (9)kapdılar Kehlāç tiziyye tedārik idüp emreyledi (10)ṭabl-ı aşāyiş çaldırup İslām dīlāverleri (11)dañı gördiler amān dileyüp kondılar birbirine (12)gazañız mübārek ola diyüp 'işrete başladılar irtesi (13)cenk olmadı beriden Tamgāç Mecerūh ve Kehlāç

(14)eyü darb yiyüp dağı serāseme idi müşāvere (15)idüp nice olur işte bunlar ile cenk müşkil (16)başa çıkılmaz işte otuz biñ adam iki kerre yüz (17)biñ adamı bozdılar bizi bu hāle kodılar bir cenk (18)dağı olacağ olursa işimiz tamām olur imdi (19)buña ‘ilāç hemān hīledür yoğsa ğayrı çāre olmaz

[78b](1)diyüp evvel vezīrūñ gönderdi İskender Şāh’a gelüp (2)eyitdi server beni Tamġāç Şāh gönderdi bu gice (3)vaġca görüp müslümān oldu heb bildiler ki (4)Likā bir nesneye kādir degül imiş eger suçun ‘afv (5)idüp kulluġa kabül idüp gelüp hākipāya yüz (6)sürsen didi İskender Şāh gerçek şanup hazz (7)eyledi n’ola gelsünler zāhir bizüm de murādımız öyledür (8)māl diyār degüldür hemān hađ dīni kabül eylesünler dedi (9)vezīr varup haber virdi Tamġāç ve Kehlāç ‘askeriyle (10)bir miġdār yādīgār ve hedāyā alup geldiler İskender (11)Şāh olup öninde dil ucıyla ‘arz-ı İslām eylediler (12)heb ‘askerlerin dağı böyle İslām’a getürdiler ammā (13)Çālāk ‘Ayyār ‘Amr’uñ oġlıdur ferāsetle tıydı ki (14)bunlar cān-ı gönülden müslümān olmadılar İskender de (15)dīlāverin bunlaruñ düşlerin beġenemedüm añıltan (16)budur ki bunlar dil ucıyla İslām’a geldiler hele (17)ġāfil olma didi İskender Şāh eyitdi iden (18)bulur diyüp vücüd virmedi Tamġāç İskender’i (19)ve Ra‘d Āhen Ciger’i ve Rebī‘ül Mülk ve Bedī‘ül Melik’i

[79a](1)kal‘asına da‘vet eyledi Çālāk varmayun diyegördi (2)olmadı sen babañ gibi degülsin diyüp gitdüler Tamġāç (3)bunları sen ben de bir iki gün ziyāfet idüp inandurdı (4)bir gün fırsat bulup dārū virüp bende çekdiler irtesi (5)şabāh seher vaġtinde yüz elli biñ ‘asker ile kal‘adan (6)çıkup añsızdan yā Likā diyüp ehl-i İslām’a kılıç koydılar (7)bunlaruñ içinde Cehennem’den ğayrı keferete yarar kimse yođ idi (8)ol da üç yerde zađm yedi döġüşe döġüşe gemiler üstine (9)vardılar meded Allah nidāsı asimāna çıġdı işte bunlar böyle (10)ma‘rekede kaldılar ezin cānib rāvī eydür perākendenüñ on (11)sekizinci bölügi ki Bedī‘-i nāmdāruñ ser-kağlanlarından Süheyl (12)Silsile Bend ve Cumhūr Cīrānī ve Sām Bil Pāy-ı Bedađşānī (13)ve Medhūr Hıġāyī Şīrvīn Hıġāyī Ğadbān Cihād-dest (14)seksan pāre gemiyle furtunadan hālāş olup birkaç (15)gün gidüp bir gün bir cezīre görüñdi gemileri gören (16)yaġın geldiler gördiler bunda dağı vāfir gemiler vardur (17)deryā kenārında bir ‘azīm cenk var ki kıyāmetden nişān (18)virür İslām sancākların gördiler bre bunlar bizden (19)ancağ didiler kenāra geldiler gördiler ki efendileri

[79b](1)kullarıdur ammā zebūn olmuşlar hemān taşra çıkup rağşlarına (2)suvar oldılar ve herkes nāmların zıkr idüp na‘ralar (3)urup kendülerin Tamġāç ‘askerine urdılar şimşīri (4)kıra kıra kal‘alarına ilettiler bunlar ğayret idüp (5)kal‘aya arġa virüp cenge tırdılar ammā Süheyl (6)Silsile Bend ve Cumhūr anlar da ‘amüdların alup irişdiler (7)bunlar tayanmayup kal‘aya girüp kağuların bend idüp (8)‘aceb neylesek diyüp birbiriyle müşāvereye başladılar hele (9)ağşam irişdi ammā ol ağşam cānlarına dermān (10)irişdi beriden İslām dīlāverleri dönüp kondılar (11)māl-ı ġānā‘imi bir yere cem‘ idüp karār eylediler bu Lika’m (12)şu nā-bekārlar şehzādelere bir zarār irişdürmeyeler (13)diyüp elüme düşdiler ve soñra gelenler Bedī‘üñ Bāhter’i (14)feth eyledügin işidüp şād oldılar Süheyl eyitdi (15)yarın bu kal‘aı kütük darbla yere beraber idüp (16)serverzādeleri hālāş idüp şahipkırānumuz hizmetine irişmek (17)gerekdür didi cümlesi beli söz budur diyüp ittifaġ(18)eylediler bunlar da bunda ammā beride Tamġāç ve Kehlāç (19)müşāvere idüp yarına kalırsa kal‘a gider didiler

[80a](1)meger ol araya yakın bir tağda bir mağara içinde bir cāzū (2)var idi heyhāt cāzū derlerdi ašlā bir kimseye (3)karişmayup kendi ‘āleminde idi Ťamgāç’uñ ‘aqlına gelüp (4)tiz vezirinüñ birin gönderdi gice içinde varup (5)heyhāt alup getürdi bir furtuna ki yüzine bakmağa (6)adam ikrāh ider ammā biz-zarūrī Ťamgāç yalvarup (7)kerem eyle bizi bu belādan kırtar didükde heyhāt (8)cāzū bunlar ile kavlı eyledi ki birer gice her biriñüz (9)ile beraber olmağ mümkün ise didi Ťamgāç Kehlāç (10)rāzı oldılar cāzū da sihir kuvvetiyle varup Süheyl (11)ve Cumhūr’ı ve Sām’ı bī-‘ağıl idüp bir yere getürdi (12)şād olup İslām dīlāverleri yerlerinde bulmayup (13)eleme düşdiler hele Tahmatan uğurlanmamış idi (14)‘askere istimālet virüp ‘amūdın eline alup bu kadar (15)‘asker ile kal‘aya yürüyüş eylediler Tahmatan ‘amūd ile (16)kapūyı döğmege başladı bunlar yine havfa düşdiler (17)heyhāt cāzūya feryādcılar gitdi anı da cāzū (18)mel‘ün geldi bir sihir idüp Tahmatan dağı bīhüş (19)oldı Tahmatan yıkıldığda bağlayup kal‘aya getürdi

[80b](1)anı da öbürlerinüñ yanına iletüp habs eylediler (2)İslām ‘askeri ol hālī görüp dil-teng oldılar (3)cāzū-ı bī-dīn bir sihir idüp ‘askeri İslām’uñ (4)üzerine atdı dolayı ateşden bir hişār olup (5)etrāfı ihāta eyledi ol kapu renginde perīr kodı (6)işte buradan çıkan adamı tutuñ öldürüñ diyüp (7)gitdi herkes her gün gelür yoğlar idi işte bu kadar (8)ehl-i İslām böyle ‘azabda kaldılar ezin cānib rāvī (9)eydür perākendenüñ on tokuzuncı bölüğü halīfe-i İslām (10)Sa‘d ve Yār ve Boz Recim’ler Dānā ve Seyf Zülyezen (11)ve Sa‘d-ı Yemīn ve Sa‘d-ı Vakqāş ve Pehlevān Naqqāş ve (12)Esfendiyār Mellāh bunlar elli bāre gemiyle furtunadan (13)halāş olup kendülerüne geldükde Sa‘d-ı Şehriyār (14)gördi yanlarında kendülerden gayrı kimse yoğ (15)te‘essüf eyledi hāce teselli virüp elem çekme (16)yine heb cem‘ olursız didi birkaç gün çekilüp (17)gitdiler bir cezīreye gelüp yaklaşdılar Şehriyār (18)mellāhlara su‘āl idüp bu cezīrede insān (19)var mıdur mellāhlar eyitdiler buña Cezīre-i Mürgān

[81a](1)derler orta yerinde bir göl vardur şuyı tatlıdur (2)yılda bir yedi gün ne kadar bi- nām kuşlar var ise (3)her biri nice biñ cins kuşlar ile bunda (4)gelürler ol gölde yüzerler kalkup mekānlarına (5)giderler meşelā ol kuşları Mürğ Mercān Rahte (6)ve ‘Ankā ve Merd Mürğ-i Şafā ve Mürğ-i Vefā ve Mürğ-i Ziyā (7)ve Mürğ-i Şifā ve Mürğ-i Senā gibi işte bunlar cümlesi (8)bu cezīreye gelüp şafalanurlar ve bir ırmağ (9)vardur andan öte geçeni incidür ‘askere tenbīh eyleñ (10)ki ol cānibe varmasun didiler hele gemiler (11)yanaşup iskele kırup taşra çıkdılar üç (12)gün arām ol cezīrede zevk eylediler (13)gemiciler de şuyun tamām idüp bu zerde mihr (14)dānāsı da oğlum şimden gerü gidelüm bu cezīrede (15)tırmağda ‘ālem yoğdur didi imdi gidelüm (16)derken yine deryādan birkaç gemiler zāhir oldı(17) ezin cānib rāvī eydür perākendenüñ yigirminci (18)bölüğü Dāvūd Şāh Küçük elli pāre gemi ile (19)furtunadan halāş olup ‘aceb bunlaruñ hālī

[81b](1)nice oldı diyüp birkaç gün gitdiler bir gün (2)bir cezīreye geldiler Dāvūd Şāh’dur yanaşup biraz (3)gemiler yanaşmışlar ‘aceb gemiler ola görelüm diyüp (4)kenāra geldiler gördiler halīfe-i İslām Sa‘d-ı Şehriyār’dur (5)taşra çıkup görüşdiler cezīrenüñ ahvālī añılup (6)ammā muhālif mağal imiş didiler Sa‘d-ı Şehriyār hoş (7)neyleyelüm şuyumuz alduğ hemān yürüñ yolımuza gidelüm (8)kāfir degül ki müslümān ol diyü üstine varup (9)cenk ideyüz didi bozarca mihr belī devlete (10)lāyık olan budur bir alāy müslümānları bir alay dil (11)bilmez kuşlara kırdurmağ ne ‘ālem

vardur Dāvud Şāh (12)gerçek ben bu aşıl maḥlūkāt çok gördüm hemān (13)Semīr ‘Anka da ve Mürġ-i Fermān biri görmedüm arzum (14)var idi ammā semīrū ogñ otaġa sin atām (15)şahıpkırānda ve qarındāşum Bedī‘ü’z- zemān’da gördüm (16)ve Mürġ-i Fermān bir otaġa sin mülk-ü Kāsım’da gördüm (17)velakin ben daḥı isterüm ki otaġa şāhibi olam (18)didi Sa‘d-ı Şehriyār eyitdi behey dīlāver bir otaġa (19)içün bir alāy ‘askeri kırdurmak lāzım gelir didi

[82a](1)Dāvud Şāh eyitdi ‘asker bunda tursun ben yalnuz varuram (2)her ne olursa baña olsun didi bunu men‘ (3)idegördiler olmadı alup yürüyüvirdi Sa‘d-ı Şehriyār (4)neylesün biraġup gitmek olmaz ardına düşüp gitdiler (5)bir peşteye irişdiler gördiler Dāvud Şāh elinde tır u kemān (6)çekilüp gider dīlāver ol ḥavz mişāl göle yakın (7)geldi gördi etrāfında ol kadar kuşlar cem‘ olmuş ki (8)bir yüzi görünmez her biri fil ve gergedan cüşsesinde (9)Dāvud Şāh belinden ejder postından bir dıraḥt olmuş (10)kemendin çıkarup eline aldı ve egilüp birden seke seke (11)yakın vardı bir ulu kuş görüp kemendi atdı (12)meger mürġ-i raḥşana idi ayaġına kemend geçtüġin görüp (13)ürkdi bir kez kanad açup havaya kalkdı Dāvud’ı (14)bir elma gibi kaldırdı beriden gördiler eyitdiler server (15)kemendi kes diyegördiler olmadı getirüp gitdi (16)ġā‘ib oldı bir kez ol kuşlar elem çeküp İslām (17)‘askerine hücum idüp kimi inüp bunları kapardı (18)havaya çıkarup başın ve kolların koparup (19)birer loġma idüp yerler idi ve [...]

[82b](1)büyük taşları kaldırup üzerlerine biraġup (2)öldürürlerdi ḥāce yeter bārān idüp ‘askere (3)ḥaykırup şayt şadā indürdi bir miqdār ürkütdüler (4)ḥalīfe bre dönüñ ürkid gide gemiye dökülüp deryāya (5)açıldılar ammā beş yüz adam kırıldı ol kuşlardan (6)daḥı elli altmış kuş helāk eylediler Sa‘d-ı Şehriyār Dāvud (7)Şāh’a acıdı ḥayf dīlāver söz tutmadı işte (8)zāyi‘ olup gitdi ḥāce eyitdi ben size didüm (9)idi sözüm kabül itmediñüz ammā korġmañ bir şey’ olmaz (10)ol Mürġ-i Kebīr anı yine menzil-i maḥşūdına irişdürür(11) diyüp söyleşerek çekilüp gitdiler bir gün bir cezīreye (12)daḥı uğradılar şahıpkırānı anda buldılar bir ḥālī (13)cezīre şolunmaġa yanaşdılar idi ḥalīfe bildükde buyurdi (14)ḥabl-ı beşāret çaldılar anlar da aġāh olup şād (15)oldılar nice dīlāverler ile görüşdiler Sultān-ı (16)‘Ayyārān qarşulayup gördüşdiler andan gelüp şāhib (17)kırān ile ve yanında olan begler ile buluşup ḥāl ḥātır (18)şoruşdılar Ḥalīfe Cezīre‘-i Mürġān’a uğrayup anda (19)iken Dāvud Şāh Küçük gelüp o taġa ḥālīp olup

[83a](1)kuş getirüp gitdüġin ḥikāye eyledi şahıpkırāna (2)ḥayır du‘ā eyledi inşāallah nesne olmaz benüm de (3)tāzeligüm ‘aleminde Küh-u Simürġ da baña böyle eyledi didi (4)bunlar bunda ammā rāvī eydür Dāvud Şāh Mürġ-i Raḥne (5)ḥayli yer getürdi tā kendünüñ aşıyānesi olan (6)cezīreye ilette istedi ki bir loġma idüp yu da (7)ḥātifden bir şadā geldi ki ey mürġ neylersin ol getürdüġiñ (8)zāt İbrāhīm Ḥalīl neslündendür bir şāhib(9) kırānzādedür nihāyet senden birazı var idi (10)pehlevānluġunda senden zor ile almak istedi (11)didi Mürġ-i Raḥne bu cevābı işidüp hemān sırtlayup (12)yere atdı Dāvud’uñ ‘aklı başına geldi qarşuda Mürġ-i (13)Raḥne görüp el tīġe urdı ki çala Mürġ-i Raḥne (14)adam delince dīlāver neylersin ben saña neyledüm ol da (15)eyitdi bilmedüm sizi öyle küstāḥlık eyledüm şimdi (16)bildürdiler ma‘zūr olsun bilmedüm bu günāḥımızı ‘afv (17)eyleñ ve benden ne istersin söyle göreyim (18)eger kādır olursam adāy ḥizmet ideyim didükde (19)Dāvud Şāh eyitdi benüm atām şahıpkırān simurġa bulaşdı

[83b](1)o tağa virdi bir adam Bedī'ü'z- zemān'a bulaşdı (2)otağa virdi ve 'Ammim Melik Kāsim Mürğ-i Ateşbāla (3)irişdi otağa virdi imdi ben de senden (4)bir otağa isterem artık gayrı murādum yok Raḥne (5)Mürğ n'ola diyüp bir fāhır otağa virdi ki serbā (6)münaḳkaş idi cihān naḳkaşları bir yere gelsünler anuñ (7)bir tüyiñ naḳsetmede 'ācizler idi üç arş (8)uzunu var idi ve ağırlığı bir mişḳāl yoğ idi (9)Dāvud Şāh ḥazz idüp ey mürğ-i mübārek lütf idüñ (10)ammā bu ara sizedür didi mürğ eyitti server bu cezīrelerden (11)bir cezīredür ortasında adam olmaz anuñ çün (12)ben de mekān tutmuşumdur ammā seni isterseñ 'askerine (13)ileteyin ammā dīlāver buraya yakın bir cezīre vardır (14)Cezīre-i Firār derler insān olur iki birāderler ḥükm ider (15)birine Taḡmāç ve birine Kehlāç derler şimdi üzerlerinden (16)geçdüm bir bölük 'asker ile cenk iderler ammā düşmanları (17)müslümān ola zīrā ol cezīrede bir cāzū vardır (18)heyhāt cāzū derler ol gelen düşmanda bir cāzū (19)vardur heyhāt cāzū derler 'askeriniñ eṭrāfına

[84a](1)ateşden bir sed çekmiş müslümānlar 'aceb derde müptelā olmuşlar (2)keşke atları hülāşa bir çāre olaydı didi Dāvud (3)Şāh meded beni anda ilet bī-çāreleri bizüm 'askerimizden (4)olmaç vardır Mürğ-i Raḥne n'ola gelberi diyüp Dāvud'ı (5)boynına aldı fevrī ol cezīreye getürdi bir yere(6) koyup gitdi Dāvud Şāh yakın gelüp neylesem baña berāt (7)olsa diyüp eṭrāfına bakarken gördi bir kāfir (8)pehlevānı bir tenhā yere çekilüp atından inüp tahta-yı (9)ḥācete oturdu atını bir dirāhte bend eyledi (10)Dāvud el tūr u kemāna urup ol maḥalde bir ok (11)ile urup 'adme gönderdi ol maḥalde geldi ki (12)'asker-i İslām ol ateşden dā'ire içinde 'āciz (13)olup cānlarına yetmişdi yüzlerin yere sürüp (14)ḥaḳḳa münācāt iderlerdi Kehlāç ve Taḡmāç (15)'āciz olup ḳapudan çıkanları tutup ḳatlidlerdi (16)Dāvud Şāh ol ḥālī görüp bir kerre (17)ra'dvār na'ra urdı Dāvud Şāh küçük köşe-i (18)Ḥamza-ı Şahipḳırān ey melā'ın ben size göstereyim (19)müslümānlara böyle cefā etmek nice olur diyüp Taḡmāç

[84b](1)Şāh'uñ 'askerine girüp ateş-i sūzān gibi bunları (2)yaḳup kırmağa başladı Taḡmāç ol ḥālī görüp (3)cāzūya adamlar gönderdi ey Şulṫān-ı Şāhīrān (4)yetiş 'askerimiz fenāya vardı yine bilmem bir suvar (5)nereden geldi kimseler ḳarşu ṫuramayup ḥarāb (6)oldılar didükde mel'ün yerinden ṫurup siḥre (7)ṫorbasın boynına ṫaḳup geldi ey nā-bekār (8)sen nereden geldüñ bu ḳavme bu ḳadar elem virdüñ (9)diyüp yigirmi dürlü siḥir eyledi Dāvud Şāh ibṫāl (10)eyledi cāzū gördi kendiniñ didüğü degüldür (11)dönüp ḳaçmaç istedi Dāvud bir oḳ öyle (12)urdu ki bir ṫarafından daḫı ḳıḳup gitdi heyhāt (13)cāzū düşüp cān virdi andan benüm keşende' (14)heyhāt cāzū diyüp na'ra urdı yine ele aldı (15)meger ḳal'ada maḥbūs olan dīlāverler siḥir ile (16)bend olmuşlar idi cāzū öldükde cümle bendleri (17)gidüp ḥalāş oldılar zindān ḳapusın kırup (18)ṫaşra ḳıḳıldılar at ve yerāḳ bulup şehir ḥāḳına (19)fenā virdiler ṫaşrada ol ateşden sed daḫı nā-bedīd

[85a](1)olup İslām 'askeri ṫaşra ḳıḳup cānları acımışdı (2)urdılar küffāra kılıcı ḳal'adan ṫaşra ḳan sil gibi revān (3)olup aḳdı Süheyl Silsile Bend ve Cumḥūr Cīrānī ve (4)Sāmbel Bedeḫşānī ve Tahmatan Maḡribī ve Mencāl Maḡribī (5)İskender Şāh Ḥarezmī ve Rebī'ül Melik ve Bedī'ül Melik (6)ve Ra'd Āhen yürüdiler Taḡmāç ve Kehlāç cān başlarına (7)şıçradı nice olur ḥāl artuḳ bunlar bizi saḡ (8)ḳomazlar Likā didükleri Pelīd'üñ yolına cān baş fedādur (9)andan bize aşlā dermān olmadı nice idelüm

didiler (10)vezirler eyitdi buña çäre ayaklarına varup ‘özrimüz (11)dilemek gerekdür zîrâ bunlar mürüvvet şâhibi kimselerdür (12)didiler bunlar da gelüp boyunlarına destmâlların taqup (13)İskender Şâh’uñ bây semendine yüzlerin sürüp (14)amân yâ şahipkırânzâdeler biz haţâ eyledük sizler (15)‘afv eyleñ Liķā’dan bize meded umarduk bildük ki (16)zerre kadar hayra şerre kâdir degül imiş diyüp cān-ı (17)gönülden müslümân oldılar anlar da ‘afv idüp cenkden (18)ferâgat eylediler andan dönüp qondılar İskender (19)Şâh ve Dāvud Şâh ile görüşüp birbirlerine sergüzeştlerin

[85b](1)naql eyleyüp qarâr eylediler Tamgâç ve Kehlâç bunlara (2)‘azîm hizmet idüp nice günler ziyâfet eylediler (3)ba’de tedârike görüp bir gün gemilere binüp bu kadar (4)nâmdârlar ile revâne oldılar yolda giderken (5)bunlar da bir gün şahipkırânun gemilerine düş (6)olup gelüp hâkipâyına yüzlerin sürdiler yine (7)‘azîm şadlık oldu Emîr ‘Arab Dāvud’uñ otağasın (8)görüp sergüzeştin söyledüp tahsîn (9)eyledi Tamgâç ve Kehlâç dahı şahipkırânun mübârek (10)yüzün görüp elin öpdiler şükr-i yezdân eylediler (11)server-i ‘âlem dahı bunlara hil’at giydürüp işte (12)bu ‘askeri İslâm iki bölük olup bir bölüğü Hâzret-i (13)Şahipkırân cem’ oldılar ve bir bölüğü Sulţân Hâver (14)Melik Kâsım dîläver üzerine cem’ olup ‘azm-i (15)bâhter idüp girdiler ezin cānib râvî eydür (16)perâkendenün yigirmi birinci bölüğü Rüstem-i Cihāngîr toqsan (17)pâre gemiyle furtunadan halâş olup ‘aceb gayrılarun (18)hâli nice oldu diyüp girdiler bir gün bir cezîreye (19)geldiler Rüstem-i Cihāngîr şordı ki bu cezîre

[86a](1)de ne vardur olabilür var mı diyüp mellâhlar eyitdiler (2)server bu cezîreye Cezîre-i Şeddādî derler işidürüz ki (3)gül tâ’ifesi tolodur orta yerinde bir şu aqar ol (4)şudan bir cānibden uğrayup bölüğe bir miqdâr (5)şu alup anlar tuymadan gece gide idük didiler Rüstem (6)hiç olur mı ben anları görmeden geçüp gider miyüm hemân (7)yanasın eyledi mellâhlar n’ola emir sizün diyüp gemileri (8)sürüp yanaşdılar ‘asker taşra çıkup Tahmürs (9)diyü bend bār-gāhın qurdılar dîläverlerinden Kâra (10)Hân Şâmil ve Şemâ’il Erdşîr Sa’dü-yi Hindî ki (11)ser-qaflanıdur toqsan biñ ‘asker ile qarâr eyledi (12)Behrüz ‘Ayyâr Sârîķ Kirmānî bile idiler Behrüz’ı (13)gönderüp var bize haber getir diyü emreyledi (14)Behrüz der tabân qaldırup hayli yer gitdi (15)gördi bir bār-gāh şu aqup gider Nehr-i Fırât gibi (16)bir tağ üzerinden aqup inüp şahrâyı iki bölmiş (17)aqup gider iki taraftan ol kadar gül tâ’ifesi (18)var ki hesâbın ancaķ Allah bilür Behrüz yakın varmağa (19)havf idüp döndi gelüp Rüstem’e haber virdi

[86b](1)Rüstem eyitdi üzerlerine varalum derken anı gördiler (2)öte taraftan ölüsi dirisine binmiş bir avcı gelüp (3)irişdi meger bu gül tâ’ifesinün başlarına Bîlûs (4)Gül derlerdi toqsan iki arş qadd çekerdî ‘âdetleri (5)bu idi ki bilmezlikle bir gemi gelüp yanaşdukları gibi segirdüp (6)gelüp cümle adamlarını tutup yerler idi bu kerre gördiler (7)vâfir gemiler gelüp yanaşdı şad olup birbirine haber (8)virdiler ki kendi ayakları ile bu kadar zaḥîre geldi (9)diyü hemân yürüdiler Rüstem-i Cihāngîr ol hâli görüp (10)tüz suvar olup on biñ adam gemiyle gelüp qondılar (11)seksan biñ adam ile qarşu varup urdılar kılıcı (12)güllar Rüstem’e Cihāngîr turma elinde tîğ ururlar nice (13)kaḫadârları dahı ardınca bu kadar ‘asker bunları şoķaķ (14)şoķaķ demet demet idüp kırmağa başladılar bunlarun (15)feryâdları hay bu bizüm didüğimiz degül diyüp kimi qaçup (16)kimi cenk iderler kimi kırılan leşleri taşıyup (17)yerler idi kuşluqdan ikindüye dek cenk olup çok (18)gül helâk eylediler gördiler bunlar bozuluyorlar (19)bir

nicesi de başları olan Bīlūs'a segirdüp

[87a](1)vardılar ne şorarsın 'askerüñ gitdi didiler Bīlūs (2)ğaðab gelüp hemān toksan iki arş kıadd ile eline (3)bir 'azīm deste cüb alup yürüdükte ol cezīrede (4)ne kıadar gül var ise öñince ve ardınca yürüyüp (5)yetişdiler cihāngīr bunları görüp tevekkül 'alallah (6)eyleyüp tīg elinde āteş mişāl gerdi ol çokluk (7)'askeri allak bullak idüp gül tā'ifesinüñ (8)başına cihānı teng eyledi Bīlūs gördi ki gül (9)'askeri tamām oldu hemān ra'cdvār na'ra urup (10)ey nā-bekār nedür bu itdüğñ cihānı hālī mi şanduñ (11)ıtut imdi diyüp havāle eyledi sitemde gördi (12)Bīlūs bir mīl mināreye beñzer elinde bir 'acā'ib deste (13)cüb irişdi rahşına haṭā ola diyü belinüñ tāzeden (14)yere atılup beyāde oldu Bīlūs'uñ deste cübuna (15)şöyle tokıandı ki Rüstem'üñ kıaddı ham ender ham olup (16)gözlerinden ateşler şacıldı ayakları Temyür mıḡ gibi (17)yere ġark oldu toz içinde kıaldı Bīlūs geçüp (18)gitti Behrüz 'Ayyār toz içine girüp server (19)neylersin ġayret eyle deyince Rüstem de tozdan çıkup

[87b](1)gezinmege başladı dost düşman görüp taḡsīn eylediler (2)Bīlūs daḡı dönüp bağıdı Rüstem'di şağ gördi (3)ta'accüb eyledi bre bu nā-bekāruñ vücüdi demürden (4)ve taşdan midur ki ben ol deste cübı bir seng-i (5)harāya ursam hemdānī serme gibi tārūmār iderdüm (6)diyüp yine irişdi bir deste cüb daḡı urup (7)Cihāngīr anı da men' idüp üçünci de dīlāver Rüstem'e (8)cüb geldükde kol uzadup öyle Sengīn deste (9)cübün top dibinden kıapup zabṭ eyledi Bīlūs (10)çekegördi çalışagördi olmadı bir iş idemedi (11)Cihāngīr zor idüp elinden aldı ıtut (12)kendi yādigārındur diyüp deste cübünü havāle (13)eyledi Bīlūs şanurdu ki dizine yetişmeye zīrā (14)evlādı Hamza'da Cihāngīr'den kıaddı az bu kıadar on yedi (15)arş kıadd çeker ammā nicesinde öyle kıuvvet vardı ki (16)şahıpkırān evlādı mābeyninde ben ol Hamza'yum ki (17)Rüstem-i Cihāngīr nicesinden yakamı kıurtardum diyü (18)iftihār iderdi zīrā zuhūrında böyle 'azīm ma'rekesi (19)olmuşdur çünkü Cihāngīr deste cübı havāle eyledi

[88a](1)Bīlūs Gül gördi on iki arş yukarıdan gelür (2)ta'accüb idüp siberin beraber virdi siber tārūmār (3)oldukda arkıaya aldı ayakları pāyidār olmayup (4)yüzi üstine yıkıldı bir zamān sürüşüp (5)yerinden ıtırınca Rüstem kıarşu varup muşt muşt(6) yağa yağaya oldılar bir zamān sürüşüp kemer kemere oldılar (7) Bīlūs çok aqdām eyledi olmadı yorulup kıapdı (8)kıoyuvirdi Rüstem bir zor da kıaldırup bu kıadar (9)kıadd ile yere urdu meydān gibi göğsine çıkup istedi ki (10)başın kesebilüsin amān server bilmedüm mıkđarı mı (11)ölince kıuluñ olayım didi Rüstem azād ol hemān müslümān (12)olursañ kıurtulursın 'inād iderseñ gitdüñ (13)didi Bīlūs barmağ kıaldırup cān-ı göñülden (14)müslümān oldu server üstinden kıalkup görüşdi (15)hazz eyledi bunlar haykırup dönüñ ben cenkden (16)ferāğat eyledüm didiler 'asker ayruldılar kıondılar (17)Bīlūs varup Gül kıavmine işte ben müslümān (18)oldum adam etin yemege tevbe eyledüm imdi siz de (19)müslümān oluñ ve adam etin yemege tevbe eyleñ yok

[88b](1)dirseñüz cümleñüzi kıılıçdan geçirüp kıırılıp gidereñüz (2)didi rāvī eydür meger bu cezīrede Şeddād 'Ād'uñ bir (3)tılsımı vardır ol aḡmağ kıavim Rüstem'den kıurtulmağ (4)içün eyitdiler var Rüstem'e söyle Şeddād tılsımın (5)fethidebilirse biz de müslümān olalum yok dirse (6)cümlemüzi kıırsa birimüz müslümān olmazuz didiler Bīlūs (7)gelüp Rüstem'e bu aḡvālı söyleyüp server eyitdi bunlar (8)ne 'acā'ib ma'ānd kıavimdür didükleri olmaz ise cümlesi (9)'inād üzerine baş virürler dönmezler işte tılsımı (10)fethiderse müslümān oluruz olmazsa olmayuz

(11)derler didiler Rüstem eyitdi hoş imdi görelüm eger (12)Allahu Te'ale müyesser iderse fethiderüz diyüp ol gice (13)arām idüp irtesi gün ölenleri defn eylediler (14)zahmdār olanların zahmın şardılar şabāh olduğda (15)dīlāverān-ı İslām alup 'askeri cümle gemiler yanında (16)kōdılar Bīlūs serveri önüne düşüp bir şahrāya (17)geldiler gördiler bir kal'a renginde binā eylemişler öninde (18)kapusu var ammā eṭrāfına bir 'azīm hendek çevirmişler (19)şu ile tolu aşma köpri var Bīlūs eyitdi işte

[89a](1)server tılsım budur hālā köpri görünür ammā bir adam varsa (2)köpriye kadem başma köpri yab yab şuya düşer anuñla da (3)kalmayup ötesine varduğda nāgāh havadan bir zulmet zāhir (4)olur ol adamuñ üstine çöker zulumāt gider ve görürsin (5)ol adam gā'ib olup gider artuğ ne olduğun bilmezsin (6)didi Rüstem ta'accüb eyledi ammā zāhir olur tılsımdur (7)böyle olmasa herkes dāhildi elbette bir tarīki (8)vardur ammā şunu dilesek görsek nasıl olur (9)didükde meger Bīlūs öldürem ki müstahağ bir gül (10)bile getürmişdi server işte gör diyüp ol (11)gūla eyitdi var şu kal'a kapusına yine gel baña (12)seni azād eyledüm didi ol da şād olup segirderek (13)köpriye ayak başup ortalarına varduğda (14)didügi gibi havadan bir zulumat çökdi (15)andan ol gül gā'ib oldu Rüstem anı görüp (16)tılsım 'alāmeti kıyās eyledi ol köpriye yakın (17)varup bir tārīhin bulayım diyü çok bağıdı (18)göremedi ol tılsımuñ dört cānibiñ ol kadar tolaşdı (19)aradı ašlā bir fethā nişān bulamadı aḥir yine ol

[89b](1)kapuya karşı köpri başına gelüp vāfir fikr eyledi (2)zāhir bu tılsımuñ bekçisi bir diyü olmağ gerekdür alduğı (3)adamı tılsıma iletüp birağur imdi efdalı budur ki (4)ben de buña birden varam ol daḥı beni kapup tılsım (5)içine birağduğda Allah kerīmdür elbette oradan bir (6)yol bulurum zīrā şimdi fethidemedim demek olmaz (7)diyüp döndi Bīlūs'a eyitdi bağa yā Bīlūs (8)ğayrı çāre yokdur ol gül gibi ben de ol tılsıma (9)kendümi teslīm iderem eger ecelüm yok ise bir yol (10)bulup bu tılsımı feth iderem ecelüm geldiyse emir hūdānundur (11)imdi şağın benüm beglerime ve 'askerüme bir yaramaz (12)kaşd eyleme şoñra zarar görürsin benüm pederüm şāhib (13)kırān ve şāhib-i seyf dīlāverdür ki Simurg-u 'Ankā (14)anuñ havfından üzerinden geçse tüyin döker Sultān-ı (15)Hāver Melik Kāsım dīlāver derler ve dedem Hāzret-i Şāhib (16)kırān ki şarkdan gārba dek kılıç çalup feth ve cihān (17)serkeşlerin tīg ve şalık urup küşüñ budamış (18)anlaruñ pençe-i kahrından kurtulmazsın didi Bīlūs (19)hāşā server benden evvel ol iş gelmez ammā dilāver

[90a](1)bu gūllaruñ söziyle ne hācet kendüni böyle (2)tehlikeye atarsın İslām'a gelen gelsin gelmeyenleri (3)döge döge iderüz didi Rüstem eyitdi yok (4)ey Sultān-ı Gūlān şoñra Rüstem varmağa korğıdı (5)derler bizler 'ār iderüz diyüp Karā Hān'ı yerine (6)kodı Sa'd-ı Hindī'ye ve sār beglerine buña muṭi' (7)olup bir hoşça başiret üzere oluñ birkaç (8)gün beni gözedüñ eger ölürsem benüm İslām'um (9)pederüm ve dedem sār aḥbāba duguruñ diyüp ba'de (10)tevekkül-i Hūdā diyüp ol köpriye yürüdi ortasına (11)varduğda yine ol zulumāt zāhir olup Rüstem gā'ib (12)oldı Bīlūs ve begleri hayf ol dīlāvere (13)diyüp elem ile dönüp birkaç gün görelüm nice (14)olur diyüp çadır ve bār-gāhlaruñ kurup karar (15)eylediler ve du'aya meşgūl oldılar bunlar bunda (16)ammā bu tarafından rāvī eydür meger bu tılsımda (17)bir cāzū mekān tutmuşdı adına sekvī sāhir (18)derlerdi böyle gözedürdi her kim gelüp bu tılsıma (19)girmek istemese böyle bir zulumāt gösterüp iderdi

[90b](1) ol araya yakın bir cezire var idi Cezire-i Bī-fermān (2)derler idi

gâyetde ziyâde şakîl havası var idi (3)insân ve hayvândan ašlâ bir ferd yoğ idi kapduğı (4)adamı anda birağup ol kimse ol cezîrede aç ve (5)şusuz helâk olup giderdi ehli tılsım varmağa (6)ol köprüye başduğda köpri kendiñce şuya (7)batup üstinde olan kimse hava alup garğ (8)iderdi ammâ bu câzû bu tılsımda mekân tıtalı böyle (9)idüp işte Rüstem'i dağı kapdı ol cezîreye bıraktı (10)dîlâver gözün açdı gördi kendüsini bir şahrâya (11)bırakmışlar ammâ şöyle ıssıdur ki filhâl derlemege (12)başladı gölgelenecek ne taş ve ne bir ağaç var (13)otları bile kuruyup gitmiş hayrân oldu (14)bildi ki bir düşman kendüsini buraya burakmış (15)yerinden tırup bir cânibe çekilüp gitdi ammâ gün (16)öyle yerine geldükçe ıssı ol cezîre'i güyâ kazan (17)gibi kaynadı Rüstem şıkılub cânı burnına geldi (18)ne hâl ise bir miğdâr gitdi gördi karşıdan (19)bu kendi gibi avâre belürdi yakın geldi gördi

[91a](1)baña haber vir didi Hâriş güciyle âvâzı çıkardı (2)ey Nigâr-ı Nâzenin benüm zebûnluğum açıklıdandur baña bir çäre (3)eyle tâ ki dermânım gelsin saña haber vireyim didi (4)eşüñ biri filhâl varup ol araya yakın bir (5)şehir var idi bir miğdâr ta'am ve şu alup getürdi (6)buña virdi içürdi Hâriş'ün kuvveti yerine gelüp (7)kalkup oturdı kendüsün bildirüp girdâbda (8)şöyle açıklıdan 'âklı gidüp kendüsini kendinüñ (9)dizinde bulduğunu nakleyledi eşüñ biri hazz (10)idüp eyü hizmetde bulduğ diyüp bu da kendüsün (11)bildirüp Melik Kâsım'la geçen kışşaların hikâyet (12)eyledi Hâriş de hazz eyleyüp biraz muşâhabet eylediler (13)eşüñ biri eyitdi imdi bizden Melik Kâsım'a çok (14)selâm idüp vâfir 'arz-ı iştiyâk eyleñ ol da (15)bizi gönülden dür eylemesün biz de anı ferâmüş etmezüz (16)didi ve işte şü karşı yerde bir şehir vardur diyüp (17)vedâ' idüp Hâriş bir dağı ol tarafı tırup gitdi (18)ırâğdan görüp yakın varduğda gördi bir alây (19)'avret o ateşin eñrafına üşmişler meger bunlar ol

[91b](1)şehirden idiler cümlesi âteşperestler idi bir diri adamı (2)tutmuşlar tıtururlar gene ol adam ile söyleşüp hallaşup (3)vedâ' idüp gider meger bu maħbûsı kavminüñ 'adetleri bu imiş ki (4)'avret olmasa odına tırup eriyle 'avretiyle ateşe yakup (5)bakarlar er olsa 'avretin öyle bile ateşe yakarlardı meger (6)birinüñ 'avreti olmuş erin getürmişler ki 'avretiyle bile (7)ateşe yakalar Hâriş ol diri adamıñ ateşe yanmasın revâ (8)görmeyüp yanına gelüp bre adam senüñ suçın nedür ki ateşe (9)yakarlar didi herîf de aħvâlî bildürüp suçum hemân (10)'avretüm oldu gider didi Hâriş yâ şimdi seni kırtarsalar (11)hazz idermiydüñ didi niçün hazz etmeyem (12)belki ölince kulu olurum didi Hâriş imdi şabreyle (13)seyre tırdı bir alây aħmak kimseler ise ol herîfe (14)şevâbdur diyü gelüp ziyâret iderlerdi devlet-i sa'âdet (15)saña ki nâr nûra kırbân olursın vâşıl olduğda bizi de (16)ricâ eyle derlerdi işte 'avretinüñ meyyitin atup (17)buña da yapışdılar ki atâlar Hâriş tıruñ bre adamlar (18)bu herîfüñ suçı nedür ki ateşe yakarsız didi (19)anlar yâ sen bizden degülsin bizüm 'âdetimüz bilmezsin ve ne

[92a](1)haddindür ki şorarsın didi Hâriş etyitdi ben misâfirem (2)ve bu suçsuz adamı kırtarmak için Allahu Te'âla beni şaldı (3)imdi bu bâtil işden ferâgat eyleñ yoksa baña Allahu (4)Te'âla ol kadar kuvvet virmişdür ki bu herîfden gayrıñuzu (5)kırup bu ateşe dökem didi bunlar birbirine bakup (6)bre bu herîf dîvâne ancak kaç oradan yoksa şimdi (7)seni de tırup yakaruz zîrâ yezdân-pereste beñzersin (8)didiler Hâriş eyitdi ey mel'un görüñ imdi kim (9)kimi atarmış diyüp iki adamı kemerlerinden kapup (10)ol ateşe başı aşığa şaldı çağırğördü (11)yanmağa başladı bre neyler şü nâ-

bekār nār nūr hı̄şmına (12)uğrayacak diyüp üstine üşdiler ki tutup (13)hakkından geleler H̄aris tal kılıç olup girdi bunların (14)içine nücüm sâ'atta bunları kırk ellisini katlı idüp (15)tārümār eylediler herif kırtar didi derdimend ayağına (16)düşüp meded server ne 'aceb iş eylediñ yūri imdi (17)kaçup bir cānibe gidelüm baş kırtaralum didi (18)H̄aris eyitdi sen tūr seyirci ol şimden gerü ben (19)bunları kırtar mıyım nār nūr ki aña tapārlar yā bunları

[92b](1)toğrı yola getirürem yağud cümlesin kırtarum didi (2)herif ta'accüb eyledi ammā ol dem ol kavim şehre segirdilişüp (3)şāhlarına Şehyūr Şāh derler idi varup feryād (4)eylediler āteşe kaşd idüp ateş kışşasın söyledi (5)bir herif geldi kırtardı biz de uşup tutmak (6)istedik elli adamımızı katleyledi ahir tayanmayup (7)kaçduk didiler fikr idüp var ise bu bir şāhib (8)kırān zuhūrdur bu tarik ile bunda düşmiş imdi (9)buña çāre gerek yoksa olmaz diyüp teziyye şehre haber (10)şalup on biñ adam cem' idüp suvar olup şehirden (11)taşra çıkdılar meger H̄aris de ol herifi öñine katup (12)şehre gelürdi na'ra urup eyitdi yerde gökde Allah (13)birdür benim Nebirezāde H̄amza²-ı Şahipkırān İslām'a gelün (14)yoksa cem'inüzü kırtarum diyüp bunları karşılayup (15)ve pehlevānı yıkup rahşına suvar olup kendüsin (16)'askere urup bölük bölük idüp kırtarğa başladı (17)Şehyūr gördi on biñ adam bunlara cevāb (18)viremeyüp şanmak mertebesine vardı hamle eyleyüp hemān (19)öñine at sürüp öñin aldı bre delikanlu sen de

[93a](1)kanden geldün diyüp hamle idüp cenge başladılar bir nice (2)hamleden soñra H̄aris buña bir gürz öyle urdı ki (3)rahşunun beli kırılıp yıkıldı yerinden tırınca H̄aris de (4)beyāde olup muşt muştı yağa yakaya oldılar ahir kemer kemere (5)oldukda Şehyūr çok çalışdı olmadı H̄aris (6)kaldırup yere urdı öldürmek murād eyledi Şehyūr (7)amān dileyüp müslümān oldu halk da bu aşıl dīnden (8)çokdan bezmişlerdi bir uğurdan imāna gelüp (9)müslümān oldılar ve H̄aris Halife²-i İslām olduğun (10)bilüp 'azīm 'izzet ve ri'āyet eylediler ol herif ki (11)'avreti olup ateşe bırakmak isterlerdi nāmına (12)Meysūr derlerdi Şehbūr'a vezir eyledi H̄aris'e 'azīm (13)ziyāfetler idüp bir gün otururken taşradan (14)birkaç adam gelüp Şehbūr Şāh'a du'alar idüp şāhum (15)deryādan altmış pāre gemi gelüp iskeleye yanaşdılar ammā (16)içinde olan 'asker cümle siyāh giyerler su'āl eyledük (17)meger serverlerin zāyi' eylemişler yasın tutarlar H̄aris (18)bildi ki kendi gemileridür hazz idüp Şehbūr'a bildürdi (19)ol da şafā idüp atlanup karşıladılar anlar da

[93b](1)haber alup geldiler eline ayağına düşdiler 'azīm (2)şenlik eylediler bār-gāhlar kırılıp yigirmi gün miqdārı (3)oturup 'işret eylediler andan Şehyūr Şāh da (4)yerine adam koyup kendüsi H̄aris'ün ile gemiye bile (5)girüp 'azm-i bāhter idüp gitdiler ezin cānib rāvī (6)eydür ol zamān ki dīlāver tılsım-ı cemşiddeden çıkan (7)kehr tācı beşinci kılla Şehriyāri Şālih Şāh biri kızı (8)olduğun bilüp biñ adamıyla Nisāde²-i 'Ayyār'ı bile (9)koşup pederine gönderdi cenk hālidür şāyed (10)bize gayrı hāl vāki' ola pederine vāşıl olmak (11)evlādur didi kendüsi üçüncü kılla üzerine (12)revāne oldu işte yaklaştukda soñra 'ayyarı nicesine (13)düşdi ammā Seyyāre Bānū'yı aldı menzil bi-menzil gidüp (14)beşinci kıllaya kadem başdukda evvel müjdeye adam şaldı (15)Şālih Şāh haberdār olup şafāsından 'aklı gitdi (16)vüzerāsını karşı gönderüp karşıladılar i'zār ve ikrām (17)ile Bānūyı getirüp atāsunun harem-i hāşına vāşıl eylediler (18)Seyyāre'ye dağı ziyāde 'izzet ve ri'āyet idüp bir 'ālī (19)mağāma kondurdılar Şālih

Şāh kızı Gülrüy Bānū ile

[94a](1)buluşup görüşdiler Bānū da cümle başından geçen serencāmı (2)bir bir hikāyet idüp ahir Hāşim nām bir dīlāver tılsım-ı (3)cemşidi bozup bu kadar kızlarla kendüsin halāş (4)idüp gönderdügin beyān idüp Hāşim'i ol kadar (5)vaşfeyle ki olmaz Şālih Şāh dīvān idüp (6)Seyyāre'i dīvāne getürdiler 'Ayyār gördi Şālih Şāh (7)ak şakalı sīnede bir altun taht üzerinde karar eylemiş (8)payitahtda Müşkār Bahri'ni nām dīlāverler yollu yoluyla (9)oturmuş şol da meşkūr adam serler oturmuş sā'ir (10)dīlāverler yoluyla karar eylemişler seyreyledi Şālih (11)Şāh Seyyāre'ye ziyāde ikrām eyledi ve ol kadar altun (12)ve gayrı yādigārlar bağışladı ki vaşfi kābil degüldür (13)'azīm ziyāfetler eyledi ol maħalde altıncı kılla şāhı (14)Münevver Şāh oğlu Siyāmek Şāh Zerrīn Türkeş'e müjdeye (15)adamlar gitdi zīrā henüz şāh oğlu Siyāmek'e Gülrüy (16)Bānū'yı alıvirmişdi nihāyet daħı gerdek olmamışlar (17)idi beride daħı Seyyāre gitmeden adamlar geldi Siyāmek (18)Şāh Bānū ile gā'ib olalıdan beri dīvāneye (19)dönüp gice ve gündüz ağlar idi geldüğini işitdükleri

[94b](1)gibi filhāl adamlar gönderdiler ki meded şehzāde (2)helāka yaklaşıdı Bānū'yı virürsüz dīvānuma geldi (3)ahir Şālih Şāh da gördi hāl böyle n'ola zāhir (4)şimden gerü andan gayrı kime virecegüz hele birkaç (5)gün biz de evlādımızı görelüm ve Münevver Şāh da (6)oğlu ile bunda gelsünler bahāne ile birbirimiz görelüm (7)andan soñra düğün kaydın görelüm ba'de Bānū'yı alup (8)diyārīñuza gidesiz diyü cevāb virdi çünki bu haber (9)Münevver Şāh'a vardı oğlu Siyāmek Şāh'ı alup (10)yerine bir ka'imākām koyup a'yān ve aña birin alup (11)bir mīkdār 'asker ile kalkup bir gün beşinci kıllaya (12)geldi birbiriyle buluşup görüşdiler kondurdılar (13)Şālih Şāh Münevver Şāh'a ziyāfetler idüp ba'de (14)'azīm düğünler etdiler ki dünyāda olmaz düğün (15)tamām olduğdan soñra Bānū'yı āyinleri üzere nikāh (16)idüp Siyāmek Şāh'a virüp gerdege koyup (17)ber-murād eylediler Siyāmek şāh tāze cān buldı (18)bu zamāna dek Seyyāre'i şalıvirmeyüp alıkomuşlardı (19)bundan soñra bu iki şāhlar 'Ayyār'a çok nesnelər

[95a](1)bağışladılar ihsānlar eylediler ve Hāşim'i daħı nice tuhfeler (2)ve hedāyā ve muħabbetnāmeler virüp gönderdiler Seyyāre' (3)gitdi ammā çok geçmedi feryādcılar geldi ki yedinci kılla (4)şāhı midur sen Şāh-ı Cinni Pāyitaht olan Reyhānüş (5)Dirāz Bāy göndermiş altıncı kılla'ı başmağ kim eline (6)girüp kılıçdan geçürmüş vezīri Münevver Şāh'uñ (7)haremīyle kal'aya kapanmış ve kızı Şemş Peyker kal'ada (8)feryād ider imdād isterler didükde Münevver Şāh ve Şālih (9)Şāh ziyāde eleme düşdiler meger bir zamān Sündüs (10)Şāh Cinnī Münevver Şāh'dan kızı Şemş Peyker'i istemişdi (11)virmemişdi bu kez işitdi ki Münevver Şāh oğlunu evlendirmege(12)beşinci kıllaya gitmiş fırsatdur diyüp hemān Algār ile(13) gelüp böyle iş eyledi ammā yine istediği maķşūda (14)irişemedi imdi Bānū'yu kal'aya kaçurdılar ammā beriden (15)Şālih Şāh ile Münevver Şāh neylesüñ diyü müşāvere eylediler (16)Siyāmek Şāh da bu elem ile içeri haremīne girdükde (17)Gülrüy Bānū'yı bunuñ kaşāvetin kendüden su'āl (18)eyledi ey cānumdan 'azizüm nedür aşlı Siyāmek Şāh (19)hemşiresi için Sündüs Şāh etdügi kārı aña da

[95b](1)beyān eyledi Gülrüy Bānū meded şehzāde babalarumdan (2)söyle Hāşim dīlāvere bir çabuk adam göndersünler (3)eger yetişür ise anuñ darbına Süleymān dīvleri (4)tāķat getürmez ol da bu cānibe gelse gerek idi (5)zīrā murādı bu kerre serħak

yedi kıllasın bile (6)fethēylemekdür didi Süleymān Şāh kim didiūn diyüp tīz (7)taşra çıķup pederi Münevver Şāha ve Şālih Şāh'a (8)bu cevābı didi bunlar gāyet ma'ķıldur diyüp (9)bu tebdiri begendiler zīrā Sendīn Şāh'ūn pehlevān-ı (10)pāyitaht ki reyhānūşdur bu hizmete anı göndermişler (11)bu ortalıkda anuñla söyleşüp kimse yoğıdı (12)Şālih Şāh dīlāverlerinūn mümtāzlarına Müşkār Baħrī (13)ve Sükūd Dām Serbaz'a 'asker virüp varalum miķdārımı (14)bildürelüm ne ħaddidür ki senden kız isteye da'valar (15)eyledi ki Şālih Şāh da bunlaruñ söziyle yüz biñ (16)'asker koşup gönderdi bunlardur varup (17)muķābil oldılar reyhānūş meydāna çıķup (18)bunlaruñ ikisine de galebe idüp 'askerin yüzüp (19)kaçurdu bunlar mağlūb dönüp geldiler imdi añā

[96a](1)cevāb viremeyeceklerin bilürlerdi rāvī eydür (2)yedinci kılladan öte bir vīlāyetde bir dīlāver vardı (3)Hümān Zeber Dest derlerdi ka'asına Ka'a-ı (4)Nīlgün derlerdi Hümān Zeber Dest kaħramānlara (5)baş eğmezdi seksan beş arş kađd çekerdı ve bir (6)oğlı var idi Nīrem Tendhū derlerdi lāzım gelse (7)cege anı gönderirdi Münevver Şāh'ūn ħātırına ol (8)gelüp eyitdi gelūñ şahipķırān [...] olan Hümān (9)Zeber Dest'e ħaber gönderelüm ümīzdür ki gelüp bizüm (10)üzerimüzden bu belāyı def eyleye didi Şālih Şāh (11)eyitdi ol öyle Sengīn kimse degüldür ki bir iki (12)ħaber ile yerinden ħareket eyleye ol dünyā kendüden (13)ğayrı kimse'i bilmez ve tenezzül bilmez üstine vara meger (14)düşman ve hem Sündüs Şāh anuñ ħātırın koyup (15)bize yardım eylemez imdi bize dermān olursa(16) Hāşim'den olur diyüp bir Cinnī buldılar Cābir-i Cinnī (17)derlerdi ziyāde kuvvetlü ve çabuk idi Gülrüy (18)Bānū kendi ağızından bir nāme yazdı bir nāme daħı (19)Şālih Şāh ve Münevver Şāh ve Siyāmek Şāh ağızlarından

[96b](1)yazıldı Cābir'e virüp gönderdiler Cābir-i Cinnī kandesin (2)Ka'a-ı Rābi' diyüp gitdi ezin cānib rāvī eydür (3)ol zamānki Hāşim dördünci kıllada Feyrüz Şāh'ı İslām'a (4)getürdi ve Şebgīr 'Ayyār'ı gönderdi ki var 'askerümden (5)bir ħaber getir diyü göndermişdi ol maħalde vardı ki (6)Hāşim'ūn begleri gā'ib olduğundan ziyāde eleme düşüp (7)ne çāre sağ olursa gelür diyüp yine yollarından (8)kalmayup üçünci kıllaya doğrı çekildiler bir gün serħadına (9)irişdiler Şīrān Şāh ve Ra'd Dusde tekrār nāme (10)gönderüp serverimüz şöyle oldu sen de göz (11)kulaķ tut didiler Ra'd eyitdi baķa nā-bekārları (12)evvelde Hāşim benüm nemdür ki göz kulaķ tutam pek eyü olmuş (13)imdi varsunlar tağı olup vīlāyetlerine gitsünler (14)yoķsa kendüleri bilür diyü ħaber gönderdi bunlar da(15) göre nā-bekārı nice döndi biz seni ħāline ķomazuz yā (16)müslümān olursın yaħud efendimüz gelince senüñle cenk (17)iderüz diyü ħaber gönderdiler Ra'd ve [...] biri (18)bildüğüñüzden kalmañ Hāşim olmaduğdan soñra size ne (19)i'tibār diyüp hemān bu da ħāzır olan 'askeriyle

[97a](1)karşu çıķup bir şahrāda muķābil kondılar birbiriyle (2)tekrār ħaberleşüp cenk muķarrer oldu bir gün iki (3)cānibden yerlerinden turup suvar oldılar alāy (4)bağlayup meydān açıldı hemān İslām 'askerinden Harüm (5)Dīvāne gergedanıñ meydāna 'azim eyleyüp er diledi (6)Ra'd'ūn dīlāverlerinden her kim girerse amān (7)virtmeyüp birer şalaķ ile helāk eyledi Ra'd anı görüp (8)bre bu naşıl kimsedür biz Hāşim bunda yoķ deriz ammā (9)bunlaruñ her biri Hāşim'den daħı beter didi aħşam (10)olınca dīvāne çok iş eyledi çünkü aħşam (11)oldı dönüp kondılar bir ħafta cenk olmadı (12)bu maħalde Şebgīr 'Ayyār gelüp Hāşim'ūn dīlāveri (13)uğurlayup dördünci kılla şāhına iletüp ol da (14)öldürecek maħalde bendin ķırup cümlesin (15)müslümān

idüp kendüsin habere gönderdigin (16)haber virdükde begler şād olup tabl-ı şādümānī (17)çaldurdılar her biri Şebgīr ‘Ayyār’a ol kadar filūrī (18)verdiler ki māla garq oldı getürmek nice kâbil (19)yine emānet kodı bunlar da servere muhābbet nāme

[97b](1)yazup kendi aḥvālların içinde beyān etdiler (2)mühürleyüp Şebgīr’e virdiler ol da vedāc idüp (3)gitti dördünci kallaya geldi gördi şīr serler (4)leşi ile ol şahrā māl-ā-māl olmuş idi Feyrüz (5)Şāh’a buluşup aşlın şordı Feyrüz Şāh eyitdi (6)‘Ayyār ol dīlāver bir erlik etmişdür ki hiç ta‘bīri (7)kâbil degüldür bize ‘aceb eyülük eyledi ammā şīr serler (8)bozulup gitdükde ol da gā‘ib oldı ol gideliden (9)beri bulmaḵ mümkün olmadı diyüp etdügi ma‘raları naḵleyledi (10)ammā ‘aceb kande gitdi ola varup arayam (11)diyüp gitdi etrāf geşt iderek bir gün beşinci (12)kallaya geldi gördi cümle kavmi müslümān olmuş su‘āl (13)idüp anda getürdüklerin altıncı kal‘aya gitdügin (14)haber aldı şād olup oradan tabān kaldırıp (15)altıncı kallaya geldi gördi ol da fetḥ olup halkı (16)müslümān olmuş yedinci kallaya geldi gördi ol da (17)fetḥ olmuş Şālih Şāh’a buluşup Kal‘a‘-ı Nīlgün (18)üzerine gitdügin haber virdi andan dahı gidüp (19)geldi ardlarından irişüp gördi Münevver Şāh

[98a](1)Siyāmek Şāh ziyāde elemde nedür aşlı diyüp birinden (2)şordı bu gice Hāşim dīlāveri bār-gāhundān (3)gā‘ib oldı ammā ‘Ayyār işine beñzer didiler (4)Şebgīr aşlā bunlara görünmeyüp bu fikri eyledi ki (5)var ise ol mel‘ün-u ebedī bu işi eyledi diyüp (6)hemān yola girdi ol kim Hümān üzerine irişeydüm (7)korqaram bir hatā irişdüreler diyüp cān (8)atup gitdi aḥşama karşı gördi toştoḡrı (9)yoldan çekilüp gider zīrā kimseden korqusı yok (10)hiç yoldan şapmadı Şebgīr Bād-ı Sarşar gibi irişüp (11)tura bre na-bekar kande götürürsin bu dīlāveri diyüp (12)öñin aldı Berkañ ‘Ayyār Hāşim’i yere koyup sen (13)kimsin ve ne istersin deyince Şebgīr der buña bir nīze (14)öyle urdı ki başı top gibi meydāna yuvarlandı (15)Şebgīr bunu şoyup üzerinde on biñ altun (16)buldı işte bu altun imiş seni bu derde uğradan (17)diyüp cümle eyü libāsların aldı Hāşimi bī-hod (18)arḵasına alup döndi revāne oldı ol gice (19)gidüp irtesi vaḵt-i seḥerde ‘askere yetişüp beglerüñ

[98b](1)öñine kodı Münevver Şāh ve gayrılar şād olup ey ‘Ayyār sen (2)kimsin ve bunı kande bulduñ didiler Şikerd’ün bu dīlāverüñ (3)ḵuliyum beni üçünci kallada ‘askeri vardur anda göndermişdi (4)ırāk yerde bulundum hele ayvaḵ yakın arayarak bunda geldüm (5)meger Hāmün’uñ bir ‘Ayyār’ı var idi Berḵ derlerdi evvelden (6)bilürem serveri ol almışdur diyü ardına düşdüm irişüp (7)ḵatleyledüm serveri alup getürdüm didi bunlar ‘ayyāra taḥsīn (8)ve du‘ālar eylediler ve ol kadar altun aḵçe virdiler ki ihtiyāçdan (9)beri oldı ba‘de Hāşim’e ‘ilāç itdiler ‘aklı gelüp gözün açdı (10)gördi cümle dīlāverler başına üşüşmüşler nedür aşlı baña ne oldı (11)didükde aḥvālī naḵl idüp [...] etdügi erlikleri haber (12)virdiler taḥsīn idüp çok iḥsān eyledi ve ‘askerden (13)haber şorduḵda Şīrān Şāh’uñ nāmesin virüp cümle (14)gördüğün işitdüğün haber virdi server nāme‘i okudı gelüp(15) üçünci kallaya dāḥil olup Ra‘d-ı server ile bir yol (16)cenk idüp Harüm Dīvāne’nüñ etdügi dīlāverlikleri (17)beyān etmişler dīlāver şafā eyledi andan (18)ol aradan yine geçüp Kal‘a‘-ı Nīlgün diyüp revāne (19)oldılar yakın geldiler ammā beriden Hümān Zeber Dest

[99a](1)ta‘accüb idüp ne ‘aceb Berḵiñ gelmedi eglendi derken bir gün (2)bir iki adamuñ bu feküñ başın getürdiler Hümān bre buna (3)ne oldı derken bunlar eyitdiler filān yerden gelürdük (4)gördük ki bu ‘Ayyār’uñ arḵasında bir ağır yüki vardur

(5)egilüp gelür ne ola derken anı gördük bir beyāde (6)herīf ardından berķ-i hātīf gibi irişdi tavır eyledi (7)bu da yükün birağup boğaz boğaza oldılar ol herīf (8)bunu hiç söyletmeyüp yıkdı başın kesdi şoyup libāsın (9)aldı ve Berķ'ün arkasına götürdüğü yükü ol getirüp (10)gitdi biz de aña ta'accüb idüp başın alup geldük (11)didiler Hümān ta'accüb eyledi ne belāya uğratdı böyle (12)oldı yükü neyledi ol diyüp tīz bir haber getir diyü (13)bir ğayrı adam gönderdi ol kimse varup haber (14)alup geldi pehlevān varup Hāşim'i uğurlayup (15)'Ayyār'ları tutup ardından irişüp öldürüp (16)kurtarmış işte yarın Hāşim gelüp beraber konardı (17)Hümān başın şalup irtesi Sündüs Şāh ile (18)bir yüksek yere çıkup alāyın seyreyledi Hāşim'ün (19)cünbüşün begendi ammā kaddını az görüp gözine

[99b](1)şalındırmadı Hāşim de 'askeriyle gelüp muķābil kondı (2)irtesi iki cānibden dīvān oldı Hāşim bir nāme (3)yazup Şebgīr 'Ayyār'ın eline virdi ve tenbīh idüp (4)'Ayyār şakın cā'ize hātır için ğavğa idüp kimsenün (5)hātırına tokunma eger anlar ri'āyet etmezlerse ben saña (6)ri'āyet iderem didi Şebgīr emir sizün diyüp 'Ayyār (7)libāsın üzerine giyinüp zīnet birle taşra oldı (8)sürüp Dīvān-ı Hümān'a geldi gördi Sündüs Cinnī (9)taht üzerinde oturmuş Hümān pāyitahtda karar (10)eylemiş seksan altı arş kadıyla yüzine kimseler (11)bakmağa tākāt getirmez du'ā eyleyüp ayak üzere (12)turdukda hoş geldün diyüp şandali gösterdiler (13)oturdu şerbet şundukdan şonra nāmesin virdi (14)okudılar evvelinde nām-ı Hüdā'yı zikr idüp ba'de (15)sen ki Hümān dīlāversin nāmem vardukda işitdüm (16)sen de bu diyārda şahipķırān nāmıyla yād olurmışsın (17)imdi lāyık mıdur ki 'Ayyār gönderüp beni 'ayyār (18)eliyle ele getüresin biz haķ dīndeyüz anuñ için her (19)dā'im Allahü Te'āla bizüm mu'animüzdür hīleye sālīk olanuñ

[100a](1)işi rāst gelmez baña kaşd iden başını yer eger 'ākıl iseñ (2)bizüm dīnümüz haķ olduğuna bunlar heb şāhiddür bu (3)diyāra geleli ne kadar kimse baña kaşd eyledi biri hayır (4)itmedi imdi ma'ķūl olan budur ki gelüp sen de (5)dīn-i İslām'ı kabūl idesin cemi'i 'ālemi yokdan var (6)idüp zuhūra getüren Hallāk-ı Bīcūna'a İmān getüresin (7)yok der iseñ vaktine hāzır olasin dimiş Hümān (8)eyitdi baķa 'ayyār ben ol 'Ayyār'ı haber getir Hāşim (9)bunda gelür mi yoksa ben anda varayım diyüp gönderdüm (10)yoksa ben haşmumdan 'āciz miyüm ki hīle ihtiyār (11)idem ol kendüden varup böyle kabāhat eylemiş argür (12)olsun imdi dīn bahşi yerinde güzel dimiş ammā hele (13)hüküm ğālibindür meydān olsun görelüm kim kime ğālip (14)olur yoksa söziyle kimse kimseye ķul olmaz (15)var yürü yarın cenkdür diyüp Şebgīr'e ri'āyet (16)idüp gönderdi ol da gelüp Hāşim'e Hümān'ın (17)cevāblarını taķrīr eyledi Hāşim hażz idüp emreyledi (18)'asker içinde yarın cenkdür diyü nidā olundı iki (19)tarafdan ol gün ol gice tedārik görölüp hāzır

[100b](1)müheyyā oldılar irtesi 'ales seheri iki 'asker yerlerinden turup (2)cenk tabılların çalup suvār olup meydān kenārına (3)gelüp alāylar bağlayup birbirlerine karşı turup nazar ber-meydān (4)eyledükde hemān Siyāmek Şāh Hāşim'ün öñine gelüp dīlāver (5)sen benüm daħı erligüm görmediñüz icāzetünüzle meydāna (6)gireyim tā ki muķadderün ma'ķūm ola didi Hāşim n'ola (7)var diyüp icāzet virdi Siyāmek meydāna girüp (8)cevelān eyleyüp er taleb eyledi Hümān su'āl idüp (9)bildükde pehlevānlarından Şīrvīn Nīzedār nām bir dīlāvere (10)bakup var şu nā-bekāruñ haķķından gel turma didi (11)Şīrvīn Nīzedār daħı rahşın sürüp geldi Siyāmek'e (12)beraber oldı söyleşerek

azğışdılar cenge başladılar (13)bir nice hamle geçdi Siyāmek gördi bu tayandı (14)Hāşim de hecīl eyledi ki da'vā bile geldi aḥir bir gürz (15)öyle urdı ki raḥşından sernikūn olup düşdi (16)Siyāmek daḥi raḥşından atilup muşt muştaya yağa (17)yağaya oldılar Siyāmek Şāh bunı başup bağladı (18)Şebgīr de alup 'ālem dibine getürdi anuñ ardınca (19)Gürgīn Nīzedār girüp bir faşıl ḥabbetiñ eyledi

[101a](1)Siyāmek anı daḥi yıķup bende çekdi getürdiler (2)Kārūn girdi yıķıldı Mārūn girdi yıķıldı (3)beşte eline varduķda hemān Nīrem Tende Ḥavānāsı (4)Hūmān Zeber Dest'ūñ öñine gelüp devletlü atā (5)nedür bu nā-bekāruñ eylediği iş şöyle bildüğümüz (6)Siyāmek siyāh boş degül midür yezdān-perest (7)olmağla şahipķırān mı oldu baña icāzet vir ki (8)varup şunuñ ḥaķķından geleyim didi Hūmān (9)yüdi diyüp icāzet virdi Nīrem Tende ḥışm ile (10)raḥşın sürüp buña muķābil oldu ey nā-bekār (11)nedür bu sentüñ etdüğüñ hamle eyle ben saña göstereyim (12)adam bağlamak nice olur didi Siyāmek Şāh el nīze (13)urup bir nīze iki gürz ḥamlesi eyledi Nīrem (14)tende cūbı bir ve men 'idüp bir 'amūd öyle (15)urdı ki Siyāmek gürzin virince gürz (16)elinden fırlayup arķaya alduķda mest olup (17)raḥşın boynun ķoca düşdi Nīrem meydan (18)başına çıkup döndi tekrār üstine geldi ki (19)ķatleyeye Hāşim 'alemden tuyup bir na'ra öyle

[101b](1)urdı ki 'ālem yanķulanup āsimān güm güm ötdi (2)Hāmūn bre hey ne beg çağırursın āvāzı vücūdına (3)göre degül dedüñüz Hāşim yıldırım mişāl irişüp Nīrem'ūñ (4)öñin aldı Siyāmek'i meydāndan çıkardılar ammā Nīrem de (5)ol na'radan serāseme olmışdı Hāşim nazar idüp (6)ol gün güya bir ejder-i heft ser gördi bildi ki Siyāmek'den (7)ötürdi elem çekdi döndi yā Hāşim ne 'aceb (8)ğadabnāk olmışsın bre nā-bekār bizüm cinsümüzden iken (9)şimdi gelüp bizüm gözümüze karşı bu kadar pehlevānumuz (10)bend eyleye yā ben anı öldürsem maḥal degül midür imdi (11)Hāşim yok ey nevcivān öldürmek inşāf degüldür (12)sen de bağlamak gerek idüñ imdi hele varsun (13)meydāndan çık pederüñ gelsin zīrā senüñle bir yol (14)görüşdüκ miķdāruñ ma'lūm olmuşdur didi Nīrem (15)yā Hāşim kaşke ol zamān dönüp gelmemiş (16)olaydum pederüm baña cefā eyledi imdi bugün (17)yā sen yā ben birbirimiz meydāndan sağ çıkmazuz (18)didi Hāşim yok yok ol beni ķuluyla göstermiş (19)ki ben senüñ gibi dīlāveri ķatleyeyem hele

[102a](1)hamle eyle didükde server bī-bahāne men' idüp (2)Hūmāna erligin göstermek için el 'amūda (3)idüp bir gürz öyle urdı ki Nīrem gürzün (4)beraber virince kolları bükülüp arķaya alduķda (5)'aķıl dā'iresinden çıkup raḥşın gerdanına (6)düşdi Hāşim yek miḥ üzerinde dönüp oval (7)zincīr kemerine dest urup ķapup ķoluna aldı (8)andan yere urdı ardınca atilup bende çeküp (9)Şebgīr'e teslīm eyledi ol da getirüp ḥabishāne (10)çadırında ḥabs eyledi Hūmān anı görüp (11)bī-iḥtiyār seksan altı arş ķadd ile filin sürüp (12)Hāşim'e muķābil oldu selām virüp başdan (13)ayağa varınca gözden geçürdi hamle ķā'idesin (14)begendi illa ķaddı az yine elinden bu kadar hüner gele (15)ne ḥikmetdür didi Hāşim de Hūmān'ūñ selāmıñ alup (16)işte gördi vücūdi bir tağa beñzer otuz (17)iki arş hemān şinesinüñ anı var başı konid (18)kolları çınar tālına beñzer 'amūdı Kūh-i Elbürz'den (19)şeyān virür ķalbından ḥaķķa niyāza başladı

[102b](1)Ya Rabbi saña şıgındum baña kıl yari kaçan maḥrūm olsa (2)'ināyet ola yoksa bunuñla insān muķābele (3)etmek mümkün degüldür didi andan Hūmān yā

Hāşim (4)senüñ maqşūduñ nedür bu diyārı kavminden ne istersin (5)benüm nāmum işitmedüñ mi ki bunda geldüñ didi (6)Hāşim eyitdi pehlevān benüm maqşūdum dağı saña (7)maflūm olmadı mı dilerem ki bu kavim cümle bāṭıl dīnden (8)çıkup haq dīne gireler ve senüñ böyle bahādır (9)olduğın işidüp anuñ için geldüm ki İslām'a (10)getürüp yār qarındāş olam ben gitdükden soñra (11)bu diyārı hıfz ve harāset idesin azmayalar (12)didi Hāmūn bre oğlān sen benüm oğlum yerindesin (13)baña yol gösterürsin ve bu kadar vücūd ile (14)baña galebe etmek istersin bu ne aqıldur didi (15)Hāşim eyitdi bre ben ol Ḥamza'nuñ oğlıyam ki yedi (16)yaşında yemen diyārın fetheyledi on dört (17)yaşında Diyār-ı Hind'e varup seksan altı arş (18)kaddıyla Lendihā gibi adam ejderhasın darb-ı amūd (19)ile döge döge bağlayup Temyūr kafes içinde

[103a](1)koyup diyār-ı Aceme getürüp Şāh-ı Nūşirevān'uñ kızın (2)almışdur nihāyet on sekiz yıl diyār-ı kāf şikār idüp (3)biñ elli diyü ki semendün hezār yek-dest derler anuñla (4)cenk idüp katleylemişdür nihāyet sen de benüm Hāşim'üm (5)olasın didi Hümān gülüp eyü himmetüñ āli (6)derdi imdi hele hamle eyle görelim ne miqdār (7)kuvvete mālîksin didi Hāşim hayır bizüm ādetimüz (8)degüldür kimseye evvel hamle etmezüz hemān hamle eyle didi (9)Hümān eyitdi bre yabāna söyleme hamle eyle beni (10)yavuzlandurursın saña hamle iderem ammā bir dağı saña nevbet (11)degmez didi Hāşim ile çok mücādele eylediler Hümān (12)gördi olmaz el nizeye urup bir hamle eyledi (13)Hāşim Cemşid siberin beraber virüp men eyledi (14)ammā kolları şarsılıp hayli elem çekdi yan yana (15)geçüp gitdiler Hümān Hāşim'üñ bu metānetiñ (16)görüp taḥsīn eyledi yā Hāşim sen de gel yeka (17)yek olsun hamlemüz görelüm sen de ne çenberden (18)ḥallāçsın didi Hāşim de el nizeye urup (19)bir nize urdı Hümān da siberin virüp

[103b](1)gerçi men eyledi ammā siber dāmeninden yol bulup cebe (2)toğaların yere şaracak geçdi gitdi Hümān zaḥm (3)urdı kıyās eyleyüp yokladı gördi zaḥm yok (4)basın şaldı hay nā-bekār oğlān yokdan qorqundan (5)diyüp el gürz peykere urup bir kütük urdı Hāşim (6)gürzün beraber virüp arqaya alduqda āsimān başına (7)çökdü şandı hele aldı ve şavdı tozdan (8)çıkduqda Hāmūn görüp yine ta'accüb eyledi öteden (9)Hāşim de gelüp bir gürz urdı Hümān gürzin (10)beraber virdi gördi gürze toğundukda ateşler (11)şaçılıp kolları bükülüp arqaya alduqda siber arqaya (12)naqş oldu Hümān toz içinde kaldı Hāşim (13)geçüp gitdi bu da tozdan çıkup bildi ki ne haşma (14)rāst geldi andan yeka yek cenk idüp aḥşam (15)oldı kāh nize ile ve kāh gürz ile merdāne ma'reke (16)eylediler çünkü aḥşam oldu Hümān eyitdi yā (17)Hāşim Hezār aferīn saña ve eken atāya ve toğuran (18)anaya ben senden bu kadar erlik var añlamazdum yine(19) yarın buluşam var bu gice arām eyle ammā senden

[104a](1)bir ricām budur ki oğlum niremi baña bağışlayasın didi (2)Hāşim n'ola diyüp döndiler bār-gāhlarına geldiler (3)karār eylediler Hāşim filhāl buyurdu Nirem'i ve Siyāmek (4)ve esir etdüğü dilāverleri getürüp bendin aldılar (5)ve birer ḥil'at giydirüp birer yaḥşi atlar çekdiler variñ (6)Hümān'a benden selām eyleñ didi bunlar atlara suvar (7)olup server de duā iderek çekildiler Hümān'üñ (8)huzurına gelüp Nirem pederüñ Hümān'üñ nazarında (9)Hāşim'üñ vāfir eylugin vaşf eyledi Hümān eyitdi (10)oğlān sözüñ yerinde imiş ol zamān ben senüñ (11)sözine inanmayup saña hayli cefā eyledüm

gerçi kıaddı (12)az ammā budı bulāddan bir tağa beñzer kuvveti hōd (13)hadden Bīrūn cenkden uşanmaz yorulmaz her hamlesi (14)güya bir kaža²-ı asimānīdür neyleyelüm bir belādūr üstümüze (15)çökdi ola kim yağamaz nice kahrından halāş [...] (16)göre kuvvetine göre mürüvvetinde gālib seni azād etdükdēn (17)şoñra bir söz ile bu kadar pehlevānları da kıoyuvirmiş (18)didi ol gice şabāh olunca bu ahvālī söyleşdiler beriden (19)Hāşim de Hūmān'ūñ erligin vaş idüp medh iderdi

[104b](1)dağı 'ōmrümde böyle bir dilāvere rāst gelmedüm dirdi (2)çünkü şabāh oldu güneş Kalla²-ı Kāf'dan baş kıaldırup (3)'ālem nūr-ı yezdān ile tōldurdı yine iki 'asker suvār olup (4)meydān açıldı Hūmān meydāna girüp Hāşim'i da'vet (5)eyledi ol da muķābil olup ahşam olunca haşm-āne (6)cenk eylediler ahşam olduķda yine döndiler ne kıışsa (7)dırāz idelüm bunlarıñ cengi bu üslūb üzere otuz (8)toķuz gün oldu dōnecek maħalde Hāşim eyitdi (9)dilāver yarın tedārikle gel Hūdā müyesser iderse yarın (10)senüñle her ne hāl ise ayırd oluruz didi Hūmān (11)n'ola diyüp döndiler kıondılar Hāşim ol gice tenhāsına (12)çekilüp şabāha dek 'ibādet idüp Haķ Te'ālī'den nuşret (13)tāleb eyledi yine şehirde iki 'asker suvar olup meydān (14)açıldı Hāşim dilāver beglerine beni du'ādan unutman (15)zīrā Hūmān kavī haşımdur diyüp 'azm-i meydān eyledi (16)Hūmān 'arz-ı hüner eyleyüp ba'de na'ra urup Hūmān'a (17)'aşķ eyledi ol da muķābil olup bildi ki Hāşim ol meydāna (18)girmekden murādı ayırd olmaķdur yine söyleşerek azģışdılar gün (19)ikdāmda kıuşūr kıomayup gün zevāle varınca 'azīm ma'reke

[105a](1)eylediler ahir Hāşim eyitdi yā Hūmān gel in atından senüñle (2)kemer tutuşalım didi yok sen evvel in diyüp bir zor eyledi (3)Hāşim gördi olmaz hemān belinden kemendin çözüp halka (4)halka idüp atdı Hūmān kıaçmayup boynun virdi (5)kemend inüp meyānına bend oldu ikisi de at başların (6)çevirüp tāziyāne urdılar Hāşim Hūmān'ı tırduğı (7)yerden ayırdı Hūmān beyāde olup eleminden rahşına (8)kıaşd eyledi ki Hāşim dağı beyāde olup muşt muştaya yaķa (9)yaķaya olup bir faşıl da böyle güreşdiler ahir Hāşim (10)kemerin teslīm idüp tut dilāver eger kıapup arkaya (11)arka'ı yere getürürseñ ölince kıuluñ olayım didi Hūmān (12)hāzz eyledi göñlünde hele sen de kemerin benüm elime girsün de (13)ħayır ola Kalla²-ı Kāf olursañ aluram maķāmında olup (14)hemān iki eliyle Hāşim'ūñ kemer zincīrine şarı olup üç (15)kerre öyle zor eyledi ki hadd-i zatında bir cebel-i kepire böyle (16)şarılsa yerinden kıoparur idi ammā olmadı güç ile (17)taraklağa bindürdi artuķ hareket etdüremedi (18)Hāşim lenger virdükdē itüp ökçelerin bölüdi (19)Hūmān gördi olmaz kıapdı kıoyuvirdi behey nā-bekār

[105b](1)seni aşāğa mı çekdiler yere mıhlu mı olsañ seni kıoparurdum (2)diyüp hār hār şolumağa başladı Hāşim yā Hūmān (3)kıuvvetiñ azdur aşlı imdi sen de güz vur olur naşıl (4)olur diyüp hemān bu da iki eliyle kemer zincīrine (5)muħkem şarı olup kıalbenden haķķa niyāz idüp ilahi kıuvvet (6)kıudret senüñdür ne gele benden bir kıatre meniden diyüp (7)bir kez yā ma'būd-u bī-zevāl diyüp bir zor öyle eyledi ki (8)hemān lenker virdi gördi fāide etmedi kıapup kıolına (9)aldı üç adım ileri üç adım giri dosta düşmana (10)gösterüp arkası üstine yere urdı ve meydān gibi (11)gögsine çıkup el hançerde bir el yaķaya eyleyüp ne dersin (12)dīn-i İslām'ı kıabül ider misin yoksa kesdüm başını (13)didükdē Hūmān göz açup gördi kim ol begenmedüğü (14)oğlan şahīn mişāl gögsinde oturur inşāf (15)idi ammā server bildüm ki dīnūñ haķdur bu iş senüñ

(16)tapduğun dīnün yardımıyladır yoksa sen benim (17)bir tabancama tākāt getüremezdün diyüp dīn-i İslām'ı (18)kabül eyledi Hāşim de hazz idüp üzerinden (19)kalkduğda ol da kalkup görüşdiler imdi dīlāver

[106a](1)sen var sa'adetle bār-gāhıñuzda karar eyleñ benim vīlāyetümde (2)baña muhālefet ider kimse yokdur heb İslām'a gelürler (3)Sündüsün Şāh da benim boynuma evvel de muhālefet etmez didi (4)Hāşim n'ola diyüp rahşına suvār olup 'askere geldi (5)şāhlar karşulayup hay serverimiz elhamdulillah hele (6)bugünü gördük kırk gündür cenk uzadugundan (7)'aceb şonı nice olur diyü elemde idük didiler şafā (8)ile karar eylediler beriden Hümān dañı suvar olup (9)'askerine geldi Sündüs Şāh ve begleri yā şahipkırān-ı (10) [...] ne 'aceb bu oğlān size galebe eyledi hele (11)elinden hālāş oldıñuz didiler Hümān eyitdi (12)zāhir biz bātıl dīnde imişüz anuñ için mağlūb (13)olduğ ol hōd hağ dīnde olduğı için gālib (14)oldı imdi siz dañı müslümān oluñ diyüp (15)işitdüğü üzere bunlara dañı İslām'uñ şerefin (16)añlatdı ve Sündüs Şāh'a benim boynuma yine sen de diyāruñ (17)alvireyim belki Münevver Şāh'uñ kıızı Şems'ün biri de (18)saña naşīb ola didükde Sündüs hazz idüp (19)müslümān oldu ol diyārda ne kadar adam var ise

[106b](1)müslümān oldılar irtesi Hümān bunlar ile kalkup vāfir (2)tuñfe ve hedāyā alup alāyıyla Hāşim'üñ otağı cānibine (3)geldiler Hāşim'e haber oldu şāhlar ile bār-gāh kapısına (4)varınca karşı çıkup bunlar ile görüşdiler el ele (5)yapuşup içeri girdiler Sündüs Şāh'ı Münevver Şāh'uñ (6)yanına tahta çıkardı kendisi pāyitahta karar idüp (7)Hümān-ı ser-kaplan eyledi Nirem dañı alt yanına (8)oturup reyhānūs ser'asker yerinde mihrāb altına (9)oturup cümle dīlāverler yollarıyla karar eylediler 'azīm (10)şafā el virdi 'ayş u nūşa başladılar server bu fetḥ-nāme'i (11)yazup Şebgīr'e 'Ayyār ile üçüncü kalle 'askerine (12)gönderdi andan yedi gün ol arada 'işret (13)idüp andan Hümān bunları kal'asına iletüp (14)yedi gün ziyāfet eyledi andan yol tedārikin görüp (15)Hümān kal'asında yerine adam koyup bir gün göç (16)idüp yedinci kallaya geldiler Şāliḥ Şāh karşı gelüp (17)bunlar ile buluşup görüşdiler Hāşim ol diyārı (18)yine Sündüs Şāh'a teslīm eyledi ol da nice günler (19)ziyāfet idüp Münevver Şāh'uñ kıızın ricā idüp

[107a](1)Hāşim ve Hümān da minnet eylediler ol da n'ola diyüp (2)oğlı Siyāmek'i gönderdi varup cümle cihāz ile (3)Şemş Peyker'i getürdi birkaç gün muhtaşarca düğün (4)idüp nikāh olup gerdege koyup ber-murād eylediler (5)yedi gün de anda oturup ba'de Sündüs Şāh da (6)yerine adam koyup bir gün göç eylediler dördüncü (7)kallaya geldiler Feyrüz Şāh karşı gelüp birbiriyle (8)buluşup görüşdiler kondrup ol da bunları yedi (9)gün ziyāfet eyledi ba'de bu da yerine ka'imkām koyup (10)bir gün oradan göç idüp kandesin üçüncü kalla (11)diyüp gitdiler ezin cānib rāvī eydür server gā'ib (12)olup bunlar bunda gelesi 'asker-i İslām üçüncü kalla (13)şāhı Ra'd sarāyla cenk üzere idiler kāhī ol (14)gālib olup bunları server bir tağa dökerdi (15)kāh bunları gālib olub Ra'd'ı kal'asına iletüp (16)kapadurlardı böyleden ziyāde olmuşdı bunlar böyle (17)ma'reke iderlerdi bir gün Şebgīr 'Ayyār gelüp (18)Hāşim'üñ fetihnāmesin getürdi cümle yedi kallaı fetḥ (19)idüp Hümān'ı ele getürdi işte üç dōrt

[107b](1)kerre yüz biñ 'asker ile geliyor müjde didiler bunlar da (2)şād olup tabl-ı şādımānı dōkdiler şādāsı 'ayyūka (3)çıkdı ve Ra'd-ı Ser bu haberi işidüp 'aklı gitdi (4)artuğ cenkden ferāğat idüp kal'aya kapandı (5)anı gördiler bir gün Hāşim dīlāver dōrt

şāh (6)ve Hūmān ve bu kadar pehlevānlar ve bu kadar asker ile (7)alāy alāy geldiler Şīrān Şāh ve Harūm Dīvāne ve Settāre (8)Ayyār ve sār nāmdārlar karşı varup ayağına (9)düşdiler ta'zīm ve tekrīm ile getirüp kondurdılar (10)Delīr-i 'Ālem varup Cemşīd Şāh'ın yüz kırk kubbe (11)üzerine kurulan bār-gāh yādigārında karar eyleyüp (12)altı şāhları taht üzerine çıkardı kendüsi (13)payitahta geçdi Harūm Dīvāne sola oturup serkaplan (14)yerinde Hūmān oturdu Reyhānūş serasker birinde (15)karar eyledi sār yerli yerinde oturup aceb (16)cem'iyet oldu bu şāhlar daı ol bār-gāhı temāsā (17)idüp tahtın eylediler bu devlet bu aşırda (18)Hamza evlādına maşşūşdur ammā kal'adan Ra'd-ı Nuş (19)ve götü götüne görüp bildi ki hāl ne olacağdur

[108a](1)vezīrleriyle müşāvere idüp müslümān olmağdan gayrı (2)çāre bulmadı ahir hemān bir miğdār hedāyā düzüp vezīrlerin (3)öñine katup geldi Hāşim'ün öñinde müslümān (4)oldı ve özrin diledi Hāşim afv idüp böyle (5)olduğuna şafā eyledi anı daı tahta çıkardı (6)kalla²-ı evveli Siyāmek Şāh'a virdi kalla²-ı sanī tiz (7)tende huya virdi ve bu yedi şāh bir kā'ide bir taht (8)üzerinde oturup karar eylediler server bundan (9)şoñra askeri intihāb idüp yedi kerre yüz bin asker (10)alup sāririn vilāyetlerine gönderdi oradan bir gün (11)göç idüp azm-i rāh eylediler bir gün ol sedde geldiler (12)gördiler bir kapu vaz' olmuş ki kāf kapusından nişān (13)virür cābicā meyiller çekmişler her birin bir pehlevān degülmiş (14)meşelā kahramān gelmiş Şīrīn Zebān gelmiş Cemşīd gelmiş (15)tārīhlerin okudu kimi bir gün kimi iki gün üzerinde (16)tutmuş kahramān bir çifte tutmuş Hāşim işte ahvāl (17)şöyle gelün sizden yapışuñ görelim kaldırabilürmisiz (18)didi yapışdılar kimse kādir olmadı bu kez Hāşim dāmen (19)dermiyān idüp tevekkül-i Hūdā kırup zor idüp kaldırup

[108b](1)omuzına alup iki gün iki gice tutdı askerdür (2)cümle geçdi kapdı şalıvirdi 'ālem şadā ile tıldı (3)bunlar da bir meyil döküp tārīh yazdılar andan azm-i (4)berda' zemīn idüp gitdiler göñlünden fikri bu idi ki (5)toğrı berda' zemīne varup göre ki Hüsrev'ün hareketi (6)var mıdur yoksa uşlanduğı eger yine hareket üzere (7)olursa miğdārın bildüre eger kendi 'āleminde ise (8)oradan pederi şahipkırān kande ise ol cānibe gide (9)işte bu niyet üzere çekilüp giderken bir gün gördiler (10)bir kimse bir hecin devesine suvar olmuş acele ile (11)çekilüp gider Hāşim bre varıñ şol herifi baña getirüñ (12)görelüm nereye gider didi Seyyāre varup gördi (13)bir pirdür gel Yeber'üm seni serverimüz ister diyüp getürdi (14)Hāşim eyitdi Yeber'üm nereden gelüp nereye gidersin (15)didi ol kimse du'ā idüp eyitdi server baña Ümeyye-i (16)Sārbān derler Hamza²-ı Şahipkırān'ın Ayyār'ı Ömer Ayyār'ın (17)pederiüm kabeden gelürem üstümüze düşman geldi (18)tā Bāhter Zemīn'e Hamza'ya giderken didükde Hāşim (19)eyitdi pürüm muştuluk yoluñ yakın oldu işte ben

[109a](1)Hamza oğlu Hāşim ve bu oğlanuñ oğlu Seyyāre'dür (2)inşa'allah biz düşmanı def' iderüz pedere zahmet olmasun (3)diyüp görüşdiler andan Hāşim su'al idüp (4)ol düşman nasıl düşmandur ki Mekke'ye kaşd eylemiş (5)didi Ümeyye eyitdi oğlum Kaytās Frenk derler imiş (6)yetmiş arş kadd çeker üç kerre yüz biñ Frenk askeriyle (7)geldi akrānūş Frenk nām bir Frenk öldürdi atāñ şahib(8)-kırān bu anuñ akrabasından imiş anuñ kanın taleb (9)iderem der didi Hāşim yā çünkü öyledür yā sen (10)ne zamān Bāhter'e varup şahipkırān görürsin hikmet (11)olmuş bize rāst geldüñ düş öñime diyüp askerden (12)kırk biñ asker intihāb idüp sizler ardımca geliñ (13)didi gitdi Kürre-i Aşkar'a suvār olup önince Ümeyye-i (14)Sārbān ve Seyyāre Ayyār azm-i

Mekke eyleyüp gitdiler ol (15)maħalde geldi ki Ķaytās Frenk Ħarem-i Ka‘be’ye yürüyüp Ħamza’nuñ (16)ķarındāşların ve atāsın ve anasın yedi ceddin esīr (17)idüp kırmak ister Hāşim ol ħālī görüp bir Sehm-nāk (18)na‘ra urdı yerde gökde Allah birdür benüm Hāşim Dīlāver’ün (19)Ħamza²-ı Şahipķırān didi ol çoķluk Frenk ‘askerine kendüsin

[109b](1)urdu dimet dimet idüp kırmāğa başladı Ümeyye²-i Sārbān (2)Ķaytās Frenge yetişüp ey pehlevān Ħamza’nuñ oğlı çoķ (3)işte biri yetişdi ‘askere fenā virdi ķoma didükde (4)mel‘ün girü dönüp gördi Hāşim bir hışım gibi (5)yürüyüp ‘askerin birbirine ķatmış öñin alup (6)gel bre nā-bekār babañ benüm ‘Ammim öldürmiş ben de seni öldüreyim (7)diyüp üç ħamle eyledi Hāşim men‘ idüp dīne da‘vet (8)eyledi mel‘ün herze söyledükde Hāşim ĝađaba gelüp (9)bir tīĝ öyle urdu ki beline varınca iki pāre eyledi (10)Ħazret-i Resūlullah ‘Aleyhiselām ol zamānda yigirmi yaşında (11)idi derler Hāşim’ün bir ħamlede ol kāfiri ķatleyledüĝin (12)görüp ‘Ammim oğlı Hāşim yek ğarb ancak didi du‘ā eyledi (13)ol acıdan dīlāverün adı yek ğarb ķaldı (14)ĥazretün nuķı şerīfleriyle işte dīlāver yine na‘ra (15)urup benüm Hāşim Dīlāver Keşende²-i Ķaytās Frenk (16)diyüp urdu kılcı bunlara ol ĝün ve ol gice (17)Frenk ‘askerine özge kılcı düşdi irtesi (18)vaķt-i seħerde kırķ biñ İslām dīlāverleri dağı (19)irişüp kılcı ķoydılar öyle kırdılar ki bunları

[110a](1)üstād eydür ol üç yüz biñ ‘askerden adamdan (2)üç adam ķurtulmayup cümlesin kırdılar zīrā (3)deryādan gelmişlerdi bunlar ise deryā tarafın (4)aldılar ķarada her nereye vardılarsa bulup (5)ķatleylediler bu ķadar ‘askerñ māl ĝanāyimi bağladı (6)ķaldı Hāşim bir ĥabbesini ķabül itmeyüp ‘askere (7)ve Mekke fuķarāsına kısmet eyledi Ħazret-i Resūl (8)Hāşim’e ĥayır du‘ā eyledi Sādāt-ı Mekke Hāşim’i (9)yedi ĝün ziyāfet eylediler ba‘de Hāşim bunlara (10)vedā‘ idüp ‘askerüm yol üstündedir baña baķarlar (11)ĥuşuşan Ħüsrev Hürmüz oğlıdur bize şöyle bir (12)zarāfet geçdi ammā ben de anlara eyü kılcı döşedüm (13)yine de maĥfi düşürüp bir dağı toķunmam vardur (14)ol da kime ulaşdı görsün diyüp gitdi Allah (15)mu‘īnün ola didiler şahipķırānuñ evlādından Bedī‘den (16)şoñra bunun da bir zühürü vardur derlerdi (17)Hāşimdür ol kırķ biñ ‘asker ile bir ĝün gelüp (18)‘askerine ķavuşdı andan Seyyāre‘i Medāyin’e gönderdi (19)Ħüsrev ne ‘ālemeddür bizden hiç ĥaber var mı

[110b](1)bizi unutmuş mı ĥaber getir didi ammā bu tarafdan bir (2)zamānda bir kimse zühür eylemişdi ki Şāh-ı Nüşirevān (3)vefāt eyledükde anuñ bir oğlı ķalmışdı zamān ile (4)zühür idüp taĥt benümdür diyü Hürmüz’e ‘asker çeküp (5)nice ķerre ma‘reke eyledi bunuñ kışşası geçmişdür aĥir (6)ķatleylemişlerdi meĝer ol ĥaramzādenün bir veled-i zinā (7)oğlı ķalmışdı tevābi‘i Hürmüz oldur deyü kimseye dimeyüp (8)ĝizlice basılmışlardı ve adını Ķabbād Küçük ķomışlardı (9)Mürver Eyyām ile büyüyüp tevāna yigit oldu tevābi‘ (10)beslediler buña işte şehzādesin Nüşirevān gibi (11)yedi iķlīm şāhunuñ nīresisün ve babañ şöyle bir yarar (12)kimse idi ‘Ammiñ Hürmüz salţanat sevdāsıyla neyledi (13)ise helāk eyledi sen pek küçük ķalduñ şakladuķ (14)Hürmüz bilmez idi yoksa seni sağ mı ķordı ammā şimdi (15)Hürmüz Ħamza kılcıdan kaçup nice yıllardur tāç ve (16)taĥtından āvāre olup yedi iķlīmden çıķdı gitdi (17)ĥālā oğlı şöyle fuzūli taĥta geçüp oturdu (18)ortalıĝı zabt eyledi ķābil olaydı sen taĥta (19)geçeydüñ biz de bu ķadar zamāndur seni besledük

[111a](1) içürdük sāyende bir devlete vāşıl olayduķ didiler (2)Ķabbād Küçük bu

haberi işidüp bu sevdāya (3)düşdi ki Hüsrev bertürek altun tahtı olup kendi (4)şāh olup saltanat süre bu kez tevābi^c māl döküp (5)her gün ‘asker yazup çok ‘asker cem^c eyledi rāvī eydür (6)[...] evlādından Tırvez Ahen Dil Nām dīlāveri (7)pāyitaht pehlevān eyledi bu maħalde iki kerre yüz biñ (8)‘asker cem^c oldu ammā daħı çokluk cezāresi yok idi (9)imdi hemān Medāyin’i alagörelüm anda diyüp Qabād Küçük (10)yürüdi Hüsrev’ün ašlā haberi yok idi gelüp bir şabāh (11)qaranluğunda qal‘a qapuları açılduğda bād-ı şabā düşdiler (12)Hüsrev haberdār olunca az qaldı boğazı elevireyazdı (13)güç ile iç qal‘aya düşdiler tāç taht mal hazīne (14)cümle zabt oldu Hüsrev qal‘a içinde ‘aklı başında yok (15)‘askerin yokladı on biñ miqdārı adam ancak vardur (16)qal‘ada zaħīre tedārik yok dīvāneye döndiler (17)beriden Qabād Küçük Şehr-i Medāyin’i zabt idüp taht-ı (18)sarāya geçdi Bīrüz payitahtda oturdu çokluk (19)kimse muħālefet itmediler zīrā bu da bir şehzādedür taht ise

[111b](1)Hürmüz’ündür şāhibi geldükde söyleşür derlerdi eṭrāfa (2)adamlar şalup bu aħvālı bildürdiler anlar da gürüh gürüh (3)gelüp tābi^c olmağa başladılar ve hem Hüsrev ol kadar saltanata (4)muqayyed degül idi hemān gitdi şafāsına muqayyed idi (5)Qabād Küçük haber aldı ki Hüsrev qal‘aya kapanmış irtesi (6)yürüyüş idüp üç gün cenk oldu dördüncü (7) gün Bīrüz qal‘a qapusın yıkdı Hüsrev ol hāli (8)görüüp bir gayrı qapudan qaçdı iç qal‘a’ı daħı zabt (9)eylediler Hüsrev zāri sergerdan bir cānibe çekilüp gitdi (10)meger hāce-i büzürce mihrūn oğlu Siyāvuş Hüsrev’ün yanında (11)idi bir iki menzil yer gitdükden soñra bir yere qonup (12)Hüsrev Siyāvuş’a bir reml eyle görelüm bize bir yerden dermān (13)var mı qānde gidelüm didi Bahtgān’ün oğlu bahtiyār (14)bre yürün qaçalum reml zamānı degül qorqaram boğazı (15) elevirürüz didi Hüsrev eleminden ağzına bir tabanca (16)urdu gör şol uğursuzı Siyāvuş daħı reml (17)idüp eyitdi şāhum elem çekme yine yakında tāç taht (18)eline girer bu ortalıqda hālā bir şāhib zuhūr var (19)ancaq didi Hüsrev ‘aceb kim ola diyü eṭrāfa adamlar

[112a](1)gönderdi birkaçı Hāşim’ün ‘askerine rāst ve aşlıyla (2)haber alup gelüp Hüsrev’e haber virdiler Hüsrev Siyāvuş (3)idi işte bu dīlāverün etegin pek tüt eger saltanat (4)hācetün ise didi Hüsrev muqaddem etdüğü işe nādım (5)olup ne yüzle aña şimdi varup teklīf idelüm didi (6)Siyāvuş hemān kendüsi varup ricā idersen bunlar (7)Mürüvvet kānıdur yüzümüze bile urmaz didi Hüsrev daħı (8)hezār hicāb ile qarşu gitdi meger Seyyāre ‘Ayyār Medāyin’e (9)varup Hüsrev’ün başına gelen vaq‘a’ı haber alup Hāşim’e (10)gelüp aħvālı dimişdi Hāşim yine Hüsrev’e teraħhüm eyledi (11)nice ülke varup tahtı kendüye alıvirsek dirken (12)anı gördiler Hüsrev kendi gelüp Hāşim’ün ayağına düşdi (13)dīlāver siz mürüvvet kānısız bizüm etdüğümüze qalmañ (14)didi ol maħalde Hāşim’ün vālidesi ‘İmrān Bānū daħı (15)çıqageldi meger Hāşim qa‘be üzerine gitdükde belki (16)oradan Bāhter’e gide hele bir kerre vālidem görmüş (17)olayım gelsün diyü adam göndermişdi ol da oğlu (18)ile buluşup görüşdükden soñra Hüsrev’i ol hālde (19)görüüp acıdı döndi oğlu düşmiş kimse kaldurmak

[112b](1)lāzımdur Hāşim haber ola diyüp Hüsrev taht üzerine (2)çevirüp yedi qalla şāhlarınuñ üzerine geçürdi (3)andan emreyledi göç idüp gitdiler bir gün yedi kerre (4)yüz biñ ‘asker ile gelüp Şahrā-yı Medāyin’e düşünüp (5)qondılar Qabād Küçük bundan haberdār olup cān (6)başına şıçradı ammā tırver kuvvetine mağrūr pelīd idi (7)teselli virüp bre elem çekme ben anuñ atası Hamza bile (8)teselli ideyorsam Qabād

Küçük sevindi ne kadar ‘askerleri (9)var ise şehirden taşra çıkup muķābil kondılar beriden (10)Hāşim bir nāme yazup yā Qabād Hüsrev sağ iken saña (11)saltanat yokdur gelüp itā‘at idesiz ben ricā ideyim (12)saña bir sancāķ yer virürsen yok derseñ soñra elüme (13)girersin seni katl iderüm bu taht Hürmüz’ündür Hüsrev de (14)emāneten oturur atām şahipķırān icāzetiyle tahta (15)geçmişdür diyüp cenk muķarrer oldu irtesi şehirden (16)iki deryā mişāli ‘asker suvar olup alāylar ve şāflar (17) bağlayup kim gire derken Hāşim aşķar kūh sürüp (18)meydāna girdi na‘ra urup er taleb eyledi gelene amān (19)virmeyüp katleyledi ahir Bīrüz muķābil oldu aķşam

[113a](1)olınca cenk eylediler Hāşim eyitdi yā Bīrüz saña (2)bugün amān virdüm ki inşāfa gelsün Bīrüz (3)eyitdi ey nā-bekār sentün atān ki benüm atām Hāşim (4)āteş olup ey mel‘ün bileydüm bugün katl iderdüm (5)hele elüme girersin diyüp dönüp karar eylediler (6)Hüsrev’ün beglerinden haber geldi ki ben Hüsrev’i isterüz (7)buña medār eyledük Hāşim hayır ola diyüp mühürlü (8)tezkere gönderdi ki şuçuñuz ‘afv iderem eger Kabbād’ı (9)ıtutup elüme virürseñüz diyüp şabāh olduķda Hāşim (10)meydāna çıkup Hüsrev’i da‘vet eyledi ol da gelüp (11)cege başladılar Hāşim dīne da‘vet eyledükde [...] (12)söyledi server gördi olmaz bir tīg şöyle (13)urdu kim rahşıyla dört pāre eyledi ‘asker (14)varduķda ‘Acem begleri Kabbād’ı rahşından yıķup (15)bende çekdi bir yerden dönüp Hüsrev’e tābi‘ oldılar (16)Hüsrev emreyledi Qabbād’uñ başın kesüp ‘asker (17)içinde gezdürdiler ve anı tek тұurken tahrik (18)idenleri katleylediler Hāşim şehre gelüp Hüsrev’ün (19)elinden ıtutup tekrār tahta geçürdi Hüsrev’dür

[113b](1)Hāşim’ün ayağına cevāhir nessār idüp Rüm (2)harācı deger hil‘at giydürdi ve cümle ‘askerine (3)ihsān idüp kırķ gün ziyāfet eyledi ba‘de (4)dīlāver ‘askerin intihāb idüp vālidesin (5)yine gönderdi Hüsrev’e eyitdi şaķın vālideme (6)cefā eyleme başdan çıkarsın didi Hüsrev (7)ķasem eyledi andan yedi ķalla şāhları ve yedi kerre (8)yüz biñ ‘asker ile ‘azm idüp Bāhter’e zemīn (9) idüp gitdi yine zamān ile işidürsin ki (10) şimdi Qıssa’ı Sultān Hāver’den diñle bu cild bunda tamām oldu

(1)Bu kitābuñ ve sār kitāblaruñ şāhibi kirāya (2)virüp hālāyık okuyup imlā ve inşā (3)öğrensün diyü her kim yırtar ise ve bozar (4)ise ve kenārlarına olur olmaz şeyler yazar (5)bozar ise ve alup da inkār ider ise Hāķ (6)Te‘ālī’nün la‘neti ol adamuñ üzerine olsun (7)ve yüz yigirmi dört peygamberleruñ la‘neti ol (8)adamuñ üzerine olsun amīn bī- hürmeti Seyyidü’l Mürselin

4. SÖZLÜK

Aa, Āā, °A°a

ābād (F.)	: Mamur, Şen, bayındır.
°acā°ib	: Tuhaf Şey, hayret edilecek Şey.
°aceb (A.)	: Acaba.
°acele (A.)	: Çabuk, çabukluk.
°acemi (A.)	: Bir işin yabancısı olan, eli işe alıŐmamıŐ, bir işi beceremeyen.
°āciz (A.)	: Zayıf, güçsüz.
°ācze getir-	: Zayıf, güçsüz hāle getirmek.
ādām (A.)	: 1.İnsan. 2.Erkek kişi. 3.Dünyada ilk yaratılan
adāy	: Bir görev, bir iş için kendini ileri süren veya başkaları tarafından ileri sürülen kimse.
aded (A.)	: Tane.
°ādet (A.)	: Gelenek, görenek ve usul.
āfet (A.)	: 1.Büyük felaket, bela. 2. Çok güzel insan.
°afacān	: Zeki ve yaramaz çocuk.
āfāt (A.)	: Belalar, musibetler.
āfāt-ı semāvī	: Sema afetleri.
āferīn (F.)	: Övme, takdir etme vb. duyguları belirtmek için söylenen söz, bravo.2.Öğrencilere verilen takdir kāğıdı.
āfitāb (F.)	: Güneş.
°āfv (A.)	: Bağışlama.
°āfv eyle-	: Bağışlamak
āgāh (F.)	: Bilgili, haberdar.
āgāh ol-	: Haberdar olmak.
aĥbāb (A.)	: Dost, bildik, tanıdık.
aĥbār (A.)	: Haber, ortada dönen söylentiler.
°ahd (A.)	: Söz, and, yemin.
āĥir (A.)	: Son, sonra, sonunda, nihayet
aĥiret (A.)	: Dini inanıŐa göre, insanın öldükten sonra dirilip sonsuza dek kalacağı ve Tanrı'ya hesap vereceğı yer, öbür dünya, öteki dünya.
aĥmaĥ (A.)	: Pek akılsız, sersem ve Şaşkın.
aĥŐam	: Akşam
aĥvāl (A.)	: Haller, durumlar.
aĥça	: Para
aĥça vir-	: Para vermek.
aĥdām (A.)	: Ayaklar
°āĥıbet (A.)	: Nihayet, son.
°aĥlı git-	: Korkmak.
aĥın-	: Akın etmek, hücum etmek.
aĥrān	: YaŐıtlar, aynı yaŐta olanlar.
a°lā (A.)	: (Daha, en, pek) yüksek.
°alāmet (A.)	: İŞaret, belirti.

alārğa	: 1.Bir geminin kıyıya ya da bir yere yanaşmayıp açıkta durması. 2. Açık deniz, engin.
alārğa ol-	: Açıkta, ortada durmak.
ālāt (A.)	: Vasıtalar, aletlet, aygıtlar.
ālāt-ı ħarb	: Savaş aletleri.
alāy	: Herhangi bir törende ve gösteride yer alan topluluk.2.Genellikle üç tabur ve bunlara bağlı birliklerden oluşan topluluk.
alāylar bağla-	: Asker saf saf olmak, savaş düzenine girmek.
‘ālem (A.)	: Dünya, cihan.
‘alemdār (A.)	: Bayrak taşıyan.
altun	: Eskiden kadınların başlarına giydikleri altın dizili ya da altın işlemeli taç.
‘aleyke (A.)	: Senin üzerine.
‘āli (A.)	: Yüce, yüksek.
amān (A.)	: Eminlik, korkusuzluk, bağışlama, fırsat.
amān vir-	: Fırsat vermek, rahat bırakmak, bağışlamak.
‘amel (A.)	: 1.Yapılan iş, edim, fiil. 2.Bir kimsenin dinin buyruklarını yārine getirmek için yaptıkları.
‘amel eyle-	: İş, uygulama yapmak.
āmīn (A.)	: Duaların arasında ve sonunda “ Allah Kabul etsin.” Anlamında kullanılan bir söz.
ammā (A.)	: Ama, fakat, lakin.
‘amūd (A.)	: Direk, sütun.
ancılayın	: Onun gibi, o kadar, öyle.
añıl-	: Hatırlanmak, söz konusu olmak.
añilt -	: Hatırlatmak.
anķā (A.)	: İsmi olup cismi olmayan bir kuş, zümrüdüanka kuşu.
‘ār (A.)	: Utanma, utanç duyma.
ārām (F.)	: Rahat etme, durma, dinlenme.
ārām it-	: Dinlenmek.
ard	: Arka, geri.
argur	: 1. Yorulma, zayıflama. 2. Yorma, zayıflatma.
argur ol-	: Yorulmak, zayıflamak.
arıt-	: Temizlemek.
arķa	: Yardımcı, koyurucu, kayırıcı.
arķa vir-	: Sırtını dayamak, arkasını vermek.
armagan	: Ödül.
‘ār (A.)	: Utanma.
‘ār it-	: Utanmak.
arş (A.)	: Kat.
arslan	: Hayvan.
‘arż (A.)	: Sunma. 2. Yüksek bir makama anlatma, bildirme.
‘arż eyle-	: Sunmak.
‘arż-ı hüner eyle-	: Hünerini, becerisini, maharetini göstermek.
‘arż-ı İslām eyle-	: İslam’ı kabul etmek.

‘arz-ı iştiyāk eyle-	: İstekli olduğunu bildirmek.
āsān (F.)	: Kolay.
āsānlık	: Kolaylık.
aşıl (A.)	: 1.Asıl, kök, dip, kütük, temel, esas, kaide, kural; hakikat,; soy, nesep; bir şeyin belli basil kısmı; başlangıç;baş;yer;sıhhat.
‘aşı (A.)	: Başkaldırıcı. 2. Dikbaşı.
āsīmān (F.)	: Gök.
aşlā (A.)	: Hiçbir zaman, hiçbir şekilde katiyyen.
‘asker (A.)	: Asker, er.
‘asker-i küffār	: Müslüman olmayan askerler.
āsāyiş (F.)	: Rahat, huzur. 2. Güvenlik.
‘aşıq (A.)	: Birine, bir şeye tutkun.
‘aşıq ol-	: Bir şeye tutkun olmak.
‘aşıqāne	: Aşıqça, aşık olana yakışır yolda.
āşikār (F.)	: Belli, açık, meydanda.
āşiyāne (F.)	: Kuş yuvası. 2. Mesken, ev.
ata	: Baba. 2. Dedelerden ve büyükbabalardan her biri. 3. Kişinin geçmişte yaşamış olan büyükleri.
āteş (F.)	: Yanıcı cisimlerin tutuşmasıyla beliren ısı ve ışık.
āteşperest (F.)	: Ateşe tapan.
āteş-i sūzān	: Yakıcı ateş.
av	: Karada, denizde, gölde veya akarsularda evcil olmayan hayvanları vurma veya yakalama işi, şikar.
āvāre (F.)	: Derbeder, başıboş.
āvāre eyle-	: Boşta kalmak.
āvāz (F.)	: Ses, seda, ün.
āvāz ile çağır-	: Yüksek sesle çağırmak.
‘avret (A.)	: Kadın, zevce. 2. İnsanın gösterilmesi ayıp olan yeri.
‘ayān (A.)	: Belli, açık.
‘ayān it-	: Açık olmak.
‘ayb (A.)	: Kusur, noksan, eksiklik.
‘ayıb ol-	: Kusur etmek.
āyin (F.)	: Merasim, tören. 2. Alevilerin içki sohbetleri.
‘ayş u nūş	: Yiyip içme, eğlenme, sefa sürme.
‘ayş u nūşa başla-	: Eğlenmeye başlamak.
‘ayyār (A.)	: Dolandırıcı, hilekar.
‘ayyuk (A.)	: Göğün en yüksek yeri.
‘ayyuka çık-	: En yükseğe çıkmak.
az-	: Bozulmak, değişmek. 2. Yolunu şaşırarak. 3. Sapkınlığa düşmek. 4. Azgınlaşmak.5. Ayrı düşmek, ayrışmak.
‘azāb (A.)	: İşkence, keder.
āzād (F.)	: Kurtulmuş, serbest olan, kimsenin kölesi olmayıp istediği gibi hareket eden 2. Ayıpsız, kusursuz.
āzād it-	: Bir kimseyi serbest, özgür hale getirmek.
āzād ol-	: Özgür olmak.

azgıŝ-	: Kızmak, kızışmak.
‘azîm (A.)	: Niyet, yönelme, grime.
‘azm-i meydân eyle-	: Meydana yönelmek, meydana çıkmak.
‘azîmet (A.)	: Gidiş.
‘azm-i rāh	: Niyet, karar.
‘azm-i rāh eyle-	: Niyet etmek, karar vermek.

Bb

bād (F.)	: Olsun, ola, olaydı.
bād (F.)	: Yel, rüzgār.
bād-ı ŝabā	: Doğudan esen, hafif ve hoş rüzgār.
ba‘de (A.)	: Sonra, ondan sonra.
bahāne (F.)	: Bir şeyin gerçek sebebi gizlenerek ileri sürülen uydurma sebep.
bahādir (F.)	: Yiğit.
baħr (A.)	: Deniz. 2.Büyük göl veya nehir.
baħŝ (F.)	: Bağış, ihsan.
baħŝ eyle-	: Bağıŝta bulunmak.
bāħter (F.)	: 1.(Yeni ŝairlerde) garp, batı. 2.(Eski ŝairlerde) şark, doğu.
baħtiyār (F.)	: 1.Bahtlı, talihli, mesut, mutlu, kutlu. 2.Güneydoğu Anadolu, Musul ve Bağdat’ta kullanılan bir makam
bāķī (A.)	: Sürekli.
balta	: Ağacı kesme, yorma, yontma vb. işlerde kullanılan ağaç saplı demir araç.
bānū (F.)	: Kadın, hatun, hanım.
bārān (F.)	: Yağmur.
bārān it-	: Yağmur yağmak.
bārekende (F.)	: Düzenli olmayan, ayrı ayrı, dağınık perişan.
bār-gāh (F.)	: Çadır, otağ.
bārū (F.)	: Kale duvarı, sur; sığınak, siper.
başiret (A.)	: Önden görüş, sezış.
baş koy-	: Bir şey uğruna ölümü göze almak.
bāŝıl (A.)	: Boş, beyhude, yalan, çürük.
baŝtāl (A.)	: Yiğit, kahraman.
bayram	: Milli veya dini bakımdan önemi olan ve kutlanan gün veya günler.
bāzū (F.)	: Kolun omuz ile dirsek arasındaki kısmı, pazı. 2. Güç, kuvvet ve istidat
bedħūy (F.)	: 1. Kötü huylu, huysuz. 2.Kötü huy.
berāt (A.)	: Rütbe, nişan ve imtiyaz verildiğini bildiren ferman(Eskiden).
beyān (A.)	: Bildirme.
beyān eyle-	: Bildirmek.
bedī‘ü’z-zemān (A.)	: Zamanın harikası, asrın mükemmeli
bed-nām (F.)	: Adı kötüye çıkmış.
beħey	: Çıkışma bildirmek için kullanılan söz.

bekçi	: Bir şeyi veya bir yeri bekleyip korumakla görevli kimse.
belā (A.)	: Dert, sıkıntı, musibet.
bend (F.)	: Bağlama, bağ, düğüm.
bend et-	: Bağlamak.
bende (F.)	: Kul, köle.
berāber (F.)	: Birlikte, bir arada.
berḥudār (F.)	: Mutlu.
berhudār ol-	: Mutlu olmak.
berḳ (A.)	: Şimşek.
berḳ-i hātıf	: Göz kamaştırıcı şimşek.
berkān (F.)	: Kıvrıkcık tüylü, kuzu postu, kürkü.
berkān (A.)	: Şakıma, parıldama.
ber-meydān (F.)	: Meydan üzerine.
ber-meydān eyle-	: Meydanda olmak.
ber-murād (F.)	: Murat üzerine, murat üzere.
ber-şilāḥ	: Silahlı olan.
berṭaraf (F.)	: Bir yana bırakma, bırakılma, giderme. 2. Bir yana, şöyle dursun.
berṭaraf it-	: Ortadan kaldırmak, bir yana bırakmak.
bes (F.)	: Yeter, yetişir, tamam, kāfî.
beşāret (A.)	: Müjde, muştı.
beydā (A.)	: Tehlikeli yer. 2. Sahra, çöl. 3. Mekke ile Medine arasında düz bir yer.
beydāḥ (F.)	: Sert başlı, haşarı at.
bez-	: Usanmak.
bāzergān (F.)	: Bezirgān, tüccar. 2. Ağa makamında Yahudilere verilen ad.
bî-aḳıl	: Akılsız.
bî -aḳıl it-	: Akılsız hale getirmek.
bî -çāre	: Çaresiz
bîçün (F.)	: 1. Emsalsiz, eşsiz. 2. Sebep sorulmaz, Allah.
bîgāne (F)	: Umursamaz, kayıtsız.
bî-ḥāber	: Habersiz, haberi olmayan.
bî-ḥod (F.)	: 1. Kendinden geçmiş olan, çılgın. 2. Bayılmış.
bîhūş (F.)	: Şaşkın, sersem. 2. Deli.
bîhūş ol-	: Şaşkın, sersem olmak.
bî- iḥtiyār	: Kendiliğinden, elde olmayarak.
bî- iḥtiyār gül-	: Elinde olmayarak gülmek.
bî- nām	: Namsız, ünsüz.
bî-nihāye	: Sonsuz.
bî-ḳuşūr	: Kusursuz.
bî-ṭāḳat	: Güçsüz, kuvvetsiz.
bî-ṭāḳat ol-	: Güçsüz, kuvvetsiz olmak.
bizzarūrī (A.)	: İster istemez.
bile	: 1. Birlikte, beraber 2. Dahi, de. 3. İle.
bilece	: Bile.
bî-perva (F.)	: Korkusuz.

birle	: İle.
bīrūn (F.)	: Dışarı. 2. Dış, harici. 3.Fazla, dışarıda, hariçte.
bizcileyin	: Bizim gibi.
bes (F.)	: 1. Yeter, yetişir, tamam, kâfi. 2.çok
bıyık	: Dudak üzerinde çıkan kıllar.
binā (A.)	: Yapı.
binā ol-	: Yapı yapmak.
birāder (F.)	: Erkek kardeş.
biyāde (piyāde) (F.)	: 1.Yaya. 2.Yaya askeri.
bizār (F.)	: Rahatsız, bıkmış, usanmış, küskün.
bizār eyle-	: Rahatsız etmek.
bî- zeval	: Geçici olmayan.
bolād	: Çok, bol.
boynūz	: Bazı hayvanların başında bulunan, tırnaksı bir maddeden, uzun, kıvrık veya çatallı korunma organı.
bölük	: Bir bütünden ayrılmış olan kısım, parça.
bucak	: Köşe.
burak-	: Bırakmak.
burc (A.)	:Kale duvarlarından daha büyük bir kale çıkıntısı.
būs (F.)	:Öpme, öpüş, öpücük.
būs eyle-	: Öpmek.

Cc

cābir (A.)	: 1. Cebreden, zorlayan. 2.Kırıkçı, kırık sarıcı.
cāize (A.)	: 1.Yol yiyeceği, azık. 2.Hediye, bahşiş, armağan.
cān (F.)	: Can, ruh. 2.Hayat, yaşayış. 3. Gönül.
cān at-	: Şiddetle arzu etmek, çok istemek.
cān başına şıçra-	: Çok korkmak.
cān vir-	: Ölmek, ruhunu teslim etmek.
cānib (A.)	: Taraf, cihet, yan.
cāzū	: Cadı, sihirbaz, büyücü
cebe	: Zırh
cebeḥāne	: Zıhların bulunduğu yer.
cebr (A.)	: 1.Zor, zorlama. 2.Düzeltilme, tamir etme.
cebrān (A.)	: Zorla.
cefā (A)	: Üzme, eziyet etme.
cefā et-	: Üzmek, eziyet etmek.
cehd (A.)	: Çaba, çabalama.
cehd eyle-	: Çabalamak.
ceḥennem (A.)	: Dini inanışlara göre, dünyada günah işleyenlerin öldükten sonra ceza görecekleri yer.
cellād (A.)	: 1.İnsanı asan, kesen kimse. 2.Çok merhametsiz.
cem (A.)	: 1.Hükümdar, şah. 2. Şark mitolojisinde şarap ve içkinin icatçısı. 3. Süleyman peygamberin lakabı.

cem ^c (A.)	: Toplama, toplanma.
cem ^c it-	: Toplamak.
cem ^c iyet (A.)	:1.Dernek. 2. Düğün. 3.Bir olayı veya kişiyi kutlamak amacıyla bir araya gelen topluluk.
cemşāsb (F.)	: Hz. Süleyman. 2.Cemşid'in oğlu.
Cemşid (F.)	: Cemşāsb'ın babası.
ceng (F.)	: Kahramanca mücadele, çarpışma, savaş.
ceng-i nidā	: Seslerin yükselmesi.
ceng-i nidā it-	: Sesini yükseltmek.
cevāhir (A.)	: 1. Cevherler, elmaslar, kıymetli taşlar. 2. Mayalar, özler.
cevāb (A.)	:Yanıt, karşılık.
cevi	: 1. Kokmuş su. 2. Bir arpa ölçüsünde ağırlık.
cevlān (A.)	: Dolaşma, dolanma, gezinme.
cevlān eyle-	: Dolaşmak, gezmek.
cezā (A.)	: Ceza, karşılık, iyi veya kötü azap.
cezīre (A.)	: Ada.
ciger	: Ciğer.
cihān (F.)	: Evren, dünya.
cihāngir (F.)	: Cihanı, dünyayı zapteden.
cinnî (A.)	: Cine mensup.
cirān (A.)	: Komşular. 2.Müşteriler. 3.Civarda olan yerler.
cuhud (A.)	: Yahudi.
civān (F.)	: Genç.
civān-baht (F.)	: Talihli.
cūb	: Hayvan yavrusu.
cumhūr (A.)	: Halk. 2. Topluluk.
cūş (F.)	: Coşma, kaynama.
cülūs (A.)	: Hükümdarlık tahtına çıkma, tahta oturma.
cülūs itdür-	: Birisinin tahta çıkmasına yardımcı olmak
cümle (A.)	: Bütün, hep
cünbüş (F.)	: 1. Eğlenti, zevk. 2. Uta benzer madeni
cüşse (A.)	: Gövde, ceset, beden, kalıp, çelim.

Çç

çabuk (F.)	: Seri, hızlı.
çadır (F.)	: Keçe, deri, kıl dokuma, sık dokunmuş kalın bez veya plastik maddelerden yapılarak direklerle tutturulan, taşınabilir barınak.
çāk (F.)	: Yırtık.
çāk ol-	:Yırtılmak.
çālāk (F.)	:1.Çevik, eline ayağına çabuk, tez canlı olan. 2.Adam öldüren hırsız, yol kesici. 3.Yüksek yer; büyük adam.
çāre (F.)	: Çare, çözüm yolu.
çāre bul-	: Çözüm bulmak.
çāre ol-	: Çözüm olmak.

çatlu	: Çevrelenmiş, sarılmış, dolanmış. 2.Çatılmış.
çatlu ol-	: Sarılmak, dolanmak, çevrelenmek.
çenber (F.)	: Tahtadan veya demirden yapılan daire veya halka, kaskak.
çengāl (F.)	: Bir yere takılmaya, geçirilmeye yarayan eğri ve ucu sivri demir.
çengāl ur-	: Demirle vurmak.
çārḥ (F.)	: Çark, tekerlek. 2. Felek, gökyüzü. 3. Dönme, dolaşma.
çārḥ ur-	: Dönmek, dolaşmak.
çeşm (F.)	: Göz.
çübān (F.)	: Sığırtmaç, çoban.
cüb (F.)	: Ağaç, değnek, odun, sopa; çöp.
çün (F.)	: Çünkü.

Dd, Dđ

daḥi	: 1.Dahi, de. 2.Bundan başka, aynı zamanda, hem de. 3.Başka, diğer. 4.Daha (sıfatların başında). 5.Daha ziyade, daha çok. 6.Henüz, hala. 7.Sonra, bundan sonra. 7.Yine, yine de.
dāḥil (A.)	: Bir işe karışmış, karışma.
dāḥil ol-	: Karışmak.
dā'im (A.)	: Devamlı, sürekli.
dā'im ol-	: Devamlı olmak.
dā'ire (A.)	: 1. Çember. 2. Memurun çalıştığı yer. 3.Ev ve apartman bölüntüsü. 4.Sınır içi.
dal	: Ağacın gövdesinden ayrılan kollardan her biri.
ḍalālet (A.)	: Doğru yoldan sapma.
dāl-ı tūğ	: Kılıcını çekmiş olarak, yalınkılıç.
dāl-ı tūğ ol-	: Kılıcını çekmek, yalınkılıç olmak.
dāmād (F.)	: Evlenmekte olan bir erkeğe evlenme töreni sırasında verilen ad, güveyi.2.Bir kızın ailesinden olan büyüklerine göre kızın kocası, güveyi.3.Padişah soyundan kız almış kişi.
dāmān (F.)	: Etek.
dānā (F.)	: Bilen, bilici, bilgiç.
ḍār	: Geniş olmayan, yetersiz; sıkıntı, bela.
ḍarb (A.)	: Dövme, vurma.
ḍarb-ı şemşir	: Kılıç darbesi.
dārū (F.)	: İlaç.
dārū vir-	: İlaç vermek.
da'vā (A.)	: Ülkü.
da'vet (A.)	: Çağrı, davet.
da'vet it-	: Çağırarak, davet etmek.
dā'vetnāme (A.)	: Çağrı mektubu.
debir(F.)	: Kâtip, yazıcı.
debre	: Savaşırken askerin bozulması.
dede	: Torunu olan erkek, büyükbaba, büyük peder.
ḍef' (A.)	: Kovma, savma.

def' eyle-	: Kovmak, savmak.
def'a (A.)	: Kez, kere.
defin (A.)	: Gömme, gömülme.
defin eyle -	: Gömmek, gömülmek.
deft'er (def'atir) (A.)	: Yazı yazmak için araya tutturulmuş kâğıt parçaları.
değme	: Her, Her bir, herhangi bir, gelişigüzel, rastgele. 2. Beğenilmiş, seçilmiş.
dehân (F.)	: Ağız.
dehlîz (F.)	: Üstü kapalı dar ve uzun geçit.
delü	: Zorlu, azgın, korkunç surette, deli.
delîl (A.)	: İnsanı aradığı gerçeğe ulaştıracak iz, emare. 2. Hukuk, mantık, kanıt. 3. Kılavuz, rehber.
dem (F.)	: 1. Zaman, vakit 2. Soluk, nefes. 3. İçki.
depme	: Tekme.
depme ur-	: Tekme vurmak.
derbend (F.)	: 1. Geçit. 2. Sınırdaki bulunan küçük kale.
derdimend (F.)	: Dert sahibi, tasalı, kaygılı.
derle-	: Terlemek.
dermân (F.)	: İlaç, çare, deva.
dermiyân (F.)	: Ortada, arada.
dermiyân it-	: Ortaya koymak, öne sürmek, söylemek, anlatmak, ileri sürmek.
deryâ (F.)	: 1. Deniz. 2. Bilgili kimse.
deryâ-dil (F.)	: Kalbi deniz gibi geniş olan, gönlü büyük, havsalası, geniş.
dervîş (F.)	: Bir tarikata girmiş, onun kurallarına ve törelerine bağlı kimse.
destân (dest) (F.)	: El, eller.
dest ur-	: El vurmak.
deste	: Kat, takım.
destmâl (F.)	: Mendil.
destmâl taq-	: Mendil takmak.
destür (F.)	: İzin, müsaade.
destür al-	: İzin almak.
devlet (A.)	: Bir hükümet idaresinde teşkilatlandırılmış olan siyasi topluluk.
devr (A.)	: Bir şeyi başkasına teslim etme.
devr it-	: Bir şeyi başkasına teslim etmek.
dırâz (F.)	: Uzun.
dırâz it-	: Uzatmak.
dibelik	: Büsbütün, tamamıyla, ebedi.
dilâver (F.)	: Yiğit, cesur.
dile-	: İstemek, arzulamak.
dilteng (F.)	: Yüreği dar, kederli, sıkıntılı.
dilteng ol-	: Kederli, sıkıntılı olmak.
dimür	: Demir.
dıraht (F.)	: Ağaç.
dîv (F.)	: 1. Dev. 2. Şeytan. 3. Cin.
dîvân (A.)	: Yüksek düzeydeki devlet adamlarının kurduğu büyük meclis.

dīvāne (F.)	: Deli, kaçık,budala.
dīvān-ḥāne	: Geniş sofa, salon.
dīvār (F.)	: Duvar.
diyār (A.)	: Ülke, dünya, memleket.
dīzdār (F.)	: Kale bekçisi, kale muhafızı.
dökündü	:Bol akan, bol bol dökülen.
du‘ā (A.)	:Yakarış, Tanrı’ya yalvarma.
du‘ā eyle-	:Tanrıya yalvarmak.
dügün	: Evlenme veya sünnet dolayısıyla yapılan tören.
dügün it-	: Evlenme veya sünnet töreni yapmak.
dünyā (A.)	: Üzerinde yaşadığımız toprak ve denizler, yeryüzü.
dūr (F.)	: Uzak.
dūr ol-	: Uzaklaşmak.
düş (F.)	: Omuz.
düş ol-	: Dayanmak.
dürlü	: Türlü.
düş	: Rüya.
düş gör-	: Rüya görmek.
düşmān (F.)	: Birinin kötülüğünü isteyen, ondan nefret eden, ona zarar vermeye çalışan kimse.
düşnām (F.)	: Sövme, sövüp sayma.
düşnām it-	: Sövmek.

Ee

ebed (A.)	: Sonu olmayan, gelecek zaman.
ebedī (A.)	:Sonu olmayan.
ecel (A.)	: Ömrün sonu, hayatın son demi.
edeb (A.)	: İyi terbiye, naziklik, usluluk, zariflik.
efdal (A.)	: Daha faziletli, en ala, üstün.
efendi (Rum.)	:Buyruğu yürüten, sözü geçen kimse.
ehl-i İslām	: İslam dinine mensup olanlar.
ejder (F.)	: Büyük yılan. 2.Korkunç ve hayali hayvan.
ekber (A.)	: Daha (en, pek) büyük.
elbette	: Mutlaka, eninde sonunda.
elbürz (F.)	: Kafkas sıradağlarının en yükseği. 2. Hakkında türlü hurafeler anlatılan Kafdağı. 3. Uzun boylu, yakışıklı kimse.
elçü	: Elçi. 2. Peygamber.
ele getir-	: Ele geçirmek
elem (A.)	: Acı, üzüntü, dert, keder.
elem çek-	: Acı, dert çekmek.
el eyle-	: Çağırarak, eliyle gel işareti yapmak.
el-kıssa(A.)	: Hāsılı, sözün kıyası.
el- nīzeye ur-	: Eline süngü almak.
el tīg ol-	: Eline kılıç almak.

emānet (A.)	:1.Emniyet edilen kimseye bırakılan şey, eşya veya kimse. 2.Devlet dairelerinden bazılarının isimleri.
emāneten (A.)	: Emanet olarak, emanet suretiyle.
emr (A.)	:Buyruk, talimat, ferman.
emr eyle-	: Talimat vermek.
emr-i muḥāl	: Gerçekleştirmesi imkânsız olan emir.
emr-i muḥāl eyle-	: Gerçekleştirmesi imkânsız olanı emreylemek.
ender (A.)	: Daha nadir, çok seyrek ve az bulunan.
enguşt (F.)	: Parmak.
ense (A.)	:1. Boyun arkası. 2.Art, arka.
epsem	: Sessiz, ses çıkarmayan, susan.
epsem ol-	: Susmak.
er	: Koca, zevç. 2.Erkek, kişi. 3.Yiğit, kahraman. 4.Bektaşî şeyhi
erdşîr (F.)	: Eski İran hükümdarlarından bir kaçının ismi.
eren	: Erkek, yiğit kimse.
erlik	: Erkeklik, yiğitlik, kahramanlık, mertlik
ertesî	: Bir günün, haftanın, ayın, mevsimin, yılın ardından gelen (gün, ay ...)
esbāb (A.)	: Vasıtalar.
esbāb-ı rahş	: Atlar vasıtası ile.
eşer (A.)	: İz, nişan, alamet, tesir.
esîr (A.)	: Köle, esir, tutsak.
esîr it-	: Köle etmek, esir etmek.
eşnā (A.)	: Sırasında.
etrāf (A.)	: Yanlar, taraflar.
evlā (A.)	: Daha uygun, daha layık, daha iyi, üstün.
evlād (A.)	: Çocuklar.
evvel (A.)	: Önce, ilk, birinci. 2. Eski, geçmiş, geçmiş zamanda.
evvelā(A.)	: Önce, ilk, birinci.
eyit -	: Demek, söylemek.
eyü	: İyi.
eyüce	: İyiye.
eyyām (A.)	: Günler, gündüzler.
ezrak (A.)	:1.Mavi, gök renkli. 2.Saf ve temiz su.

Ff

fāḥîr (A.)	: 1.Onurlu, şanlı, şerefli. 2. Mükemmel. 3. Kıymetli, değerli. 4.Erkek ve kadın adı.
fāʾide (A.)	: Yarar, fayda.
faşıl (A.)	: Ayıran, bölen.
fazl (A.)	: 1. Fazla, ziyade. 2. Fazlalık, üstünlük. 3. İyilik, fazilet, erdem.
fazl eyle-	: İyilik eylemek.
fedā (A.)	: Gözden çıkarma, uğruna verme. 2. Kurban.
feḳ (A.)	: Feshetme, bozma; koparma, kesme.

felek (A.)	: 1. Gök, gökyüzü, sema. 2. Dünya, âlem. 3. Baht, talih, şans.4. Askeri mızıkada zilli bir müzik aracı.
fenā (A.)	: Yok olma, yokluk, geçip gitme.
ferāġat (A.)	: Vazgeçme, bırakma.
ferāġat it-	: Vazgeçmek, bırakmak.
ferāmūş (F.)	: Unutma, hatırdan çıkarma.
ferāmūş et-	: Unutmak.
ferāset (A.)	: Anlayışlılık, çabuk sezış.
ferd (A.)	: Birey.
fermān (F.)	: Emir, buyruk; Padişah tarafından verilen yazılı emir, berat, buyrultu.
fersaġ (A.)	: 1. Muhtelif mesafelere tekabül eden değerde bulunan bir uzunluk ölçüsü. 2. Üç millik bir mesafe (denizde).
feryād (F.)	: Haykırış, çığlık.
feryād it-	: Haykırmak, çığlık atmak.
feryādcı	: Haykıranlar, çığlık atanlar.
fesād (A.)	: 1. Bozukluk. 2. Fenalık, kötülük, arabozanlık, anlaşmazlık.
fesād it-	: İnsanların arasını bozmak.
feth (A.)	: Bir şehir veya ülkeyi savaşarak alma.
feth it-	: Yeni topraklar ele geçirmek.
feth-nāme	: Bir fethe dair yazılan şiir veya risale; düşmanın mağlubiyetini bildirmek için yazılan mektup.
fettān (A.)	: 1. Fitne ve fesada teşvik eden, fenalık yapan. 2. Oynak kadın. 3. Cazibeli, gönül alıcı.
fevrī (A.)	: Birdenbire, düşünmeden yapılan hareket.
fırşat (A.)	: Herhangi bir şey için en uygun zaman, uygun durum veya şart.
fiġān (F.)	: Izdırap ile bağıırıp çağırma, inleme.
fil	: Afrika ve Asya'nın sıcak bölgelerinde yaşayan çok iri, kalın derili hayvan.
filān (A.)	: Falan.
filhāl (A.)	: Bu anda, hemen, şimdi.
fıkr (A.)	: Düşünce, fikir.
fıkr eyle-	: Düşünmek.
fırār (A.)	: Kaçma, kurtulma.
fukarā³ (A.)	: Fakirler, yoksullar.
fuzul (A.)	: Lüzumsuz, fazla şey veya söz.
fuzūli (A.)	: 1.Boşuna, yersiz, lüzumsuz; haksız. 2.Boşboğaz, lüzumsuz işlerle uğraşan; kendisine düşmeyen sözler söyleyen.
fuzulluk	: Lüzumsuzluk.
fuzulluk it-	: Lüzumsuzluk etmek.

Gg, Ğğ

ğadıab (gazab) (A.)	:Dargınlık, kızgınlık, hiddet, öfke.
ğadıaba gel-	: Öfkelenmek.

ġāfil (A.)	: Aymaz.
ġaflet (A.)	: Aymazlık, çevresinde olup bitenlerin farkına varmayan, sezmeyen, görmeyen, bilgisiz, gafil (kimse)
ġā'ib	: Kayıp.
ġā'ib ol-	: Kaybolmak.
ġalebe (A.)	:1. Galip gelme, yenme, üstünlük. 2. Çokluk, kalabalık
ġalebe it-	: Galip gelmek.
ġālib (A.)	: Üstün gelen, yenen.
ġālibā (A.)	: Sağlam bir ihtimale göre, görüntüye göre, belki.
ġalṭān (F.)	: Yuvarlanıcı, yuvarlanan.
ġalṭān ol-	: Yuvarlanmak.
ġam (A.)	: Üzüntü, tasa, keder.
ġanāim (A.)	:1. Çalışmaksızın elde edilen şeyler, emeksiz kazançlar. 2. Düşmandan alınan mallar. 3. Tesadüf faydalı durumlar. 4. Beklenmeyen kazançlar.
ġamġin (F.)	: Üzgün, gamlı.
ġamġin ol-	: Üzülmek.
ġanīmet (A.)	:1. Çalışmaksızın elde edilen şey, emeksiz kazanç. 2. Düşmandan alınan mal. 3. Tesadüfi ve faydalı durum. 4. Beklenmeyen kazanç.
ġarā'ib (A.)	: Tuhaf, şaşılacak şeyler.
ġarb (A.)	: Batı.
ġarḳ (A.)	: Suyu batma, boğulma.
ġarḳ-āhen	: Kılıcını batırma.
ġarḳ-āhen ol-	: Kılıcını batırmak.
ġarḳ ol-	: Suyu batmak.
ġavġa (F.)	: Kavga, dövüşme, vuruşma; gürültü. 2. Harp, savaş.
ġayrı	: 1. Başka, diğer. 2. Bundan böyle.
ġayret (A.)	: Çalışma, çaba.
ġayrete gel-	: Çok çalışmak.
ġazā (A.)	: İslam dinini korumak ve yaymak amacıyla Müslüman olmayanlara karşı yapılan kutsal savaş.
ġazanfer (A.)	: İri arslan.
ġāzi (A.)	: 1. Gaza eden, ordunun başına geçen, savaşan; savaştan sağ ve muzaffer dönen. 2. Böyle bir ordunun başkumandanı-Gazi Mustafa Kemal Atatürk-
ġedā (F.)	: Dilenci, yoksul.
ġerdān : (F.)	: Vücudun omuzlarla baş arasında kalan ön bölümü.
ġerdeḳ (F.)	: Gelin ve damadın düğün gecesi baş başa kalmaları ve ilk kez birlikte olmaları.
ġergedān (F.)	: Sıcak ülkelerde yaşayan burnunun üstünde bir veya iki boynuzu bulunan, kalın derili saldırgan bir hayvan.
ġemi	: Su üstünde yüzen, insan ve yüaşımaya yarayan büyük taşıt, sefine.
ġerm (F.)	: Sıcak.

germ ol-	: Sıcak hale gelmek.
gerü	: Yine, tekrar, bir daha, sonra. 2.Artık. 3. Başka, gayrı.
geşt (F.)	: Gezme, seyretme, dolaş.
geşt it-	: Gezmek, seyretmek, dolaşmak.
gevde	: Gövde, vücut.
gey-	: 1. Takınmak, takmak. 2. Kuşanmak. 3.Giymek, giyinmek.
geyin-	: Giyinmek.
gice	: Gece.
girdāb (F.)	: Suların döndüğü ve çukurlaştığı yer.
giriŧār (F.)	: 1.Tutulmuş, yakalanmış, esir.2.Düşkün, uğramış, tutkun
giriŧār ol-	: Tutulmak, yakalanmak.
göç	: Bir yerden başka bir yerleşim yerine gitme.
göç eyle-	: Bir yerden başka bir yere gitmek.
gönül	: Gönül. 2. Yürek.
gövde	: Bir şeyin asıl bölümü.
göz kulak tut-	: Göz kulak olmak.
göl (F.)	: Ahmak, safdil, bön.
güyā (F.)	: Sanki diyelim ki.
güç	: Güç, kuvvet. 2. Zor, zorlama.
gümrah (F.)	: Aşırı derecede büyümüş. 2.Deli dolu güre akan su. 3.Yüksek kuvvetli ses. 4. Uzun sık ve dalgalı saç.
güçle belen-	: Gücüyle zapt etmek.
günāh (F.)	: Hata, suç, kabahat.
gürg (F.)	: Kurt, canavar.
gürgān (F.)	: 1. İran'ın kuzeydoğusunda bir yer. 2. Aksak Timur'un lakabı.
gürbüz	: Sağlam, güçlü ve iyi gelişmiş, gürbüz.
gürz (F.)	: Silah olarak kullanılan ağır topuz.
gürüh (F.)	: Cemaat, bölük, takım.
güstah (F.)	: Hayāsız, arsız, edepsiz, saygısız.

Hh Hĥ Hġ

ĥāb (F.)	: Uyku.
ĥaber (A.)	: 1. Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi. 2. İletişim veya yayım organlarıyla verilen bilgi.
ĥaberdār (A.)	: Haberli.
ĥaberdār ol-	: Haberli, haberi olmak.
ĥāb-ı ġaflet	: Gaflet uykusu.
ĥabis (A.)	: Hapseden, tutan.
ĥabishāne	: Suçluların bulunduğu yer, cezaevi.
ĥāce (F.)	: 1. Hoca, efendi, ağa, çelebi, sahip, muallim, profesör, öğretmen, müderris.2.Tüccar.
ĥācet (A.)	: İhtiyaç, lüzum, gereklik, muhtaçlık.
ĥācete otur-	: İhtiyaç gidermek.

ḥadd (A.)	: Sınır, iki devlet toprağının birleştiği yer, kenar. 2.Derece. 3. Gerçek değer. 4. Şeriatçe verilen değer.
ḥaddi zâtında	: Aslında.
ḥādim (A.)	: Hizmet eden.
ḥā'il (A.)	: İki şey arasında veya bir şey önünde perde olan, mani olan, engel.
ḥā'il ol-	: Engel olmak.
ḥākāret (A.)	: Onur kırma, onura dokunma.
ḥākāret eyle-	: Onur kırmak.
ḥākīm (A.)	: Ālim, bilgin, her şeyi bilen; tabiatı inceleyen; felsefeci; tabip; doktor.
ḥākīm (A.)	: Her şeye hükmeden.
ḥākīpāy (F.)	: Ayağın toprağı, ayağın tozu, ayağın bastığı toprak.
ḥāl (A.)	: Durum, vaziyet.
ḥāl ḥatır soruş-	: Selamlaşmak.
ḥālā (A.)	: Şimdiye kadar, o zamana kadar, halen, henüz.
ḥalāş (A.)	: Kurtulma, kurtuluş.
ḥalāş it-	: Kurtarmak.
ḥalāş ol-	: Kurtulmak.
ḥalāyık(A.)	: Cariye, köle
ḥalel (A.)	: 1. İki şey aralığı, boşluk. 2. Bozma, bozukluk, eksiklik.
ḥalel gel-	: Bozulmak
ḥalīfe (A.)	: Halef, yerine geçen; Hz. Muhammed'den sonra.
ḥāliyā (A.)	: Şimdi, şu anda.
ḥalk (A.)	: Belli bir bölge veya çevrede yaşayanların bütünü.
ḥallāc (A.)	: Yünü, pamuğu yay veya tokmak gibi bir araçla kabartma, ditme işini yapan kimse, atımcı.
ḥallāk (A.)	: Yaratıcı, yaratan, var eden.
ḥallaş-	: Hal hatır sormak.
ḥamle (A.)	: İleri atılma, saldırma.
ḥamle eyle-	: İleri atılmak, saldırmak.
ḥammām (A.)	: Yıkanılacak yer, yunak.
hāmūn (F.)	: Büyük sahra, düz ova, bozkır.
ḥançer (A.)	: Ucu sivri, iki yanı keskin, bıçak.
ḥāne (F.)	:Ev, konut. 2. Ev halkı.
ḥarāb (A.)	: Yıkık, viran.
ḥarāb eyle-	: Yıkmak.
ḥarābe (A.)	: Yıkık, harap.
ḥarāc (A.)	:Vaktiyle Müslüman olmayan tebadan alınan vergi. 2. Haraç mezat satılığa çıkarma.
ḥaramzāde (F.)	: Hilekār, düzenbaz.
ḥarāret (A.)	: Sıcaklık.
ḥarb (A.)	: Savaş.
ḥarbe (A.)	: Kısa mızrak, süngü.

harem (A.)	: Herkesin girmesine müsaade edilmeyen, saygıdeğer ve kutsal yer. 2.Hac zamanında ihrama girilen yerden itibaren Kâbe'ye doğru olan kısım.
harem-i Ka'be	Kâbe'nin bulunduğu civar.
harıldı	: Harıldama sırasında çıkan ses.
hārıldı it-	: Harıldamak.
hārıs (A.)	: Hırslı, tamahkâr, bir şeye çok düşkün, lüzumundan fazla istekli.
hārıt (A.)	: El ile ağaç dallarından yaprak sıyırma ve ağacın kabuğunu soyup çıkarma.
hārıt eyle-	: Ağaç yaprağını sıyırmak ve ağaç kabuğunu soymak.
hārūn (A.)	: İlerleyecek yerde duran veya geri giden hayvan.
Hārūn ol-	: İlerleyecek yerde durmak, geri gitmek.
hāşıl (A.)	: 1. Elde edilen kazanç. 2. Meydana gelen var olan.
hāşıl ol-	: Elde edilmek; meydana gelmek, var olmak.
hāşım (A.)	: Düşman
hāşmāne	: Düşmancasına.
hāşā (A.)	: Asla, katiyen, hiçbir vakit, Allah göstermesin, uzak olsun.
hāşım (A.)	: Haşmetli, gösterişli
hātā (A.)	: Yanlış, suç, günah, kusur.
hātır (A.)	: Düşünme, akılda tutma. 2. Kalp, gönül. 3. Durum, keyif, hal.
hātif (A.)	: Sesi işitilip de kendisi görülmeyen (kimse), seslenici, çağırıcı. 2. Gaipten haber veren melek.
hatta (A.)	: Bile, hem de. 2. Üstelik ayrıca.
hāver (F.)	: Şark, doğu yönü, gün doğusu.
hāvı (A.)	: Korku, korkma.
hāvı it-	: Korkmak.
hāvfnāk	: Korkulu, korkutan.
hāvz (A.)	: Havuz.
hāvāle (A.)	: Bir işi bir başkasının sorumluluğuna bırakma
hāvāle it-	: Bir işi bir başkasının sorumluluğuna bırakmak.
hāvı (A.)	: Korku, korkma.
hāvı eyle-	: Korkmak.
hāy (F.)	: 1. Hey. 2. Eyvah, vah vah.
hāyf (A.)	: Haksızlık, zulüm. 2.Yazık ki, heyhat, vah. 3. Beddua, ah.
hāyır (A.)	: İyi, faydalı, yararlı.
hāyır-	: Telaş, şikayet vb. sebeplerle yüksek sesle bağırarak.
hāyī (F.)	: Çok, oldukça.
hāyme (A.)	: Çadır.
hāyrān (A.)	: Çok beğenen hayranlık duyan kimse.
hāyrān ol-	: Çok beğenmek.
hāyret (A.)	: Şaşma, şaşırma, şaşakalma, ne yapacağını bilmeme.
hāyrete var-	: Şaşırarak.
hāz (A.)t	: Zevk.
hāz eyle-	: Zevk duymak.

hāzır (A.)	: Bir işi yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olan, amade, müheyya.
hāzır ol-	: Bir işi yapmak için gereken her şeyi tamamlamış olmak.
hazīne (A.)	: Altın, gümüş, mücevher vb. eşya yığını.
hazīre (A.)	: Etrafında duvar veya çit bulunan ağıl, mezarlık vesaire.
hazım (A.)	: Sindirim. 2.Benimseme, kabul etme.
hazm eyle-	: Benimsemek, kabul etmek.
heb (F.)	: Sürekli olarak, her zaman, daima.
hecil (A.)	: İki dağın arasındaki kısım, vadi, dere.
hedāyā (A.)	: Armağanlar, hediyeler.
hedāyā al-	: Hediyeye almak.
hedāyā vir-	: Armağan, hediyeye vermek.
heftād (F.)	: Yetmiş.
helāk (A.)	: Ölme, öldürme; yok olma, yok etme.
helāk ol-	: Ölmek, yok olmak.
helva (A.)	: Unlu, yağlı ve şekerli maddelerle yapılan tatlı.
hemān (F.)	: Hemen, derhal, o anda. 2. Yalnız, ancak, sadece.
hemşire (F.)	: "Sütleri bir olan" ; Kız kardeş.
hendek (A.)	: Geçmeye engel olacak biçimde uzunlamasına kazılmış derin çukur.
hergiz (F.)	: Asla, katiyen, hiçbir vakit, hiçbir suretle.
herif (A.)	: 1. Güven vermeyen, bayağı görülen, aşağı kimse. 2. Adam.
herze (F.)	: Boş lakırdı, saçma.
heybet (A.)	: 1. Korku ve saygı uyandıran görünüş.2.Büyüklik, ululuk, azamet.
Heybetlü	: Azametli.
heyhāt (A.)	:Yazık, ne yazık; ne kadar uzak.
hezār (F.)	:1. Bülbül. 2. Bin. 3.Pek çok.
hıfz (A.)	: Saklama, koruma.
hıfz it-	: Saklamak, korumak.
hışım (F.)	: Öfke, kızgınlık, hışım.
hızır (A.)	: İçenlere ölmezlik veren āb-ı hayat'ı içmiş bulunan ve kul sıkıldığı zaman imdadına yetişmekle meşhur olan peygamber.
hızır eyle-	: Hızır Peygamber gibi yetişmek.
hicāb (A.)	: Utanma, arlanma.
hicāzi (A.)	: 1. Hicaza mensup. 2.Hicaz ile ilgili. 3.Hicazlı.
hidāyet (A.)	: 1. Hak yoluna, doğru yola kılavuzlama. 2. Erkek adı.
hidmet (A.)	: İş, hizmet, vazife.
hikāye (A.)	: Anlatma. 2. Roman. 3. Masal. 4. Hikāye.
hikāye eyle-	: Anlatmak.
hikāyet (A.)	: Hikāyeler.
hikāyet eyle-	: Hikāyeler anlatmak.
hikmet (A.)	: Hākimlik. 2. Sebep.
hikmet-i hüdā	: Ancak Tanrı'nın bileceği iş.

h̄ilāf (A.)	: Karşı zıt. 2. Yalan.
h̄il'at (A.)	: 1. Çoğu ipekten yapılan, bir tür uzun, süslü üst giysisi(kaftan) 2.Padişahların gönül almak için birine giydirdikleri değerli kumaş veya kürkten yapılmış giysi.
h̄īle (A.)	: Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen.
h̄īlekār	: Hileci, hilebaz, düzenci, oyuncu.
hindī (A.)	: 1. Hintli. 2. Hindistan veya Hintlilerle ilgili olan.
hişār (A.)	: Kuşatma, etrafını alma. 2. Kale, bent.
hişār ol-	: Kuşatmak.
h̄od (F.)	: Kendi. 2. Baş zırhı, miğfer.
h̄or (F.)	: Aşağılanmış, aşağılık, adi, düşkün.
h̄or eyle-	: Aşağılamak.
hoşnūd (F.)	: Bir davranış, bir durum veya bir kimseden memnun olan.
hoşnūd ol-	: Memnun olmak.
h̄ub (F.)	: Güzel, hoş, iyi.
h̄urd	: Parça.
h̄urd eyle-	: Parçalanmak.
huşūmet (A.)	:1. Düşmanlık. 2. Kıskançlık, çekememezlik.
huşūş (A.)	: Bakım, iş; şekil, yol, konu.
huşūşan (A.)	: Ayrıca.
h̄uy (F.)	: Ter.
h̄uzūr (A.)	: Ön, yan, nezd, huzur.
h̄ücūm (A.)	: Saldırma.
h̄ücūm eyle-	:Saldırmak.
h̄ücūm it-	: Saldırmak, taarruz etmek.
h̄ūdā (A.)	: Doğru yol gösterme. 2.Kur'ân-ı Kerim
h̄ükūm (A.)	: Hâkim olma, hükmetme. 2. Değer.
h̄ükūm it-	: Hâkim olmak, hükmetmek.
h̄ülāşa (A.)	: Özet, öz.
h̄üner (F.)	: Beceri isteyen ustalık, beceriklilik.
h̄üner göster-	: Beceri göstermek.
h̄ürmet (A.)	: Saygı.
h̄ürmet it-	: Saygı göstermek.
h̄üsün (A.)	: 1.Güzel, iyi. 2.Güzellik, iyilik.
h̄üsna (A.)	: En güzel.
h̄üsrev (F.)	: Padişah, hükümdar, sultan.

Iı ۴۱

ırak	: Uzak.
ırmak	: Çoğunlukla denize dökülen, özellikle genişliği ev taşıdığı su niceliği bakımından en büyük akarsu.
ıssı	: 1. Sıcaklık, hararet. 2.Sıcak.

İ İ İ

‘ibadet (A.)	: Bir dinin buyruklarını yerine getirme.
ibn (A.)	: Oğul.
‘ibret (A.)	: 1. Kötü bir olaydan alınan ders. 2. Acayip, tuhaf. 3. İskender Efendi tarafından 31 Mayıs 1870 ‘ten 5 Nisan 1873’e kadar İstanbul’da yayımlanmış olan günlük Türkçe gazete.
‘ibret-i ‘alem	: ‘Aleme, herkese gözdağı olsun diye.
ibtāl (A.)	: 1. Boş, hükümsüz bırakma, bırakılma, bozma; boşa çıkarma. 2. Lağvetme, feshetme.
ibtāl eyle-	: Boş, hükümsüz bırakmak.
icazet (A.)	: İzin.
icazet al-	: İzin almak.
icāzet iste-	: İzin istemek.
icāzet ver-	: İzin vermek.
ıdlāl (A.)	: Naz etme, nazlanma; aşırı derecede nazlanma.
ıdlāl eyle-	: Nazlanmak.
iḥāta (A.)	: Bir şeyin etrafını çevirme, sarma, kuşatma, etrafı çevrilme, kuşatılma, sarılma.
iḥāta eyle-	: Etrafını çevirmek, kuşatmak.
iḥmāl (A.)	: Ehemmiyet vermeme, mühimsememe, boşlama, terk etme, haliyle bırakma; savsaklama.
iḥmāl it-	: Önem vermemek, savsaklamak.
iḥsān (A.)	: İyilik etme, iyi davranma.
iḥsān it-	: İyilik etmek.
iḥtimāl (A.)	: Bir şeyin olabilmesi durumu, olasılık.
iḥtiyāç (A.)	: 1. Muhtaçlık, yokluk, yoksulluk. 2. Gerekliklik. 3. Çaresiz kalıp isteme.
iḥtiyār (A.)	: Seçme.
iḥtiyār eyle-	: Seçmek.
iḳdām (A.)	: 1. Gayret ve sebatla çalışma, devamlı çalışma. 2. İlerleme. 3. 1894’te Ahmet Cevdet ve Ethem İzzet Benice tarafından İstanbul’da yayımlanmış günlük bir gazete.
ikindi	: Öğle ile akşam arasındaki zaman dilimi.
ikrāh (A.)	: Birine zorla iş yaptırma. 2. İğrenme, tikslenme.
ikrāhen (A.)	: Zoraki, zorla. 2. İğrenerek, tiksinenek.
ikrām (A.)	: 1. Konuğu ağırlama. 2. Bir şeyi armağan olarak verme, sunma.
ikrām eyle-	: Misafir ağırlamak.
iḳrār (A.)	: Saklamayıp söyleme. 2. Dil ile söyleme, bildirme. 3. Tasdik, kabul.
iḳrār it-	: Kabul etmek, onaylamak.
iḳtidār (A.)	: Güç yetme, yapabilme.
‘ilāc (A.)	: Çare, derman.
ıldız /ılduz	: Yıldız.

ilerü	: İleri
‘ilim (A.)	: Bilme, biliş; bir şeyin doğrusunu bilme. 2. Okuyarak öğrenilen bilgi, nazari bilgi.
illā (A.)	: ... den başka, meğer. 2.Aksi halde. 3.İlle, mutlaka. 4. Yalnız.
İmān (A.)	: İnanç.
imāna gel-	: İslam dinini kabul etmek.
imdād (A.)	: Tehlikede olana yapılan yardım. 2. “Yetişin, kurtarın” anlamlarında kullanılan bir seslenme sözü.
imdād et-	: Yardım istemek.
imđi	: Şimdi, artık, o halde, öyleyse.
İmlā (A.)	: Yazım.
‘imrān (A.)	: Hz. Meryem’in babası.
inād (A.)	: Bir konuda direnme, ayak direnme. 2. Birine karşı çıkma, karşı düşünce ileri sürme.
inād it-	: Ayak diremek, karşı çıkmak.
‘inayet (A.)	: Dikkat, gayret, özenme.2.İyilik.
inkār (A.)	: Yaptığını, söylediğini, tanık olduğunu saklama, gizleme. 2.Kabul etmeme, tanımama.
inkār it-	: Kabul etmemek, tanımamak.
inşāf (A.)	: Adaletle ve doğrulukla davranma, vicdana dayalı davranış, merhamet.
inşā (A.)	: Yapı kurma, yapı yapma. 2. Düzyazı veya şiir kaleme alma, yazıya dökme. 3.Düzyazı.
inşāllah (A.)	: Allah isterse, Allah nasip etti ise.
intihāb (A.)	: Yağma ile mal alma, kapışma, talanlama.
intihāb it-	: Yağma ile mal almak, kapışmak, talanlamak.
intikām (A.)	: Öç alma.
intikām al-	: Öç almak.
irtesi	: Ertesi.
işbāt (A.)	: Kanıt göstererek bir şeyin gerçek yönünü ortaya çıkarma.
işbāt eyle-	: Kanıtlamak.
işpāt-ı vücūd	: Varlığını gösterme, hazır bulunma.
işpāt-ı vücūd et-	: Varlığını göstermek, hazır bulunmak.
iskele (İtal.)	: Deniz taşıtlarının yanaştığı çoğu tahta ve betondan yapılmış denize doğru uzanan yer.
istiğfār (A.)	: 1.Allah’tan günahının bağışlanmasını isteme. 2. Tövbe etme.
istiğfār it-	: Allah’tan af dilemek, tövbe etmek.
istiğnā (A.)	: Kanaat etme, tokgözlülük.
istiğnā it-	: Kanaat etmek.
istimālet (A)	: 1.Gönül çekme.2.Teselli etme, avutma.
istimālet vir-	: Teselli etmek.
‘ișyān (A.)	: Başkaldırı.
‘ișyān it-	: Başkaldırmak.
‘ișret (A.)	: Zevk, sefa, eğlence, yiyip içme.
‘ișrete başla-	: Eğlenceye başlamak.

‘işret it-	: Eğlenmek.
ıştiyāk (A.)	: Şevklenme, göreceği gelme, özleme.
itā‘at (A.)	: Boyun eğme, dinleme; alınan emre göre davranma.
itā‘at it-	: Boyun eğmek, dinlemek.
i‘timād (A.)	:Dayanma, güvenme. 2.Emniyet, güven
ittifāk (A.)	: Uzlaşma, sözleşme.
ittifāk it-	: Uzlaşmak, sözleşmek.
ittifāk eyle-	:Uzlaşmak, sözleşmek.
i‘zār (A.)	: Yanak.
izhār (A.)	: Gösterme, meydana çıkarma. 2. Yalandan gösteriş.
izhār eyle-	: Göstermek, meydana çıkarmak.
‘izzet (A.)	:1.Değer, kıymet; yücelik, ululuk. 2.Kuvvet, kudret. 3.Hürmet, saygı; ikram,izaz.

Kk Kk

ķabāhat (A.)	: Çirkin hareket, uygunsuz iş, kusur, suç.
ķabāhat eyle-	: Kusur, suç işlemek.
ķābil (A.)	:1.Kabul eden, kabul edici. 2. Olan, olabilir, mümkün.
ķaçan (ķaçan)	: Ne zaman, ne zaman ki, her ne zaman, nasıl, ne suretle.
ķadar (A.)	: Ölçüsünde, derecesinde. 2.Büyükliğinde, genişliğinde. 3.Dek. 4.Gibi.
ķadd (A.)	:Boy.
ķadem (A.)	: Ayak.
ķadem bas-	: Ayak basmak.
ķadem ko-	: Ayak basmak.
ķādir (A.)	: Gücü yeten, muktedir.
ķādir ol-	: Gücü yetmek, muktedir olmak.
ķahķaha (A.)	: Yüksek sesle çok gülme.
ķahramān (F.)	: Savaşta veya tehlikeli bir durumda yararlık gösteren kimse, alp, yiğit. 2. Bir olayda önemli yeri olan kimse.
ķahir (A.)	: Zorlama, zorla bir iş gördürme. 2. Üstün gelerek mahvetme, helāk etme, batırma, ezme. 3. Çok kederlenme, çok üzüntü duyma.
ķahren (A.)	: Zorla; ezerek.
ķā‘ide (A.)	: Kural.
ķa‘im-i maķām	: Kaymakam; birinin yerine geçen.
ķaķı-	: Öfkelenmek, hiddetlenmek.
ķāmet (A.)	: Boy, endam.
Kāmrān (F.)	: İsteğine kavuşmuş, mutlu.
ķandan	: Nereden.
ķal‘a (A.)	: Kale, hisar.
ķalafat : (Rum.)	: Geminin kaplama tahtaları arasını üstüğü ile doldurup ziftleyerek su getirmez duruma getirme işi. 2.Aşağısı dar, yukarısı geniş bir tür yeniçeri başlığı.

kalafata yatur-	: Gemiye onarmak için karaya çekmek.
kalatabān	: 1.Namussuz. 2. Hileci, düzenici, yalancı, şarlatan.
ka'il (A.)	: Razı olan, boyun eğen.
ka'il ol-	: Razı olmak, boyun eğmek.
ka'nda	: Nerede.
ka'ngı	: Hangi.
ka'ni	: Hani, nerede.
ka'nūn(A.)	: Ateş ocağı. 2. Soba. 3. Mangal. 4. Bir şeyin tutuşup yandığı yer. 5. Kış mevsiminin ilk iki ayı.
ka'nūn (A.)	: Devletin yasama kuvveti tarafından herkesçe uyulmak üzere konulan her türlü nizam. 2. Herhangi bir mevzū üzerindeki kanunu taşıyan kitap.
ka'nūn-u Nūşirevān	: İran'ın adaletiyle ün salmış hükümdar Nuşirevan'ın kanunları.
ka'pu	: Kapu.
ka'ranlık	: Karanlık, gece.
ka'rār (A.)	: 1.Durma. 2.Sonuca bağlama, karar verme. 3.Rahat, huzur.
ka'rār et-	: Durmak, karar vermek.
ka'rār eyle-	: Kararlaştırmak.
ka'randāş	: Kardeş.
ka'-	: Karıştırmak, birbirine katmak.
ka'rşu	: Karşılık olarak. 2.Muhalif, ters iş. 3.Karşılığında, sırası gelince.
ka'rūn (A.)	: 1.Beni İsrail'de zenginliği ile meşhur olan bir insan.2. (Bu isimden kinaye olarak) çok zengin kimse.
ka'sāvet (A.)	: 1.Sertlik, katılık. 2.Gam, keder, tasa.
ka'şd (A.)	: Bir işe bilerek isteyerek girme.
ka'şd it-	: Bir işi bilerek isteyerek yapmak.
ka'sem (A.)	: Yemin, and.
ka'sem eyle-	: Yemin etmek.
ka'şır (A.)	: Köşk, saray.
ka'tār (A.)	: Taşıt dizisi. 2.Tren.
ka'tī (A.)	: Kesip atan, tereddüde yer bırakmayan, kesin.
ka'tleyle-	: Öldürmek.
ka'tre (A.)	: Damla, damlayan şey
ka'vī (A.)	: Güçlü, kuvvetli, sağlam.
ka'vīm (A.)	: Aralarında töre, dil ve kültür ortaklığı bulunan, boy ve soy bakımından da birbirine bağlı insan topluluğu, budun.
ka'vl (A.)	: Söz, rivayet.
ka'vl eyle-	: Söz etmek, sözleşmek.
ka'vūr	: Gāvūr, kāfir.
ka'y	: Endişe, tasa
ka'y it-	: Endişelenmek, tasalanmak.
ka'yd (A.)	: Ayağa vurulan zincir, pranga, bukağı.
ka'yd-ı bend	: Bağlama.
ka'yd-ı bend it-	: Bağlamak

kebîr (A.)	: Büyük, ulu.
kel (F.)	: Saçı dökülmüş olan kimse.
kelb (A.)	: Köpek.
kemân (F.)	:Yay
kemend (F.)	: İdam için kullanılan yağlı kayış.
kemer (F.)	: Bele dolayarak toka ile tutturulan kumaş, deri veya metalden yapılan bel kâğıdı.
ķemlik	: Kötülük.
kenâr (F.)	: Kıyı, kenar.
kerem (A.)	:1.Soyluluk, ululuk, büyüklük. 2. Bağış olarak verme, iyilik, cömertlik.
kerem eyle-	: İyilik etmek.
kerem ol-	: Büyük olmak.
kerîm (A.)	: Kerim sahibi, cömert, eli açık.
kerre (A.)	: Defa, kez.
keşret (A.)	: Çokluk, bolluk.
keşende (F.)	: Çekici, çeken.
kâşķî (F.)	: Dilek anlatan cümlelerin başına getirilerek “ne olurdu” anlamında özlem veya pişmanlık bildiren söz, keşke.
kevn (A.)	: Olma. 2. Var olma, varlık, vücut.
kezâlik (A.)	:Keza, bu; bu da öyle.
ķılıç	: Uzun, düz veya eğri, ucu sivri bir veya her iki yüzü keskin, kın içinde bele takılan, çelikten silah.
ķismet (A.)	: Evlenilecek kimse.
ķışķa (A.)	: 1. Hikâye. 2. Olay.
ķiyâmet (A.)	: Dünyanın sonu, bütün ölülerin dirilerek mahşerde toplanacakları zaman.
ķiyâs: (A.)	: Bir tutma, denk sayma, karşılaştırma.
ķiyâs eyle-	: Karşılaştırmak.
ķiyâs it-	: Karşılaştırmak.
ķızıl	: Altın. 2.Bakır.
ķifâyet (A.)	:Yetişme, elverme; yeterlik.
ķîn (F.)	: Birine karşı duyulan öç alma isteği.
ķinâye : (A.)	: Düşünüleni dolaylı olarak anlatan söz. 2.Üstü kapalı, sitemli, dokunaklı söz. 3.Bir sözü gerçek anlamının dışında kullanma sanatı.
ķinâye eyle-	: Dolaylı, sitemli söz söylemek.
ķirâ (A.)	: Bir konutun, bir mülkün veya taşıt gibi herhangi bir şeyin belli bir bedel karşılığında, belli bir süre için başkasına verilmesi.
ķirmân (F.)	: Kurtlar.
ķitâb (A.)	: Kitap.
ķizb : (A.)	: Yalan söyleme, yalan.
ķizbî (A.)	: Sakat, yanlış, yalan.
ķizb ol-	: Yalan söylemek.
ķuç-	: Kucaklamak, sarılmak, bağrına basmak.

komak	: 1. Bırakmak, terk etmek. 2. İzin vermek, müsaade etmek, serbest bırakmak, salıvermek. 3. Alıkoymak. 4. Tesir etmek, etkilemek.
komak eyle-	: İzin vermek, müsaade etmek.
konak	: 1. Konuk olunan yer, menzil, misafirhane. 3. Misafir. 4. Bir konaklık yer.
konandır-	: Misafir etmek, gelen misafiri oturtup ağırlamak.
koñşu	: Konutları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları ad, komşu.
qubbe (A.)	: Yarım küre biçiminde ve yapıyı örten dam, kümbet.
qudüm (A.)	: Uzak bir yerden, yoldan gelme; ayak basma.
küh (F.)	: Dağ.
kul	: Bende, köle, hizmetçi.
kul ol-	: Kul olmak, köle olmak.
kulāguz	: Kılavuz.
kulāguz al-	: Kılavuz almak.
kulle	: Zirve, doruk.
kulle-i Kaf	: Kaf Dağı'nın zirvesi.
kuşür (A.)	: Eksiklik, noksan. 2. Bilerek veya bilmeyerek bir işi gereği gibi yapmama. 3. özür.
kuşür et-	: Bir işi gereği gibi yapmamak.
kuşan-	: Beline kuşak, kılıç, kemer vb. şeyler bağlamak.
küşk (F.)	: Bahçe içinde süslü ev, kasır, köşk.
kuşluk	: Günün sabah ile öğle arasındaki bölümü.
kuvvet (A.)	: 1. Fiziksel güç, takat. 2. Şiddet, zor, cebir. 3. Yetke, erk, nüfuz. 4. Bir ülkenin silahlı gücü.
küy (F.)	: Köy.
küffār (A.)	: Müslüman olmayanlar, kâfirler.
küfr (A.)	: 1. Allah'a ve dine ait şeylere inanmama. 2. Dinsizlik, imansızlık. 3. İslam dinine uymayan inanışlarda bulunma. 4. Sövüp sayma, fena, kaba söz söyleme.
külüng (F.)	: Taşları, kayaları parçalamakta kullanılan sivri kazma.
küş (F.)	: Öldüren, öldürücü.
küş it-	: Öldürmek.
kütük	: 1. Kalın ağaç gövdesi. 2. Kesilmiş ağaç gövdesi.

L1

lācīn (A.)	: Lanetlenmiş.
lākin (A.)	: Ama ancak.
lācnet (A.)	: 1. Tanrı'nın sevgi ve ilgisinden yoksun olma, beddua. 2. Kötü, berbat, çok kötü.
lācnet it-	: Beddua etmek.
lāşe (F.)	: 1. Kokmuş hayvan ölüsü, leş. 2. Çok kötü kokan.
lāţif (A.)	: Yumuşak, hoş, güzel; nazik.

lâîfe (A.)	: Şaka.
lâîfe it-	: Şaka yapmak.
lā-ya'qil (A.)	: Dalgın.
lā-ya'qil ol-	: Dalgın olmak
lāyık (A.)	: Bir kimseye uygun olan, yaraşan.
lāzım (A.)	: Gerekli.
lenker (F.)	: Gemiyi yerinde mıhlamak için denize atılan zincir ve bu zincirin ucundaki çapa, lenger.
levh (A.)	: Yassı, düz, üzerine resim, yazı gibi şeyler yazılabilen nesne.
leyl (A.)	: Gece.
libās (A.)	: Elbise.
libās giydür-	: Elbise giydirmek.
liḳā'	: 1. Görme, rast gelip kavuşma. 2. Yüz, çehre.
līḳa (A.)	: Mürekkep hokkalarına konan ham ipek.
līmān (Rum.)	: Gemilerin barınmalarına, yük alıp boşaltmalarına, yolcu indirip bindirmelerine yarayan doğal ve yapay sığınak.
lütuf (A.)	: İyilik, iyi muamele, lütuf, bağış.
lütuf eyle-	: İyilikte bulunmak, bağışlamak.

Mm

mābeyn (A.)	: Aradaki iki şeyin arası.
ma'bud (A.)	: Kendisine ibadet olunan, tapınılan. 2. Allah.
madārā (F.)	: Kötü, sevimsiz
Mağara	: Belli bir yamaca veya kaya içine doğru uzanan, barınak olarak kullanılabilen yer kovuğu.
mağlūb (A.)	: Yenilmiş, yenilen kimse.
mağrib (A.)	: Batı.2. Afrika'nın Mısır dışındaki kuzey ülkeleri.
maḫal (A.)	: Yöre, yer.
maḫbūb (A.)	: Sevilmiş, sevgili.
maḫbūbe (A.)	: Sevilen, sevgili.
maḫbūs (A.)	: Hapsolünmüş, bir yere kapatılmış.
maḫbūs ol-	: Bir yere kapatılmak.
maḫfi (A.)	: Gizli, saklı.
maḫlūḳāt (A.)	: Yaratılmış şeyler, canlılar, yaratıklar.
maḫrūm (A.)	: Bahtsız, nasipsiz. 2. İsteddiğini, dileddiğini elde edemeyen.
maḫrūm ol-	: İsteddiğini, dileddiğini elde edememek.
maḫşūş (A.)	: Başkasında bulunmayan, yalnız bir kimseye ait olan
mā'il (Ā.)	: 1. Bir yana eğilmiş, eğik, eğri. 2. Hevesli, istekli, düşkün. 3. Andırır, benzer, ...e çalar.
maḫām (A.)	: Mevki, kat, yer.
ma'ḳūl (A.)	: Akla uygun, akıllıca.
ma'ḳūl gör-	: Akla uygun, mantıklı görmek.
maḳşūd (A.)	: İstenilen şey, istek.
māl (A.)	: Bir kimsenin taşınır veya taşınmaz varlıklarının bütünü.

māl-ā-māl (A.)	: Çok dolu, dopdolu.
māl-ā-māl ol-	: Çok dolu olmak.
ma ^l lūm (A.)	: 1.Bilinen, belli. 2.Etken, faili bilinen ve belli olan.
ma ^l mūr (A.)	: Bayındır, şenlikli.
ma ^l nā (A.)	: Anlam.
ma ^l reke (A.)	: Savaş.
maṣḥara (A.)	: Maskara, soytarı.
ma ^l ṣūḳ (A.)	: 1.Sevilen, sevilmiş (Erkek).
ma ^l ṣūḳā (A.)	: Sevilen (Kız, kadın), sevgili.
māt (F.)	:Satranç oyununda taraflardan birinin yenilgisi.
māt ol-	: Yenilmek, mağlup olmak.
maḥzar (A.)	: Nail olma, şereflenme. 2.Bir şeyin görüldüğü, çıktığı yer.
ma ^l zūr (A.)	: Mazereti olan, mazeretli.
ma ^l zūr ol-	: Mazereti olmak.
mecāl (A.)	: Güç, kuvvet, derman, takat.
meclis (A.)	:Toplanma, sohbet ve eğlenme toplantısı.
meclis kur-	: Sohbet ve eğlence toplantısı tertip etmek.
mecnūn (A.)	: Cin tutmuş, çıldırmış, deli, divane. 2.Āşık, seven, tutkun.
medār (A.)	: Bir şeyin döneceği, devredeceği, üzerinde hareket edeceği yer, etrafında dönülen nokta.
medār eyle-	: Dönmek, devretmek.
medāyin (Medain) (A.)	:1.Şehir. 2. Eski İran'da Dicle civarında yedi şehrin adı olup İslam fetihleri sırasında başkenti teşkil ediyordu.
meded (A.)	: Yardım, imdat.
meded it-	: Yardım, imdat dilemek.
medḥ (A.)	: Övme, birinin iyi şeylerini söyleme.
medḥ it-	: Övmek, birinin iyi şeylerini söylemek.
meger (F.)	: Fakat ancak, yalnız.
mehābet (A.)	: Ululuk, korkunçluk; büyük görünme.
mekān (A.)	: 1.Yer, mahal. 2.Ev, oturlan yer.
mekkārī (A.)	: Hilekârlık, hile.
mekkī (A.)	: 1. Mekke'ye ait. 2. Mekkeli.
mektüb (A.)	: 1. Yazılmış. 2. Mektup.
melā ^l (A.)	: Cemaat.
melāḥ (F.)	: Çekirge ayağı; Bir karıncanın Hz. Süleyman'a götürdüğü armağan. (Eski edebiyatta "çam sakızı çoban armağanı" atasözünün yerine kullanılır.)
melā ^l in (A.)	: Herkesin lanet ve nefretini kazanmışlar.
mellāḥ (A.)	: Gemici, kaptan, denizci.
mel ^l ūn (A.)	: 1.Tanrı tarafından lanetlenmiş olan, lanetli. 2.Lanetlenmiş kimse. 3.Nefretle karşılanan, kötü.
melīk (A.)	: Allah'ın adlarından.2. Padişah, hükümdar, hakan.
men ^l (A.)	: Engelleme, önleme.
men ^l eyle-	: Engellemek, önlemek.
menzil (A.)	:Yollardaki konak yeri.2.Ev. 3.Bir günlük yol, konak. 4.Mesafe.

merāhim (A.)	: Deriye içirilerek veya sürülerek kullanılan tereyağı kıvamında yağlı ilaç, merhem.
mertebe (A.)	: Aşama, derece, rütbe.
mercān (A.)	: Mercan
merd (F.)	:1.Yiğit, sözünün eri, güvenilir.
merdān (F.)	: Mertler, insanlar, erkekler, yiğitler. 2. Bir çeşit ney.
merdāne (F.)	: Ere, erkeğe yakışacak yolda, mertçe, erkekçe.
merḥabā (A.)	: Selam. 2."Geniş ve mamur yere geldiniz, rahat ediniz, günaydın, hoş geldiniz." anlamlarında bir selamlaşma sözü.
merḥabālaş-	: Selamlaşmak.
merhem (A.)	: Deriye içirilerek veya sürülerek kullanılan tereyağı kıvamında yağlı ilaç.
mertebe A.)	: Aşama, derece, rütbe.
meşelā (A.)	: Misal olarak, şunun gibi, söz gelişi.
mest (F.)	: Sarhoş.
mest eyle-	: Sarhoş etmek.
mestāne (F.)	: Sarhoşa yakışacak şekilde, sarhoşça, sarhoşcasına.
mestāne ol-	: Sarhoş olmak.
meş'ale (A.)	: Aydınlatıcı alet, lamba, kandil. 2.Ucunda alev çıkararak yanan bir madde bulunan değnek, sopa.
meşgūl (A.)	: Bir işle uğraşan, iş görmekte olan.
meşgūl ol-	: Bir işle uğraşmak.
meşhūr (A.)	: Tanınmış, herkesçe bilinen.
meşkūr (A.)	: Şükre, teşekkürle değer, beğenilmiş, övülmüş.
metānet (A.)	: Metinlik, sağlamlık; sağlam, kuvvetli olma, dayanıklılık.
meyl (A.)	: Eğilme, eğiklik; akıntı.
meyyit (A.)	: Ölü.
mevc (A.)	: Dalga.
mevc ur-	: Dalga vurmak.
mevcūd (A.)	:Var olan, bulunan. 2.Bir topluluğu oluşturan bireylerin tümü.
meyān (F.)	: Ara, orta.
meydān (A.)	:1.Geniş, açık, düz yer alan. 2. Yarışma veya karşılaşma yeri.
mīḥ (F.)	: Kazık.
miftāḥ (A.)	: Anahtar.
mihir (F.)	: Güneş.
mihrāb (A.)	: Camilerde, mescitlerde, yönelinen taraftaki duvarda bulunan ve imamlık edene ayrılmış olan oyuk, girintili yer.
miḳdār (A.)	: Ölçü.
mināre (A.)	: Camilerde müezzinin ezan okuduğu, sela verdiği, şerefesi olan, çoğunlukla taştan, yüksek ve ince yapı.
minnet (A.)	: Yapılan bir iyiliğe karşı kendini borçlu sayma, gönül borcu.
mirtās (A.)	: Dinin yasağından kaçınan (Perhizkar).
misāfir (A.)	: Konuk, misafir.
mişāl (A.)	: Masal.

mişkāl (A.)	:Yirmi dört kıratlık bir ağırlık ölçüsü.
mısrī (A.)	: Mısır ülkesi ile ilgili. 2. Mısırlı.
mu ^c āmele (A.)	: Davranma, davranış.
mu ^c āmele eyle-	: Davranmak.
mu ^c āvenet (A.)	: Yardım, yardım etme, yardımcılık.
muḥabbet (A.)	: Sevgi, sevme.
muḥabbet it-	: Sevmek.
muḥabbet-nāme	:1.Aşk mektubu. 2. Dost, arkadaş mektubu.
muḥaddiṣān (A.)	: Hadisçiler, hadis bilginleri.
muḥaddiṣān-ı rūziḡār	: Dönemin, devrin hadis bilginleri.
muḥāfaẓa (A.)	: Saklama, koruma.
muḥāl (A.)	: İmkānsız, olanaksız.
muḥālefet (A.)	: Aykırılık, zıtlık, karşı gelme, uymama.
muḥālefet it-	: Karşı fikirde olmak.
muḥālif (A.)	: Aykırılık gösteren, uygun olmayan. 2. Birinin düşüncesine zıt düşüncede bulunan.
muḥkem (A.)	: Sağlam, sağlamlaştırılmış.
muḥtāç (A.)	: İhtiyacı olan, kendisine bir şey lazım olan, bir eksiği olup onu tamamlamak isteyen. 2.Yoksul, fakir.
muḥtār (A.)	:1.Seçilmiş, seçkin. 2.Hz. Muhammed hakkında kullanılır. 3. Köy veya mahalle işlerine bakmak üzere halkın seçtiği kimse.
mu ^c fn (A.)	: Yardımcı.
muḡābele (A.)	: Karşılık verme, karşılama, karşılık.
muḡābele et-	: Karşılık vermek.
muḡābil (A.)	: Karşı, karşıda bulunan.
muḡābil ol-	: Karşısına çıkmak, karşı karşıya gelmek.
muḡaddem (A.)	: Takdim edilen, sunulan.
muḡaddem et-	: Takdim etmek, sunmak.
muḡaddet (A.)	: Takdir olunmuş, kıymeti biçilmiş ; kadri, değeri bilinmiş, beğenilmiş. 2. Yazılı, alınyazısı.
muḡārīn (A.)	: Yaklaşmış, bir yere gelmiş.
muḡārīn ol-	: Yaklaşmak, bir yere gelmek.
muḡarrer (A.)	: Kararlaştırılmış, kesin.
muḡarrer ol-	: Kararlaştırmak.
muḡāṣara(A.)	: Kuşatma, etrafını çevirme.
muḡāṣara eyle-	: Kuşatmak, etrafını çevirmek.
muḡāṣara it-	: Kuşatmak, etrafını çevirmek.
muḡāṣara (A.)	: Tehlike. 2.Zarar, ziyan, korku.
muḡaddem (A.)	:1.Takdīm edilen, sunulan. 2.Önde olan, önde giden.3.Değerli, üstün.
muḡayyed (A.)	: Bir işe önem verip bakan.
muḡayyed ol-	: Önem vermek, gözetmek.
muḡurād (A.)	: İstek, arzu, dilek, amaç, maksat.
muṣāḡabet (A.)	: Sohbet etme, görüşme, konuşma.
muṣāḡabet eyle-	: Sohbet etmek, görüşmek.

muşanna ^c (A.)	: Sanatlı, süslü, gösterişli.
muşt (F.)	: 1.Yumruk; tokat. 2.Avuç (Mecaz anlam).
muşt muşt ol-	: Yumruk yumruğa girmek.
mu ^t tād (A.)	: Adet olunmuş, alışılmış.
mu ^t tī (A.)	: Veren.
muttaşıl (A.)	: Ulaşan, kavuşan, bitişen.2. Aralıksız, hiç durmadan.
muvāfık (A.)	: Uygun, yerinde.
mübārek (A.)	: Kutlu, kutsal, uğurlu, çok saygı duyulan.
mübāriz (A.)	:1.Döğüşe, güreşe kalkışan. 2. Kuvvetli münakaşaya girişen.
mübāriz dile-	: Döğüşmek, güreşmek, münakaşa yapmak.
mücādele (A.)	: Birbirlerine isteklerini kabul ettirmek için iki taraf arasında yapılan zorlu savaş.
mücādele eyle-	: Savaşmak.
müheyyā(A.)	: Hazır.
müheyyā ol-	: Hazırlanmak, hazırlık yapmak.
mühür (F.)	: Mühür, imza.
mühürle-	: Mühürlemek, imzalamak.
müjde (F.)	: Muşt, sevinç haberi. 2. Hayırlı, sevinçli bir haber getirene verilen bahşiş.
müjde it-	: Müjdelemek
mükedder (A.)	: 1.Bulandırılmış, bulanık. 2.Azarlanmış. 3.Kederli, üzüntülü, tasalı.
mükedder ol-	: Bulanık olmak, kederli olmak.
mülākāt (A.)	: Görüşme.
mülākāt ol-	: Görüşmek.
mülākāt (A.)	: Buluşma, görüşme.
mülayemet (A.)	: 1.Uygunluk. 2. Yumuşak huyluluk, yavaşlık. 3. Bağırsakların yumuşaklığı.
mülk (A.)	: Devletin egemenliği altında bulunan toprakların bütünü. 2. Taşınmaz mal.
mümkîn (A.)	: Mümkün, olası.
mümtāz (A.)	: İmtiyazlı, ayrı tutulmuş, üstün tutulmuş.2. Seçkin.
münācāt (A.)	: Allah' dua etme, yalvarma.
münācāt it-	: Allah'a dua etmek, yalvarmak.
münakkaş (A.)	:1.Nakışlı, resimli, işlemeli. 2.Renkli dokuma motiflerle süslü kumaşların umumi adı.
münāsebet (A)	:1.İlişki. 2.İki şey arasındaki uygunluk.
münevver (A.)	:1.Nurlandırılmış, parlatılmış, aydınlatılmış, ışıklı. 2. Aydın kimse.
mübtelā (A.)	: Bağımlı. 2. Tutulmuş. 3.Āşık, vurgun
mübtelā ol-	: Bağımlı olmak.
mürd (F.)	: Ölmüş, gebermiş.
mürd ol-	: Ölmek, gebermek.
mürğ (F.)	: Kuş.
mürğān (F.)	: Kuşlar.

mürüvvet (A.)	:1.İnsaniyet, mertlik, yiğitlik. 2.Cömertlik, iyilikseverlik. 3.Kadın adı.
müslümân (A.)	: İslam dininden olan, Müslüman.
müstağrak (A.)	: Batmış, gark olmuş.
müstağrak it-	: Batmak, gark olmak.
müstağni (A.)	:1.Doygun, gönlü tok. 2. Çekingen, nazlı davranma. 3.Lüzumlu, gerekli bulmayan.
müstaḥak (A.)	: Hak etmiş, hak kazanmış, layık.
müşāhade (A.)	: Bir şeyi gözle görme.
müşāhade eyle-	: Bir şeyi gözle görmek.
müşāvere (A.)	: Danışma.
müşāvere eyle-	: Danışmak.
müşerref (A.)	: Şereflendirilmiş, kendisine şeref verilmiş, şerefli,
müşerref ol-	: Şereflendirmek.
müşkil (A.)	: Güç, zor, çetin. 2.Engel, güçlük, zorluk.
müşterī (A.)	:1. Satın alan, alıcı. 2.Alışverişte bulunan. 3. İstekli.
müteʿāl (A.)	: Yüksek, yüce. 2. Allah'ın sıfatlarından biri.
müyesser (A.)	: Kolayı bulunup yapılan; kolay gelen, kolaylıkla olan.
müyesser it-	: Kolaylıkla yapmak.
müyesser ol-	: Kolay olmak.

Nn Nñ

naʿat (A.)	: Bir şeyin niteliklerini övme.
naʿat-ı resūl	: Hz. Muhammed'in niteliklerini övmek, ondan şefaata dilemek amacıyla yazılan kaside.
nā-bekār (F.)	: Hayırsız, yaramaz, kötü hareket sahibi, müfsit.
nā-bedīd (F.)	: Görünmez, belirsiz, kayıp.
nā-bedīd ol-	: Görünmez, kaybolmak.
nāçār (F.)	: 1.Çaresiz, ister istemez. 2. ...zorunda kalmış. 3.Zavallı.
nāçār ol-	: Çaresiz kalmak.
nādān (F.)	: Bilgisiz, cahil.
nādānlık	: Bilgisizlik, cahillik.
nādānlık it-	: Bilgisizlik, cahillik etmek.
nādīm (A.)	: Pişman olan.
nādīm ol-	: Pişman olmak.
nāgāh (F.)	:1.Vakitsiz. 2. Ansızın, birdenbire.
nāʿil	: Muradına eren, ele geçiren.
nāʿil ol-	: Muradına ermek, ele geçirmek.
naḳḳāş (A.)	:Yağlı boya ile duvar nakışları yapan usta, süsleme sanatkarı. 2.Nakış işleyen, nakış yapan kimse.
nākil (A.)	:1.Anlatma. 2.Aktarma, geçirme.
nākil eyle-	: Anlatmak.
nākil it-	: Anlatmak, aktarmak.

nākīlān (A.)	: Aktaran, anlatan.
nākīlān-ı āṣār	: Haberleri nakleden, aktaran kişi.
naķış (A.)	: 1.Resim. 2.Duvarlara, tavanlara yapılan yağlı veya sulu boya resim, süsleme sanatı. 3. İpekle, sırma ile işleme.
nām (F.)	: Ad, ün.
nāmdār (F.)	: Namlı, ünlü.
nāme (F.)	: Mektup.
nāme yaz-	: Mektup yazmak.
nā-murād (F.)	: Muradına erişememiş.
nā-ümīd	: Ümitsiz.
nāmzed (F.)	: Aday.
nār (A.)	: Ateş.
na'ra (A.)	: Haykırma, bağırma.
na'ra ur-	: Bağırarak.
naşīhat (A.)	: Öğüt.
naşīhat eyle-	: Öğüt vermek.
naşīb (A.)	: Pay, hisse.
naşīb ol-	: Payına düşeni almak.
naẓar (A.)	: Bakış, bakma, göz atma.
naẓar it-	: Bakmak.
nāzenin (F.)	: Cilveli, oynak, çok nazlı yetiştirilmiş, şımarık.
nāzlan-	: İsteksiz gibi görünerek cilve yapmak.
nebīr (A.)	: Erkek torun.
nebīre (A.)	: Kız torun.
necāt (A.)	: Kurtulma, kurtuluş.
nerīmān (F.)	: 1.Rüstem'in dedesi olan Sam'ın babası. 2.Kadın adı.
nesl (A.)	: Nesil, kuşak. 2. Soy.
nesne	: Belli bir ağırlığı ve hacmi, rengi olan her türlü cansız varlık, şey obje.
nessār (A.)	: Nesreden, saçan, dağıtan.
nessār it-	: Saçmak, dağıtmak.
nevāhat (F.)	: Saz çalma. 2.Okşama.
nevāhat kıl-	: 1.Saz çalmak. 2.Okşamak.
nevbet (A.)	: Sıra; sıra ile görülen iş.
nevcivān (F.)	: Taze, genç, delikanlı.
nezāket (A.)	: Başkalarına karşı saygılı ve incelikli davranma.
nezāket eyle-	: Saygılı ve incelikli davranma.
nezāket gör-	: Saygı görmek.
mışf (A.)	: Yarım, yarı.
nice	: 1.Kaç. 2. Ne kadar, çok, birçok. 3.Nasıl.
nidā (A.)	: 1.Çağırma, bağırma, seslenme. 2.Ses verme.
nidā it-	: Bağırarak, çağırarak.
nigār (F.)	: Güzel, sevgili.
nihāyet (A.)	: Son.
nikāb (A.)	: Peçe, yüz örtüsü.

nikāb aş-	: Peçe, örtü takmak.
nikāh (A.)	: Evlenme, nikāh.
nikāh it-	: Evlenmek, nikāhlamak.
nīlgün (F.)	: Lacivert.
ni‘met (A.)	: Ekmek, yiyecek, nimet.
nisyān (A.)	: Unutma.
nişān (F.)	: İz, belirti, alamet.
niyāz (F.)	: Yalvarma, yakarma.
niyāza başla-	: Yalvarmaya başlamak.
niyāz eyle-	: Yalvarmak.
niyāz kākı-	: Öfke ile yalvarmak.
nīze (F.)	: Süngü, mızrak, kargı.
nīzedār (F.)	: Kargılı, mızraklı, süngülü.
nīze ur-	: Süngü ile vurmak.
nūr (A.)	: Aydınlık, ışık, parıltı.
nūrānī (A.)	: 1.Nurlu, ışıklı. 2. Saygı uyandıran bir yüz.
nūr-ı İslām	: İslam’ın aydınlığı.
nūr-ı yezdān	: Allah’ın nuru.
nuşret (A.)	: 1.Yardım. 2. Allah’ın yardımı. 3. Başarı, üstünlük.
nūşirevān (F.)	: İnan’da 531’den 579’ a kadar hükümdarlık etmiş ve doğruluğuyla şöhret bulmuş olan Sāsānī şahı ki “ādil” lakabıyla anılır.
nuţuk (A.)	: Söz, lakırdı; konuşma. 2.Söylev, bir kalabalığa karşı söylenen söz. 3.Söyleyiş, söyleme kuvveti.
nücūm (A.)	: Yıldızlar.

Oo

oğul	: Erkek evlat, oğul.
otāğ	: Çadır, büyüklere özgü çadır.

Öö

‘ömür (A.)	: 1.Yaşam. 2.Çok hoş giden şey.
özge	: Başka.
özür (A.)	: 1.Bir kusur veya suçun hoş görülmesini gerektiren sebep. 2.Suçun bağışlanması.3 engel.4. Kusur, eksiklik.
özür dile-	: Af dilemek.

Pp

Pādişāh(F.)	: Hükümdar, sultan.
pāk (F.)	: 1.Temiz, arık. 2.Saf, halis.3. Kutsal, mübarek.
pāk eyle-	: Temizlemek.
panbuh	: Pamuk.

pāre pāre	: Parça parça.
pāre pāre eyle-	: Parçalamak.
pāyitaht (F.)	:Başşehir, başkent.
peder (F.)	:1.Baba. 2. Papaz.
pehlivān (F.)	: Pehlivan, yiğit.
pelid : (F.)	: 1.Pis, murdar. 2.Alçak, rezil kimse.3.Yer palamudu.
pençe-i kahr	: Kahır pençesi, mahveden el.
perir (F.)	: Evvelki gün, öteki gün.
perişān (F.)	:1. Dağınık, düzensiz, karışık. 2. Acınacak durumda olan, zavallı.
perişān ol-	: Dağınık, düzensiz olmak.
peşimān (F.)	: Yaptığı bir işin veya davranışın olumsuz sonucunu görerek üzülen.
peşimān ol-	: Yaptığı bir işin yanlış veya uygunsuz sonuç verdiğini anlayarak üzülme.
peydā (F.)	: Belli, açık.
peydā ol-	: Belli olmak.
peygāmbēr (F.)	: Nebi, peygamber.
peyker (F.)	: Yüz, surat.
pīr (F.)	:Yaşlı, koca, ihtiyar kimse. 2.Bir tarikat veya sanatın kurucusu.
puşu	: Birine saldırmak için beklenen yer.
post (F.)	:1. Tüylü hayvan derisi. 2. Tarikatlarda şeyhlik makamı. 3.Makam.

Rr

raʿd-vār	: Gök gürlemesi gibi.
raḥne (F.)	: 1.Gedik, yarık, yırtık ve bozuk yer. 2. Zarar, ziyan, bozukluk.
raḥş (F.)	: Gösterişli ve güzel at.
raḥt (F.)	: At takımı.
raḳīb (F.)	:1.Ayakbağı, köstek. 2.Mani, engel.
raḳīb ol-	: Mani olmak.
rāst (F.)	: Tesadüf.
rāst kıl-	: Tesadüf etmek, rastlamak.
rāst gel-	: Tesadüf etmek.
rāvi (A.)	: Rivayet eden, söyleyen, hikāye eden, anlatan
rāviyān	: Rivayet edenler, söyleyenler, hikāye anlatanlar.
rāviyān-ı aḥbār	: Haberleri rivayet edenler.
rāyiḥa (A.)	: Güzel koku.
rāzı (A.)	: Rıza gösteren, kabul eden.
rāzı ol-	: Rıza göstermek, kabul etmek.
reʿāyā (A.)	:1.Bir hükümdar idaresi altında bulunan ve vergi veren halk. 2.Bütün halk. 3.Hıristiyan tebaa.
redd (A.)	: Geri döndürme, geri çevirme.
redd eyle-	: Geri döndürmek, geri çevirmek.

remil (A.)	: 1. Kum. 2.Birtakım nokta ve çizgilerle kayıptan haber verme dolandırıcılığı.
renc̄ide (F.)	: İncinmiş, kırılmış.
renc̄ide id-	: Kırmak, incitmek.
res̄ul (A.)	: Elçi. 2. Peygamber, yalvaç.
Res̄ulullah	: Hz. Muhammed.
revāne (F.)	: Yola koyulan, yollanan, gitmek.
revāne ol-	: Yola koyulmak, yollanmak, gitmek.
re>y	: Görme, görüş.
rızā (A.)	: Razı olma, isteme, dilek.
rızık (A.)	:Allah'ın herkese bahşettiği nimet. 2.Azıcık, yiyecek, içecek.
ri ^c āyet (A.)	:1.Gütme, gözetme. 2. Sayma, saygı. 3.Ağırlama.
ri ^c āyet it-	:Saygı duymak, hürmet etmek.
ricā (A.)	: Dileme, dilek.
ricā eyle-	: Dilemek, istemek.
rikāb (A.)	: Üzengi.
rikāb ol-	: Üzengi olmak.
rīz (F.)	: Döken, akıtan, saçan.
rūm (A.)	: 1.Romalı. 2.Arap ilinde başka ilden olan kimse.3. Anadolu. 4.Osmanlı. 5. Sivas ve yöresi.
rūzigār (F.)	:1.Zaman, devir. 2.Dünya. 3.Yel, rüzgār.
rūstem (F.)	:Ünlü İran şairi Firdevsi'nin Şehname'sinde adı geçen İran'ın ünlü pehlivan ve savaşçısı.
rūsvāy (F.)	: Rezil, itibarsız, haysiyetsiz.
rūsvāylık	: Rezillik.
rūpyā (A)	:1. Düş. 2.Gerçekleşmesi beklenen şey, umut.

Ss Şş Şş

sa ^c ādet (A.)	: Mutluluk.
sa ^c ādete irişdür-	: Mutluluğa eriştirmek.
sā ^c at (A.)	: Saat, vakit.
şabāh (A.)	: 1.Sabah vakti.2.Sabah ezanı.
şabır (A.)	: Sabır.
şabır eyle-	: Sabretmek, tahammül etmek, katlanmak.
şadā	: Ses. 2. Yankı.
şāf (A.)	:Temiz, karışık olamayan, halis. 2.Kolay aldatılabilen, kurnazlığa akli ermeyen.
şāf (A.)	: Dize, sıra.
şāf çek-	: Dizilmek, sıralaya girmek.
safā (A.)	: Zevk, eğlence, gönül şenliği.
sāf bağla-	: Dizilme, sıralanmak.
şağ	: Sağlam, dayanıklı.
şağ getir-	: Öldürmeden teslim etmek.
şağdıç	: Düğünde gelin veya damada kılavuzluk eden kimse.

sağlık	: Sıhhat, esenlik.
sağrı	: Memeli hayvanlarda bel ile kuyruk arasındaki dolgun ve yuvarlakça bölüm.
şāhibkırān (F.)	: Hükümdar, muzaffer hükümdar.
şāhibkırānlık	: Hükümdarlık.
şahn (A.)	: 1.Avlu. 2.Evin ortasındaki açıklık. 3.Oyuk, boşluk, boş yer. 4.Orta, meydan aralık.
şahn-ı meydan	: Meydanın ortası.
sāhi (A.)	: Hata işleyen, yanılan.
şāhih (A.)	: 1.Gerçek, doğru. 2.Halis, kusursuz, ayıpsız.
sāhir (A.)	: Maskaralık eden.
şāhirān (A.)	: Büyülercesine, büyüleyici gibi.
şahrā (A.)	: Çöl.
sa'īd (A.)	: 1. Yüksek.2.Yukarı çıkan.
sā'ir (A.)	: Seyreden, harekette olan, yürüyen. 2.Bir şeyden kalan başka şey. 3.Geçen, dolaşan. 4. Diğer, başka, gayrı.
şakal	: Yetişkin erkeklerde alt gene ve yanakta çıkan kılların tümü.
sākī (F.)	: İçki sunan içki veren.
şakīl (A.)	: 1.Ağır.2.Sıkıntılı, can sıkın. 3.Çirkin. 4.Ağır ve kalın okunan hece.
sākin (A.)	: Hareketsiz olan, oynamayan.2.Uslu, kendi halinde olan, yavaş. 3.Bir yerde oturan.3. sākin ol- : Hareketsiz olmak, uslu olmak.
şal	: 1.Dağ eteği, yamaç. 2.Tabut.
şalık	: Ucunda kısa zincirlere bağlı birkaç demir yuvarlağı bulunan sopadan ibaret eski bir savaş aleti, çomak, gürz.
şālih (A.)	: Yarar, elverişli, iyi, uygun, yakışır. 2.Yetkisi ve hakkı olan. 3. Dinin emrettiği şeylere uygun harekette bulunan.
şalık ur-	: Savaş aleti ile vurmak.
sālim (A.)	: Esen, sakin, huzurlu.
sancağ	: Alay bayrağı.
şandal (A.)	: Kerestesi sert ve kokulu bir ağaç.
şāni' (A.)	: Duyan, işiten.
şāni' ol-	: Duymak, işitmek.
şandeli (A.)	: Sandal ağacı ile ilgili. 2. Sandal ağacından yapılmış sandalye.3. Avrupa hükümdarlarının oturdukları hükümet kürsüsü.
şandık (A.)	: İçine çeşitli şeyler konulan, tahtadan yapılmış, kapaklı ev eşyası.
sarāy (F.)	: Hükümdarların veya devlet adamlarının oturduğu büyük yapı.
sārbān (F.)	: Deveci, deve sürücüsü.
şarf (A.)	: Harcama, tüketme, kullanma.
şarf ol-	: Tüketmek, harcamak.
şavul-	: Savuşturulmak, geçiştirilmek.
sa'ıy (A.)	: Çalışma, emek.
sa'ıy it-	: Çalışmak.
sebeb (A.)	: Bir şeyin olmasına veya belli bir halde bulunmasına yol açan şey.

seccāde (A.)	: Namazlık.
secde (A.)	: Genellikle namaz kılariken alnı, el ayalarını, dizlerini ve ayak parmaklarını yere getirerek alınan durum.
sed (A.)	: 1.Kapama, tıkama; kapanma, tıkanma, engel olma. 2.Perde. 3.Set, tümsek. 4.Baraj.
sed çek-	: Kapamak, tıkamak.
sefid (F.)	: Ak.
segird-	: Koşmak. 2.Yürümek. 3.Koşturmak. 4.Saldırmak, akın etmek.
seher (A.)	:Tan yerinin ağarmasından az önceki vakit.
sehm-nāk (F.)	: Korkunç, korkulu
sil/sel (A.)	: Sürekli yağan yağmurdan, eriyen kardan oluşan geçtiği yerlere zarar veren taşkın su, su taşkını.
selām (A.)	: Selam.
selāmet (A.)	: Esenlik, emin olma, kurtulma.
selāmet bul-	: Kurtulmak.
selef (A.)	: Bir yerde, bir işte, bir vazifede başka birinden önce bulunmuş olan kimse. 2. Eski adam.
semā (A.)	: Gökyüzü.
semend (F.)	: Çevik ve güzel at.
semir (A.)	: Gece vakti birlikte sohbet eden.
semir eyle-	: Gece vakti birlikte sohbet etmek.
šenā (A.)	: Övme, övüş.
seng (F.)	: Taş.
seng-i ħarā	: Mermer taşı, pek sert taş.
sengin (F.)	:Taştan, taştan yapılmış.
ser (F.)	: Baş, kafa.
serāsime (F.)	: Serssem.
serāsime ol-	: Serssem olmak.
serasker	: 1. Asker ve ordu kumandanı. 2.Harbiye nazırı(Milli Müdafaa Vekili)
serbāz (F.)	: Cesur, yiğit. 2. İran'da bir sınıf asker.
serdār (F.)	: Asker başı, kumandan, komutan.
serencām (F.)	: Bir işin, bir olayın sonu.2. Başa gelen bir durum veya olay.
sergerdān (F.)	: 1. Başı dönen, serssem, şaşkın. 2. Perişan.
sergerdān ol-	: Başı dönmek
sergüzešt (F.)	: Serüven, birinin başından gelip geçen şey.
serħad	: Hudut, sınır.
serheng (F.)	: Çavuş.
serheng-i Mıṣrī	: Mısırlı çavuş.
ser-firāz (F.)	:Başını yukarı kaldıran, yükselten, benzerlerinden üstün olan.
ser-firāz ol-	: Başını yukarı kaldırmak.
ser-nigūn (F.)	:1. Baş aşağı olmuş, ters dönmüş. 2.Talihsiz, bahtsız.
seğirt-	:1.Akın etmek, saldırmak.2.Koşmak, yürümek.
ser-ķaplan	: Kaplanların başı.
ser-keş (F.)	: Dikbaşı, başkaldıran; inatçı; itaatsiz.

sermüze (F.)	: Çizme üzerine giyilen lastik.
server (F.)	: Baş, başkan, reis, ulu.
server-i bî-perva	: Korkusuz reis.
şevāb (A.)	: 1. Allah tarafından mükāfatlandırılan hareket. 2. Hayırlı hareket, hayır işleme.
şevāba gir-	: Hayır işlemek.
sevdā (F.)	: 1. Aşk, sevgi. 2. Aşırı sevgiden doğan bir çeşit hastalık. 3. İstek, heves, arzu.
seyelān (A.)	: Akma, akıntı.
seyyid (A.)	: 1. Efendi, bey; ağa; ileri gelen, baş, başkan. 2. Hz. Muhammed'in torunu Hz. Hasan'ın soyundan olan kimse.
seyyidü'l mürselīn	: (Peygamberlerin efendisi, başı) Hz. Muhammed.
seyf (A.)	: Kılıç.
seyirci	: Bir olayı gören, izleyen, izleyici.
seyirci ol-	: İzlemek.
seyir (A.)	: İzleme.
seyir eyle-	: İzlemek.
seyyāre (A.)	: 1. Güneş'in etrafında dolaşan gezegen. 2. Kervan, kabile.
şıdık (A.)	: Doğruluk, gerçeklik. 2. İç, yürek temizliği.
şihhat (A.)	: Sağlık.
şihhat bul-	: Sağlığına kavuşmak.
sihir (A.)	: Büyü
sihir it-	: Büyü yapmak.
sille (F.)	: Elin iç yüzü ile vurulan tokat.
sille ur-	: Tokat atmak.
silsile (A.)	: Zincir, zincirleme olan şey. 2. Art arda gelen şeylerin meydana getirdiği sıra. 3. Soysop, ocak.
sîmürğ (F.)	: Anka kuşu, masal kuşu.
sinn (A.)	: 1. Diş. 2. Yaş, ömrün derecesi.
sîne (F.)	: Göğüs, yürek.
siper (F.)	: Arkasına geçilerek korunacak engel.
sitem (F.)	: Bir kimseye yaptığı bir hareketin veya söylediği sözün üzüntü, alınganlık, kırgınlık vb. duygular uyandırdığını öfkelenmeden belirtme.
sizcileyin	: Sizin gibi.
şoşak (A.)	: İl, ilçe vb. yerleşim bölgelerinde, iki yanında evler olan, caddeye oranla daha dar veya kısa olabilen yol.
şoñra	: Daha ileri bir zamanda, müteakiben, önce karşıtı.
şovuk	: Soğuk.
şovukluk	: Soğukluk, serinlik.
suʔāl (A.)	: Sorma.
suʔāl eyle-	: Sormak.
şuç	: Törelere, ahlak kurallarına aykırı davranış.
şuffe (A.)	: Çimenlik; çimenli yer.

şulh (A.)	:Barış.
şulh ol-	: Barışmak.
sultān (A.)	:1.Padişah, hükümdar. 2.Hükümdar ailesinden olan(anne, kız kardeş, kız çocuk gibi) kadınlardan her biri.
şūret (A.)	: Görünüş, biçim.
şūret-i tebdīl it-	: Kıyafet değiştirmek.
suvar	: Su.
suvar eyle-	: Sulamak, su vermek.
sūbhānallah (A.)	:1. “Allah’ı her türlü kusur, ayıp eksikliklerden tenzih ederim.” manasındadır. 2.Şaşma anlatmak için kullanılır.
sūheyl (A.)	: Semanın güney yarım küresinde bulunan Sefine-i Nuh burcundaki parlak ve büyük bir yıldızın adı.
sūndūs (A.)	: Parlak renkli, çiçekli altın veya gümüş telle işlemeli, nakışlı olarak dokunmuş ipek kumaş.

Şş

şād (F.)	: Neşeli, sevinçli.
şād ol-	: Neşelenmek, sevinmek.
şādmān (F.)	: Sevinçli.
şādmānlık	: Sevinçlilik.
şādmānlık ol-	: Sevinçli olmak, sevinmek.
şāh (F.)	: Hükümdar, padişah, sultan.
şahbāz (F.)	:1. Bir cins iri ve beyaz doğan. 2.Yiğitli, şanlı, gösterişli adam.
şāhīn (F.)	: Şahin, doğan.
şāmīl (A.)	: İçine alan, kaplayan, çevreleyen.
şarāb (A.)	: İçki, şarap.
şarāb iç-	: içki, şarap içmek.
şark (A.)	: Doğu.
şav-	: 1.Geçıştirmek, defetmek, bastırmak, atlatmak, uzaklaştırmak, gidermek, bertaraf etmek. 2.Durgun suya yol vermek.
şāyed (F.)	: Eğer, belki, ola ki.
şebgīr (F.)	:1.Gece uyumayan. 2. Gece giden Kervan. 3. Sabah vakti. 4. Sabah kuşu.
şebhūn (F.)	: Gece baskını.
şebhūn eyle-	: Gece baskını yapmak.
şecīc (A.)	: Yürekli, yiğit.
şeddād (A.)	:Yemen’de Ad kavminin hükümdarı.(Büyük binalarla ve bu arada Cennet’ e benzetmek arzusuyla yaptırdığı “İrem bağı” ile ün almıştır. Bu bağdaki köşke girmek nasip olmadan Allah’ın gazabına uğrayarak hepsi yer ile bir olmuştur.)
şeddādī (A.)	: Çok büyük ve sağlam yapı.
şedīd (A.)	: Şiddetli, sert, katı; sıkı.
şefāat (A.)	: Birinin suçundan geçilmesi veya dileğinin yerine getirilmesi için edilen aracılık.

şefâat it-	: Bir kimsenin suçunun affedilmesi için aracılık etmek.
şehîd (A.)	: Din veya yüksek bir ülkü uğrunda ölen kimse; savaşta ölen.
şehir (F.)	: Kent, şehir.
şehrbân (F.)	: Şehre bakan, şehir bekçisi.
şehriyâr (F.)	: Hükümdar.
şehzâde (F.)	: Padişahların ve oğullarının erkek çocuklarına verilen san.
şemâ'il (A.)	: Huylar, tabiatlar, ahlaklar.
şems (A.)	: Güneş.
şemşîr (F.)	: Kılınc.
şer (A.)	: Kötülük, fenalık.
şerbet (A.)	: Meyve suyu ile şekerli su karıştırılarak yapılan içecek. 2. Belli törenlerde konuklara sunulan şekerli içecek.
şeref (A.)	: 1. Büyüklük, yükseklik, ululuk. 2.Övünme.
şerîk (A.)	: 1. Şerik. 2.Ders, mektep, medrese arkadaşı.
şerîk koş-	: Ortak koşmak.
şevk (F.)	: Şiddetli arzu; keyif, neşe, sevinç.
şeyh (A.)	: Tarikat kurucusu, bir tarikatta en yüksek dereceye ulaşan kişi. 2. Arap kabile ve aşiret başkanı.
şeytân (A.)	: Şeytan.
şifâ (A.)	: Hastalıktan kurtulma, iyi olma, sağalma.
şikâr (F.)	: Av.
şikâr it-	: Avlamak.
şikâr eyle-	: Avlamak.
şikâyet (A.)	: Hoşnut olmadığını bildirme, sızlanma, yakınma.
şikâyet it-	: Hoşnut olmadığını bildirmek, sızlanmak, yakınmak.
şimden gerü	: Sonra, bundan böyle, artık.
şimşîr (F.)	: Kılıç.
şîr (F.)	: Arslan.
şîr-gîr (F.)	: 1.Arslanı tutacak derecede kuvvetli ve cesur olan 2. Çakırkeyif, yarı sarhoş.
şîrîn- zebân (F.)	: Tatlı dili, dilitatlı.
şol	: Şu, o.
şübhe (A.)	: Kuşku.
şükür (A.)	: Tanrı'ya duyulan minneti dile getirme, görülen iyiliğe karşı gösterilen memnunluk, minnettarlık.
şükür it-	: Allah'a duyulan minneti dile getirmek.
şükür eyle-	: Allah'a duyulan minneti dile getirmek.
şükür-ü yezdân	: Allah' a şükür.
şükür-ü yezdân eyle-	: Allah' a şükür eylemek.

Tt Tt

ta'am (A.)	: Yemek.
taban	: Bir şeyin en alt bölümü.
taban kaldur-	: Hızla gitmek.

tabanca	: Tokat, şamar, sille.
tābi^c (A.)	:Bağımlı.
tābi^c ol-	:Bağımlı olmak.
ta^cbīr (A.)	:Yorum, anlatım.
ta^cbīr olun-	: Yorumlamak, anlatmak.
ṭabl (A.)	: Davul.
ṭabl-ı aşāyiş	: Asayiş davulu.
ṭabl-ı aşāyiş çaldır-	: Asayiş davulu çaldırmak.
ṭabl-ı beşâret	: Müjde davulu.
ṭabl-ı beşâret çaldır-	: Müjde davulu çaldırmak.
ta^caccüb (A.)	: Şaşırma, hayret etme.
ta^caccüb eyle-	: Şaşırma, hayret etmek.
ta^caccüb it-	: Şaşırma, hayret etmek.
ta^caşşuk (A.)	: Āşık olma.
ta^caşşuk eyle-	: Āşık olmak.
tāç (A.)	: Soyluluk, iktidar, güç veya hükümdarlık sembolü olarak başa giyilen, değerli taşlarla süslü başlık.
tafşīl (A.)	: Etraflı olarak bildirme, uzun uzadıya anlatma, açıklama,
tağ	: Dağ.
taḥammül (A.)	: Dayanma, katlanma.
taḥkīk (A.)	: Hakikat, gerçek.
taḥsīn (A.)	: Beğenme, aferin.
taḥsīn it-	: Aferin demek.
taḥsīn şadāsı	: Beğenme sesi.
taht (F.)	: Hükümdarlık makamı, taht.
tā'ife : (A.)	:1. Etrafını dolaşan, dönen. 2.Arabistan'da Mekke yakınında bir şehir.
tākāt (A.)	: Güç, kuvvet.
tākāt getir-	: Dayanmak.
taḳrīr (A.)	: Anlatma, anlatış.
taḳrīr eyle-	: Anlatmak.
ṭālīb (A.)	: İsteme, istek, dilek.
ṭālīb ol-	: İstemek.
ṭālīb (A.)	: İsteyen.
ṭālī^c (A.)	: Sonradan gelen, bir şeyin arkası sıra gelen.
ta^clīm (A.)	: Öğretme.
ta^clīm eyle-	: Öğretmek.
ta^cma³ (A.)	: Doymazlık, çok isteme, açgözlülük.
ta^cn (A.)	: Sövme, yerme, ayıplama.
ta^cna başla-	: Ayıplamak, yermek.
ṭaraf (A.)	: Yön, taraf.
tārīḩ (A.)	: Bir olayın, gününü, ayını ve yılını bildiren söz.
ṭarīk (A.)	: Yol.
tārumār (F.)	: Dağınık, karışık, perişan.
tārumār eyle-	: Dağıtmak.

taşarruf (A.)	:1. Sahip olma. 2. İdare ile kullanma, tutum, ekonomi.
tavır (A.)	: Hal, eda, gidiş; davranış.
tavir eyle-	: Davranış yapmak.
taşvîr (A.)	: 1. Resmini yapma. 2.Resim, figür, portre. 3.Yazıyla tarif etme.
taşra	: Dışarı.
taşra ol-	: Dışarı çıkmak.
tatlu	: İyi, güzel koku.
tavk (A.)	: 1. Gerdanlık. 2.Takat, güç.
ta ^ç yîn (A.)	: Belirleme, belli etme.
ta ^ç yîn eyle-	:Belirlemek, belli etmek.
ta ^ç yîn it-	: Belirlemek, atamak.
taşma	: “Düşme, kayma, dengeli ol” anlamlarında emir cümlesidir.
tāze (F.)	:1.Taze, körpe; sulu, yaş. 2.Genç. 3. Yıpranmamış, yorulmamış.
tāzī (F.)	: Genellikle tavşan avında kullanılan, uzun bacaklı, çekik karınlı, çok çevik bir tür köpek.
ta ^ç zīm (A.)	:1. Büyükleme, ululama, büyük sayma. 2. Saygı gösterme, ikram etme.
tāziyāne (F.)	: Kırbaç, kamçı.
tāziyāne ur-	: Kırbaçla, kamçıyla vurmak.
tebessüm (A.)	: Gülümseme.
tebessüm it-	: Gülümsemek.
tecāhül (A.)	: Bilmez gibi görünme, bilmezlikten gelme.
tedārik (A.)	: Hazırlama, hazırlık.
tedārik gör-	: Hazırlamak, hazırlık yapmak.
tedbīr (A.)	: Önlem, çare.
tedbīr it-	: Önlem almak
tebdīl (A.)	: Değiştirme, başka bir hale getirme.
tebdīl it-	: Değiştirmek.
te ^ç essüf (A.)	: Kederlenme, tasalanma; acıma.
te ^ç essüf eyle-	: Kederlenmek, tasalanmak.
tekbīr (A.)	: “Allah-u Ekber” (Allah, uluların en ulusudur.)
tekbīr getir-	:“Allah-u Ekber” demek.
teklīf (A.)	: Birinden eziyetli, fakat başkası için faydalı olan bir iş isteme.
teklīf it-	: Faydalı bir iş istemek.
tekrār (A.)	: Bir şeyi iki veya daha çok defa yapma.
tekrīm (A.)	: Saygı gösterme, ululama.
telef (A.)	:1.Hayvanı yok etme, öldürme. 2.Boş yere harcama yıpratma.
telef olun-	: Hayvanı öldürmek.
telkīn (A.)	: 1. Aşılama, kulağına koyma. 2. Yeniden Müslüman olan kimseye iman esaslarını anlatma.
telkīn eyle-	: İman esaslarını anlatmak.
temāşā (F.)	:1. İzleme, seyretme. 2. Eğlenme.
temāşā eyle-	: İzlemek, seyretmek.
tenbīh (A.)	: Uyarma, uyarı.
tenbīh eyle-	: Uyarmak.

tenezzül (A.)	:1. Kendine aykırı düşen bir işi veya durumu kabul etme, alçalma, inme, aşağılama.2.Gönül alçaklığı, kibirsizlik. 3.Düşme, inme.
teng (F.)	: 1. Dar, sıkıntılı (şey, yer). 2. Küçük.
teng eyle-	: Daraltmak.
tenhā (F.)	:1.Yalnız, ıssız, boş. 2.Yalnız, tek.
terahhüm (A.)	: Merhamet etme, acıma.
terahhüm eyle-	: Merhamet etmek, acımak.
tertib (A.)	:1. Dizme, sıralama, hazırlama, düzene koyma.
tertib it-	: Hazırlamak, düzene koymak.
tesellī (A.)	: Avunma, avuntu, moralini yüksek tutma.
tesellī vir-	: Maral vermek.
teşir (A.)	: Etki.
teşir iyle-	: Etkilemek.
teslīm (A.)	:1. Bir emaneti yerine verme. 2.Bir şeyi yeni sahibine verme. 3.Hakikat olduğunu söyleme.
tevābi (A.)	: Maiyette bulunanlar, tabi olanlar.
tevbe (A.)	: İşlenmiş bir günahın veya suçun bir daha işlenmeyeceğine dair verilen söz.
tevbe it-	: Bir günah işlememeye söz vermek.
tevekkül (A.)	: İş Allah'a bırakıp kadere razı olma.
tevekkül-i hüdā	: Allah' tevekkül etme.
tevhid (A.)	: Allah'ın birliğine inanma.
teslīm it-	: Emaneti sahibine vermek.
terk (A.)	: 1.Bırakma, ayrılma. 2. Vazgeçme. 3.Bakmama, ihmal etme.
terk it-	: Bırakma, vazgeçmek.
tezkere (A.)	:1.Pusula. 2.Askerlik görevinin bitirildiğini bildiren belge.
tezkere yaz-	: Askerlik bitirme belgesini yazmak.
tılsım (A.)	: Doğaüstü işler yapabileceğine inanan güç.
tumār (F.)	:1. Binek hayvanlarının kollarını derisini temizleme. 2.Yara bakımı.
tumār it-	: Hayvanların kollarını derilerini temizlemek.
tırāş (F.)	: Saç veya sakalı kesme işi, yülüme.
tırāş eyle-	: Saç veya sakal kesmek
tıg (F.)	: Kılıç.
tır (F.)	: Ok.
tır at-	: Ok atmak.
tır çek-	: Ok çekmek.
tır- endāz (F.)	: Ok atıcı, ok atan.
tır- endāzlık	: Ok atma.
tız(F.)	: Tez, çabuk.
toğa	: Kemer, kayış, ayakkabı vb.nin iki ucunu birbirine bağlamaya, bunları istenilen genişlikte tutturmaya yarayan, türlü biçimlerde tutturmalık.
toğsan	: Doksan.
tolu	: İçki ile doldurulmuş kadeh.

torba	: Genellikle pamuk ve kıldan dokunmuş, türlü boy ve biçimde, ağzı büzülüp bağlanabilen araç.
toşoğrı	: Dosdoğrı.
tuşfe (A.)	: Hediye, armağan.
tül (A.)	: 1.Uzunluk, boy. 2.Zaman çokluğu uzun müddet.
türbe (A.)	: Genellikle ünlü bir kimse için yaptırılan içinde o kimsenin mezarı bulunan yapı.
tüvân (F.)	: Güç, takat.

Uu

uğur	: 1.Ön, yön. 2.Yol.
ulaşık	:1.İleriden beri sürüp gelen. 2.Birbiri ardına, arkası kesilmeksizin. 3. Bağlılık, irtibat. 4.Yakınlık, akrabalık.5.Bitişik, bağlı.
ulū	: Büyük.
ulūhiyyet (A.)	: Allahlık sıfatı, Tanrılık vasfı.
ur-	: Vurmak, çarpmak.
urz	: Mani, engel.
uş-	: Uçmak.

Üü

ülke	:Bir devletin egemenliği altında bulunan toprakların tümü, diyar, memleket.
ümeyye (A.)	: Emevi hanedanının atası.Haz. Muhammed'in dedesi olan Haşim Ümeyye'nin amcası.
ümīd (F.)	: Umut.
ürki-	: Ürkemek.
ürkid-	: Ürkütmek.
üryān (A.)	: Çıplak.
üryān it-	: Çıkarmak, meydana çıkarmak.
üslüb (A.)	: Tarz.
üstād (F.)	: Üstün bilgi veya yeteneği olan kimse.

Vv

vādi (A.)	: 1.İki dağ arasındaki çukurca arazi veya geçit, koyak. 2. Çalışma alanı, tutulan yol, benimsenen tarz.
vāfir (A.)	: Çok, bol.
vāhid (A.)	: Yalnız, tek.
vakʿa (A.)	: Olay, hadise.
vākiʿ (A.)	:1. Olan, olagelen, rastlayan. 2.Geçen, geçmiş olan.
vakkāş (A.)	: Savaşçı, okçu.
vakīit (A.)	: 1.Vakit, zaman. 2.Saat, günün muhtelif saatleri. 3.Mevsim. 4. Münasip, uygun zaman.

vakt-i seher	:Seher vakti.
vālide (A.)	: Anne.
vaşf (A.)	: Övme.
vaşf eyle-	: Övmek.
vāşıl (A.)	: Ulaşan, kavuşan, varan.
vāşıl ol-	: Ulaşmak, kavuşmak.
vāsi ^c (A.)	: Geniş, açık, enli, bol.
vaz ^c (A.)	: Koyma.
vaz ^c olun-	: Konulmak.
vedā ^c (A.)	: Ayrılırken birine selam ve esenlikler dileme.
vedā ^c it-	: Esenlikler dilemek.
vefā (A.)	: Sözünde durma, sözünü yerine getirme. 2.Dostluğu devam ettirme. 3.Yetişme, yetme, kâfi gelme.
vefāt (A.)	: Ölüm, ölme.
vekīl (A.)	: Birinin, işini görmesi için yerine bıraktığı veya yetki verdiği kimse.
veled (A.)	: Çocuk, erkek evlad, oğul.
veled-i zinā	: Nikâhsız, evlenmeden dünyaya gelen çocuk.
vekīl koy-	: Herhangi birine yetki vermek.
velākīn (A.)	: Ama fakat.
velvele (A.)	: Gereksiz telaş, gürültü ve heyecan.
velvele şal-	: Gürültü etmek.
ve sâ'ir (A.)	: Diğer.
veyāhūd	: Yahut.
vezīr (A.)	: Vezir, paşa.
vilāyet (A.)	: 1.Bir şeyi kudretle elde etme. 2.Birine kefil olma.2.Dostluk, muhabbet. 4.İl.
vuşūl (A.)	: Ulaşma, gelme, varma.
vuşūl bul-	: Ulaşmak, gelmek, varmak.
vücūd (A.)	: İnsan veya hayvan gövdesi, beden.
vüzerā ^p (A.)	: Vezirler.

Yy

yaban	:1. Dışarı, başka diyar, ıssız yer. 2. Boş, saçma.
yaban söyle-, yabana söyle-	:Saçma sözler söylemek, boşa konuşmak.
yād (F.)	: 1.Hatırlama, anma. 2.Hatır, gönül.
yād it-	: Hatırlamak, anmak.
yādigār (F.)	: Bir kimseyi, bir olayı hatırlatan, nesne veya kişi.
yaḥşi	: İyi, güzel.
yāhūd (A.)	:Yahut, veya, ya da.
yaqın	: Az bir ara ile ayrılmış olan (zaman veya yer) , uzak karşıtı.
ya'ni (A.)	: 1.Demek, şu demek. 2.Sözün kısası, doğrusu, senin anlayacağın.
yār (F.)	: 1.Sevgili. 2. Dost, tanıdık. 3. Yardımcı.

yarlıka	: Padişah, hükümdar.
yas	: Ölüm veya bir felaketten doğan acı ve bu acıyı belirten davranışlar, matem.
yavuz	: Güçlü, çetin. 2. İyi, gürbüz, güzel. 3.Kötü, fena.
yavuzlan-	: Kızmak, azgınlaşmak. yavuzluk: 1. Kötülük, fenalık. 2.Huysuzluk, azgınlık. 3.Sertlik, keskinlik, haşinlik.
yay	: 1.Ok atmaya yarayan, iki ucu arasına kiriş gerilmiş, eğri veya metal çubuk. 2. Farklı amaçlarla çeşitli biçimlerde yapılan esnek parça. 3. Zemberek.4 Hallacın pamuk veya yünü atmak tokmak yardımıyla kullandığı araç.
yayan	: Yürüyerek ilerleme.
yedek	: Gereğinde kullanılmak için elde bulundurulan, asıl karşıtı. 2.Gereğinde kullanılmak için fazladan bulundurulan, ayrılmış olan.3. Yedekte götürülen at.
yedek çek-	: Yedekte bulunan atı çekmek.
yek (F.)	:1.Bir, tek. 2.Birlik, bir oluş.
yek-ā- yek (F.)	:1. Tek tek, birer birer. 2. Ansızın.
yek-dest (F.)	: 1. Bir elli. 2. Bir cins, bir çeşitte. 3. Eskiden bir çeşit rende.
yelek	: 1.Ceket altına giyilen kolsuz ve kısa giysi. 2. Okun yay kirişine takılan bölümündeki tüy.
yelken	: Rüzgār gücünden yararlanarak geniş bir yüzey oluşturacak biçimde yan yana dikilen ve teknenin direğine uygun bir biçimde takılarak onu hareket ettiren kumaş veya şeritlerin tümü.
yemīn (A.)	: Ant.
yezdān (F.)	: Allah, Tanrı.
yezdān-perest (F.)	: Allah' a tapan.
yıldırım	:1.Gök gürültüsü ve şimşekle görülen, hava ile yer arasındaki elektrik boşalması.2.Çok hızlı yapan.
yigirmi	: Yirmi.
yigit	: Genç, delikanlı.
yoldaş	: Yol arkadaşı.
yu-	: Yıkamak.
yukarı	: Yukarı.
yumruq	: Parmakların kapanmasıyla elin aldığı biçim.
yügrük	: 1.Hızlı giden, çok koşan, işlek. 2.Yürürlük, hızlı gitme.
yürek	: 1. Kalp. 2.Bir kimsenin ruhsal yönü, gönül.
yüz	: Yüz, sima.
yüz çevir-	: Gösterdiği ilgiyi kesmek.

Zz Zz Zz Zz

zabt (A.)	:1.Sıkı tutma.2.idaresi altına alma, kendine mal etme.3. Silah kuvveti ile bir yeri alma.
zabt eyle-	: Sıkıca tutmak.

zabt it-	: Bir yeri idare altına almak.
zāhir (A.)	: Görünen, açık, belli, meydanda.
zāhir ol-	: Ortaya çıkmak, görünmek.
zahīre (A.)	: Gerektiğinde kullanılmak için saklanan tahıl.
zaḥm (F.)	: Yara.
zaḥm-ı şedīd	: Şiddetli yara.
zaḥmdār (F.)	: Yaralı.
zaḥmet (A.)	: Güçlük.
zaḥmet çek-	: Güçlük çekmek.
zaḥmlu	: Yaralı.
zarāfet (A.)	: 1. Zariflik, naziklik, ,incelik. 2. Davranış, söyleyiş, giyim ve kuşam inceliği.
zarār (A.)	: 1.Bir menfaatin bozulması veya kaybolması. 2. Zıyan, eksiklik, kayıp.
zarūrī (A.)	: İster istemez olacak olan iş.
zāt (A.)	: Kendi.
zāyic (A.)	: Elden çıkan, kaybolan; zarar, zıyan.
zāyic it-	: Zarar etmek.
zāyic ol-	: Zarar etmek.
zebān (F.)	: Dil,lisan.
zeberdest (F.)	:1. Eli üstün. 2. Mahir.
zebūñ (F.)	: Düşkün, perişan, aciz.
zebūñ ol-	: Gücünü kaybetmek, acizleşmek.
zehre (F.)	: Öd, safra.
zemīn (F.)	: Yer, yeryüzü.
zengî (F.)	: 1. Siyah, zenci adam. 2.XIV. ve XV. asırlarda Şiraz ve havalisinde hüküm süren beyliğin adı.
zarāfet (A.)	:1. Zariflik, naziklik, incelik. 2. zavranış, söyleyiş, giyim ve kuşam inceliği.
zencīr (F.)	: Birbirine geçmiş bir sıra metalden halkadan oluşan bağ. 2. Art arda gelen şeylerin oluşturduğu dizi.
zerre (A.)	: Pek ufak parça.
zerrīn (F.)	:1. Altından yapılmış, altın.2.Altın gibi sarı. 3.Parlak. 4.Kadın adı.
zewāl (A.)	:1.Yerinden ayrılıp gitme. 2.Sona erme. 3. Güneşin başucunda bulunma, öğle vakti.
zill (A.)	: Gölge, koruma, sahip çıkma.
zill-ı leyl	: Gecenin gölgesi.
zift (A.)	: Katran ve diğer organik maddelerin buharlaşmasından veya damıtılmasından elde edilen, kolay kırılan, az ısı ile eriyen, katı, siyah, parlak madde, karasakız.
zikir (A.)	: Anma, anılma.
zikir it-	: Anmak, anılmak.
zīn (F.)	: Binek atlarına vurulan eyer.
zīnet (A.)	: Süs, bezek.

zindān (F.)	:1.Tutuklu veya hükümlülerin içine konulduğu kapalı yer. 2. Çok karanlık veya sıkıntılı yer.
zindanc ı	: Zindanda görevli kimse.
zīnet (A.)	: Süs, bezek.
zīnet vir-	: Süs eşyası vermek.
zīnhār (F.)	: Asla.
zīrā	: Çünkü zirā, şundan dolayı, bu sebeple.
zīr ü zeber (F.)	: Alt üst.
zīr ü zeber ol-	: Alt üst olmak.
ziyā (A.)	: Işık, aydınlık.
ziyāde (A.)	: Çok, daha çok, daha fazla.
ziyāfet (A.)	: Konuk ağırlama, ziyafet, şölen.
ziyāfet eyle-	: Konuk ağırlamak.
ziyāret (A.)	: Görmeye gitme, görüşmeye gitme.
ziyāret it-	: Görüşmeye gitmek.
zuhūr (A.)	: Görünme, meydana çıkma, baş gösterme.
zuhūr eyle-	: Görünmek, meydana çıkmak.
zulmet (A.)	: Karanlık.
zulümāt (A.)	: Karanlık.

5. KİŞİ VE MEKÂN ADLARI DİZİNİ

Bu bölümde Hamzaname metninin elli üçüncü cildinde yer alan kişi ve mekân adlarının yer aldığı bir dizin hazırlanmıştır. Metinde bulunan mekân ve kişi adları alfabetik diziye göre kalın yazı tipi ile çeviriyazılı bir biçimde sıralanmıştır.

5.1. Kişi Adları Dizini

Aa, Āā, °A°a

°Acil (°Acil Serfirāz) : 49a/1, 49a/5, 49a/15, 49b/16, 50a/5, 50a/14, 50b/10, 51a/4, 51b/4, 51b/7, 51b/12, 51b/19, 53a/7, 53a/15, 53b/8, 53b/16, 54a/2, 54a/11, 54a/14, 54a/18, 54b/2, 54b/5, 54b/7, 54b/8, 54b/11, 54b/15, 55a/14, 55a/15, 55a/17, 55b/1, 55b/3, 55b/4, 56a/19, 57a/2, 57a/7, 57a/13, 57a/15, 57b/3, 57b/10, 57b/16, 58a/1, 58a/7, 58a/15, 58b/19, 59a/8, 59a/15, 59b/7, 59b/12, 59b/16, 59b/18, 60a/5, 60a/8, 60a/13, 61a/6, 61a/19, 61b/4, 62a/2, 62b/9, 62b/16, 64b/7, 68a/12, 72a/17, 75a/1.

°Ād (°Ād Cūş Buş, °Ād Cūşen Buş, Şula °Ād Cūşen): 43a/, 43b/1, 43b/9, 44a/16, 44b/4, 44b/10, 44b/15, 45a/2, 45a/3, 45a/8, 45a/14, 46a/1, 46a/8, 46a/14

°Adlān (°Adlān-ı Teberdār, °Adlān-ı Tirdār) : 43b/16, 44a/4, 44a/7, 44a/19, 44b/7, 44b/13, 44b/17, 45a/9, 45a/12, 45a/15, 45b/13, 45b/14, 45b/15, 46a/7, 46a/13, 48a/3.

A°ine Şāh: 37a/11, 37a/15, 39b/3, 39b/17, 40a/2, 40a/6, 41a/7, 42a/4, 42a/19, 46b/16.

Alcub: 68b/8, 68b/18, 68b/19, 69a/4, 69a/11, 69b/15, 70a/2, 70a/6, 70a/9, 70a/14, 70a/15, 70b/4, 70b/8, 70b/13, 71a/3, 71a/5, 71b/5, 71b/10, 71b/17, 72a/5, 72a/12, 72b/13, 75a/2.

Algār: 95a/12.

°Ammim: 83b/2, 109b/6, 109b/12.

°Amr(°Amr bin Rüstem) : 3a/7, 21b/5, 21b/10, 22a/6, 22b/1, 23a/3, 23b/6, 23b/11, 23b/16, 24a/5, 25a/12, 25b/9, 29b/9, 35a/12, 37a/11, 48b/1, 69a/5, 76b/15, 78b/13.

°Amr-ı Ma°dı: 48b/2.

Arzaq Cūş Melik Efkendār: 72a/14.

°Āşım (°Āşım °Ayyār) : 2b/5, 2b/7, 3a/11, 3b/2, 3b/9, 3b/17, 4a/7, 4a/8, 4a/13, 4b/7, 4b/9, 4b/13, 4b/14, 4b/15, 4b/17, 5a/11, 5a/13, 5a/15, 6b/12, 9b/5, 9b/7, 10a/6, 10a/8, 10b/4, 10b/6, 11a/1, 11a/3, 11a/12, 11a/16, 11b/1, 11b/2, 11b/6, 11b/13, 12b/4, 12b/11, 13a/4, 13a/7, 14b/9, 14b/10, 14b/13, 14b/17, 15a/1, 15a/11, 15a/15, 15b/2, 15b/13, 16a/3, 16a/6, 16a/7, 16a/14.

Aşub (Aşub °Ayyār): 69a/5, 69a/6, 69b/10, 71b/11, 71b/12, 71b/14, 71b/17, 72a/4, 72a/15.

°Ayyār: 2b/15, 3a/15, 4a/10, 5a/15, 5a/16, 9b/5, 10a/6, 10a/9, 10b/5, 10b/7, 11a/14, 11a/16, 12b/11, 12b/15, 14b/11, 14b/12, 14b/15, 15b/5, 15b/8, 22a/6, 22a/8, 22a/17, 23a/17, 23b/10, 23b/11, 29a/6, 29a/11, 35a/12, 35b/5, 36a/19, 36b/7, 37a/11, 37a/17, 37b/10, 38b/11, 41a/7, 41a/12, 41a/13, 41b/18, 41b/19, 49a/19, 49b/18, 56b/12, 56b/18, 57a/1, 57a/4, 57a/11, 57a/19, 57b/3, 57b/6, 57b/7, 57b/13, 57b/19, 58a/2, 58a/19, 58b/3, 58b/5, 58b/11, 59a/10, 60b/14, 61a/13, 6a/2, 67b/4, 68b/9, 72a/1, 74b/4, 75b/4, 75b/12, 76a/12, 76b/10, 76b/15, 76b/17, 76b/19, 77a/14, 77a/15, 82b/16, 86a/12, 87a/18, 93b/8, 94a/6, 94b/19, 96b/4, 97a/12, 97a/17, 97b/6, 98a/3, 98a/12, 98b/1, 98b/5,

98b/7, 99a/4, 99a/15, 99b/3, 99b/4, 99b/6, 99b/17, 100a/8, 106b/11, 107a/17, 107b/8, 10b/16, 109a/14, 112a/8.

‘Ayyār-ı Cihān: 61a/2.

Bb

Bahtgān: 1b/9.

Bānū (Bānū-yı Cihān): 13a/8, 13a/13, 13a/16, 13b/4, 13b/10, 13b/12, 14a/3, 14a/9, 14b/4, 14b/7, 14b/16, 14b/17, 15a/17, 15b/1, 15b/3, 15b/5, 15b/7, 15b/9, 15b/13, 15b/16, 16a/6, 16a/9, 16a/12, 17a/1, 17a/2, 55b/13, 57b/14, 60a/15, 64a/3, 72b/19, 73a/19, 73b/6, 73b/10, 73b/13, 73b/15, 74a/1, 74a/2, 74a/6, 74a/8, 74a/11, 93b/13, 93b/17, 93b/19, 94a/1, 94a/6, 94a/18, 94b/2, 94b/7, 94b/15, 95a/14, 95a/17, 95b/1, 96a/18, 112a/14.

Bāyil Cini: 75b/5.

Bedī‘ (Bedī‘ü’z-zemān, Bedī‘-i Nāmdār, Bedī‘ü’z-zemān-ı Şāni‘-i Şāhibkırān, Şāni‘i Şāhibkırān, Dilāver-i ‘Ālem): 1b/2, 1b/3, 1b/5, 2b/15, 2b/16, 3a/11, 3b/2, 3b/7, 3b/11, 4a/4, 4a/9, 4a/12, 4a/14, 4b/5, 5a/11, 5a/17, 5b/3, 5b/5, 5b/16, 6a/6, 6a/9, 6a/13, 6b/14, 6b/16, 7a/6, 7a/9, 7a/12, 7b/3, 8a/9, 8a/16, 8b/5, 8b/6, 8b/12, 9a/3, 9a/13, 9b/1, 9b/10, 9b/11, 9b/17, 10a/5, 10b/5, 11b/16, 12a/4, 12a/9, 12a/12, 12a/15, 12b/11, 14a/16, 15a/12, 15/17, 15b/1, 22a/14, 22b/11, 22b/13, 35a/18, 47b/13, 49b/5, 49b/6, 68b/14, 69a/18, 75b/2, 76b/2, 76/3, 79a/11, 79b/13, 81b/15, 83b/1, 110a/15.

Bedī‘ül Melik: 75b/4, 85a/5.

Behmen (Behmen Dūd-ı Efken): 27b/1, 27b/10, 28a/10, 28b/2, 28b/7, 29b/5, 30b/6, 30b/13, 30b/16.

Behrām (Behrām-ı Gürbüz): 17a/7, 17b/1, 18a/9, 18a/10, 18a/17, 18b/3, 18b/5, 18b/9, 18b/16, 19a/8, 19a/11, 19b/11, 21a/5, 21a/6, 25a/6.

Behrüz (Behrüz ‘Ayyār): 67a/13, 86a/12, 86a/14, 86a/18, 87a/18.

Benān ‘Ayyār: 12b/2.

Berkañ ‘Ayyār: 98a/12.

Berķ (Berķ Būlād, Berķ Būlād-dil): 34b/14, 35a/11, 36b/2, 36b/9, 38a/1, 38a/7, 38a/11, 38a/14, 38b/1, 38b/4, 38b/17, 38b/11, 38b/16, 39a/2, 39a/8, 39a/19, 40b/19, 43b/8, 46a/4, 46a/13, 48a/2, 98b/5, 99a/9.

Berķiñ: 99a/1.

Betyān (Betyān Nām): 5a/15, 12b/6, 12b/15.

Bīlūs (Bīlūs Ğül): 86b/3, 86b/19, 87a/1, 87a/8, 87a/12, 87a/14, 87a/17, 87b/2, 87b/9, 87b/13, 88a/1, 88a/7, 88a/10, 88a/13, 88a/17, 88b/6, 88b/16, 88b/18, 89a/9, 89b/7, 89b/18, 90a/12.

Birāder-i Emir Merdān: 50b/9.

Bīrüz: 111a/18, 111b/7, 112b/19, 113a/1, 112a/2.

Bulkān: 8b/10.

Būslān: 35a/6.

Cc

Cābir (Cābir-i Cinnī): 96a/16, 96b/1.

Cāzū Mekkāri: 17a/13.

Cemşid Şāh: 107b/10.

Cihāngīr (Rüstem, Rüstem-i Cihāngīr): 85b/16,.85b/19, 86b/9, 86b/12, 87a/5, 87b/7, 87b/11, 87b/14, 87b/17, 87b/19.

Cihān-suz: 35a/3.

Cinnī Münevver Şāh: 95a/10.

Cinnistān-ı Nīzedār: 55b/10.

Cumhūr (Cumhūr Kūnz): 31b/4, 31b/7, 31b/13, 32a/7.

Cumhūr Cīrānī: 79a/12, 79b/6, 80a/11, 85a/3.

Çç

Çālāk(Çālāk ʿAyyār): 75b/12, 75b/13, 76a/1, 76a/10, 76a/12, 76a/16, 76b/12, 76b/14, 77a/1, 77a/3, 77a/7, 77a/14, 77a/16, 77b/10, 78b/13, 79b/1.

Çoban Bece: 26a/9, 28a/13, 28b/9, 30b/18.

Dd Dđ

Damgān (Damgān Cezīre Neşīn, Damgān Şāh): 68b/11, 69a/6, 69b/5, 70a/4, 70b/1, 70b/17, 71a/3, 71a/4, 71a/9, 71b/5, 71b/18, 72a/14.

Davud Raʿd Cīvān: 63a/3.

Dāvūd Şāh: 81b/2, 81b/11, 82a/1, 82a/5, 82a/9, 82a/13, 82b/6, 82b/19, 83a/4, 83a/11, 83a/19, 83b/9, 84a/2, 84a/4, 84a/6, 84a/10, 84a/16, 84a/17, 84b/9, 84b/11, 85a/19.

Dāver Tūmī: 31a/15.

Dāvud (Dāvud Tavḳ): 32b/3, 33a/7, 33a/9, 33a/11, 34b/1.

Dāvud Tūḳī: 42a/10, 48a/12.

Dehḥāk: 40a/15, 46a/19, 46b/3, 46b/5, 46b/12.

Dehḥāk-ı Nīzedār: 37a/8.

Delīr-i ʿĀlem: 107b/10.

Dilāver-i İslām: 9b/2.

Ee

Efkene El Ğaysāyim Şebbāz: 68a/16.

Emīr ʿArab (Emīr ʿArab Dāvud): 48b/6, 85b/7.

Ernās (Ernās Cezīre Neşīn): 21b/12, 23a/4, 23a/17, 23b/8, 32b/17, 24a/6, 24a/14, 24b/2, 24b/8, 24b/17, 25b/13, 27b/1, 29a/2, 29a/9, 29a/13, 30a/6, 30a/16, 30b/5.

Ernevās (Ernevās Cezīre Neşīn): 21b/13, 23a/4, 23b/1, 24a/2, 24a/14, 24b/2, 24b/8, 25b/13, 27b/1, 29a/3, 29a/13, 30a/6, 30a/16.

Esfendiyâr Mellâh: 80b/12.

Ff

Fazıl(Fazıl bin Kiyâhûr): 15a/9, 16b/14, 17a/3.

Ferd Şâh: 54b/19.

Feyrüz (Feyrüz Şâh): 96b/3, 97b/4, 97b/5, 107a/7.

Frenk(Kaytâs Frenk): 109a/5, 109a/6, 109a/7, 109a/15, 109a/19, 109b/15, 109b/17.

Gg Ğğ

Ğamhâre Pîr: 17b/6.

Ğarâb: 64a/4.

Ğarâb-ı Sâhire: 21b/14.

Ğazanfer (Ğazanfer Mekki, Ğazanfer Şah-ı Mekki): 32b/3, 32b/18, 32b/19, 34b/1, 35b/11, 42a/9, 42a/15, 48a/12.

Gencâb (Gencâb Şâh): 1b/3, 1b/5, 1b/9, 2a/5, 2a/12.

Gevher Melik: 3b/8, 4a/12, 4a/14, 4b/1, 12a/10, 12b/13, 12b/15, 16b/16.

Gülrüy Banû: 93b/19.

Gürgîn Nizedâr: 100b/19.

Hh Hh Ğğ

Hâlîfe-i İslâm Sa'îd-ı Şehriyâr: 81b/4.

Hâmûn: 98b/5, 101b/2, 102b/11, 103b/8.

Hâmba (Hâmba-ı Şahîpkırân, Hâmba-i Hâmba): 17b/6, 19a/10, 20b/1, 20b/8, 21b/2, 21b/15, 22a/13, 22b/13, 28a/2, 29a/17, 36b/19, 37b/1, 38b/17, 41a/15, 43b/7, 44a/6, 45a/15, 50b/10, 54b/18, 61a/6, 66a/1, 67b/15, 69a/10, 71a/12, 71a/17, 71b/9, 72b/17, 87b/16, 102b/15, 107b/18, 108b/18, 109a/1, 109b/2, 110b/15, 112b/7.

Hâriş: 91a/1, 91a/6, 91a/11, 91a/12, 91a/17, 92a/1, 92a/8, 92a/13, 92a/18, 93a/2, 93a/3, 93a/5, 93a/9, 93a/12, 93a/17, 93b/4.

Harûm (Harûm Dîvâne): 26a/12, 28a/3, 30a/3, 30a/9, 30a/13, 30a/18, 31a/5, 31a/12, 97a/4, 98b/16, 107b/7, 107b/13.

Hâşim (Hâşim Cemşîd, Hâşim Dîlâver, Hâşim Hezâr): 94a/2, 94a/4, 95a/1, 95b/2, 96a/16, 96b/3, 96b/6, 96b/12, 96b/18, 97a/8, 97a/9, 97a/12, 98a/2, 98a/12, 98a/17, 98b/9, 99a/14, 99a/16, 99a/18, 99b/1, 99b/2, 100a/8, 100a/16, 100a/17, 100b/4, 100b/5, 100b/14, 101a/19, 101b/3, 101b/5, 101b/7, 101b/11, 101b/15, 101b/18, 102a/6, 102/12, 102a/15, 102b/3, 102b/6, 102b/15, 103a/4, 103a/7, 103a/11, 103a/13, 103a/15, 103a/16, 103a/18, 103b/5, 103b/9, 103b/12, 103b/17, 104a/2, 104a/3, 104a/9, 104b/4, 104b/8, 104b/11, 104b/14, 104b/17, 105a/1, 105a/3, 105a/6, 105a/8, 105a/10, 105a/14, 105a/18, 105b/2, 105b/18, 106a/4, 106b/2, 106b/3, 106b/17, 107a/1, 107b/5, 108a/3, 108a/4, 108a/16, 108a/18, 108b/11, 108b/14, 108b/18, 109a/1, 109a/3, 109a/9, 109a/17, 109a/18, 109b/7, 109b/8, 109b/11, 109b/12, 109b/15, 110a/6, 110a/8, 110a/9, 110a/17, 112a/1, 112a/9, 112a/10, 112a/12, 112a/14, 112a/15, 112b/1, 112b/17, 113a/1, 113a/3, 113a/7, 113a/10, 113a/11, 113a/18, 113b/1.

Hazret-i Resûlullah  Aleyhiselâm: 109b/10.

Heftâd: 31b/15, 32a/3.

Heftâd Tavl: 40a/19.

Hindî (Hindî  Ayyâr): 56b/14, 56b/18, 57a/1, 57a/6, 57a/14, 57a/18, 57b/7, 57b/12, 58a/18, 58a/19, 58b/3, 58b/5, 59a/10.

Hjoca Nâşır: 9b/15.

Hümân(Hümân Zeber Dest): 96a/3, 96a/4, 96a/8, 98b/19, 99a/2, 99a/11, 99a/17, 99b/8, 99b/9, 99b/15, 100a/7, 100a/16, 100b/8, 101a/4, 101a/8, 102a/2, 102a/10, 102a/15, 102b/3, 103a/5, 103a/9, 103a/11, 103a/15, 103a/19, 103b/2, 103b/9, 103b/12, 103b/16, 104a/6, 104a/7, 104a/8, 104a/9, 104a/19, 104b/4, 104b/10, 104b/15, 104b/16, 105a/1, 105a/4, 105a/6, 104a/7, 105a/11, 105a/19, 105b/2, 105b/13, 106a/8, 106a/11, 106b/1, 106b/7, 106b/13, 106b/15, 107a/1, 107a/19, 107b/6, 107b/14.

Hürmüz: 1b/9, 2b/17, 3a/2, 3a/14, 3b/4, 3b/13, 4a/6, 5a/2, 6b/8, 6b/11, 8b/8, 10a/15, 16a/11, 17a/5, 76a/5, 110a/11, 110b/4, 110b/7, 110b/12, 110b/14, 110b/15, 111b/1, 112b/13.

Hüsrev: 110a/11, 110a/19, 111a/10, 111a/12, 111a/14, 111b/3, 111b/5, 111b/7, 111b/9, 111b/10, 111b/19, 112a/2, 112a/4, 112a/7, 112a/9, 112a/10, 112a/12, 112a/18, 112b/1, 112b/10, 113b/13, 113a/6.

İi  i ĩ

İbrâhîm ibni Mâlik: 49a/14.

 İmrân ( İmrân-ı Kebîr,  İmrân Şâh): 49a/7, 49a/17, 49b/17, 50a/6, 50a/19, 50b/1, 50b/3, 50b/4, 50b/10, 51a/2, 51a/6, 51a/9, 51b/7, 51b/17, 52a/8, 52a/13, 52a/16, 52b/14, 52b/16, 52b/19, 53a/9, 53a/13, 53a/16, 53a/19, 59a/16, 59b/17, 60b/1, 72a/18.

 İmrân Bânû: 112a/14.

İskender (İskender Şâh, İskender Şâh Harezmi): 75b/3, 75b/7, 75b/11, 76a/2, 76a/8, 76b/2, 77a/11, 77a/14, 77b/3, 78a/2, 78a/4, 78b/1, 78b/6, 78b/10, 78b/14, 78b/16, 78b/18, 85a/5, 85a/13, 85a/18.

Kk Kk

 abbâd K   k: 110b/8.

 ahhâr: 3b/6, 4a/2, 4b/16, 4b/17, 5a/6, 5b/9, 5b/12, 6b/6, 6b/9, 7a/17, 7b/11, 7b/15, 8a/5, 8a/9, 8b/1, 8b/4, 8b/9, 8b/13, 9a/6, 10a/7, 10a/9, 10a/16, 10b/4, 10b/9, 10b/16, 11a/6, 11b/2, 12a/2, 13a/5, 13b/2, 13b/15, 13b/16, 14a/2, 14a/7.

 âhir: 3b/6, 4a/2, 5a/2, 5b/13, 5b/16, 6a/4, 6a/7, 6a/8, 6a/12, 6a/16, 6b/3, 6b/15, 7a/7, 7a/13, 7b/2, 7b/5, 7b/14, 7b/17, 8a/2, 8b/10, 8b/13, 9b/6, 10a/7, 10a/9, 10a/16, 10b/3, 10b/8, 10b/12, 10b/17, 11b/12, 12a/2, 12a/6, 12a/8, 12b/1, 13a/5, 13a/7, 13a/15, 13b/2, 13b/6, 13b/9, 13b/11, 13b/17, 14a/4.

 ahrâb: 64a/4, 65a/12, 65a/14, 65a/17.

 ahramân  Acem: 3b/5.

 ahramân-ı  Acem Melik: 14b/3.

Kāmṛān Şāh (Kāmṛān Şāh-ı Zerrīn, Kāmṛān Şāh-ı Zerrīn Taç): 34b/19, 35a/14, 35b/7, 36b/5, 37b/4, 37b/6, 37b/16, 38a/6, 39a/6, 39a/10, 39a/16, 40b/13, 40b/15, 43a/1, 43a/6, 43b/3, 44a/13, 44a/15, 44b/11, 45a/6, 45a/11, 45a/9, 45b/7, 45b/12, 46a/5, 46a/6, 46a/8, 46a/14, 48a/5.

Ḳānūs: 71a/2, 72a/13.

Ḳaraḥān: 90a/5.

Ḳara Zengī: 31b/5.

Ḳārūn: 19b/9, 20b/13, 101a/2.

Ḳāsım (Melik Ḳāsım, Sulṭān Ḥāver Melik Ḳāsım): 6a/16, 21b/5, 30a/12, 30a/16, 30a/18, 30b/3, 75a/12, 81b/16, 83b/2, 85b/14, 89b/15, 91a/11, 91a/13.

Kehlāc: 75b/10, 77a/10, 77b/6, 77b/13, 78a/9, 78a/13, 78b/9, 79b/18, 80a/9.

Keḥrab Ğāzi: 49b/14.

Kerb (Kerb Ğāzi): 50a/14, 50a/17, 51a/8, 51b/11, 51b/18, 53a/7, 59b/17, 60a/13, 60b/1, 61b/3, 61b/8, 61b/15, 61b/18, 62a/1, 62a/12, 62a/17, 62b/3, 62b/6, 62b/10, 62b/11, 62b/15, 68a/12, 72a/18, 75a/1.

Kerdān Ṭavl: 31b/16.

Ll

Lamʿa Cāzū: 17a/3, 18a/2, 18a/15

Lendiḥā: 31b/11, 102/18.

Likā: 4b/2, 5a/8, 12a/10, 13b/3, 21a/17, 23a/14, 25a/1, 25a/3, 27b/11, 28b/4, 28b/5, 28b/8, 28b/12, 35b/14, 39a/1, 39a/4, 39a/5, 40a/7, 40b/5, 40b/6, 41a/11, 43b/6, 44b/5, 45a/2, 45a/16, 45b/2, 47b/1, 50b/12, 52a/18, 52b/9, 55a/7, 57b/9, 58b/6, 58b/8, 58b/14, 58b/18, 62b/1, 66b/16, 69a/14, 69a/16, 69b/5, 70a/5, 71a/14, 71a/16, 73a/6, 73a/9, 73a/12, 74b/14, 76b/6, 76b/8, 77b/14, 78b/4, 79a/6, 85a/8, 85a/15.

Likā-yı Gümrāh: 23a/10.

Likā- yı Zümrüd Şāh: 22a/12.

Mm

Mālik (Mālik Eşter Naḥīfī): 49a/13, 49a/14, 50a/5, 50a/9, 50a/14, 50a/15, 50b/4, 50b/18, 51a/5, 51a/10, 51a/11, 51b/12, 51b/18, 53a/7, 53b/14, 59b/16, 60a/13, 60b/2, 68a/12, 72a/18, 75a/2.

Mālik biñ Adem: 50a/18.

Maʿrāf Şāh: 41a/2.

Maʿrāḳ Şāh: 41b/6, 41b/16, 42a/16, 42b/5.

Mārūn: 101a/2.

Maḡrāḳ (Maḡrāḳ Şāh): 32b/1, 33a/15, 33b/3, 33b/8, 34a/1, 34a/11, 34b/3, 35a/4, 35a/8, 35b/2, 35/10, 41a/10, 46a/17, 46b/19, 47a/6, 47b/8, 47b/10, 47b/14, 48a/4.

Medḥūr Ḥiṭāyı Şīrvīn Ḥiṭāyı Ğadbān Cihād-dest: 79a/13.

Mehririye Bānū: 57b/14.

Meksiñ (M eksiñ ʿAyyār): 35b/5, 35b/8, 36b/4, 36b/5, 37a/1, 37a/17, 38b/9.

Melik Ezraḳ: 33a/4, 33a/7, 33a/10, 33a/13.

Mencāl Maḡribī: 85a/4.

Menküb (Menküb Cezire Neşin): 35a/1, 36a/15, 36b/17, 37b/9, 38a/9, 38a/12, 38a/15, 38b/2, 38b/13, 38b/16, 38b/19, 39a/4, 43b/9, 46a/13, 48a/3.

Meyhūra (Meyhūra Cazū): 25b/5, 25b/10.

Meylāk: 37b/13.

Meylān (Meylān Şāh): 35a/7, 39b/4, 39b/7, 40a/4, 40a/7, 40a/15, 41a/4, 41a/19, 46b/18, 47a/4, 47b/19.

Meysūr: 93a/12.

Mihrān (Mihrān Şāh): 55b/12, 56a/3, 56a/5, 56a/6, 56a/10, 56b/10, 56b/13, 57b/14, 58a/1, 58a/3, 58a/9, 58b/2, 58b/4, 58b/10, 58b/19, 59a/4, 59a/11, 59a/14, 59a/18, 59b/7, 59b/13, 60a/3, 60b/2, 60b/4, 62b/17, 72a/19.

Mihr Bānū: 60a/15.

Mihriyye Bānū: 55b/13.

Mirtās: 26a/11, 28a/1, 28a/7, 28b/5.

Münevver Şāh: 94a/14, 94b/9, 94b/13, 95a/6, 95a/8, 95a/10, 95a/11, 95a/15, 95b/7, 96a/7, 96a/19, 97b/19, 98b/1, 106a/17, 106b/5, 106b/19.

Mürver Eyyām: 110b/9.

Müşkār Bahrī: 94a/8, 95b/13.

Nn Ññ

Nerīmān (Nerīmān Delīr): 17a/8, 17b/1, 18a/10, 19b/4, 19b/7, 19b/12, 19b/15, 19b/16, 20a/2, 20a/7, 20a/12, 20a/14, 20b/1, 20b/2, 20b/17, 20b/21, 24b/4, 25a/4, 25a/7, 25b/6, 29b/11.

Nīrem (Nīrem Bedhū, Nīrem Bed Kavī): 68b/12, 69b/14, 69b/18, 70a/5, 70a/10, 70a/11, 70a/18, 70b/2.

Nīrem Tendhū: 96a/6.

Nīrem Tende Havānāsı: 101a/3, 101a/9, 101a/13, 101a/17, 10b/3, 101b/4, 101b/14, 104a/1, 104a/3, 104a/8, 106b/7.

Nisāde-i ‘Ayyār: 56b/7, 99b/8.

Nistān (Nistān Şāh): 55b/7, 57a/18, 57a/19.

Nisyān (Nisyān Şāh): 56b/10, 56b/14, 56b/19, 57a/8, 57b/1, 57b/15, 58a/4, 58a/13, 58b/3, 58b/8, 58b/12, 58b/18, 59a/10, 59b/1, 59b/5, 59b/7, 59b/13, 60a/16, 60b/2.

Nisyān Nīzedār: 56b/19, 60b/2.

Nüşirevān (Şāh-ı Nüşirevān): 103a/1, 110b/2, 110b/10.

Öö

‘Ömer ‘Ayyār: 108b/16.

Pp

Pehlevān Naqqāş: 80b/11.

Peлід (Liķā Peлід): 22a/7, 50b/12, 85a/8, 112b/6.

Rr

Raʿd (Raʿd-ı Ser): 7b/12, 107a/13, 107a/15, 107b/3.

Raʿd Āhen Ciger: 75b/3, 78b/19, 85a/6.

Raʿd-ı Civān (Raʿd Civān Baht): 67b/1, 67b/10, 67b/15, 68a/8, 71b/12, 71b/15, 71b/16, 72a/1, 72a/8, 72a/15, 75a/1.

Raʿd Dusde: 96b/9, 96b/11, 96b/17, 97a/6, 97a/7, 98b/14.

Raʿd Ḥavān Baht: 67a/8.

Raʿd-ı Nūş: 107b/18.

Rebīʿül Melik: 75b/3, 85a/5.

Rüstem ʿĀlemşāh: 22a/5.

Rüstem Ejderha Bend: 21b/5, 24a/1, 25b/9, 29b/10.

Ss, Şş Sş

Saʿd (Saʿd-ı Kebīr): 63a/3, 63a/15, 63a/17, 63b/5, 63b/7, 63b/14, 65a/12, 65a/15, 65a/16, 65a/18, 65b/4, 65b/10, 65b/11, 65b/17, 65b/19, 66a/6, 66a/9, 66a/17, 66b/3, 66b/6, 66b/9, 66b/11, 66b/12, 66b/14, 66b/17, 67a/6, 67a/13, 67a/18, 67b/2, 67b/18, 72a/2, 73a/1, 73a/3, 73b/12, 73b/15, 73b/19, 74a/2, 74a/6, 74a/12, 74a/14, 74b/1, 74b/2, 74b/8, 74b/10, 75a/6.

Saʿd-ı Hindī: 90a/6.

Saʿd-ı Şehriyār: 80b/13, 81b/4, 81b/6, 81b/18, 82a/2, 82b/6.

Saʿd-ı Vaḳḳaş: 80b/11.

Saʿd-ı Yemīn: 80b/11.

Şalşāla Āhen Bednāk: 63a/4.

Şālih Şāh: 93b/7, 93b/15, 93b/19, 94a/5, 94b/13, 95a/15, 95b/7, 95b/12, 95b/15, 96a/10, 96a/19, 106b/16.

Sām Bil Pāy-ı Bedaḥşānī: 79a/12.

Sāmbel Bedeḥşānī: 85a/4.

Sārbān (Ümeyye-i Sārbān, Ümeyye): 108b/15, 108b/16, 109a/5, 109a/14, 109b/1.

Sārık Kirmānī: 86a/12.

Sehrāb: 64b/14.

Semīr: 36b/2, 40b/19, 81b/13, 81b/14.

Semīrāy (Semīrāy Berḳ): 38a/7, 38b/10, 39a/8, 39a/11, 39a/13, 39a/19, 43b/8, 46a/3.

Semīrāy Berḳ Bülād Dil: 34b/4, 36b/9, 38a/1, 39a/8, 46a/12, 48a/2.

Semīrāy Efrākī: 34b/14, 36b/9.

Seyyāre ʿAyyār: 112a/8.

Sendīn Şāh: 95b/9.

Sengīn: 46b/6, 87b/18, 96a/11.

Serheng ʿAyyār: 60b/14, 60b/16, 61a/1, 61a/14.

Serheng-i Mısrī (Serhenk): 49a/18, 49b/8, 50a/3, 52a/10, 60a/10, 60a/18.

Server-i ʿĀlem: 7a/3.

Seyelān-ı Zerrīn Kemer: 35a/3.

Seylāk: 37b/13.

Seyrüm: 70b/3.

- Seyyâre (Seyyâre Bânû):** 93b/13, 93b/18, 94a/6, 94a/11, 94a/17, 94b/18, 95a/2, 108b/12, 109a/1, 110a/18.
- Şiyâmek Şâh:** 94a/14, 94b/9, 94b/16, 95a/16, 95a/18, 96a/19, 98a/1, 100b/4, 100b/17, 101a/12, 108a/6.
- Siyâvuş:** 111b/10, 111b/12, 111b/16, 112a/2, 112a/6.
- Sultân Hâver Melik Kâsım:** 21b/5, 30a/12, 30a/16, 30a/18, 30b/3, 31a/12, 75a/13, 85b/14, 89b/14, 91a/11, 91a/13, 113b/10.
- Şultân-ı Şâhirân:** 84b/3.
- Süheyl-i Kemed Endâz:** 68a/17.
- Süheyl Silsile Bend:** 85a/3.
- Süküd Dâm Serbaz:** 95b/3.
- Süleymân (Süleymân Şâh):** 27a/2, 30a/9, 55b/4, 95b/3, 95b/6.
- Sündüs Cinnî:** 99b/8.
- Sündüs Şâh:** 95a/19, 96a/14, 99a/17, 106a/9, 106b/5, 106b/18, 107a/5.

Şş

- Şâh-ı Âlem:** 36a/9.
- Şebgîr (Şebgîr Ayyâr):** 96b/4, 97a/12, 97a/17, 97b/12, 98a/4, 98a/13, 98a/15, 99b/3, 99b/6, 100a/15, 100b/18, 102a/9, 106b/11, 107a/17.
- Şebgîr Bâd-ı Şarşar:** 98a/10.
- Şebbâz Sam Setmitîn Bûş Sâm:** 72a/13.
- Şebbûr (Şebbûr Şâh):** 93a/12, 93a/14, 93a/18.
- Şehyûr (Şehyûr Şâh):** 92b/3, 92b/17, 93a/5, 93a/6, 93b/3.
- Şems:** 106a/17.
- Şemş Peyker:** 95a/10, 95a/7, 107a/3.
- Şîrân Şâh:** 96b/9, 98b/13, 107b/7.
- Şîr- gede Kûhten:** 60b/1.
- Şîr-gîr:** 52b/15, 53a/9.
- Şîrvîn Nîzedâr:** 100b/9, 100b/11.
- Şemâ'il Erdşîr Sa'edü-yi Hindî:** 86a/10.

Tt Tt

- Ṭağmâc:** 75b/10, 76a/14.
- Ṭamğâc Mecrûh:** 78a/13.
- Ṭamğâc Şâh:** 78a/2, 78b/2.
- Tahmatan (Tahmatañ Mağribî):** 77b/3, 77b/11, 80a/13, 80a/15, 80a/18, 80a/19, 85a/4.
- Târûn:** 21a/6.
- Ṭavl(Ṭavl Zengî):** 31a/15, 31b/4, 31b/8, 31b/10, 31b/11, 31b/16, 31b/17, 31b/19, 32a/6, 32a/8, 32a/13, 32b/5, 32b/7, 32b/8, 32b/11, 32b/15, 33b/9, 34a/13, 34a/15, 34b/1, 34b/10, 35b/11, 40a/19.
- Temyûr:** 87a/16, 102b/19.

Tırvez Ahen Dil: 111a/6.

Tızbāy (Tızbāy ʿAyyār): 37a/11, 37a/13, 37a/16, 37b/10, 41a/7, 41a/12, 41b/16, 41b/19.

Ṭūl (Ṭūl Zengī): 42a/10, 48a/12, 64a/1, 64a/2, 64a/6, 64b/8, 65b/5.

Ṭūl Cezīre Neşin: 53b/3, 53b/10, 55b/18, 57b/18, 59a/17, 60a/18, 60b/8, 61a/6, 62a/8, 63a/1, 65b/5, 65b/14, 65b/16, 65b/18, 66a/5, 66a/7, 66a/9, 68a/13, 71b/8, 72a/2, 72a/9, 72a/16, 72b/3, 72b/14, 72b/15, 73a/3, 73b/13, 74a/7, 74a/10, 74b/1, 74b/2, 74b/4, 74b/12, 75a/14.

Ṭūl Hezār: 66a/11, 66a/14, 66b/4, 66b/5, 66b/8, 66b/14, 66b/16, 66b/18, 67a/1, 67a/2, 67a/11, 67b/7, 67b/19.

Yeber: 64b/11, 64b/12, 64b/14, 64b/16, 64b/19, 65a/10, 108b/13, 108b/14.

Zz Zz Zz Żż

Zerhīb (Zerhīb ʿAyyār): 22a/5, 22a/8, 22a/17, 22b/7, 22b/11, 23a/1, 23b/1, 23b/8.

Zerrīn Türkeş: 94a/14.

Zinkāre-i Ğavri: 30a/14.

5.2. Mekân Adları Dizini

Aa, Āā, ʿAʿa

Aḡter-i Kūmistān: 12a/11.

Bb

Bāḡter (Bāḡter Zemīn): 22a/11, 31a/13, 35a/17, 36b/10, 36b/16, 54b/18, 75a/10, 75a/19, 76a/3, 79b/13, 85b/15, 93b/5, 108b/18, 109a/10, 112a/16, 113b/18.

Cc

Cezīre-i Amġāna: 68b/11.

Cezīre-i Bī-fermān: 90b/11.

Cezīre-i Etyub: 34b/19.

Cezīre-i Firār: 83b/14.

Cezīre-i Girād: 53b/1.

Cezīre-i Kebīr: 63a/8.

Cezīre-i Kübrā: 49a/7, 68b/3, 71b/6.

Cezīre-i Maʿrāk: 41a/5.

Cezīre-i Mürġān: 80b/19, 82b/18.

Cezīre-i Şeddādī: 82a/2.

Cezīre-i Żill-ı Leyl: 17a/13.

Cinnistān: 54b/15, 55b/10, 57b/11.

Dd Dđ

- Diyār-1 Aḡter: 54b/18.
 Diyār-1 Bāḡter: 36b/16, 54b/18.
 Diyār-1 Hicāz: 55a/2.
 Diyār-1 Hind: 102b/17.

Hh Hḡ Hḣ

- Harem-i Kaʿbe: 10a/15.

Kk Kḡ

- Ḳalʿa²-1 Ğaḡbān: 15a/10.
 Ḳalʿa²-1 Ğaḡnāk: 10b/4.
 Ḳala²-1 Ḳāf: 105a/13.
 Ḳalʿa²-1 Nīlgün: 96a/3, 97b/17, 98b/18.
 Ḳalʿa²-1 Nisyān: 53b/6.
 Ḳalʿa²-1 Rābiʿ: 96b/2.
 Ḳalʿa²-1 Siyāh: 53b/3, 68a/13, 71b/13.
 Ḳalʿa²-1 Zamān: 53b/6.
 Ḳalʿa²-1 Zül Amān: 60a/12.
 Kūh-1 Elbürz: 102/18.
 Kūhistān (Ḳala²-1 Kūhistān): 2a/8, 3b/4, 9b/6, 9b/8, 13a/9, 16b/13.
 Kūh-1 Sīmürg: 83a/3.

Mm

- Medāyin (Şahrā-yı Medāyin, Şehr-i Medāyin): 22b/2, 110a/18, 111a/9, 111a/17,
 112a/8, 112b/4.
 Mekke: 109a/4, 110a/7, 110a/8.

Nn Nñ

- Nehr-i Fırāt: 86a/15.

Ss Şş Sş

- Sencāb (Ḳalʿa²-1 Sencāb): 1b/1.
 Sencāniyye (Ḳalʿa²-1 Sencāniyye): 14a/8.

6. SONUÇ VE TARTIŞMA

Hız. Hamza, Peygamber Efendimizin amcası ve süt kardeşi olmasının yanı sıra yiğitliği, kahramanlığı, cesareti, daima güçsüzün yanında olması, İslam dini için başta canı olmak üzere her şeyini ortaya koyması gibi vasıfları dolayısıyla Müslümanlar arasında çok sevilen, sayılan bir şahsiyet olmuştur. Bu durum Hız. Hamza'nın vefatından sonra özellikle Araplar arasında birtakım dinî-destanî metinlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Araplar arasında ortaya çıkan bu metinler, önce Farslara geçmiş; Farslardan da Türklere geçmiştir. Türkler, Hız. Hamza'nın yukarıda bahsedilen özelliklerinden dolayı Hız. Hamza'yı çok sevmişler, bu sevgi vesilesiyle O'nun yaşamını anlatan "Hamzanâme" adlı dinî-destanî-menkıbevî destanlar önce sözlü kültürde dilden dile yayılmış, akabinde bu Hamzanâmeler yazıya aktarılmıştır. Şair Ahmedî'nin kardeşi Hamzavî tarafından 14.yüzyılda ilk kez yazıya aktarılan Hamzanâmelerin Türkiye kütüphanelerinde 72 yazma nüshasının bulunduğu Muhammet Yelten tarafından tespit edilmiştir. Bu çalışmaya konu edilen Hamzanâme'nin elli üçüncü cilt yazma nüshası üzerinde çalışılarak şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1) İncelenen HN metninde Eski Uygur yazısının bir özelliği olan vokallerin yazıldığı başup (بصوپ) 1b/3, gönderüp (گونده روپ) (1b/5), virecek (وييره جك) (2a/4), adamlar (ادملر) (2a/4), gönderdiler (گوندرديلر) (2a/7), kōndılar (قونديلر) (2a/9), vb. örneklerde görülmüştür.

2) Eski Uygur yazısının etkisiyle bazı eklerin HN'de ayrı yazıldığı 'Āyyār'a (ياره) (11b/2), kal'ada (قلعه ده) (12a/9), beriden (بريدن) (11b/1), yokdur (يوقدر) (12a/3), hil'atler (خلعتلر) (14b/11), gelsün (كلسون) (16b/10) vb. örneklerde tespit edilmiştir.

3) Çalışmaya konu edilen Hamzanâme'nin elli üçüncü cildi, "Halk nesri" adı verilen sade, açık ve anlaşılır bir dille yazılmasına rağmen metinde Arapça-Farsça sözcük ve tamlamaların sık sık kullanıldığı Rāviyān-ı aḥbār (راويان اخبار) ve nākilān-ı āṣār (ناكلان اثار) ve muḥaddiṣān-ı rūziḡār (محادثان روزگار) (1b/1), ehl-i İslām (هل اسلام) (21b/16), Şāh-ı Ālem (شاه عالم) (36a/9), Bedī'ü'z-zemān (بديع الزمان) (49b/5), Seyyidü'l Mürselīn (سييد المرسلين) (113b/10) vb. örneklerde tespit edilmiştir.

4) İncelenen metinde İstanbul Türkçesinde kullanımdan düşmüş olan ancak Eski Anadolu Türkçesi döneminde varlığını sürdüren pek çok arkaik sözcüğün bulunduğu eydür (ايدر) (22a/4-5), kaçan (قچن) (67a/15-16), kaḡı (قنغی) (27a/10), kay id- (ايد) (18b/7), kōndirup (قونديروپ) (107a/8) vb. kullanımlarda belirlenmiştir.

5) EAT'de birinci kişi iyelik eklerinde vokallerin daima yuvarlak olmasına rağmen HN'de bu kaideye umumiyetle uyulmamış olup müstensihin yardımcı vokali /I/ ile imlâ ettiği aḥvālımız (احواليمز) (2b/4), elimüze (اليمزه) (12a/11), itdügümüz (ايتدوكيمز) (10b/2), erimüz (اريمز) (14a/5), eṣerimüz (اثيريمز) (20b/11), şāhlarımız (شاهلیمز) (22a/16), birāderimüz (برادریمز) (25a/11) vb. örneklerde tespit edilmiştir.

6) Eski Anadolu Türkçesinde ikinci kişi iyelik eklerinde vokallerin daima yuvarlak imlâ edilmesine rağmen HN'de müstensihin bazı örneklerde yardımcı vokali /I/ ile imlâ ettiği ḡatırınız (حاطریکز) (16a/3), biriñüz (بریکوز) (18a/2), kadūmınız (قدومیکز) (24b/6), karındaşlarınız (قرداشلریکز) (24b/17), kızlarınız (قیزلریکی) (25b/3) vb. örneklerde tespit edilmiştir.

7) EAT'de ikinci teklik iyelik ekinin konsonantı **nazal n̄** (ك) ile yazılırken HN'de bazen **nun** (ن) ile yazıldığı (senüñ) mülkün (ملكندر) (10a/4), (senüñ) ağzundan (اغزندن) (11b/4) örneklerinde tespit edilmiştir.

8) EAT'de ilgi (Genitiv) hali eki konsonant ile biten isimlerde /-Uñ/; vokal ile bitenlerde /-nUñ/ ile imlâ edilirken HN'de müstensihin bazen **nazal n̄** (ك yerine nun(ن) kullandığı dīlāverlerin (دلاورلرین) (34b/4), sizin (سيزین) (15b/15), onların (انلرین) (17a/15) örneklerinde tespit edilmiştir.

9) EAT'de görülen geçmiş zaman ekinin vokali teklik ve çokluk birinci ve ikinci kişilerde yuvarlak, üçüncü kişilerde ise düz olmasına rağmen incelenen HN metninde görülen geçmiş zaman ikinci çokluk kişi ekinin yer yer /-dİñ/, /-dİñUz/ biçiminde yazıldığı eylediñüz (ایلديكز) (23a/6), yakdıñuz (ياقديكز) (26b/14), neylediñüz (نيلديكز) (30b/1), gördiñüz (گورديكز) (47b/2) örneklerinde belirlenmiştir.

10) EAT'de teklik ikinci kişi eki /-sIn/ ve bu ekin vokali daima düzdür. HN'de müstensihin zaman zaman bu eki /-sUn/ şeklinde kullanma yoluna gittiği idesün (سن اولده) (37b/4), olasun (اوله سن) (37b/5), görürsün (گوررسن) (39a/3), idersün (ايدرسن) (42a/8), gelürsün (گلورسن) (43b/2) örneklerde tespit edilmiştir.

11) HN'de iyelik üçüncü tekil kişi ekinde sonra gelen /+n/ yükleme hal ekinin **nun** (ن) ile yazılması gerekirken **kef** (ك) ile yazıldığı ümīd-i-ñ (اوميدك) (15b/7), elem-i-ñ (المك) (31b/16), fīl-i-ñ (فيلك) (31b/16), hūsn-i-ñ (حسنك) (55b/13) vb. örneklerde tespit edilmiştir.

12) EAT'de emir ikinci çokluk kişi eki olan /-ñ/, **nazal n** (ك) ile gösterilirken HN'de **nun** (ن) ile imlâ edildiği eyleyün (ايلين) (3b/13) örneğinde tespit edilmiştir.

13) EAT'de /-dUk/ eki yuvarlak vokallerle kullanılan sıfat-fiil eki olmasına rağmen müstensihin HN'de bu eki çok az da olsa düz vokallerle kaleme aldığı ve vokali **ye** (ي) ile imlâ ettiği çevirdiğim (چويرديكيم) (2b/11), oldıgum (اولديغم) (2b/11), getürdigi (گتورديكى) (44a/6), didiğiñüz (ديديكيكز) (69a/16) örneklerinde tespit edilmiştir.

14) İncelenen HN metninde, aynı sözcüklerin aynı ya da farklı sayfalarda farklı yazımlarının olduğu belirlenmiştir: **toğrı** (طوغرى) (19a/2) - **doğrı** (دوغرى) (96b/8), **delü** (دلو) (26b/4) - **deli** (دىل) (28a/2), **berü** (برو) (24a/2), **beri** (برى) (97b/9), **yohsa** (يوقسه) (41b/12) - **yoksa** (يوقسه) (18b/17), **qalla** (قلاعه) (97b/12) - **qal'a** (قلعه) (97b/13) vb.

15) İncelemeye esas olan HN'nin elli üçüncü cildi, EAT'nin dil özellikleri göz önünde bulundurularak çeviri yazıya aktarılmış olup bu çerçevede tartışmalı bir konu olan "kapalı e" hususunda yazıma bağlı kalınarak aynı sözcük hem e ile hem de i ile aktarılmıştır.

16) Arap harflerinden "ye" ve "hā-i resmiye" ile biten kelimelerden sonra, bazen belirtme hali ekinin **hemze** (ء) ile gösterildiği tespit edilmiştir: nāme'i (نامه) (41a/12), qal'a'ı (قلعه) (42b/12), tevābi'i (توابعى) (43a/9), haramzāde'i (حرمزاده) (64b/6) vb.

17) Eski Anadolu Türkçesinde şimdiki zamanı ifade için hususi bir ek yoktur (Timurtaş, 2015: 443). Bugün kullanılan ve /yori-/ fiilinden gelen /-yor/ eki 14. yüzyılın bazı eserlerinde kullanılmıştır. İncelemeye konu edilen HN metni 14. yüzyıla ait bir metin olduğu için HN'de bu ek kullanılmıştır. HN'de yer alan örnekler şu şekildedir:

geliyorlar (گليورلر) 13a/1, rencide ideyorlar (اده يورلر) 17b/15, gideyor (يور) 22a/17, geliyor (گليور) 61b/11, istiyorlar (استيورلر) 74a/11, bozuluyorlar (بوزيليورلر) 86b/18.

18) Eski Türkçede gelecek zaman eki */-ğay/, /-gey/* idi. Sonradan */-ğa/, /-ge/* şekli de ortaya çıkan bu ek Batı Türkçesine */ğ/* ve */g/*'nin düşmesi ile */-a/, /-e/* şeklinde geçmiş, fakat bu arada fonksiyon değiştirerek istek eki olmuştur. Zaten gelecek zaman şeklinde bir istek ifadesi, bir tasarlama kipi olarak istek şeklinde de kapalı bir gelecek zaman ifadesi vardır. Onun için ek zaman fonksiyonunu kaybedip şekil fonksiyonunu kuvvetlendirerek kolaylıkla kip değiştirmiştir. Eski Anadolu Türkçesinde bir kelimedede eski */-ğay/, /-gey/*'in devamı olduğu söylenebilir. Gerçekten *bolay ki (bolaykim)* “ola ki, kaşki, belki, galiba, olur ki” sözünde görülen *bolay*'ın eski *bolğay* “olacak”dan geldiği anlaşılmaktadır. *Bolay ki* yerine bazen *bola ki* şeklinin kullanılmış olması da bunu göstermektedir (Ergin, 2000: 303). HN’de belirlenen örnek şu şekildedir:

“Şuna cevāb vir **bolaykim** (بولايکيم) bize amān vire idi” 9b/16.

19) Eski Anadolu Türkçesinde gelecek zaman eki */-ısar/, /-ıser/*'dir. Çalışmaya konu edilen metinde bu ek kullanılmamıştır. HN'nin elli üçüncü cilt nüshası 17. yüzyılda (1648) istinsah edildiği için gelecek zaman eki olarak */AcAk/* ekinin yaygın bir şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir: *vireceğüz* (ويره جکن) 94b/4, *cevāb virecek* (جک) 2a/4, *iletecek* (ايلتجک) 51a/4, *şaracak* (صارجق) 103b/2, *olacak*dur (اولجقدر) 9a/13, *uğrayacak* (اغيرايه جق) 77b/15.

20) Metinde olaylar ya da kişiler arasındaki geçişi sağlayabilmek için “**baʿde** (بعده), **el-kışşa** (القصة), **ezin cānib** (الذینجانيب)“ ifadelerinin sık sık kullandığı tespit edilmiştir.

21) Metinde göze çarpan bir diğer özellik uzun cümlelerin sık sık kullanılmasıdır. Cümlelerin birbirine zarf-fiiller ile bağlandığı tespit edilmiştir.

22) Metinde kahramanların birbirlerine zaman zaman **bre** (بره), **hey** (هی), **ey** (ای), **behey** (بهی) gibi seslenme nidaları hitap ettikleri belirlenmiştir.

23) Metinde sıklıkla ikilemeler kullanılmıştır: *muşt mušta* (مشتهمشت) 88a/5, *yağa yağaya* (يقيهيقيه) 88a/6, *kemer kemere* (کمر کمره) 40a/4, *dögüşe dögüşe* (دوکشه دوکشه) 24b/12, *pāre pāre* (پاره پاره) 61a/14 vb.

24) HN’de yön gösterme ekinin hem */+erü/* hem de */+eri/* şeklinde yazıldığı belirlenmiştir: *ilerü* (ایلرو) 27a/10-*ileri* (ایلری) 53a/6

KAYNAKLAR

- ALGÜL, H. , 1997. “Hamza Maddesi” , TDV İslam Ansiklopedisi, C.15, , ss.500-502, TDV Yayınları.
- AKALIN, Ş.H., 2011. Türkçe Sözlük, (11. Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 2763s.
- AKSAN, D., 2012. Türkiye Türkçesinin Dünü Bugünü Yarımı, (7.Bsk.), Bilgi Yayınevi, Ankara, 179s.
- AKSOY, M., 2007. Hamzanâme-I, Kriter Yayıncılık, İstanbul, 150s.
- AKSOY, M.2007. “Hamzanâme Örneğinde Uzun Anlatıların Eğitici İşlevi” , 38. ICANAS (Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi), 10-15 Eylül 2007, ss.81-103, Ankara.
- AKSOY, Ö.A. ,DİLÇİN, D. , 2009. Tarama Sözlüğü I-II-III-IV-V-VI-VII-VIII, (3.Bsk), TDK Yayınları, Ankara, 5529s.
- AKYOL, A., 1990. Hamzavi Kıssa-i İskender Metin Sözlüğü ve Dilbilgisi Özellikleri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ALBAYRAK, N. , 1997. “Hamzaname Maddesi” TDV İslam Ansiklopedisi, C.15, ss.516-517, TDV Yayınları.
- ARGUNŞAH, M.,YÜKSEKKAYA, G., 2013. Karahanlıca Harezmece Kıpçakça Dersleri, Kesit Yayınları, İstanbul, 411s.
- ARTUN, E. , 2011. Dinî Tasavvufî Türk Halk Edebiyatı, Karahan Kitabevi, Adana, 380s.
- ASIM, N. , 1326/m.1911. “Hamzavi” , Tarih-i Encümen-i Osmani Mecmuası, C.1, Osmanlı Şirketi Matbaası, İstanbul.
- AY, M., 1986. Dâstân-ı Emîr Hamza, Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Basılmamış Bitirme Tezi, İzmir.
- AYCIN, H., 2007. Sahipkiran Nâm-ı Diğer Hamzanâme, İz Yayınları, İstanbul, 536s.
- AYÇİÇEĞİ, B., 2013. “Ahmedi (815/1412-15) ile Behiştî (917/1511-12?)’nin İskendernâmeleri’nin Şekil ve Muhteva Bakımından Karşılaştırılması” , Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S.10, ss.129-204, İstanbul.
- BALABAN, Â., 2003. Hamzanâme’de Geçen Zarf Fiil Yapılı Cümleler, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BAYSAL, S. C., 2008. Hamza-nâme (7.Cilt) Gramer Özellikleri-Metin-Sözlük-İndeks, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- BANGUOĞLU, T., 2011. Türkçenin Grameri, TDK Yayınları, Ankara, 628s.
- BİLGEGİL, M.K., 2009. Türkçe Dilbilgisi, (3. Bsk.), Salkımsöğüt Yayınları, Erzurum, 295s.
- BİLGİN, M., 2013. Anlamdan Anlatıma Türkçemiz, (3. Bsk.), Anı Yayınları, Ankara, 661s.
- BORATAV, P.N. , 2002. Halk Hikâyeleri ve Halk Hikâyeciliği, (3.Bsk.), (Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı ve Kültür Bakanlığı İşbirliği ile Yayınlanmıştır.), İstanbul, 264s.
- BULUÇ, S., 2007. Makaleler,(Hazırlayan: Zeynep KORKMAZ), TDK Yayınları, Ankara, 502s.

- COŞKUN, V., 2000. Özbek Türkçesi Grameri, (1. Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 292s.
- COŞKUN, V., 2014. Özbek Türkçesi Grameri, (2. Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 250s.
- DATLI, D., 2009. Hamzanâme (2.Cilt) Metin-Sözlük-İndeks, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- DEMİRCİ, M., 2011. Rızaeddin Fahreddin'in Edebi Eserlerinde Dil ve Üslup İncelemesi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara.
- DEMİRCİ, M., 2013. "Bir Üslup Tanımlama Denemesi" , The Journal of Academic Social Science Studies, International Journal of Social Science, Volume 6 Issue 1, p. 569-576.
- DEMİRCİ, M., 2016. Esmâ veya Amel ve Ceza, Kesit Yayınları, İstanbul, 471s.
- DEMİRCİ, M., BULUT, A. , 2015."Türk Dilinde Kişi Adlarının Tarihi Gelişimi ve Modern Türk Dialektlerinde Kullanımı" , International Journal of Languages Education and Teaching, UDES 2015, p.1720-1752, Mannheim/Germany.
- DEMİRCİ, M., DİNÇASLAN, M.F. , 2015. "+ki Eki ve +DAki Yapısı Üzerine Bir İnceleme" , International Journal of Language Academy, Volume 3/4 Winter, p.322-339, Oulu/Finland.
- DEMİRCİ, M.,KIRMIT, D. , 2016. "Tarihi Türk Lehçelerinde ve Türkiye Türkçesinde Geniş Zaman Üzerine Bir İnceleme", Route Educational And Social Science Journal Volume 3(3), July, ss.51-85.
- DEVELLİOĞLU, F., 2002. Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat, (19. Bsk.), Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara, 1195s.
- DİLÇİN, C., 1983. Yeni Tarama Sözlüğü, TDK Yayınları, Ankara, 476s.
- DİLÇİN, C. , 2013. Yeni Tarama Sözlüğü, (3. Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 495s.
- DİNÇASLAN, M. F., 2016. Hamzanâme (46. Cilt) Gramer İncelemesi-Transkripsiyonlu Metin-Sözlük-İndeks, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- ECKMANN, J., 2012. Çağatayca El Kitabı, (5.Bsk.), Kesit Yayınları, İstanbul, 315s.
- ERASLAN, K., 2012. Eski Uygur Türkçesi Grameri, (1. Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 664s.
- ERCİLASUN A. B., 2011. Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, (10. Bsk.), Akçağ Yayınları, Ankara, 486s.
- ERCİLASUN, A.B., 2013. Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Grameri, (2. Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 802s.
- ERDEM, M.D.,YAVUZ, S.,GÜRLEK, M.,DOST, A. , 2013. Eski Anadolu Türkçesi Bibliyografyası, (1. Bsk.), Kesit Yayınları, İstanbul, 271s.
- EREN, B., 1997. Osmanlıca- Türkçe Sözlük, TÜRDAV Yayınları, İstanbul, 491s.
- ERGİN, M., 2000. Türk Dil Bilgisi, Bayrak Yayınları, İstanbul, 406s.
- EROL, H.A., 2014. Eski Türkçeden Eski Anadolu Türkçesine Anlam Değişimleri, (2. Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 824s.
- FEYZİOĞLU, N., (1991). İskender-nâme Üzerine Bir İnceleme, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Erzurum.
- GENCAN, T.N., 2007. Dilbilgisi, Tek Ağaç Yayınları, Ankara, 659s.
- GÜLER, A., HALICIOĞLU, M.B. , TAŞĞIN, S. , 2013. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (1. Bsk.), Seçkin Yayınları, Ankara, 431s.

- GÜLSEVİN, G., 2011. Eski Anadolu Türkçesinde Ekler, TDK Yayınları, Ankara, 156s.
- GÜLSEVİN, G. , BOZ, E., 2013. Eski Anadolu Türkçesi, Gazi Kitabevi Yayınları, Ankara, 238s.
- GÜNER, G., 2013. Kıpçak Türkçesi Grameri, Kesit Yayınları, İstanbul, 371s.
- GÜZEL, A. , 2009. Dini- Tasavvufi Türk Edebiyatı El Kitabı, (4. Bsk.), Akçağ Yayınları, Ankara, 800s.
- HACIEMİNOĞLU, N. 1997. Harezmi Türkçesi ve Grameri, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 189s.
- HACIEMİNOĞLU, N., 2003. Karahanlı Türkçesi Grameri, (2.Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 214s.
- HENGİRMEN, M., 2007. Türkçe Dilbilgisi, Engin Yayınları, (9. Bsk.). Ankara, 611s.
- İZ, F. , 1996. Eski Türk Edebiyatında Nesir, (2. Bsk.), Akçağ Yayınları, Ankara, 653s.
- KALFA, M., 1994, Kıssa-i İskender (301a-405a v.) Giriş-Metin-Dizin, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- KANAR, M., 2011. Eski Anadolu Türkçesi Sözlüğü, (1. Bsk.), Say Yayınları, İstanbul, 813s.
- KARAAĞAÇ, G., 2013. Türkçenin Dil Bilgisi, (2. Bsk.), Akçağ Yayınları, Ankara, 768s.
- KARAAĞAÇ, G., 2013. Türkçenin Ses Bilgisi, Kesit Yayınları, İstanbul, 232s.
- KARADENİZ, H. , 1993. Hamzavî ve Hamzanâme (1B-20B) Metin-İndeks, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Basılmamış Bitirme Tezi, İstanbul.
- KARADOĞAN, A. , 2001."Eski Anadolu Türkçesinde Yuvarlaklaşan Ekler" , TDAY Belleten ss. 12-179., TDK Yayınları, Ankara.
- KARAHAN, B., 2014. Hamza-nâme (14.Cilt) İnceleme-Metin, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- KARAHAN, L., 2011. Türk Dili Üzerine İncelemeler, (1. Bsk.), Akçağ Yayınları, Ankara, 446s.
- KOÇAOĞLU, T., 2003. "Tarihi Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı e/i Meselesi", Türk Kültürü Dergisi, Sayı:483-484, ss. 266-281, Ankara.
- KOCATÜRK, V.M., 1964. Türk Edebiyatı Tarihi, Edebiyat Yayınevi, Ankara, 856s.
- KORKMAZ, A., 2017. Hamzanâme (20.cilt) İnceleme-Metin-Sözlük, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- KORKMAZ, Z., 1959. "Türkçede /-acağ/ /-ecek/ Gelecek Zaman (Futurum) Ekinin Yapısı Üzerine", Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, C,XVII/1-2, ss.159-168, Ankara.
- KORKMAZ, Z., 1971. "Eski Anadolu Türkçesinde Asli Ünlü (Vocal) Uyumları" , Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, C.XXVI/3-4, ss-49-66, Ankara.
- KORKMAZ, Z., 1974. "Eski Anadolu Türkçesi Üzerindeki Çalışmaların Bugünkü Durumu ve Karşılaştığı Sorunlar" , Osmanlı ve Osmanlı Öncesi Araştırmaları Semineri 24-26 Eylül 1974, Napoli, İtalya.
- KORKMAZ, Z., 2013. Oğuz Türkçesinin Tarihi Gelişimi, (1. Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 227s.

- KORKMAZ, Z., 2005. Türk Dili Üzerine Araştırmalar, (2. Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 959s.
- KORKMAZ, Z., 1990. Türk Dili ve Kompozisyon Bilgileri, Yükseköğretim Kurulu Yayınları, Ankara, 596s.
- KORKMAZ, Z., 2011. Türkçede Eklerin Kullanılış Şekilleri ve Ek Kalıplaşması Olayları, (5.Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 92s.
- KORKMAZ, Z., 2014. Türkiye Türkçesi Grameri(Şekil Bilgisi), TDK Yayınları, Ankara, 1027s.
- KORKMAZ, Z., 1980. “Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ-Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar” , Orientalni Institut u Sarajevo vol. 30/516, s.247-269, Sarajevo.
- KORKMAZ, Z., 1979. “Eski Osmanlı Kaynaklarının Yayınında Transkripsiyonla İlgili Değerlendirmeler” , Türkoloji Dergisi, C. VIII/1, s.67-77, Ankara.
- KORKMAZ, Z., 1966. “Türkçedeki /-arağ/ /-erek/ Zarf-Fiil (Gerundium) Ekinin Yapısı Üzerine” , (Reşit Rahmeti Arat için), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, ss.331-335, Ankara.
- KÖKTEKİN, K., 2011. Eski Anadolu Türkçesi, (2. Bsk.), Fenomen Yayınları, Kayseri, 380s.
- KÖKYAR, D., 2009. Hamza-nâme (30.Cilt) İnceleme-Metin, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- KÖPRÜLÜ, F., 2004. Edebiyat Araştırmaları I, (4.Bsk.), Akçağ Yayınları, Ankara, 380s.
- KÖPRÜLÜ, F., 2014. Türk Edebiyatı Tarihi, (1. Bsk.), Alfa Tarih Yayınları, İstanbul, 548s.
- KURTCU, N., 2006. Hamza-nâme Kahramanlarının Türk Destan Edebiyatındaki Yeri, Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Çanakkale On sekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- MANSUROĞLU, M., 1988. Eski Osmanlıca Tarihi Türk Şiveleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 276s.
- MENGİ, M., 2000. Eski Türk Edebiyatı Tarihi, (6.Bsk), Akçağ Yayınları, Ankara, 406s.
- MERCAN, İ.H., 2003. “Türk Tarihinin Kaynaklarından Olan Bazı Menakıpname Gazavatnameler Hakkında”, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C.VI, S.10, ss.107-130.
- MERHAN, A., ŞAN F. , 2016. Eski Anadolu Türkçesi (Notlar ve Metinler), Bilgesu Yayınları, Ankara, 400s.
- ÖNCÜ, M., 1975. Hamzanâme (50A-88A) Metin-İndeks, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Basılmamış Bitirme Tezi, İstanbul.
- ÖZKAN, M., 2013. Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi, (4. Bsk.), Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım, İstanbul, 1328s.
- ÖZKIRIMLI, A., 1987. “Hamzanâme Maddesi” , Türk Edebiyatı Ansiklopedisi, Cem Yayınları, C.2, ss.600-601, İstanbul.
- ÖZMEN, M., 2010. Türk Dili Üzerine Makaleler, Akçağ Yayınları, Ankara, 565s.
- ÖZTÜRK, R., 2014. Köktürkçe El Kitabı, Palet Yayınları, Konya, 126s.
- ÖZTÜRK, R., 2005. Özbek Türkçesi El Kitabı, Çizgi Kitabevi Yayınları, Konya, 119s.
- ÖZTÜRK, R., 2010. Yeni Uygur Türkçesi Grameri, (2.Bsk.), TDK Yayınları, Ankara, 170s.

- PALA, İ., 1990. “İskender mi Zülkarneyn mi?”, Journal of Turkish Studies, Volume 14, p.387-403.
- PALA, İ., 1998. Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü, (4.Bsk.), Ötüken Yayınları, İstanbul, 439s.
- PEKOLCAY, N., 1994. İslamî Türk Edebiyatı Metinlerini Tedkik Metodları, (2. Bsk.), Marmara Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 128s.
- PİLANCI, H., 2009. Türkçe Ses ve Biçim Bilgisi, (1. Bsk.), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 261s.
- OĞUZ, M.Ö., 2004. “Destan Tanımı ve Eski Türk Destanları”. Millî Folklor Dergisi, s. 62, ss. 5-7, Ankara.
- OĞUZ, M.Ö., 2010. Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, (7.Bsk.), Grafiker Yayınları, Ankara, 535s.
- SEÇKİN, N., (1991). Hamzavi Kıssa-i İskender (101a-200b v.) Metin Sözlüğü ve Dilbilgisi Özellikleri, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- SEZEN, L., 1988.Hamzanamelerin Halk Edebiyatındaki Yeri, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- SEZEN, L., 1991. Halk Edebiyatında Hamzanameler, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 156s.
- ŞAHİN, H., 2015. Eski Anadolu Türkçesi, (4. Bsk.), Akçağ Yayınları, Ankara, 336s.
- ŞEN, S. , 2014. Eski Uygur Türkçesi Dersleri, (1.Bsk.), Bilge Kültür Sanat Yayınları, İstanbul, 240s.
- ŞENYENER, Ş., 2002.”Hamzanâme” , Newyork’ta Kültür Sanat Dergisi, <http://www.milliyet.com.tr/> 2002.08.22/ sanat/san 11/html. (Erişim Tarihi:02.03.2017)
- ŞİMŞEK AKIN, N., 2006. Hamzanâme (8.Cilt) Metin-İnceleme, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- TARAMA SÖZLÜĞÜ VII (EKLER), 2009. Türk Dil Kurumu Yayınları, (3.Bsk.), Ankara, 296s.
- TEKİN, T., 2013. Tarihi Türk Yazı Dilleri (Makaleler-2), TDK Yayınları, Ankara, 604s.
- TEKİN, T., 2013. Çağdaş Türk Dilleri (Makaleler-3), TDK Yayınları, Ankara, 497s.
- TEKİN, T., ÖLMEZ, M., 2014. Türk Dilleri, Bilgesu Yayınları, Ankara, 224s.
- TİKEN, K., 2004. Eski Türkiye Türkçesinde Edatlar, Bağlaçlar, Ünlemler ve Zarf-fiiller, TDK Yayınları, Ankara, 177s.
- TİMURTAŞ, F.K., 1994. Eski Türkiye Türkçesi, Enderun Yayınları, İstanbul, 322s.
- TİMURTAŞ, F.K., 1976. “Küçük Eski Anadolu Türkçesi Grameri,” Türkiyat Mecmuası, 18.cilt, ss.331-368, İstanbul.
- TİMURTAŞ, F.K., 2013. Makaleler (Hazırlayan: Mustafa Özkan), TDK Yayınları, Ankara, 631s.
- TİMURTAŞ, F.K., 1960. “Şeyhi ve Çağdaşlarının Eserleri Üzerinde Gramer Araştırmaları” , TDAY-Belleten, ss.95-144, Ankara.
- TİMURTAŞ, F.K., 1964. “Şeyhi’nin Harnâmesi Üzerinde Dil Araştırmaları” , Türk Kültürü Araştırmaları, Yıl 1, sayı 2, ss.254-281, Ankara.
- TİMURTAŞ, F.K., 2012. Tarih İçinde Türk Edebiyatı, Kapı Yayınları, İstanbul, 368s.

- TİMURTAŞ, F.K., 2015. Tarihi Türkiye Türkçesi Araştırmaları-III (Osmanlı Türkçesi Grameri), (15.Bsk.), Alfa Yayınları, İstanbul, 460s.
- TİMURTAŞ, F.K. , 1981. “Türkiye Türkçesinin Ana Hatları”, Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi, XXIII, ss.175-202, Ankara.
- TULUM, M., 2009. Osmanlı Türkçesine Giriş,(1. Bsk.), Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 626s.
- TÜRK ANSİKLOPEDİSİ, 1970. “Hamzanâme Maddesi” , C.18, ss.457-459, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANSİKLOPEDİSİ, (1981). “*Hamzavi Maddesi*”, C.4, ss.93. Dergâh Yayınları, İstanbul.
- TÜRK, V. , 1996. “Türkçede Şimdiki Zaman Kavramı, Çekimleri ve Ekleri” , Türk Dili Araştırmalar Yıllığı (Belleten), ss.291-340.
- TÜRK V. , BOZ E., 2013. XIV- XV. Yüzyıllarda Türk Dili, (2. Bsk.), Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 220s.
- TÜRK V., DOĞAN Ş. , ŞERİFOĞLU Y., 2014. Eski Anadolu Türkçesi Dersleri, (2. Bsk.), Kesit Yayınları, İstanbul, 434s.
- UÇMAN, A., 1985. “Hamzanâme” Büyük Türk Klasikleri: Tarih, Antoloji, Ansiklopedi, C.1, ss.374-376, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- ÜŞENMEZ, E. , 2013. Eski Anadolu Türkçesinde Arkaik (Eski) Öğeler, (2. Bsk.), Akademik Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 791s.
- VURAL, H., BÖLER, T. , 2012. Ses ve Şekil Bilgisi, (2. Bsk.) Kesit Yayınları, İstanbul, 268s.
- YAMAN, E., 1999. Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları, TDK Yayınları, Ankara, 140s.
- YAVUZ, O., 1991. “Türkçede Kapalı e”, Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi dergisi, sayı:6, ss.271-306, Konya.
- YAZICI, T., 1994. “Fars Edebiyatında Destan” , TDV İslam Ansiklopedisi, C.9, ss.205, TDV Yayınları.
- YELTEN, M., 2013. “Hamza-nâme'nin Yeni Ciltleri ve Okunma Mekânları”, Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 8/9 Summer, p.151-165, Ankara.
- YELTEN, M., 2014. Hamza-nâme'nin Nesir Üslûbu”, Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Volume 9/9, Summer 2014, p.17-30, Ankara.
- YELTEN, M., (2013). “Türk Edebiyatında 15. Yüzyıldan Bir Nesir Kesiti Olarak Hamza-nâme'nin Hitap ettiği Zümreler” , Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, Vol.8/13, Fall 2013, p.179-247, Ankara.
- YETİŞ, K., 1994. “Destan” Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.9, ss.202-205, TDV Yayınları, İstanbul.
- YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H. , 2013. Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, (9.Bsk.), Seçkin Yayınları, Ankara, 446s.
- ZENGİN, Y., 2005. Hamzanâme (Metin-İnceleme) , Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Dursun KIRMIT
Doğum Yeri ve Tarihi : Düziçi, 29.03.1983

Eğitim Durumu

Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği (2001-2006)

Bilimsel Faaliyetler

Demirci Metin ve Kırmıt Dursun (2016), “*Tarihî Türk Lehçelerinde ve Türkiye Türkçesinde Geniş Zaman Üzerine Bir İnceleme*”, Route Educational and Social Science Journal Volume 3(3), July 2016.

İş Deneyimi

Feyzullah Yıldırım Anadolu Lisesi
Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni

İletişim

E-Posta Adresi : dursunkirmit80@gmail.com
Telefon : 0543 615 5581
Tarih : 21/06/2017

TIPKIBASIM

بو کتابک و سائر کتابک صاحبی کرا به و جروب حلا این اویوب
املا و انشا او کرسون دیو هر کیم بو کتابی و سائر کتابی
بر تارایسه و بو زارایسه و کنارینه او لورا و لما ذخیلر یا نارا یسه
حق بقا لینگ لعنی و بو زبیری درت بفرینک لعنی اول املک اوزرینه
اولون امین
حضر باصفانک الی حبیبی جلد بیار

لاریان اخبار و تقالان اثار و صحیفان رفینکار
اویله عیان این ریر که اول زمانکه بدیع الزمان
ثانی صاحبقران با حتم قدم بصوب کجخاب
شاهی قاجرب قهرمانی عجمه کفش ایدی
بدیع دخی کجخاب اندیجه ادم کونیه ررب
نه طرفه کند و کن حبیبین الوب کله سین
دیوب کونیه سردی اول دخی بسر حیثیم
دیوب جقوب کتمکده اما بو طرفدن
راوی این کجخاب سناه و هرمن و
نجتکان دید کیری ملعون لعین
و سائر موجود بولنان عسکر ایله جکیلوب

کیدر

کتابخانه ایلی و کتب خطی و کتب نفیسه و کتب خطی
کتابخانه ایلی و کتب خطی و کتب نفیسه و کتب خطی

کیدر لر دی همان بونلر قرق الی ادم کندر لر بزرده
وار رکن بصوب بزی بزینه کیدر لر بونلر کلسونلر
قهرمانه واروب بزی دعوت ایدوب حصنه جواب
دیر جک همان بونلر کلسونلر بیدی اول املر کلوب
بو جوابی کجخابه دید کیر بونلرده معقول دیوب
اول ادم رعایتلر ایند یلر محبت نامه ایله بیلوانلر
لطف ایملر اشته بزده وارر ز دیوب کوندر دیلر
اود لر یجه بونلردخی بر کون کلوب قلعه کوهستانک
اوکنه توند یلر اول ایکی دلاور لر اول نعت کوندر
بعده کند ولری دخی کلوب رافر اکر ام ایلیوب ای شهر
یار خاطرک خوش طوت بز ایکی دلاور نا بکارک حقدن
کلوب یینه سنی تحتکه جلوس ایند رز دید یلر کجخاب
دخی ای دلاور لر بر خدار اولان لقاسزون خشنوب
اولون ظاهر سز لر دشمن اولدر که قادر اولدو
عکز قدر بز یاردم اید سز زیرا هم بر صنور
تو کشلردن ایزو هم دین عنیری وارانانا بکارده
نجب قوت وارا یش بو قدر عسکر بیلوانلر مات

دیوب حلا
دلک خا
و انی
اولد
لا یله
کود
اور
و انی

اولد بیلر مقابله اولد بیلر حقتدن کلد بیلر کیمی قول کیمی
هلاک اولدی او غلترم هب اول تا بکار قتل ایلدی
دیددی بونلر اول شهر یارلقا کجا چون امدار اقدی
دیددی بلم بکا انجمنش یوقه بزم احوالین بلمی
شهری عاصم عتاری کوندر دک اولدی کلدی بلم
بر بلایه ی او غزاردی دید بیلر هله خیر اوله دیوب
قرار ائدی بوا و ستا و ایدر بر کون عاصم عتار ادرایه
کلدی جمله تدار کین کوروب خبر ادری استه دیکه
دونه کیدد دوشش ایکن یینه فکرا یلدی بونلر بونلر
کندوسی بیلر ملک لار قدر انلر بلسونلر کیم بونلردن
یوز جویرد بیکیم سلمان اولدی بغم دیوب ا خشم
اولنجه صبر ایلدی تمام هر کس خواب غفلته واردی
کنجابه واروب صفالین تراش ایلدی ای شاه
سجانبته تمام کاکبت دوشدی بیکیم بو بتم کیمی
عتار سنده یوز جویردی بد یوعه قول اولدی
بیلدیم بدیع الزمان افندوم اجازت ویردی
بوضه سنگرم و هر مز کیم باشنی کسوب کیتورمان

ایدی مرادم هله یوقدر معذور اولسون یینه خدمت
باقی دیوب اندن هرمن واروب بان یولندن
انکره صفالین تراش ایلدی اندن بختکانه کلدی
ایندن اریله ایدوب جقدی کندی صباح اولدی
عجب رسوا یلق اولدی بختکان خود قولدی دو که
بو ستون جقاردی کوجله بلندی مدد بزم یوایشی
کم ایتدی قور قورم عمر کلندی بلالدر مبارکی دیوب
کندی یوزینه نقاب اصوب کنجابلک دیوانته کلدی
کوردی اورده یوزینه نقاب اصمش بر بزم یوایشی
ایدن کلد دید کیم اول محکم تذکره بولدی بیلر اوقوری
بنکه عاصم الحمد لله اسلامه کلدیم بدیع الزمانه قول
اولدم بنده اول قوت ایلد سنه اولقدر ایلدم
عذر اولسون اگر یینه دوشش خدمت باقی
ریش کنجابلک عقلی کندی هرمن بختکانه ملعون
کورا یددی دخی عتار کوندر وارسون قول
اولسون کلون بزم بویله زکلر ویرسون دیدی
بختکان بی شاه هم با بجه ایدم بولدی بکر بر طریقیله

قتل ایدم دیدی قاهره در الم جکه پورندک
کتور لم دیدی بار عامم سوروب بدیوک یا ننه
کلوب دعا ایلوب احوال شو یله اولری کنجاب
وهرمن وکوهستان نام برقلویه وارمندانده
قهرمان بچم یکی نامدار پهلوانی واردر برینه
قهار و برینه قاهره لر انلری بونلری الایکرمه حصلرینه
جواب ویرم لر دیدی بدیع الزمان ایتدی همان کیم لم
دیوب کوهرملکی یینه کتوروب سخما بده تودی کندی
یوز بیک عکرا یله عامم یا نجه عزم راه ایلدی
القصه برکون مقابل قوندیلر بونلر دخی بن کره
یوز بیک عکرری واردی اتا برنه بدیع
الزمان چونکه کلدی ارته سی کندی برنام یا زوب
ای دیلور لر اولر اندر قاجم قرار ایلدین هرمنی
وختکاتی و کنجابی بکا بغلوب تسلیم ایدم سن و
کتور کنزدخی کلوب اسلامی قبول ایدم سن یوق
در سکر اکا کون تدارک کور لم دیوب نام
عاصمه و بیروب کوندردی عاصمه بار کا هنه

داروب

۴
واروب کیندی قوشاندی سوروب دیوان
قاهره ایله نه تار کیروب باش قیوب قاعه
اوزه دعا ایدوب ایتدی ای دلور لر
شول نامه افتدم بدیع الزمان سن لر
کوندردی ایچنم اولان جواب ایله محل
ایلیونلر اگر مخالفت ایدر لر سه انلر ده هرمن
کنجاب کبول و بولر دیدی کنجاب شاه عاصمه
ایتدی یا عامم اولاسن لقارت نه کملک
کوردک که بنی ترک ایدوب بدیع اویه سین
وانک طرفندن بویله اچی و نلر سو یلر
سین و باشدن قورقن سین اولر قتی
عهدک بدیوک با سین کتوروب کوهرملکی
اله حق ایدک نجه اولدی دیدی عامم ایتدی
واردم بدیعی و کوهرملکی اله کتوردم شو یله
المدن خلاص اولوب یینه فضل ایلوب یینه
برطینجه ایله بنی یقیری اوچ بویه واق کوردم
کفری ترک ایدوب اسلامی قبول ایدوب مسلمان

اولدم زکوه ملک ایویرین بولمش قیز قزداشم اولون
ولقاده دیر سکن بنده بلد که لقاده بزم کبی بر عاجز
تولدر ایدی بن کسین تور قام همان نامه او قیوب
بکا جوابین ویر کیده بجم دیدی ندرت نامه اجوب
او قود یلر بد یعلت جوابلرین کوروب همان قاهر
قلجین عسریان ایدوب اورتالغه براقدی کشته جواب
بودر میداند دیدی عاصم نوله اول میداندن
تجان بزم جائز نرویرک کیده لم دیدی بونلر
ایتدی لیر جائز ندر عاصم ایتدی غمدری بر صاجقان
عیاری اولرم انلر بر قاعدن قوملر قنی تامیله
بر شاهه واردتک بر خلعت و بیگ التوت و بر چی
ویر لر ایش بنده انی استرم دیدی بونلر قهقهه ایل
کولد یلر یا ویر سینی و بنجه اولور دید یلر عاصم ایتدی
ضربیلله الود لر عاصم ایتدی شول باشکوزده کی تاج
نه دکر دیدی نیلر سینی دید یلر عاصم ایتدی قبار لر و کسه
دخی طبا بنجه اولور دیدی قهار ایتدی بون نه سولر شول
ناکجا طوتلک دینجه عاصم قهارت اردینه کجوب

اکه سنه

اکه سنه پرسته اوردی اندن تاجین قابدی
صکره قاهرک و کجابلک و هر مزک و بختکانک کل
باشنه بزطبا بنجه اولور دی تاجلرین قابوب
فتورده طشم اولدی دیوان خلقی بر بر سینه
کیررب چوق جالشه یلر که طوته لر اولمدری ال
یتدی بر مد یلر قهار غضبه کلوب اشن اولدی
بر طوتلک کتورک نه طوته لم میداندن بر شی
یوقدر قوش دکل اولره لقانلک بر خشمیدر شمدی
دیبلیک عیجان اولمش دید یلر اولسون بر ناکجا
دیوب باشلرین تاجلرین کیوب الملر ندر جنک
ندا ایتدر دیدلر بریدن عاصم بدیع الزمانه
کلوب اول تاجلرک کورستوب احوالی خبر ویردی
بونلرده عاصم قحین ایدوب عملاک اتمش
سین انجق اولور دیوب جنکه حاضر اولدی لیر انا
عاصم قلعه سنه واروب بقیان تام عیار حلیفه
سنی برینه قیوب کندی یا سنه ایکی بیلک عیار
الوب یزه بدیع الزمانک خدمتله کلدی انا

اولیجا محتیا اولدیله چون صیاح اولری ایکی
 جانبدن الایلر بغلیوب نظر بر میدان اولوب
 بوکون میداننه کیم کیس درکن همان بدیع الزمان
 غزم میدان ایلدی کجناب شاه اول عظمت ایله
 بدیع کور دکر المندک هلاک مرتبه سنه واردی
 ای دلاور لکوردیسیست بو طالنه طالدر بو حریف
 یا لیکوز شول دیارده دوشدی ضرب شمشیر
 ایله بو قدر ادمی کند و سنه اریدر روپ بل و علم
 صاحب اولدی دیدی قنار شاه الم بلکه دیوب
 تسلی ویردی اقا بریدن دیلاور عالم بر زمان
 الاتی حریر دست اوروب عرض هنر ایلدی بجم
 نغم اوروب قنارده الم بلکه کور شول نابکاری
 دیوب برادری قاهر ایتدی برادر وار شول نابکاری
 شکار ایدوب کتور اقا زنها اولدره دیدی
 قاهره فوله دیوب کرکراتی سوروب بدیع
 برابرا اولدی اقا قاهر بدیع اولد اولان
 اسباب رخشن و یاد کار لرین کوروب خیران

اولدی

اولدی اقا فذیر از کور رب اصلا کوزینه صالندردی
 حقارتله نظر ایدوب بقیه بر نابکاری سن یسین
 عالمه ولوله صالند دیدی سرور دخی بلی بنم دیدی
 قاهر ایتدی نیلیه یعم قرنداشم اولدره صاع کور
 دیدی یوحنه سنک کی او مه ال می قالدر دم
 دیدی بدیع الزمان در یار دل تبستم ایدوب یا
 قاهره له چوقدره اریکمز اثبات ایدرک سده حله
 ایله کور لم دیدی قاهر بقیه شول نابکاری سنک
 بر کارل حمله ایلدم دیدیم اولدم بدیع الزمان
 ایتدی جیق میدانندک بر غیر ادم کیر سوپ دیدی
 اخشا صرک بویله دور رسک بر کما اول حمله ایلیم
 دیدیم قاهر کوردی اولمان ال نیز به اوردی
 وار دقد بدیع الزمان دیلر یکیم بوک بر حقارت
 ایلیم دیلک عناد ایدوب ایمانه کلیمه دیوب
 نه طال اینه حظم ایلدی کما نیلدم برادرم
 قاسم کرکد بو جمله ده پتردی قاهر رخشنه
 میدان ویروب پناشری بر نین اوردی

سبر کو کلیله جار بوب منع ایلدی اندن قایوب ال
کورنه اوروب ایکی کور ز اور دی سرور بی پروا
منع ایلدی اتا کندوسی بلدیکه نه جگری قاهر خیلی
زحمت جگدی و بلدیکی بوکا حریف اولماز مکر ایوتیس
اتردی دیاری با خشرده بوکا زیاده تیر اندازوق
ایله مشهور ایدی تیر و کما نه اوروب قهار کور شول
نا بکارار غلام قور سم شوخی اولدر مکن دیدکدیدی
بختکار هر من بقوب بی اختیار کولدی الم جگمه
اول اتی اولدر من دیدی قهار یا وز لوب نه بیان
سولر شول جهود کیدی شمدی کوزک ایله کور رسک
دیددی هر مزایه بی ملعون پنجون تک در هر سین
هر زرده فضولتی ایدر سین دیدی اتا عاصم عیار
دخی صاقین دلار قاهرک اوقی یارزد و غافل
اولمه دیدلور عالم خیر اوله جون او یلدر کور
ایدری بند صناعتله منع ایدر سم دیدی قاهر
تیر جگری کمان زهینه سالوب طولدردی بدیولک
سینه نه نشا ایدوب کوندر دیکه صاحبقران

۷
ات صاحبزاده یا تدی ارق کلوب یلدرم مثالی
کلوب کج کن بر ما غیله طوقوب ضبط ایلدی اندن
نیجه اولدی اوقطار لری درکن سرور عالم قدیمی
راست قلوب قول قالدیروب اول اوقی دو شسته
کوستردی هر کس انکشت برده ان قالدی ایو
قصره کورد کلری یوغیدی بوایش بدیوه مصد
دیوب تحسین صداسی میتو قر جقدی قاهر کندویه
صانوب درت یا نته باقوب بیقارین بلطه کمن
اولدی با تدی کوردی بدیع الزمان صاغ سالم
بر اوق اتدی بوکزیای قولاغنه جار بوب باره بان
ایدری بردخی اتدی اولدی اخر همان ال تیغ اروب
یتشدی ایکی اویج کرغ قیلدی بدیع ردا ایلدی
والم ایله بوکا بر عمور اور دیکه قاهرک آخر ندرن
بور نندک قان کلوب رخشا کرداندک قوجوب
دوشدی سر درات باشین جویروب کلری کربیه
ال ایلیوب زور ایدر ب سکنان اتی ایشی قدیمه
قایوب قولنه الدی قهار اول مالی کوردوب عسکر

قوامك ايلدى برادرىم قورتان سن ديدى عكر بر
كزرت يورويوب بریدن قاهره دخی کوزا جوب
کندوسین بدیعال پنجہ سندہ کود دکر نه در
سین ایمانه کلور میں یوقه یوم اور یتمی
در ایکن قاهره کلنوب انحر کوده ایله زورندن
کمری قیریلوب یوم دوشری اول دماق قولتری
ایرشوب ارز رینه دوشوب قابدیلر سرور
عالم الم جگری تیغی فیدیه دست اوروب او یله
کیردی بونلن کیم قانی سیل کی قندی بریدن
اسلام عکریده یورویوب عظیم جنک
مغلویه اولدی بوند قهار دخی کماه بش
ارش قدیله فیل سوروب رعد وار غم لس
اوروب یوریدی اوکنه کلنی اسلام کلرینی
زیر وزیر ایله رک قاهره دخی سوار ایلدی جنک
ایدوب کیدر کن قهارا یرشوب طعنه بشدی
ای نا کار بن سخی برار قیاس ایدردم تا سنده
تسنه یوق ایغش دیدی قاهره ایتدی برادر

جوقة بویله کرم اولمه سندہ بریول بولشد قدن
صکره دیدی قاهره ایلدی بکا کورستردیدی قاهره
اوکنه درشوب کتدی یلر جنک ایچنده ایکن دیلاوری
کور دیلر ارسلان اوکندن بیان اشکی قاجر کی
قچار لرایدی قهار اول حالی کوروب باشین صالوب
بغم اوروب اوکین الری ای بیکانه ندر یوسنان
ایتدی وکل دیوب ال نیزم یه ارردی حله ایلدی
سر در منع ایلدی خیلی زور جگری القصة ارالرد
یکرمی حله خطا کجری بدیع قهاری محب بهلوان
کورری قاهره ایله هیچ مناسبتی یوق ایدی
اتا قاهره کورری بونلرک خیلی جنکی ازدی
یا بلرینه کلر بای برارر نیلرک بزه خیلی طوع
ایدرک انا برایش کور مدک دید کره قهارا تش
اولوب اول غیرت ایله بر کورزا او یله اوردی که
سر در عمورین ویروب ارقیه الدقه کورز
لردن اتلر صاجلری بدیع الزمان منع
ایدوب خیلی صرف اولدی قهار طوب ایدی

خنده دیوب بونه بویله بر کورن اور دیکه قهارک
قامتی دال اولری اغزندک بوردندک قان کلری
رخشی هلاک اولوب لایعقل یقلری سر درد نوی
بغلیه بجم دینجه قفادار لری اوستونه اوشوب
میت بی کنانه جقارد بیلر اما بدیع ارنده چوق
که جان ویردی دلاور عالم جتک اید اید
درد کتره یزد بیک سر کون ایلری کجایان
وهه نزل طوقلری یار لری بر برینه بجه اولری
دیکه بشلر ایلر اما بریدن قهارک عقلی کلوب
نه طالرد دینجه قاهر کور دیکه برادر بولقاندک
خشمه بکزر بزم حواله ایلری دیدی بو محله
کجایان خبر کلری بجم بدیع عالم لری یقلری
دیو قهار قاهر ایتدی بو غیرت بزی هلاک
ایتدی بو شاهلری یقوش اولدی شهری
بزم عار و کلید ایتدی یوری وار لم ال بر
اید لم براوغردن حمله اید لم اولکیم برایش
کویدک یوقه بد نام اولدی همان ایلید

9
سوار اولوب سوردیلر نغم اوروب اوکین الدیلر
بری صاعده بری صولدن قلچلر ایلد حمله ایلر
بدیع نامدار برینک تیغ برینک قلچنه سیر
الوب منع ایدوب بر بر لینه تیغ اویله اور دیکیم
تیغ سیری درت بار ایدوب صکر اوسوزی
باشندک بر زخم عظیم اجدی قهار بر جانیه قاجوب
کتردی اندک جویروب بر قلچره قاهر اوروب
سیری بولدقن صکر سینه سنه بر زخم اجدی
اولر ات بوینونده دوشوب قایدی ملاحیقان
تکرار عالم لری یقوش شاهلری اله کتور ایدم
دیوب اله تیغ اوکله که حائل اولدی اور
تالخی تار مار ایلری برینک نجتکان حرمن او
بد بیات او حال لری کوروب ایلری نه اولجقدر
شاهلری یوز کله کیده لم یونا بکان بوکون که
قرشو طور من شهری بزمه بوغازی اله ویررز
دید ی انلرده قالددر مثلر ایدی طبایق یومالده
عسکری کتارده کور دیلر شاهلر قایدی بر

همان بونلره یاب یاب جو زلد بیلر بدیع الزماندر
دیلاوری اسلام ایله کفقاری قیرم قیرم دریند
اغزینیه واردی چوقا دم قتل ایدری افر کلرب
اخشام ایرشدری افر دونوب بارگاهلرینه
کلر بیلر اندن عاصم عیتاری کوندردی وار کور
قلعه کوهستانده که شاهلر و قاهایلر قهتار
اند می قاجد بیلر دیدی عاصم نوله دیوب
قلعه کوهستانه کلوب ایجری کیردی کوردی
نه شاهلری وارونه بهلو انلری که بوق غیری
طرفه قاجملر دونوب کلری بدیوه خبردردی
اولیجه کجوب صباح اولری بدیع نامدار یرتد
طور و ب حاضر عکر ایله قلعیه یوردی سرد
کوزا جدر میوب بیوردی حندر کنارنه ایرشد بیلر
قلعه خلقی بواقدا می کوردوب عقللری کندی مکر
هو صرنا صر در لر بر پیر وار دراکا یلوار دیلر کل
شوناجواب ویر بولیم بیزه امان ویر ایدری
دید بیلر ناصر بیلر اندر کلری بدیع جاغروث

دیلاور

دیلاور امان سن صاحبقران اوله سن لای تقیدر که
صاحب اولمین قلعهیه قصد ایدر سن هله صاحبین
بولوب نینلرک ایله بو قلعه یجن ایله سنک
ملکندر دیدی بیرکک بوسوزی سرون تاثیر
ایلری کیرور دونوب قوندی بدیع دیلاور
عاصم نظر ایدرب ای عیتار طورمه وار کور
بو قلعه تک صاحبلی قاهره قهتار قندر در لر
اله کتور طک اردنجه اوله لم دیدی عاصم
عیتار ایتدی یا صاحبقران بو قاهایلر قهتار
قلعه لرینه کیرم مد کلرینک اصلی وار در قورقم
بنم قلعه کتسون زیرا بلور لکه محکم قلوه در
اکر بر طریقیله فتح ایدم چک اولور سک صکر
حال کل اولور ایدری صفا کزده اولک بن
وان یم دیوب کندی بو طرفدن چونکه عکر
بورلری کنجاب و هرهن و نجتکاه قهرمان عجم
دیوب کتدی بیلر اما قاهایلر قهتار بونلردن
ایر یلوب بر طراغ اتکنه کلر بیلر زخلوسن صارد

بر برینه نه عجب ایش اولدی هب صوب بزمدر یونیا کارک
ایتد و کیمزد عوانک عملده سنده کله دک شمردی
حالینجه اولور دیومشاون ایلدیر ابراکار قاهر
قنات ایتدی بر اورد قلعه غضناک مالاد غلیری عاصم
عیتار کرد واروب اول بدیوات یا نندک ایکن تیز قلعه
فتح ایلسک عاصم عیتارک مال حزینه سی بر باد شاهین
یوقدردهم اول قلعه زیاده محکم ووه هم عیتار زیاده
اوستومزم بویدر زلمن کتوردیکجور دیدی یوناهر
زیاده حیله کار ایدی قنات برادر ایدر کند
ایدی تدبیر ایدر سین که اسانه اله کتور و ز
زیرا انک محکم بلکه انلرده بزی بکلر دیدی
قاهر سن سیرجی اول دیوب عکردن بر مقدار
ادم الوبیر قاج صند قلم مال یوکلر رب قلعه
داخل اولورم سنده اردجه همان قلان عسکری
ایله اردجه کلر ب همان بکا کور قولا ق طوت دیوب
کتدی قنات زده قلاقی عسکر ایله قاقوب اردینه
دوشدی انا برید قاهر قلعه اوکنه کلدی ایاری

ادم کوندردی بزی عاصم کوندردی جنک یوزیدر
شاید برضرا کلور ایسه دیو و هم بهلوانلر زخمدار
اولانلری کوندردی که قلعه ده بقا لر عاصم برینه
بر حلیفه دکشدری بو ضیری ایشید و با لدا نری
قلعه قیوسنی اجدی ابرجری کیروب قلم قوید یلر
ارد بجه قنات عسکر ایله یلن شوب اولیله قیردی لکه
انکه قورتولری یهان بو حالی کورری جان
باشنه صجادی کوچیله قاجوب کند ایله اشاغه
ایزکن کوروب کندی کمد یلر دوشوب ایاغی
قیرلر قاجدی باشن قورتا ر بجه جان دیر
یازدی بونلرد قلعه فتح ایدوب ضبط ایلدی لیر
وعاصم حزینه لری اجوب اولقدر مال بولدی لکه
صا به کلن بونلر شاید اولدخی برادر بونلر ایگار
عیتار در عجب ایش ایلرک اگر ایاغنم قلور ایسه
دیوب قلعه تک جنک بر لرینه ادملر بکلر وب
بور سر عاصم نه عیتار در قلعه داخل اولور سه
نرسن قلور سن و نه بز جمله نری حنجر دن کوردر دیوب

هر بری کوز لرین دوت اجد یلر اتمایریدن عامه
مجله برله کلورکن عیار راست کلوب عامه ندر
قلوعه نجه اولدی دیدی بیان اغیلوب سرور عجب خطا
ایتدم عفوایله اشته شوایله اولدی سنک اغزندن
بو یله دیدیلر غفلت ایتدم قلوعه الون جقدی نیلیم
دیددی احوالی بیان ایلدی عامه بو خبردن عقلی
کندی های نابکار عجب ایش ایتدک دیوب جان
اتوب قلوعه کلور کوردی محکم بکلر لر اخشام لر نجه
صبر ایتدی اولکیجه یکروردن تنه قلوعه کند ایتدی
یوناروجقه مدی فور عامه یلور لر دی کندی
کسدیلر بر طریقیله یول بولوب قلوعه کیم مدی
زیرا قاهایله قنار اولکیجه او یقو یوزین کور میوب
کندور مقید اولدی عامه کوردی اولماز بلند
اوازا یله جاغروب ایتدی بقه نابکار لر بو یله ایتدکله
بنم لردن قورقور مسن قیاس ایدرسن اشته بن
کندم ایدی واروب بدیع الزمانی کتوریمیم اگر
بو قلوعه قیوسی انک عمودینه طیانورسه بنده

قلوعه

قلوعه فراغت ایدم دم دیوب الدی یورویور ویردی
بوسون قنارایله قاهره تاثیر ایلدی بینه بر بر لر بینه
نجه اولور حال بونا بکار لردن قورقوش بوقدر
اگر بونا بکار بدیع کتور رایسه هدی زاننده
انک عمودینه قلوعه قاف اوله طیان غز نیلک کرک
مشاوره ایلدی یلر قاهای ایتدی بوند بینه بر معنا
وارد در اگر ایمن کیررسه تمام ایش اولور دق
دیددی قاهای ایتدی سخا نینه اولقدر محلد رک اولماز
اول قلوعه ده بدیع اولقدر مالی وارد که بلکه
اولقدر لقاده بوقدر و کجنا بک قزی کوه ملک
افتدی کومستان کارانده در اگر سخا نینه ایمن
کیررسه بدیعه عجب ایش کجک هم بالده هم اولدی
بر محبوبه ده دور اولور اولالم ایل هلاک اولدی
مقترردن ولایم کلس جنات انکه تخلی واردر
اما بوقلوعه ده بوقدر بدیع اگر بوقلوعه ده او شمع
کلورسه حال مشکل اولور دیدی ایدی هماه اولدی
اوستوب اوزنه وارلم دیوهان قوا بعین قالدیروب

بر کیمه قلعه براغوب قاهره و کتبه در شویب عزم بخانینه
ایدوب کتدر بو طرفین بنان عیار اورتا لقا
سرگردان اولوب کز ردی عکرده وارمغه قوب
قدی نیز بلور لکه دیکه عاصم زیاده المندون
کندویه مقید اولماری قلعه در شمنه و یردک
دیو اولدون چکنه املا شبها سی یوقدر بتان
در دیند بوالم ایله اطراف طولا شویب کز کز کوردی
بونلری الایله قلعه دن چقوب عجله ایله چکلوب
کیدر نوله اصلی دیو برینی شکار ایدری خیر لدی
بونلرک ماری حیل ایله بخانینه المقدر فکر
ابتدیکه بدیع و اروب خیر ایلیه ینه عاصم دن
خوق ایلدی دندی اخر جان اتوب بخانینه شهرینه
کلدی کوه ملک سرایینه کلوب بنی عرض ایملک کندویه
جوابم وار ویدی ماد نیر کیروب عرض ایدر یلر
کوه ملک کنورک دیدی بتان عیار حصورینه
کیروب رعا ایلدی و کندرستی بلدردی باشته
کلن حالی بیان ایلدی طالا اول نابکار لوستک تصدیکه

کلور لدر

۱۳
کلور لدر صا حقله نه خیر و یرمکه مجال اولماری بخه ایدر
دیدي با تو ایتدی خیر اوله ان شاد الله المرحم عیله
یولین او کرم ده برن چونکه بویله حذمتک بولندک
اطم بکده سنی عاصم دن دیکل ایدم رین دیوب تدارکه
بشکل یلر اتا بریدن قاهره ایله قنار ایا غز بخانینه
قلعه سینه با صدی دیوب کلور لدری یقین کلدر کرم
ینه قاهره اوج بیله ادم ایله سجدی عاصمک عالی
قطاری او کتدر برنا صریاز دی ای بانوی جهان
بزی صا چقوب کندر دی قلعه کوهستانی فتح ایدر
اندن الدر معنی مالی و بر قاج زخمدار اولان دیلاور لدر
کوندردیکه بخانینه قلعه سینه حفظ ایدوب
یتما ایدم سز دیوب نامه کوندردی کلوب نامه
بانویه عرض ایلدی بانوره نوله کلور و دیدی اتدن
سکن بیله ادم الات خربه مستغرق ایدر رب حافظ
مش ایدی بر یردع قاهره بو خیر کلدر کرم شاد اولوب
او بر کرم قلعینه ایاق قوسم دیوب کلدی بانوره سکر
اری بو سویه قیوب کندر فی صورت تبدیل ایدوب

اول مالی جمله قلعه الدلیرو اوج بیابان اوج ایجری کیوردی
قاهره قیودن ایجری قدم قودقه قاهره قهار مالی
قلعه لقا نکر ای لقا قوالمی قوماک بو عاصیلری دید کرم
بانورخی اولدم طولو نیاز قاقدی اولدم سکر بیک ادم
بوصودن جقوب نغم لرا دروب برع نا کار لر دیوب
یورودیلر بلز ایسه بر شجیع و لاور صور شنه قاهره
قرشو کلوب ای قلیتبان اشته صوت بو یاد کار
کک قلعه در دیوب دال تیغ اولوب دبرم بر تیغ
اویله اور دیکیم قاهره سیر ویرنجیه النهم درت
بار ای دیوب تیغ بانق او موزی یا شندن های
دیجیه الوب اولمه برابر زخم او زدی قاهره ای دیوب
اردینه دوندی قلعه قیوسنک کوجله طشم اولری بانق
امرا بلیک قلعه قیوسین قبادیلر قلعه ده قلا نزه اویله اور دیوب
قلبی کیم اول اوج بیابان مدین بر ادم خلاص اولدی
اوتنه دن قهار سورونه رک کلدیکیم ناکاه با یاسی کوردی
ات بوینونه در شمش فانه غرق اولشی قهار قفرم
اوروب برع نه اولدی دید کرم قاهره ای دیوب برادر

بتان

بتان واروب بز دن خیر ویرمش بن عجب رنگ بو بردک
رینی زخمدا رایلدی دیدی قهاره ایلدی یا بنجه
ایدم لم قلعه ده الکن کندی بانوده اله کیردی
ایشمن کونج اولدی قاهره قلعه اقام ایلدی
یوروش ایدم لم دیدی اوج بیابان ارینز حالیا ایجریه
جنگ ایدر لر انرا ایجری دن و بز لر طشم دی بکله
دیون اولوب قلعه دیر لر دید کرم قهار معقول
دیوب اون بیابان ارایله قلعه سخا نینه اوزرینه
یوروش ایتدی یار بانوده بوزع یارودن چوق
ادم هلاک اولدی قلعه یه یقلا شاجی دکل بصفه
بیله قادر اولدی یار اول قلعه ده قلان از لر فریاد
ایدم رک قلدن کج دیوب قلعه اوزرندک جا غروب ای
حیله کار لعینلر هله جانکن و رایسه بو کجه بورده
ارام ایلمک امین در نه یارین صا حیقان ایر شه
اولر زمان کور رسون سنر منه الورد صا تن سکن
دید ی کرجکن اگر کلوب برع دید بع الرقان بنر اصلا
امان ویرهن بز بو قدر عسکر ایله بو قلعه المغه قادر

دکلوز دیوب قهرمان عجم جانیه کتدن غیری جان
یوقدر دیدی اضر کورد یار اولماز اولکیجه کوج ایلر یلیر
قتده شین قهرمان عجم ملکی دیوب بکلوب کتدی یلیر
صبح اولرقده بانور کوردوب برینک اثر یوق
قاچوب کتدی عجم حیل اولسون دیوب اطرافه
ارملر کونره در بولما دیلر کلوب خیر ویردی یلیر
بانور زیاره شاد اولوب تحقیق صا جعفرندن
خوف ایدوب قاچدی یلیر دیوب اول مالی کوردی
جمله عاصمک مهر یله در جمله سی صا قلیوب ال
ارمادی عاصم کلر کم ویر یوز دیدی امانت بیان
عیار چوق احسان ایدوب خلعتلر کیوروب
افزین عیار اگر سن کلوب خیر ویرسان بلکه
بر یوز قرغ لغی اولیدی اگر کیم اوستارک عاصم
قلعه سین غفلت ایله دوشمنه ویردک ایله
امانینه هله مالی اله کیردی دیدی تبیان عیار
دعا ایدوب ای بانوی جهان سن صاغ اول اولکیم
بنی عاصمک قوتره سی دیدی بانوالم جمله بنم بویزه

دیدی

دیدی اشته بوتلر بوند اقا بو طرنده عاصم عیار کیم
قلعه سنه یول بولدی دونوب بدیوه کلری اوکنده باش
قودی کوز لر نده یاش دوکری دیلار و ارغلان یاش نده
بری قازاند و غم مال هب کتدی دیوب قلعه
اهوالین بیان ایلدی بکاسرد ایله بو مال
اگر ضایع اولورسه بنک خنی ضایع اولمام مقصد
دیددی بدیع الزمان کلوب ایلدی غم دکل اگر
برالتونک ضایع اولورسه برینه اون التون
ال دیوب همان فصل بن کیا هوری برینه قیوب کتدی
قلعه غضبانه کلوب کورد یلیر قلعه بوش ایچنده کمه یوق
عاصم بر ایکی ادم بولوب سرو رالمه دوشدی شول
ناچار لر انده رخ بر حیل ایله یول بولسونلر دیوب
قلعه بر قاج ادم بولوب قود یلر انده عزم سجانینه
ایدوب کتدی یلر بر کون سجانینه ایرشدر یلر سرور کون
دیکیم بوج بار و لروه علملر وار عقلی کتدی عاصم
سکردوب قلعه قیوسنه واروب کوردی علملر اسلامک
جا غروب کتدی رسین بلدردی نیز بانویه خیر ایلدی یلیر

اندن قیوی اجد بلیو بانو کلوب بد بوعک اباغنه در شوب
حال طاهر صور شد بلیو اندن سورب سرا به کلد بلیو عاصم
اغلیوب بانو به ایتدی ای نکار اول ملعون تر نه جان به
قا جد بلیو بنم بوقدر عالمی لوب کتدی بلیو بردخی اله کبری می
دید ی بانو بیستم ایدوب عیار هج المک جفان مال
بردخی اله کبری می اول مال ایلرا یله کتدی شمش نگر و
مالدن امیدک کسی دید لدر بدیع ایتدی ای بانو
بو عیار لر مال چنانلو او نور لر جفایه براقه نور قرم
زهر سی پاک او نور دید ی بانو ایتدی سرور لطیفه
ایده رم مالی کنه کند و رنگ او سون نه بولندی ایبه
مهر یله الوب دفتر ایلمشده اما بنده بو عیار دن
برر جام وارد در اگر سوزم کچره نوله مالین ریر طم
دید ی عاصمک یوزی کولوب ایتدی ای بانوی
جهان سنه سوزک بنم جان به کچرین نه کدایمکه
بنم یا غنه سیزین کبی شاهک رجاسی اوله بیورک
کور لم دید ی بانو ایتدی رجاسم اولدر که
خلیفک اولان تبیانک کناهندن کجوب بکا

باغشلیه

17
باغشله هم مالک الینه کیرمه سنه اول سپدر و هم
احتمال سجانیه الندن کیده اول کلوب خیر بریدی
عاصم نوله امر سیز کدر سیز باغشلم طاهر کیز ایچون
ینه طیفه لکیم ویردم وارسون قلعاه قرار ایلیون
کوزین اچوق طوتسون دید ی تبیان شادار لوب
الین او بیدی بانو عاصمک حزینه سین بریر قوشدی
ایچو ویردی عاصم صفا سندن عقلی کیدوب بی اختیار
اورشنه در شری دفتر ایله الوب بیقصور ضبط
ایلدی بوند نصکک ثانی صا جفان بانو ایله اون کون
عشرت ایدوب بعد او نور دیدیم عسکر م اول
حر مزاده لریک قلعه سی وکنند در مشاید بز انام
یوغیکن بوفشنه قوبان دید ی بانو نوله سرورم
هان صاخ ارکک سروران شادانله دیوب و دایع
ایدوب عاصمی اوکنه قاتوب کتدی برکون عسکر
کلدی اوکنه دوشوب بار کاهنه کتور دیلر اول کون
ارام ایدوب ایرته سی سرور قلعه دیزدارینه خیر
کوندر روب کلوب قلعه بکاسیم ایلیون یوق درایه

کندی بلور بو قلعه سخا برون محکم دکدر دیدی
 دیز دارک جان باشنه صحادی بارین جواب ویریم
 دیو خیر کوندردی اولولرایله مشا وون ایلدیر کیبی
 شویله کی بویله دیوب پنجه ایدک همکری بلمد یلر
 اولکجه خابه وارد قلعه دیز دار بر قاج کسه لر
 ایله واقعه کوردوب مسلمان اولد یلر صباغ اولردی
 کلوب ثانی صاحبقران اوکنده باش قیوب عرض
 اسلام ایلد یلر قلعه تک مفتاحلری تسلیم ایلدی
 سرور شاد اولوب یرندن طور وپ انلرایله قلعه
 قیوسنه کلری مسلمان اولد یلر کلون اول قلعه
 دن چقتون دیوب صالی ویرد یلر اشته یین
 کلوب مسلمان اولدی استماین بشن التی کوندرک
 چقتون کلتون قلعه کوهستان دخی فتح اولوب
 قبضه اندی بعد فضل بن کیا هوری اون
 ایکی بیگ اریله سخا نینه محافظه سینه
 کوندردی وار اندی او تور کوهستان هرینه
 درایه سوزنده طشم جقمه دیوتینه ایلدی

اولدخی

اولدخی اولد یلر کندی برکون سخا نینه کلری بانویه
 خذسته کلر و کین بوردی بانو حظا ایلدی و خلعت
 کید یروب زخیره سن یقین ایلدی اشته فضل
 بوندی قرار ایلدی ثانی صاحبقران قلعه اوکنده او تور
 کنجاب و هرین زارد پنجه کنگه ندا رکنده اتاسی قصه
 عسکر عربدن دنگه راوی ایدر بار کندی بیگ
 بشخی بلوکی فرق بار کی ایله اولاد صاحبقران بهرام
 کورد یوز نریمان دایر جونکیم دریا ساکن اولدی
 کورد یلر کندی لر ندان غیری کسه یوق قضایه
 رضا دیوب او غر لرینه طوغری جلوب کندی یلر
 برکون جزیر کوردی ملاحک برینه سوال ایلدی
 یوق نزم در ملاحک ایتدی یلر دیلاور یوکا جریم
 ضل لیل در لر بر جازوه مکان طوغتشد لر لعه جازو
 در لر بر قرینا شی وارد در جابوردی در لر بو جزیر
 یه انکر سن شری ندک کسه او غر امان دیدیلر بو
 ایکی شهر اده ایدی سورک کیلری کوره لم پنجه
 اولور دیوب سوروب کتار کلر یلر کیلری یناشوب

بو کندی سوزنده کلدر سینه جانی اوغل الله اعلم حان سینه الله
 بنی بلور کورد قران اولمشده ان شاه قلعه تکمیل قران اولور
 قران اینه بلور بولغا کور قلعه سلیمان اندی
 اولد یلر کلر
 اولد یلر کلر
 اولد یلر کلر

بهرام کور بوز نریات د لیر بز هان ر خلیزینه سوار
اولوب بر جا بنده کند لیر بر طایع انکند بر مغان کور
دیله توحید صداسی کلور قبوسنه کله بیک کلک دیلا در
دید لیر بونلور اتلرندن اینوب ایجری مغاریه کیر
دیله بر بیر سچاره اورزند او تور مشی خوش کله بیک
دیلا در لیر کاجی ر بیر در لیر اول بازگان ایدم کی
ایله کزدکن کیمون باره لنوب کردابه روشی خوتغایه
تیار بشدم بر صباغ کوردم در یادن بر بیاض فیل
جقه کلری بر دیوا شارت ایلدی بلدیله کجا حق
طفتند عنایت ایر شتی اوزرینه بندن بنی کورب
بونده کتوردی یدی یلد ر شول تنها یرده خوتغایه
لیه عبادت ایدم رزم رزم آکسک اولمادی دیوب
او کلرینه بران قرصه قودی اوسرور لیر شتی
بوجیز ده بر جازو بییا اولوب بر قرتدا شیاه
وارد انما بیز رنجید اید یورلر دو کجه وا
واقعه کجا نزه اولدی یا قند حرم اولادند
ایلی دلا و کلور لر سنی قورتان لر دید یار ایدی

کوزرکز

۱۸
کوزرکز اجیق طوتک سجدت صذر ایلیک دیوب
بر رعایا تعالیم ایلدی بر یگون لعه جازویه و بر یگون
دوسری قتل ایلیک و بوند قارون دیوکد بر طلسم
واردن فتح اتک اولورسه فلان جا بنده قلعه
شالنده بر یگون بر قبوسنه کیرک و بر یگون
بر قبوسنه کیرک فتح اید رسن بونلر بیر کی
زیارت ایدوب بعد و راع ایدوب طغر اولدی
اتلرینه سوار اولوب سعی اید رک حزیه نل
اورتا سنه کله کیم یول آینی اولدی برینه بهرام
کندی و برینه نریان کندی انا بهرام کور بوز
بر مقدار کتدک قرشوسندن بر ارسلان ظاهر
اولدی دیلا درال کمانه ادررب انایم دید کیم
ارسلان غائب اولدی های جازو اولسون
دیوب دانه بیرک ر یاسین الوب یوری
صکن لعه جازو ایمش در لودر لو صورتله
کلدی اولمادی سحریه تاثیر ایددی اخر
اوکندن صاولدی بهرام کیده رک بر قصص

کلدی قبوسی محکم اوکنده ال ایدوب اهدی ایجری
کیردی کوردی اورته برده برالتون تحت قورلش
دارزند بر محبوب اورتورکه افتابه بکزر بهرامی
کوروب ایباغ اوزرینه قالدردی صفا کلرک دیلاور
دیو قرشو لری بوینونه مارلری بهرامده اکا مارلوب
ینه ایوشکاره واصل اولدق دیدی انا کوردی بونک
اغزند بد رایحه راراد مک قی ایدم بکی کلوریلرکیم
جازه در اولسون ملعون دیوب یا نته اوتوردی
لمعه ده مشتری بولرم دیونا زنونکن بهرام ای
ناز برور بوقصر بویله برده ندر و س کسنگ
سنة سکی دیوب تجا هلدن کلدی ملعونه غافل
دوشه ال اوزاروب بر قولاغین جکوب قویاردی
اینه ویردی جازوهای بره نابکار نه عجیایش
ایلدک دیوب قیایم دیخه قولاینه کلوب باشنه
بریمرق اویدله اوردیکه تارمار اوتوب جان ویردی
بهرام شکر ایدوب کوردی اول عالی قصر برخرابه
یر اولدی زین تحت البتون بیاغی برتخته باره سی

اولدی

اولدی تعجب ایدوب طنز کلدی بر از دخی کیدوب
نه کوردی بر عالی قبه صحابه طوعری چکلش
اطرافنه بینه خرابه ایکی قبور وضع اولمش بری
غزبه بری شرفه اچیلور سرور قبونک برینه
یوردکوم ارستونک برزنکی النده بر حربه طوتار
بو فاردجه اولدی یوقارو قالدوب دخی وارسه
اودمق مقدر کیرر چکلدی کتدی بکده اکساری و غایب
اولدی بهرام کوردی بوده طلسمدر خطا ایدم رم
دیو چکلری اول اطراف کنوب رقت ایدرکن برعمور
اوزرندک خط کوردی دیشک دیلاور اولدی حمزه
بهرام کوردی بوزایسک اول زنکی اولان قبویه واروب
زنکی کوردکوم النده بر سیاه یله واردر بر اوق
اوتوب بکنه اوروب حربه اصیلا قالور اندن یقین
واروب کورم سینه قبونک اوستونده بر چنگال
دیور قوغشدر اول دیوری زور ایله چکله
کرا یله ایلشدیروب اول کاری قبوی اچار دیلاور
شاد اولوب واروب اویدله ایتدی اول دیوری

جقاروب ایچی کیردی عظیم دیوان خانیه کلدی
اولقدر نما شایده جله حجره لروارد کیم تعبی
اولماز مال خزینه وارکجه نهایی برصاندرق الا
جمله سنگ اوستونه صاحب نریمان دیویارلشی تجب
ایلدی اون ایکی بیله ادم جبه خانیه ویوزا لاقبته
اوزرینه تورولور برابرگاه بولدی بعد هان
نریمان دیویازار کتدویه برجبه یوقالم کلدی
اشاغی یوقارون بقارکن برلوح بولوب او قودی
هنکی قارون دبویندخی بو قدر تخفه لری یادگار
قودم بنی خیر دعادت اونوتیه سین دیش
هرام مجبه قالدی فکرایدوب ایوقصته فتح بغ
نامها اوله ایچنده اولان مال نریمان نامنه
اوله بو فصل اشدراشته ایچنه کیردم یاچنه
جقاروم دیو فکرایدکن برکوشک کوردی کاجقوب
ارام ایلدی اما بری طرفدن نریمان کیدوب
بربر کلدی ناکاه بر جانبدن بر بیر ظاهر اولدی
یاوزلق ایله اوزرینه کلدی نریمانده اوزرینه

وارام دیوات سوردی رخشن بیر دن خوفایدن
کندوسین کیردی اطمغه بشلری نریمان کوردی
اولماز اشاعنه اینوب بیاره اولدی بیرم قرشو
واردی بر قلیج او یله اوردی که ایکی یار ایلدی
دونوب رخشنه سوار اوله مکر اول قتل ایلدی
بیرکده دیشیسی رارایدی کیرور دن کلوب رخشن
بیره لری کندویه سوردکم نریمان ال کمانه در
بر اوق اتوب هلاک ایلدی اما دیلدور رخشن یار
لندر غنه زیاده المهدوشدی زیرا بیاره کلدی
کورمک کو جدر تاچار بر مقدار بیاره کتدی
ناکاه بر قلیج کر کوان ظهور ایلدی بر جانبدن بر جانیه
کجوب کتله استدر نریمان او کلری الوب
کوردی بوتلس حرکتیه کلوب هجوم
ایلدی نریمان کیر و چکلدی اشغفه
یوقارویه یقترکن دیوان سردن برانسان
صورتی یار مشلرای بوارا یه کلن دیو
قیویه کیرمک دیلدین دلاور اولاد

حمره دن نریمان اینک بوقیو مقابله سنده کینک ظاهر اولور کجوب
قوباره سن طلسم نفع اولور دیش نریمان دخی نخلین ایدوب
قبود راجلدی ایجری کردی برقبویه دخی کلدی کوردی
ارستنده برطوب وضع اولمش بلدیکه غافل او یجی وکلدر
وصاغ طرفه برعمود کوردی اوزرنده یازی واردیشکه
دیلاور زنها ربوطوبدن حدرایده سن یدی ادم یقین
وارد قدده اول سنک ارستنه اتلور اگر جبل قان اولسک
خرید ایدر اما حمره ارغلی ایک قرق ادیم صابره سن قازوب
دهلیزی وارد کجوب قوباره سن سکا یا دکا ر قوشمدرالم
سن بجم روحم خیر دعایا ایدر ایدیه سن واول قبوی اردنت بند
ایده سن بزم بر اثر نیز بوز لیه نریمان اوله ایدوب اولدهلیز
کیروب اوتیه باشندن بر بولاد قبو کوردی اجوب بر صلیب جفدی
اعلا دیوان خانه و تحت اوزرنده قادون دیوبند که یوز بر ایش قدبله
ارام ایلمش سیر ایلیوب کربان قالدی اندن بر جمعه یکردی
اولقدر مال بولدیکیم حسابی بوقدر بوز التمش قبه اوزرنده بر
یادگار واون ایکی بیک اومه بیجک جنک الاتی جمله سنک اوزرنده
صاحب بهرام کور بوز یازلمش نریمان تعجب ایلدی امکنیم بیانه کندی
دیوب کوزرکن بر بول بولدی بر از کندی بر عجب قصه کلدی کوردی بروردی
انده کور شد بایر بهرامه اول منند قلری کوستردی برادر طالع سعید
ایمشکه بن بوقدر رحمت چکدم نفع ایلدم مال سنک ناسنه یازلمش
دیدي نریمان تبتتم ایدوب

۷۰
ایدوب برادر الم چکه بنده بوقبوند کیروب
بویله چوق مال ویا دکا ر بولوب وافر حظ ایلدم
کوردم جمله سنک ناسنه قونمش دیوب او کتیه
دوشوب اولره بوکا اول صند قلری کوستردی
بهرامه شاد اولوب بلدیکه طلسم صاحبی نراکت
ایلمش صفا ایلدی بایر بهرامه ناردنک تریه سین
زیارت ایلدی بایر بجهه یینه اولدهلیز دن طشره
حقوب مال و حیه خانه بی طاشد بایر دهلیزی
یینه بر کتدی بایر وارل ییر کلوب ای بیج مبارک
اگر حظ ایدر سکر کلات بزمه ها کیت بویله
یرده نه صفا ایدر سن او لجه سنک حدستکه
قصور اتمز ایدر ک دید بایر بایر ایتدی او غلتر سن
جهاندن قطع امبدا ایلمش کیشیم کشت خلقه
نخل بوقدر سیر وارک سلا متله بر قاج یللق
عمری بومغان ده عبادتله کجوریم هم همان بد
بدریکر صا حبقرا نه بیغم سلاسم ایلمش ایکی بهرامه
سلامت بولقی استرابه لقا کمل هی صحیفه

روزگار در نال در سینه جهدا ایستون ریوب ال
قالد ریوب بونلن و حزم به دعا ایلدی بونلده
اول بیع و دواع ایلیوب کیمه کیروب عزم ایوب
کتدیلم اقا راوی ایدر باره کندی نکه التخی
بلوکی عزم رسیم و رسیم اژ درها بند ملک قاسم
برادر لری یوزبان کی ایله فرطونا دنه کوزا چوب
کور دیلو کند لر بندن غیری کسه یوق خیران
اولوب ملاهلم سورک کیلری کون لم نه به
جقارزد دید یلمر ایکی کون دخی کتدیلم بر جزیرم به
کلدیلم عزم رسیم سوال ایتمکرم ملاهلمر ایتمدیلم
دیلاور بو جزیرم به ایکی برادر حکم ایدر لر و سزکرم
بلد و کن در برینه ارناس جزیرم نشین در لر
و برینه ارناس جزیرم نشین در لر بر جازو
والد لری و ارایدی غراب ساحر در لر ایدی
حزم الذم هلاک اولمش بو شهر اده لری بلورز
بر بر زمند اهل اسلام ایله چوق معرکه لری کچدی
اول ملعون عاقبت هلاک اولوب بو حرمزاده لر

زخدار

زخدار اولوب قاجدیلم بوند کلدیلم اقا بو دفعه
امید در که باش قورتارم میله لر دیوب همت
کیلری سورب اول جزیرم به یناشوب طشم جقوب
صیغه و بارگاه قوروب قرار ایلدیلم راوی ایدر
رسیم علقاه وومیکه کیش بخربنده زرهیب نام
بر عتیار اله کتور مشری عزم رسیم خند شدن
ایدی اکایبور دی وار کور بلید لر بوند میدونه
عالمه در لر خیرال دیدی زرهیب عتیار نوله
دیوب کتدی یولرم بر حریفه راست کلری سوال
ایدیوب برادر رسا فرم عیب اولسون شاهلم
نه تدارک در دیدی اول حریف ایتمدی باخت
زمین سلطان کجخاب شاه لقای زهر شاهک
دامادیدر اندک نامه کلدی صاحبقان حزم اول
دنه بدیع الزمان نام بر صاحبقان ویلایتی
الندک المش جمله جزیرم شاهلر ندر اندا راسته
مش اجته شاهلر بین یوز بیک عسکر جمع ایلدی
اکایدم یورد دیدی زرهیب عتیار بو جزیری الوب

لا بلا و ديدكن عمر بن دستم بدع الزمان زياده
سورايدى شاد اولوب حظ ايلدى زيرامدايندن
بريزادى بديعه ديروب دوكونده ماغد جي
اولشدى ايمدى بزم لازم اولان اولدر كه ثانی
صاحبقران اورزينه كيدن چك ملاعين طوبه
شمتيردن كجروب اكاكتماكه قومايوز ديروب
تيز برنام يازوب زرهيه ديروب جقويكيدى
اقا مقدم اهل جوس دن بر قاج ادم كلوب كنانه
يتاشدى بلز ناصل عكر در بونلرده اون دانه
ادم كوندن روب وارك كملر در ديوب كيدن
يولر زرهيه راست كلوب سزك ايدوب
كسيه وقتنه كيدن سبيد يير بونلرده
كندون بلدردى اشته حمزه اولاد لرند
فلان كه لر در بونلده اوغرا ديلر شاهكزي
دينه دعوت ايدن نام يازولر الجيم ديدى
نوله خوش كلر يكر ديوب ياننه دوشوب
كتور ديلر بونلدر قلعه لرى اوكتنه يوز بيلك

عكر

عكر ايله او تورردى زرهيه ديوان فانه بارگاهنه
كيروب دعا ايلدى نامه صوندى صاجقران عالم
حمزه اولادنه عمر بن دستم كوندردى نامه اجوب
اوقود يلا اولانام خلا اندنصكره سيزكه ارناس
وار نواس بيلور بوقات كلوب اسلام ديلا و لرى
ايله معركه ايلد يكرن والره كز كفر و منلالت ايچينده
سر اولوب كتدى اول سنه عبرت يتر ايمدى
نامه سزله واصل اولدر قده معلوم اولكه صاحب
قران يكرمى دوت كرم يوز بيلك بهادر ايله بر سر
ز سندن كيدن كيروب لقاي كراهي يير يوزندن
قالدر قى نيشنه كيدر كن بار كنده اولرق اشته
به بو يوز دن دوشرك سزى دينه دعوت
ايدن رز كلوب بزمه ياقونداش اوله سين بيله چه
واروب لقاملعونك جمله از درد و غنى ملاعينلرى
تيفدن كجور لم يوق ديوب عناد ايدر كز ياقول
ايدن رز يا خود قيد بيتد ايله كتور رشويله بيله سين
اكا كوره عيتار يه جواب وير سين ديشلر ارناس

کفار هزیمت بولوب قلعیه کیر دیلر دیلاور زاده لر
مالی جمع ایدوب ضبط ایلدیلر ارناس وار نواس
کور دیلر اولمان یوغا ز لرینه دستمال طاقوب طشم
جقدیلر مان ای سرور لر دیوب دل او جیله سلمان
اولدیلر بونک نواحت قلوب دونوب یاتته دعوت
ایدوب شهراره لطف ایلك شهر مزی مبارک قدر
ایله مشرف ایلك دیوب قلعه لرینه دعوت ایدوب
بونلرده نوله دیوب قلعیه کلدیلر ارناس وار نواس
سر ایله رینه کنور دیوب ضیافت ایلدیلر طعا لرینه
دار و قاقوب پیموشن ایلدیلر ایکسرتک بنده
جکک ایلر اون بیک عسکر لرینه قلم قویدیلر اولرده
جان لرینی دیشته الوبا دوکشه دوکشه کیلمک
کیروب الایرینه اولدیلر بونلر بو موکرده ایکن
قرق بار کنی ایله مرام کور بوز و نریمان دلیر لر
کلدیلر بوا حوالی بلعلی نلر کوروب بونلر قتل
کلدی دیوا هی ایلدی عسکر صف جکر لیر همان
ارناس میدان کیروب ای نابکار اولد قتل ایلر کینیا

قادر

قادر اولدیکه سز نینه قادر اوله سن جمله کوزلقانک خشمنا
اوغرا سگز ردی هان بهرام کور بوز ات سوروب
ای حرمنا ده لقانه کلک دوکم اگر قادر اینک بنم
المدت خلاص ایلسون دیو چنگه بشدیلر همان نریمان
میدانه کیروب دعوت ایلدی اولد مقابل اولوب
بر زمان محبتی جنات ایلدیلر اخر بهرام بر کورن
اروب زیر وزیر ایلدی و نریمان دخیانی کوروب
غیرته کلوب بر ضرب ایله ارناسی یقدی اندن
عسکر لرینی اله الوب قیس قیس نینه بونلرده کفاری
قلعه لرینه فلق ایلر ایره سی محاصره ایدوب اصلا
ایمان ویر میوب و قلعیه ناهه اتوب ای نابکار برادرین
ایر غلرین جینسد جقاروب کلوب کناها کیم
توبه ایلدوب اسلامی قبول ایدم سن مغاد ایدر سکز
باشون جقار سن دیوانلر دخی مشاور ایدوب
بچه ایلدیم بون نابکار لک هر بری اقات سماوی
انجق دیدیلر مکن بونلر یقین یوز جازو وار ایدی
ایکی قیزی وار دی دایما بونلر الو تکلیف ایلدی

یونلرا استمیوب استغنا اید لرردی تیز ادم کوندرد
عورتی دعوت ایدوب اکر ام ایلد یلر و اکر بوکیجه
بزم یونلری کتور رسک بزده سنک قیز لر یگز ایلم
دید یلر اولد راضی اولوب قول و قرار ایلد یلر بو
محورته میخوره جا زود لرردی اکر بهرام کور بوز
ایله نریان بزم ایتمه و یر رسک بزده سنک قیز
لر یگز ایلم لور ز دید یلر میخوره جا زونوله دیوب
بوکیجه سحاق نیله دیلا و لرلری شکار ایدوب
کتور دید لر عیتم رستم و رستم اژده ها بند
یا ننده حبس ایتد یلر اقرار لرلی اوزده میخوره قارینک
قیز لرین المغه اکر ها قبول ایدوب ایلد یلر صیاح
عسکر شهزاده لرینی یولسیوب حال بنجه اولور درکن
ارناس وارنواس قلعه دن جغوب یونلر یوز بیلک
عسکر قیلر اور دیلر اقا اسلام عسکری اولمقله
اخشا صدک عظیم جنان اولدی غیرت ایتد یلر
اقا بنجه لرک هلاک اولدی بنجه لرلی زخمیا اولدی
اخشام اولد قلعه ایدوب قوند یلر اول ملحق تاس

کرم

کرم اولوب قلعه اوکنده قوند یلر بر بر یله اتفاق
ایدوب یارین یونلرین عسکرین بر طرف ایدم لم
دید ی اسلام دیلا و لرلری باشلرینه کله جکین
بلوب ایدی اولدی اولجق همان ایش یوردرکه
جالیشالم یا قلعه ایدوب سرور لرین ی خلاص
ایدم لم یا خود یو یولر باش و یرم یوز دیو قول
قرار ایلد یلر اشته یونلر جنک تدارکنده ازمین
جانب راوی ایدوب اکنده نک ید یخنی یولکی
مکر دیوانه لردن جو بان بجه و سیاه شیر
اشیا یخی و بیشه جرحی و سائر چوق که وار ایدی
اتا جمله سته مرطاسی باش ایدی اتان فالدن هزیری
باش جکوب کسه دن قور قاز لر ایدی هر دم بوند
یوق اول یونلری ضبط ایدردی چونکه فر توزه
سکن اولدی کند و لرینه کلوب کور دیلر که کند و
لرند عیبری کسه یوق همان ملا علی هجو م
ایدوب قزل اری تیز بولک دیو کیملری جاننده
بیزار ایلد یلر انلر که ا یچنده عاقللری نوله بوله لم

دیوب جلوب کند یلو بر کون بر جن بریم به کلد یلو
مکر کینک بر ایکیسی سولمشدی کجیلر قالفته
یا تور دیو اسکی زفتین یا قفه بشکر یلو دیوانه
لراخی کوروب های دلولر نه طور رسن کیدر
اتشله ایوا اورمش دیو جمله کیلری اتشه
اوروب یا قد یلو زیاده حظا ایدوب دسته
جو بلرین او سوز لرینه الوب اتشه قر شوبور لجه
اوتینار یلر اندک بر قابی محب قراد بجه اولدی
دید یلو بر قابله اولدی اول بر لری سن قزل
ار اولدی دیدک اول سوزی دینیلری دوکه
دوکه خراب ایلدی شیله بویله درکن دیوانه
لرک قرنی اجقردی یننه ملاطلم یا بشوب بینم
یجک بولک دید یلو بونلردر عما جز او بوب
برقنده بولالم کی صری یا قد یکن نم وار سه
هب بیله یا نری اشته شو یوله کیدر
بوشهر وار رسن یجک جو قدر دیوب
بول کوستر دیلو دیوانه لرده اول یوله کیروب

کند یلو

کند یلو بر زدن بر کویه کلد یلو یدی بیل دیوانه
بر بری اردیچه سلیمان دیولری کبی اول کویه ایرشد یلو
کورد کلری ادمی بونلر جا دیوب هلاک ایتدی یلو
بینم یجک ویرک دید یلو انلرده بونلردن کتوروب
یتدلر اقا بر کویده نقره طعام او بوب بونلر یدی
بیلک ادم که هنرری اون ادم قدر طعام یر لرازل
صوینجه دو کندک دخی کتورک دید یلو بو قدر
دیچه جمله سن قدر یلو کویلرین یقوب بر برابر
ایدیلر ماللرین یقوب اتشه اوروب انزن یننه
یوله کیروب ایلر و کند یلو هر قتی کویه اوخر دیکر
خراب ایدر لرندی شو قدر تدارک ایدر کن بر ادمی
طوبت بر ادم سخی اولدر میلیم بنم بیکی جوق اولان
بریر کوستر دیدی اول کسه توله تک بنی
اولدر یک سنم بن بر شهر کوستر بن بیکی جوق
دیوب او کلر یننه در شوب کندی مکر بو جن بریم
دخی ملک قاسمک دوشد وکی جن بریم کبی بر جن بریم
یه دخی اول شوقایدی اول بر یننه اشته غراب ساخر

اول در اناس و انواس حکیم ایدر لردی بوکه بهمن
بود افکن ناسند بر شاه حکم ایدر لردی بوکره کینجا
بدن بر نامه کلش دی بوده فرق بیک ارم جمع ایدر بکه
کینجا به کیده بر سدی دیوانه لر جقه کلر بیلر کورد بیلر
بر قلعه اوکنده وافر عکر قوب او تور لر همان حیفوب
بر کید بیلر نین بنم بیجک ویرک بو قسه سزی بر رز
دیوب دسته جو بیلر ایله کور شد لر بونلرده قرق
بیک عکر بر بونلر نزم دت کلر بیلر دیوب بر لر نین
طور و ب قرشو طور الم صند بیلر اما دیوانه لر بو قدر
عکر بر قوری علاج بدنه اتار کی اتد بیلر بهمن
جان خوفیله بونلر تحقیق لقانک بلا سیدر قراری
قران تبدیل ایدر و ب قاجوب قلعه به قبانندی
دیوانه لر بازارا بیجنه دوشوب بولد قلدی طلعمی
ید بیلر ساظر جادری و نقد مال بولد بیلر شاهنشاه
اوروب یا قدر بیلر اندن کولشد بیلر صفا ایدر و ب
بعث قلعه یور و دیار ایچندک طاش ا غجاج
اته کورد بیلر اولدی دیلا و لر مراد یکندر بچون

قرار سن

قرار سنر دید بیلر مطاسک عقلی واردی بزم
بدر بیلوا غنر وار و در حنرم در لردی باشین وارد
هر و م دیوانه در لر انلری ارا دز بنم بیجک ویرک
سزی قریب سلم دیدی بونلرده بز انلری بلمز کور
مدک اما طعام چوق تک تک ایتا بویله اتمک
ویلا بیتی حراب ایدر سنر سنم بر شاه لازمدر
بزم ساهمن بیدر شاه اولسون دید بیلر مطاسک
باشن صالوب اولدرا بیلدی قنی شاه کز بنه بنم
شاه اولسون دیدی جمله دل بیلر بو قوله قائل
اولد بیلر بهمن بو خیر را شید و ب شاد اولدی
بونلر ایله بولشوب قوندردی وافر قیوتلر صغیر لر
بو غنر لیوب بونلر عظیم ضیافت ایدر مجلس
قور و ب شراب ایچر کن جو بان بیجه سر خوش
اولد قده باباسی حاطر بنه کلوب روندی سیاه
شیر مرد اشجایی به بقوب بقه بر ناکار بنم
بابای کیم اولد بیلر دیدی سیه شیر نبلیم سنک
بابانی اتی ساقی بلور وار اکا صور دید بیلر جو بان

۷۹

بیچہ بخون بلز سیں بیکجہ تک کا دیدی دیو
بر برینہ کیروب ۲۰ من ایانہ طور و ب بر بیلر سز
بن شاهیکر د کلیم بکا حرمت اینیوی ب بغم خصو
رمدع بویله ایدر سز بن سزنی لقایہ عرض ایدر بن
دید کر مرطاس ای نابکار جنک لقار دید و کله
ناصل کله در صقالی بوخجلی قارومی دیر سن
بن اندک کا بوینوز لرین قیرہ بیم دیدی ۲۰ من
بیانہ سو بیله بر دیوانہ لقایہ دل او زمانہ یو قسم
شمدی هلاک اولور سن دید کر جو بان بیچہ های
با بام اولور دن قاور بی ده می اولدر تک استر
سین دیوب برد سنه جو ب شویله اور دیکه بلنه
وار بجه خور ایلدی کور بن ایلدی لقاینه قار
اولور دیدی بینه قالدی ال قالدیروب جنکه کیر دیلر
دیوانه لرها کیدیلر اوینماقی می استر سز دیویدی
بیلک دیوانه سنه جو بلرین قیوب یور دیلر
راست کلر و کلرین قیر دیلر اول فجان طاع باشند
جقوب کوجیل باش قور تر دیلر دیوانه لر کور دیلر که

که

که قالدی شهری اتشه اور دیلر اندن جقوب
کند یلر راوی ایدر مکر یو جزیر ده ار ناس
وار نواس جزیر سنه متصل ایدی کیده رک
اولد ازایه کلد یلر کور دیلر عکرا سلام دوشنوب
اوتور لر علا مشندن بلو ب سز قزل ار بوند کچی
قور قوز بزی د و کردید یلر بریدن عیثار لر دخی
بونلری کوروب قوشولدی احوالی بونلر بلدر دیلر
یاوز لئوب همان قلعه یور لر او کلریننه کمن یوق
بتمیوب قلعه اله یازر یلر ار ناسک جان باشند
ضجایوب ندر بو حال بلا بزم باشند یا عذری دیوب
المه دوشد یلر هله اخشام اولر قور عیثار لر بونلری
کوجله دوندوروب قوندرد یلر اهل اسلام حظ
اندیلر اتا ار ناس وار نواس دیارندن فجانک
بر قاجی کلوب قصه نه اولدوغن جمله خیر و بر شلری
اولکجه بر بر یله مشاوره ایلدی یلر بجه ایدر لم
بونلر بنه اوشد یلر برندن قور تلمدن بر قاجی
دخی کلوب حمزه در کمال اختیالی وار خونلر کت

دینی حق اولسه بو قدر بلادن باش قور تیره لردی
واتا من غراب ساخر بو قدر ننده حاصل ایدم یوب
عاقبت باشنی ویردی یارین بینه قلوبه یوردی که
کم ها نل اولور ایجری کیرم جکلی اولورسه خود
شهری ویزی بهمن کبی انده لری مقرر در ایدم
علاج بود که اول اسیر اید و کن شهره اید
ویروب قیورین لم و دینلرینه کیروب خلاص
اوله لم دید یلر بورای محقول کوروب همت
اعیانیه قالفوب عیس خائینه وار دیلر عجز
رستمک ورستمک اثر درها بندک و بهرام کور بزرگ
و شریان دلیزک بند لرین الوب ایقلرینه درشب
مسلمان اولد یلر بونلری قلعه دن جعفر دیلر
دیوانه لر صیاح اولد قلعه یر لر ندرن طوروب
قلعه ایقوب کلور دی دورک قزل او او عتلی
وار دیوب طور د یلر اتا شهزاده لردی بونلری
کور د یلر هنری بر فرق بوز لردی و کوز لری
بوزق باشلی یارق او دزلرنده بولش مقدر

اسباب باره

اسباب لری باره باره اولمش اوز که صورته کرمش لر تعجب
ایلد یلر زیرا بونلری ضبط ایدر کیمسه یوق بونلر
بر لرین بکنن لر و هر و مده یا نلرنده دکل دوشمان
اولد نجه بر بر یله جنک انگدن بر ساعت حالی
اولمازلردی بودرت شهزاده بونلری دوندی دن
قوند رد یلر بوکنر اناس وار نواس بونلره عظیم
صیافت ایلد یلر اتا دیوانه لر طور میوب فساد
ایدر لردی شهزاده ده منعه قادر اولد یلر
بونلری هر و م اولم نجه سلیمان دیولری ضبط
ایده مزدی عاجز اولوب یا نیلسک بز بونلری
قنده راست کلدک درکن بر کون انی کور د یلر دیا
بوزین کیلر طوتدی مکر ملک فاسم ایدی بانجه
هر و م دیوانه سهمان سیل بوش و سام سفید
ویش و زنگاره غوری و سائر دلاور لوکلوب
بونلرده قرشو واروب بولشوب کورشد یلر و حال
حاضر صورشد یلر اناسیله ان نواس ملک فاسمک
دخی مستن بوس ایلدی دیوانه لردک تا مدار لری
سلک فاسمک و هر و مکن انی او بد کلرنده هر و م
کور دی بونلره صاغ یوق بره سزه نه اولدی قنی

کیلیز بگز بند بگز دیدی بونلر کوردن کچیلرین ایکلیسین
یقدیلر بزرده حظا ایدوب سائر کیلیز اهب اشته
اوردق دیدیلر ملک قاسم کولدی بسن او بیله کرک سزی
بونلر کتورن کیلیز اشته اورده سز کوره یسم نیه
بئر سکز دیدی ارنا سوزعا ایدوب سوروب
بوجز بره یه متصل بر جزیره وار در برهن شاه
نامند بر دیلا ور حکم ایدردی بونلر دیدی بند
دیوانه طشره جقوب کیلیزین یکی کی
ایدکن کوردلرهای بو کیلیز یا فنک صفاسی
وارد دیوب جمله کیلیز اشته اوردرلر اندن
کوند کویه دو شوب تیز بز بیه جلد دیوب
بولد تلرین قتل ایدرلر اولرین اشته اوردرلر
اخر کلوب برهن شاهک جزیره سزه کلوب اوردرلر
صا توری اولده مدار ایدوب سراینه کورد
ضیافت ایدوب بونلر بیه جلد **بیت** دیوب
مستاه اولورلر بر بر لرینه کیلر رب برهن بر
عیبدت بنم حضور مدع ا بسم اولک دیم صاندی
بوجوبان بیجه دیوانه های با بام اولدورن
قاوردخی سولر ملیسین دیوب بر رسته چوب

اوروب هلاک ایدوب اندن جمله خلق قیروب شهری
دخی اشته اوروب یا ندیلر بعده جقوب کیدرلر
اشته بونلر کلدیلر اصل جنکری همان بوغاز جنکی
ایشن کسمه بولمقدق بر بر بیله خارلدی ایدوب
بو حاله کلشار دیدی هر ورم یا وز لنوب بر بیان
دلایلری نیجون بویده اوینار سن دیوب دسته چوب
النه الوب کیلر شدی بونلری برر کدی کبی بو جاقدن
بوجا غه صوقدی نیلسونلر بر بر بیله یولشمدن
صاغ یرلری قالمه مشن سلطان خاوردخی بوتد
عکرا بیله اول جزیره ده بر قاج کون ارام ایدوب
اندن کفایت مقداری کیلر پیدا ایدوب کند و زده
یرلرینه وکیل قیوب ملک قاسم و هر ورم دیوانه
اوکلر نجاه قبودان اولوب عمرم با خست زیز ایدن
کندیلر ان بخانین راوی ایدر برکنده نک سکرنجی
بولکی **عظیم شاه** و اورطوفی و طول زنگی و اوغوللری طفسان
باره کیله فورتنه دن خلاص اولوب کوزا جلدق
سائر عکردن اثر کور میوب خیرته وار دیلر بویله
جمعیت نه عجب برایشان اولدی دیدیلر ملاطرتلی
قیروب دیلا ورلر الم جکک بو فورتنه ضررلی

طول کوردیکه معتاد او بیه مستغنی بهلواندر اولور
اولان کسنگ میدانه کیره اول کند و به اقران
بر حصم استر که میدانه کیروب معرکه ایلیه بخا
جمهور کونن در لر طول ابتدی یا اولیلی بو قوشون
اولان قره زنگی دکه کسکین دکدر بکله اثا اقران
اولیدی اما هله سن حمله ایله سیر ایلسونلر دیدی
جمهور نوله همان سن طیان د بوب اوج حمله ایلدی
طولدن غیری کیمسه اولیدی طاقت کتور مک
محال ایدی مکر صاحبقران یا اولاد صاحبقران
اولیدی اما طول زنگی اصلا عینه المدی اما
طولده ناصیل در بلور ملیسین لندها نك
صندالی سنه طالب اولوب قاج دفعه عصیان
اقتدر اخر اوزرینه کندی اشته جمهورک
حمله لرین منع ایدوب او غلتری المیله بر کوتله
او بیه اولور دیکه بلنده وار بجه خرد ایلدی حفصار
وان کردان طولک الملك بلدی همان فیلك سوروب
مقابل اولدی ایتدی یا طول ندر بو سنده اولان
یاوزلق سنک او غلترک قتل ایلیم نلر دک
او بیه بر بهلوانی هلاک ایلدک دیدی طولک

ایتدی یا حفصار اول هلاک کنی کندی استدی زیر اینج
اقتشم لرا سنده حفصار د سن ملیسین دیدم بخا اربک
صا یوب حفصار د بر اقران استر که میدانه کیره دیوب
یوز بیزک قره سین یوز بینه اوردی بنده بویه
ایلدیم امدی سنده او بیه تا دانلق اتمه که المدن
صداغ قور تو لاسن دیدکده حفصار ایتدی یا طول
بو جوق دعوا در حفصار دی جمهور می صاندک
دیوب سولیشرک از غنشد بلر حفصار کوردیکه
طولک ایشی کالده حمله ایدوب جنکه یشلر بلر
اما ایکی بطال دیلا در لر بر برینه عمود لر اور
دیبر که صحن میدان صا ر صلدی ولولیه کلری
تا کنش قبه فلکه دی کلنجی عظیم جنک ایلدی بلر
اخر حفصار یا طول افزین بنمله ایو جنک ایلدک
اما دعوا ک بویه دکل ایدی دیوب کنایه ایلدی
اندن ایتدی یا حفصار د بون سکا مرادم اوزر برضوب
اورمدم امدی اگر بو حمله میده منع اید رسک
هر سوزم یا ننده کذب اوله دیوب فیلك سوروب
بر عمود او بیه اولور دیکه کورزی النذک فر لوب
بند وکی فیلك بلی فیر یلوب زیر وزیر اولدی

مغراق شاه اول حالی کوروب عکره قومک ایلدی
عکر جوق اولغله حفتادی بغلتمیوب قایدیلر
بریدن غضنفر شاه یکی وداود طوقی او تویزیک
ارایله یور یوب اتش کی طوقندیلر کافر عکرین
در دینزیرندن ایروب کیر و سوردیلر طول عمود
ایله جوق کافر هلاک ایلدی حفتاد دخی تکرار
سوار اولوب جنگ ایدوب کیدرکن یینه طوله
راست کلدی همان حیفروب یینه جنگه بشلدیلر طول
زنکی بوئنده حمله لرین منع ایدوب بر عمود اویله
اوردیکه لایعقل اولوب نیل بوئینته دوشدی
همان طول زنکی نیل باشنه جنگال اوروب دونوب
او درینه کلدی همان حیفروب ال دوال کمری زنجیره
ایدوب بر زور اولده قابوب قولنه الدی حفتا
دک عقلی کلوب سلکتوب کوچیل کمرین فردی
دوشدی طول کجوب کتدی حفتاد یته سوار
اولوب بوالمیله اهل اسلامدن راست کلدرکن
زیر وزیر ایدوب جوق کسه هلاک ایلدی لنده
قلج کیدرکن غضنفر کی درش اولوب حفتاد الله
اوج قلیح اوردی غضنفر کی منع ایدوب بر تیغ اویله

۴۰

اوردیکه تیغ سپردن درت باره ایدوب همه اوزرینه
بر زخم اوروب یقلدقه توابعی یینه قایدی کتدکجه
کفار عکری قاجغه یوز طوتدیلر اول محله او تویز
بیک عکر ایله ملک ازرق چشم ایر شوب کوردی جنگ
مغلوبه در کند و لرینک عکری زبون اوئش همان
نفره اوروب کند ولرین جنگه اوردیلر بونلر ایله
عکر بر مقدار طیاندی اخر داود طوقی ملک ازرق
چشمه راست کلوب بر برین بدکن صکره ازرق
اوج حمله ایلدی داود طوقی منع ایدوب یته ایمانه
دعوت ایلدی ملک ازرق دشنام ایدوب یاه سوئله
بشلدی داود غضبیه کلوب بر تیغ اویله اوردیکه اگر
خانه سنه وار بجه یکی باره ایلدی یقلدقه بنم کشته
ملک ازرق چشم دیوب نفره اوردی عکری کفار
ایشیدوب غیری التری طوتقدن قالدی حفتادده
زخمدار جنگه اقتداری یوق اخر عکر بوزلدی حرات
بی اختیار قلویه قاجدی عکرده قلویه دوشدی
دوئشان جزیر لرینه طاغدر یلر قبولری بند ایدوب
قر را ایلدیلر بر بونلر نه اتش باره ایشیدوب حفتاده
تیمار مشغول اولدیلر اهل اسلام دوی کلوب قلاز عالی

غنایمی ضیضا ایلویوب جمله سن اورتیه کتوروب قسمت
ایلدیلر و یارنگی کون قلعبه یور ویشدر دیوب
دلالره ندا ایتدردیلر بوخبر مفراق شاهه کلرکه
جان باشنه صجرادی زیراکوردی عکرده الی
ایاغی طوتار کمنسه از قالدی و حفتادرخ زخمدار
یانوراکر بونلر یارین یور لرسه حالیمز مکدر اولور
دیوب مشاوره ایلدیلر اراده جوق سوز اولدی قبول
اتمیوب اخرکار مفراق شاه ایتدیکه کلر بوخاجاره
اولورسه طولک اوغوللرندن اولور دیوب خلعتار
دیروب بند لرین الوب بوشر طله که واروب
بو عکوی بزم اور زرمزدن قالدیروب کیده لر
اکر بو قوله راضی اولور لرسه خوش اولماز لرسه
ایکی سنده باشلرین کسوب بوویلا بیتک کچوب
رعایای طاغیر باشنه کونده روب کندم توا
بعم عکرم الوب بر طرفه جقار کیده رم بونلرده
نه بولور لرسه الوب بر قاج کون او طوروب
صکره واردر لر کیدر لر بزینه کلوب دیلا یتمزده
او طوروب زون ایده زردیدی وزیر لر
پوتد بیسی بگند یلر اندن اول ایکی دیلاوری

زنداندن جقاروب کتور دیلر مفراق شاه ایتدی
ای دیلاور لر بز شویله برتد بیلر ایلرک سزده اگر
بو عکری بو جزیر دن بز برضرار وزیان اولمادن
قالدر معنی بوینوکنه اولور سکن کوزل سز لری
از ایده رم اگر ایده میوز در سکن شویله قول
ایلدک باشند جقار سکن دیدیلر بونلر فکر ایدر
ایتدیلر ای شهر یار نه دیدیم اگر بویتیم اولور زدیگ
یلان سویلر نه جوکره بویله در سن صبر ایلک بزده
بو احوالی سرداریمز بلدیرم لم کور لم نه جواب
کلور اول زمان سزده بنجه بلور سکن اولیل ایده سن
دیدیلر مفراق شاه معقول کوروب اجازت وپردی
انلردخی برتد کره یازوب بر قولی ایله کوندردی
کلوب طوله تذکره ویردی طول زنگی اول خبری
ایشیدوب دیوان ایلدی تذکره شهراده لره کوستر
دی مشاوره ایلدیلر طول اوغوللری ایچون اغلیوب
بنجه اولور کوز کوره اوغوللرم اولدور لولوته لم
صکره یوز بیک ادم اولدر مشوسن نه فائده دیدی
بونلردخی واقعا بهلوان زاده لر خلاص اولماسی
اولدر قلعه فتح اتمکدن واز کلر یلر دیوب جواب

نامه باز دیر طول و غضنفر شاه و داود مهر لیوب
کوندردی بو قوله راضی اولدق همان اول دیلدر لری
صالی و بره سن دید یلر جو کله بو جواب معارفه کلدی
اولده بو ایکی دیلاور کلرین ارقه لرینه برر قاخر خلفتار
کیمد بر و رب و بر و زری ایله قیودن طشره جقار و رب
ینه قلعه قباد یلر بونلرده عکره کلوب بولشد یلر
شاد اولد یلر او کیچجه انده قرار اید و رب عهد لری
اوزرینه سحر دن کجوب دریا کنارینه کلدی لری کیلری
حاضر بنوب بوللرینه کتدی یلر اما بوشن زاده لری کحیف
بر بو جزیره فتح اتمدن بر اعقاب کتدک دید یلر طول
زنکی تسلی و بر و رب ایله اولور بلکه یینه بر طریق
ایله او غرامق نصیب اوله دیوب کتدی یلر بونلر کتدک
ان بخانب راوی ایلد دیلاوران اسلامدن طقوزنجی
بلوک اولاد صاحبقران سمیرای اقرافی و برق
بولاد دل قرق باره کیله فورتنه دن قورتلوب
بو جزیره یه قدم بصد یلر بحجب صاحبقران و سائر
کلر نیجه اولدی دیوخیلی ناستف ایلد یلر و ملاحار
دن اول جزیره سنوال ایتد کلرنده ایتدی یلر بو شا
جزیره ایتوب درلر شاهنه کامران شاه زرین

تاج

ن

تاج درلر بر بای تحت بهلوان وارد در منکوب جزیره
نشین درلر رستم لره یول کسر و ایکی او غللی وارد
برینه سیلان زرین کر و برینه جهانشون درلر و بو
جزیره یه یقین بر جریره دخی وارد در شاهنه مغواق
شاه درلر بای تحت بهلوانی وارد در حفستاد درلر
کردان ایکی حسنا قز لری وارد در بوسلان ایله
میلان اول قزلره نامناد در بر بر لرینه واروب
کله لری اسک دکدر مغواق شاه دخی بونلر ایله
دوستلق اوزره در او ده عظیم شاهد دید یلر
دیلاور لر نوله دیوب کیلردن طشره کناره جقوب
بارکاه لری کور و رب قرار اید یلر بعد بر قوبونلر
عباد دید عمرک او غوللر نون بر عیار کوندرد یلر
خبر الوب کله سن دیوار لده واروب نزا کتله کور
دی بر کامران شاه زرین تاج قلعه او کتده بارگاه
قور و رب یوز بیک عکرا یله قنوب او تور لر
عظیم الم و برمه لری وارد بر برینه سنوال ایلدی
اول کسمه ایتدی با ختر زمین سلطان کسجانب
شاهه دو شمان کلوب ظهور ایشی بدیع الزمان
درلر ایشی بر بهلوان تاج تحتک النذن الممش

عالم بزرگان شهر اینه بر سر کوه ماسه
فره کینه و صاب علی انما فرات شمشیر
۱۴۲۱
ص ۱۴

۸ کورمدی الم جکیه لر انلره ده عالمده قز بولنور
بنده هله بر طریق ایله جز برمدن کوچیله
جقار دم قور تدم امدی سنده نماغل اولمه
زیرا بونلر جو قلق عکرا عیش قورننه کمیلرین
برایشان ایلمش برالای کسه سنک جزیره نه
دوشمک احتمالی وارد دیش بونلره بونا مه
دن بر عجاب صو قلق دوشدی زیر او غولتری
بو بجه زساندر تعشق ایلمش لردی فریاد فغانه بشل یار
ایتدی لر ای شاه عالم بزه عکرو بر واروب کوه لم
اگر بو قهته واقع ایسه نه جان کلور کیدر اگر خلاف
ایسه خبر الوب ضرب شمشیر یزله قز لری الام
دید یلر کیمسی یبانه سوبلر لر مراد لری ویرمک
دکلر بلکه عنیری مشتری لری وارد د دید یلر
بونلر همان کیده لم دیوا اقدام ایدر لردی بای تختی
اولان منگوب دیلا ورا ایتدی ای شهرزاده لر
صبر ایلمه بلور سنر حفتاد ناصل کسه در
بو جزیره لرده انکا قرشو طور دیشنه جقراز کسه
بو قدر چونکه البتده کتمک مراد ایدر سن باری
تدارک ایله کیده لم دید یلر سیکسک عیار بو حالی

انکا امداده کتمک استرامدی اصلی بو در اما شمدی
شاهیمزک ایکی اوغلی وارد در مغراق شاهک بهلوان
حفتاد ک قز لرین المغه کیدر لر قز لری ایوبور
بر مراد ایلر کدن صکره کنجاب شاهه کتسه لر کر کدر
دید ی مکسک عیار نوله قولای کله دیوب سیره
مشغول اولری بو محله الحی کور دیلر بوجا بندن
برالای ادملر کلوب کامران شاهک دیوان خانه
بار کاهنه کور دیلر مکسک ندر کوره سیم دیوب
ایجری کیروب سیره طور دی بونلر در باش قیوب
دعا ایلد یلر بعد جقاروب بر نامه صوند یلر
مکر بونلر مغراق شاهدن کلور لردیکه غضتفند
شاه طول انده دوشوب نه قصده لر ظهور ایلدی
بیان اولندی نامدر ا جلوب او قونزی اولندی
نام لقای یاد ایدوب بعد دیشکه ویلا یتمه
یزدان برستلر کدی عظیم موکه ایلدم قرق
بیکدن زیاره عکرم قلیچدن کچدی وبای تحتم
اولان حفتاد دیلا ورنک قز لرینی ایکی یزدان
برست ایله بریرده بولوب عارندن ایکی سنده
قتل ایلدی زیر بونا م ایله شهرزاده لر لایق

کوروب دوندی صاحبقران زاده لره کلدی جمله ایندی و
کورد و کن تفصیل اوزره نقل ایلدی سمیرایله برقی بولاد
دل امدی بزده بردعون نامه یازمه لم دیوب امر ایلدی
برنامه یازلدی بونلر مهر لوبوب ینه مکسک انزه و سوروب
کوندرد دایر مکسک طنان قالدی سوروب کاران شاهک
بارکاهنه کلوب ایجری کیردی باش تیوب الجیم دیو
دعا ایلدی بونلر کورد دایر کم عیار در نامه سن اوب
افقود دایر اولنده تام خدای ذکر ایدوب بعدد کاران
شاه بوکا اولاد حنغ صاحبقران دن سمیرای افرانی و برقی
بولاد دل نام دیلا و لر ز بو قدر جمعیت ایله با خنتر
زمینه کیدر کن کیلر نیز بر لیشان اولوب نراکی برادر
قرق باغ کیله بوند کلدک عادت نیز بودر که هر تنده
سزجلین بولدک جقمش و ارایسه بوله دعوت ایدر ز
کلدی خوش کلن ایه باشن کسوب دیارین غیر یله
و پر ز امدی کلک دین اسلامی قبول ایدک بزمله
دیار با خنتره بیله کیدوب یار اوله سنن اگر یوق
در سکن وقت کنه حاضر اوله سنن دیشار مکوب
جن بره نشین میدانه تلج بر اغوب حکم غایب کدر کلسونلر
بری بر بول سیدانده کور شه لم کوه کم کیمه غالب اولور

دیوب مکسکه رعایت ایدوب کوندرد دایر اوله شهزاده
لرک حضور ینه کلوب جواجی سوبلدی بونلر ده نوله
دیوب اون سیک عکری کیلر اوزر زنده قیوب کندر
لری باقی عکرا یله روانه اولد دایر راوی ایدر بوجزیره
نک اسکله سی ایکی طرفدن واقع اولشدی ایکی سنه ده
کیلر قونار جو کردی حکمت بویله واقع اولدیکه بر آکنده
اولان اهل اسلام دن اوننجی بلوک اولان اولاد
صاحبقران دن ائینه شاه مغربی و ضحاک نیزه دار
وقهرمان کوجک فرق باغ کمی یله بوجزیره نک اولبر
اسکله سنه جقد دایر بونلر ده ملا حلدن خبر لوب
ائینه شاهک یا ننده عمر اولاد دن تیز بای عیار
وار ایدی ائینه شاهه خبر کتوردیو کوندردی
تیز بای واروب روانه اولوب کلدی کوردی بونه
کنجاب اوزر ینه کمتکه حاضر اولشار خبر و یروب
ائینه شاهه برنامه یازوب کوندردی ضحاک
نیزه دار و قهرمان کوجک کلوب کورد دایر تیز بای
اول محلله کلدی که هنوز مکسک عیار کتمشدی
بوده ایجری کیروب باش قیوب نامه سنن و پردی
بونلر دن کلدی که اوج کوند اولدی خیر اوله دیوب

۳۸

نامه الوب او خود بیا و بیله یازمشکه اولاد حمزه دن
ایینه شاه وضحاك نیزه دار و قهرمان کوچک نام
اوج برادر لر و فرق بان کمیله بوجا نیزه دو شمشیر
امدی یا کامران شاه کلوب دین اسلامی قبول آید سن
اگر یوق در سبک اشته واردق حاضر اوله سن
دیشلر کامران شاه خیرته واروب نیجه اولور
حال بونا بکار لر مغرب جا بنندن معمور کی یا غدیار
اوستومزه بز بونک قنغی بر نیزه جواب و بره لم دیدیلر
منگوب ایتدی الم جکه بشاه هم حصمه جواب و بره
قابلد ردیوب تسلی و بردی اولده تیز بای عیاق
جائز سن و بره حکم غالب کدر دیوب جواب
کوندردی بعد مشاوره ایلدیله همان او غولتری
سیلاق و میلاق دولتتم اتا نیزه بر مقدار عسکر
تعیین ایله بز بونلره قرشو واروب حقلرندن
کله لم سن اول اول کلنلره جواب و بره دیدیلر
کامران شاه دخی معقول توروب فرق بیک ادم
تعیین ایلدی و مختار بیل کردن نام ضلول قول
بای تحت بهلوانی بیله قوشدی بو شهرزاده لر فرق
بیک عسکر ایله ایریلوب قرشو کتدی بیا اولر کتدی کن

صکره سمیرای برق بولاد دل او توز بیک عسکر ایله
کلوب بوارا یه فوند بیا تکرار نامه کونده روب
دین اسلامه دعوت ایلدیله کامران دخی قبول
ایوب ایکی جانندن جنک نفا اولنوب جنک
مقرتر اولدی اندن اول کیجه کجوب صباح اول
دقدق الشمس بیک عسکر ایله کامران شاه او توز
بیک عسکر ایله سمیرای برق سوار اولوب ایکی
جانندن الا یلر بولندی نظر بر میدان اولدقد
منگوب جزیره نشین میدان کپروب بر مقدار
لغب هنر کوستروب نغمه واروب ارطلب ایلدی
بو طریقه همان برق بولاد دل سمیرانه رخشین
سوروب مقابل اولدی منگوب بوخی کوروب بکندی
اندن بر پر یله مرجبا شوب برقه حمله تکلیف ایلدی
برق ایتدی یوق دیلاور بز اول کسمیه حمله ایتمزد
صاحبقران اولادی یوز دیدکره منگوب ایتدی
بقه شول نا بکاری با بانک بیدر کی طعام اولونک
قرنن طیور رسمی که سن فلانک اولادیم دیو حمله
اتم دیه سیه هنر اولد که دعوانک عهد مسند
کله سین دیوب ال نیزه یه واروب بر نیزه اوردی

برق سبر کونگیله جار بوب منع ایلیوب نیزه گند ورن
ایردی اتمار زور کوردیکه اولماز منکوب کوردیکه
المدی عمودین قابوب عاشقانه ایکی کور زاوردی
برق دخی کور زک برابر ویروب مردانه منع ایلدی
اما اللنده اولان ذوالخناح بحر نیک بر مقلری
دیندن بر چشمه پیدا اولدی اندن نوبت کندریه
کلوب اوج جمله ده برق ایلدی اولده منع ایدوب
بشکاپک جنکه بشل یلر کوتا کوت اریله جنک ایلدیلر
مکسک غیرت ویروب سرورینلر سن اگر جوابه
تادر دکل ایسک جق میداندن سمیرای کیرسون
دیدکه برق اتش اولدی نابکار عیبار بو ناصل
سوزدر دیوب غیرت ایله بر عمود اریله اوردیکه
منکوب کور زین برابر ویردکه قولتری بو کلوب
اریقه الدی ار قده اولان سبر تار مار اولوب اغزی
بودنی قان اریله طولوب رخشنک بلی قیرلری
منکوب زمینه قورج برق زیاده عمود کش دیلور
وا اولاد حنر ب بوندن زیاده عمود کش گمه بو قدر
ظهورنده نزار لکلری اولمشدر یک بیخ اوزره دوندی
شت مشتة بقه یقیه اولوب کمر کسه اولدیلمنکوب

زور ایدوب بالقادیه کوردی اولمادی برایش ایدیه
مدی برق برکته یا خدادیوب بر زور ایدوب قایدی
باشندن جویروب بره اوردی نیجه کور رس کندونی
لقادن شکارمان یوقدر دیدکه منکوب ایتدی لغت
لقایه بلد مکه برلستینه قادر دکلر دیوب مسلمان
اولدی کامران شاه عکره قوماک ایلدی جمله عکر
بردن یوردی بو طرفدن عکری اسلام دخی یور یوب
سمیرای و برق بولاد دل بر برینه ارقه ویروب اریله
شمشیر اوردیلر که کفارک فریادی اسمانه ایرشدی
اخر علمای بی سرنگون ایلدیلر کامران شاه ایتدی
غیری طور مق اولماز استدی که قلعبه کیر سمیرای
اردندن ایریشوب کوردیکه قور تولش یوقدر
بو کتره دال قیلج اولوب اوج قیلج اوردی سمیرای
منع ایدوب بر تیغ اوردوب سبرین شق ایدوب
اوموزی باشندن کره وار نیجه بر زخم شدید
اجدی کامران شاه ات بوینن قوجه دورشدی
توابعی اوستنه دوشوب کوجله قاجوب قلعبه
دوشدیلر قبولرین بند ایلدیلر عکر بوزلوب
طاغلوب کتدیلر سمیرای و برق عکری اسلام

ایله دونوب مال غنایمی جمع ایدوب عکوه بخش
ایلدیلر بعد بریره کلوب مشاوع ایلدی لکه یارین
قلعه بوریش ایده لرا برتسی ائینه شاه مغربی میدان
کلوب اطلب ایلدکه میلان میدان جقوب ائینه
شاهه مقابل اولوب سولیشرد از غشوب جنگه
بشد بلرار لرند او جرحله خطا کجدی اذن ائینه
شاه میلان برکوز حواله ایدی میلانده منع ایدوب
بوکک محمود لک کونوردوسی دنیای طوتدی اخر
ائینه شاه مغربی ایتدی دیلا درکل انصاف اولدی
بمله برکمه باشه جقمان اشته برکوز زده وبرعموده
مقدار بن بنم یاغک معلوم اولدی مسلمان اولوب
قولتوغم قبول ایله یا خود دخی شیهک واریسه
این رخشندک کرطوتالم غالب مغلوب بلی اولسون
دیددی میلان ایتدی کندینی صامیه عنی بندک
زیاده نه هنر کوستر دتکه بویله غرور لئوسون
اگر قاد را یسک بنی اتدن اشاعنی اندر اندن
صکک سویله دیدکده ائینه شاه غضبه کلوب
ای نابکار امدی مخالف اوله بو حمله دن غیر
حمله اتم دیوب رخشته میدان ویردی اذن

برکوز او یله اور دیکه کوزا لندک فرلیوب
سیلان رخشندک زمینه یقلدی ائینه شاه
دخی رخشندک بره اتلوب مشت مشتته یفته
یقیه کس کسه اولدی لیر بو طرندن ضحاک دخی میلانی
یقیدی و قهرمان بختیاری یقیدی یقه یقیه
اولدی لیر اخر ائینه شاه کمرین سلانده تسلیم ایدی
میلان یا لقا دیو جالشه کوردی اولمادی قابدی
صالی ویردی استدی که باشن کسه میلان ائینه
ای دیلا ورطوتالم ایکی الم قانده ایمش قانی کرم
شمیدی مرقت کورر مسنگه بنی صنایع ایده سن
حال بوکه بن بر قینه ما نلم دخی مرادیمه ایرمدیم نجا
قیه دیدی ائینه شاه ایتدی خوش امدی مسلمان
اولور ايسک بلکه بر مراد اولغه سبب اوله وز
دیدکده سیلان بو جوانی ایشندکده جان کوکلدن
مسلمان اولدی بریدن ضحاک میلانی قابوب
بره اور دقد اولده سیلان کبی عاشق قیه دیوب
نیاز ایدی منحا ک قیو ویردکده مسلمان اولوب
اولدی لیر بونلرایسه حفتا دتقزلرینه طالب لرد
اقا انلرایسه حفتا د طولک اوغولتیر یله طوب

ایکی سنده قتل ایلدی القصته قهرمان کوجک
دخی مختاری قابوب بره اوردی اولده شهرنا
ده لورک مسلمان اولد قلرین کوروب بودخی
مسلمان اولدی اندن عکره جاغروب ای قوم
بلک واکاه اولک کیم بزلقادن یوزجو برک
بوتلرک کوجک دینته کردک زیر ایلدکله لقا
هبع خیره شتره قادر دکل ایمنی اکر قادر اولیدی
کندی دامادینه وقینینه وقینینه قیزینه
حکمی کجری برایش ایده میوب کنجاب شاه بزردن
امداد استردی امدی بنه تابع اولان اولسون
اولمیان وارسون کلسون خیر یوقدر بزبونلر
دن عنیری ایرماز ز دیدیلر استین فالوب مسلمان
اولسون استمین جکلوب کامران شاه طرفنه کتدیلر
اندن کامرانه واروب شکایت ایدوب احوالی خیر
ویردیلر کامران شاه زیاده الم جگری انلردخی
بویله می اولدی ماد خوشن بوشی کلسه کورسه
یوز اندن برجهار اولور می دیوب غم ایلر قالدی
اقا بریدن ائینه شاه استدیکه بوجزیره
قرنداشلر ندن سمیر ایلله برق دوشمشار ایلر

بزدن اول کلشله بوجزیره فتح ایلشله بوبهانه ایل
معارف شاه جزیره سنه واروب فتح ایدم لم دیوب
شهرزاده لری دخی بر مراد ایلیه لم دید یلر صباح
اولنجه کیلر کوروب سیلان و میلان قلاغون
الوب کتدی یلر بر کون جزیره معراقه کلوب کنان
جضوب بارگاهلرین قوروب قرار ایلر یلر لری
ائینه شاه بر نامه یازوب تیز بای عیتاک ویروب
کوندردی اولده واروب کوردیکه قلعه اوکنده
وافر عکر قونوب او تور لر دیوان خانه بارکا
هنگ اوکنه کلدی مفراق شاهده ایدر شونیزدن
برستلردن لقا بزی او جوز قورتاددی درکن
تیز بای عیتاک ایجری کوروب دعا ایدوب نامه
صوند قد بره بو عیتاک قندن کلدی دیوب نامه
الوب او قودیلر اولنده نام خدای ذکر ایدن
بعده بنکه اولاد حمزه دن ائینه شاه وضحاک
نیزه دار و قهرمان کوجک نام دیلا ورلر
نامه من واصل اولد قد کلوب اسلامی قبول
اید سن و حضرتاد نام دیلا ویرک ایکی قزلی
وارا یش کامران شاهک سیلان و میلان شاهه

نامزاد لرایش اول ایکی شهزاده لر مسلمان اولوب
کفر ضلالتدن قورقولدیلر بزده بویمزه الدنکه
اول دیلاورلره معشوقه لرین الی و پروب بر مراد
ایده لم امدی ایلك ایله ویر رسکن خوش و اگر یوق
دیوب عناد ایدرسکن وقتنه حاضر اوله سزدیمش
معارق شاه نامه ده بوجو ابلی کوش اید بنجه خیرته
واروب ایتدی ابو بلا یه او غزادق بز برندن
قور تولدق درکن برینه دخی او غزادق کلوب نامه
حضتاده ویردی اولده احوالی اکلوب ایتدی
شاهم بونلر بزی اکلدیلمدی چاره بودرکه بونلر
مقدار لرین بلدیره لم کچنده زخملو بولندم ایدی
بوخسه انلرایله بن سولیشوردم قز لری ایسه
بن کندی الم ایله قتل ایلدم دیوانلرینه جواب
نامه کوندردم اینا نیوب برالای یردان برستاری
یا نلرینه اوید پروب کلنلر امدی همان بونلر
چاره جنکر دیدیلر معارق شاه تیز یا یه ایتدی
اشته جوا بک الدک وار سو بده کلسونلر بزلر
خاطر ز دیوب جقاروب عتیاره براوج التون
ویروب کوندردی راوی ایدرتیز بای عتیار

کلوب دیلاورلره بو خبری ویردی همان اول
ارادن کوچ ایدوب ایرستی میدان اولوب الابر
بغلر یلر همان حفناد میدانه کیروب مبارز
دیلدکه ائینه شاه برابر اولوب ایتدی ای
دیلاور بوجز برله دوشلی سنک خیلی اوارکن
ایشتدم امدی انصاف میدرکه بو شهزاده لر
قز لرین اقرار ایدوب بینه ویر میوب اولدیلم
دیوب کز بی اختیار ایدرسن سزدن اول
بر بولک عکر کلری حمزه اولادندن غضنفر شاه
وداود طوق و طول زنگی کلد یلرکه طولک
او غوللری یا نندم قز لرم بولوب از دیروب
الوب کیدرکن بجا خبر اولدی ارد لرندن
ایر شوب طولک او غوللرینی یقوب بفلدم
قز لر بک بوینن اوردم عبرت عالم ایلدم صکره
بن غضنفر لندن زخم یدم زبون یا تو درکن
معارق شاه انلرایله صلح اولوب بو اسیر لری
ازاد ایدر لر انکرده غیری ال قالد میوب
قالقوب کیدر لر غیری نیلیه لم دیدرکه
ائینه شاه ایتدی خوش امدی کونک ظاهر

مرادند بزمه جنکدر دید که حفستاد نوله دبو بال
نیزه به و کورزه اوروب اوبه زمانی او پنجه عظیم
جنکدر ایدلیر اینه شاه بونی زیاده بهقال دیلاور
کوروب جا بکلك ایله قیلچیه اولدقه کوکسنه زخم
ایرشدی یینه موافق شاه قومان ایلدی حفستادی
جقار پنجه میداندن جوق کله دوشدی بریدن
اسلام دیلاور لری ایله ضحاک قهرمام کوجک پور
بووب بونلره اوردر یلر قلیچی اوج شهرزاده ارقم برایدن
پنشوب عالمتری یققدیلر موافق شاه بوزلدی
اندن حفستادی الووب یینه قلعیه قیادیلر اینه
شاه اسلام دیلاور لر یله غنیمت مالی جمع ایدر
عکزه سمت ایدلیر ابرنسی قلعه محاصره ایدلیر
بونلر بوندره از پنجانب راوی ایدر بر اکنده نک اون
برنجی بلوکی که سلطان کیلان زمین عدلان تودار
یا لکن برکی ایلره فورتنه دن خلاص اولوب کوزک
اجوب کوردی کیمده کندیدن عنبری کیمه بوند
خیران اولدی اندن ملاحله سورک بولیکه
برقع الیمزه کیریدی دیدی اندن براز کتدکرت
صکره بر جزیره کوردی سوروب کناره کلیر حرکت

خدا بوننده کلدوکی کامران شاه جزیره سی ایدی بو جزیره
زیاده بیوک ایدی برجا بننه ده بودوشدی عدلان
ملاحله سنوال ایلدی که بوراسی تره سید رهج ایجو کورده
بلور وارمی دید که ایدلیر سرور بوارالرده جزیره لر
چوقدر هر برینه بر شاه حکم ایدر بوره بر بیوک جزیره در
شاهنه کامران شاه در لر شاهی واردر بو جزیره نک
بوارا به یقین بر قلعوه واردر بر دیلاور حکم ایدر عاد
جوش بوش در لر عدلان ایتدی کمی پناشدیر کوره لم
دری اندر در پناشوب طشره جققدیلر جمله توایی
کیمه براغوب یا ننه اوج ادم الووب برایکی ضندق
یوکلر و ب قنده سین قلعوه عاد دیوب جکلوب کندی
یقین واردر نک کوردیکه بر عجبانب قلعوه طاشدن
بنا اولمش قبوسنه کلدی ندر ادم دیدیلر عدلان
ایتدی مرادم بهلوانه بولستقدار باز در کان طائفه
سندن ایدم بهلوانه لایق متاعم واردر بلکه
کوروب حفظ ایدر دیدی کوره لم دستور وارمی
دیوب کتدی لر عدلان الووب ایجری کتور دیلر قلیعه
کیرووب عادک اوکنه کتور دیلر سرور دعا ایدی
خوش کلرک ای خواجه دیوب بر کورستر دیلر دیلاور

کجوب او توردی شربت و پردیلر ایجدی عادیتدی
ای خواجه نوح دن کلورسن فلان درکن اول محله
کامران شاه دن بربک کلدی کند و سن عرض ایلی
عادیتدی کتورین کوره لم دید که کتور دیلر بیک
دعا ای دیوب نامه سن صوندی الوب او تدی کوردی که
نام خدا برینه لقای یاد ای دیوب اتمش سر در استه
دوشمان کلدی حمزه عسکری ایش عظیم جنک ای دیوب
عاجز قالدیم برینه سمیرای برف در لر بای تخت بهلوانم
اولان منگوب دیلا و رانتره قول اولدی سوز بودر که
کلدی لر بزی دوشمنک قورتار ایسک قیزم سنگر
اگر اهلان ای دیوبک تزرده دوشمان الله کیردینجا
عادیتدی ایشتد که انش اولدی بکه ای تدی بوری
وار برده سنک اردنجه واریر ز دیوب دونری
عدلان ای تدی ای خواجه کتور کوره لم بزه برار
نک وارد کوره لم زبرا اشته کوردک بزه بول
کوردی دیدی عدلان نوله سروردیوب صندر
ایجدی بر مصقع بنام قلیج جفاروب بلنه بغدی
ایتدی اشته سکا بوندن ابو تحفه اولان اهلان
ال دیدی عاد جوش بوش صندر غه بقدی غیر

برشی یوقدر بونک یوزینه بقوب ایتدی یابونون
نه جقدی هم تحفی واردر دیوبونده کلدک بر قلیج
غیری بنسینه یوق انیده بلنه قوشاندک یابونون
مرادک ندر دید که عدلان ایتدی ای دیلاور
ملوغز و می بودر که بن بازارکان دکلم اول بیک
سکا شکایت نامه کتور دیکی حمزه صاحبقرانک
قرنداشیم بکا عدلان تبردار در لر دیار باختره
کیدر کن فورتنه کیلر بیزی طاغندی هر برین
بر جانیه کتدی اشته انلر انده دوشدی بنده
بونده دوشدم سنک دیلاور لکن ایشتدم یو
طریق ایله کلد مکه سنی اسلامه دعوت ایدم
اگر اسلامی قبول ای دیوبک سنک ایله یار قوندش
اولوب کامران شاه اوزرینه کیده در کربوق
دیوب عناد ای دیوبک بوقلیج ایله سنک باشن
الوب کامران شاهه کتوروب قیزینی بن الورم
دید که الله اکبر عاد جوش بوش بوجوالی اشته که
قان کوز لرینی بو دیوب های تا بکار سمسین
بنم باشم الا حق دیوب بر یول بلنک مثال برندن
اکبری دیلاور برمشیت حواله ای دیوبه عدلان

دخی ایاعه طور و ب مشت مشتة یقه یقیه اولدی
قصرک اوستنده بر او ز که کتوردی تو بار دیلر که
تعبیری ممکن دکلر قلعه خلقی طویوب سرایه
سکر د و ب یغدی اخر کار کمرکه اولدیله عاد
صاریلوب اولقدر یا لقاریه کوردی اولدی
زرق قدر حرکت ایتدوره مدی اندن صالی
ویردی عدلان دخی یا معبود بی زوال دیوب
زور ایلدکه قایوب جویر و ب سره اوردی
اندن کوکسنه جقوب الخنجره ایدوب نه
درسن دیدکه عاد امان سرور بدم کمرینک
حقدر دیوب مسلمان اولدی اگر کاران شاهک
قیزینی بکالی ویررایسک اولنجه فولک اوله کم
دیددی عدلان کوکسندن قالقوب کورشدیلر
دیلاورالم جکه اول قیزینه سنگدر خدا نصیب
ایلدی ایسه جهدایده رز دیدی عاد شاد
اولدی قلعه سنده اون بیک ادم وارایدی
جمله سن ایمانه کتوردی اوج کون عدلان
صیافت ایلدی حتی برروایتده کوکلنده بران
قصدی وارایدی برکیجه واقعه کوردی بربر

کلوب

کلوب صقین دنیا ده یشایوب اخرتده جهنمده جقمه
استرایسک لقاکنک عاد تویه استفقارایدوب
دیلاوره محبتی زیاده اولدی عاد ایتدی سرور
شمدن صکره کیده لم دیوب یرینه قلعیه بر دیلاور
قیوب و بش بیک ادم الوب روانه اولدیله بر
کون کلوب کاران شاهک قلعه سنه ابریشوب
عاد کند و سن کارانه عرض ایلدی کاران دخی
اجک قبوی کسین دیدی تیز قبوی اجدیله عاد
جوشن بوش و عدلان بش بیک عکر ایله
کلوب قلعیه داخل اولدیله سرای قبوسندن
ایجری کیردکه کاران شاه فرشو کلوب خوش
کلک دیلاور دیوب کورشدکه یا ننده عدلان
کوروب یورگی اوینادی ای دیلاور بو کمد
یلد و کیمز دکلر دیدکه عاد ایتدی شاهم بوکا
عدلان تبردار در لر حنزه نک او عوللرندند
بنده بل مکه بوتلرک دینی حقد لقاکنک تصرفه
علاقه سی یوقدر مسلمان اولدم شمدی کلکه
سینده اسلامه کتوبوب تولی اوله لم دیدکه
کاران شاه ایتدی بره یونا بکار نه سویلر چونکه

بکامعاصی ایدکن بخون اشکاره کلرک هم کندک عامی
اوله سن وهم لقانک دوشمانک قلعه توبه سن
دیدى عاد ابتدی بن بو صنعتی بودیلاوردن
اوکرندم بوبنکا خواهه بازرکان صورنده کلوب
بوغنا زم الدی اصلا عکر قیرلمدی بویله اولق
ایود رایختی سنده ایما نه کلوب قیزین بنگا ویرد
غوغا یا صلصوت دیدی کامران شاه یاوزلنوب
بر قوماک نابکاری کورریلسین سولیر دیدی
عدلان ابتدی ای شهراده خوش بودیلاورکم
دیزر شکا ایما نه کل کفر ضلالتدن خلاص اول
دیر اول طورسه شمد تکر و بن سنی قور میم
دیدى کامران شاه بر قوماک شول نابکارلی
دیوب طال خنجر اولوب عدلانک اوزرینه سوزی
عدلان بر الیله بکنه صاریلوب بر الیله طینچه
اویله اوردیکه جرخ اوروب یقلدی عدلان
اوستنه دوشوب محکم بنده بگری مسلمان
اولور میسین دیوب ال خنجر اوردقه کامران
شاه امان دیلاوردیوب مسلمان اولدی
عدلانده ینه بندین الوب تحته جقاروب

کندی

کندی بای تحت اوزرینه او توردی صوله عادچوشن
اوتوروب قرار ایلد بیلر اندن شهر خلقک دینه
دعوت ایلوب اسلامه کتورد بیلر بو خیر سمیرای
ایله برقه ایرشدی عدلانده تحسین ایدوب شاد اولدی
کامران شاه انلری دخی قلعه سنه دعوت ایدوب
کور شوب یولیله اوتوروب کامران شاه بوتله
اوج کون ضیافت ایلدی اندن برکون عدلان
کامران شاه دن عاد ایچون قیزین استدکه
مخالفت اتمیوب ویردی اوج کون مختصرجه دوکون
ایدوب بر مراد ایلد بیلر بعد بول تداکن کوروب
اکسک اولان کیلری یابد بروب حاضر ایلد بیلر
اندن کامران شاه دخی برینه قائمقام قیوب سمیرای
برق بولاددل و عدلان تبردار و منکوب جزیره
نشین کامران شاه و عاد چوشن بوش کیلر
کیروب قنده سین جزیره مفراق دیوب کتدی
بونلر کتمکه اما از بجانب راوی ایدر دیشی ایدیکه
حفتاد ائینه شاه الوندک زخم کوروب مفراق
شاه عکری بوزیلوب قلعه تپاندی ائینه شاه
وضحاک و قهرمان کوجک قلعه مخصوصه ایلد

برکون حفتادک زخمی بوجه اولوب غیرت ایدوب
 طشره جقد یلر حفتاد سوار اولوب میدان کیردی
 ضحاک ائینه شاهدن دستورالوب مقابل اولدی
 سولیشرک جنکه بشلد یلر بر قاج حمله دن صکره
 ضحاک غضبه کلوب ال نینه رسته اوردی زیرا
 کوردی حفتادک عمودی نتی سنگین ایدی
 کند وئی عجز کتوردی افراشته اول نینه ایله
 بز نینه اوروب زخم شد بد ایرشد یروب یینه
 بونی میداندن جقد یلر قلعیه قاجر دیلر ایما بونلر
 ایجری کیررکن قهرمان کوجک ارالرینه قاریتوب
 قلعیه کردی اهان نعه اوروب اهل قلعیه
 تلخ بورتدی بریدن ائینه شاه وضحاک بوغو
 غای ایشیدوب قبویه کل دیلر ایکلیسی کوی طرفدن
 یوریوب دوکه دوکه قبوی یقد یلر حفتاد
 یینه غیرته کلوب اول زخملر یینه بقییوب بونلر
 قوشو کلری ائینه شاه ایله قلیج قلیجه اولدی یلر
 ائینه شاه تکرار قلیج زخمی ایرشد رد یلر سیلان
 ومیلان بواقج شهر اده ایله یوریوب اوردی یلر
 قلیجی مفراق کوردیکه اولماز قاجمق استدی ائینه

شاه راست کلوب بر کوردی ایله بقدر قده طوفه خلق
 امان جا عزوب اسلامه کلن کلری کلیمان قلیچدن
 کجوب تلوه فتح اولدی حتی تحتی نلجلیوب سیلان
 برادر ی میلان تحتی کجوب وزیر مقامنده اونور
 دیلر تلوه خلقنی دعوت ایدوب اسلامه کتوردوب
 بالک ایلدی یلر اندن معراق شاهی و حفتادی کتور
 دیلر ائینه شاه باشن قالدی یروب ایدی ای دیلاور
 حال کنی اظلیوب اشته بو یله بلاد دن بلایه اوغزار
 سکر بزدن اول کلن اسلامدن نه استر سکر که بوقدر
 جنک ایدوب و بوقدر ادم تلف اولندی بزرگدن
 مال می استر ز ویلا یتیمی استر ز که بزم له جنک
 ایدر سکر صاحبقرانلر عادتی بودر که جهانی
 دور ایدوب قنده بر بولدن جقمش واریسه
 یوله کتوروب دنیاده و اخرتده سعادتیه ایرشدیره
 اولانه عقل سز ادم ایمش سکر که کند و کز کبی
 بر ایجری با تور اولور خسته اولور اوغلی قیزی
 اولور انسانه طیار سکر هله غیری کافر کبی
 کونشه و کیمی اتشه طیار لر کیمی بو طه طیار لر
 بو طک ایجنه شیطان علیه اللعنه کیروب بلد کلری

۴۸

شیلردن خبر ویرد اینا نورسکن بولقادید و کوز
ملعوندن نکوردیکوز انک بزدن نه فرقی وارد
بر قیزی مسلمان اولمش بدیع المش نینه قادر
اولدی دید که انلرده فکر ایدوب واقعا سرور
عجب سو بیلدک لعنت ملعونک جاننه بزبو گونه
کلمیخه اگا بیلواروب جاغردق اصلا فائده سی
اولدی دیوب ایکی سیده مسلمان اولدی ایلر اندن
بند لرین الدیلر بارشوب کوردشدیلر مفرق
شاه نخته جقاردیلر حفتا داینه شاهک التنه
اونوردی اندن صفال ویروب مفرق شاه
بولر اوج کون ضیافت ایلدی بعده حفتا دکن
تزلرین سوال ایلدی لر حفتا د پین ایلدی که
بن انلری کندی الیم ایلد قتل ایلدم دید که
مفرق شاه ایتدی دیلا ورتحقیق درانلر کندی
سن صاغ اول اما حاطر یکن ایچون بنم ایکی تزلرم
وارد رانلردن دخی کوزلدر هب بلورلر شهرنا
ده لره وبع لیم دید که انلرده راضی اولوب
دوکن ایلدی لر بعد نکاح ایدوب کردک ایلدی لر
سیلان و میلان بر مرادا دروب سرور لره دعا

ایلدیلر بوندن صکره ییدی کون ارام ایدوب
بر کون کامران شاه وسم برای اقرانی و برق
بولاد دل و عدلان و شاه منکوب جزیه نشین
ضحاك و قهرمان کوجک مفرق شاه حفتا ذهب
بریزه کله بیلر زیرا بوا شاده کامران شاهده اوترون
کلوب ارغول لرین رو کون ایدوب اولندی دروب
بر مرادا اولد که بوند بولندی امدی بونلر بوقد
شاهلر و شهراده لر بول تدا دکن کوروب یوز
سکان باره کیلر حاظر ایدوب جمله سی ایچینه
کیروپ یکن اجوب روانه اولدی لر اوج کون
کیدوب دردی کون بر لیمان نه کردیلر کوردیلر
غضنفر شاه مکی وداود طوقی و طول زنگی و
اوغوللری او طور لر بونلر انلری انلر بونلری
کوروب شاد اولوب شنلکار ایلدی لر بر لر لره
بولشوب کوردشدیلر اول کون بر برینه وارمه کله
اولوب هر بری سر بنجا ملرین نقل ایدوب
بولیکیم دخی بر کون بو بیده اتا مزاجقرا ت
ایله ده بولشوب ملاقات اولورزان شاه و الله
دیوب ایرشتی اول ارادن قالقوب یکن اجوب

کند یار بر کون بر لیمان نه کیر د یار مکر صا حبقران عالم
 و عمر معدی و سائر یا نند اولان دیلا و رلری
 بولد یار بینه عظیم شنلکار و شادمانلق اولوب
 صفا لرا یلد یاریدی باش او غلتری بو قدر
 شاه ایله و بو قدر بهلوانلرا ایله کلوب مبارک
 صا حبقرانک الن او بد یار امیر عربده بو قدر
 جزیره فتح ایدوب بویله شاهلردیلا و رلرا له
 کتور و ب کلد کلور بینه شاد اولوب خدایه شکر لر
 ایلدی اشته بونلر بوشوقیله اول اراده مجلس
 قور و ب صفا ایله در یاده بیه ایجه کلوب
 کتمده از بخانب راوی ایدر بر اکنده نک اون ایکنی
 بلوکی صا حبقرانک برادر لرینک نامدار لرینک
 عجل سرفراز فرقی باره کیله فورتنه دن خلاص
 اولوب کوز اجدی صا حبقران و سائر بکلری
 کور میوب عنکین اولوب عجب نیجه اولدی یار
 دیکده ملاحلر تسلی و یرو ب دیلا و رالم جمله
 امید در که بو عکردن بر کمی ضایع اولیه
 بزایسک بر بر یمن دن ایرلزدی نهایت
 بولتر طار در جزیره لر جو قدر شاید کیجه ایچنده

برخطا

ن

برخطا اوله دیو بویله طاغلق دید یار عجل ایلدی
 خوشمندی سرور کبیلر بر سلامت یقه سنه جفالم
 دیوب اوچ کون دخی کیدوب در دخی کون
 بر جزیره کورندی کلوب کنار جقد یار بارگاه
 لری قور و ب فرا ایدر یار عجل سنوال ایلدی که
 بوجزیره به کیم حکم ایدر ملاحلر ایتد یار بوجزیره
 کبرادر لر زیاده واسع در شاهنه عمران شاه
 در لر بر بای تخت بهلوانی وارد در شیر کیر کوهتن
 در لر دیوب بونلر بومصاحبته ایکن فرق باره
 کمی دخی بیدا اولدی کلوب ینا شد یار جقد یار
 از بخانب راوی ایدر مکر بوکلن بر اکنده نک
 اون او حبنی بلوکی صا حبقرانک در دخی سرتیلان
 هم همشیره سن المشر در مالک اشتر نجفی و بر
 اوغلی اولمشدی ابراهیم ابن مالک در لر دی عرب
 دیلا و رلری ایله جقد یار عجل بونلری کور و ب
 شادا اولدی باننه کلوب بولشد نیر اندن مشاوه
 ایدر یار که وار لم کوره لم عمران شاه دید کلری نه
 حالده در دیوب یانلر بینه سرهنک مصری نام
 عتبار بولندی جا غروب وار بزه بر خیر کتور دید یار

سرهنگ مری سور و ب بوقلویه کلری کوردی بوقلوه
اوکنده بر وافر عسکر دوشنوب طور نزاکنله بری
سندن سوال ایلدی اول ایتدی شاهینز بو عسکری
بجوخ جمع ایلدی دید کلرنده ایتدی بیلر کنجا بدن نامه
کلش بدیع الزمان تاج تختندن اواره ایلش
بونلر امداده کفته لر کوردی بوب بدیعون جمله
ایلد وکی دیلا و رکلی تفصیل اوزره نقل ایلدی
سرهنگ اول ارادن قالقوب بونلره کلوب ایشدرکن
سویلدی بونلر دخی صفا ایدوب ایتدی امدی بزده
بونلری اول جانینه کیمکه قومیوب بود یاری فتح
ایده لم دیوسویلیشورکن در یادن بری قرق
باره کی ظاهر اولدی کناره کلوب جقدیلر ازنجانب
راوی ایدر مکر برکنده نک اون در بیخی بلوکی
کهرپ غازی ایدی و مالکی کوردی شاد اولدی
بر بریله کورشدیلر حال حاضر صورشدیلر بعد
بونلر عجلی سردار لغه اختیار ایلدی بیلر چونکه بنی
قبول ایلدی یکن سره مخالفت اتمک دیو عمرانه شاهه
برنامه با زوب سرهنگه بقوب عیار ایچیلکده
سنگ حقتدر اما اصلی بری وارسن اشته

سنگ رعایتک دیوب بیک دانه التون و پردی
ایتدی صاقنوب انجنه غیر کی کیمسه کوند رسم
کر کوردی سرهنگ دعا ایدوب امر سزندر
لطفکنز دایم اولسون بن نه کرایمکه انجنه بر
اندن عجل نامه مالکه ویروب دیلا و ر بونامه
ال عمران کیسیر دید کلری شاهه ایلت سنگله بیک
ادم بیله کتسون اما بنم امرم بودر که اول نصحن
ایله مخالفت ایدر سه تختندک اندیروب بغله
بجاکتور دیدی مالک امر سلطانک دیدی اما
کوکلتندک ایتدی بو ادم دیوانه در انجق زیر اول
حریفک ایکی یوز بیک ادمک و بوندر شاهلرک
ایچندک بنجه الوب کتور رسم دیدی نیلسون مخالفت
قابل دکل نامه الدی بیک ادم ایله سوار اولوب
کتدی اما عجل مالک کتدکون صکره کر به بقوب بر
بن مالکه امر حال امر ایدم سنده اون بیک ادمله
ارد بنجه کت لازم کتور سه امداد ایله دیدی
کر بده نوله دیوب اون بیک ادم ایله سوار
اولوب کتدی اما بریدن مالک بیک ادم ایله
سوار اولوب عمر نک عسکر بنه کلوب ایچیم دیدر که

قوشولدیلراندن عمران شاهه واروب ایتدیلر
شاهم برالجی کلدی یا ننده بیک ادم وارکتورلم می
نر بیورر سزد دیدیلر عمران کتورک کورلم ددکه
اجازت اولوب مالک ایجری کردی عمران ایتدی
خوش کلک دیلاوردیوب بیوردی الته
صندالی قودیلر اولورردی شربت صوتدیلر
ایجدی بعد ایاق اوزره طوروب نامه وپردی
اوله وزیرالنه وپردی اجوب او قری اولی
نام خدا و لغت رسول صکره پنکه برادر امیر مردان
حمزه صاحبقران عجل سرفرازم سنکه عمران کبیر سن
نامم سکا واصل اولدقده قالقوب بوجانبه کل سن
او کیمده اسلامه کله سین لقا بلید کیمدرکه اکتا
طبارسن اولده سنجلین برانساندر برشی
قادر دکدر امدی ظلم کفر دن جقوب نور
اسلام ایله مشرف اوله سن اگر عناد ایدرسک
اول دیلاوردی الجینک ایله کوند ره مشمدر
سنی بغلیوب حضوریه کتورر صکره بلدم
دیمه دیش مالک بوکته کوکلند کندی کند ویه ایتدی
تحقیق بو حریف مجنون ایش قورسم بزده

بونی بر ادم دیوسرداز ایلدک کور نامه ده نلر
بازمش دیدی اقا عمران کبیر بویله صوق جواجی
ایشند که بقه دیلاوردی بنی محمدن اندیروب
یقوب بغلیوب عجله ایلنجک سن میسین دیدی
مالک نیلسون عنیرت التده اولمک لازم کلدی
عمران او یله دیجک بلی بنی بکمدکنی اگر دیلاورد
بخا اعمادی اولسه کوند رفزدی همان این تختند
یوری کیده لم یوخسه سن بلورسن دید که
عمران قوماک شول نابکاری نه ادلسن اولور
دیوب حیقروپ همان بر بر بهلو انلر مالکه هجوم
ایلدیلر مالک مشت ایله یگر می ادم قتل ایدوب
دیوان خانه قیوسندن طشره اولدی توابعی
رخشین جکدیلسوار اولدی اول بیک ادم دخی
قلجبارین عریان ایدوب بو عکره کیردی بار تمام
اولوم اری اولوب کند ولرندن امیددی کسدیلر
ایکیون بیک ادمک ایچندک جقوب خلاص اولق
محال بو نلر بوجنکه آیکن اول بیک عکره ایله
کرب غازی ار نلرک شهبازی ایرلیشوب کوردی
حال بویله تکبیر کتوروب کند ولرین اول عکره

اور ديلر بونلرا يتد يار هـاى نـا بـكار بـزدان برستارك
اتنى ايرشدى ديوب جمله سى سوار اولوب جنگه
يور ديلراون بيك ادم بونلري بربرينه قاتوب
نكرو بونلرك اردنجه عجل كند يده بنوب كلش ايدى
اولده اون بيك عكر ايله ايرشدى نوره لرا وروب
جنگه قيولد يار شو بيكه قان سيل كى اقدى باشار
جا قل طاشى كى ميدانده بو ازلندي عجل سرفراز عمرانه
راست كلوب ارج حمله سن منع ايلدى بر كورزا ويله
اورديكه اغزنون بورنندن قان كلوب رنخنك
بلى قير بيلوب بقلدى قوللري ميداندى جقارنجه
جوق كله لر غلطان اولدى كروب غازى مالك
اشتر نخيفى وعجل سرفراز عماللىرى يهد يار اخركار
يكى يوز بيك عكر بوزلدى ارج فرسخ يره دك
سوروب قرد يلر اندن دو نوب اسلام ديلا دردى
قوند يلر كفار ك بو تدر بار كاهلرك دو كلوب قالدى
بكلر جمع ايدوب طاغلد يار طاغلكى يغد يار
عجل كلوب عمران كيرك ديوان خانه سن ضبط
ايدوب تحتك قاجليوب كروب ومالك كلوب غزا كز
مبارك اوله ديد يار عجل ايتدى ديلا و رلر كره

بز حيله رنكنده ايش ايلدك ولكن ينه زبون كيرلك
دكلر بويله ايئى سلفده صاحبقرانلر ايشلر در
ديوب عكرى بو قدر كور ديلر بو قدر جنگه
اوجيوز التمش ادم شهيد اولمش كا فرلردن
اوتوز يدي بيك كا فر هلاك اولمش خدانك
احساننه خيران اولوب شكر لرا ايد يار مال
غنائى ما بيدار نده تقسيم ايلد يار بعده قرار ايدت
خيرالد يار كه عمران شاه قلعيه قبانشن همان
محاصره ايدوب يور ليش ايدم لم كوزا جد ريه لم
ديد كه سرهنك مهرى ايتدى ديلا و رلر كروب
قلعه جنگه قالور سه فحى مشكلر اما خدا كرميدر
ديوب اول كچه صفا ايله عشرت ايد يار اما
اذنجانب راوى ايدر عمران كير دنجى قلعه كنه
كوروب بعده ادم كوند ردى بزي بويله بوزان
عكر نقد ر در ديد كه واروب خيرالوب كلرى
اوتوز بيك عكر ايشن ديدى عمران اه ايدوب
بونلر ناصل ادملر هر ادم باشنه نقد ر ادم دوشر
اونار بيك ادم هلاك اوله غا لبا ديوب بولقانك
النده برلتننه يوق كى ذير اكند ريه طيانا ناسلر

مغلوب اولوب دوشمان اولنلره غالب اوله دیوب بولم
 ایله عظیم اندیشیه دوشدی هدایت ایرلیشوب اولکیجه
 واقعه سنه کورد که نیامت قومیش هرکس علمنه کوره
 جزا سن کور رانی کوردیکه بر بیر نورانی بر تحت
 اوزرنده اوتورمش کناهی جوق اولنلری جهتمه
 کتوروب کیدرکن شفاعت ایدوب قورتاردی
 بوننه بو بیندک زنجیر لر طاقوب کتوردرلر بوره
 زیاد ایدوب بغم صوچم ندر بدیرک دید کور سن
 دنیا ده لقایه طبار سن انک بری جهتمدر سنه
 انده کیدر سن دید بلر کوردیکه چاره یوقدر اول برک
 ایاغنه دوشدی اول بیر ایتدی اکر بو عذابدن
 خلاص اولق دیلر ایسک اسلامه کلوب اول دیلاره
 تابع اولوب بیلجه کفار غزالر ایله دیوب ایمان
 تلقین ایلدی عمران اویا یوب کوردی سراسمه اولمش
 صباح اولدی مکر شیر کیرده بو یله واقعه کورمش
 فرق دیلور بو یله واقعه کورمش کلدیلر عمران
 ایتدیله دیلور راسترابسک بزلی اولدر استرسن
 قیو ویر بز مسلمان اولدق دیوب واقعه لرین
 بیان ایدیلر عمرانک سبحان الله بنده بو یله کوردم

دیوب بونلرایله اتفاق ایلدیلر اندن قلوه خلقین
 دعوت ایلدیلر اشته احوال شویله سزده اسلامه
 کفن کلسون طلیان مالدن باشند جعفر دیدیلر جو عنی
 مخالفت انیبوب مسلمان اولدیلر مخالفت ایدنی
 قردیلر اندن قلوه فینولر بن اجوب طشره جقدیلر
 اول ایلری ادم کونده روب کند لرینک مسلمان
 اولدق لرین بلد ردیلر عجل و مالک و کرب صفا
 ایلیبوب قر شولمغه بر قاج ادم کوند ردیلر و رب
 بونلری الوب کتور دیلر عمران و شیر کیر کلوب عجلک
 الین اوبدیلر و ساس دیلور لر ایله کور لیشوب
 خلعتلر کیدیروب صندالی ویر دیلر اوتور دیلر
 بوندک صکره صفا ال ویروب عشرته یشلر یلر
 اوج کوندن صکره عمران بونلری قلوه سنه دعوت
 ایدوب عظیم ضیافتلر ایلدیلر اندن جوق هدایا لر
 ویروب بر بر لرینه محبت ایلدیلر بر کون عجل
 عمران ایتدی ای شهر یار بتر رعایت ایله انجق
 اولور بزلر بو لچو یوز بولاری بولر کر کن دیوب
 جزیر ده دخی قلوه وارمیدر یوخسه جمله شی
 سکا مطیع میدر دیدی عمران دعا ایدوب سرور

بوجزیره زیاده واسع در جزیره کیراد دید کلرینه
سبب بود را و نه نهها یبشند بر قلعه دخی وارد
قلعه سیاه در لر بردیلا و رحکم ایدر طول جزیره
نشین در لر زیاده قوی دیلا و در دخی صاحبقران
جزا بر سو بلی نور اندن بری ایکی قلعه دخی وارد
برینه قلعه نسبان در لر برینه قلعه زمان در لر
انلر هب کندی باشلرینه حکم ایدر لر دید که
عجل ایتدی امدی انلر بویله ایکن قیوب کتک
اولماز صکره سنی رنجیده ایدر لر همان دوش
او کوزمه طولی کور لم دیوب مسلمان اولان دیلا
ورلری جمع ایلدیوب اول بیک ادم شیره اون
بیک ادم کند و سی لوب الی بیک ادم اولوب
غیری عکری کسیر یا نند قیوب محافظه ایدن
دیوب مالک اشتر نجفی سر عکر تعیین ایدر
جکلوب کند بلر منزل بمنزل کیدوب بر کون بر طاع
انکنه فوند بلر عکری فوند بر و ب عجل بر قاج
دیلا و رایله شکاره طا غلر بلر راوی ایدر عرب
طائفه سی نک رختلری زیاده ایوا و لغله شکاره
مائل اولور لر دی جاور و خیمه لر ایله ال اعلاتاز بلر

وشاهندر

وشاهندر حاضر اولوب دیلا و در لر شونده بونده
در کن حکمت خدا شکار بوله مد بلر عجل الم جکوب
تک نشها ات سور و ب کتدی بر طاع اشدی
کوردی بریره کلوب کوردیکه بر مغازه قیوسنه
کلری کوردی بر سیاه ارسلان صوصغری قدر
وارا ما کورده سی اوستنه بر اوق صابلمش
اوجی اوتنه جا بندن جقمش و لکن اوق جقوب
کتمه مش اصلان اظیوب یا نور سرور ایتدی بار
عذاب ایله اولسون دیوب بر تیغ اوروب کلر سی
فر لیوب طشره جفا رو ب بوستن یوزدی انی
کوردیکه بر سرور انمش ارش قد بکش ابریشوب عجل
النده ارسلان کور و ب ای تا کار بنم شکار مدر اوزرنده
اولان اوقی کور مد کتی ادمک اوزرنده یا زیلودر
دید که عجل ایتدی بقیه دیلا و رسن دخی دنیاردن
بی خیر سن انجق ات بنه نک قلع قوشاننک شکار
الانند دید که اول سرور ایتدی بر حریف
جوق سوزی قیوب شکارم و بر یوق در سک
شمدی سنی اصلان دن بتر ایدر هم مدی عجل
ایتدی یبانه سوبله اگر تادر اولور اسک الادی

يا الامير يم ديو ب عاقبت جنگه بشد پيراندن ال
 نينه به اوروب ايرلنوب بر نينه اوردي عجل
 کوچيله منع ايلدي اما غيرت زور مشاهده ايلدي
 سنده كل ديلاور جنگيمز يگا يك اولسون ديو ب
 ايرشدي عجلده حمله ايلدي اولده منع ايدوب بوجه
 ال كورزه اوردي القصة ايكندي زماني اولنجه
 جنگ ايلدي عجل كوردي بونك كورزه طانتى يوق
 قان القعه بشدي عجلده دوندى ايتدي او ديلاور
 واركت زحك وار سكا امان ويردم نصيب اولورسه
 نينه بولشه لم ديدى اول سوار كولو ب ايتدي سن
 كيمسنگه بگا زخم اوره سن ردى عجل ايتدي اى
 نا بكار سن بنى بگمذ كنى بن بوجهانده بو نجه روزگار
 شرفدن عربيه وار نجه قلع اوروب فتح ايليوب
 او كيمه طور بر خصم بولميا ت ضرر بده صاحبقرانك
 برادري عجل سر نازم كه حال اهنستانده اقتضا
 وقد رصح اسنك با ننده بر شهر عظيمك بادشاهيم
 بو قدر اثبات وجود الشمس ارمه حالا فرند اشتم
 حزم صاحبقران ايشد يكه ديار اختر و باختر
 ديار بن و فرد شاه در لر بر ملعون دعوى الوصيت

ايدوب نجه يلد بو قدر ادمى از ديو ب كندويه
 سجد اتد يرو ب اضلال ايلمش تاد يار حجاز دن
 نيت ايلدمكه واروب كله سن كسوب در لينه
 صمان طولديرو ب ديار به ديار كزد يرو ب بو
 غزاي اكبرى ايشيدوب كلد مكه بيله جه بولسا يم
 ديدى اول سوار ايتدي نا بكار وار ايه سنى
 بگا لقا كوند رديكه قتل ايليوب ثوابه نائل ولم
 وسنك سبب كلله بلكه بنى بر مراد ايليه امدى بن
 سنى نور يم ديو ب وار قوتن بازويه كتوروب
 بر كورن او بيله اورديكه از قالديكه مست ايليه
 عجل کوچيله منع ايلدي اما بوندن زياده الم جگدى
 بو المله اى نا بكار طوت امدى سنده بو نى ديو ب
 بر كورن او بيله اورديكه رخشنگ بلى قير بوب
 بقلدي عجل ات باشن جو يرو ب اوردينه كليجه
 اولده ايا قلندي عجل دخى رخشندن ايتلوب
 مشت مشته يقه يقه اخر كر كم اولديلا اولدم
 زور ايدو كوردي اولمدي عجل يا خدا يوب قابدي
 برم اوروب دال خنجر اولوب استديكه قتل ايليه
 اندن كوزك اجوب كند و نى اول حاله كورد كه امان

دیلا ورنجا نیمه نامزدم دید که عجل ابتدای امدی اسلامی
قبول ایله بنده مراد که نه ایسه جهد ایده یم دیدی اول
سوار نوله جاننه منت دیوب ایمانه کلدی عجل حفظ
ایدوب بونگله او بوشد یلر عجلک یا بنده مرهم سلیمان
وارایدی فوری اتش بیداح ایدوب وصوا بصتدی
اول سواری صوبوب مرهمک زخملرینه سو دیوب
اوج ساعتته دک حکمی وارد کرده سنده صاغ بری
یوق ایدی جمله زخمه سو ردی نقد زخمی واریه
جمله سی ایوا ولدی بعد ~~دیلا~~ دیلا وره دعا ایدوب ابتدای
سرور بنم نامه جنستان نیزه دار در لر بر قلم وارد در
وبخ قلمک اوته بر قلعه دخی وارد در ذوالامان در لر
وشاهنه مهران شاه در لر بر جمیله قری وارد در
مهرتیه یا نو در لر انک حسنک ایشدوب قولقدن
عاشق اولدم ارایه ادمار قوم اولقدن یا دکا در
ویردم ممکن اولدی تکرار نامه کوند ردم بنجون
بویله ایلدک اول اقرار ایدوب صکره غیریه ویرمک
مراد ایدرسن یا بن سکا قورمیم اولنجه جالشورم
بلورستکه طول ایله معاونت شکلر فراغ الیبوب
بر عنبری قز بولنمازمی بنه قام در رهمان اربله اوسون

دیش زیاده الم جکدم بولنان عکودن اون الی
بیک عکرا یله فرشو لدی جنک ایلدک بنده عشق
حرار بیله اولدو کیمه دیدلدو کیمه بقیوب مهرنک
تختن قلمدم اولقوردم الیمه جام الوب مغزورانه
عشرته بشدم مهران بوزلدی کندی عکری
بر دخی بریره کلک اختمالی یوقدر دیدم مکر مهران
عکرین حاضر ایلوب دون نصفند شنجی زایدوب
بن اتمه بنوب ال قلیجه ایدلنجه درت بش یرده
زخم بدم صباح اولنجه عکرم بریشان ایلدیلر
صبح اولدقه مهران بنی کون در ایش قلیج ایله
ایرشدی اردمدن بر قلیج اوردی های دیوب
دو نجه اوموزمدن کره وارنجه زخم شدید
اجدی نه حال ایسه عکرم جقوب بریرده
قادرا اولدو غم قدر زخملرم بغلم کیده دک
بوسمتته دوشدم بواصلاتی کوردم فال طوتدم
اکر بونی یقرسم بنه معشوقم الیمه کیرر مرادیمه
ایررم دیدم براوق اتم کرجه اوروب ایشلتم
لکن یقلمدی اردینه دوشدم اشته بوسبب ایله
شکرکه سز نظه ملاقات اولدم دیدی عجل بونی

بوگا ز یاده اجدی ابتدی دیلاور الم جگه خدا
ویررسه سنی بر مراد ایلمینجه غیری ایشه بشلامیم
دیددی وهم عکریه بیله وارمیم دیوب اول دیلاور
ایله رکاب رکابه اولوب کتدی یاز زخمی دخی
صحت بولدی خیلی برکیدی وب بر لطیف یه کلد یلر
براعلاصو کتارینه کلد یلر جمن صفه لر پیدا ایلمش
نشان شاه ابتدی سرور بواراده بر مقدار ارام
ایله لم دیوب او تور دیلر بولنا ندن بران طعام
بد یلر صودن ایجد یلر بعد بونلری غفلت الوب
او یویه قالد یلر راوی ایدر مهران شاه نسیان
شاهک عکریه بوزوب کندی زخمدار کند کردن
صکره مال غنایمی جمع ایدوب بر عتباری وارایدی
زیاده فتان حرمنلده ایدی مهران یاننده جاغروب
ایتدی با هندی وارا یوب بولیکه نسیان بولیدک
زخمدار کندی یا بودرکه بر برده دوشوب قالدی
باشن ال کل سکا التون احسان ایدیم یا بودرکه
بر کمنک داماننه دوشمشدر بر خبرال کتوردیدی
هندی عتبار نوله دیوب کندی اول محلله کلوب
کوردی نسیان نیزه دارک یاننده بر دیلاور دخی

باتوب او بور لر هندی عتبار شاد اولوب نسیا یه
دارو و بروب اندن عجله کلدیکه اکتاده داروریه
اماسرورده بر خوفناک واقعه کوردوب او یانیدی
کوزک اجوب کوردی بر عتبار المنده دارو طتوب
کلور اجما ز قودی یقین کلدکه بلکندن بک قو
رادی ضبط ایلدکه هندی دال خنجر اولوب دیلدیک
اورده عجل قالدردی یه اوردی خنجرک ال نذک الدی
محکم بنده جگدی نسیانک یا ننه کلوب قالی دیلاور
یولیمز کیده لم دیه کوردی او یانیدی او یانمک
اختمالی یوق نه بک او یور دیوب قولا غنه
یا بشدی جگه کوردی یینه اولدی عتبار کوردی
اولماز ای دیلاور دین اکتا دارو ویردم نیجه
او یانسون دیدی عجل ایتدی یا بونه علاج نذر
دیددی هندی ایتدی انک علاجی بنده در الیمی
قیو ویر علاج ایدیم ددی عجل نوله دیوب
اوکنه اوج دانه اوق قودی یا بین الوب بندین
الدی اگر فجار ایلک بو اولرک بر لیبی سکا بتر
دیددی هندی ابتدی الم جگه دیوب نستانه
علاج ایلدی نشان کوزک اجدی عتبار قا جق

استدی و لکن او قدن خوف ایدوب نسیان
احوالی بلوب سرور بونی اولدرمک کر کرد
زیاده حیلہ کار عتبار در دیدی عجل سر نراز
ایتدی ای سرور هر کس نه اید رسه کندینه ایدر
بلد یکندن فال مسون دیوب جقاروب بر اوج
التون و بیروب وار عتبار ایوکورد و کک سویله
دید که هندی عتبار بولطف کوروب همان بی اختیار
عجلک ایاغنه دوشدی سرور بنی قوللوعنه قبول
ایله ارنجه خدمت ایدیم لعنت لقایه و انا تابع
اولنه دیوب مسلمان اولدی عجل حظ ایدوب
بونی النندن اوبدی حسیا ندک اله کتوردی کی
باد کار لردن جوق تحفه بغشلی اندن هندی
عتبار دعا ایدوب سرور اگر قولنه اجازت
اولور سه وارا ایم مهران شاهک مهر ریه بانو
نام قیزین اوغور لیوب نسیانہ کتوریم بو
شهرزاده بر مراد اولسون دیدی عجل ایتدی دیلار
بر مراد اول سکا دوشن اولدر اما هترانی اتا سندک
زور ایله المقدر کوره لم ارایسه طولده کلسین
میدانه دیدی عتبار ایتدی خوشمندی اتا سی

مهرانی کتوره بیم ددی عجل ایتدی بوق سن مقید اوله
بن حصمله سولیشورم دیدی اخر عتبار ایتدی کلک
امدی سرور سنری بر ننه ابره ایلته بیم اندک مهرانہ
واروب نسیان شواراده بولدم زیاده زخمدار
اولد قلر ندک کتمکه قدر تلری بوق اما بن بانلریته
وارمغه و هم ایلدم کلک سنلری کتوریم حقلر ندک
کلک دیوب کتوریم دید که عجل انا دہ راضی اولدی
اولده اولماز اما مکر شوپله ایلک اولور که بزم
ایکیمزده بندہ جکوب مهرانہ کتورسک اکال بر ایدر
سنی آکه کتورمک استر لردار و بیروب بغلدم دیو
احسانن السک اولده بنی قتل انک استد که بزدہ
بند لر بنری قیروب قلوہ خلقنه قلیج قوسق دیدی
نسیان ایتدی سرور کوزل دیر سن اما بوز یازده
مخاطره بردر یا بن بند لر بنری قیور بنجه انلر بنری قتل
اید رسه بنجه اولور عجل کولوب ای شهرزاده الم چکه
بزا نلرک جوغن کور میشن اگر کتدر مزہ اعقادیمز
اولسه بو ایشہ بل بغلزدق همان سن خدایه توکل
اول کور که جهانک نلرا اولور مش دیدی هندی
اندن هندی عتباره بیور دی یکی سنیدہ استدر کی کبی

بنده جگدی و بونلری رختلرینه صاروب کندی
قلعه ذوالامانه کلدی کورنلر مهرا نه مزده ایدوب
اشته هندی عینار کلدی ایکی نکاری وارد در بری نسیان
اما برینی بلیون کیمدر دید یلر مهرا ن شادا اولوب
بره کتورک دیدی الووب کلد یلر هندی عینار دیوانه
کیروب باش قودی شاهم لقا فرصت و بردی خصمک
برین استرکن ایکی سن کتوردم بوده عرب دلادر لرند
بر مشهور کیمسه ایش حتی نیانک لقا دن دونوب
بزدان برست اولوب ایکیسی اتفاق ایدوب سنک
اوزرینه کلمه لر کرک ایش دیدی مهرا ن هندی
عیناره اولقدرا احسان ایلدی که حسابیه کلن بوجده
دونوب نیانیه ای تا بکار بن سکا قیزم و بریم
دیگله اوستنومه عکر جکوب بو قدر نناد ایدیه سن
وبوقدر عکریم قیرلدی اشته لقا فرصت و بردی
اما بو بزدان برستی تنده بولدک تحقیق بلدی که
سنک عقلنه خلل کلمشکه براد مک سوزی ایله
دینک ترک ایدوب ینه بجا قصد ایدیه سن کور
امدی لقا ادمه نیلر دیدی نسیان جوابه قادر
اولیوب عجله بقدر که دیلا ورا یتدی یا مهرا ن یا مکر

هنرمی اندم صافور سن هم بو دیلا وره قیزک اقرار
اید رسن هم دونر و بریم در سن بو ایسه کوکل
و برمش اولماز اختیار ایلش سن نه ایچون اقرارند
دونر سن شاهلرده سوز بر اولور دیدی مهرا ن
بقوب ای تا بکار سن وار نصیحتی کندی باشنه
ایله اشته سنک سوزک ایله بو حاله کرننار اولدی
بره جلا دکلسین شو تا بکار لرک ایکی سنده باشین
السین دیدکده عجل ای تا بکار کیمک باشن الور سن
کور دیوب زور ایدوب کتور کتور بند لرین قیوب
ایا غه طور دی هندی عینار ده نسیانک بندین
الوب مهرا ن های تا بکار لر بند و کن یا مکر نیم دیوا
نمدن صاع قور تلور می یوز قیاس ایدر سنر دیوب
بلکندن قابدی صدق اندن ال کمر ایدوب
بره اور دی مهرا ن امان سرور بجا یتیه خطا ایلدم
قولک اوله یم دیدی عجل ایتدی بجا قولتی لازم دکل
همان مسلمان اولور ایسک قور تلرک دیوب عمران
مسلمان اولوب طولک قصد ینه کلوب یول ازدیرتد
نیما به راست کلد و کن سولید که مهرا ن بدم
سرور دینک حقد شبرهم تا لما دی دیوب مسلمان

اولدی بونلر نسیان ایله دخی بارلییوب جقوب تحت
اوزرنک برابر او توروب قرار ایلد یارانن شریک
خلقک ایمانه دعوت ایدوب مخالفت اید نلرک
حقندن کلد یلر زیرا هر مملکتده خلق حاکمارینه
تایعلد ر بو احوالی جمله عالم بلوراندن نسیان اجازت
الوب کندی قلعه سنه کتد یلر ایکی قلعه اهلی مسلمان
اولد یلر مهران ونسیان شاه عجله ضیافت ایدوب بعک
حزینه لرین وقلعه لرینک مفتاح لرین او کنده نیوب
عرض اید یلر سرورینه کند و لره ویروب خوش بزرزه
قلعه و حزینه ایچون کز میوز حق تعالی بزه دینا اولتن
تخت قدر ویرمشد شریک خدمت ایچون سعی اید رز
دیوب دعالز ایلد یلر اندن عجل سرفراز سوزا جوب
مهراننک نسیان ایچون قیزین استدی مهران نوله
دیوب دو کون تدارکنه بشد یلر بونلر بونده دو کون
قیدند اما بو طرفدن راوی اید ر اولن مانکه عجل
شکارا ر د بجه کیدوب غائب اولدی مالک استر نجفی
و کرب غازی و عمران کبیر کوهتن دلاوران اسلام
ایله دو نیوب قوناق یرینه کلد یلر کورد یلر عجل
شکاردن کلدی عجب نه اوله اصلی دیوب المیل اول

اولکجه ارام ایدوب ایرتسی کوند بقدر یرینه کلدی
سرهنک مصریه وار کورد دیوب کوند رد یلر دینای
طولنشدی بولمدی اخر مهران قلعه سنه کلدی دیوانه
کیروب کوردی بای تحت ضد الی سنده اوتورمش
باشن قیوب رعا ایلدی محجل های مرجبا خوش کلد
دییکه بهی دیلاور بچون بویله اید رسن دلاوران
اسلام سکا بقار لر نه وار بر خبر کوند رسکن ایلور
دی حالاً امریکزند ردیدی محجل سرهنکه اولقد
مال با غشلد بکه تعبیر اولماز وار آمدی عکرمین
ال بواریه کلسین دیدی سرهنک نوله دیوب
کندی عکره کلوب خبر ویردی بونلر دخی کوچ
ایدوب برکون کلد یلر قلعه ذوالامانه قوند یلر
کلوب محجلک الین اوبد یلر کرب و مالک جمله دلاور لر
عجل ایله کورد شد یلر اندن کی ار لکه تحسین ایلد یلر
شاد اولد یلر دو کنده تمام اولوب مهر بانو به نکاح
ایدوب نسیا به ویروب بر مراد ایلد یلر بعد ایدی
کون دخی انده اوتوروب عکری ینه ترتیب ایدن
طول جزیره نشین اوزرینه کیده لم دیوب انلرده
خاضر اولوب برکون کوچ ایدوب اون بیک ادمیله

کرب او کیخه عسکرار د بخه عمران کبیر وشیر کده کوه تن
ولسبایان نینه دار و مهران شاه مالک استر نجینی
اوج کون کبیدوب بر طایغ انکنه کلوب فوند یلر
مهران ایتدی سرور بو طاعنک نهاییشده بر عظیم
در بند وارد و بو طاعنک باشنده بر قلعه وارد
زیاده محکم قلعه در امدی بو یولدن کجه سی
خیلی مشکلر اگر مراد اید رسکن بو طاعنی طولشوب
غیری یولدن کیده لم طولی بر طرف ایده لیم
صکره بو نیده بر حال ایده سنز یا کتر قالد قدره
بلکی قلعه صاحبی کلوب کندی اطاعت ایدرددی
عجل کرجه باد اباد یولیمزدن دوغیز ددی
اندن بکلوب کتدی یلر اول قلعه صاحبینه کور
کان کورک یاد دیر لردی یقین کلر کده بر نامه
یا زوب سره نیک عیار و بردی وار یولنی
کورکانه ویر و بر خبر ال کتور دیدی سره نیک
نوله دیوب روانه اولدی اول طاعنه قلعه
جقینجه خیلی زحمت جکدی زیر اضرب یولتری
وار ایدی قلعه قبوسنه کلوب الجیم تامم وارد
دیوب کند و نی بلرددی کورکانه عرض ایلدی

کتورک کور لیم دید کده سره نکی الوب کورکانه
کتور د یلر عیار جهان دیوانه کیروب کور دیکه
کورکان التمش ایش قد جکش برهیدت لودلاور
تخت اوز رنده او نورمش خیران اولوب دعا
ایدوب نانه صویدی الوب او قود یلر بنکه
حزق صاحبقرانک برادری عجل سرفرازم طول
اوز رینه کید رکن ایشتم بر بهار ایش
سین امدی کلوب دین اسلامی قبول ایدرسن
صاقنوب قلعه نک خوبلغنه طیاننه اللهک عنا
یتیلر بز بو یله جوق ضرب قلعه لر فتح ایلرک
صکره بشمان اولور سن دیش کورکان بو نامد
الم بکلوب ایتدی حزق کیمد برادری کیمد بر
طوتک شول عیاری دیوب دیدیکه نامه الوب
بار باره ایلیه سره نیک تابوب صبی الوب تخت
اوز رینه جقوب اکسه سنه برسله عمرچ
او یله اور دیکه از قالدی سجده ایلیه اندن
سره نیک اتدی قباغنی قلعه دن جقوب کتدی
اردندن وافر طاشرا اند یلر حتی بر ایکی برده
زخم ابر شد رد یلر کوچیلر تور تلوب عجلک

حضوری نه کلوب ابتدی سرور بونلر زیاده
سرکش قوم انجق کور بگا نیلد یلر دیوب زخلمک
کوستردکه کرب غازی اول مرد حجازی ایاغه
طور ووب عجله ابتدی سرور بگا اجازت ویر
بو بولده باشمی میدانه قودم یا بودر که قلعه
فتح ایده رم یا بودر که باشمی ویر رم دیدی
عجل نوله وارانته قولای کتوره دیوب جمله
سرور لر ایله و داع لشوب کوبه بر صلاح
اولوب رخشنه بنوب روانه اولدی قلعه
قومی ابراقدن کور ووب کور کانه کلوب ابتدی
سرور بری دخی کلیور دید یلر قوکلین بن
اول برینک انتقامک بوندن الایم دیوب
فرشولد یلر ندر سرور دید یلر الجیم شاهکزه
بولشوق استرم دیدی کتور نامه درنده بریکز
کلدی تباحت ایلدی دید یلر کرب ابتدی خیر
یوق همان اغز خیرید دیدی کور کانه ابتدی
به کتورک برادمک نقد مقدار ی اولور که کلوب
کربک اوکنه دوشوب کور کانه کتور دیلر سلامدی
التنه صندالی قود یلر کجوب او تور دی نه خیر

سویله دید یلر کرب غازی ابتدی حمزه صاحب
قرانک برادری عجل سر فراز سنه عیارک کونده
روپ نامه ویرمش سن ده یوز ویر میوب
طوته لیم دیمش سن یا اول سنه نه دید یکه سن
اویله ایده سن آمدی بنی کوندردی وهم بیور
دیگر کلوب بنم او کیمده اسلامی قبول ایلسون
وهم بز یول ویر سن او کیمنه دوشوب قلعه
سیاهه طول اوزرینه وار لم در دیدی کور
کان ابتدی بن دیندن نه ضرار کور در کانه ترک
ایده ییم و سزک سوزیکز ایله او کوننه دوشوب
طول اوزرینه کیده ییم وار بوری سزک باشکزه
صوق کجمش دید که کرب ابتدی بگا کرب غازی
در لوز کوزک اج بن اول دعوا ایله کلر مکه اگر
ایلك ایله مسلمان اولور سک خوش اولماز ایلك
باشنی کسوب قلعه فی النندن الورم دیدی کور کانه
کولوب بهی بی عقل بره طوتک شونی بفلك دیدکه
درت طرفدن قالیقوب کوبه هجوم ایلد یلر دلاور
عالم رعد وار نوره کراور ووب اوکنه کلناره کوز
اجدر میوب انی واحد ایچنده قرق ادم قتل

ایلدی کورکان های لقا خشمته او غرابه جن دیو
قلیچک عریان ایدوب بربری اردنجه اوج تیغ
اوردی کرب منع ایلدی اما کوردی لعین کوربوز
بر تیغ او یله اوردیکه کرینه وارنجه ایکی باره
ایلدی های شاهیمزی قتل ایلدی دیوب هر طرفک
اوزرینه هجوم ایلد یلر کرب خیلی نغمه زنده
هر نغمه اوردنجه نیجه لری جان ویرردی نیجه
لرک عقللری کیددی اورتاق باشند لشد
بر لور کورنمز اولدی بریدن عجلک دلاور لری و
سرور لری شمدی کرب قوز بوروردی دیوب
حاضر اولد یلر کربک نغمه سین ایشیدوب قویه
اوشد یلر ایجری قیولد یلر اللرینه کیره فی
قیرو ب قلعوه مضبوط ایلد یلر مسلمان اولان
قورتلدی اولمیان لری قرد یلر دیلاوران
اسلام کر به دعا ایدوب تحسین ایلوب
اندن عجل خلعت حاص کیوردی و بوقلوه دخی
مهرانه ویرردی اولده کندی ادملرندن
بر بهادرن ویروب عکر تعیین ایلدی اندن
اول دریندی کجوب اوتن یوزه قوند یلر تدارک

کوروب طول جزیره سی اوزرینه کیده لر بونلر
بونده اذ بجانب راوی ایدر بود یارده بر اکنده
نک اون بشنخی بلوی که سعد کبیر دودر عد جوان
بخت که صلصال آهن بدنک قز قزدا شدند
اولشدن فرق باره کی ایلر فورتنه دن قورتلوب
ایکی کون کیدوب بر کون بر جزیره کورندی ملا
حله سوال ایلد یلر ملا حله جواب ویروب
ایتد یلر ای شهر ده لر بوکا جزیره کیردر لر
بیوک جزیره در درت بش کیمسه لر حکم ایدر لر
هر برینک بشقه قلعوه سی وارد راما بوارایه
یقین بر قلعوه وارد رن یا ده بهادر کیمسه در
حتی صاحبقران جزایر کج بواوردن القده برار کیمسه
یوقدر دید یلر بونلر امدی کیلری سورکن وان لم
کوره لم نه حاللو کیمسه ایدر ملا حله در کیلری
کناره یناشدر دیلر سعد کبیر و رعد یا نلرنده
اولان دیلاور لرینه طشره جقوب جادر خیمه
قوروب قرار ایلد یلر سعد کبیر ایتدی هله کوه
ارام ایده لم سر اسم لکیمز کستون اندن یارین
اورتالی فی بر مقدار کوزوب صید شکار ایده ایم

و هم اتلرینهارون اولدی ایاقلری الشوردیوب
 بونلرده معقول کوروب ارام ایلدیلر صباح اولدند
 اتلرینه سوار اولوب عزم شکار ایلدیلر بر مقدار
 طولشوب بر نیجه شکار لر الوب جادیر د و نجک
 محللر سعد کبیرانی کوردیکه بردلاور قاجوب
 کلور اردنده بر دیلاوردخی وارالنده قلیج عربان
 ایدوب اردنجه قچار اول سوار کلوب سعدک ایاعنه
 دوشدی عضلی کیدوب کوردی ارقه سنده بر تازنه
 صوبولش قبلان بوستی واراکلر لیکه غوغا بوند
 اوتوری غالبادیوب اول سواره قرشو واردی
 بهی ادم بونی نیلرسن کیدر قلیجی الندن ندر اصلی
 بلیم دیدکده اول سوار ایتدی بهی نابکار سن نه
 بلاسن قومز سنکه خصمیدن انتقام الام دیوب
 قلیجی سعد کبیره حواله ایلدی سعد کبیر سبرایله
 منع ایدوب بر کورزا و بله اوردیکه ات بو بدینه
 بر اقدی برالیه کسندن قاجوب برع اوردی امر
 ایلدی توابعی بنده جکدیلر ارکنه ^{کلجی} کتوردیلر
 بونه ایتدی بهی کشی ندر اصلی بو بیله بر بر یکنه
 قلیجی دیدکده اول کسه ایتدی سرور بزا یکمیزده

طول زنگینک جزیره سنده دیواننده صندالی حکمر
 بهلوانلرندن کز و طولک بر قیزی وارد ر بوده
 شهر بان بانو در لر ایشیدوب قولقدن بن عاشق
 اولدم بوده بنیم کی عاشق اولمش بجا قهراب بوکا
 غراب در لر بر بونی ارا یوب اولدر مک قصدینه
 بر بریمزه رفیق اولوب حصومت پیدا ایلدک طولده
 بوغو غادون خبردار اولمش بزیدر جا عزتدی
 وارد ق بچون بو بیله ایدرسن بر بر یکنه دوشرسن
 ایشتم فلان برده بر اصلان پیدا اولمش اول بولدن
 کسه کچه مز اولمش بنم مرادم کندم وارمق ایدی
 امدی وارک معرفت قنغی کزلک اولورسه اول اصلان
 اولدورسه قیزیمی افا ویررم دیدی بزده شاد
 اولوب بر بریمز دن قصفا نوب دوکون اوینه
 کیدر کبی فرشو به فرشو کتدک بونک اتی بو کرلر
 اولغله ار لجه پتشدی ات وارمدی بیاید اولدی
 هم عاشق سوداسی هم بندن خوفندن کوکلنده خوف
 کتور میوب دال قلیج اولوب صالدری اصلان بونی
 التنه الدی باره لیه جق محللر بنده حاضر ایدم
 بر اوق کوندردم اربوب اولدر دم او زرینه

واردم در لیسن صویدم کوچیله شهره وارمش عکرله
کلری جنک ایلدک بن عکرله جنک ایدرکن بونک
در لیسن المش بن بونک عکرند بوزدم بوقاجدی
اردینه دوشدم اشته بودرکه کلوب سزه صفندی
دیدى سرور قجبت ایدرکن شهزاده نک دخی عقلی باشنه
کلری مدد سرور بوهر مزاده اولدر بوکمیسه دوست
اولمازدیدی محمل ایتدی سوبله کورلم سنده بوغوغانک
اصلی ندر دیدی سهراب ایتدی سرور بن طووک بهلون
لرنده نم قیزینه عاشق اولدق بزى بریره صالحی اردق
اول بووادى پنجه صالحی بونى البته الدی اولدرک
سنته سنه واردته بن اوق اردوب ببری قتل
ایلم دیودر حلاص اولدی بن ببری صویدم بو
واردی عکرینه خبر ایدوب کلری بوهر مزاده
بکاملا بیته ایتدی یا سهراب لطف ایله ببرک
بوستن بکا ویرفزدن کجدم سنک ایله بله وارلم
ببری بن اولدردم اما قیزی بوکا ویرلد قزدن بن
کجدم ربه بن نهایت بنده اقزان ارسنده حجیل اولیه کم
در بلسکه بکا نزاگت ایلمک استر زبیرا بوست بونده
اولدقن صکره ببری بن اولدردم بیک کره یمین

ایله کیم انا فور بنم عقلم بونقی بن ایتدم یا قهراب پنجون
حقنه راضی اولما زسن بن سکا بوقدر عداوتم وارکن
ینه ایلمک ایدوب اولدن قورتار دکن سن ینه بکا بویه
ایلمک انضا فیدر دیه کوردم بوق البته ویررسن
دیدى باشم کیدر ویرمم دیدم باباسی وار اولجقه
کلری بوستی ویرا و فلیمه دیدى ویرمم دیدم اوستومه
کلوب ارشد یلر دوکته درکته غیری کند مدن ایدک
کسدم بونلری کند مدن ایردم بونلری بکا ایرلمدی لجه
طاقت اولدم قاجدم بواریه دوشدم خاکبا ینه
ایرشدیم حالا کوده سنده بیرلد پنجه سنک زخمی
واردد سوزینه دلیل و صدقیمزه بویتردیدی
سعد کبیر قهرایه نه درسن بودیلا و رشویله
در دیدی سنک زخمک وارمیدر اچ کورده کیم
دیدى قهراب انکار ایدوب بنم زخمم فلانم بوقدر
دیدى سعد کبیر اما یلری صوید یلر عیسی ایله
زخم میدانه جقدی سعد ایتدی کل کناهنه تویه
مسلمان اول یوقسه سنی قتل ایله دم دیدى قهراب
استمیوب عناد ایلدی سعد طوب قتل ایلدی انز
مهراب دیدى امدى سن مسلمان اول قزی سکا الی ویره کم

بنده انك قصد يینه كلدم اينده قتل ايدم و يا خود
 مسلمان اولود قیزی سکا و یرمزسه جبرگ قهرگ
 الیو یرمک بنم بو یینه دیدی سهراب جان کوکلن
 مسلمان اولود قیزی سکا و یرمزسه خبر اوله سود
 یوری امدی بولیکه طولک قلعه سنه کیره بلیدک
 دیوب کیدرکن کوردیلر قرشودن سهراب باباسی
 قرق دانه ادم ایله ظاهارلدی یقین کلدکده سهرابی
 کوروب ننی اوغلم قنده کندی دیدی سهراب ارجه ننه
 کندی سکا یر طوقغه شودیلا در قتل ایلدی دیدی
 سهراب فریاد ایلدی وال یراغنه اوروب سود حمله
 ایلدی سود کبیر اوج جمله سن منع ایلیوب بر نیغ
 شویله اوردیکه بلنه وارنجه ایکی باره ایلدی
 و اونوز دانه ادمک دخی قتل ایدوب اون دانه سی
 قاجدی واروب صوله خبر و یردی طولک قوکلین
 دیوب سوار اولوب قلعه اوکنه جقوب صاف بغل یلیر
 سهراب کوروب عقلی کندی یقین کلدکده طول جزیره
 نشین میدان کیردی سود کبیر برابر اولوب سلام
 و یردی طول علیک الوب کمسین دیلا و یرمادکنند
 دیدی سود کبیر ایتدی بو عالمده صا جقرانلق ایله

مشهور اولان حمزه نك اولاد نده نم دیار باختره
 کیدرکن بنم یولم بونده اوغرا دی سنک بهادر
 لغک ایشیدوب اوزرینه طوردنکه اسلامه ^{کنورم}
 بو بکیده راست کلدم دخی زیاده اجید مکه بو کاقرین
 الی و یروب بر مراد ایلیم اشته کلدم دیدی طول نوله
 حمله ایله دیدی سود ایتدی بن کمسیه اول حمله اتم
 هوان حمله ایله دیوب خیل مجادله ایلدی طول
 تا جا دارلوب ال الات حربه اوروب حمله ایلدی
 انزن جنکه بشدیلا اما سود کبیر طولی عجب قوتده لی
 دیلا ور کوروب بکایک کوتا کوت اخشامک عظیم جنک
 ایلدیلر دونوب سود ایتدی ای طول هزار ^{بیر} دیدی
 قدر وار امیش سن بکون بنم ایله یخشو جنک ^{ایرد} اما
 اخشام یرشدی وار بو کچه ارام ایله یارین یینه
 بولشه لم دیدی طول قائل اولیوب یوق دیلاور
 عادتم دکلد بن خصممله ایرد اولما ینجه میداندن
 جقمم اما تحاین سنک ارکنه که عمر مده سنک کبی
 دخی بر خصمه راست کلدم دیدی سود کبیر نوله
 سن بلورسن دیوب امر ایلدی مشعله لر کتوروب
 یا قدر میدان کوند وزه دوندی یینه جنکه بشدیلا

۳۲

الفقه صباح اولدی ایرد اوله مدایرینه اختتامه رکن
چنک ایدوب ایرد اولد بیلر ایکی کون ایکی کیجه اچ و صونر
موکه ایدوب او جینجی کون او پیله زمانی اولد قده سعد
کبیر ایتدی یا طول بسدر اگر کون جنک ایلسک بجات
یو قدر این اشندن کرطو تالم ایرد اوله لم دید که طول
ایتدی سن اول این بنده اینه یم دیدی سعد ایتدی
بن بخون اول اینه یم معلوب دککله اینه یم دید که
طول ایتدی نه سولیر بو ناکار یا بن معلوب میم دیدی
سعد ایتدی بن سنی جبر اند وریم دیوب نوبت
کند یته کلر که غیرت ایله بر کورز ایله اوردیکه
رخشک بلی قیریلوب یقردی سعد دو نیجه ایاقه
طوروب دال قیلج اولوب سعد رخشنه ققد ایلدی
اندن کند و سن زمینه برا غوب یقه یقه به مشت
مشته اولد بیلر اخر سعد کریم قسیم ایدوب یا طول
دی امدی اگر بیتی قابوب یرم اورمق قادر اولورسک
اور نیجه نولک اوله یم دیدی طول یا القاد یوب اولقدر
جالشدی اولدی بخصاقت اولوب قیو و یردی سعد
کبیر دخی طولک کرینه صا ریلوب یا خدا دیوب زور
اولده تولنه الدی اندن یرم اوردی دال خنجر اولدیکه

باشن کسه طول دل او جیلده مسلمان اولدی دیلاور
ایناندی قاققد بیلر کور شد بیلر طوله بدک جکر بیلر
سوار اولوب محکومینه کلری احوالی بلد یروب بن
بو بیله اولور دیمز دم اما بجا مدارا ایله اله کتوروب
قتل ایلیه انلره بوندن ابو خیلله اولما ز دیوب مسلمان
اولد بیلر اندن سعده منت ایدوب قلعو سنه دعوت
ایدوب سر اینه کتور دی صیفاقت تدارک انکه بشدی
اما دیلاور اجهاز دن بر نامه یا زوب قرد اشی رعد
خوان بخته کوندردیکه اشته احوال شو بیله اولدی سنه
بو جا بنه کله سن دیدی بعد عیش نوشه بشدی بیلر اما
طول ناکار اولدی شرابنه دارو قاققد بیلر بهوش اولد قده
محکم بند جکر بیلر اندن در دیمند سهرابی کتوروب قتل
ایلدی اندن استدی که سعد کبیری دخی قتل ایله بهروز
نامنه بر وزیر و ارایدی اول ایتدی ای دیلاور اینه
بونک دخی بولر اشلی و اردر صکره کوچ اولور اول کلنری
دفع ایله صکره فجن ایسه بونلر لنده در اقا شدی بونی
اولد در رسک انلرده این مقام قصد ایدوب سنی هلاک
ایدر لر ایومی اولور دیوب منع ایلدی سعد دخی بند ایله
ایلتوب زندانه حبس ایلدی اول دکل کبی اولوب بنه

کفرین اظهار ایلدی اما بریدن راوی ایدر رعد جوان
بخت اولکون کوردی سعد کبیر اولکون شکار دن
کلیوب غائب اولدی عجبا نه به کندی اوله دیوب
اطرافه عتیا رلر کونده روب و افزارا دیلر بولدیلر
برکون برایی ادم ایله سعدک نامه سی جقه کلدی
وقودیلر سلامدن اشتیا قدن صکره بنم برادر دم خدایه
یوز بیک شکر لرا و لسون طولی اله کتوروب قلعوه
سیاهی اسانلق ایله فتح ایلدک و سنده بو جا بنه
کله سین بر قاج کون زرق ایله لم بعد یولیمزه کیدلم
دیش رعد نوله دیوب و افرا احسان ایللیوب اول
ادم لری استره و بزده واردق دیوب کندوسی
دخی قالقوب اولطرافه روانه اولدی باری عکری
کیلر یاننده قودی بش بیک مقداری ادم ایله
قولا غوز الوب کوله کردی برکون باری یوله بر
ادم ظهور ایلدی قتی حمزه اوغلی دیدکده رعدی کوستر
دیگر کلری الین او بدی سرور بن بو پرده برکوی
وارد رانده اولورم بو کیجه دوش کوردم بر بیر بنجا
ایتدی یا دین صحرا یه بر دیلا در کلسه کر کرد وارویله
برادری سعوی طول دار ایله طقوب حبلس ایلدی

اما الم جکسون ضرار اولماز قلعوه بر کمسنک الیله فتح
اولور دیدی بن او یا ثوب بو ناصل دوشدر دیوب
فکر ایله رک یته او یوردم یته اول بری کوردم یته
بو یله دیوب بکا مسلمان اول دیدی مسلمان اولدم
او یا ثوب غیری کوزیمه او یقو کرمدی صباح اولقده
کوره ییم شور و یانک اصلی وارم دیوب نوله جقدم
اشته سزه راست کلدیم بلد مکه رو یام صحیح و دیکر
حقد دیوب تکرا داسلامه کلدیم رعد ر بوسوز لری
ایشیدوب اولکمسیه رعایت ایلدی و فکره واردیکه
چونکه حال بو اولمشدر بو قدر عکرا زور امدی جمله
عکری بیله الملق کر کرد دیوب اول صحی اده قنوب
تکرار عکره خبر ایلدکده عجل و مالک و کرب غازی
بکلوب قلعوه سیاه و طول جزیره نشین دیوب کلکده
از بنجانب راوی ایدر بر اکنده نک اون النجی سی الجوب
دستگیری قانوس دیوزاد و برادر لری و سام
سمین بوش ازرق بوش ملک افکنه ال غنایم شهباز
و سهیل کتند انداز الی برادر لرق قرق باره کی ایله
فورتنه دن خلاص اولوب کورد دیلر کتند ولردن
غیری کسمه یوق عتکین اولد یلر ملاحلس بونلره دخی

تسلط و پروب کینلری سور و پ کند یلر برکون بر
جزیره کورندی کلوب یناشدیلر سنوال ایلرکه ملاحیر
ایندیلر دیلا و لر بو کتا جزیره کبرادر لر صاقنوب هرکس
ادیکیز ایله اولک دیوتنیه ایلدی بونلر در بارکا هلاک
کیدن جقادوب قوردیلر اتلرین اونه صالحیلر
کنند لریده زوق ایدرکن برالای کیلر ظاهر اولوب
دریا یوزین یکن طوندی کلوب کناره جضوب قوندیلر
عجب کیم اوله بونلر دیدکلرندک الجوب ایله اول التی
دیلا و لر ایله عیار کوند در یلر تیز و ایدین بزه خیر
کتورک دیدیلر فکر بونلر اول ارایه یقین بر جزیره وار
ایدی جزیره دامغانه در لر دی شاهنه دامغان شاه
در لر ایدی و بر بای تحت بهلوانی و ارایدی نیرم بد خو
در لر دی التمش ارش قد جکردی بد خو یلر ایدی
بونلر ده کنجا بدن نامه کلوب بدیع دن شکایت ایلش
التمش باره کمی ایله التمش بیک عکرایله اکا امداره
کیدر لر دی صوالقی ایچون بو جزیره یه جقدیلر
کور و یلر کلوب بونلر خبر ویردیلر بونلر نیجه ایله لم
دیومشا و ر ایلدیلر اخر الجوب کند و لره باش ایدوب
کوندور لم دیدک الجوب ایندی چونکه امریه قائل

اولدیکیز

اولدیکیز
بن بو عکری دینه دعوت ایله ییم قبول انزلر سه جنک
ایله رز و بر مک الھک اگر خدای متعال فتح میسیر ایدر سه
بو قدر عکریک مالی بزم اولور دیدی بونلر نوله دولت
قضا تک یا ننده در نامه کوندور لم دیوب الجوب دخی بر
نامه باروب عمرک اولادندن اشوبه و پروب کوندیلر
اشوبدر نامه الموب دمغان شاهک دیواننه داخل اولدی
و کند و سن و بکلرک تماشا ایلدی بونه نامه اکنه تیوب بر
قاعدہ دعا ایلیوب نامه سن صوندی بونلر ایتدیلر نه منا
سبت بز الحی کوند مک دیدیلر هله نامه اجوب اوقدیلر
اولنده اسم خدای ذکر ایدوب بونه بنکه عمر صاحب
قرانک بکلرندن الجوب هم نامم وصول بولدند معلوم اولکه
بن بو قدر عکرایله دیار باختره کیدرکن دریا نورتنه
اولوب بو جزیره یه ذوشدک دیدی نامدار بهلوانلرین
قرق بیک عکرمیز وارد امدی سزده کلوب لقایه
ایدیوب دین اسلامه کلوب قبول ایله سن سنرکله صاحب
قران عالم حد مشند بیلجه کیده لم سزک لقار دید بیکلرک
سزدن عاجز برکسه دراکر قادر اولسه دامادی کجاب
بد بولک اللدن خلاص ایدر دی امدی جواب کونده
ره سن یعنی سفید اولمیوب کیلر یکنه کیروب سن بونک

طوغری جزیره کزه واروب خراب و بیابان ایدرزاکر جنک
مراد ایدر سکن و فتکزه حاضر اوله سنز دیمش بو طرفدن
عمود کش کولوب ایتدی بقیه شونا بکارلرک سوز لرینه
امان د بلیوب ایمن دن خلاص اوله جوق ایکن انلری
دعوت ایدرلر دونری دمغان شاه ایتدی لقابزم
ایانتم حاضر غنیمت مال کوندردی امدی بونلرک یا
باشن الوب یاکنند ولرین اسیر ایدوب کنجا به بیوک
هذمتدر دیوب تامه اشوب عیارک اوزرینه ایدی
یارین میدان کلسونلر ایدر سویشوروز دیوب اندن
اشوبه عادت اوزره رعایت ایدوب کوندردیلر اوله
کلوب بکاره جوا بلرین خبر ویردی بونلرده چنکه حاضر
اولوب ایرتسی صباح اولوب ایکی عسکر بر لرین طرف
رخش لرینه سوار اولوب الایر صافلر بغلیوب بر بر لرینه
مقابل اولدیلر میدان کیم کیمه درکن همان نیرم بد قوی
میدانه کیروب ار طلب ایلدی الجوب بکلر تندن بونلرک
کوز لری فور قش در کرد که سنز طورک بر کوره بیم
دیوب مخصوص ایلرین حاضر لشدی میدانه کردی حمله
ایله کورنشا او یون اوینا بیم دیدی نیرم بقیه نایکاری
دیلی بیوندن اوزون بن سنی بر خوشبچه اولدور بیم

دیوب ال عموده اوردی ات سوروب ایرشدی بوند
قد ایله اولدر مک قصد نینه بر کور ز اوردی الجوب
اول عجائب سر موزه لرین قرشو و پروب منع ایلدی
حقا ایوضرب یدی کور دینلر جمله خیران اولدیلر
شاه بره لقانک بو حکمتی انجوق دیدی امان نیرم اردینه
بقدی کور دی الجوب صاغ و سالم بیر کبی اتدن اته
صبر ایوب کوزر باشن صالدی بره بونا بکارک وجودی
تیمور د نیدر دیوب نینه دونری ایکی ضرب دخی اوردی
الجوب انلریه منع ایدوب نوبت کند نینه کلری حیقوب
یا نیرم کل مسلمان اول بوقسه سنی صنایع ایدریم دیدی
نیرم سوکوب بره هی نایکار سن نینه قادر سن سنک
حمله اولسه کرک کوره شونی دخی بنی دینه دعوت
اید ر شمدی نوبت بگا کلسون سکا بر تیغ اوره بکه دورت
پاره ایدر بیم دیدی الجوب ایتدی کنهاک بو نینه امدی کیم
کیمی صنایع ایدر دیوب ایکی کور دیلر الجوب بر کوز دن قوش
کبی هوایه جقدی یوقا ریدن سوز لوب اندی بره
صفین کیدی بو بیونلی دینچه بوکا بر دیمه ایدر
اورد بکه کوکسنه وار بجه خرد ایلدی نیرم بر دورت
کبی رخشدن یقلری دوست دوشمان اولحالی کور

خبرته وارد بخر خصوصاً دمغان بکری بویله مفا
کورد کلری بوق تعجب ایلدی بر نیره مک براوغلی وار ایدی
سیروم در لر ایدی سوکرت یئتدی قورمیم سنی
نا بکار دیوب اوج حمله ایلدی الجوب ای ولدز تا
سنگنه اجلک کلش ایتدی دیوب حمله ایدوب بردیمه
او بیله اورد بکه کربینه وار بجه خرد ایلدی همان او طون
عمود کش التمش سکن ارش قد بیله ایرشوب غضب ایله
اوج حمله ایلدی کرجه الجوب منع ایلدی اما هر حمله
بر راتن هلاک ایلدی زبر میدان کلد کوه اون ایکی
انلی بر برینه بغلیوب بد کلر کی میدان او بیله کلش ایدی
کورد بکه بو بر بختی بهلواند کل دیلاور مسلمان اول
اشته کورد ک بنم حمله ردا ولماز کل ایتمه دبه کوردی
قبول اتمیوب سوکرتدی الجوب در اتلوب بردیمه وری
شوبلیکه بر بهلوان هلاک ایلدی اندن معبون کورد
جوق جنک اتدی لر اخر اولدر مکه قیامدی بردیمه
اوردی معبونک اغرنندن بوزندن قانلر اتلوب
رحشندن یقصدی دمغان شاه اول حالی کوردوب بره توان
شول نا بکاری نفا بوا یئدی وکی دیدی التمش بیک عکر بیله
القی دیلاور لر بوردوب بر برینه قلمچا در و بر عظیم جنک

مغلوبه اولدی اخر دیلاور لر عملره ایرشوب سز کون ایلدی لر
اندر قانوسه راست کلوب بر کورد ایله یقوب اسپر ایلدی
دمغان شاهد بو حال کوردوب قجایم درکن الجوبه
راست کلوب استدی بکه بردیمه اوروب هلاک ایلله دمغان
امان سرور قیمه بکا بن بو عکرک شاهیم دید که الجوبه
بقوب بنده جگری اندن عکره و رد بیلر قلیبچی اخر کورد
دیلاور کلری دوشمان اور لری دریا اخر امان جانغز دیلاور
بونلرده امان ویروب ال جکدی لر بار کا هله رینه کلوب
دمغان میدان کتور دیلاور بونلره نصیحت ایدوب بقه
دیلاور لر بزده بر زمان سز جلدین هن بریمز بردر لر
دینه طابوب هد بریمز بردر لر والله تعالی به بر الای
عاجز اری شرک قوشردق الحمد لله حمزه دید کلرکی
صاحقان بزی عنبری طوغری بوله کتور دی هم دنیاده
هم اخر تده سعادت بولدی امدی لقاده بز جلدین اتان
در بر بننه به قادر دکلر دیوب کا ولنگک الی بجه
کسلوب لقایه واروب بتون ایدم میوب حضرت
حمزه دعا ایدوب بتون اولدوغن نقل ایلدی
بونلره ده هدایت ایرشوب مسلمان اولدی لر عکر
لر کا نند قرق بیکی مسلمان اولدی لر غیر بیلر کی

قلجک کجری کیمی جقوب جزیره لرینه کندیلر
بونلر شاد اولوب بر قاج کون بر برینه ضیافت
ایلدیلر بعد جزیره لرینه ادم کونده دوب بزی
استین اسلامه کلسون دیدکه اهل قلعه جمله اسلامه
کلدیلر الجوب یوجزیره نک احوالین صورتی دمنان
ایتدی سرور بوکا جزیره کبرادرلر بوند بر قاج
قلعه وارد داتا یواریه یقین بر قلعه وارد قلعه
سیاه درلر نامدار بهلوان حکم ایدر طول جزیره نشین
درلر ایتدی بیکه اوزدینه حمزه اولاد نزن آیکی
دیلا و رکیش بلرز احوالی نیجه اولدی دیدیلر الجوب
بو خبری ایشیدوب اشوب عتیاره امر ایلدی وارکور
بر خبرال دیدی اشوب سوروب اول محله کلبه رعد
جوان نجت قلعه سیاهه بر قوناق یر قالمش ادم صالحوب
کیلر اوستنده اولان عکری کتورش اشوب کندی
صورتیله واروب رعد ک نظر بنده سلامیلوب دعا
ایلدی رعد های چکر گوشه سر با نه خیر قندک
کلور سین دیدکه اشوب الجوب اول التی دلاور لر
ایله فرق بیک عکرایله کلوب التمش بیک دمنان
عکری بوزوب کندی فرق بیک ادمک مسلمان اولدوین

حکایت ایلدی رعد زیاده صفا ایدوب عتیاره جوقا حنا
ایلدی اشته بر ادم سعد کبیری طول حیلله ایله مجلس
ایلمش بنده واروب اولکیم انی خلاص ایده بیلیدم دیدک
اشوب نوله اوغرتکین خیر اوله بنینه واروب انلره خبری
بر بر تقریر ایلدی الجوبه کلوب و برادر لرینه بو خبری
تقریر ایلدی انلرده امدی کوجد رهمان دیوب دمنان
سکسان بیک عکرایله بونلر اول ارادن کوچ ایدوب
کندیلر اول محله کلدیلر که رعد دخی قلعه التنه
کلش قونش ایچروردن طول قلعه قبولر بن قبادو
نه زحمت عکری قودر حق بوقدر عکرایله قلعه دو کلز
بلدیکندک قالمسون بر کون جقوب جمله سن قیرار ز
دیوب غرور لنور کن سکسان بیک عکرایله الجوب
قافوس و غیاخ شهبان سام ستمیتن بوش سام
ارزق جوش ملک افکندار دمنان جزیره نشین
اشوب عتیار کلوب ایرشدیلر رعد فرشو جقوب
بر بر بیه کورشدیلر طول بونلر بنه نزن کلری درکن
برجا نیدن برالای عکری دخی ظاهرا ولدی مکر عجل
سرفراز و مالک اشتر نجفی و کرب غازی عمر اکبر
ومهران شاه یوز بیک عکرایله کلوب ایرشدیلر بریل

بوشوب کورشد بایر حال خاطر صور شد بایر بونلرده
قلوه نك برجا بننه قنوب اول صحرا ده جا دردنو
بارکا هدن کورنمز اولدی طول جزیره نشین بو
جمعیتی کوروب عقلی کندی اول کیچه وزیر لرین
جمع ایلیوب بنجه اولور حال بونلر بزم باشمزه بلای
یعورکی یاغد زدی دیوب بر برینه جواب ویرمز
ایکن بر قاجی دخی کلدی بوکا جان ندر دیدی هر
برسی بر سوز سوبلدی اخر برسی ایتدی شاهم
بوعکرها له و خزینه به محتاج دکلردر بونلر بونده
بو حبس ایلد و کک ادک خلاصی یجون بارین پاشن
کسوب قلوه بد نندن کوستر انا نمز سگزا دملر
کونده رنک دیدی بونلرده کوروب تا اسید
اولوب طا غلوب کیدر لر زیر بونلر الجیلردر اکتمز لر
سند قور تلور سن بنده دیدی طول بو فکری بکزی
ایله اید چک اولدی زاری ایدر بو طولک بر قیزی
وار ایدی اولقدر کوزل ایدیکه کوزلر قاشور بو
زینه یهک مکر ایرضا دنقاش اولاحم نك
تصویر لرین یا بوب ویلا بت به ویلا بت صاندی
بو بانو دخی بر مرادک اول تصویرین کوروب

سود کبیرک تصویرین بکنوب الیقودی حکمت خدا
بد ری او یله بو یله معامله ایلدی ایشدی که بد ری
طولی یارین سودی قتل ایسه کر کردر جان باشنه
صحرایوب بی اختیار یرندن طور دی وافر حلوا
بشردی بو ایکی دمه یوکلتدی زندان قیوسنه کلدی
زندانیجا جا غزدی بو کیچه دوش کوردم اتا کز لقا
دوشمانتی طتوب حبس ایلدی نیجون تا خیر ایدر
اولدر مزامدی سن وارا تا تندن اجازت الوب
اول یزدان برستی قتل ایلکه لقانک عنا بدنه
مظهر دوشه سن دیوب بکا مرده ایلدی و خلوا بی
و پروب بیوردیکه ال بو خلوای زندانده مجوس
اولان لقا قوللرینه اولشد انلرده خاطر لرین
خوش طوتسونلر یقنده ازاد اولور لر دیدی بنده
واروب بدریمه بودوشی سوبلدم امدی و اقل
ایله دیدی دیوب جا غزدی زندانیچه بشیور
التون ویردی بوکا ایسه زیاده تذب اولشدیکه
صاقنوب بو طریق ایله نور تلور سه نری بلایه
او غرادر سن صکره بسینده عذایله هلاک ایدرم
دیو اصما رلشدی بوده ایتدی ای بانو فورقارم بی

باشند جقار رسن چونکه مرادك اولد يروب
 ثوابه كرمكدر بن كیده يم باشين كسوب سكا كورد يم
 بینه همان سن اولد رمش كبی اولور سن انی شمدي
 زندان جقار رسن اولد رنججه بر عیاری ونجه
 در بستری وارد رشاید بری حیلله ایله قود تره
 صکره حال مشكل اولور دیدی بانو یاوز لوب
 ای نا بجا رین سنی ادم برینه قودم اودر قبا حتنه
 اختیاج سكا طاشمق دیدكده زندانچی بینه خوف
 ایدوب ایاغنه دوشدی سلطانم بلور سن اتاك
 بكانه كونه تنبه ایلشد دیدی بانو بهی حریف قیزین
 الدی دیه فرمیسین سكانه دیسه كر كدر دیدی
 زندانچی عاجز اولوب زندانه كوردی سوكبیری
 بند ایله الوب بانویه تسلیم ایلدی هله طول
 بندن استرسنده بندن استرین دیه قالدی
 بانو سعدی خادمله ویروب سراینه كتوردی
 بندین الوب ایاغنه دوشدی كندوسن بلد يروب
 ای بنم جانم بو قدر زماندر سنی كو كده ارادم
 یرده بولدم دیوب تصویرین الوب محبت ایدرکن
 بیان ایلدی سوادیتدی لطفكز داتم اولسون دیوب

سرور كوردی بانوده عجب حسن وار جان ایله كوكل
 ویردی اندن بانو سودی حتماه قیوب بویوب
 ارتدی اندن باك لباسلر كید يروب مجلس
 قوروب عشرته بشلدیلر عاشق معشوق صباح
 اولنجه تمام زوق ایلد یلر اما بریدت زندانچی
 سودی بانویه ویرد وكنه بشیمان اولوب بخون
 واروب طوله صلا نشمدك ویردم دیوب صباح
 قرانلغنده برنججه زندان بگیلری ایله بانونك
 قیوسنه كلوب ندر دید كلرنده تیز اخشام الیفكز
 اسیرك یا اولوسن یا دیریسین ویرك ذر اولد
 ادم كلری بندن استیور لر دیدی بانو ایشدوب
 نجه اولور دیدكده سوادیتدی صبر ایله شمدي
 كلور دیدین اتاك خود بنم مفلومید نه الم هجر
 سین دیدی سعد الات حربن كتود مشدیتین
 کینوب قوشانوب غرق آهن اولدی تیغك زریان
 ایدوب قبودن طشره جقدی تیلر سن بیشته
 كلدم دیوب اوردی بونلره قلیچی بونلرهای صلیحی
 بحق مکاره اول جوانی سولیبوب طرافتله بزم
 الیمزدن الوب خلاص ایلش بره توواك دیوب

کیمی سعه هجوم اید وب کیمی طوله خبر ویرمه کندیلر
طوبان خلق ال براغه اوروب باشد یلر سعه بی
اند رغه لرا اوروب قلوه اهلنه فنا ویردی
صوقا قتری لش ایله طولدردی طوله خبر
ویروب اولده حاضر لنوب کلنجه دنیا ی خرابه
ویردی اخر بلیشوب برع نابکار اوغلان سن بجه
خلاص اولدک دیوب اولدرمک قصدینه اوج
حله ایلدی سعه کبیر منع اید وب برعمودا ویله
اوردیکه ینه رخشنک بلی قیریلوب زیر وزیر
اولدی سعه اوستنه دوشوب کوکسنه جقدی
دال خنجر برالیه صفالنه صاریلوب دیلدیکه
باشن کسه طول فریاد ایدوب امان سرور قیمه
بنا خطا ایلدغ بر دخی بو یله ایش اتم اولنجه قولک
اوله بیم بن لقاده تصرف وادد صانورددم مکر
زرق قدر نشنیه قادر دکلیش دیوب مسلمان
اولدی سرور او زردنن قالقوب کور شدی
اندن قلوه خلقنی ایمانه دعوت ایلدی جمله
اسلامه کلدیلر اندن طشره جقدی بو قدر
اسلام عکری ایله کور شوب شاد اولدیلر ایلری

ایلری ادم واروب مژده ایلدیلر عجل ورعد و کرب
ومالك والچوب و سائر دیلا ورلر ایله قرشولوب
حال حاظر صور شدیلر بعه یا دکاهه کلوب
اوج کوندن صکره طول بونلری قلوه سنه
دعوت ایدوب عظیم ضیافتلر ایلدیلر بعه
قیزینی سعه نکاح ایدوب قاعده اوزره کردک
ایدوب بر مراد اولدی بوندن صکره یدی کون
دخی ارام ایدوب بعه کیلر تارک ایدوب
زخیره لرین الوب بوزالتی بیک عکرا یله
کیلر سوار اولوب عزم باختر زمین ایدوب
کندیلر اوج کون موافق روز کار ایله برکون
ایمانه کلوب صولمنق استدیلر کور دیلر سلطان
خاور ملک قاسم بو قدر شهراده و عکرو بکلر
انلرده صوالق ایچون یشا شمشلر بر برینه فرده
ایدوب عظیم شاد یلق اولدی بر برینه و دره
کله و سرکنز شتارین حکایت ایلدیوب اورنالق
روکن بیرام اولدی اوج کون ایمانده ارام ایدوب
بعده برکون ینه اول ارادن قالقوب بو قدر عکر
ایله عزم باختر ایدوب دوانه اولدیلر ارجانب

راوی ایدر برآکنده نک اون بدیچی سی ثانی
صاحبقران یعنی بدیع الزمانک بچکر گوشه لرند
اسکندر شاه خورزمی ورعداهن چکره و ربیع
الملك و بدیع الملك و سرقبلان و جالاک عیار
و بایل جنی فرق باوه کمی ایله فورتنه دن خلاص
اولوب برکون جزیره یه کلوب طشره جقدیلر جادر
وحیمه جقاروب قوردیلر اسکندر شاه ملاح
لردن سوال ایدوب بوجزیره معمور میدرکیم
حکم ایدر ایدکه ملاحلر ایتدیلر ایکی برادر لر در
برینه طغاج و برینه کهلاج درلر ایکی کره یون
بیک عکره قادر لر در ایدیلر اسکندر شاه
جالاک عیار ای توندردی وارینه بر خیر کنور
دیددی جالاک کیدر کن بر عظیم شهره کلری کوردی
قلعه اوکنده برالای عکره قونمش دریا کینی موج
اوردیوانه کردی صورت تبدیل کوردی ایکی
دیلاور بری تحت اوزره قرار ایلش و بری بای
تختک اوطورد اول تحت اوزرنده اولان ورکه
برادر همان کیده لم کنجا به محکمه واروب امداد
اقلک کرکرد مکر بوللرده کنجا بون مکتوب کلدی که

بخا امداد اتمکه کلن جالاک نزاکنده سیر ایدوب خبر ایدی
اندن دولوب عکری اسلامه کلری اسکندر شاهه ایدی
ترده ایدک بد رک باختر ویدلر یینه عجب اتش بوراقش
کنجاب کی عظیم بادشاهک ویدلر یینه ضرب شمشیر ایله
الندن المش هرزکی الترقبو سنه محتاج اولمش
شدی بوجزیره شاهنه امداده کله سن دیو خبر کلش
انده کتمکه عکر جمع ایدوب حاضر اولمش ایدی
اسکندر شاه صرفا سندن در لیسنه صفان اولدی
افزین قوجه با باها شو بیله بزده سنک صانغلغته
سرفراز اوله لم دیدی اندن بر نامه یازوب جالاکه
وبردی وار بونامه طغاجه و پروب بخا جواب کنور
دیددی جالاک دخی عیار لیا سله برینه زبنت و پروب
روانه اولدی بولده کورنلر بوناصل کمنسه در ربو
با بینه دوشدیلر طغاجک اوجلاغی اوکنده کلوب
البحیم بخا بنی شاهکرن بد برک دیوب عرض ایدیلر
عجب کیمدن کلش کورنم دیدک جالاک در ایجری
کیرووب دعا ایلدی التنه صندالی قودیلر اوطور
دی شربت ویردیلر ایجدی اندن ایانغه
طوروب نامه سن صوندی الوب مهربن کیده رب

وزیر الله ویردیلر اوقدی اولنده نام خدای یاد ایدوب
بنکه بدیع الزمان نامدارک اوغلی اسکندر شاهم ایشتم
کنجا به اماده کیدر مش سبن بدرم بدیع نامدار ایل
جنگ انکه امدی یولک یقین اولدی اگر نجا جواب ویر
بلورسک اگاهده جواب ویر رسن انا عقلک باشنه یار
ایسه دین اسلامی قبول اید سین ولقایه لعنت اید سن
اگر یوق درایسک وقتنه حاضر اوله سن دیمش بونلر
بر برینه بقوب شادا اولدی کوره لقانک روشمنی
یا غمخ کوندردی کنجا به ایوار معاندردیوب
عیار وار خبر ویر انلری بوند اجلاری کتوردمشدر
اشته بز لر جا ضرز همان ارا یسه کلسین بری دیدیلر
جالاک امدی بزه خدمتمزی ویرک کیده لم دیدی
بونلر ایتدی لر سنک خدمتک ندر بلن انی بلرز
دیوب برفناجه خلعت ویر دیلر جالاک قبول
اتیوب خیر بن سلطان عیاران عمرک اوغلیم
قانون نوشروان بودر که برقاخر خلعت و
برافتا به عیار تاجی وکر و بر خنجر و بیک التون
ویررسک دیدی بونلر کولشوب نه سوایلر بو
عیار بولورایسک دخی چوق لسنه الورسن اما

ویر میخجه نه الورسن دیدی جالاک کوزل اما
شو باسنده کی تاجار نه دکر دیدی بونلر ایتدی لر
بیک التون دکر دیدیلر جالاک ایتدی اشته
بن بونلری الورم اما صکره بشیمان اولورسکز دیدی
بونلر ایتدی لر نه سوایلر بو عیار تحقیق بو بر مسخر
ایش اول اجلدن بو قدر لسنه ویر لر ایش بر
طوتک شونی دید کوره جالاک همان اتلوب بونلر
تاجلرین قایدی طوته لم دیدینه اوردی خنجر
اون بش ارم قتل ایلیوب نیجه سبن دخی زهدار
ایدوب بقوب کندی طمفاج و کهلایچینه بر برینه
بقوب بر بونه افت اولور بونک انندی اسکندر
دخی بو یله کسکین ایسه سویلشمرک شکرد دیوب
تاجار ینه اجیوب غیری تاج کیوب ندر که بشلر
بریدن جالاک عیار کلوب اسکندر شاهه جوایلرین
خبر ویردی اندن تاجلری کوستردی دیلاور
جالاکه زیاده تحسین ایدوب همان اون بشی لر
عکری کیلر یا ننده قیوب سائر او تور بیک
عکرایله کوچ ایدوب بر کون کلوب قوندیلر بونلر
اهل اسلامی از کوروب کوز لرینه صالحندردیلر

ایرتسی صباح اولد قده ایکی عکر سوار اولوب بربرینه
مقابل و مقادین اولوب الایر بغدر بلر میدان
کیم کیره درکن همان تهمتن مغرب اسکندر شاه
اجازت الوب میدان کوردی جولان ایلیوب اطلب
ایدری بریدن طمغاج عسکر ندن اون مقادری اومی
بربری اوستنه قتل ایلدی کهلاج بره نیلر شول
ناجکارنه اولدورسن بودیلاوری بانته فالور
قیاس ایدرسن دیوب جنگه بشلر یلر ازلرن دن
وقت درت حمله خطا کجدی جالاک یناشوب سرور
نیلر سین ایش کورک اخشامدر دیکده تهمتن
غیره کلوب برکورن او بده اور دیکه فیلنک بیلی
قیربلیوب هلاک اولدی کهلاج دخی لامعقل اولوب
بقدری قریدا سنی طمغاج اولد حالی کوروب یالفا
خشمه اوغرایه جوق بره قوماک دیوب عکره قول
صالدری جمله عکر بور یوب ایکی عکر بربرینه
قادرشوب عظیم جنک اولدی اسلام دیلاوردلری
اوتون بیک عکر ایدی طوب اولوب اوغرادقاری
یری یا قوب یقوب الایرین بوزوب اخر علملری

دیبنه یئشدر یلر علمدار لری سرنگون ایلدیلر
طغاج شاه اول حالی کوروب اسکندر شاهه مقابل
اولوب ای ناجکار لر سزده نره دن کلد یگز دیوب
غضب ایله اوج قلیج اوردی اسکندر شاه منع
ایدوب بر تیغ اوردی سبرین ایکی باره ایلر کن
صکره وجودین اوغور لیوب اولدی همه سی اوزرینه
برقارش مقادری زخم اجدی ورخشنک کله سی
بره بر اقدی طغاج یقلنجه قوللری اوستنه درشوب
قایدیلر کهلاج تیزیته تدارک ایدوب امر ایلدی
طبل اشایش جالد بروب اسلام دیلاوردلری
دخی کوردیلر امان دیلیوب قوندیلر بربرینه
غزاکز مبارک اوله دیوب عشرته بشلر یلر ایشی
جنک اولدی بریدن طغاج مجروح و کهلاج
ایوضرب بیوب دخی سراسمه ایدی مشاوره
ایدوب نیجه اولوراشنه بونلر ایله جنک شکل
باشه جقلن اشته اوتون بیک ادم ایکی کوره یوز
بیک ادمی بوز دیلر بزی بو حاله قودیلر بر جنک
دخی اوله جوق اولورسه ایشیمز تمام اولور امدی
بوخا علاج همان خیله در بوقسه غیری جار اولماز

دیوب اول وزیر کونز ردی اسکندر شاه کلوب
 ابتدی سرور بنی طغاج شاه کونز ردی بو کیجه
 واقعه کوروب مسلمان اولدی هب بلد یلر که
 لقابر نسینه قادر دکل امیش اکر صوجن عفو
 ایدوب قو لئغه قبول ایدوب کلوب خاکیا به یوز
 سورسن دیدی اسکندر شاه کرجک صانوب حفظ
 ایلدی نوله کلسونلر ظاهر بزمده مرادین او یلد
 مال دیار دکلر همان حق دینی قبول ایلسونلر ردی
 وزیر واروب خبر ویردی طغاج و کهللاج عکر یله
 بر مقدار یادگار وهدایا الوب کلدی اسکندر
 شاد اولوب اوکنده دل او جیلده عرض اسلام ایلدی
 هب عکر لرین دخی بویده اسلامه کتوردیلر اما
 چالاک عیار عمرک او غلیدر فراستله طوبی بکه
 بونلر جان کوکلر مسلمان اولدیلر اسکندر
 دیلا ور بن بونلرک دو شلرین بکنه مدم انلان
 بودر که بونلر دل او جیلده اسلامه کلدیله
 غافل اوله دیدی اسکندر شاه ابتدی ایدن
 بولور دیوب وجود و برمدی طغاج اسکندر
 ور عدا هب جیکری و ربیع الملک و بدیع الملکی

۲۲

قلعه سنه دعوت ایلدی جلالک وار ماین دیه کوردی
 اولماری سن بابا کبی دکل سن دیوب کمدیلر طغاج
 بونلری سن بنده بر ایکی کون ضیافت ایدوب اناندردی
 بر کون فرصت بولوب دار ویروب بنده جکدیله ایشی
 صباح سحر وقتنده یوزا الی بیک عکرا یله قلوه دن
 جقوب اکنسزدن یالقاد یوب اهل اسلامه قیلدیلر
 بونلرک ایچنده جهنم غیری کفر نه برار کسمه یوقا یلی
 اولده اوج یرده زخم یدی دوکته دوکته کیلر او شنه
 واردیلر مدد الله مدد سنی سما نه جقدی اشته بونلر بول
 معرکه قالدیلر از بخا نب راوی ایدر بر اکنده نک اون
 سکرنجی بولیکه بدیع نامدارک سر قبلا نلر دن سهیل
 سلسله بند و جمهور جیرانی و سام بیل بای بدیشانی
 ومد خور خطابی شیر وین خطابی غضبان چهار
 سکنان بار کلیل فورتنه دن حلاص اولوب بر قاج
 کون کیدوب بر کون بر جزیره کوردی لمیلر کسورن
 یقین کلدیله کوردیلر بونر دخی وافر کیلر وارد
 دریا کنارنده بر عظیم جنک وار که قیامتدن نشان
 ویرر اسلام سنجاقلرین کوردیلر بر بونلر بزدن
 انجی دیدیلر کناره کلدیله کوردیلر که افتدیلری

۲۱

قوللريد اما زبون اولشاره همان طشره جقوب خشرينه
سوار اولد بيلر و هر کس نامارين ذکر ايد و ب نوره لر
اور و ب کند و لر ين طمغاج عکرنينه اور د بيلر شميري
تيره قيره قلعه لرينه ايلته يلر بونلر غيرت ايد و ب
قلعيه ارقه و ب و ب جنکه طور د بيلر اما سهيل
سلسله بند و جمهور انلرده عمود لر ين الو ب اير شد بيلر
بونلر طيا نيو ب قلعيه کير و ب قبول لر ين بند ايد و ب
عجب نيلسک ديوب بر بيله مشاوره يه بشلر بيلر هله
اختتام اير شدی اما اول اختتام جانلر نينه در مان
اير شدی بر يدن اسلام ديلا و لر لر دو نوب قونلر بيلر
مال غنائمی بر بيه جمع ايد و ب قرار ايلد بيلر بولیکم
شونا بکار لر شتر اده لره بر ضرار اير شد در ميه لر
ديوب المه دوشد بيلر و صکره کلنار بد بولک باختري
فتح ايلد و کن ايشيد و ب شاد اولد بيلر سهيل ايتدی
يارين بو قلعه کوتک ضربه يره بر اير ايد و ب سوز
زاده لر ي خلاص ايد و ب صاحبقرانمزمه مننه ايشک
کر کرد ديدی جمله سی بلی سوز بود و ديوب اتفاق
ايلد بيلر بونلر ده بونده اما بر بيه طمغاج و کهللاج
مشاوره ايد و ب يار نينه قالور سه قلعه کيدر ديد بيلر

مکراول ارايه يقين بر طامغه بر مغاره ايچنده بر جازو
وار ايدی هيها ت جازو در لر دی اصلا بر کمسيه
قر شيو ب کندي عالمنده ايدی طمغاجک عقلمنه کلوب
تيز و زير نيك بر ين کوندر دی کيجه ايچنده واروب
هيها ت الو ب کتور دی بر فور تنه که بوزينه بقغه
اوم اکراه ايدر اما بالضروري طمغاج بلو واروب
کرم ايله نزي بو بلا دن قور تر ديد که هيها ت
جازو بونلر ايله قول ايلد بيلر هر بر کيجه هر بر بيلر
ايله بر ابر اولق ممکن ايسه ديدی طمغاج کهللاج
راضی اولد بيلر جازو ده سحر قوتيله واروب سهيل
و جمهور دی و سامی بی عقل ايد و ب بر بيه کتور دی
شاد اولوب اسلام ديلا و لر لر نيز بر لر نده بولسيوب
المه دوشد بيلر هله تهمتن اوغور ليمه مش ايدی
عکره استالت و يرو ب عمودين النه الو ب بوقدر
حکمر ايله قلعيه يور ليش ايلد بيلر تهمتن عمود ايله
قبولي دو لکه بشري بونلر نينه خوفه دوشد بيلر
هيها ت جازو يه فريا د خيلر کندي اينده جازو
ملعون کلدی بر سحر ايد و ب تهمتن دخی بيروش
اولدی تهمتن يقلد قد بغليوب قلعيه کتور دی

ق

انیده اول بر لر نیک یا ننه ایلنوب حبس ایلد یار
 اسلام عکری اول حالی کوروب دلتنک اولدی یار
 جازوی بی دین بر سحر ایدوب عکری اسلامک
 اوزرینه اتدی طولای اتشدن بر حصار اولوب
 اطراف احاطه ایلدی اول قبور تکند پر بر قوری
 اشته بو ارا دن جقان ادمی طوتک اولد در کد یوق
 کندی هر کس هر کون کلور یوقلرایدی اشته بو قدر
 اهل اسلام بو سله عذابده قالدیلر از نجانب راوی
 ایدر براکنده نك اون طقوزنجی بلوکی خلیفه اسلام
 سعد و یار و یوزر جملر دانا و سیف ذوالبیزن
 و سعد یعنی و سعد رقاص و برهلوان نقاش و
 اسفند یار ملاح بونلر الی باره کیله فورتنه
 خلاص اولوب کند و لرینه کلده سعد شهر یار
 کوردی یا نلرنده کند و لرین غیر کیسه یوق
 تاسف ایلدی خواجه تسلی و یروپ الم جکله
 بینه هب جمع اولور سنر دیدی بر قاج کون جکلور
 کند یار بر جزیره یه طوب یقلشد یار شهر یار
 ملا حله سوال ایدوب بو جزیره ده انسان
 وارمیدر ملا حله ایتد یار بوکا جزیره مرغیان

۴۱

ق

در لر اورتده بر نده بر کول وارد در صوبی طتلودر
 یله بریدی کون نقدر بنام قوشلر و ارایسه
 هر بری نیجه بیک جنس قوشلر ایلده بونده
 کلور لر اول کولده یونور لر قاقوب مکانلرینه
 کید لر مثلا اول قوشلری مرغ مرجان رخنه
 و عنقا و مرد مرغ صفا و مرغ و فا و مرغ ضیا
 و مرغ شفا و مرغ شناکی اشته بونلر جمله سی
 بو جزیره یه کلوب صفا لنور لر و بر ارماف
 وارد راندن اوتده کجنی بچدر عکره تنبه ایلک
 که اول جانبده وار مسون دید یار هله کمیلر
 بنا شوب اسکله قوروب طشره جقدیلر اوج
 کون آرام اول جزیره ده زوق ایلد یار کمی
 جیلرده صوبین تمام ایدوب بو زرده مهر
 دانا سعد او غلم شهید تکرر کیده لم بو جزیره ده
 طور مقده عالم بوقدر دیدی امدفا کیده لم
 درکن بینه در یادن بر قاج کمیلر ظاهر اولدی
 از نجانب راوی ایدر براکنده نك بکر مچی
 بلوکی داود شاه کوحیک الی باره کمی ایلده
 فورتنه دن خلاص اولوب عجب بونلرک حالی

نیجه اولدی دیوب بر قاج کون کند یلر بر کون
بر جزیره به کلر یلر داود شاهد دینا شوب بر از
کلیلر بنا شمشیر عجب کیملر اوله کوره لیم دیوب
کناره کلر یلر کوردیلر خلیفه اسلام شهر یاردر
طشره جقوب کورشد یلر جزیره تک احوالی اکلوب
اما مخالف محل ایش دیدیلر سعد شهر یار خوش
نیلیه لم صومیز الدق همان یورک یولیزه کیده لم
کافر دکل که مسلمان اول دیوا وستنه واروب
جنک اید یوز دیدی یوزرجه مهر بلی دولته
لایق اولان بودر برالای مسلمانلری برالای دل
بلن قوشلر فردرمق نه عالم وارد داود شاه
کرچک بن بواصل مخلوقات جوق کوردیم همان
سمیر عنقاده و مرغ فرمان بری کوردمم از نوم
وار ایدی اما سمیر و غنک او تاغنه سین انام
صاحبقرانده و قرنداشم بدیع الزمانده کوردم
و مرغ فرمان بر او تاغنه سین ملک قاسمه کوردم
ولکن بن دخی استر مکه او تاغنه صاحبی اولام
دید ی سعد شهر یار ایتدی بری دیلاور بر او طاغنه
ایچون برالای عکری فردرمق لازم کلور دیدی

داود شاه ایتدی عکری بونده طور سون بریا لکز واردم
هرنه اولور سه بخا اولسون دیدی بونی منع ایده
کور دیلر اولدی الوب یوروی و پردی سعد شهر یار
نیلسون براغوب کتمک اولماز اردینه دوشوب کندیلر
بر بشتیه ایرشد یلر کوردیلر داود شاه النده تیر و کان
جکلوب کیدر دیلاور اول خوش مثال کوله یقین
کلری کوردی اطرافنده اولقدر قوشلر جمع اولشکه
بر یوزی کورغمز هر بری نیل و کر کداز چنه سنده
داود شاه بلندن اژدر بو سئندن بردرخت اولش
کمندین جقاروب النده الدی و اکلوب بردن سکه سکه
یقین واردی بر اولو قوش کوروب کندی ایدی
مکر مرغ رخشنه ایدی ایاغنه کند کچد و کن کور
اور کدی بر کن قناد اجوب هوایه قالدی داودی
برالماکی قالدردی بریدن کوردیلر ایتدی یلر سردر
کندی کس دیه کوردیلر اولمادی کتوروب کندی
غائب اولدی بو کن اول قوشلر الم جکلوب اسلام
عکری نه هجوم ایدوب کمی اینوب بونلری قیاردی
هوایه جقاروب باشن و فولترین قوباروب
بر لقمه ایدوب یلر ایدی و منقار لرینه

بيوك طاشلری قالدیروب اوزر لرینه براغوب
اولدورلردی خواجه یتر باران ایدوب عکره
حیفوب صیت صد اندردی بومقدار اورکتدیبر
خلیفه بره دونک اورکدکه کیه دوکولوب دریایه
اجدیبار اتمایش یوز ادم قیرلدی اول قوشلردن
دخالی التیش قوش هلاک ایلدیبر سعد نهر یارد اود
شاهه اجدی حیف دیلاور سوز طوتدی اشته
صایع اولوب کندی خواجه ایتدی بن سزه دیدم
ایدی سوزم قبول ایتدی بگز اتماقور قاک برشی اولماز
اول مرغ کبرانی بینه منزل مقصودینه ایرشد بر
دیوب سولیشک چکلوب کتدیبر کون برجر بریه
دخی اوغردیبر صاحبقرانی انده بولدیلر برحالی
جزیره صولنقه بیتاشد یلرایدی خلیفه بیدکه بیوری
طبل بشارت جالدیبر افلرده اکاه اولوب شاد
اولدیبر نیجه دیلاور لرایله کورشد یلر سلطان
عباران قرشولوب کورشد یلر اندن کلوب صاحب
قرانیله ویاننده اولان بکلرایله بولشوب حال خاطر
صورشد یلر خلیفه جزیره مرغانه اوغرایوب انده
ایکن داود شاه کوچک کلوب او طافه طالب اولوب

قوش

قوش

قوش کتوروب کتدی وکن حکایه ایلدی صاحبقرانه
حیرد عا ایلدی ان شاء الله لسنه اولماز بنده
تازه تکیم عالمنده کوه سمور غده بکا بویله ایلدی دیدی
بولر بوند امارا وی ایدر داود شاه مرغ رخنه
حیلی برکتوردی تا کندینک اشیا نه سی اولان
جزیره یه ایلندی استدی بکه برلقمه ایدوب یوده
هاتفدن برصد اکلدی بکه ای مرغ نیلر سن اول کتور
دیگن ذات ابراهیم خلیل نسلند بر صاحب
قران ناده در نهایت مسندن برادی ورایدی
بهلوانلفنده مسندن زورایله المی استدی
دیددی مرغ رخنه بوجوابی ایشیدوب همان سوزلوق
بر اندی داودک عقلی باشنه کلری قوشوده مرغ
رخنه کوروب ال تیغه اوردی بکه جاله مرغ رخنه
ادم دلچخه دیلاور نیلر سن بن سکا نیلرم اولد
ایتدی بلمم ستری او یله کوستاخلق ایلرم شمردی
بلدردیلم معذورا اولسون بلمم بو کناهیمز عفو
ایک وبندن نه استر سین سویله کورده بکم
اکرقا در اولور سم ادای خدمت ایدیم دیدیک
داود شاه ایتدی بنم اتام صاحبقران سرغ بولندی

اوطاغه ویردی برادم بدیع الزمانه بولشدی
اوتاغه ویردی و عثم ملک قاسم مرغ التاش باله
ایرشدی اوتاغه ویردی امدی بنده سندن
بر اوتاغه استرم ارتق غیره مرادم یوق چنه
مرغ نوله دیوب برقاخر اوتاغه ویردی که سر یا
منقش ایدی جهان نقاشلی بریره کلسرانک
بر توپک نقش اتمه ده عاجز لر ایدی اوج ارش
اوزونی وارا ایدی واعز لعی بر مثقال یوغندی
داود شاه حفا ایدوب ای مرغ مبارک لطف ایدک
اما بوارانغ در دیردی مرغ ایتدی سرور بوجزیره
لردن بر جزیره در اوتنه سنده ادم اولماز انکچون
بنده مکان طوتمشک اما سنی استرسک عکربینه
ایلتین اما دیلاورد بوارایه یقین بر جزیره وارد
جزیره فرار دلر انسان اولور اکی برادر لر حکم اید
برینه طغاج ویرینه که هلاج در لر شمدی اوز لر لرند
کچم بر بلوک عکرا ییره جنک ایدر لر اما دوشمانلی
مسلمان اوله زبر اول جزیره ده بر جازر وارد
هیهات جازر اول کلن دوشمان ده بر جازر
وازد در هیهات جازر در لر عکربنک اطرافنه

اتشدن

اتشدن برسد جکش مسلمانلر عجب درده مبتلا اولشار
کشکه اتلری ملامه بر جازه اولیدی دیدی راود
شاه مدد بینی انده ایلت بیچاره لر ی برم عکربن دن
اولق وار در مرغ رحنه نوله کلبری دیوب داودی
بو بیسته الدی فوری اول جزیره به کتوردی بریره
قتوب کندی داود شاه یقین کلوب نیلسم کجارات
اولس دیوب اطرافنه بقرکن کوردی بر کافر
بهرلونی بر ننه ایره جکلوب اتشدن اینوب قنای
حاجته اولور دی اتنی بر درخته بند ایدی
داودال تیر و کانه اوروب اول محله بر اوف
ایره اوروب عدمه کوندردی اول محله کلکه
عکراسلام اول اتشدن دائره ایچنده عاجز
اولوب جانلرینه یقمشدی یوزلر بن بر سور
حقه مناجات ایدر لر ایدی که هلاج و طغاج
عاجز اولوب قیودن جقانلری طو توب قتل
ایدر لر دی داود شاه اول حالی کوردی بر کره
رعد وار بفره اوردی داود شاه کوجک گوشه
خمر صا حیقان ای ملاحین بن سزه کوستره بم
مسلمانلر بو بیره جفا اتمک نیجه اولور دیوب طغاج

شاهك عكرينه كير و ب انش سوزان كبي بونلري
يا قوب فرغه بشلري طغاج اول حالي كور و بجا
زويه ادملر كوند ردي اي سلطان ساخران
بشش عكرينر فنايه و اردي بينه بللم برسوار
ننه دن كلدي كسلر قوشو طوره سيوب خراب
اولد بيلر ديد كره ملعون يرندن طور و ب سحر
طور با سين بو بينه صا قوب كلدي اي نابكار
سن ننه دن كلرك بو قومه بو قدر الم و يردك
ديوب بگومي درلو سحر ايلري داود شاه ابطال
ايلري جازو كوردي كند ينك ديد و كي دكلر
دولوب قا جحق استدي داود براوق اويله
اورد بلكه بر طرفندن دخی جقوب كندى هبهات
جازو دوشوب جان و يردى اندن بنم كشنده
هبهات جازو ديوب نقره اوردي بينه آله الدي
مكر قلعوه ده محبوس اولان ديلار درلر سحر ايله
بند اولشلر ايدى جازو اولد كره بجهله بئدلري
كيد و ب خلاص اولد بيلر زندان قبوسن تير و ب
طشره جقد بيلرات و پراق بولوب لهن خلقنه
فنا و يرد بيلر طشره ده اول اتشدن سد دخی نابدي

اولوب اسلام عكرى طشره جقوب جانلري اجي مشدي
اورد بيلر كفتاره قليبجي قلعوه دن طشره تان سيل كوي و
اولوب اقدى سهيل سلسله بند و جمهور جبراني و
سام بل بد خشانى و تهمتن مغربي و منجال مغربي
اسكندر شاه خورزمى و ربيع الملك و بديع الملك
ورعداهن يوريد بيلر طغاج و كهلاج جان باشلرينه
صجرا دى نيجه اولود حال ارتوق بونلر بزي صاغ
قومازلر لقا ديد كلري بليدك يولنه جان باشلر نداد
انك بزه اصلا درمان اولدى نيجه ايوه لم ديد بيلر
وزير لر ابتدا بو ثا جاره ايا قلوبينه وار و ب عذر يمن
ديلك كر كرد زير بونلر مرتوت صاحبي كسمه لرد
ديد بيلر بونلر ده قلوب بو بينلرينه دستماللرين طاقوب
اسكندر شاهك باي سمند بينه يوزلر بن سوز
امان يا صاحبقران زاده لر بخر خطا ايلرك سنلر
عضو ايلك لقا دن بزه مدد او ماردق بللكه
زك قدر خيره شره قادر دكل اميش ديوب جان
كوكلر ن مسلمان اولد بيلر نلر ده عضو ايد و ب جنك
دن فراغت ايلد بيلر اندن دولوب قوتد بيلر كند
شاه و داود شاه ايله كور دوشوب بر بزلرينه سر كز شلرين

نقل ایلیوب قرار اید پیر صمغاج و کههلاج بونله
عظیم خدمت اید و ب نیجه کونلر ضیافت اید پیر
بعده تدار که کور و ب بر کون کیلر بنوب بو قدر
نامدار لر اید روانه اولد پیر بولده کید رکن
بونلرده بر کون صاحبقرانک کیلرینه دوش
اولوب کلوب خاکباینه بونلرین سور د پیرینه
عظیم شاد بلیق اولدی امیر عرب داوردک او تاغه
سین کور و ب سرگزشتن سوید و ب تحسین
ایلدی طغاج و کههلاج و خی صاحبقرانک مبارک
یوزین کور و ب الن اوید پیر شکر یزدان اید پیر
سور و عالم دخی بونلر خلعت کید یروباشته
بو عسکری اسلام ایکی بلوک اولوب بر بلوکی حضرت
صاحبقران جمع اولد پیر و بر بلوکی سلطان خاور
ملک قاسم دیلاور اوزرینه جمع اولوب عزم
باختن اید و ب کتد پیر از بخانب راوی اید
براکنده نک یگر می بریحی بلوکی رستم جهانگیر طغنا
پاره کسبله قورتنه دن خلاص اولوب عجب غیری
لرک حالی نیجه اولدی دیوب کتد پیر بر کون بر
جزیره یه کلد پیر رستم جهانگیر صور دیکه بوجزیره

قد

ده نه وارد در اوله بلور وارمی دیوب ملاحلر ایتد پیر
سرور بوجزیره یه جزیره شدادی درلر ایشید پیر که
غول طائفه سی ملود در اوردته برنده برصوا قار اول
صوردن برجا بندن اوغرا یوب بولیکه بر مقدار
صوالوب انلر طومیا دن کجه کیده ایدک دید پیر رستم
هنج اولور می بن انلری کورمدن کجوب کیدر میهمان
یناستن ایلدی ملاحلر نوله امر سترک دیوب کیلر
سور و ب یناشد پیر عسکر طشره جقوب طلموش
دیوبند بار کاهن قور د پیر دیلاور لر زندگانه
خان شامل و شماثل ارده شیر سعیدی هندی که
سر قبلا نیدر طغسان بیک عسکریله قرار ایلدی
بهر روز عیتر سارق کرمانی بیله اید پیر بهر روزی
کونده ر و ب وار بزه بر خیر کتور د بو امر ایلدی
بهر روز در طیان قالدیر و ب خیلی بر کتدی
سوردی بر بارگاه صوا قوب کیدر نهر فرات کبی
بر طایغ اوزرندن اقوب اینوب صحرای ایکی بوش
اقوب کیدر ایکی طرفدن اولقد غول طائفه سی
وار که حسابن انجق الله بلور بهر روز یقین و ایغه
خون اید و ب ورندی کلوب رستمه خبر و پردی

رستم ابتدای اوزر لرینه وار لم درکن انی کورد بیلر
 اوتنه طرفدن اولوسی دیرینه بنمش بر اوچی کلوب
 ایرشدی مگر بو غول طائفه سنک باشلرینه بیلوس
 غول درلردی طقسان ایکی ارش قد جکردی عادتلی
 بواید یکه بلن لکله برکی کلوب یناشد قلمی کبی سکردی
 کلوب جمله ادملرینی طوب برلرایدی بوکته کورد بیلر
 واقف کیلر کلوب یناشدی شاد اولوب بربرینه خیر
 ویردیلر که کندی ایا قلمی ایله بو قدر زخیره کلری
 دیوهان یورید بیلر رستم جهانگیر اول حال کوروب
 تیز سوار اولوب اون بیک ادم کیله کلوب قوند بیلر
 سکسان بیک ادم ایله فرشو واروب اورد بیلر قلیچی
 غوللر رستمه جهانگیر طوره الندنه تیغ ارد لرینجه
 قفادار لری دخی اردینجه بو قدر عکر بونلری صوقاق
 صوقاق دمت دمت ایدوب قرفه بشلد بیلر بونلرک
 فریاد لری های بو بنم دید یکینر دکل دیوب کتی قاچوب
 کیمی جنک ایدر لر کیمی قیریلان لشاری طابشیوب
 برلرایدی قوشلقدن ایکند یه دن جنک اولوب جوق
 غول هلان ایلد بیلر کورد بیلر بونلر بونلر بونلر
 برینجه سیده باشلری اولان بیلوسه سکردوب

وارد بیلر نه صور رسن عکرک کندی دید بیلر بیلوس
 غضب سوب لغوان طقسان ایکی ارش قد ایله الله
 بر عظیم دسته جوب الوب یورید کرده اول جرتیه ده
 نقد غول واریسه اوکیجه وار دینجه یور یوب
 یئتشد بیلر جهانگیر بونلری کوروب توکل علی الله
 ایلوب تیغ الله اشر مثال کردی اول جو قلق
 عکری الاق بولاق ایدوب غول طائفه سنک
 باشنه جهانی تنک ایلدی بیلوس کورد بیکه غول
 عکری تمام اولدی همان رعد وار نغره اوروب
 ای نابکار ندر بوایتد یکن جهانی خالی صاندک
 طوت امدی دیوب حواله ایلدی رستمده کوردی
 بیلوس بر میل مناره یه بکزر الله بر عجباند
 جوب ایرشدی رخشنه خطا اوله دیو بلنک تانه
 دن بیر اتلوب بیاده اولدی بیلوسک دسته بونیه
 شویده طوقند بیکه دستمک قدی خام اند زخم اولق
 کوز لرندن انشار ضاحلری ایقلری تیمور میخ کبو
 بره غرق اولدی نوز ایچنده قالدی بیلوس کجوب
 کندی بره وز عیار نوز ایچینه کیروب سرور
 نیلر سن غیرت ایله دینجه رستمده نوز دن جوقوب

کزنکه بشری دوست دوشمان کوروب تحسین ایلدی
 بیلوس دخی دولوب بقدی رستمدی صاخ کوردی
 تعجب ایلدی بره بونا بکارک و جودی دموردن
 وطاشدن میدرکه بن اول دسته جوبی برسنگ
 خارایه اورسم همدانی سرمه کبی تار مار ایدردم
 دیوب ینه ایرشدی بر دسته جوب دخی اوروب
 جهانگیر اینده منع ایدوب او جینی ده دیلا ورده
 جوب کلده قول اوزا دوب او یله سنگین دسته
 جوبک طوب دیبندن قابوب ضیبط ایلدی بیلوس
 چکه کوردی جالسه کوردی اولمادی برایش ایده
 مدی جهانگیر زور ایدوب الندن الدی طوت
 کندی یا دکا رندر دیوب دسته جوبنی حواله
 ایلدی بیلوس صانوردیکه دیزینه پتشمیه زبیرا
 اولاد حمزه ده جهانگیر دن قدی از بو قدر اون نیری
 ارش قدر جکر امانیجه سنه او یله قوت واردیکه
 صاحبقران اولادی ما ببنده بن اول حمزه بیکه
 رستم جهانگیر بنجه سندن باقرمی قورناردم دیو
 افتخار ایدردی زبیرا ظهورنده بو یله عظیم معرکه سی
 اولشدر چونکه جهانگیر دسته جوبی حواله ایلدی

افزون
 جهانگیر
 ملک عظیم

بیلوس غول کوردی اون ایکی ارش یو فاریدن کلور
 تعجب ایدوب سبرین برابر ویردی سبر تار مار
 اولدقه ارقیه الدی ایاقلری بایدار اولیوب
 یوزی اوستنه یقندی بر زمان سور شوب
 برندن طور بنجه رستم قشوق واروب مشت مشت
 یقه یقیه اولدی بر زمان سور شوب کمره اولدی
 بیلوس جوق اندام ایلدی اولدی یوریلوب قابدی
 قیو ویردی رستم بر زورده قالدیروب بو قدر
 تدبیر بره اوردی میدان کبی کوکسنه جقوب سندیکه
 باشن کسه بیلوس امان سرور بیلدم مقدار می
 اولنجه قولک اوله بزم دیدی رستم از اولده امان
 اولورسک نورتلورسن عنادا ایدرسک کتدک
 دیدی بیلوس بر مقی قالدیروب جان کوکلدن
 سلمان اولدی سرور او سئندک قالفوب کورشدی
 حظ ایلدی بونلر حیقروپ دونک بن جنکرت
 فراغت ایلدم دیدیلر عکر ایرکدیلر قوندیلر
 بیلوس واروب غول فومنه اشته بن سلمان
 اولدم ادم اتن بیکه توبه ایلدم امدی سزده
 سلمان اولک وادم اتن بیکه توبه ایلک یوف

دیر سکز جمله کزی قلمچدن کجوروب قیریلوب کیدر سکز
دیدي راوی ایدر مکر بوجز برده شداد عادک بر
طلسمی وارد اول احمق قوم رستمذن قور تلق
ایچون ایتدیله وار رسته سویله شداد طلسمک
فتح ایدر بلورسه بزده مسلمان اوله لم یوق دیرسه
جمله منزی قرسه بریز مسلمان اولما دن دیدیلر بیلوس
کلوب رسته بو احوالی سویلیوب سرور ایتدی بونار
نه عجبائیب معاند قومدن دید کلری اولما زایسه جملمسی
عناد اولد رسته باش و بر رلد و نمر لراشته طلسمی
فتح ایدر سه مسلمان اولور ز اولما زایسه اولما یون
در لر دیدیلر رستم ایتدی خوش امدی کون لم اگر
الله تعالی میسر ایدر سه فتح ایدر دیوب اولکیجه
ارام ایدوب ایتدی کون اولنلری دفن ایدیلر
زخمدار اولنلرین زخمین صبار دیلر صباح اولدقده
دیلاوران اسلام الوب عکری جمله کیمیلر یاننده
قودیلر بیلوس سروری اوکنه دوشوب بر صحرایه
کلر یلر کویله نلیر بر قلعه رکنده بنا ایلنلر اوکنده
قبوسی و ایاقا طرفنه بر عظیم حندق جویر منلر
صوایله طولوا صمه کوبری وار بیلوس ایتدی اشته

سرور طلسم بودر حالا کوبری کور نور ایتا برادم وارسه
کوبریه قدم بصره کوبری باب باب صوبه دوشنر انکله ده
قالیوب اوتنه سنه وارد قده ناکاه هواردن بر ظلمات ظاهر
اولور اول ادمک اوستنه جو کر ظلمات کیدر و کور رسن
اول ادم غائب اولوب کیدر اوتوق ن اولدوغن بلرین
سیدی رستم تعجب ایلدی اما ظاهر اولور طلسمدر
بویله اولسه هر کس داخل دی البتة بر طرفتی
وارد اما شوق دلسک کورسک ناصل اولور
دیدکره مکر بیلوس اولدر مکره مستحق بر غول
بیلر کتور مستدی سرور اشته کور دیوب اول
غول ایتدی وار شوقلوه قبوسنه بینه کل بکا
ستی ازاد ایدم دیدی اولدره شاد اولوب سکر
دیگر ک کوبریه ایاق بصوب اورتالرینه وار
دقده دید وکی کبی هواردن بر ظلمات جو کدی
افدن اول غول غائب اولدی رستم انی کوروب
طلسم علامتی قیاس ایلدی اول کوبریه یقین
واروب بر تار یخن بولیم دیو جوق ایتدی کور
مدی اول طلسمک بدت جا نینک اولدور طلسمک
ارادی اصلا بر فتحه نشان بولمدی اخرینه اول

قبویه قرشو کوری باشنه کلوب وافر فکر ایلی
ظاهر بو طلسمک بجلیسی بردیوار لوق کر کرد الدغنی
ادمی طلسمه ایلتوب برا فور امدی افضلی بودر که
بنده بوکا بردن وارم اول دخی بنی قابو بطلسم
ایجنه بورا قدغه الله کریدر البته اورادن هر
یون بولورم زبیر شمدی فتح ایده مدم دیمک اولمان
دیوب دوندی بیلوسه ایتمدی بقه یا بیلوسن
عنبری جاده یوقدر اول غول کبی بنده اول طلسمه
کند و می تبیم ایده رم اگر اجلم یوق ایسه بر یول
بولوب بو طلسمی فتح ایده رم اجلم کلدیسه امر خدا
تند امدی صاقتن بنم بکلریه و عکریه بریر امن
فقد ایله صکره نیراد کور رسن بنم بدرم صاحب
قراند و صاحب سیف دیلاورد رکه سمرغ عنقا
انک خوفندن اوزرندن کجه توین دوکر سلطان
خاور ملک قاسم دیلاورد لر و دم حفرت صاحب
نران که شمر قدرت عمریه دکن قلیج جالوب فتح وجهان
سرکشترین تیغ و ضالوق اوروب کوشن بود مش
انلرک بنجه قهرندن قور کلن سن دیدی بیلوسن
خاشا سرور بندن اول اول ایش کلن اما دلاور

بو غوللرک سوزیله نه حاجت کند و نی بویله
تهلکیه اتار سن اسلامه کلن کلسین کلینلری
دوکه دوکه ایده رز دیدی رستم ایتمدی یوق
ای سلطان غولان صکره رستم وارمغه قور قدی
در لر بزر عار ایده رز دیوب قره خانی برینه
قودی سعوی هندیه و سائر بکلرینه بوکا مطیع
اولوب بر خوشیچه بضیرت ارزره اولک بر قاج
کون بنی کوز دکن اگر اولور ستم بنم سلام
بدرم و ددم سائر اخباره دکور کن دیوب بوده
توکل خدا دیوب اول کور برویه یوردی اورا سینه
وار قدغه سینه اول ظلمات ظاهر اولوب رستم غائب
اولدی بیلوس و بکلری حیف اول دیلاوره
دیوب الم ایله دونوب بر قاج کون کون لم نیجه
اولور دیوب جادر و با دکاهلرک توروب قرار
ایلد یلر و دعایه مشغول اولد یلر بونلر بونده
امّا بو طرفدن راوی ایلد مکر بو طلسمه
برجا زو مکان طر متشدی ادینه سکوی ساخر
در لر دی بویله کوز دزدی هر کیم کلوب بو طلسمه
کیرمک استه سه بویله بر ظلمات کور ستر و بوردی

اول ارایه یقین بر جزیره و ارایدی جزیره بی فرمان
در لرایدی غایتده زیاده ثقیل هواسی و ارایدی
انسان و حیواندن اصلا بر وزد بوغندی قاید و غنی
ادعی انده براغوب اول کمنه اول جزیره ده اج و
صوسنر هلاک اولوب کیدردی اصل طلسم وارغنه
اول کوب بر ویه بصد فده کوبری کند کجه صوبه
با توپ اوسننده اولان کمنه هوا الوپ غرق
ایدردی اما بو جا زر بو طلسمده مکان طونالی بوید
ایدوب اشته رستمی دخی قایدی اول جزیره به براندی
دیلا و رکوزین اجدی کوردی کند و سنی بر صحرایه
براقشله اما شویده استی در که فی الحال در لکله
یشدی کوکله لجنک نه طاش و نه براغاج وار
اونتری بیله قور یوب کتمش خیران اولدی
بلدیله بر دوشمان کند و سنی بو ارایه بو راقش
برندن طور ووب بر جانیه جکلوب کندی اما کون
اویده برینه کله کجه استی اول جزیره کویا قران
کی قینادی رستم صقلوب جانی بورننه کلدی
نه حال ایسه بر مقدار کندی کوردی قرشودن
بر کندی کی اواره بلوردی یقین کلدی کوردی

بجا خبر و پردیدی حارث کوچیله اوازی جقدی
ای نکار ناز نین بنم ز بونلغم اجلقد ندر بجا بر جاره
ایله تا که در مانم کلسین سکا خبر ویره بیم دیدی
اشک بری فی الحال واروب اول ارایه یقین بر
شهر و ارایدی بر مقدار طعام و صوالوب کتوردی
بوئا و پردی ایجردی حارثک قوتک برینه کلوب
قالهوب اولوردی کند و سنی بلد بروب کردایده
شویده اجلقدن عقلی کیدوب کند و سنی کندینک
دیژنده بولد و غنی نقل ایلدی اشک بری حظ
ایدوب ابو حذمتده بولندقی دیوب بوده کندین
بلد بروب ملک قاسمله کچن قصه لرین حکایت
ایلدی حارثده حظ ایلیوب بران مصاحبت ایلدی لر
اشک بری ایبدی امدی بز دن ملک قاسمه جوق
سلام ایدوب وافر عرض اشتیاق ایلك اولده
بزی کوکلرک دور ایلسون بزده انی فراموش اتمز
دیددی و اشته شوقر شو برده بر شهر وارد دیوب
وداع ایدوب حارث بیر دخی اول طرفی طوب کندی
ایراقدن کوروب یقین وارد فده کوردی برالای
عورت او انشک اطلاقه او شمشلر مکر بوکلر اولد

شهر دن اید بیلر جمله سنی اش برستلر ایدی بر دبری آدمی
طونش طوطور لر کنه اول ادم ایله سوبلشوب حلاشوب
وداع ایدوب کیدر مکر بوجوسی قومنک عادتلی بوا بیکه
عورت اولسه اودینه طوب ایدر عورتله اتشه یاقوب
بقارلر اولسه عورتن ایدر بده اتشه بقارلردی مکر
برنیک عورتی اولمش اربن کتور مشلر که عورتیله بده
اتشه بقار حارث اول دبری ادمک اتشه یا نسین روا
کور میوب یا ننه کلوب بر ادم سنک صوجن ندر که اتشه
باقر لردیدی حریف ده احوالی بلدیروب صوجم همان
عورتم اولدی کیدر دیدی حارث یا شیری سنی تور
تارسلر حظ ایدر سیدک دیدی بچون خط اتمه بیم
لیکه اولیجه قوی اولوردم دیدی حارث امدی صبتله
سیره طور دی برالا ی احمق کسلر ایینه اول حریفه
تو ایدر دیو کلوب زیارت ایدر لردی دولت سعادت
کلاکه تار فور قریبان اولورسن واصل اولدده بزیده
رجا ایله در لردی اتشه عورتنک میتن اتوب
بو نظاره یا بشد بیلر که اتالرحارث طورک بر ادملر
بو حریفیک صوجی ندر که اتشه بقار سنر دیدی
انلر یا سن بزدن دکلسین بزم عادتیمز بلر سن ونه

حدند رکه صور رسن دیدی حارث ایدی بر مسافرم
وبوصوج سنر ادمی فور تا رمق الله تعالی بنی صالدی
امدی بو باطل ایشدن فراغت ایلک یوقسه بکا الله
تعالی اولقدر قوت ویرمشدر که بو حریفدن غیر
کزی قیروب بواتشه دوکم دیدی بونلر بر برینه بقوب
بره بو حریف دیوانه ایچق قاج اولدن یوقسه شمدی
سنیده طوب بقار نر زین یزدان برسته بکنر رسن
دید بیلر حارث ایدی ای ملعون کورک امدی کیم
کمی اتارمشن دیوب ایکی ادمی کمر لردن قابوب
اول اتشه باشی اشاعه صالدی جا غم کوردی
یا نغه بشدی بره نبلر شونا بکار تار نور خشمه
او غرایه جق دیوب اوستنه اولد بیلر که طوب
حقندن کله لرحارث طال قلیج اولوب کیردی بونلر
ایچنه بجوم ساعتده بونلری فرق الی سنی قتل ایدن
تار مار ایدر بیلر حریف فور تار دی در دیندا یا غنه
دوشوب مدد سرور نجیب ایش ایدرک یوری امدی
قاجوب برجا بنه کیده لم باش فور تار لم دیدی
حارث ایدی سن طور سیرجی اول شمد تکرر بین
بونلری فور میم تار ندر که انکا طبار لر یا بونلری

طوغری بوله کتور بررم یا خود جمله سین قرارم دیدی
حریف تعجب ایلدی انا اولدم اول قوم شهره سکر دیشوب
شاهلرینه شهسور شاه در لر ایدی واروب فریاد
ایلدیلر اتشه ققد ایدوب اتش تفته سن سویلدی
بر حریف کلدی قود تاردی بزده او شوب طومق
استدک الی ارمیزی قتل ایلدی اخر طیا نیوب
قاچدی دندیلر فکر ایدوب وارایسه بو بر صاحب
قران ظهور در بو طریق ایله بونده دوشمش ایدی
بوکا جاره کون یوقسه اولماز دیوب تزیه شهره خبر
صا لوب اون بیک ادم جمع ایدوب سوار اولوب شهر
طشه جقدیلر مکر جارنده اول حریفی اوکنه تاوب
شهره کلوردی نغره اوروب ایتدی برده کوه الله
بردر بجم نبیره زاده خنر صاحبقران اسلامه کلک
یوقسه جمع کوزی قیرارم دیوب بونلری قرشولوب
وبهلوانی بقوب رخشنه سوار اولوب کندرسن
عکره اوروب بلوک بلوک ایدوب قرفه بشدی
شهبور کوردی اون بیک ادم بونلره جواب و بر
میوب صنمق مرتبه سنه واردی حمله ایلوب همان
اوکنه ات سوروب اوکن الدی بره دلوتلو سنده

قندک

قندک کلک دیوب جمله ایدوب جنکه بشدی بیلر بر نیجه
حمله دن صکره حارث بوکا بر کورز او بیله اور دیکه
رخشنک بلی قیریلوب یقلدی بزندن طور بجه حارثه
بیاده اولوب مشت مشت یقه یقه اولدیلر اخر کمره
اولدند شهسور جوق جالشدی اولمادی حارث قال
دیروب بره اوردی اولدر منک مراد ایلدی شهسور
امان دیلیوب مسلمان اولدی خلقده بو اصل دیندن
جوقدک بز مثلردی بر او غوردن ایمانه کلوب
مسلمان اولدیلر و حارث خلیفه اسلام اولدوغین
بلوب عظیم عزت و رعایت ایلدیلر اول حریفکه
عورتی اولوب اتشه بر احق استرلردی نامنه
میسور درلردی شهسوره وزیر ایلدی حارثه عظیم
ضیا فتلر ایدوب بر کون او طور رکن طشره دن
بر قاج ادم کلوب شهسور شاهه دعالم ایدوب شاه
در یادن التمش باره کمی کلوب اسکلیه یناشدیلر اما
ایچنده اولان عکر جمله سیاه کیر لر سوال ایلرک
مکر سرور لرک صنایع ایلشیر یا سین طوتاد لر حارث
بلدیکه کندی کبیلریدر حضا ایدوب شهسوره بلد
دی اولده صفا ایدوب اتلنوب قرشولدی بیلر لردی

خبر اوب كلدير الينه ايا غنه دوشد اير عظيم
شنگ ايلدير بارگاهلر قوريلوب يكرمي كون مقداري
اولقوروب عشرت ايلدير اندن شهبور شاهك
برينه ادم قيوب كند وسي حارثك ايله كينه بيله
كبروب عزم باختر ايدوب كند اير از نجانب راوي
ايدوب اولزمانكه ديلاور طلسم چمشيد دن حقان
كهرتاجي بشنجي قلّه شهر ياري صالح شاه برى قيزي
اولدوغن بلوب بيلك ادميله نسا ده عتباري بيله
قوشوب بدرينه كوند ردى جنك حاليدر شايد
بزه غيري حال واقع اوله بدرينه واصل اولق
اولا در ديدى كند وسي اوچبنجي قلّه اوزرينه
روانه اولدى اشته بقلشد قده سكر عتباري بيله
دوشدى اما ستاره بانوفي الدى منزل بمنزل كيدوب
بشنجي قليه قدم بصدقه اول مرده يه ادم صالحى
صالح شاه خبردار اولوب صفا سندن عقلى كندى
وز راستى قوشوكونده روب ترشولد اير اعزاز و اكرام
ايله بانوفي كتوروب اتاسنك حرم حاصنه واصل ايلدير
ستاره يه دخي زباده عزت و رعنايت ايدوب برعالى
مقامه توند ردير صالح شاه تزي كل روى بانوايله

بولشوب

بولشوب كورشيد ايلر با نوده جمله باشندن كجن سرنجاني
بربر حكاييت ايدوب اخرهاشم نام برديلاور طلسم
چمشيدى بوزوب بو قدر قزله كندوسن خلاص
ايدوب كوند ردى كمن بيان ايدوب هاشمي اولقدار
وصف ايلديكه اولمان صالح شاه ديوان ايدوب
ستاره ديوانه كتوردير عتبار كوردى صالح شاه
اقصقال سينه ده برالتون تخت اوزرنده قرار ايلىش
باي تحته شكات بجر بى نام ديلاور لر يوللو يوليله
اوتورمش صولده شكور ادم سرلر اوتورمش ساش
ديلاور لر يوليله قرار ايلش لر سيرا ايلدى صالح
شاه سياره به زباده اكرام ايلدى و اولقدارالتون
وعيزي يا دكار لر با عشل بيله وصفى قابل دكلر
عظيم ضيا فترا ايلدى اول محله التنجي قلّه شاهي
منور شاه اوغلى سيامك شاه زرئين تركشه مرده
يه ادملر كندى زيراهنوز شاه اوغلى سيامك كل ردى
بانوفي الى ويرمشدى نهايت دخي كوردك اوله مشلر
ايدى برين دخي ستاره كمدن ادملر كلدى سيامك
شاه بانوايله نمائى اوله ليدن برى ديوانيه
دونوب كيجه و كوندن اغلر ايدى كلد كنى اشته كلرى

کبی فی الحال ادمار کوند ردیلر که مدد شهرزاده
هلاکه یقلندی بانوی ویررسین دیونا مه کلری
اختر صالح شاهده کوردی حال بویله نوله ظاهر
شمه نکراندن عنبری کیمه ویره جکر هله بر قاج
کون بزده اولادیزی کوره لم و منور شاهده
اوغلی ایله بونده کلسونلر بهانه ایله بر بریز کوره لم
اندن صکره دوکن قیدین کوره لم بعده بانوی الوب
دباریکزه کیده سزدیو جواب ویردی چونکه بوخبر
منور شاهه واردی اوغلی سیامک شاهه الوب
برینه بر قاتم قیوب اعیان واکا برین الوب
بر مقدار عکرایله قالمقوب بر کون بشیخی قله به
کلری بر بریله بولشوب کورشده یلر قوندردیلر
صالح شاه منور شاهه ضیا قتلر ایدوب بعده
عظیم دوکونلر اتدیلر که دیناده اولمازدوکن
تمام اولدندن صکره بانوی اینلری اوزره نکاح
ایدوب سیامک شاهه ویروب کردکه قیوب
بر مراد ایلدیلر سیامک شاه تازه جان بولدی
بوزمانه دلد سیتارغ صالی ویرمیوب الی قومشردی
بوندن صکره بوایکی شاهلر عیاره جوق نشه لر

باغشدریلر احسانلر ایلدیلر وهاشمی دخنی نیجه تحفه لر
وهدا یا و محبت نامه لر ویروب کوندردیلر سبتاره
کتدی اما جوق کجمدی فریاد جیار کله بیکه بدیخی قله
شاهی سدر رسن شاه جتی بای تحت اولان دیجانوش
دران بای کوند رمش التیخی قله باصمق کیم الله
کیروپ قلیجدن کجورمش و زیری منور شاهک
حرمیله قلعیه قبا نمش و قیزی شمش بیکر قلعده
فریاد ایدر امداد استرلر دیدکه منور شاه صالح
شاه زیاده الهه دوشد یلر مکر بر زمان سندس
شاه جتی منور شاهدن قیزی شمش بیکری استمدی
ویرمشدی بوکزا بشتدیکه منور شاه اوغلی اولندر
مکه بشیخی قلیبه کتمش فرصندر دیوب همان الفان ایله
کلوب بویله ایش ایلدی اقامینه استدوکی مقصوده
ایریشه مدی بانوی قلعیه قاجوردیلر ایتا بریدن
صالح شاه ایله منور شاه نیلسک دیومشاوره ایلدیلر
سیامک شاهده بوالم ایله ایجری حرمینه کیردکه
کل روی بانوی بونک قساوتن کندودن سوال
ایلدی ای جانندن عزیم ندر اصل سیامک شاه
همشیره سی ایچون سندس شاه اتدوکی کاری کاده

بیان ایلدی کل روی بانو مدد شهرزاده بانیا لرمدن
سویله هاشم دیلاوره برجا بک ادم کوندر سونلر
اکر بیثور ایسه انک ضربنه سلیمان دیولری
طاقت کتورمز اولده بوجانبه کلسه کرک ایدی
زیرا مرادی بوکره سرخک ایدی قله سن بیله فتح
ایلمکر دیدی سیامک شاه کم دیدک دیوب تیز
طشره جقوب بدری منور شاهه وصالح شاهه
بوجوابی دیدی بونلر غایت معقولدر دیوب
بو تدبیری بکنند بیلر زیر سندی شاهک بهلوان
بای تخت که ریجا نوشدر بو حذمته انی کوندر
مشر بو اورتا لفته انکله سویلشوب کسه بوغدی
صالح شاه دیلاور لرینک ممتاز لرینه شکاک بگری
رسکود دام سر بنه عکر ویروب وار لم مقدارینی
بلدی بوم لم نه حدیدر که سندن قز استیه دعوالر
ایلدیکه صالح شاهده بونلرک سوز بیله یوز بیک
عکر توشوب کوندردی بونلر در واروب
مقابل اولد بیلر ریجا نوش میدانه جقوب
بونلرک ایکی سنه ده غلبه ایدوب عکرین یوزوب
قاجوردی بونلر مغلوب دونوب کل بیلر امدی اکتا

جواب ویره میه جکارین بلور لر دی راوی ایدر
بد بخی قله دن اوتته برویلا بیده بر دیلاور وار
دی هومان زبردست در لر دی قلوه سنه قلوه
نیلکوت در لر دی هومان زبردست فتر مانلره
باش اکثر دی سکسان بش ارش قد جکردی وبر
اوغلی وارا ایدی نیرم تند هو در لر دی لازم کلسه
چنگه انی کوندردی منور شاهک خاطر بنه اول
کلوب ایتدی کلک صاحبقران کوم سرخ اولان هومان
زبردسته خبر کونده ره لم امیندر که کلوب بزم
اوز ریزدن بوبلای دفع ایلیه دیدی صالح شاه
ایتدی اول او بیله سنگین کسه دکلدر که برایکی
خبر ایله بیرندن حرکت ایلیه اولدینا کندودن
عیری کسه بلنر و تنزل بلنر اوستنه واره مکر
دوشمان وهم سندوسن شاه انک خاطرین قیوب
بزم یاردم ایلمز امدی بزم درمان اولورسه
هاشمک اولور دیوب برجینی بولد بیلر جا برجینی
در لر دی زیاده قوتلو و جا بک ایدی کل روی
بانو کندی اغزن دن بر نامه یازدی بر نامه دخی
صالح شاه و منور شاه و سیامک شاه اغزن لر دن

باز لدی جابری و پروب کوند رد بیلر جابری جتی قنده
سین قلعه رابع دیوب کندی از بجانب راوی ایدر
اول زمانکه هاشم در دخی قلعه ده فبروز شاه هی اسلامه
کتوردی و شیکیر عیاری کوندرد بیکه وار عکر مدک
بر خبر کتوردیو کوند ر مشدی اول محله وارد بیکه ها
شک بکری غائب اولدوغندک زیاده الهه دوشوب
نه جاب صاغ اولور سه کلور دیوب بینه بوللرندن
قالیبوب ارجیحی قلیه دوغری جکل بیلر برکون سرحدینه
ایرشد بیلر شیران شاه ورعد دوسده تکرار نامه
کونده روب سرور بیز شو بیل اولدی سنده کوز
قولق طوت دید بیلر رعد ایتدی بقه نابکار لری
اولده هاشم بجم ندر که کوز قولق طوت تم بک ایواولش
امدی وار سونلر طا غلوب و بیلا بیلر بینه کستونلر
یوقسه کند ولری بلور دیو خبر کوند ردی بونلرد
کوره نابکاری نیجه دوندی بزستی حالنه قوماز زیا
مسلمان اولورسون باخود افند بیز کلجه سنکله جنگ
ایله رز دیو خبر کوند رد بیلر رعد و سر کلک بری
بلد و ککزدن قالماک هاشم اولد قدن صکره سزونه
اعتیار دیوب همان بوده حاضر اولان عکر بیه

فرشو جقوب بر صحراده مقابل قوند بیلر بر بیده
تکرار خبر لشوب جنگ مقرر اولدی برکون ایکی
جا بندن یرلرندن طور ووب سوار اولد بیلر الای
بغلیوب میدان اجلدی همان اسلام عکرندک هر دم
دیوانه کرکداتک میدانه عزم ایلوب ارد بیلر
رعدک دیلا ورلرندن هر کیم کیرر سه امان ویر
میوب برر صلاق ایله هلاک ایلدی رعدانی کورب
بره بوناصل کسدر بز هاشم بوند یوق دیزر اما
بونلرک هر بری هاشمدن دخی بتر دیدی اغشام
اولجه دیوانه جوق ایش ایلدی چونکه اغشام
اولدی دولوب قوند بیلر بر حفصه جنگ اولدی
بومحله شبکیر عیاری کلوب هاشمک دیلاوری
اوغور لیوب در دخی قلعه شاهنه ایلتوب اولده
اولدور جنگ محله بند بن قیروپ جمله سین
مسلمان ایدوب کند وساین خبره کوند رد بیکین
خبر ویر دکه بکل شاد اولوب طیل شادمانی
جالدر د بیلر هر بری شبکیر عیاری اولقد ر فلوری
ویرد بیلر که ماله غرق اولدی کتور مک نیجه مقابل
بینه امانت قودی بونلرده سروره محبت نامه

يازوب كندی احوالترین ایچنده بیان اتدیله
مهرلیوب شبکیره ویردیله اولده وداغ ایدوب
کندی دردیجی قلییه کلدی کوردی شیرسرلر
لشی ایله اول صحرایا مال اولمش ایدی فیروز
شاهه بولشوب اصلن صورتی فیروز شاه ایندی
میتار اول دیلاور برارک امتشدرکه هبج تعبیری
قابل دکلر بزه عجب ایلک ایلدی اما شیرسرلر بو
زیلوب کتدکه اولده غائب اولدی اول کیده لیدن
بری بولق ممکن اولدی دیوب اندوکی مورلی نقل
ایلدی اما عجب ننده کندی اوله واروب ارایم
دیوب کندی اطراف کشت ایدرک برکون بشیجی
قلیه کلدی کوردی جمله قومی مسلمان اولمش سوال
ایدوب انده کتور دکلرین التیجی قلییه کتدکن
خبر الدی شادا اولوب اورادن طبان قالدیروب
التیجی قلییه کلدی کوردی اولده فتح اولوب خلقی
مسلمان اولمش بیلجی قلییه کلدی کوردی اولده
فتح اولمش صالح شاهه بولشوب قلعه نیلکوت
اوز دینه کتدکن خبر ویردی اندن دخی کیدوب
کلدی اردلرندن ایرلیشوب کوردی مشور شاه

سیامک شاه زیاده المده ندر اصلی دیوب برندن
صورتی بوکیجه هاشم دیلاوری بارکا هندن
غائب اولدی اما عیتار ایشنه بکزر دبدیلر
شبکیرا صلا بونله کورنمیوب بو فکری ایلدیکه
وارایسه اول ملعون ایدی بو ایشی ایلدی دیوب
همان بوله کیردی اولکیم هومان اوزرینه ایرلیشه
ایدم قورقم برخطا ایرشدوره لردیوب جان
اتوب کندی اخشامه فرشو کوردی طوس طوغری
بولدن جکلوب کیدر زبراکسدن قود قوسی بوق
هبج بولدن صابمدی شبکیر یاد صرمرکی ایرشوب
طوره بره نابکار قنده کتور رسن بودیلاوری دیوب
اوکن الدی برقک عیتار هاشمی بره قیوب سن
کسین ونه استرسن دییجه شبکیر در بوکا برنینه
اوبله اوردیکه باشی طوب کبی میدانه بواریندی
شبکیر بونی صوبوب اوزرنده اون بیکه التون
بولدی اشته بوالتون ایش سنی بودرده اوغرادن
دیوب جمله ابولباسلرین الدی هاشمی بیخود
ارقاسنه الوب دوندی روانه اولدی اولکیجه
کیدوب ایرتسی وقت سحرده عکر دیشوب بکلرک

اوکنه قودی منور شاه و غیر پیرشاد اولوب ای عیار سن
کسمین و بونی قنده بولک دید پیر شیکردین بود بلاورک
قولیم بنی او جیحی قلّه ده عسکری وارد رانده کوند رمشدی
ایراق برده بولندم هله ایواق یقین ارا یارق بونده کلام
مکرها مونک بر عیاری و ارایدی برف در لردی اولدن
بلورم سروری اول المشر در بواردینه دوشدم ایریشوب
قتل ایلم سروری الوپ کتوردم دیدی بونلر عیاره تحسین
ود عالرا بیلر و اولقدر التون اقیه ویرد بیلرکه اختیاجد
بری اولدی بعده هاشمه علاج ایندی بیلر عقلی کلوب کوزین اجدی
کورری جمله دیلاور لر باشه او شمشلر نذر اصلی پکانه اولری
دیگه احوالی نقل ایوب شیکرک اندوکی از کلری خبر
ویرد بیلر تحسین ایوب جوق احسان ایلی و عسکردن
خبر صورد قده شیران شاهک نامه سین و پروب جمله کور
درکن ایشتد وکن خبر ویردی سرور تانه او قدی کلوب
او جیحی قلیه داخل اولوب رعد سرور ایله بریول
جنگ ایوب هر ورم دیوانه ننگ اندوکی دیلاور
کلری بیان اتمشدر دیلاور صفا ایلی اندن
اول ارا دن پنه کوچوب قلعه نبلکون دیوب روانه
اولد بیلر یقین کل بیلر اما بریدن هومان زبردست

نجب

نجب ایوب نجب بر قلک کلدی اکلندی درکن برکون
برایکی دمک بر فکلن باشین کتورد بیلر هومان بره بونه
نه اولدی درکن بونلر ایتمد بیلر فلان یردن کلوردک
کور دکله بو عیارک ارفه سنده براغز بوکی وارد
اکیلوب کلور نه اوله درکن الحی کوردک بر بیاده
حریف اردندن برف هاشم کبی ایرشدی طور ایلی
بوده بوکن براغوب بوغز بوغازه اولد بیلر اول حریف
بوخی هیچ سولیمتیوب یقندی باشن کسدی صوب لبان
الدی و برتک ارفه سنه کتورد وکی بوکی اول کتورد
کندی بزده اکتا نجب ایوب باشین الوپ کلک
دید بیلر هومان نجب ایلی نه بلایه اوغرتدی بویه
اولدی بو کونیلدی اول دیوب تیز بر خبر کتوردیو
بر عنبری ادم کوندردی اول کیمسه واروب خبر
الوب کلری بهلوان واروب هاشمی اوغور لیوب
عیار لر ی طتوب اردندن ایریشوب اولدی پروب
تور ترمش اشته یارین هاشم کلوب برابر قونار
دی هومان یاشن صالوب ایریشی سندس شاهیله
بر بوکسک بره جتوب الا بن سیر ایلی هاشمک
جونبوشن بکندی اما قدینی از کوروب کوزنه

صالحند رمدي هاشمه عكريله كلوب مقابل قوندي
ايرتسي اكي جا بندن ديوان اولدي هاشم بر تاره
يا زوب شيكرك عتارك الله ويردي وتينه ايدوب
عتيار صقين جائزه حاصل بچون غوغا ايدوب كمنك
حاطرينه طوتينه اكرانلر رعایت اتمز لسه بن سكا
رعایت ايدرم ديدى شيكرك امر سركه ديوب عتار
لباسين اوزرينه كينوب زينت بر له طشره اولدي
سوروب ديوان هومانه كلدي كوردى سندس جتي
تحت اوز رنده او تورمش هومان ياي تحته قراد
ايلمش سگمان التي ارش تديله يوزينه كمسه لر
با قغه طاقت كتورمز دعا ايليوب اياق ارزره
طور دقه خوش كلدك ديوب صندالي كوسترديار
او توردي شربت صوندقه صكره ناره سن ويردي
او قود ييرا اولنده نام خدای ذكر ايدوب بعد
سنگه هومان ديلا ورسن تامم واردقه ايشتم
سند بود يارده صاحبقران ناميله ياد اولورمش
سن امدى لايق ميدركه عتار كونده روب بنى عتار
اليله اله كتور سن بز حق ديتنه يوز انكجونه هر
دائم الله تعالى بزم معى نيمز در حيله يه سالك اولانك

ايشي راست كلز بكا قصد ايدن باشنى بر اكر عاقل ايبك
بزم دينز حق اولدوغنه بونلر هب شاهد در بو
دياره كله لى نقدر كسه بكا قصد ايلدى برى خير
ايتدى امدى معقول اولان بودر كه كلوب سنده
دين اسلامى قبول ايدن سين جمع عالمى يوقدن واد
ايدوب ظهون كتورن حلاق بچونه ايمان كتور
يوق در ايبك وقتنه حاضر اوله سين ديش هومان
ايتدى بقه عتار بن اول عتارى خبر كتور هاشم
بوندر كلورمى يوقسه بن اثره واره يم ديوب كوند
دم يوقسه بن خصميدن عاجز ميم كه خيله اختيار
ايدم اول كند و دن واروب بويله قباح ايلمش رنور
اولسون امدى دين بختي ير نده كوزل ديش اما هله
حكيم فاليندر ميدان اولسون كور لم كيم كيمه غالب
اولور يوقسه سوزيله كمسه كمسيه قول اولان
وار يورى يارين جنكرد ديوب شيكركه رعایت
ايدوب كوند ردى اولده كلوب هاشمه هوانك
جوابلر يني تقرير ايلدى هاشم حظ ايدوب اولدي
عكر ايجيزه يارين جنكرد ديوندا اولندي اكي
طرفدن اولكون اولكيجه تدارك كوريلوب حاضر

مهتیا اولدیلر ابرتسی علی السحری ایکی عسکر یئرلرن دن طوروب
جنگ طبلترین جالوب سوار اولوب میدان کنارینه
کلوب الا یلر بغلیوب بر برینه قرشو طوروب نفر بر میدان
ایلدکده هومان سیامک شاه هاشمک اوکنه کلوب دیلاور
سن بنم دخی ارکیم کورمدیکز اجازتکوزله میدان
کیره بيم تاکه مقدارک معلوم اوله دیدی هاشم نوله
واردیوب اجازت ویردی سیامک میدان کیروب
جولان ایلیوب ارطلب ایلدی هومان سوال ایروب
بلدکده بهلوانلرن دن شیروبن نیزه دارنام بر دیلاور
یقوب وار شونا بکارک حقندن کل طورمه دیدی
سبرین نیزه دار دخی رخشین سوروب کلدی سیامکه
بر ابر اولدی سویلشرك از غنشد یلر جنگه بشل یلر
بر نیچه حمله کجدی سیامک کوردی بو طیانندی
هاشمده خجلیب ایلر یکه وعواییله کلدی اخر پر کورز
او یله ارددیکه رخشندن سر نکون اولوب روشدی
سیامک دخی رخشندن اتلوی مشت مشته یقه
یقیه اولدیلر سیامک شاه بوئی باصوب بغلری
شیکرده الوب علم دینه کتوردی انک اردنجه
کورکین نیزه دار کیروب بر فضل جنگ ایلدی

سیامک انی دخی یقوب بنده جگری کتوردیلر
قارون کردی یقلدی مارون کردی یقلدی
بشته الینه واردتده هومان نیرم شنده خواناسی
هومان زبردستک اوکنه کلوب دولتلوانته
ندر یونا بکارک ایلدی وکی اییش شو یله بلر کیمز
سیامک سیاه بوش دکلد ریزدان برست
اولغده صاحبقرانی اولدی بجا اجازت ویرکه
واروب شونک حقندن کله بيم دیدی هومان
یوردی دیوب اجازت ویردی نیرم شنده خشمیله
رخشین سوروب بوکا مقابل اولدی ای نابکار
ندر بوسنک اند وکل حمله ایله بن سکا کورسته بيم
ادم بغلق بجه اولور دیدی سیامک شاه ال نیزه
اوروب بر نیزه ایکی کورن حمله سی ایلدی نیرم
شنده حویب بر وامنغ ایروب بر عمود او ییره
اوردیکه سیامک کورن زین ویر بجه کورن
الندن فرلیوب ارتیه الدتده مست اولوب
رخشین بوینن توجه روشدی نیرم میدان
باشنه جقوب دوندی تکرار اوستنه کلدیکه
قتل ایلیه هاسم علمن طیوب بر نغره او یله

اورد بکه عالم یا نفو لنوب آسمان کوم کوم اوندی
هامون بره هی نه بک جا غر رسین اوازی وجودینه
کوره دکل درکن هاشم پلدرم مثال ایریشوب نیرمک
اوکن الدی سیامکی میداندن جعفر دایرا تا نیرمه
اول نغردن سر اسمه اولشدی هاشم نظر ایدوب
اولکون کویا بر اژدهفت سر کوردی بد بکه سیا
مکدن اونوری الم جگری دوندی یا هاشم نجب
غضبناک اولش سن بره تا بکار بزم جنسزدن آیکن
شمدی کلوب بزم کوزیمه قرشو بو قدر بهلوانم
بند ایلیه یا بن الحی اولدرسم محل دکلیدر میدی
هاشم یوق ای نوجوان اولدرمک ایضاف دکلد
سنده بغلق کرک ایدک امدی هله وارسن
میداندن جیق بد رک کلبین زیر سنکله بربول
کورشدک مقدارک معلوم اولشدد دیدی نیرم
یا هاشم کاشکه اول زمان دونوب کله مش
اولیدم بدرم بکا جوق جفا ایلدی امدی بکون
یا سن یا بن بر بریمین میداندن صاخ جعفر از
دیدی هاشم یوق یوق اول بنی قولیله کوستر
مشکه بن سنک کبی دیلاوری قتل ایلیم هله

حمله ایله دیدکده سرور بی برهانه منع ایدوب
هومانه ارکین کوسترمک ایچون ال عموده
ایدوب بر کورن او ایله اورد بکه نیرم کورزین
برابر ویرنجه قوللری بو کلوب ارتیه الدقه
عقل دائره سندن جفتوب رخشین کردانته
دوشدی هاشم یک میخ اوزرنده دونوب دوال
زنجیر کربینه دست اوروب قایوب قولنه الدی
اندن یره اوردی اردنجه اتلوب بنده چکوب
شیکوده تسلیم ایلدی اولده کوروب حبس خانه
چارنده حبس ایلدی هومان انی کوروب بی
اختیار سکان الی ارش قدیله فیلن سوروب
هاشمه مقابل اولدی سلام و یروب باشند
ایاغنه وارنجه کوزدن کچوردی حمله قاعده سن
بکتدی الا قدی ازینه آلدن بو قدر هنر کله
نه حکمدر دیدی هاشمده هومانک سلامک الوب
اشته کوردی وجودی برطافه بگزر او تون
ایکی ارش همان سینه سنک انی وار باشی کنید
قوللری چنار طالنه بگزر عموردی کوه البرزن
شیان ویرر قلیندن حقه نیازه بشلدی

يارب سکا صغندم بکاقل یاری فچن محروم اولسه
عنایت اوله یوقسه بونکله انسان مقابله
اتک مکن دکدر دیدی اندن هومان یاقاشم
سنک مقصودک ندر یودیاری قومندن ندر
سن بنم نامم ایشمدکی که بونده کلرک دیدی
هاشم ایتدی بهلوان بنم مقصودم دخی سکا
معلوم اولدیکی دیلمکه بوقوم جمله باطل دیندن
جقوب حق دینه کیره لر و سنک بویله بهادر
اولدوغن ایشیدوب انک ایچون کلرکه اسلامه
کتوروب یار قرنداش اولام بن کتد کون صکره
بودیاری حفظ و هراست اید سن از میه لر
دیدی هامون بره اوغلان سن بنم اوغلم برنده
سن بکا یول کوستر رسن و بوقدر وجود ایلره
بکاغلبه اتک استرسن بونه عقدر دیدی
هاشم ایتدی بره بن اول حمزه نک اوغلم که یدری
باشنده یمن دیارین فتح ایلدی اون دورت
باشنده دیارهنده واروب سکمان التی ارش
قدیله لندها کی ادم از درها سن منرب عمود
ایله دوکه دوکه بغلیوب تیمور قفس ایچنه

قیوب دیار عجه کتوروب شاه نوشروانک قیزین
المشدر نهایت اون سکنیل دیار قاف شکار ایدوب
بیک الی دیوکه سمندون هزار بکدرست درلرنگله
جنگ ایدوب قتل ایلمشدر نهایت سنده بنم هاشم
اوله سین دیدی هومان کولوب ابو همتک عالی
وردی امدی هله جمله ایله کورک لم نه مقدار
قوته ما کسین دیدی هاشم خیر بنم عاده تیمز
دکدر کسیه اول جمله اتنز همان جمله ایله دیدی
هومان ایتدی بره یبانه سویله جمله ایله بنی بارز
لند برسن سکا جمله ایدرم اما بر دخی سکا نوبت
دکن دیدی هاشم ایله جوق مجادله ایلدیلر هومان
کوردی اولماز ال نیزه به اوروب برحمله ایلدی
هاشم جمشید سیرین برابر و یروپ منع ایلدی
اقا قوللری مار سلوب حیلی الم جکدی یان یانه
کچوب کتدیلر هومان هاشمک بومتانر تک
کوردوب تحسین ایلدی یاقاشم سنده کل بکا
بیک اولسون جمله مز کورک لم سنده نه جنبردن
حلاج سین دیدی هاشمده ال نیزه به اوروب
برنیزه اوردی هومانده سیرین و یروپ

گرچه منع ایلدی اما سبر دامندان بول بولوب حبه
طوقه لرین بره صار جق کجری کندی هومان زخم
اوردی قیاس ایلوب یوقلدی کوردی زخم یوق
باشن صالدهای نابکار اوغلان یوقدن تور توند
دیوب ال کورز بیگه اوروب برکونک اوردی هاشم
کورزین برابر ویروب ارقیه الدقه اسمان باشنه
جوکدی صاندی هله الدی و صاودی توندن
جصدقه هامون کوروب ینه تیج ایلدی اوتوردن
هاشمه کلوب برکورزا اوردی هومان کورزین
برابر ویردی کوردی کورزه طوندقه اتلار
صاچلوب فولتری بوکلوب ارقیه الدقه سبر ارقیه
نقش اولدی هومان طوزا بچینه قالدی هاشم
کجوب کتدی بوده طوزدن جقوب بلد بکه نه جسمه
راست کلدی اندن بکابک جنک ایدوب اختام
اولدی گاه نینه ایله و گاه کورز یله مردانه موکه
ایلدیلر چونکه اختام اولدی هومان ایلدی یا
هاشم هزارا فرین سکا واکن اتایه و طوغلان
انایه بن سندن یوقدر ازلک واراکلن دم ینه
یارین بولشام وار بوکیجه آرام ایله اما سندن

برجام بودر که او غلم نیرمی بخا با غشلیه سن دیدی
هاشم نوله دیوب دوند یلر بارکا هلرینه کلدیلر
قرار ایلدیلر هاشم فی الحال بیوردی نیرمی و سیامک
واسیر ایتدی کی دیلا ورلری کتور و ب بندین الدیر
ویر خلعت کید یروپ بر رنجشی اتلر حکم یلر وارک
هومانته بندن سلام ایلک دیدی بونلر اتلره سوار
اوکلوب سروده دعا ایدرک جکلدیلر هومانک
حضور ینه کلوب نیرم بدیرک هومانک نظرندره
هاشمک وافر ایلوکن وصف ایلدی هومان ایلدی
اوغلان سوزک یرنده ایش اولزمان بن سنک
سوز ینه انا نمیوب سکا حیلی جفا ایلدم گرچه قدی
از اما بودی بولا ددن برطاغنه بگزر قوتی خود
حدن بیرون جنکدن او صانن یورلن هر جمله سی
کویا برقصنا و اسمانید بنیلیم بر بلا دراستمه
جوکدی اوله کم یغه مز نیجه قهر سندن خلاص بیلیدک
کوره قوتنه کوره مر قوتنده غالب سنی اذاد ایدکن
صکر بر سوز ایله یوقدر بهلوانلریده قیو ویرمش
دیدی اوکیجه صباح اولجه بواحوالی سولتدی یلر برید
هاشمه هومانک ارکنک وصف ایدوب مدح ایدردی

دخی عمر مده بویله برد لا و ره راست کلام دیردی
چونکه صباح اولدی کولش قلّه قافدن باش قالدیرد
عالم نوری زدا بنله طولدردی یته ایکی عکر سوار اولوب
میدان اجلدی هومان میدانه کیرد هاشمی دعوت
ایلدی اولده مقابل اولوب اخشام ارنجه خصیمان
چنک ایلدیلر اخشام اولدقه یته دوندیلر نه قصه
دیران ایدیه لم بونلرک چنکی بو اسلوب اوزره اوتوز
طقوز کون اولدی دونه چنک محله هاشم ایلدی
دلور یارین تدارکله کل خدا بیلتر ایدر سه یارین
سنکله هر نه حال ایسه ایرد اولور ز دیدی هومان
نوله دیوب دوندیلر قوندیلر هاشم او کیکجه نهناسنه
چکلوب صباحک عبادت ایدوب حق تعالی دن نصرت
طلب ایلدی یته سحر دن ایکی عکر سوار اولوب میدان
اجلدی هاشم دیلاور بکلرینه بنی دعادن اوتو تمان
زیرا هومان قوی حصمد دبوپ عزم میدان ایلدی
هومان عرض هنرا ایلیوب بعد نغم اوروب هومان
عشق ایلدی اولده مقابل اولوب بدیکه هاشم اول میدان
کرمکنن مرادی ایرد اولقد یته سو بیلشک از غنشدیلر
اقدامده قصور قومیوب کون زواله وارنجه عظیم موکه

ایلدیلر اخر هاشم ایلدی یا هومان کل این اشکن سنکله
کمر طوتشالم دیدی بوق سن اول این دیوب بر زور ایلدی
هاشم کوردی اولما ز همان بلندکن کندین جوزوب خلقه
خلقه ایدوب اتدی هومان قاجیوب بویین ویردی
کند اینوب میاننه بند اولدی ایکی سیده ات باشکن
جو یروب تازیانه اوردیلر هاشم هومان طوردی
یردن ایردی هومان بیاده اولوب المندکن رخنه
قصدا یلدیکه هاشم دخی بیاده اولوب مشت مشتته یقه
بقیه اولوب بر نفس ره بویله کورشدیلر اخر هاشم
کرمین تسلیم ایدوب طوت دیلاور اگر قابوب ارقیه
ارقه برکتور رسک ارنجه قولک اوله یم دیدی هومان
حظ ایلدی کولکندن هله سنه کمرک بنم ایله کیر سوند
خیر اوله قلّه قاف اولور رسک الورم مضامنده اولوب
همان ایکی ایله هاشمک کرم زنجیرینه صار یلوب اوج
کرم اوله زور ایلدیکه حد ذاتک بر جبل کیره بویله
صار لسه برندن قوبار ایلدی اما اولمادی کوچ ایله
طراقغه پندردی ارنوق حرکت اتدور مدی
هاشم لنگر ویردکه ایتوب او کجه لرین بولدی
هومان کوردی اولما ن قایدی قیو ویردی بهی ناچار

سنی اشغه می جکد یلر بره میخلوصی اولسک سنی قویار
دم دیوب حارحارصولومغه بشدی هاشم یا هومان
قوتک از دراصلی آمدی سنده کور زوور اولور تاصل
اولور دیوب همان بوده ایکی الیله کر زنجیرینه
محکم صاریوب قلبندن حقه نیازاید وب الهی قوت
قدرت سنگدر نه کله بندن برقطره منیدن دیوب
برکت یا معبود بی زوال دیوب بر زور ایلله ایلد کله
همان ننکر ویردی کوردی فائده آمدی قابوب قولنه
الدی اوج ادیم ایلری اوج ادیم کیری دوسته در شمانه
کوستر وب ارقه سی اوستنه بره اوردی و میدان کبی
کوسنه جقوب ال خنجر ده برال یقه یه ایلوب نه در سن
دین اسلامی قبول اید رمی سن بوسته کسدم باشنی
دید که هومان کوزا جوب کورد یکیم اولد بکفدی کی
اوغلان شاهین مثال کوکسند او طور راضان
ایدی اما سرور بلد مکه دینک حقدربوایشنک
طابد و غن دینک یارد میله در یوقسه شن بنم
برطبا پنجه طاقت کتوب مزدک دیوب دین اسلامی
قبول ایلدی هاشمده حظ ایدوب او ز رندن
قالقد قده اولده قالقوب کورشد یلر آمدی دیلاور

سن وار سعادته بارکا هکزده قرار ایلک بنم ویلاینه
بکا مخالفت اید رگسه یوقدر هب اسلامه کلور لر
سند سن شاهده بنم بوینه اولده مخالفت اتمزدیدی
هاشم نوله دیوب رخننه سوار اولوب عکره کلدی
شاهلر قرشولیوب های سرورین الحمد لله هله
بوکونی کوردک فرق کوند رجنگ او زاد و غنندن
عجب ضوفی پنجه اولور دیوالمده ایدک دیدیلر صفا
ایله قرار ایلد یلر بریدن هومان دخی سوار اولوب
عکرینه کلدی سندس شاه و بکلری یا صاحبقران
کوم سرخ نه عجب بو اوغلان سزه غلبه ایلدی هله
الندن خلاص اولدیکز دید یلر هومان ایتدی
ظاهرین باطل دینده ایمشوز انجوت مغلوب
اولدق اول خود حق دینده اولد و غیچون غالب
اولدی آمدی سن دخی مسلمان اولک دیوب
ایشند وکی اوزنه بونلره دخی اسلامک شرفین
اکلیدی و سندس شاهه بنم بوینه سنده دیا
رک الیوبره بجم بلکه منور شاهک قیزی شمس برید
سکا نصیب اوله دید که سندس حظ ایدوب
مسلمان اولدی اول دیارده نقد رادم واریسه

مسلمان اولد بیلر ایرتسی هومان بونلرایله قاقوب وافر
تحفه وهدایا لوب الایبله هاشمک او طاغی جانبنده
کلد بیلر هاشمه خبر اولدی شاهلرایله بارگاه قبوسنه
وار بجه ورتشوجقوب بونلرایله کورشدیلر الاله
یا بشوب ایجری کردیلر سند سر شاه منور شاهک
یا ننه تحته جقردی کندوسی بای تحته قرار ایدوب
هومانی سر قبیلان ایلدی نیرم دخالت یا ننه
اوتوروب ریجا نوش سر عکر برنده مهاب الشنه
اوتوروب جمله دلاورلر یوللریله قرار ایدیلر عظیم
صفال ویردی عیش نوشه بستدیلر سرور بونج
نامه یازوب شبکزه عیار یله او جیحی قلعه عکرینه
کوردی اندن ایددی کون اولاراده عشرت
ایدوب اندن هومان بونلری قلعه سنه ایلتوب
یدی کون ضیافت ایلدی اندن یول تدارکن کوردی
هومان قلعه سنده برینه ادم قیوب برکون کوچ
ایدوب ییجیحی قلیه کلد بیلر صالح شاه قرشو کلوب
بونلرایله بولشوب کورشدیلر هاشم اولدیاری
ینه سندس شاهه تسلیم ایلدی اولده نیجه کونلر
ضیافت ایدوب منور شاهک نیزین رجا ایدوب

هاشم وهومانده منت ایلد بیلر اولده نوله دیوب
اوغلی سیامکی کوندردی واروب جمله جهاز یله
شمش بیکری کتوردی بر قاج کون محضر جه درکن
ایدوب نکاح اولوب کردکه قیوب بر مراد ایلد بیلر
یدی کونده انده اوتوروب بعده سندس شاهده
برینه ادم قیوب برکون کوچ ایلد بیلر دردیجی
قلیه کلد بیلر فیروز شاه قرشو کلوب بر بر یله
بولشوب کورشدیلر قوند بوروب اولده بونلری بیدی
کون ضیافت ایلدی بعده برینه قائم قیوب
برکون اورادکن کوچ ایدوب قنده سین او جیحی قلعه
دیوب کتد بیلر انجانب راوی ایدر سرور غائب
اولوب بونلر بونده کله لک عکر اسلام او جیحی قلعه
شاهی رعد سرایله جنگ اوزره اید بیلر کاه اول
غالب اولوب بونلری سورر بر طاغنه دو کردی
گاه بونلری غالب اولوب رعدی قلعه سنه ایلتوب
قبادرلردی بویدن زیاده اولشدری بونلر بویله
مورکه ایدر لرردی برکون شبکیر عیار کلوب
هاشمک فتح نامه سن کتوردی جمله بیدی قلعه فتح
ایدوب هومان الاله کتوردی اشته اوج درت

کرتة یوزبیک عکرایله کلیور مشرده دیدیلر بونلرده
شاد اولوب طبل شادمانی دوکد بایر صداسی عیوقه
جقدی ورعد سر بو خبری اینتیدوب عقلی کندی
ارتوق جنکدن فراغت ایدوب قلعیه قبانندی
انی کوردیلر برکون هاشم دیلا وردورت شاه
وهومان وبوقدر بهلوانلر وبوقدر عکرایله
الای الای کلدیلر شیران شاه وهروم دیوانه وستان
عبتار و سائر نامدارلر قریشو واروب ایاغنه
دوشدیلر تعظیم و تکریم ایله کتوروب قوندردیلر
دلبر عالم واروب جمشید شاهک یوز قرق قبه
اوزرینه قوریلان بارگاه یادکارنده قرار ایلیوب
القی شاهلری تخت اوزرینه جقدی کندوسی بای
تخته کجدی هروم دیوانه صوله اولتوروب سرتیلان
یرنده هومان اولتوردی ریجا نوش سر عکر یرنده
قرار ایلدی سائری یرلویرنده اولتوروب عجب
جمعیت اولدی بو شاهلردخی اول بارگاهنی نماشا
ایدوب تحسین ایلدیلر بودولت بو عصرده
حنه اولادینه مخصوصدرا تاقلوه دن زعدبوش
کت وکوکنه کوردوب بلدیکه حال نه اوله جقدن

وزیر لر بیه مشاوره ایدوب مسلمان اولقدن غیری
چاره بولمادی اخر همان بر مقدار هدایا دوزوب وزیر
لرین اوکنه قاقوب کلدی هاشمک اوکنده مسلمان
اولدی وعذ دین دیلدی هاشم عفو ایدوب بویله
اولدوغنه صفا ایلدی انی دخی تخته جقدردی
قله اولی سیامک شاهه ویردی قله ثانی تیز
شده خویه ویردی وبویدی شاه بر قاعده بر تخت
اوزرنده اولتوروب قرارا یلدیلر سرور بوندن
صکره عکری انتخاب ایدوب یدی کرتة یوزبیک عکر
الوب سائون ویلا پتله رینه کوندردی اورادن برکون
کوج ایدوب عزم راه ایلدیلر برکون اولسته کلدیلر
کوردیلر برقبو وضع اولمش که قاف قبوسندن نشان
ویرر جا بجا میلتر جکشلر هر برین بر بهلوان دکلمش
مثلا قهرمان کلمش شیرین زیان کلمش جمشید کلمش
تار پخلرین اوقودی کیمی برکون کیمی ایکی کون اوزرنده
طوتمش قهرمان بر حفته طوتمش هاشم اشته احوال
شویله کلک سزدن یا بشک کوره لم قالدیر بلورسی
دیددی یا بشدیلمر کسه قادر اولدی بوکنر هاشم دامن
در میان ایدوب توکل خدا قلوب زور ایدوب قالدیروب

او موزینه الوب ایکی کون ایکی کیجه طوتدی عکر در
جمله کجری قابدی صالی و پردی عالم صد ایله طولدی
بونلرده بر میل دیکوب تارح یازد بیلر اندن عزم
بر دع زمین ایدوب کند بیلر کوکلندن فکری بوایدیکه
طوغزی بر دع زمینه واروب کوره که حرول حرکت
وارمیدر بوقسه اوصلاند و عنی اگرینه حرکت اوزر
اولورسه مقدارین بلدی عکر کندی عالمنده ایسه
اورادن بدری صاحبقران قنده ایسه اول جانینه کید
اشته بونیت اوزره جکلوب کیدرکن برکون کورد بیلر
برکمه برهجهین دوع سنه سوار اولمش عجله ایله
جکلوب کیدر هاشم بر وارک شول حریفی بکا کتورک
کوره لم نره بیدر دیدی سیاره واروب کوردی
بر ببرد کل بیرم سنی سرورین استر دیوب کتور
دی هاشم ابتدی بیرم نره دن کلوب نره به کیدرسن
دیدی اول کعبه دعایه بدوب ابتدی سرور بکا امیه
ساربان در لر حمزه صاحبقرانک عیار دی عمر عیارک
بده ریم کعبه دن کلورم اوستونزه دوشمان کلری
تا با ختر زمینه حمزه به کیدرکن دیدر هاشم
ایتدی بیرم مشتولق یولک بقین اولدی اشتهین

حمزه اوغلی هاشم و بولو و غلونک اوغلی سیاره در
ان شاء الله بزد و شمنی دفع ایده رزیدره زحمت اول
مسون دیوب کورشد بیلر اندن هاشم سسوال ایدوب
اول دوشمن ناصل دوشماند که مکینه قصد ایش
دیددی امیه ابتدی اوغلم فیطاس فرنگ در لر ایش
یتمش ارش قد جکر اوج کره یوز بیک فرنگ عکر بیلر
کلری اقرانوش فرنگ نام بر فرنگ اولدردی تالک صاحب
قران بوانک اقر با سندن ایش انک قانن طلب
ایدرم در دیدی هاشم یا چونکه او بیلر یاسن
نزمان با ختره واروب صاحبقران کوررسن حکمت
ارلش نره راست کلک دوش او کیمه دیوب عکر دن
فرق بیک عکر انتخاب ایدوب سز لر ارجه کلک
دیددی کندی کره اشقره سوار اولوب او نجه امیه
ساربان و سیاره عیار عزم مکة ایل یوب کتدی بیلر اول
محلله کلکله فیطاس فرنگ حرم کعبه یور دیوب حمزه نک
قرنداشترین و اتاسن و اتاسن دیدی جدین اسپر
ایدوب فریق استر هاشم اول عالی کورد بر سه مناک
نقره اوردی برده کتدی الله بر در بجم هاشم دلاورین
حمزه صاحبقران دیدی اول جوقلق فرنگ عکرینه کتدی

ایرول مکا
اصبار ایش

اوردی دیمت دیمت ایدوب فرمغه بشدی امتیه ساریان
قیطاس فرنگه ینشوب ای بهلوان حزمه نک اوغلی جوق
اشته بری ینشدی عکره فنا ویردی قومه دیدکه
ملعون کیروود و یوب کوردی هاشم بر خشم کبی
یور یوب عکرم بن بر برینه قاتمش اوکن الوب بم
کل بره نا بکار باباک بنم عتم اولدرمش بنده سنی اولدین
دیوب اوج حمله ایلدی هاشم منع ایدوب دینه دعوت
ایلدی ملعون هرزه سویدکه هاشم غضبه کلوب
بر تیغ اوپله اوردیکه بلنه وار پنجه ایکی باره ایلدی
حضرت رسول الله علیه السلام اولزمانده یگر می باشنده
ایدی در لرها سمک بر حمله ده اول کافر ی قتل ایلدکن
کوردوب بو عتم اوغلی هاشم بک ضرب انجق دیدی و فالیری
اول اجلدک دیلا ورک اودی بک ضرب قالدی
حضرتک نطقی شریفایر یله اشته دیلا ورینه لغه
اوروب بنم هاشم دیلا ورکشنده قیطاس فرنگ
دیوب اوردی قلیچی بونلره اولکون و اول کبچه
فرنگ عکرمینه اوزکه قلیح دوشدی ایرته سی
وقت سحرده قرق بیک اسلام دیلا ورلری رخو
ایریشوب قلیح توید یلر اوپله فردیلر که بونلری

اوستاد ایدر اول اوج یوز بیک عکردن اومدن
اوج ادم قور تلیوب جمله سن فردیلر بریرا
دریادن کلشردی بونلر ایسه دریا طرفن
الدیلر قره ده هر نزه به وار دیلر سه بولوب
قتل ایلد یلر بو قدر عکرک مال غنایمی بغلری
قالدی هاشم بر حبه سنی قبول امتیوب عکره
ومکه فقرا سته قسمت ایلدی حضرت رسول
هاشمه خیر دعا ایلدی سادات مکه هاشمی
یدی کون صنیا فت ایلد یلر بعده هاشم بونلره
وراع ایدوب عکرم بول او سئنده در بنجا بقار لر
خصوصا خسرو هرمنز اوغلیدر بزه شوپله بر
ظرافت کجیدی اما بنده انلره ایوقلیج روشه دم
پنه ده مخفی دوشوروب بر دخی طوق تمام وارد
اولده کیمه افریشدی کورسون دیوب کندی الله
معینک اوله دید یلر صاحبقرانک اولادندن بدیع
دن منکره بوننده بر ظهوردی وارد در درلردی
هاشمدر اول قرق بیک عکر ایلر بر کون کلوب
عکرمینه قاورشدی اندن سیتاره مداینه کوندر
دی خسرو نه عاملده در بز دن هج خبر وار می

بزی او نتمش می خبر کتور دیدی اما بو طرفدن بر
زمانده بر کسه ظهور ایلشد بکه شاه نوشروان
وفات ایلد کده انک براوغلی قالمشدی زمانده
ظهور ایدوب تحت بند دیوهرمه عکر جکوب
نیجه کده موکه ایلدی بونک قصه سی کجشدراخر
قتل ایلشردی مکر اول حرز زده نک بر ولد زنا
اوغلی قالمشدی نوا بی هرز اولدر دیو کسیه دیوی
کز لوجه بیلشردی وادینی قباد کوجک قومشردی
مرور ایا مبله بو یو یوب توانا بکید اولدی نواب
بسلد یلر بوکا اشته شهر زده سن نوشروان کبی
یدی اقلیم شاهنک نبیره سی سن و باباک شویله بر برار
کسه ایدی عمک هرز سلطنت سورا سیله نیلدی
ایسه هلاک ایلدی سن بک کوجک قالدک صقلوق
هرز بلز ایدی یوقسه سنی صاغی قوردی اما شردی
هرز حیره قلیچندن قاجوب نیجه بلتر در تاج و
تخندن اواره اولوب یدی اقلیمدن جقدی کدری
حالا اوغلی شویله فضولی تخته کجوب او تور دی
اور قلعی ضبط ایلدی قابل اولیدی سن تخته
کجبدک بزده بو تور زماندر سنی بسلدک

بجردک ساینده بر دولتته واصل اولیدق دیدیلر
قباد کوجک بو خبری ایشیدوب بو سودا بیه
دوشد بکه حسرو برورک التون تختی اولوب کندی
شاه اولوب سلطنت سوره بو کز نواب مالدر کوب
هر کون عکر با زوب جوق عکر جمع ایلدی راوی ایدر
کستم اولادندن شیروز اهرن دل نام دیلاوری
بای تحت بهلوان ایلدی بو محله ایکی کوه یوز بک
عکر جمع اولدی اما دخی جوق قلق جزیره سی یوق ایدی
امدی همان مداینی اله کورلم انده دیوب قباد کوجک
بوروردی خسرو ک اصلا خبری یوق ایدی کلوی صبح
تزانلو غننه قلعه قبولی اجلوقه باد صباد وشد یلر
خسرو خبردار اولمجه از قالدی بو غازی اله ویره یاز
دی کوجه ایچ قلعه دوشد یلر تاج تحت مال خریشه
جبله ضبط اولدی خسرو قلعه ایچنده عقلم باشنده یوق
عکرمین یوقلری اون بیک مقدری ادم ایچوق واردر
قلعه ده زخیره تدارک یوق دیوانیه دوند یلر
بر بدن قباد کوجک شهر مداینی ضبط ایدوب تحت
سرایه کجدی بیروز بای تحنده او تور دی جوق قلق
کسه مخالفت ایتمد یلر ذیل بوده بر شهر دار تحت ایه

هرزند رصاحبی کلید کرده سوبلشور در لرزی اطرافه
ادمه رصالوب بواحوالی بلد ر دیار انلر ده کرده کرده
کلوب تابع اولغه بشلر دیار وهم خسرو اولقدر سلطنته
مقتید دکل ایدی همان کندی صفا سته مقتید ایدی
نبا دکوجک خبرا لر بکه خسرو قلعیه قبانش ابرستی
یوریش ایدوب اوج کون جنک اولدی درد بخجی
کوه بیروز قلعوه تبوسن یقدی خسرو اوله عالی
کوروب بر غبری قبودن قاجدی ایج قلعوه دخی ضبط
ایلدیلر خسرو زاری سرگردان برهانبه جکلوب کندی
بکر حوجه بوزرجه مهرک اوغلی سیاوش خسروک یاننده
ایدی بر ایکی منزله بر کتد کون صکره بریره قونوب
خسرو سیاوشه بر رمل ایل کورده لم بزه بر بریدن دربان
وارمی فنده کیده لم ددی نختکامک اوغلی نختیار
بره یورکت قچا لم رمل زمانی دکل تور قرم بوغاری
الدویرن ریدی خسرو المندن اغزینه بر طبعجه
اوردی کور شول اوغور سوزی سیاوش دخی رمل
ایدوب ایتدی شاهم الم جکه بینه یاقنده تابع نخت
الینه کیرد بواورتا لفته حالابر صاحب ظهور واد
ایخن ایدی خسرو عجب کیم اوله دیوا طرفه ادمه

کوندردی بر قاجی هاشمک عکربینه راست اصلینه
خبرالوب کلوب خسروه خبر ویردیلر خسرو سبناوش
ایدی اشته بودیلا ورنک اتکن بک صوت اکر سلطنت
هاجنگ ایسه دیدی خسرو مقدم اند وکی ایسه نام
اولوب نه یوزله انکا شدی واروب تکلیف ایده لم دیدی
سیاوش همان کندرسی واروب رجایا ایدرسن بونلر
مرقت کانبدر یوزیمزه بله اورمزدیدی خسرو دخی
هزار حجاب ایله قرشو کندی مکرستیاره عتیار مداینه
واروب خسروک باشنه کلن واقعه خبرالوب هاشمه
کلوب احوالی دیمشدی هاشم بینه خسروه ترحم ایدری
نیجه اولکه واروب نختی کندویه البویرسک دیرکت
انی کوردیلر خسرو کندی کلوب هاشمک ابانغه دو شری
دیلا ورسن مرقت کانی سن بزم ایتد وکینه قالماک
دیدنی اول محله هاشمک والده بی عمران پانودخی
جقه کلدی مکر هاشم کعبه اوزرینه کندکده بلکه
اورادن با ختره کیده هله بر کتده والدم کورمش
اوله بیم کلسون دیوا دم کوند رمشدی ارلده اوغلی
ایله بولشوب کورشد کون صکره خسرو اوله
کوروب اجیدی دوزدی اوغلی دوشمنش کسه فالدریق

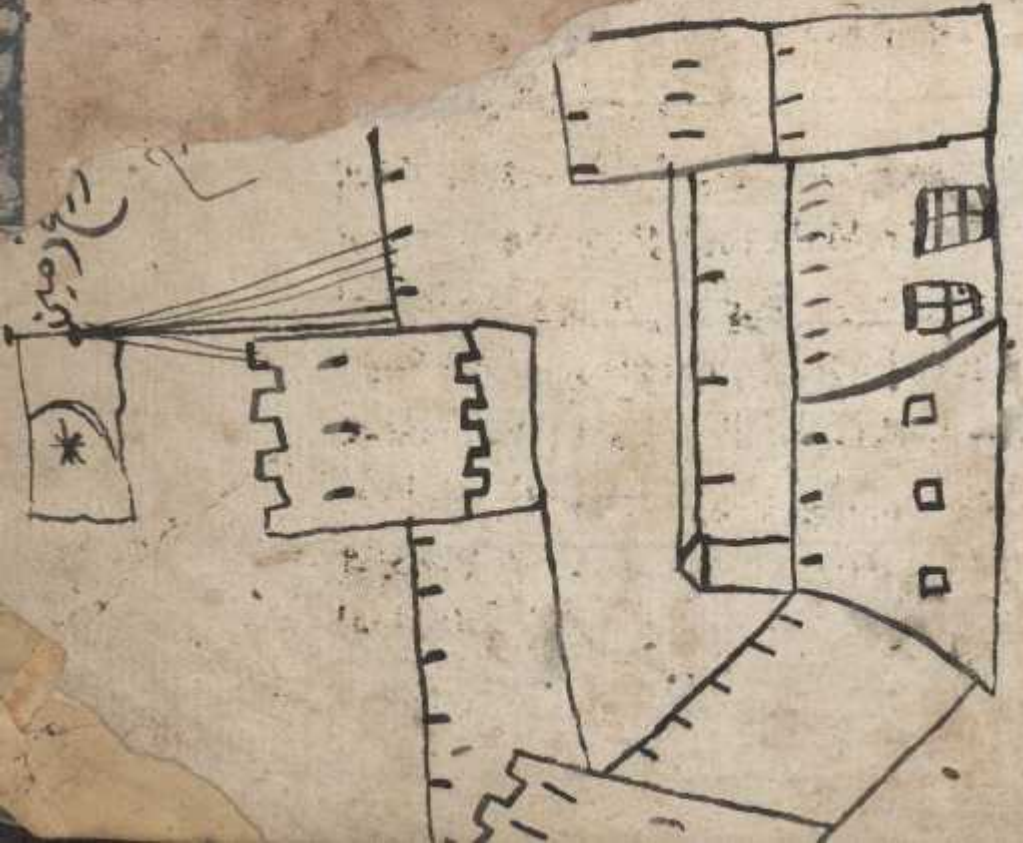
لازمندرهاشم خیر اوله دیوب حسرتخت اوزرینه
جو یروپ بدی قلّه شاهلربنک اوزرینه کچوردی
اندن امرا یلدی کوچ ایدوب کند یلر برکون بدی کره
یوز بیک عسکر ایله کلوب صحرای مداینه دوشنوب
توند یلر قباد کوچک بوندن خیر دار اولوب جان
باشنه صحرای اکلیر و رقوتنه مغزور بیلید ایدی
نسلی عیروپ بیلم جکه بن انک اتاسی حمزه بیله
تسل ایدیه یورسم قباد کوچک سوندی نقد عسکر لری
وارایسه شردن طشره جقوب مقابیل توند یلر برین
هاشم بر نامه یازوب یا قباد حسرت صباغ ایکن سخا
سلطنت یوقدر کلوب اطاعت ایدیه سز بن رجا ایدیه
سخا بر سخا ق بر و پر رسن یوق درسک صکره الیه
کیر رسک سنی قتل ایدرم بو تخت هر مزند دخرورده
امانتاً او تودر انام صاحبقران اجازتیله تخته
کچمشدر دیوب جنک مقرر اولدی ایرنسی محمدک
اکی در یا مثالی عسکر سوار اولوب الایلر و صافلی
بغلیوب کیم کیره درکن هاشم اشقر کوه سوروب
سیدانه کردی نغز او روپ ار طلب ایلدی کلنه امان
ویر یوب قتل ایلدی اخری بیروز مقابیل اولدی اختتام

اولنجه جنک ایلدیله هاشم ایلدی یا بیر وز سکا
بوکون امان و بردمکه انصافه کلسون بیرون
ایتدی ای نابکار سنک اتاک که بنم اتام هاشم
اتش اولوب ای ملعون بیلیدم بکون قتل ایدرم
هله الیه کیر رسن دیوب دونوب قرار ایلدیله
حسرتک بکلرندن خیر کلدی که بن خسروی اشتر
بوکا مدار ایلدی هاشم خیر اوله دیوب مهر لو
تذکره کوند ردیکه صنوجکن عفو ایدیه دم اگر قبادی
طوب الیه و بردسکز دیوب صباغ اولدنده هاشم
میدانه جقوب حسرتی دعوت ایلدی اولدنده کلوب
جنکه بشلد یلر هاشم دینه دعوت ایلدکنه یاره
سویلدی سرور کوردی اولماز بر تیغ شو بیله
اورد بکیم رخشنیله دورت یاره ایلدی عسکر
راز رفته محکم بکلری قبادی رخشنیدن یقوب
بنده جکدی بزیر دن دونوب حسرته تابع اولدیله
حسرت امرا یلدی قبا ولد باشن کسوب عسکر
ایچنده کز در دیلر وانی تک طور رکن تحریک
اید نلری قتل ایلدیله هاشم شیره کلوب حسرتک
الندن طوب تکرار نخته کچوردی خسرتک

هاشمك اياغنه جواهر نثار ايدوب روم
 خراجي ذكر خلعت كيوردى و جمله عسكرينه
 احسان ايدوب فرق كون ضيافت ايلرى بعد
 ديلاور عسكرك انتخاب ايدوب والده سين
 ينه كوند ردى حسره ايتدى صاقن والده
 جفا ايله باشدن جقار سن ديدى خسرو
 قسم ايلرى اندن يدى قله شاهلرى ويدى كره
 بوز بيك عكر ايله عزم ايدوب باختر زرين
 ايدوب كندى ينه زمان ايله ايشيدرسنگه
 شمدى قصه سلطان خاور دن دكله بوجلد
 بونده تمام اولدى

بوكتا بك وسائر كتا بلرك صاحبي كرايه
 و برو ب حلايق اوقيوب املا وانشا
 اوكر نسون ديوهر كيم يرتا رايسه و بوقرار
 ايسه وكتار لرينه اولورا اولماز شيلو بازار
 بوزار ايسه والوبده انكار ايد رايسه حق
 نعالينك لسنى اول ادك اوزرينه اولسون
 و بوز بكرمى دورت بيغبر لرك اوش اول
 ادك اوزرينه اولسون امين بجزمتيد المرسلين

راج
 زرين

٥٤

١١٤٤
٥٤

٧٧
١١١٠